

પ્રસ્તાવના.

આ ચાલતા સમયમાં શ્રી તીર્થંકર, કેવલી અથવા તો તેવા જ્ઞાની પુરુ-
ષોનો વિરહ હોવાને લીધે તેમજ અવસર્પિણી કાલના મહાત્મ્યને લીધે દિવસે
દિવસે વૃદ્ધાવસ્થા પામતા એવા ધર્મને આધારરૂપ પૂર્વનાં આચાર્યોએ બનાવેલાં
પુસ્તકો અને સુસાધુનું છે. તેમાં સુસાધુનું પણ પુસ્તકોનો મુખ્ય આધાર
હોવાથી મહાત્માનું રચેલાં પુસ્તકોજ સ્વરી રીતે ધર્મના આધારરૂપ છે. પુ-
સ્તકોમાં પણ વિધિવાદાનુયોગ, કથાનુયોગ વિગેરે બહુ જોડો છે. તેમાં વિધિવા-
દાનુયોગ વિગેરે સાધુ શ્રાવકાદિકની દિવસ ક્રિયાવિધિ વિગેરે સૂચવે છે, પરંતુ
કથાનુયોગ તો મહાત્માનું તેવાં તેવાં ઉત્તમ આચરણાદિકને કહેવાના મીષ-
થી સંસારમાં લીંપાઈ રહેલા મનને સંસારથી ઉદ્દેગ કરાવે છે, એટલુંજ નહિ
પણ ક્યારેક તો મનને એવું વૈરાગ્યવાસીત કરી આપે છે કે, પછી તેને કોઈ વ-
ચત સંસાર ઉપર પ્રીતિ ઉત્પન્ન થતી નથી. જૈનધર્મમાં કથાનુયોગનાં બહુ પુ-
સ્તકો છે, તો પણ શ્રી વિજયગણીના શિષ્ય શુભવર્દનગણીયે રચેલાં કથાનુ-
યોગનાં બહુ પુસ્તકો ઠ રસથી જરૂર હોવાથી ચિત્તને બહુ ચમત્કાર ઉપજાવે
છે. તેમાં પણ તે મુનીશ્વરે રચેલું આ શ્રી રૂષિમંડલ તો અનહદ આનંદ આપે છે.
કારણ કે, તેમાં તીર્થંકરોનાં, ચક્રવર્તીયોનાં, વાસુદેવનાં બલદેવનાં, અને મહા
મુનિયોનાં વિચિત્ર ચરિત્રો આવેલાં છે. મહા મુનિયે આ પુસ્તકના બેજાગ પાંચ
છે. તેમાં પહેલો જાગ દમદંત મહા મુનિની કથા સુધી છે, અને પાંચવ ચરિત્ર-
થી આરંભી બીજો જાગ કસ્યો છે. પહેલો જાગ ટુંકો અને બીજો જાગ બહુ
મ્હોટો હોવાથી તેમજ પાંચવોનાં અજુત ચરિત્રને વાંચવાની હોંસીલા બંધુનું
બહુ ઉત્કંઠા હોવાથી પાંચવોનું ચરિત્ર પણ અમે આ પહેલા જાગમાં જ દાખલ
કર્યું છે કે, જેથી પૂર્વાર્ધ અને ઉતરાર્ધ એ બન્ને પુસ્તકો સરખા વાંચના અર્થે.
આ પુસ્તકની અંદર સઘલાં નવિનજ ચરિત્રો આવેલાં છે, પરંતુ આદિનાં પ્રનું
ચરિત્ર જેમ બીજાં કેટલાંક પુસ્તકોની અંદર આરંભે આવી ગયેલું છે તેમ આ
સ્તીકની અરુણાનગમાં શ્રી મુનિશ્વરે અજુત ચરિત્ર આપેલું છે તેમ જ તે-
માં જીવાનંદ છે.

प्रारज्यते न खलु विघ्नज्ञयेन निच्चैः
प्रारज्य विघ्नविहता विरमंति मध्याः ॥
विघ्नैः पुनः पुनरपि प्रतिहन्यमानाः
प्रारब्धमुत्तमजना न परित्यजंति ॥ १ ॥

आ ग्रंथमां आवेलां चरित्र तथा कथावर्नी अनुक्रमणिका.

चरित्र तथा कथा.	पानं.	नंवर.	चरित्र तथा कथा.	पानं.
मंगलाचरण.....	१	१ए	नंदन बलदेव चरित्र.....	१५१
आदिनाथ चरित्र.....	३	१०	पद्म बलदेव चरित्र.....	१५१
महावीरस्वामी चरित्र.	१ए	११	बलज्जड बलदेव चरित्र....	१७६
सगरचक्रवर्ती चरित्र.	५ए	१२	मल्लिनाथ चरित्र.	१७५
मधवान् चक्रवर्ती चरित्र....	६७	१३	स्कंदक सूरिनी कथा.....	३१७
सनत्कुमार चक्रवर्ती चरित्र. ६७		१४	कार्तिक शेठनी कथा.....	३३५
शांतिनाथ चरित्र.	७७	२५	कीर्तिधर तथा सुकोशल मु-	
कुंजुनाथ चरित्र.....	१२६		निनी कथा.....	३३७
अरनाथ चरित्र.....	११ए	२६	अंधकवृष्णि राजाना आठ	
महापद्म चक्रवर्ती चरित्र. १३१			पुत्रोनी कथा.....	३४५
हरिषेण चक्रवर्ती चरित्र. १४०		२७	रथनेमिनी कथा.....	३४६
जय चक्रवर्ती चरित्र.	१४१	२७	जालि विगेरे कुमारोनी कथा ३६०	
महावल चरित्र.....	१४३	२८	देवकीना ठ पुत्रोनी कथा. ३६१	
विजय बलदेव चरित्र.	१४७	३०	ढंढण मुनिनी कथा.....	३७३
जड बलदेव चरित्र.....	१४८	३१	थावच्चा पुत्रनी कथा.....	३७६
सुप्रज बलदेव चरित्र.	१४९	३२	नारद ऋषिनी कथा.....	३७७
करसुदर्शन बलदेव चरित्र. नि ३		३३	दमदंत महामुनिनी कथा. ३८३	
आ पुस्तनंद बलदेव चरित्र. नि ३		३४	पांरुव चरित्र.....	३८७
चरित्र जेम बाजा केटल. . .	रस्तको.			

श्री. अमदावाद जैन विद्याशालामां वेचातां पुस्तकानुं
सूचिपत्र.

किंमत.	सूच्यपत्र.	शास्त्री
३-०-०	श्राद्धविधि (श्रावकनी सामाचारी)	"
१-२-०	सुलसाचरित्र (वांधेली चोपमी)	"
१-०-०	सुलसा चरित्र (बुटापाना)	गुजराती
२-०-०	जरतेश्वरवृत्ति	"
०-०-०	समकित कौमुदी	"
०-२-०	संबोध सत्तरी	शास्त्री
१-४-०	पर्यूषण महात्म्य बालावबोध	"
३-०-०	सजायमाला	"
१-०-०	प्रकरणमाला	"
०-६-०	सिंदूरप्रकरण	"
०-४-०	देवसीराष्ट्रप्रतिक्रमण	"
२-०-०	ऋषिमंलवृत्ति	"

૨-૬-૦ ઋષિમંડલવૃત્ત
આ નીચેના પુસ્તકોની કિંમત મૂલ કોમંત કરતાં ઘટામેલી છે, તેથી તે
હવે પછી ઘટામેલી કોમંત પ્રમાણે વેચાય છે.

मूल किंमत, घटाडेली किंमत.

मूल किंमत, घटाडेली किंमत.	गुजराती
१-८-० १-०-० देवसीराइप्रतिक्रमण	शास्त्री
१-८-० १-४-० पंक्ति वीरविजयजीकृत पूजासंग्रह	गुजराती
१-४-० १-०-० जयानंद केवलीनो रास	गुजराती
१-८-० १-४-० पूजासंग्रह पद्मविजयजीकृत तथा रूपविजयजीकृत	शास्त्री
१-८-० ०-१२-० स्नात्र पंचाशिका	गुजराती
वृद्ध सुप्रज्ञ चरित्रवन्दनमाला	शास्त्री
करगु सुदर्शन बलदेव चरित्रजयतीर्थ महात्म्य सार	गुजराती
ग्रा पुस्तनंद बलदेव चरित्रप्रतिक्रमण तथा नवस्मरण अर्थ सहित	शास्त्री
चरित्र जेम बाजा केटला, सुर्वाला जीससी माणके ठपावेलां सर्वे पुस्तको	
स्तिकनी शरुगानगं जी ... अमाणे विद ... चातां मले ...	

શ્રી યુગાદિદેવોય નમઃ

શ્રી

ઋષિમંડલવૃત્તિ

જાણાંતરસહિત

(પૂર્વાર્દ)

પ્રથમ ટીકા કરનાર શ્રી શુભવર્દનગણી ઠ શ્લોકવર્મે
મંગલાચરણ કરે છે.

(આખ્યાનકી વૃત્તમ્.)

યોઽન્નૂયુગાદૌ શિવશુદ્ધમાર્ગપ્રકાશકત્વાદ્વિરેવ સાક્ષાત્ ॥

ગોત્તિઃ સ્વકીયૈઃ પ્રહરંસ્તમાંસિ, સ નાન્નિન્નૂર્નૂરિવિન્નૂતયે વઃ ॥૧॥

શબ્દાર્થ—યુગાદિકને વિષે જે પોતાની વાણીવડે અજ્ઞાનરૂપ અંધકારનો નાશ કરતા ઠતાં કલ્યાણકારી શુદ્ધ માર્ગને પ્રકાશ કરવાથી સાક્ષાત્ સૂર્યરૂપ-જ થયેલા છે, તે શ્રી નાન્નિરાજાના પુત્ર (ઋષભદેવ પ્રજ્ઞુ) તમારી મ્હોટી સં-પત્તિને અર્થે શાન્ત ॥ ૧ ॥

ચિત્રં પ્રદત્તે વિજયાંગજોઽપિ, પ્રણેમુષાં યો વિજયાદ્યુતાનામ્ ॥

જિનો દ્વિતીયોઽપિ જનેઽદ્વિતીયઃ, શ્રિયે સ નૂયાદજિતપ્રભુર્વઃ ॥૨॥

શબ્દાર્થ—વિજયારાજીના પુત્ર એવાય પણ જે પ્રજ્ઞુ, વિજયને વિષે અજ્ઞુત એવા નમન કરનારા જનોને આશ્ચર્ય કરે છે. વલી બીજા જિનેશ્વર પ્રજ્ઞુ ઠતાં પણ મનુષ્યને વિષે અદ્વિતીય (એકજ) છે; એવા તે શ્રી અજિતનાથ પ્રજ્ઞુ તમારી સંપત્તિને અર્થે શાન્ત ॥ ૨ ॥

નિજાવતારેઽપિ જગજ્જનાનાં, કૃતા પ્રશાંતિર્વિકૃતામયાનાં ॥

યેનાર્થિસાર્થેષ્ટસુરધુમાન્નઃ, સ શાંતિદેવસ્તનુતાં હિતાનિ ॥૩॥

શબ્દાર્થ—જેમણે પોતાના અવતારને વિષે પણ મહા જયંકર એવા રોગવા-લા જગત્ના મનુષ્યોને શાંતિ કરી છે. વલી યાચકોના સમૂહને સ્થિત વસ્તુ આપ-વામાં કલ્પવૃક્ષ સમાન કાંતિવાલા તે શાંતિનાથ

कुर्वत्यनिष्टं कमठासुरे श्री नागाधिपे चामितज्जक्तिपूजां ॥

द्वयोः समादृष्टिरन्नूद्यदीया, पार्श्वप्रक्षुर्विघ्नज्जिदे स वोऽस्तु ॥४॥

शब्दार्थ—कमठासुरे अनिष्ट करे ठेते अने नागाधिपे (धरणेंडे) अत्यंत जक्ति पूजा करे ठेते। पण जेमनी दृष्टि ते बने (कमठ तथा धरणेंड) उपर समान हती एवा ते श्री पार्श्वनाथ प्रक्षु तमारा विघ्नोनो नाश करवाने अर्थे आन ॥ ४ ॥

येनार्हतां ज्ञातकुलं प्रवृद्धिं, नीतं नितातं निजकावतारात् ॥

स विश्वविश्वार्चितपादपद्मः, पायादपायात्प्रक्षुवर्धमानः ॥ ५ ॥

शब्दार्थ—जे अरिहंत प्रक्षुए पोताना अवतारथी ज्ञातकुलने अत्यंत वृद्धि पमारुं ठे, विश्वे पूज्युं ठे चरण कमल जेमनुं एवा ते श्री वर्धमान प्रक्षु तमारुं नाश (मृत्यु) अकी रक्षण करो ॥ ५ ॥

दृष्टसमानोऽपि हि यत्प्रसादमाप्नोति मूढः पुरुषोऽतिदहः ॥

आदेयवाग् स्याज्जगतीजनेषु, वयं स्तुमस्तान् सुगुरुन् सुरडून् ॥६॥

शब्दार्थ—जेमना प्रसादथी पण्थर समान मूढ पुरुष पण जगत्तना मनुष्योने विषे अत्यंत विद्वान् अने ग्रहण करवां योग्य वाणीवालो आय ठे एवा ते सुगुरु रूप कल्पवृक्षने अमे स्तवीए ठीए ॥ ६ ॥

आ प्रमाणे ठ काव्यथी मंगलाचरण करीने पढी श्री शुभवर्द्धनगणी मूल ग्रंथनी टीकानो आरंज करे ठे.

आ संसारने विषे नाना प्रकारना जवमां उपार्जन करेला असंख्य पा-

पापना तापनो नाश करवाने चंड समान, जविक जनना समूहने अत्यंत मंगलकारी अने सर्व सिद्धांतोना समुद्र रूप श्री धर्मघोष सूरिए रचेला सर्वांगमोक्त कर. आ महर्षिमंमलना स्तोत्रनुं कांडक व्याख्यान अल्पबुद्धिवालो हुं पोताना अने आ परना अनुग्रहने माटे लखुं तुं.

(आर्योवृत्तम्.)

जत्तिजरनमिसुरवर—तिरीममणिपंतिकंतिकयसोहे ॥

आपायपंकेरुहे नमिमो ॥ १ ॥

शब्दार्थ—नक्तिना नारथी नम्र थयेला इंद्रादिक देवतांनुना मुकुटना म-
णिनुनी पंक्तिनी कांतिये करीने सुशोभित बनेला श्री रुषभादिक जिनवरोना
चरण कमलने अमे नमस्कार करीए ठीए. ॥ १ ॥

तेमां प्रथम मंगलने माटे लेशमात्र श्री युगादिदेवनुं (श्री रुषभप्रभु
नुं) चरित्र कहेवाय ठे.

॥ श्री आदिनाथचरित्रम् ॥

देवतांनुने हर्ष पमाननार अने सर्व प्रकारना धर्म कर्मना मार्गने प्रगट क-
नार श्री रुषभप्रभुने तेमना चरित्रना बंधथी हुं कांडक वर्णन करीश.

पूर्वे महाविदेह क्षेत्रने विषे कितिप्रतिष्ठित नामना नगरमां कुबेरना
समान धनवंत धन नामनो सार्थपति रहेतो हतो. एकदिवस कार्यने विषे निपु-
ण एवो ते पोताना नगरथी चार प्रकारना करीआणां लइश्री वसंतपुर प्रत्येवे-
पार करवा माटे जवानी तैयारी करवा लाग्यो. तेनी साथे पोताना शिष्यवर्ग
सहित श्री धर्मघोष आचार्य पण ते नगर जेवा तैयार थया. अनुक्रमे प्रयाण करता
तेमने मार्गने विषे वर्षाकाल प्राप्त थवाथी ते सार्थपतिए एक म्होटा अरणनी म-
ध्ये पमाव कस्यो. त्यां काल विलंब थवाथी ज्ञाशुं थै रहेवाने लीधे सौ माणसो
कंद मूलनुं नक्षत्र करवा लाग्या. ते जोशने धन सार्थपति पोताना मनमां वि-
चार करवा लाग्यो के, “अहो ! ज्ञाथा रहित ए मुनिनुं शुं करता रहेता हशे ?
अने तेनुं शुं जिह्वा लावीने जोजन करता हशे ! ” आम विचार करीने ते ते-
मनी पासे गयो अने हर्षथी मुनिनुंने कहेवा लाग्यो के “ हे जगवंतो ॥ पूज्य
एवा तमे म्हारा सार्थने विषे आव्या ठो, ठता में पापीये आपनी जरा पण
चिंता करी नथी, तेथी तमे नक्त पान विना दुःखी थता हशे; माटे म्हारा उ-
पर कृपां करीने म्हारा स्थानकने विषे पधारो अने तमारे योग्य एवं जे नक्त
पान होय ते ग्रहण करीने मने निस्तारो. पढी तेनो अति शुद्ध जाव जाणीने आ-
चरण अने अनाचरण जाणवामां कुशल एवा धर्मघोष सूरि तेना आश्रमे (तं-
बुप्रत्ये) आव्या. त्यां जेने सर्व शरीरे रोमांच थयो ठे एवा ते सार्थपतिए सर्व
प्रकारना दुषण रहित तेमने बहु घी वहोराव्युं. आवा शुद्धजावथी आपेलां दा-
नना प्रजावे करीने तेज नवने विषे प्राप्त थयुं ठे बोधीबीज जेने एवो ते सा-

ર્ષપતિ મૃત્યુ પામીને ઉત્તર કુરુ દેશને વિષે ત્રણ પટ્યોપમની આયુષ્યવાલો યુ-
ગલીયાપણે ઉત્તપન્ન થયો. ત્યાંથી મૃત્યુ પામીને પહેલા દેવલોકને વિષે ત્રણ
પટ્યોપમની આયુષ્યવાલો દેવતા થયો અને ત્યાંથી ચવીને જ્યાં પશ્ચિમ મહાવિ
દેહ ક્ષેત્રને વિષે વૈતાલ્ય પર્વત ઉપર આવેલી ગંધિલાવતી નામે વિજયમાં રહેલા
ગંધાર દેશમાં ગંધસમૃદ્ધિ નગરને વિષે મહા બલવંત એવો અતિબલ નામનો રાજા
રાજ્ય કરતો હતો; ત્યાં ને ઘનસાથેપતિનો જીવ ઇંડ સમાન કાંતિવાલા તેના
મહાબલ નામના પુત્રપણે ઉત્પન્ન થયો. પિતા મૃત્યુ પામ્યા પછી રાજ્યાસન ઉપર
બેઠેલો મહાબલ રાજા ઇંડની પેઠે સામ્રાજ્ય પદ ઝોગવવા લાગ્યો. તેને વિનયા-
દિ સર્વ ગુણવાલી શ્રેષ્ઠ વિનયવતી નામે સ્ત્રી હતી. સાધુનનો ઉપાસક સ્વયં-
બુદ્ધ નામે મંત્રી હતો અને સંજિન્નશ્રોત નામે હુષ્ટ બુદ્ધિવાલો બીજો પણ
મંત્રી હતો.

એક દિવસ રાજ્ય સન્નામાં નાટ્ય ચાલતું હતું તે વખતે તેમાં આસક્ત બ-
નેલા મહાબલ રાજાને સ્વયંબુદ્ધ મંત્રીએ તત્વના જાણપણાથી વિનંતી કરી કે,
“હે મહારાજ ! આ સર્વ ગીત વિલાપ સમાન અને નાટ્ય વિગેરે સર્વ વિટંબના
સમાન છે. સુવર્ણાદિના આજ્ઞરણો જ્ઞારરૂપ છે અને સર્વે કામો પણ દુઃખદાયી
છે. એમ માનીને જિનેશ્વર પ્રજ્ઞુએ કહેલા ધર્મને જાવથી આદરો. કારણ કે, જે-
નાથી તમને પરલોકને વિષે પણ ઘણું સુખ પ્રાપ્ત થાય. વલી હે રાજન્ ! હવેનાં
આપના ઘરને વિષે દેવતા સમાન જે સંપત્તિનું છે, તે પણ નિશ્ચય પૂર્વ જન્મમાં
કરેલા પુણ્યનું ફલજ છે. ” આવાં સ્વયંબુદ્ધ મંત્રીનાં વચન સાંજીલી હુષ્ટબુદ્ધિ-
વાલો બીજો સંજિન્નશ્રોત મંત્રી બોલ્યો. “હે પ્રજ્ઞો ! આ સ્વયંબુદ્ધ મંત્રી જે ક-
હે છે તે સર્વ મિથ્યા જાણો. સ્વામિન્ ! આપ હૃદયમાં જરા વિચાર તો કરો કે,
પ્રાપ્ત થયેલા લાજને ત્યજી દેશને અપ્રાપ્ય એવા લાજને માટે કયો પુરુષ મ્હોટો
પ્રયત્ન કરે ? આ રાજ્યાદિક મનોરથો હાથમાં પ્રાપ્ત થયેલા છે, તો પછી થઈ ગયે-
લા અથવા હવે પછી થવાના સ્વપ્ન સમાન સુખ ક્યાં ! અને વલી પરજીવ પણ
કોણે દીઠો છે ! માટે હે મહારાજ ! આ પ્રાપ્ત થયેલા ઝોગોને દીર્ઘ કાલ સુધી
ઝોગવો અને જો આપ ધર્મના અર્થી હો તો અંત અવસ્થાને વિષે સ્વયંબુદ્ધના ક-
હેવા પ્રમાણ તે જૈનધર્મને ઝગ્ગલ કરજો.” સંજિન્નશ્રોત મંત્રીનાં વચન સાંજી-
લી સ્વયંબુદ્ધ કહેવા લાગ્યો. “ અરે ! રણમાં ઘાયલ થયા પછી અશ્વાદિનું દમ-

ન કોણ કરે ? શત્રુએ ઘેરી લીધેલા નગરને વિષે ધનધાન્યાદિનો સંગ્રહ શી રીતે થાય ? અને ઘર બલવા લાગ્યા પછી કૂવો કેમ खोदाય ? માટે પ્રથમથી કરી-રાखेલા અશ્વ દમનાદિ શ્રેષ્ઠ છે. કારણ જો એ પ્રકારે પ્રથમથી જે ધર્મ કરી રાखेलો હોય તો તે સુખ આપનારો થાય છે. હે જૂપતિ ! એ ઉપર હાથીનું દૃષ્ટાંત આપું તે સાંજલો.

કોઈ એક સુકાઈ ગયેલી નદીને વિષે કાદવમાં મ્હોટો ગજરાજ યુચી ગયો. તેણે નીકલવાને માટે ઘણીએ મહેનત કરી પણ સર્વ ફોગટ ગઈ. પછી તરસથી પીમા પામેલો તે કેટલેક કાલે જૂઠા તરસની વેદનાથી કાલ ધર્મ પામ્યો એટલે શીયાલ વિગેરે પશુનું તેનું કલેવર ગુદાદ્વારથી નિકળ કરવા માંડ્યું. માંસને વિષે લુબ્ધ થયેલા કેટલાક કાગલાનું તે દ્વારથી પ્રવેશ કરીને અંદરનું માંસ પણ નિકળ કરતા. એવામાં જનાલાની રુતુ આવવાથી હાથીનું ગુદા દ્વાર સંકોચાઈ જવાને લીધે કેટલાક કાગલાનું અંદર રહી ગયા. પછી વર્ષા રુતુમાં જલના પ્રવાહથી તે હાથીનું કલેવર સમુદ્રમધ્યે ગયું. ત્યાં મત્સ્ય વિગેરે જલચર જીવોએ તેને ચીરી નાંચ્યું એટલે તેમાંથી કાગલાનું નીકળ્યા. પછી તે કાગલાનું આમ તેમ ઘણું જામ્યા, પણ કાંઠો પ્રાપ્ત ન થવાથી જલને વિષેજ મૃત્યુ પામ્યા. પરંતુ જો તે કાગલાનું પ્રથમથીજ નીકળી ગયા હોત તો સુખી થાત. આ દૃષ્ટાંતનો સાર એવો છે કે, કાગલા સમાન જીવ્ય પ્રાણીનું, હાથીના અંગસમાન મનુષ્યજીવ, માંસના નિકળ રૂપ જોગ, ગુદાદ્વારનું સંકોચાઈ જવું એ જીવના પ્રતિબંધ અને તેમાંથી નીકળી જવું એ મૃત્યુ છે. માટે રાજન્ ! તમે પ્રાણીનું નામ જોગોને પણ તુલ્ય જાણો. કારણ કે, જે પુરુષ તેવા જોગોને જાણથી ત્યાગ કરે છે તે તત્ત્વનો જાણ કહેવાય છે. વલ્લી હે રાજન્ ! તમે શીયાલની પેઠે તુલ્ય એવી જોગ-સ્મૃત્તિમાં ન બંધાનું અને દીર્ઘકાલ સુધીના પુષ્કલ સુખને ન હારી જાનું. ” સંજિવનશ્રોત મંત્રીએ કહ્યું. “ હે સ્વયંબુદ્ધ મંત્રી ! તમે એ શીયાલની વાત શી કહી ? ” સ્વયંબુદ્ધે કહ્યું. સાંજલો તેનું દૃષ્ટાંત.

કોઈ એક અરણ્યને વિષે જામતા એવા બલવંત (જિલ્લે) મ્હોટા હાથીને જોઈને તેને બલથી બાણ માર્યું. બાણથી વિંધાયેલો તે હાથી પાસેથી જતા એવા એક સર્પ ઉપર પડ્યો. પછી ધનુષ બાણને નીચે મૂકી દૃષ્ટને પેલો વનેચર હાથીના દાંતને ગ્રહણ કરવા ઉત્સાહવંત અર્ધ જેટલામાં હર્ષથી હાથીની પાસે આવે છે તે-

टलामां हाथीना कलेवरथी दबाइ रहेला पेला सर्प तेने मंश दीधो. आ प्रमाणे तेन त्रणे मृत्यु पांम्या. पढी कोइ एक शीयाल ते त्रणेने पमेला जोइ हर्षथी विचार करवा लाग्यो के, “अहो! आ हाथीतो म्हारे जीवित पर्यंतनी आजीविका थइ. वली आ मनुष्य अने सर्प पण म्हारे केटलोक काल चालशे; माटे तेनुं रक्षण करीने हवणा आ धनुष्यना बंधनने नक्षण करूं.” आवो विचार करीने ते शीयाल जेटलामां धनुष्यनी दोरीनुं नक्षण करवा लाग्यो तेटलामां बूटी गयेला अर्थात् पहोला थइ गयेला कामठाना ठेमावमे करीने गलाने विषे विंघायेलो ते शीयाल तत्काल मृत्यु पांम्यो. (स्वयंबुद्ध मंत्री कहेबे के,) ए प्रमाणे जे पुरुष मनुष्यसुखमां आसक्त थइ परलोकने विषे अवलामुखवालो आय बे; ते आ शीयालनी पेठे अन्यजन्मने विषे अत्यंत दुःखी आय बे. हे राजन् ! वली सांजलो. आपणे ज्यारे नंदनवनने विषे गया हता त्यारे देवताने दीठा हता. ते वखते तेनुमांथी एक देवताए आपने कह्युं के, “ हे नृपति ! हुं अतिबल नामनो त्हारो पितामह (दादो) चारित्रने पालीने बीजा देवलोकमां देवता पणे उत्पन्न थयोहुं; माटे हे वत्स ! निरंतर जिनधर्मने विषे म्होटो उद्यम कर. (स्वयंबुद्ध कहेबे के,) हे नृपेंड ! जो आ म्हारुं वचन आपने स्मरणमां आवतुं होय तो निःशंसय परलोक बे, एम जाणो.” पढी “हे मंत्री ! ते हुं जाणुं हुं.” एम महाबल राजाए कह्युं एटले स्वंबुद्ध मंत्रीए नृपतिने जैनधर्ममां स्थिर करवाने माटे फरीथी कह्युं के, “ हे नृप ! पूर्वे आपना वंशने विषे कुरुचंड नामे राजा थयो हतो. तेने कुरुमती नामनी स्त्रीथकी उत्पन्न थयेलो हरिचंड नामे पुत्र हतो. ए कुरुचंड राजा दुष्ट होवाथी नाना प्रकारना घोर पापकर्म आचरतो; तेथी तेने मृत्युकाल प्राप्त थयो एटले पापना उदयथी गायन गालो समान लाग्युं; सुरूप कुरूप समान जणायुं; मधुर आहार करवा सरखो लाग्यो; गो-शीर्षिनो लेप दुर्गंधरूप थयो अने कोमल एवीय पण शय्या ठोलाना अग्नि समान जणाइ. वली तेने कोमल स्पर्शवाली अन्य वस्तुन पण अत्यंत कांटारुपें थइ पमी. आ प्रमाणे महा दुःखी थयेलो ते राजा कालधर्मने पांम्यो. पढी तेनो पुत्र हरिचंड राज्यासन उपर बेठो. एकदिवस हरिचंड संसारथकी ज्ञय पामतो ठतो पोताना सुबुद्धि मंत्रीने कहेवा लाग्यो के, “हे सुबुद्धि मंत्री ! मने उत्तम धर्म संजलाव.” ते उपरथी प्रधान तेने केवलज्ञानी पासे लइ गयो. त्यां हरिचंड

राजाए ते केवलज्ञानीने पूढ्युं के, “हे विज्ञो ! म्हारो पिता मृत्युं पामीने कइ गतिमां उत्पन्न थयो ठे ?” केवलीए कह्युं. “हे राजन् ! ते घोर एवा पापना न-दयथी सातमी नरकने विषे दुःखनुं पात्र थयो ठे.” केवलीनां आवां वचन सां-जली प्राप्त थयो ठे वैराग्य जेने एवो ते हरिचंड राजा संयम ग्रहण करी अने सर्व कर्मनो क्षय करी मोक्ष पाम्यो. (स्वयंबुद्ध मंत्री महाबल राजाने कहे ठे के) हे महाराजाधिराज ! ते वंशने विषे घणा राजाहु निवृत्ति पाम्या पढी आ-प राजा थया ठो अने हुं पण सुबुद्धि मंत्रीना वंशने विषेज उत्पन्न थयो हुं; मा-टे आपना वंशने विषे अमारो अधिकार परंपराथी चाळ्यो आवे ठे. हे प्रज्ञो ! आ सर्व में अवसर विना कह्युं ठे, तो पण तेनुं कारण सांजलो. आजे हुं नंद-न वनमां तीर्थयात्रा करवा गयो हतो. त्यां में विजयामितघोष नामना बे चार-ण मुनिने दीठा. में तेमने ज्ञप्तिथी प्रणाम करीने आपनुं आयुष्य पूढ्युं तो ते-मणे कह्युं के, “ जूपतिनुं आयुष्य हवे एक मास बाकी ठे. ” हे प्रज्ञो ! आवां तेमनां वचन सांजली जयत्रांत अयेलो हुं अहिं आपनी पासे आव्यो हुं. तो ह-वे आप ए म्हारा वचनने सत्य मानी सुखे अरिहंत प्रज्जुना धर्मनुं आचरण क-रो.” जय पामेला महाबल राजाए कह्युं. “ अरे प्रधान ! जो म्हारुं हवे एकज मासनुं आयुष्य ठे तो पढी हुं परलोक संबंधी हित शुं करुं ? ” मंत्रीए कह्युं. “ हे विज्ञो ! खेद न करो. कारण के, सावद्य योग रोकनार माणसने एक दि-वस पण घणो ठे ? तो पढी आपनुं आयुष्य तो एक मासनुं ठे.” आ प्रमाणे मंत्रीए कह्युं एटले महाबल राजाए अठइ महोत्सव करी हर्षथी दीक्षा लीधी. पढी बा-वीश दिवस सुधी अनशन व्रत पाली ते राजा मृत्यु पामीने बीजा देवलाकने विषे ललितांग नामे देवता थयो.

हे ज्ञव्यो ! पढी तेनो जेवी रीते उत्तम जीवनी साथे संबंध थयो. ते हुं त-मने कहुं हुं, माटे ते ध्यान दइने सांजलो.

जंबूद्वीपना धातकी खंमने विषे मंगलावती विजयमां नंदी नामे गांम ठे. त्यां कोइ एक नागिल नामे कुटुंबी वसतो हतो. तेनी स्त्रीये मृगश्री विगेरे ठ पुत्रीनेनी उपर एक सातमी अत्यंत अप्रिय एवी पुत्रीने जन्म आप्यो. माता पिताए अप्रिय होवाने लीधे ए पुत्रीनुं नाम पण न पाम्युं, तेथी लोकमां ते “नि-र्नामिका” एवा नामश्रीज प्रसिद्ध अइ. माता विगेरेने अप्रिय एवीय पण ते पुत्री कष्ट-

श्री वृद्धि पामवा लागी. कह्युं ठे के—सार विनानो पदार्थ पण वृद्धि पामे ठे. एक दिवस निर्नामिकाये केटलाक बालकोने कांइ सारुं खावानुं खाता जोइ पोता-नी माता पासे आवीने कह्युं के, “हे मात ! मने ते वस्तु लावी आप.” माता-ये पुत्री अप्रिय होवाने लीधे तेने कह्युं. “अरे दुर्भागिणी ! तूं मर अने गगनतिलक पर्वतना शिखर उपर जइने फलोंनुं नक्षत्र कर.” माताये आ प्रमाणे कहीने तत्काल तेने घरमांथी काढी मूकी, तेथी ते बीचारी रुदन करती करती ते महा जयंकर पर्वत उपर गइ अने त्यां पमेला मनोहर पाका फलोंने रुचि प्रमाणे नक्षत्र करी संतुष्टचित्तवाली अइने त्यांज निवास करीने रही अने पक्षी विगेरेना मधुर शब्दो सांजलवा लागी. एक दिवस ते कुमारीकाये युगंधर गुरुने जोइ प्रणाम करीने पूछ्युं के, “हे जगवन् ! सर्व प्राणीनुंने विषे कोइ जीव म्हारा सरखो दुःखी ठे ?” गुरुए ते कुमारीनी आगल मनुष्य, तिर्यच अने नारकीनुना दुःखो कहा एटले प्रतिबोध पामेली ते कुमारीकाये हर्षथी श्रावक धर्म अंगीकार कर्यो. पढी गुरुने वंदना करी पोताना आश्रम प्रत्ये आवेली ते कुमारीकाये तप करी, शांत थइ अंते अनसन ग्रहण कर्युं. एवामां रात्रीने विषे ललितांग नामना देवताने जोइने ते मोह पामी. ते वखते ते देवता पण स्वयंप्रज्ञा देवीना वियोगथी पीडित थयो हतो; तेथी तेणे मंत्रीना वचनथी निर्नामिकाने नियाणुं कराव्युं एटले ते निर्नामिका मृत्यु पामीने ललितांग देवतानी स्त्री स्वयंप्रज्ञा थइ. एक दिवस ते स्वयंप्रज्ञाये जातिस्मरण ज्ञानथी पोतानो पूर्व जन्म दीठो. पढी ते तेज गगनतिलक पर्वत उपर पोताना गुरु युगंधरने जोइ त्यां तेमने नाटक देखामी पोताने स्थानके गइ. हवे ललितांग देव पण कोइ एक दिवस इशानेंड देवनी साथे श्री नंदीश्वरनी यात्राये जतो हतो. एवामां ते चवीने जंबूद्वीपना विदेह क्षेत्रने विषे रहेली महा पुष्कलावती विजयमां पूर्ण समृद्धिवाला लोहार्गल नगरमां सुवर्णजंघ राजानी लक्ष्मी राणी थकी वज्रजंघ नामना पुत्रपणे उत्पन्न थयो अने अनुक्रमे राज्य पाम्यो. हवे अहिं तेना वियोगथी पीडा पामेली स्वयंप्रज्ञादेवी पण गुरुथकी घर्मोपदेश पामीने श्री नमीश्वरनी यात्रा करती चवीने तेज विजयमां पुंरुरीकिणी नगरीने विषे वज्रसेन राजानी गुणवती स्त्री थकी श्रीमती नामे पुत्रीपणे उत्पन्न अइने अनुक्रमे यौवन अवस्था पामी. एक दिवस देवतानुं आगमन जोवाथी जा-

तिस्मरण ज्ञान प्राप्त अवाने लीधे अत्यंत दुःखी थयेली ते मूर्छा पामी. मूर्छा निवृत्त थइ एटले ते विचार करवा लागी के “ अहो ! क्यां ते म्हारा पूर्व ज्ञवनी पति ? म्हारे आ ज्ञवने विषे पण पूर्वज्ञवनी पति विना बीजानो खप नथी अने तेज कारणथी हवे हुं बीजा पुरुषनी साथे बोलीश पण नहीं. ” आ प्रमाणे ते विचार करती हती एवामां धावमाताये मूर्छानुं कारण पूठवाथी तेणे पोतानो सर्व अज्ञिप्राय कही बताव्यो एटले धावमाताये तेना पूर्वज्ञवनुं यथार्थ चरित्र पट्टमां आलेख्युं. तेमां प्रथम नंदिगाम, गगनतिलक पर्वत, पुष्पित उद्यान, अशोक वृक्ष, युगंधर गुरु, देवनुं युगल, इशानेंद्रदेव, श्रीप्रज्ञ विमान, स्वयंबुद्ध तथा संज्ञिन्नश्रोत बन्ने मंत्री ए प्रमाणे आलेख्युं. वली तेज पट्टमां स्वयंप्रज्ञा अने ललितांग देवने पण आलेख्या. पढी ते धावमाता पट्टने हाथमां लइ राजपुत्री श्रीमतीना पूर्वज्ञवनी पतिने शोधवा माटे नगरमां फरवा लागी. एवामां कोइएक धूर्त पुरुषे पट्टने जोइ मोहथी ते धावमाताने कह्युं के, “ हे जे ! हुं तेनुं सर्व चरित्र जाणुं तुं. ” धावमाताये कह्युं. “ हे वत्स ! जो तुं जाणतो होय तो यथार्थरीते तत्काल कही आप. ” पढी पेलो धूर्त पुरुष जेम तेम कहेवा लाग्यो एटले धावमाताये पोताना मनमां विचार कस्यो के, “आ कोइ धूर्त पुरुष ठे; माटे म्हारे तेने निश्चे ठेतरवो.” एम धारीने तेणे पेलो धूर्त पुरुषने कह्युं. “ हे जे ! तुं ललितांग तो खरो, पण स्वयंप्रज्ञा हवणां लुली थइ ठे; माटे ते पोताना पूर्वज्ञवनी पतिने इच्छे ठे. कारण के, स्वजन बिना तेनुं बीजुं कोण पालन करे ? माटे हे उत्तम ! तुं त्यां चाल अने ते पांगली एवी स्वयंप्रज्ञा देवीनुं पालन कर. ” आवां धावमातानां वचन सांजलीने ते धूर्त पुरुष जय पामीने शीयालनी पेठे नासी गयो. आ प्रमाणे धावमाताने राजकुमारीना पूर्व ज्ञवनी पतिनो मेलाप न थवाथी ते पाढी आवी. पढी ते पुष्कलावती विजयना सर्वे राजानुं एकठा थया; परंतु पट्टने जोइने ते सर्वे जेम आव्या हता तेम पाढा पोतपोताने देश चाळ्या गया.

पढी लोहार्गल नगरना महाराजा वज्रजंघे त्यां आवीने अने पट्टने जोइने आश्चर्यथी धावमाताने पूठ्युं के, “ आ पट्ट कोणे आलेख्यो ठे ? ” धावमाताये कह्युं. “ हे प्रज्ञो ! आप शुं पूठो ठे ? ” पढी वज्रजंघ राजाए पोतेज सर्व चरित्र कही आप्युं. ए उपरथी धावमाताये कह्युं. “ आपनी पूर्व ज्ञवनी

प्रिया आ श्रीमती कन्या ठे अने वज्रसेन राजा तेने आपनी साथेज परणावशे; परंतु हवणां आप पोताना नगरप्रत्ये जानु. " पढी हर्ष पामेलो वज्रजंघ राजा पोताना लोहार्गल नगर प्रत्ये गयो अने धावमाताये ते सर्व वात श्रीमतीनी आगल वज्रसेन राजाने कही. वज्रसेने पण कह्युं. " हे प्रियधाव ! हुं पण श्रीमती अने ललितांग कुमारनी पूर्व जन्मनी वात जाणुं हुं, ते सांजल.

महाविदेह क्षेत्रमां सलिदावती नामनी विजयने विषे वीतशोका नामनी नगरी ठे. त्यां जितशत्रु नामनो राजा राज्य करे ठे. तेने पेहेली मनोहरी अने बीजी केकयी एम बे स्त्रीयो ठे. ते बन्ने स्त्रीयोने अचल अने विधीशन नामना बे पुत्रो अया. पिता मृत्यु पाम्या पढी विजयना सर्व राजाने जीतीने ते बन्ने ज्ञाडु महा बलवंत एवा केशव अने बलदेव नामथी प्रसिद्ध अया. एक दिवस मनोहरीये पोताना पुत्र अचलने पूछ्युं के, " हे पुत्र ! हुं जैनी दीक्षा धारण करुं ? " अचले तेने स्नेहथी दीक्षा लेवानी ना पामी. माताये बहु आग्रह कर्यो एटले अचले कह्युं के, " जो तुं मने बोध पमार, तो हुं रजा आपुं. " पढी मनोहरीये ते वातने कबुल करी चारित्र लीधुं. अनुक्रमे अतिचार रहित चारित्रने पाली ते मनोहरी मृत्यु पामीने लांतक देवलोकमां इंद्र पद पामी. ते इंद्र हुं पोते हतो. हवे कोइ वखते दुष्ट घोरानुए अचलने अने विधीशनने म्होटा अरण्यमां खेंची आणया. त्यां ते बन्ने ज्ञाडु पमी गया. घोरानु मरी गया अने विधीशन पण मृत्यु पाम्यो. अचल तेने मृत्यु पामेलो जोइ मूर्खा पाम्यो. आ वखते लांतक देवलोकमां ते वात जाणीने हुं इंद्रनुं रूप त्यजी रथ नुपर बेसी तुरत त्यां आव्यो. में अचलने कह्युं. " हे ज्ञाड ! हुं विद्याधरनी साथे युद्ध करवा गयो हतो. आ प्रमाणे तने कोणे करुं ठे ? नठ. आपणे आपणी नगरी प्रत्ये जइए. " म्हारां आवां वचनथी अचल नठ्यो अने ते विधीशनना शरीरने वालीने पढी अमे नगरीमां आव्या. पढी में मनोहरीनुं स्वरूप करी अचलने देखाम्युं; तेथी ते बोली नठ्यो के, " हे मात ! तुं अहिं क्यांथी आवी ? " माताये कह्युं. " हे वत्स ! हुं उत्तम रीते चारित्र पाली लांतक देवलोकमां महा वैज्रववालो देवता अयो हुं. तुं विवेक रहित अइने त्हारा विधीशन ज्ञाडनो शोक करे ठे, माटे पूर्वना संकेतथी तने बोध करवा आव्यो हुं. हवे तुं विधीशननां बहु शोक त्यजी दइ जिनेश्वरे कहेलो धर्म कर; जेथी तने

आलोक अने परलोकमां सुख आय. ” म्हारां आवां वचनशी अचल प्रतिबोध पाम्यो अने चारित्र लइ तपशी श्री प्रज्जनामना विमानमां ललितांग देवता थयो. त्यां देवसुख जोगवी ते देवता चवी गयो अने तेने पदे पवित्र आत्मावालो वज्रजंघ ललितांग थयो. वली पूर्वनी स्वयंप्रज्ञादेवी पण चवी गइ, तेशी तेना पदे पवित्र आत्मावालो श्रीमतिनो जीव स्वयंप्रज्ञा थइ. लांतक देवलोकमां सत्तर सागरोपमनी आयुष्यवालो हुं पण आयुष्यने पूर्ण करी वज्रसेन नामनो राजा थयो हुं. ” आ प्रमाणे श्रीमति अने ललितांगनुं स्वरूप कही वज्रसेन राजा पोते आनंद पाम्यो.

पढी वज्रसेन राजाए अनेक महोत्सवपूर्वक पोतानी पुत्री श्रीमती हाथी विगेरेनी जेठो सहित वज्रजंघ राजाने आपी. पढी हर्षित मनवालो ते महाराजा श्रीमती सहित पोताना लोहार्गल नगरने विषे गयो. अहिं पाढल वज्रसेन राजाए पोताना पुत्र पुष्कलपालने राज्य आपी सांवत्सरीक दान दइ, चोसठ इंडोए करेला उत्सव पूर्वक दीक्षा धारण करी तीर्थंकर पद प्राप्त करचुं. अहिं वज्रजंघ राजाने पण अनुक्रमे एक पुत्र थयो अने अनुक्रमे वृद्धि पामतो एवो ते पुत्र निर्मल यौवनावस्था पाम्यो. एवामां पुंमरीकिणि नगरीना राजा पुष्कलपाले पोताना उपर शीमामाना राजा विरुद्ध थयेला जा- एनी पोतानी सहाय्य माटे वज्रजंघ राजाने बोलाववा दूत मोकल्यो. पढी वज्रजंघ राजा पण नगरने विषे पोताना पुत्रने राखी पोते श्रीमती सहित म्हो- टी सेना लइ उत्साहशी शरवण नामना अरण्यने रस्ते थइ चाढ्यो एटले तेने केटलाक माणसोए कह्युं के, “ हे प्रज्जो आ मार्गने विषे जयंकर दृष्टीविष स- पो रहे ठे; माटे एने त्यजी दइ बीजा रस्तेशी जाल. ” लोकोनां आवां वचन सांजली वज्रजंघ जूपति ते मार्गने त्यजी दइ बीजे मार्गेशी पुंमरीकिणी नगरी प्रत्ये गयो. पढी ते बन्ने महा बलवंत राजानुना जयशी सर्वे राजानु पुष्कल- पालनी आझामां वर्तवा लाग्या. पढी पुष्कलपाल जूपतिए वज्रजंघ राजानो आदर सत्कार करीने विदाय करयो. ते वखते केटलाक माणसोए तेने कह्युं के, “ हे विज्जो ! तमारे शरवण अरण्यना रस्ते थइनेज लोहार्गल नगरे जवुं. ” राजाए कारण पूछ्युं एटले तेनुए कह्युं के, “ ते वनमां बे साधुनुंने केवलज्ञान- ना म्होटा उत्सव थवाथी इष्टी विष सपो शांत थइ गया ठे. ” लोकोनां आवां वचन सांजलीने तेज रस्ते थइने जता एवा वज्रजंघ राजाए त्यां ज्ञानधारीनु-

मां उत्तम एवा सागरसेन अने मुनिसेन नामना बन्ने साधुजने दीठा. पढी ते-
जने वंदना करी वज्रजंघ राजा पोताना लोहार्गल नगरने विषे गयो. ते वखते
राज्यना लोन्नी एवा तेना पुत्रे वज्रजंघने रहेवाना घरनी अंदर विषनो धुमामो
दीधो. पढी जेटलामां महाराजा वज्रजंघे पोतानी प्राणप्रिया श्रीमती सहित
ते घरनी अंदर प्रवेश करयो के, तुरतज विषना धुमामाथी लींपाइ गयेला अं-
गवाला ते बन्ने जणा मृत्यु पाम्या. त्यांथी तेउ उत्तरकुरुक्षेत्रने विषे त्रण प-
ढ्योपमनी सूक्ष्म आयुष्यवाला युगलियापणे उत्पन्न अया अने त्यांथी तेउ
मृत्यु पामीने पेहेला सौधर्म देवलोकने विषे त्रण पढ्योपमनी आयुष्यवाला
देवता अया.

हवे वज्रजंघनो जीव पेहेला देवलोकथी चवीने जंबूद्वीपमां वज्राव्रज
नामनी विजयने विषे प्रज्ञंकर नगरमां सुविधि वैद्यना केशव नामना पुत्र
पणे उत्पन्न अयो. श्रीमतीनो जीव पण स्वर्गथी च्यवीने तेज नगरमां शेठना
जयघोष नामना पुत्रपणे उत्पन्न अयो. ते पोते श्रेयांस कुमारनो आत्मा हतो.
अनुक्रमे ते बन्नेने गाढ प्रीति अइ. वली वैद्यना पुत्र केशवने तेज जवमां पो-
ताना समान गुणवाला राजपुत्र महीधर, मंत्रीपुत्र सुबुद्धि, सार्धवाह पुत्र पूर्ण-
जइ अने शेठना पुत्र गुणाकरनी साथे मीत्राइ अइ.

एक दिवस प्रीतिना पात्ररूप ते ठए मित्रो परस्पर प्रेमथी व्याप्त अया
ठतां केशवना घरे एकठा थइने बेठा हता. ते वखते अनेक जीवयुक्त एवा को-
मना रोगथी व्याप्त अयेला कोइ जिकारथी मुनिने जोइ पेला पांचे मित्रोए हा-
स्य पूर्वक केशवने कह्युं के, “ हे ब्रात ! तें आवा मुनिने क्यारे पण उपचार
करयो नहीं. ” केशवे कह्युं. “ हुंतेनो उपाय करीश; परंतु तेने माटे लक्ष लक्ष
मूल्यवाळी त्रण वस्तुजुं जोशे. ते एज के, रत्नकंबल, गोशीर्ष चंदन अने लक्ष-
पाक तेल. तेमां म्हारा घरने विषे लक्षपाक तेल तो हशे; माटे तमे बा-
कीनी बन्ने वस्तुने तत्काल मेलवो. ” आवां केशवनां वचन सांजली उत्पन्न
थइ ठे श्रद्धा जेमने एवा ते सर्वे मित्रो गोशीर्ष चंदन अने रत्नकंबनी शोध क-
रतां करतां कोइ वेपारीनी डुकाने गया अने तेने पूठवा लाग्या के, “ हे जइ !
तमारी डुकानने विषे आ बन्ने वस्तुजुं ठे ? ” तेणे कह्युं. “ हा, पण तमारे तेनुं
शुं काम ठे ! ” तेजुंए कह्युं. “ मुनिराजना उपधने माटे जोइए ठीए, माटे

દેરકનું લક્ષ લક્ષ મૂલ્ય લઈ તે બન્ને વસ્તુનું અમને તત્કાલ આપો. ” વેપારીએ કહ્યું. “ હે ઉત્તમ પુરુષો ! સાધુને અર્થે તો એમજ લઈ જાનું. મ્હારે એ વસ્તુના મૂલ્યનું જરૂર નથી. ” પછી તે વેપારીએ જાવથી બન્ને વસ્તુનું સાધુને અર્થે આપી-ને તેજ જવને વિષે દીક્ષા ગ્રહણ કરીને મોક્ષ પદ પ્રાપ્ત કર્યું.

હવે પેલા ઢાળ મિત્રો રત્નકંબલાદિ સર્વ વસ્તુનું લઈ, નગરની બહાર જઈ સાધુને ઉપાય કરવા લાગ્યા. તેમાં પ્રથમ લક્ષમૂલ્યવાલા લક્ષપાક તેલથી મુનિના શરીરને મર્દન કરી રત્નકંબલ નંદામીને તેમને તમકે બેસાર્યા. આમ કરવાથી તો એમ બન્યું કે, તેલ અને તમકાના તાપથી તમ્મ અયેલા જીવો મુનિના દેહમાંથી નિકલીને રત્નકંબલને વિષે ચોટી ગયા. પછી તે સર્વ જીવોને પેલા ઢાળ મિત્રોએ નકુષ્ઠ દયાને લીધે ગાયના કલેવરને વિષે મૂક્યા. આ પ્રમાણે ત્રણવાર કરવાથી તો સાધુની ચામડી, માંસ અને હાડકામાં રહેલા સર્વ જીવો જાણે તેમના પુણ્યથીજ સ્વંચાયલા હોય નહિ શું ? એમ બહાર નિકલી ગયા. પછી શીતલતા કરવાને માટે ગોશીર્ષ ચંદનનો લેપ કરી, સંરોહણી નામની મહોત્તરી વડે મુનિના શરીરને ઘિંઈ રહિત બનાવી દીધું. પછી તેજ એ રત્નકંબલને વેચી ઉપજેલા પૈસાથી એક જિનમંદીર બંધાવ્યું. પછી તેજ શુદ્ધ એવા શ્રાવક ધર્મને પાલી અંતે મૃત્યુ પામીને બારમા અચ્યુત દેવલોકને વિષે દેવતા થયા.

હવે પ્રથમ વૈદ્યપુત્ર કેશવનો જીવ ત્યાંથી ચવીને જંબૂદ્વીપમાં પૂર્વમહાવિદેહ ક્ષેત્રને વિષે પુષ્કલાવતી વિજયની પુંરરીક્ષિણી નગરીમાં વજ્રસેન રાજાની સ્ત્રી ધારણીના નંદરને વિષે ઉત્પન્ન થયો. અનુક્રમે તે અવતર્યો અને તેનું વજ્રનાન્ન એવું નામ પામ્યું. બાકીના ચાર મિત્રો પણ તેના સુબાહુ, બાહુ, પીઠ અને મહાપીઠ નામના સગા જાણી થયા. શ્રેયાંસનો જીવ બીજે કોઈ ઠેકાણે અવતરી શ્રી વજ્રનાન્નનો સારથી થયો. પછી વજ્રસેન રાજાએ પ્રવ્રજ્યા ધારણ કરી કેવલજ્ઞાન મેલવ્યું એટલે વજ્રનાન્ન મ્હોટો હોવાથી રાજ્યાસન ઉપર બેઠો. અનુક્રમે તે ચક્રવર્તી થયો અને બાકીના ચાર ન્હાના જાણી મંરુલીક (સ્વંમિયા) રાજાનું થયા. વજ્રનાન્ને કુમાર અવસ્થામાં ત્રીશ લાખ પૂર્વ, સામાન્ય રાજ્ય પદ-વીમાં સોલ લાખ પૂર્વ, ચક્રવર્તીપણામાં ચોવીશ લાખ પૂર્વ અને સાધુપણામાં ચૌદ લાખ પૂર્વ એમ ચોરાશી લાખ પૂર્વનું આયુષ્ય જોગવ્યું છે. પછી સર્વ પુત્રો-એ પિતા શ્રી વજ્રસેન મુનિપાસે હર્ષથી દીક્ષા ધારણ કરી. અનુક્રમે વજ્રના-

મુનિએ ચૌદ પૂર્વનો અભ્યાસ કરીને આચાર્ય પદ મેલવ્યું અને બાકીના ચાર મુનિનું એકાદશાંગીનો અભ્યાસ કર્યો. બાહુમુનિ નિરંતર સાધુનને નક્તપાનાદિ લાવી આપતા અને સુબાહુ મુનિ સર્વ સાધુનની સેવા કરતા એ નપરથી તે બન્ને સાધુનું અનુક્રમે જોગકર્મ અને બલકર્મ નપાર્જન કર્યું હતું. જ્યારે ગુરુ તે બન્ને સાધુનની પ્રશંસા કરતા ત્યારે પીઠ અને મહાપીઠ ઇર્ષ્યા કરતા તે નપરથી પાપનેલીધે તેનું પણ અત્યંત બલીષ્ટ એવું સ્ત્રીનામકર્મ નપાર્જન કર્યું હતું. વજ્રનાજ મુનિએ પણ અરિહંતાદિક મનોહર વીશ^૧ સ્થાનકને આરાધવાથી સંસાર સમુદ્રને તારનારું તીર્થકર નામ-ગોત્રકર્મ નપાર્જન કર્યું. પછી અનુક્રમે તે સર્વે સાધુન કાલધર્મ પામીને સર્વાર્થસિદ્ધ વિમાનને વિષે દેવતાપણે નત્પન્ન થયા. સારથીનો જીવ તેજ વિમાનને વિષે દેવતાપણે નત્પન્ન થયો.

હવે પશ્ચિમ મહાવિદેહ ક્ષેત્રમાં પરસ્પર સ્નેહથી વ્યાપ્ત એવા સાગરચંડ અને અશોકદત્ત નામના બે મીત્રો વહેપાર કરતા હતા; પરંતુ તેનું સાગરચંડ સરલ સ્વભાવવાલો અને અશોકદત્ત માયાવી હતો. સાગરચંડને શુદ્ધ શીલવતી પ્રિયદર્શના નામની સ્ત્રી હતી. અનુક્રમે તે ત્રણે જણાનું પોત પોતાનું આયુષ્ય પૂર્ણ કરી મૃત્યુ પામ્યા. તેમાં સાગરચંડ અને પ્રિયદર્શના, આ જંબૂદ્વીપને વિષે ન્નરતક્ષેત્રના દક્ષિણ જાગમાં ગંગા અને સિંધુ નદીના મધ્ય પ્રદેશને વિષે આ અવસ્થિપણીના ત્રીજા આરામાં પટયોપમનો આઠમો જાગ બાકી રહ્યો હતો તે વચ્ચે નવસેં ધનુષ્ય જંચા શરીરવાલો યુગલીયાપણે નત્પન્ન થયો. અશોકદત્ત પણ પૂર્વ જન્મમાં કરેલા કપટથી તેજ ઠેકાણે હાથીરૂપે નત્પન્ન થયો. એકદિવસ વનમાં ફરતા એવા તે હાથીએ યુગલધર્મે પ્રાપ્ત થયેલા એવા પોતાના પૂર્વ જવના મિત્ર સાગરચંડને દીઠો. પછી એકવીજાના પરસ્પર દર્શનથી નત્પન્ન થયેલી પ્રીતિને લીધે ગજરાજે તે જોમલાને પોતાની પીઠ નપર બેસાર્યું; તેથી બીજા યુગલીયાનું તેનું વિમલવાહન નામ પાડ્યું અને તેનો સ્ત્રીનું નામ ચંડ્યશા પમ્યું. તે વચ્ચે કાલધર્મના અનુસારે કલ્પવૃક્ષો અલ્પ થવા લાગ્યા એટલે મમતા કરતા એવા તથા અત્યંત ક્લેશ કરતા એવા યુગલિયાનું વિમલવાહનને કહેવા લાગ્યા. “તમે અમારા અધિપતિ ઠો, માટે નીતિ પ્રવર્તાવો.” તે નપરથી તેણે હકાર

૧ આ વિગત સ્થાનકનું સ્વરૂપ વિદ્યાશાલામાં છપાયેલી ભરતેશ્વર બાહુવાલિ વૃત્તિના પાના ૭ નેથી જોઈ લેવું.

नामवाली अर्थात् “ हां ” एवी महानीति प्रकाशीत करी. पढी थोरुं आयुष्य बाकी हतुं ते वखते चंड्यशास्त्री पूर्वना पूण्यने लीधे चहुष्मान् अने चंडकांता नामनुं एक जोडलुं उत्पन्न अयुं. पढ्योपमना दशमा जागनुं पोतानुं आयुष्य पूर्ण अये ठते विमलवाहन पोताना पदने विषे चहुष्मानने स्थापन करी पोते कालधर्म पामी जवनवासी सुवर्णकुमार देवताउने विषे देवपणे उत्पन्न अयो.” चहुष्मान् आठशें धनुष्यप्रमाण उंचा शरीरवालो हतो. ते पोताना पीतानी पेठे चंडकांता प्रियासहित हकारनीतिथी राज्य चलाववा लाग्यो. अनुक्रमे ते पण आयुष्य पूर्ण अवाने अवसरे पोताथकी उत्पन्न अयेला यशस्वी नामना पुत्रने प्रियंगुप्रिया सहित कुलकरना पदने विषे स्थापन करीने अंते कालधर्म पामी सुवर्णकुमार देवताउने विषे देवपणे उत्पन्न अयो.

चहुष्मान् पिताना करता यशस्वी कांश्क उंग आयुष्यवालो तथा उंगी उंचाश्वालो (सामासातसें धनुष्यनी उंचाश्वालो) हतो. तोपण पितानी पेठे राज्य करतो हतो; परंतु मदमां आवी गयेला युगलीयान हकारनीतिनुं उलंघन करवा लाग्या, ते उपरथी तेणे हकारनीतिने अनुसरती मकार नामनी “मां” ए नामनी महानीति प्रकाश करी. पढी आयुष्य पूर्ण अवाने अवसरे अज्जिचंड नामना पुत्रने सुरूपाप्रिया सहित पोताने पदे स्थापी पोते उदधिकुमारने विषे देवपणे उत्पन्न अयो. हवे सातसें धनुष्यप्रमाण उंचो, पिताना समान आयुष्यवालो अने चंडसमान कांतिवालो अज्जिचंड पोताना सरखी रूपवाली प्रियानी साथे सुख जोगवतो ठतो राज्य करवा लाग्यो. अनुक्रमे ते पण कुलकर एवा प्रसेनजित् नामना पुत्रने चहुकांता स्त्रीसहित पोताना पदने विषे स्थापन करी पोते पितानी गतिने पाम्यो. पढी सामा ठसें धनुष्य प्रमाण उंचाश्वालो अने सुवर्णनी समान कांतिवालो प्रसेनजित् पोतानी चंहुकांता नामनी प्रिया सहित राज्य करवा लाग्यो. ते वखते बीजा युगलीयान हकारनीतिनुं तथा मकारनीतिनुं उल्लंघन करवा लाग्या एटले ते प्रसेनजिते धिक्कारनीतिने प्रकाश करी. अनुक्रमे आयुष्य पूर्ण अवाने अवसरे मरुदेव नामना पुत्रने श्रीकांता प्रियासहित पोताने पदे स्थापन करीने पोते कालधर्म पामी छीपकुमारने विषे महा समृद्धिवंत देवता अयो. हवे सुवर्णसमान कांति वाला, सामापांचसें धनुष्यप्रमाण उंचाश्वाला, त्रण नीतिना जाण अने श्रीकां-

તા નામની પ્રિયાયુક્ત એવા મરુદેવ, નાન્નિનામના પોતાના પુત્રને મરુદેવી નામની પ્રિયાસહિત પોતાને પદે સ્થાપન કરી પોતે મૃત્યુ પામીને ઘીપકુમારને વિષે દેવરૂપે ઉત્પન્ન થયો. પછી સવાપાંચસે ધનુષ્યપ્રમાણ દેહવાલા, સંખ્યાતા પૂર્વ લક્ષના આયુષ્યવાલા અને મરુદેવી નામની વહાલી પ્રિયાવાલા, નાન્નિકુલ-કર પૂર્વે કહેલી ત્રણનીતિ પ્રમાણે રાજ્ય કરવા લાગ્યા.

હવે સુખમ દુઃખમ આરો ચાલતો હતો, તે વચ્ચે સવાર્થસિદ્ધ વિમાનથી ચવીને શ્રી વજ્રનામનો જીવ જંબૂદ્વીપના નરત ક્ષેત્રની વિનીતા નગરીમાં અશા-રમાસની અંધારી ચોથને દિવસે ઉત્તરાષાઢા નક્ષત્રનો યોગ થતે મરુદેવીના ઉદ્ધરને વિષે અવતર્યો. તે વચ્ચે રાત્રીને વિષે માતા મરુદેવીયે જગત્માં શ્રેષ્ઠ એવા આ ચૌદ મહાસ્વપ્ન દીઠાં. તેમાં પ્રથમ પાણી વરસી જવાને લીધે નુજ્વલ વાદલાં સમાન કાંતિવાલો, પુષ્પ, મુખ, કોંઠ અને શીંગડાનથી સુશોભિત એવો વૃષભ જો-યો. વીજે સ્વપ્ને ઐરાવણ હાથીની ઉપમાવાલો, ચાર દાંત વાળો, શ્વેતવર્ણવાળો અને જેના સાતે અંગ પૃથ્વીનો સ્પર્શ કરી રહ્યા હતા એવા હાથીને પોતાના મુખમાં પ્રવેશ કરતો દીઠો. ત્રીજે સ્વપ્ને કપૂરના દાર અને નીહાર (બરફ) ના સમાન કાંતિવાલા અને કેશવાલીથી મનોહર એવા કેશરીસિંહને માતા મરુદેવીયે પોતાના મુખમાં પ્રવેશ કરતો દીઠો. ચાથે સ્વપ્ને દિશાનના ગજેંડોએ સિંચન કરેલી અને ઉત્તમ વૈજ્ઞવવાળી લક્ષ્મીદેવીને પોતાના મુખમાં પ્રવેશ કરતો દીઠો. પાંચમે સ્વપ્ને પાંચવર્ણના પુષ્પોથી ગુંથેલી અને અત્યંત સુગંધીવાળી બે દિવ્યમાલાને દીઠો. ઠેકે સ્વપ્ને પાંચ પ્રકારના જ્યોતિશ્વકથી વિંટલાઈ રહેલા અને પ્રકાશ-થી અંધકારના સમૂહને નાશ કરનારા પૂર્ણ ચંદ્રને દીઠો. સાતમે સ્વપ્ને માતા મરુદેવીયે કિરણોવડે ગ્રહોના તેજને હરણ કરનારા, અંધકારના સમૂહને નાશ કરનારા અને કમલના સમૂહને પ્રવોધ કરનારા સૂર્યને દીઠો. આઠમે સ્વપ્ને શબ્દ કરતો એવી લક્ષ ધુધરીનથી સુશોભિત, આકાશને સ્પર્શ કરી રહેલા અને વીજી ન્હાની હજારો ધ્વજાનથી યુક્ત એવા મનોહર ઇન્ધ્રવજને દીઠો. નવમા સ્વપ્ને ધ્રુવિત્ર જલથી નેરેલો, કમલ ઉપર રહેલો, કમલવડે ઢંકાયેલો અને સર્વ કલ્યાણના મૂલ રૂપ એવો કલશ દીઠો. દશમે સ્વપ્ને રાજહંસોએ મથન કરી નાખેલા કમલના રસથી કાંઈક પીઝા વર્ણના જલવાળું અને શ્વેતવર્ણના કમલોથી વ્યાપ્ત એવું પદ્મ સરોવર દીઠું. અગ્યારમે સ્વપ્ને દૂધ સ-

માન જલથી ઝરપૂર, ચંચલ એવા કલ્પોલથી ઝહલતો અને નાના પ્રકારનાં રત્નના સમૂહથી પૂર્ણ એવો ક્ષીરસમુદ્ર દીઠો. બારમે સ્વપ્ને સુવર્ણ તથા રત્નો-થી ઝરપૂર, રત્નજમીત્ર સુવર્ણના હજારો સ્તંભવાલું અને વાગતી એવી નો-બતથી આનંદના સ્થાનરૂપ વિમાન દીઠું. તેરમે સ્વપ્ને ચંદ્ર સૂર્યના તેજ સર-લા, મેરુપર્વતના શિખર સમાન અને સ્ફુટ એવા પાંચવર્ણનાં રત્નોના સમૂહને દીઠો. ચૌદમે સ્વપ્ને પ્રસરતી એવી જ્વાલાની ઝાલેકરીને જટાવાલા, મધ અને ઘી-થી સિંચન થયેલા ધૂમાન્તરહિત અગ્નિને દીઠો.

આવાં ચૌદ સ્વપ્ન જોઈ પ્રજ્ઞાતે જાગી ઝઠેલા મરુદેવી માતાયે પોતાના સ્વ-પ્નનો વિચાર નાન્નિકુલકરને કહ્યો અને પઠી જેટલામાં નાન્નિરાજા તેમને સ્વ-પ્નાનો વિચાર કહેઠે તેટલામાં જિનેશ્વર પ્રજ્ઞુની ઝક્તિથી વ્યાપ્ત થયેલા ઇંડે ત્યાં આવીને આ પ્રમાણે કહ્યું. “ હે ત્રણ જગત્ની માત ! હે શ્રેષ્ઠ રત્નગર્જવાલી ! ત-મને હું નમસ્કાર કરું હું. હે દેવી ! તમારે ધર્મને વિષે ચક્રવર્તી એવો ઝત્તમ પુત્ર થશે. પઠી ચૈત્ર માસની અંધારી આઠમને દિવસે ઝત્તરાષાઢા નક્ષત્રના યોગમાં પ્રજ્ઞુ અવતર્યા. તે વખતે ઝપ્પન કુમારીકાન્નુ એ ત્યાં આવીને ઝૂમી માર્જન, જલ સિંચન, દર્પણ, ઝારી, વીંઝણા, અને ચામર વિગેરના ઝપચારોથી પ્રજ્ઞુની સેવા તેમજ રક્ષાની પોટલી બાંધવા વિગેરે ઘાઢ ક્રિયાન્ન કરી. પઠી પૂર્ણ ઝક્તિથી ઝરપૂર ઠે આત્મા જેમનો એવા ચોસઠ ઇંડો પોતાની ઝક્તિથી મેરુ પર્વતના શિખરને વિષે પ્રજ્ઞુને અન્નિષેક મહોત્સવ કરી, નાન્ની રાજાના ઘરને વિષે રત્ન વિગેરેની વૃષ્ટી કરી તેમજ પ્રજ્ઞુની તથા માતા મરુદેવાની નમસ્કાર પૂર્વક સ્તુતિ કરી પોત પોતાને સ્થાનકે ગયા.

માતા એ સ્વપ્નામાં પ્રથમ વૃષજ્ઞ દીઠો હતો તેમજ પ્રજ્ઞુના સાથલને વિષે વૃષજ્ઞનું ચિન્હ હતું એ ઝપરથી અત્યંત હર્ષવાલા માતા પિતા એ ઇંડની આજ્ઞાથી શુઝ દિવસે તેમનું વૃષજ્ઞ (રૂષજ્ઞ) એવું નામ પામ્યું. અરિહંત પ્રજ્ઞુની સર્વ આદ્ય ક્રીયાન્ન ઇંડોથીજ કરાય ઠે. એ ઝપરથી એક દિવસ ઇંડ હાથમાં શેરમીનો સાંઠો લઈ પ્રજ્ઞુનો વંશ સ્થાપન કરવા માટે આવ્યો. પઠી આવેલા ઇંડને જોઈ પ્રજ્ઞુ એ શેરમીનો સાંઠો લેવાને માટે લાંબો હાથ કસ્યો. તે ઝપરથી પ્રજ્ઞુના વંશજો ઇ-ક્ષ્વાકુ નામના ક્ષત્રી થયા. આ પ્રમાણે ઇંડથી પ્રજ્ઞુના વંશની સ્થિતિ થઈ. માતા પિતા જેજે અવસરે પ્રજ્ઞુને યોગ્ય ક્રીયા કરવાની ઇચ્છા કરતાં હતાં તેતે અવસરે

तेते सर्व क्रीयान् इंडे करेली तेन जोतां हतां.

हवे कोइ एक दिवस कोइ युगलनुं बालजोसुं तालवृक्षनी नीचे रमतुं हतुं. एवामां अकस्मात् तालफल पडवाथी काकतालीय न्यायनी पेठे पुत्र रूप बालक मृत्यु पाम्यो एटले कन्याने “आ रुषज्जनी स्त्री थरो.” एम कहीने नाज्जी राजाए तेने लइ अने तेनुं सुनंदा नाम पाम्युं. पढी सुनंदा अने सुमंगला एबने कन्यानु सहित श्री रुषज्ज प्रभु पोताना पुण्यना योगथी जगतने आश्चर्यकारी यौवनावस्था पाम्या. प्रभुना विवाहना अवसरे विवाह संबंधी सर्व काम इंड अने इंडाणीये करयुं. पढी कांइक न्यून एवा ठ लाख पूर्व गये ठते सर्वार्थसिद्ध विमानथी चविने बाहु अने पीठना जीव सुमंगलाथकी जगत अने ब्राह्मी नामना युगलपणे उत्पन्न थया. वली तेज देवलोकथकी चवीने सुबाहु अने महापीठना जीव सुनंदाथकी बाहुबलि अने सुंदरी नामना युगलपणे उत्पन्न थया. तयारपढी सुमंगलाए श्रेष्ठ लक्षणोथी मनोहर एवा बीजा उगणपचास पुत्रना जोमलांने जन्म आप्यो.

हवे परस्पर नीतिनुं उल्लंघन करता एवा युगलियानुना समूहो ज्ञानथी, कांतिथी अने बुद्धिथी अधिक एवा रुषज्ज प्रभुने जोइने कहेवा लाग्या के “हे प्रभो ! तमे अमारे माटे नीति प्रगट करो. कारण के, जे राजा होय ठे ते नीतिने प्रगट करे ठे.” प्रभुए कह्युं. “हे युगलिको ! ते वातनी तमे नाज्जिकुलकर चुपति पासे जइने याचना करो”. ते उपरथी सर्वे युगलियानु नाज्जिराजानी सज्जामां आवीने ते प्रमाणे याचना करवा लाग्या. नाज्जिराजाए कह्युं. “तमारो राजा रुषज्ज थानु.” पढी सर्वे युगलियानु प्रभु पासे आवीने कहेवा लाग्या के, “नाज्जिराजाए अमारा पति आपने ठराव्या ठे; माटे तमने नंचा स्थान उपर बेसारी अमे जलवमे अग्निषेक करीए. कारण जे राजा होय ठे तेनाथीज नीति प्रकाश कराय ठे.”

पढी ते सर्वे युगलियानु जिनेश्वर प्रभुने धुलना ढगला उपर बेसारीने अग्निषेकने माटे जल लेवा गया. एवामां इंडे आवीने प्रभुने बहु आचुषणोथी सुशोचनीत करीने एक सुंदर आसन उपर बेसारया. पढी युगलियानु जल लइने आव्या अने प्रभुने घरेणां विगेरेथी सुशोचनित थयेला जोइने तेमणे अत्यंत हर्षथी प्रभुना वे चरणने विषे आणेला जलथी तेमणे अग्निषेक करयो. पढी

इंड़े “आ युगलियाउ विनीत ठे.” एम कहीने बार योजन लांबी अने नव योजन पहोली विनीता नामनी नगरी बनावी आपी. पढी प्रज्जुए ब्राह्मीने ज-मणे हाथे अठार जातनी लीपी शीखवी अने सुंदरीने मावा हाथथी गणित शास्त्र शीखव्युं. वली नरतने रूपना कार्य अने बाहुबलिने मनुष्य विगेरना लक्षण तथा तेमनां मान, उन्मान अने प्रमाण एत्रण जातना जेद तथा तेमनां लक्षण शीखव्यां. अश्वादि चार पगवाला पशुनां लक्षणने निरूपण करी, चारवर्णनी स्थापना करी अने सर्व कलानु प्रदर्शित करीने प्रज्जुए पोताना नरतादि सो पुत्रने जूदा जूदा देशने विषे राजानु बनाव्या अने पोते चार हजार राजानु सहित चैत्र मासनी अंधारी आठमने दिवसे उत्तराषाढा नक्षत्रना योगमां ठठन्नक्त सहित सिद्धार्थ नामना उद्यानमां आवी संयम ग्रहण करयो. ते वखते साथे रहेला चार हजार राजानु एपण चारित्र लीधुं; परंतु तेनु जिह्वा नहिं पामवाथी बनने विषे तापसो थया. कछ अने महाकछ पण तापसपणुं पाम्या. ते वखते तेनुना पुत्रो देशांतरथी पितानी सेवा करवाने माटे त्यां आव्या ए-टले कछ अने महाकछे ते पोताना पुत्र नमि विनमिने कह्युं के, “ हे पुत्रो! तमे घरे जानु अग्रवा तो कट्षवृक्ष समान जिनेश्वर प्रज्जुनी सेवा करो.” पढी राज्यनी इच्छाथी जिनेश्वर प्रज्जुनी सेवा करता एवा ते बन्नेने (नमि विनमिने) धरलेंडे सर्व विद्या आपीने वैताढ्य पर्वतनी उत्तरश्रेणि तथा दक्षिणश्रेणिना अधिपति बनाव्या.

हवे जिह्वा नहिं मलवाने लीधे एक वर्ष पर्यंत निराहार अने जिह्वाकोना मध्ये मुख्य एवा प्रज्जु विहार करता करता जिह्वाने अर्थे हस्तिनापुर प्रत्ये आव्या. ते वखते त्यां बाहुबलिनो पुत्र सोमयशा स्वर्गमां इंडनी पेठे राज्य करतो हतो. तेने श्रेयांसकुमार नामे पुत्र हतो. एकदा ते श्रेयांसे एवुं स्वप्न दीवुं के, “ जाणे में स्यामवर्ण अइ गयेला मेरुपर्वतने अमृतथी धोइने अति उज्ज्वल करयो. ” ते वखते त्यांना शेठने एवुं स्वप्न आव्युं के, “ जाणे सूर्यअकी पृथ्वी उपर पमेलां किरणो श्रेयांसकुमारे लइने पाठा त्यांज (सूर्यना प्रतिबिंबने विषे) स्थापन कर्यां.” वली सोमयशाने पण तेज रात्रीने विषे एवुं स्वप्न आव्युं के, “ जाणे युद्ध करतो एवो कोइ सुजट श्रेयांसकुमारनी सहा-यथी विजयलक्ष्मी पाम्यो.” सवारे ते त्रणजणा सज्जामां जेगा थया अने “श्रे-

यांसकुमारनो उदय थशे." एम परस्पर विचार करी पोतपोताने स्थानके गया. पढी जेटलामां श्रेयांसकुमारे पोताना घरने विषे ज्ञीहाना अर्थी एवा प्रचुने प्रवेश करता जोया तेटलामां शुज हृदयवाला तेने जातिस्मरण ज्ञान उत्पन्न थवाथी तेणे जाण्युं के, " हुं पूर्व जन्मने विषे वज्रसेन जिनेश्वरना वज्रनाज पुत्रनो चक्री नामे सारथी हतो. ते वखते में वज्रसेन केवलीना मुखथी एवं सांजळ्युं हतुं के, " आ वज्रनाजकुमार जरतक्षेत्रने विषे तीर्थकर थशे. " आ प्रकारना पूर्वजवने जाणी उत्पन्न थयो ठे रोमांच जेने एवा सोमप्रज राजाना पुत्र श्रेयांसकुमारे पोताने जेटमां आवेला शेरमीनारसना घमां उघामी प्रचुपासे जशने कह्युं के, " हे प्रजो ! प्रासुक एवा आ इक्षुरसने ग्रहण करो. " पढी प्रचुए एकवर्षे ते निर्दोष आहार ग्रहण कर्यो. ते वखते "अहोदान ! अहोदान!!" एवो शब्द करता एवा देवतानुए श्रेयांसकुमारना आंगणाने विषे सुवर्ण अने रत्ननी वृष्टी करी. ते उपर कवी घटना करेठे के, जेणे रुषज प्रचुने ज्ञाववमे निर्मल दान आपवाथी पोतानुं घर बहु धनथी पूर्ण कर्युं, पोतानां देदीप्यमान यशाना समूहथी त्रण जुवन पूर्ण कर्युं, आत्मा पुण्यना ज्ञारथी पूर्ण कर्यो अने लोकने विषे आ सत्पात्रदान प्रवर्ताव्युं. ते श्रेयांसनाम जगत्ने विषे कोने कोन वखाणवा योग्य नथी थतुं? अर्थात् श्रेयांस एज नाम वखाणवा योग्य ठे.

पढी राजा विगेरे सर्व लोक, महात्मा श्रेयांसकुमारना घर प्रत्ये जशने तेनां वखाण करवा लाग्या. ते वखते श्रेयांसकुमारे तेजनी आगल पात्रदाननी प्रशंसा करी के, जेथी त्यार पढी लोकने विषे पात्रदान प्रवर्त्युं. " तमे ए शीरीते जाण्युं?" एम लोकोना पूढवा उपरथी सोमयशाना पुत्रे कह्युं के, " प्रचुने देखवाथी मने जातिस्मरण ज्ञान उत्पन्न थयुं ठे; तेषा में जाण्युं. " वली तेणे कह्युं के, "म्हारे पूर्वना जवथी प्रचुनी साथे संबंध चाळ्यो आवे ठे; माटे प्रचुना दर्शनथीज मने जातिस्मरण ज्ञान उत्पन्न थयुं ठे. " आ प्रकारे श्रेयांसकुमारना अने प्रचुना परस्पर पूर्वजवना संबंधने सांजळी आश्चर्य पा-मेला लोक पोत पोताने स्थानके गया. पढी जे स्थानके प्रचु उजा हता त्यां श्रेयांसकुमारे रत्ननुं एक पीठ कराव्युं, ते प्रचुना प्रज्ञावथी सूर्यना मंजल स-मान शोजवा लाग्युं.

हवे जगवान् पृथ्वी उपर विहार करता करता तक्षशिलापुरी प्रत्ये ग-

या एटले सेवकोए हर्षथी प्रभुनुं आगमन बाहुबलिने निवेदन करयुं. बाहुब-
लिए पण तेजने प्रीतिदान आपीने कह्युं के, “ हुं प्रज्ञाते उत्सव सहित प्रभुनुं
दर्शन करीश. ” परंतु प्रज्ञाते प्रतिबंधथी रहित एवा प्रभु तो बीजे स्थानके
विहार करी गया. कारण के, अरिहंतोने प्रेमनुं बंधन होतुं नथी. हवे प्रज्ञाते
प्रभुने नहिं देखवाथी शोक करता एवा बाहुबलिए जगवानना कायोत्सर्ग
स्थाने सूर्यमंरुल समान देदिप्यमान पांच योजन प्रमाण उंचुं, ध्वजाथी सु-
शोन्नित दंरुवालुं अने योजन प्रमाण विस्तारवालुं प्रभुनी बे पाडुकायुक्त र-
त्न समान स्तूप कराव्युं. पढी बद्धस्थावस्थामां रहेला जगवान् जोणगाढ, ब-
इलाख्य अने बहली विगेरे देशोमां विहार करतां करतां पुरिमताल नगरना
शकटोद्यानमां आव्या. त्यां अठमनो तप करीने वरुनी नीचे बेठेला प्रभुने फाग-
ण मासनी अंधारी अगीयारसने दिवसे उत्तराषाढा नक्षत्रमां सवारे केवलज्ञान
प्राप्त थयुं. तेज वखते जगत राजानी आयुधशालामां पण चक्ररत्न उत्पन्न थ-
युं. पढी प्रभुने केवलज्ञाननी उत्पत्तिनी तथा आयुधशालामां चक्ररत्ननी उ-
त्पत्तिनी वधामणी आपनारा बन्ने सेवकोए एक कालेज जगत राजाने वधा-
मणी आपी. पढी “ आ बन्नेना मध्ये प्रथम पूजा कोनी करुं ? ” एम कण
मात्र विचार करीने उत्पन्न थयो ठे विवेक जेने एवो जगत राजा विचार क-
रवा लाग्यो. “ पितानुं पूजन करे ठे चक्ररत्ननुं पण निश्चय पूजन करेलुं
गणाय. कारण चक्ररत्न आ लोकमां सुख आपनारुं ठे अने प्रभु तो परलोकने
विषे पण सुख आपनार ठे; माटे पिताज प्रथम पूजन करवा योग्य ठे, पण चक्र
नथी.” एवो विचार करीने तेणे पोतानी पितामहो (बापनी मा) मरुदेवा माताने
कह्युं. “ हे माता ! ऊट चालो, हुं आपने त्रण लोकना पति रूप आपना पु-
त्रनी समृद्धि बतावुं. ” जगतनां आवां वचन सांजली मरुदेवा माताये हर्षपा-
मी जगतने कह्युं. “ तुं मने म्हारा पुत्र शुभजनं दर्शन कराव्य. ” माताये
आ प्रमाणे कह्युं एटले जगत राजा तेमने हाथी उपर बेसारीने जिनेश्वर प्र-
भुने वंदना करवा चाड्यो. पढी देवतानुना वैमानना समूहथी चारे तरफ
व्याप्त थइ रहेला आकाशने जोइने जगत राजाए मरुदेवा माताने कह्युं. “ हे
अंब ! त्रण जगतने आश्चर्यकारी आपना पुत्रनी आ समृद्धि जूनुं के, जेमना
आगल आ म्हारी सर्व समृद्धि अद्वयमात्र देखाय ठे. ” आ प्रकारनी पुत्रनी सं-

पत्तिने अने पुत्रने वारंवार स्मरण करता एवा मरुदेवा माता ते वखते उत्कृष्ट आनंद पाम्या अने हर्षना आंसुने लीधे बाह्य (उपरनां) अने अर्ज्यंतर (अंदरनां) नेत्रनां पमलनो नाश अवाधी माता मरुदेवा पोताना पुत्रनी बाह्य अने अर्ज्यंतर लक्ष्मी जोशने तत्काल परम पदने पाम्या. अर्थात् मोक्ष पाम्या.

पढी नरतराजाए माता मरुदेवाना देहने अग्निसंस्कार करी समवसर-
णमां जशने प्रभुनो केवल महोत्सव कर्यो. ते वखते प्रभुए पापने नाश कर-
नारी धर्मदेशना आपी के, जेने सांजलीने केटलाक वैराग्यवंत अया. पढी
नरतना पांचसें पुत्रोए अने सातसें पौत्रोए (पुत्रना पुत्रोए) श्री जिनेश्वर प्रभु
पासे दीक्षा लीधी. ऋषभसेन विगेरे चोराशी गणधरो अया. ब्राह्मी आदि सा-
ध्वीज अने श्रेयांसकुमार विगेरे श्रावको अया. सुंदरी पण दीक्षा ग्रहण करवाने
तैयार अइ हती, परंतु “ आम्हारुं स्त्रीरत्न अवानुं ठे.” एम धारीने नरतराजाए
तेने दीक्षा लेवानी ना कहेवाथी ते श्राविका अइ. आ प्रमाणे प्रभुना चार प्र-
कारना संघरी स्थापना अइ. ते वखते कछ अने महाकछे पोतानुं तापसपणुं
त्याग करीने प्रव्रज्या आदरी. पढी प्रभुने नमस्कार करी घरप्रत्ये आवेला नरत
राजाए चक्ररत्ननी पूजा करी अठाइ महोत्सव कर्यो. तयारबाद साठ हजार
वर्ष पर्यंत पराक्रमथी नरतक्षेत्रने साधी नवनिधि अने चौदरत्नने ग्रहण करी
पञ्चिस हजार यक्ष अने वत्रीश हजार राजाए परवरेलो ते नरतराजा पोतानी
विनिता नगरी प्रत्ये आव्यो. पढी तेणे बार वर्ष पर्यंत चक्रवर्तीनो अग्निषेक कराव्यो.

एक दिवस नरतराजाए दुर्बल अंगवाली सुंदरीने जोशने रसोइआने कह्युं
के, “ अरे! शुं म्हारा घरने विषे एटलुं पण सारुं नोजन नथी के, आ सुंदरी
दुर्बल अंगवाली देखाय ठे? ” रसोइयाए कह्युं. “ हे राजन्! आप दिग्विजय
करवा गया ते दिवसथी आरंजनीने आ सुंदरी निरंतर आंबिलनो तप करेठे.”
पढी तेने विषे मंदरागवाला नरतराजाए सुंदरीने कह्युं. “ तुं मरजी प्रमाणे
जोग जोगव्य अथवा तत्काल प्रव्रज्या ग्रहण कर.” ते उपरथी वैराग्यवंत थ-
येली सुंदरीए जिनेश्वरप्रभु पासे संसारनो नाश करनारी दीक्षा लीधी.

पढी महा पराक्रमवंत एदा नरतराजाए पोताना अठाणुं जाइल पासे
दूतो मोकळ्या; तेथी तेनु त्यां जइ तेमने कहेवा लाग्या के, “ तमे नरत च-
क्रवर्तीनी सेवा करो.” ते उपरथी ते सौए कह्युं के, “ हे जसो! नरतने अने

અમને રાજ્ય તો પિતાએ આપ્યું છે, તો અમે તેની સેવા કેમ કરીએ? અમે પિતાની આજ્ઞા લેશને તેની સાથે યુદ્ધ કરીશું.” એમ કહીને તેનું સર્વે અષ્ટાપદ પર્વત ઉપર પ્રજ્વળીત પાસે ગયા. ત્યાં પ્રજ્વળે તેનુંની આગલ એક અંગારા કરનારનું દૃષ્ટાંત કહ્યું કે,

“કોઈ એક અંગારાનો કરનાર પાણી લેશને અંગારા કરવા માટે વનમાં ગયો. ત્યાં અંગારા કરતાં કરતાં પાણી યુદ્ધયું; માથે સૂર્યનો તપ પડતો હતો અને પડખે અગ્નિ સળગતો હતો તેથી બલવને કાષ્ટને કાપતા એવા તે અંગારા કરનારને ઘણી તરફ લાગવાથી મૂર્ખા આવી એટલે પાસે રહેલા બીજા સજ્જન પુરુષો તુરત તેને ઘેર લઈ ગયા. પછી મૂર્ખામાં ને મૂર્ખામાં પેલા એ નદી, કૂવા, ધરા અને સમુદ્રો દીઠા તે તેણે પીધાં; પરંતુ તેની તરફ નિવૃત્ત પામી નહીં. પછી તેણે એક ઘાસનો પૂલો લઈ તેને સળગાવીને એક જીર્ણવનની પોલાણમાં મૂક્યો. પછી તેમાંથી નિકલતાં એવા પાણીનાં ટીંપાને તે જીવવને ચાટવા લાગ્યો. (જન-ગવાન પોતાના પુત્રોને કહે છે કે,) હે વત્સો ! તમે પણ એ અંગારા કરનારની પેઠે દેવતાના ઝોગથી તૃપ્તિ પામ્યા નથી તો પછી હવેનાં એ રાજ્યથી શી તૃપ્તિ પામવાના છે ? ” આ પ્રમાણે કહીને પછી પ્રભુએ પાપને નાશ કરનારું દશ દૈ-કાલિકનું અધ્યયન તેમને કહી સંજ્ઞાલાવ્યું. તે સાંજ્ઞાલીને વૈરાગ્યવંત થયેલા તે સર્વે પુત્રોએ તેજ વચ્ચે પ્રભુ પાસે દીક્ષા લીધી. પછી તેનુંના પુત્રો હર્ષથી ઝરત રાજાની આજ્ઞાને અંગીકાર કરી ઉત્તમ સુખકારી પોત પોતાના રાજ્યો કરવા લાગ્યા.

પછી ઝરત રાજાએ એક હુતને શીખામણ આપીને બાહુબલિ પાસે મોકલ્યો. દૂત ત્યાં જઈને સુનંદાના પુત્ર બાહુબલિને મધુર વચનથી કહેવા લાગ્યો કે, “હે રાજન્ ઝરતરાજાને ઠગવના રાજાનું હર્ષથી સેવે છે તો તમે મહાબલવંત અને ચક્રવર્તી એવા એ ઝરતરાજાની સેવા શા માટે કરતા નથી ? ” બાહુબલિએ કહ્યું. “ મને પિતાએજ રાજ્ય બહેંચી આપ્યું છે, તો પછી હું શા માટે ઝરતની વૃથા સેવા કરું ? શું મને એ સેવા કરવાથી વધારે કરી આપે તેવો છે ? કે શું તે મ્હારા વ્યાધીનને નાશ કરી શકે તેવો છે ?, શું આવતી એવી વૃદ્ધાવસ્થાને રોકી રાખે તેવો છે ? અથવા શું પ્રાપ્ત થયેલા મરણને નિવારણ કરી શકે તેવો છે ? આ ઉપર કહેલાને નિવૃત્ત કરવાને ઇંડ પણ સમર્થ નથી. મ્હારે અને એને મનુષ્યપણું સમાન છે તો પછી હું લઘુપણને આપનારી તેની સેવા શા માટે

કરું ? ” આ પ્રમાણે કહીને બાહુબલિએ દૂતને પોતાના નગરમાંથી કાઢી મૂક્યો. પછી દૂતે જઈને બાહુબલિનું કહેલું સર્વ ઝરતરાજાને કહ્યું.

પછી મહા પરાક્રમવાલા તે બન્ને જણાનું સૈન્ય સહિત ડુર્જય મૃગેન્દ્રની પેઠે પોતપોતાને સીમાને એકઠા થયા. ત્યાં અકાલે મનુષ્યનો ક્ષયકારી યુદ્ધ કરતા એવા તે બન્ને જણાને જોઈને દેવતાનું શાંત કરીને આ પ્રમાણે કહ્યું. “ તમે અમારા કહેવા પ્રમાણે પાંચ પ્રકારનું યુદ્ધ કરો. ” બન્ને રાજાનું કહ્યું. “ હે દેવતાનું ! કયું કયું યુદ્ધ કરીએ, તે કહો ? ” દેવતાનું કહ્યું. “ પ્રથમ દૃષ્ટિયુદ્ધ કરો. ” પછી દેવતાનાં કહેવા પ્રમાણે દૃષ્ટિયુદ્ધ કરતા એવા તે બન્ને જણામાં બાહુબલિનો વિજય થયો. પછી દેવતાની આજ્ઞાથી પરસ્પર વાક્યુદ્ધ અને બાહુયુદ્ધ કરવામાં પણ બાહુબલિજ વિજયી નિવર્યો. ઘેવટ દેવતાનું બતાવેલા દંડ અને મુષ્ટિયુદ્ધમાં પણ બાહુબલિનો જય અને ઝરતનો પરાજય થયો. આ પ્રકારનો સર્વ યુદ્ધમાં બાહુબલિનો વિજય જોઈ ઝરતરાજા મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો. “ અ-હો ! સર્વ પ્રકારના યુદ્ધમાં વિજય પામનારા આ બાહુબલિનેજ હું ચક્રવર્તી માનું કે શું ? ” આમ ધારી તેણે ચક્રનું સ્મરણ કર્યું એટલે વૈરીનો નાશ કરનારું ચક્ર તત્કાલ તેના હાથને વિષે પ્રાપ્ત થયું.

પછી ઝરતે બાહુબલિ સામું ચક્ર મૂક્યું; પરંતુ તે તો તેને નહિં મારતાં પ્ર-દક્ષિણા કરીને પાતું ઝરતના હાથને વિષે પ્રાપ્ત થયું. પછી અત્યંત ક્રોધ પામેલો બાહુબલિ મુઠી ઝપામી ઝરતને મારવા માટે દોર્યો; પરંતુ રસ્તામાં વૈરાગ્ય પ્રાપ્ત થવાને લીધે તે પોતાના મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો કે, “ અરે ! ચક્રવર્તી રાજ્યને ધીક્કાર હો કે, જેના માટે લોઝાથી આકુલ વ્યાકુલ થયેલા જાણ્યો પોતાના જાણ્યોને મારવા માટે દોરે છે. ” એમ કહીને દેવતાએ આપેલા સાધુ વેશને ધારણ કરી પ્રવ્રજિત થયેલો અને કૃતાર્થ એવો તે બાહુબલિ કોયોત્સર્ગે ઝત્તો રહ્યો તે એવો અગ્નિગ્રહ લઈને કે, “ કેવલજ્ઞાન પ્રાપ્ત થયા વિનાનો હું કે-વલજ્ઞાની એવા મ્હારા ન્હાના જાણ્યોને શી રીતે મલું ? માટે હું ત્યાં સુધી અહિંજ રહીશ કે, જ્યાં સુધી મને કેવલજ્ઞાન ઉત્પન્ન થાય. ” આ પ્રમાણે ત્યાંજ કાયો-ત્સર્ગે ઝત્તા રહેલા તેને એક વર્ષ પૂર્ણ થયું એટલે પ્રજ્ઞુએ તેને પ્રતિબોધ પમાર-વાને માટે પોતાની બ્રાહ્મી અને સુંદરી વન્ને પુત્રીનું મોકલી. પછી બાહુબલિ પાસે આવીને તે વન્ને જણીનું તેને કહ્યું. “ હે વંધો ! હાથી ઉપર રહેલાને કેવ-

વલજ્ઞાન ઉત્પન્ન થતું નથી. ” આવાં બ્હેનોનાં વચન સાંજલી બાહુબલિ વિચાર કરવા લાગ્યો કે, “ અહો ! માન એજ મદોન્મત ગજરાજ દેશ્વાય છે. જગતપૂજ્ય એવા પોતાના જ્ઞાણોને વંદન કરવામાં મ્હારી શી હાની થવાની છે ? માટે ચાલ, હવે હું ન્હાના જ્ઞાણોને તથા જિનેશ્વર પ્રજ્ઞુને વંદન કરવાને જાઉં. ” આમ ધારી જેવો તે પગ નપાત્તી આગલ ચાલવા જાય છે એટલામાં તેને કેવલજ્ઞાન પ્રાપ્ત થયું, તેથી તે જિનેશ્વરની પાસે જઈ કેવલીનની પર્ષદામાં બેઠો.

ઝરતરાજા પણ બાહુબલિના પદે તેના પુત્ર સોમપ્રજ્ઞને સ્થાપી પોતે વિનિતા નગરીમાં જઈ અનર્ગલ જોગોને જોગવવા લાગ્યો. ઝરતનો પુત્ર મરિચિ કે, જે પ્રજ્ઞુની સાથે દીક્ષા ગ્રહણ કરીને પૂર્ણ એકાદશાંગીનો ધારક યજ્ઞ વિહાર કરતો હતો; તે ઝનાલાની રુતુમાં તાપના પરિસંહને સહન કરવા સમર્થ થયો નહિં, તેથી મૂઠ મનવાલા તેણે પરિવ્રાજકનું શાસન પ્રવર્તાવ્યું. અર્થાત્ તે તાપસ થયો.

કોઈ વચ્ચે શ્રી ઋષભસ્વામી વિહાર કરતા કરતા અષ્ટાપદ પર્વત નપર સમવસસ્યા. તે વચ્ચે ઝરતરાજા વિચાર કરવા લાગ્યો કે “ મ્હારા રાજ્યને વિષે સુખી અથવા દુઃખી કોણ છે ? મ્હારા નવાણું જ્ઞાણોએ, બેબેન્હોએ, પાંચસે પુત્રોએ અને બીજા પુત્રના પુત્રોએ આ પ્રમાણે સર્વ સંબંધીએ પ્રજ્ઞુ પાસે દીક્ષા લીધી છે. ” આ પ્રમાણે વિચાર કરીને વલી તે ચિંતવવા લાગ્યો કે, “ હિત વાદિનું જોગવેલા આ રાજ્યવમે કરીને શું ? નિમંત્રણ કર્યા બતાં પણ તેનું પ્રજ્ઞુ વિગેરે મ્હારા સંબંધિનું તો તે રાજ્યને શ્ચતા પણ નથી, માટે હવે હું તેનું નત્તમ અન્નાદિકથી નક્તિ કરું. ” આમ ધારી ઝરતરાજાએ પાંચસે ગામ્નાથી રેંચીલવાય એટલા વિવિધ પ્રકારના આહારને લાવી પ્રજ્ઞુને નિમંત્રણ કર્યું. તે વચ્ચે પ્રજ્ઞુએ કહ્યું કે, “ હે ઝરત ! આધાકર્માદિ દોષયુક્ત આ અન્ન સાધુને કલ્પે નહીં; તેમાં પણ પ્રાસુક એવોય પણ રાજપિંડ તો નજ કલ્પે. ” આ પ્રમાણે પ્રજ્ઞુએ ના કહ્યાથી ઝરત જેટલામાં અત્યંત ખેદ પામે છે તેટલામાં ઇંડે આવીને પ્રજ્ઞુને અવગ્રહ પૂછ્યા; તેથી પ્રજ્ઞુએ તેને ઇંડસંબંધી, ચક્રવર્તીસંબંધી, રાજાસંબંધી, શયાતર સંબંધી અને સાધ્વીસંબંધી આવા પાંચ પ્રકારના અવગ્રહનું સ્વરૂપ કહ્યું. તેમાં ઇંડ પોતાનો અવગ્રહ સાધુને માને છે. પઠી ઝરતે પણ પોતાનો અવગ્રહ જાણી અને ઇંડને પૂછીને પોતે આણેલો આહાર શ્રાવકોને આપી દીધો. પઠી તેણે ઇંડને તેનું (ઇંડનું) સ્વરૂપ દેખાવવાનું કહ્યું એટલે ઇંડે ઝરતરાજાની આજ્ઞા નિ-

फूल न थाय एटला हेतुथी पोताना खरा स्वरूपनी एक आंगली तेने बतावी, जेथी ज़रते अठाइ महोत्सव करयो. अने ते “इंइ महोत्सव” एवा नामथी प्रसिद्ध थयो. पढी ज़रतराजाए श्रावकोने कह्युं के, “तमारे आरंज मूकी दइने निरंतर म्हारे घेर ज़ोजन करवुं अने सवारमां एम कहेवुं के, “तमे जीताएला ठो, ज़य वर्ते ठे; माटे (आत्मगुणने) न हणो न हणो.” ज़रतराजानां आवां वचन सांजली सर्वे श्रावको एज प्रमाणे करवा लाग्या.

कोइ एक दिवस ते श्रावकोनां एवां वचन सांजली ज़रतराजा विचार करवा लाग्यो के “हुं कषायोथी जीताएलोहुं अने आ संसारने विषे ज़य वर्ते ठे.”

एक दिवस रसोइआए आवीने ज़रतराजाने विनंती करीने कह्युं के, “हे स्वामिन् ! आलस्यवाला घणा माणसो अहिं निरंतर ज़ोजन करवा आवे ठे. तो पढी अमो एटली बधी रसोइ शी रीते करी शकीए.” रसोइआनां आवां वचन सांजली ज़रत राजा ज़ोजन करवा आवेला श्रावकोने आ प्रमाणे पूछ-वा लाग्यो. “तमे शुं शुं जाणो ठो ?” केटलाके कह्युं. “हे नरेश्वर ! अमे पांच अणुव्रत जाणीए ठीए.” एज प्रमाणे केटलाके त्रण गुणव्रत अने केट-लाके चार शिक्षाव्रत जाणवानुं कह्युं. ए उपरथी ज़रतराजाए तेनुनी नुलखा-एने माटे तेमनी ठातिने विषे पांच, त्रण अने चार एम अनुक्रमे का-किणीरत्नवन्ने रेखानु करी. बाकीना के जेनु कांइ नहोता जाणता तेनुने तेणो बहार काढी सूक्या. आ प्रमाणे ज़रतराजा ठ ठ महिने परीक्षा करवा लाग्या. अनुक्रमे काकिणी रत्नना चिह्ने स्थानके जनोइ थइ. ज़रत चक्रवर्तीना वंशने विषे पण आदित्ययशादि राजानुए सोनानी, रुपानी अने सूतर विगेरेनी जनोइ धारण करवा मांसी. आ धर्म दीर्घकाल सुधी अर्थात् शीतलनाथ ती-र्थकर थया त्यां सुधी प्रवर्त्यो. त्यार पढी काकिणी रत्नना चिह्ने धारण कर-नारा श्रावको मिथ्यात्वपणाने पामीने ब्राह्मणो थया के, जेनु मिथ्यात्वना उपदेशथी लोकने विषे गुरुनु थइ पन्था. पढी सर्व लोको पण तेमने दान आ-पवा लाग्या. श्री ज़रत सजाए श्रावकोना हितने माटे जिनेश्वरना स्तोत्र रूप श्रावक धर्मनुं निरूपण करनारा वेदो वनाव्या; परंतु ते कालयोगे सुलसादिकथी अनार्यपणुं पाम्या अने ते अवसरे तो सर्व प्रकारे साधुनुनो विवेद थयो.

एक दिवस ज़रतराजाए प्रभुने पूछ्युं. “हे प्रजो ! आ सज्जामां कोइ एवो

પુરુષ છે કે, જે આપની પેઠં ધર્મતીર્થ પ્રવર્તાવે.” પ્રજ્ઞુએ કહ્યું. “ત્હારો પુત્ર મરીચિ ઝેલ્લો (ચોવીસમો) વીર નામે તીર્થંકર થશે; પરંતુ પહેલાં તો તે વાસુદેવ, મહાવિદેહ ક્ષેત્રને વિષે મૂકા નગરીમાં ચક્રવર્તી અને ઢેવટ ઝરતક્ષેત્રમાં તીર્થંકર થશે.” પ્રજ્ઞુનાં આવાં વચન સાંજલી ઝરતરાજા ઝગવાનને નમસ્કાર કરીને પઠી મરીચિને વંદન કરવા ગયો. ત્યાં જઈ તેને ત્રણ પ્રદક્ષિણા તથા નમસ્કાર કરીને કહ્યું. “ આપ પ્રથમ વાસુદેવ, પઠી મહાવિદેહ ક્ષેત્રને વિષે મૂકાનગરીમાં ચક્રવર્તી થવાના ઢો એ હેતુથી નહિ તેમજ આ કુલિંગ ધારણ કર્યું છે એથી પણ નહીં; પરંતુ ઢેવટ આ ઝરતક્ષેત્રને વિષે ઢેલ્લા વીરનામે તીર્થંકર થવાના ઢો એ હેતુથીજ હું આપને ઝક્તિપૂર્વક વંદના કરું છું.”

આ પ્રમાણે કહીને ઝરતરાજા ગયા પઠી તેમના વચનથી હર્ષ પામેલો મરીચિ ત્રણવાર પોતાના હાથથી યજ્ઞાને મારી કહેવા લાગ્યો કે, “ અહો ! ત્હારી પદવી, સ્થાન અને કુલ જગત્માં સર્વોત્તમ છે. ” આવી રીતે કહેતા એવા તેણે કુલમદથી નીચ ગોત્રકર્મ નિપાર્જન કર્યું. અહો ! સુખને નાશ કરનારી પ્રાણીનું મદપ્રાપ્તિને ધિક્કાર આનંદ ધિક્કાર આનંદ. !! પ્રજ્ઞુનું કુમાર અવસ્થામાં વિશલાખ પૂર્વ, જૂપતિપણામાં ત્રેસઠલાખ પૂર્વ, ઠદ્ધસ્થાવસ્થામાં એકહજાર વર્ષ અને બાકીનું કેવલીપણામાં એમ કુલ ચોરાશીલાખ પૂર્વનું આયુષ્ય હતું. હવે પ્રજ્ઞુના સાધુ સાધ્વી વિગેરે પરિવારનું પ્રમાણ કહે છે.

ગણને ધારણ કરનારા ચોરાશી ગણધરો, ચોરાશીહજાર પુંમરીકાદિક સાધુનું, ત્રણલાખ બ્રાહ્મી વિગેરે સાધ્વીનું, ત્રણલાખ અને પંચાણુંહજાર શ્રાવકો, પાંચલાખ અને ચોપનહજાર સુજ્ઞાદિક યશવંતી શ્રાવિકાનું, ચારહજાર ચારસેં ને સત્તાવન ગુણવંત ચૌદ પૂર્વધારીનું, નવ હજાર અવધિજ્ઞાનીનું, વીશહજાર કેવલીનું, વીશહજાર અને ઠસેં વૈક્રિયલબ્ધિવાલાનું, બારહજાર અને સાતસેં મનઃપર્યવ જ્ઞાનવાલા, બારહજાર ઠસેં અને પચાસ વાદીસાધુનું તથા બાવીશહજાર અને નવસેં અનુત્તર વિમાનવાસી મહાત્માનું, આ પ્રમાણે પ્રજ્ઞુનો પરિવાર હતો.

હવે ત્રીજા આરાના ત્રણ વર્ષ અને આઠ માસ બાકી રહ્યો હતો આઠ માસની અંધારી તેરસને દિવસે અગ્નિચીત્ર નક્ષત્રનો ચંદ્ર હતો પ્રજ્ઞાત સમયે ચૌદ ઝક્તે (ઠ નિપવાસે) પર્યંકાસને (પલાંઠીવાલી) બેઠેલા પ્રજ્ઞુ પોતાના ન-

वाणुं पुत्र, आठसैं पौत्र (पुत्रना पुत्र) अने दश हजार साधुन सहित मोक्ष पास्या. प्रभुना निर्वाण कल्याणने सांझली अत्यंत शोकाकुल अयेलो नरत राजा पगे चालतो अष्टापद पर्वत प्रत्ये आव्यो. इंडो पण प्रभुना निर्वाण समयने जाणी तेमनो महोत्सव करवा माटे पोत पोताना परिवार सहित त्यां आव्या. पढी प्रभुनी गोल आकारवाली, इक्ष्वाकुसाधुननी त्रण खूणावाली अने बाकीना महात्माभुनी चार खूणावाली एम अनुक्रमे पूर्वादि दिशाथी जूदी जूदी चितानु रची. पढी पूर्वादि दिशामांथी अग्निकुमार देवतानुए पोताना मुखथी अग्नि प्रगट कर्यो. आ प्रमाणे अग्नि संस्कार करीने पढी इंडे प्रभुनी जमणी दाढ गृहण करी. इशानेंडे मावी दाढ लीधी तथा बीजा चमरेंडादि सर्वे देवतानुए नस्मलीधी. देवतानु आ प्रमाणे प्रभुनो निर्वाण उत्सव करीने पोत पोताने स्थानके गया.

नरत राजाए प्रभुनी अग्निसंस्कारनी भूमी उपर एक योजन विस्तार वालुं अने ठ गानु उंचुं बेठेला सिंहने आकारे प्रासाद कराव्युं. तेमां पोत पोतानां शरीरना प्रमाणवाली चोविश जिनेश्वरोनी प्रतिमानुं स्थापन कर्युं. वली तेणे पोताना नवाणुं ज्ञाश्योनी प्रतिमा करावी जूदा जूदा स्तूपोमां पधरावी. आ प्रमाणे तेणे एक श्री जिनेश्वरनुं तथा नवाणुं पोताना ज्ञाशुना स्तूपो कराव्यां अने तेनुं रक्षण करवा माटे लोहयंत्रमय द्वारपालो बनाव्या. पढी दंरुत्नथी अष्टापद महा पर्वतने टांकीने तीर्थ रक्षाने माटे फक्त आठ पगथीयां बनाव्यां. वली म्लेच्छादिना नयथी तीर्थ रक्षाने माटे सगर राजाना जन्हु विगेरे पुत्रोए दंरुत्नवमे तेज तीर्थने विषे गंगा उतारी. पढी ते जिनेश्वरनां मंदिरने विषे प्रभुनी पूजा करता एवा नरत राजाए पांच लाख पूर्व निवृत्त कर्या.

एक दिवस नरत राजा अरिसा नुवनमां उन्ना हता, त्यां तेमना हाथनी आंगलीमांथी वींटी पम्नी गइ. ते उपरथी तेमणे पोताना सर्व अलंकारो उतारी नांख्या. पढी संवेगथी शुभ्र ध्यान ध्यातां तेमने केवलज्ञान प्रगट अयुं एटले इंडे आवीने तेमने यतिवेश आप्यो. प्रभुना निर्वाण पढी पांच लाख पूर्व गये ठते नरत राजाने अरिसानुवनमां केवलज्ञान उत्पन्न थयुं. पढी इंडना कहेवा उपरथी नरत भूपतिए दशहजार राजानु सहित इव्यलिंग गृहण कर्युं अने कर्मरूप मलनो त्याग कर्यो.

ઞરતરાજાએ સિત્તોતેર લાખ પૂર્વ કુમાર અવસ્થામાં, એકહજાર વર્ષ માંમલિક
દમાં, એકહજાર વર્ષ ઝંઘા એવા ઢલાખ પૂર્વ ચક્રવર્તીપણામાં અને એકલાખ
પૂર્વ કેવલીપણામાં એમ ચોરાશીલાખ પૂર્વ સુધી આયુષ્ય ઝોગવ્યું. ઞરતમુનિ-
એ વિહાર કસ્યા પઠી ડંડે આવીને તેમના પુત્ર આદિત્યયજ્ઞાને મહોત્સવપૂર્વક રા-
ન્યાન્નિષેક કસ્યો. આ પ્રમાણે યુગાદીશ્વર પ્રજ્ઞુનાઆઠ વંશજોને ડંડે સ્વર્ગમાં-
ગ્રી આવીને મહોત્સવ પૂર્વક અન્નિષેક કસ્યો ઢે.

॥ ડતિ શ્રી આદિનાથચરિત્રં સમાપ્તમ્ ॥

બીજા જિનેશ્વરોનાં ચરિત્રો તો જ્યાં જ્યાં કહ્યાં હોય ત્યાં ત્યાંથી જાણી
જેવાં; પરંતુ શ્રી મહાવીર સ્વામીના ચરિત્રને તો શ્રી ધર્મઘોષસૂરિ પોતેજ
સૂચવે ઢે કે—

નિજિઅપરીસહચંમું, સંઝગ્ગુવસગ્ગવગ્ગરિઝપસરં ॥

સંપત્તકેવલસિરિં સિરિવીરજિણેસરં વંદે ॥ ૫ ॥

અર્થ—પરીષદના સૈન્યને જીતનારા, ઝપસર્ગના સમૂહ રૂપ શત્રુના યુધ્ધને
મર્દન કરનારા અને કેવલજ્ઞાન રૂપી લક્ષ્મીને મેલવનારા શ્રી વીર જિનેશ્વરને
હું વંદના કરું હું. ૨

પૂર્વ ભવના સંબંધથી આરંઝીને શ્રી મહાવીર સ્વામીનું ચરિત્ર શ્રી રૂષ-
ઞદત્ત અને દેવાનંદાના અધિકારને વિષે કહેલું ઢે; માટે અહિયાં તો શ્રી મહા-
વીર સ્વામીને થયેલા ઝપસર્ગો કહીશું. તે આ પ્રમાણે—

॥ શ્રી મહાવીરસ્વામીચરિત્રમ્ ॥

શ્રી વર્ધમાન સ્વામીએ ગ્રહસ્થાવાસમાં ત્રીશ વર્ષ રહીને પઠી ચોસઠ ડં-
ડેએ કરેલા મહોત્સવ પૂર્વક દીક્ષા લીધી. કોઈ વચ્ચે ફક્ત બેજ ઘમ્મી દિવસ
બાકી હતો તે વચ્ચે પોતાની પાસે રહેલા બીજા સાધુઝની રજા લઈ શ્રી વ-
ર્ધમાન સ્વામી પોતે કર્માર નામના ગામે ગયા; પરંતુ ત્યાં અંધારુંઅઈ જવાથી ગા-
મની બહાર કાયોત્સર્ગે રહ્યા. પઠી ગામ મધ્યે પેસતા એવા કોઈ ગોવાલીયાએ
તેમને કહ્યું. “હે દેવ! હે આર્ય! તમે હમણાં આ મ્હારા બે વાઢમાને જોતા
રહેજો.” એમ કહીને તે તો ગામમાં ગયો. પાઢલ વાઢમાન પણ ચરતા ચરતા

बहु दूर जता रह्या. कारण पशुनुने विवकीपणुं क्यांथी होय ! हवे पेत्तो गो-
वालीयो गांममां जइने पाठो आव्यो त्यारे तेणे वाठमा नहिं देखवाथी प्रजुने
पूठ्युं. “म्हारा वाठमा क्यां ठे ?” आम पूठवा ठतां प्रजुए तो उत्तर आप्यो
नहिं ते उपरथी “आ ते पुरुष के बीजो !!” एम मनमां विचार करतो ते गो-
वालीयो आम तेम शोधवा लाग्यो. एवामां पेत्ता वाठमानुं त्यां आवीने बेठा.
पढी गावालीयो फरतो फरतो पाठो त्यां आवी वाठमानुने जोइ विचार करवा
लाग्यो. “निश्चय आणेज म्हारा वाठमा हरण कस्या हता.” एम धारी को-
पथी एक म्होटी शीला उपामी ते गोवालीयो प्रजुने मारवा माटे दोरुचो.
आ वात अवधिज्ञानथी इंडे जाणी, तेथी ते तत्काल प्रजुनी पासे आवी उपसर्ग
करता एवा गोवालीयाने ज्ञातिथी निवृत्ति पमारुचो. पढी वीर प्रजुने नम-
स्कार करीने इंडे कह्युं. “हे स्वामिन् ! आपने बहु उपसर्गो थवाना ठे; माटे हुं
वार वर्ष पर्यंत आपनी पासे रहिश. ” प्रजुए कह्युं. “हे इंड ! जे थवानुं होय
ते थया विना रहेतुं नथी. वली तीर्थकरो तो परनिश्चायेकरीने श्रेष्ठ एवा ज्ञा-
नने मेलवे ठे. ” ज्यारे प्रजुए आवी रीते इंडने ना कही त्यारे तो तेणे पोतानी
मासीना पुत्र सिद्धार्थ नामना व्यंतरने प्रजुनी पासे रक्षण करवाने मूकी पो-
ते स्वर्गे गयो.

पढी बीजे दिवसे सवारे श्री महावीर स्वामी कुल्लाग नामना सन्निवेशे
गया. त्यां बहुल नामना ब्राह्मणे तेमने ठठना पारणे खीर वहोरावी. प्रजुए
त्यांज ते ग्रहस्थाना पात्रमां पारणुं करचुं. ते एम देखारुवाने माटे के, म्हारे
सुपात्र साधुनुने धर्मोपदेश करवो. पढी देवतानुं “अहोदान ! अहोदान !!
एम कहेता कहेता ते ब्राह्मणना घरने विषे सामावार क्रोर सोनैयानी वृष्टि
करी. पढी प्रजु मोराग नामना सन्निवेश प्रत्ये समवसस्था. त्यां कोइ तेमना
पितानो मित्र दूजंतक नामनो कुलपति रहेतो हतो. तेणे प्रजुने वंदन करी
अत्यंत हर्षित थइ अने तेमने रहेवा माटे स्थान आप्युं; परंतु प्रजु तो त्यां
एकज रात्री रहीने बीजे विहार करी गया. केटलाक दिवस पढी पहेलां
चोमासाना चार मास निवास करवाने माटे प्रजु पाठा त्यांज आव्या अने कु-
लपतिए आपेली एक जुंपनीमां रह्या. कोइ वखते केटलीक गायो घास नहिं
मलवाने लीधे जुंपनीना घासने खावा लागी. ते जोइ तापसे गायोने निवारण

करता ठता जुंपनीमां रहेला प्रभुने कह्युं के, “हे देव ! हे आर्य ! पक्षीन पण पोताना स्थाननी रक्षा करे ठे तो तमे गायोथी नक्षत्र कराती पोतानीज जुंपनीने केम नथी रक्षण करता ? ” तापसनां आवां वचन सांजली दयाना समुद्ररूप प्रभु ते स्थानने अप्रीयकारी मानी चोमासाना पंदर दिवस गया ठतां पण पांच अग्निग्रहोने लश्ने त्यांथी चाळ्या. ते अग्निग्रहो आ प्रमाणे—१ शरीर उपर राग रहित एवा म्हारे अप्रीति आय तेवा स्थानके निवास करवो नहीं; २ निरंतर कायोत्सर्गमां रहेवुं; ३ हमेशां मौन धारण करवुं, ४ हाथरूप पात्रमांज नोजन करवुं; ५ कोइ ग्रहस्थ वंदन करे तो पण तेनो सत्कार करवो नहीं. आ प्रमाणे पांच अग्निग्रहोने धारण करी प्रभु अस्थिनामना गाममां आव्या. त्यां ते बीजा माणसोए ना कह्या ठतां पण शूलपाणियक्षना मंदिरने विषे रह्या. हवे ए गामनुं नाम अस्थिगाम शार्थी पर्युं, ते कहे ठे.

पूर्व आ गामनुं नाम वर्द्धमान इतुं. त्यां वेगवती नामे नदी हती. ए नदीमां घणीं वेलुं हती. एक दिवस धनदेव नामे सार्थवाह मालथी नरेलां पांचसें गामांन सहित त्यां आवी चर्यो. नदीमां वेलुं बहु होवाथी कोइ गामुं सामे पार जइ शक्युं नहीं एटले एक नव्य बलदे पांचसे गामांन नदीने सामे पार पडोचार्यां; परंतु पोते तूटी गयो. बलदने तूटी गयेलो जाणी धनदेव सार्थवाह तेने आजीविका सहित गामना माणसोने नलावी पोते पोताना नगर तरफ चाळ्यो गयो.

हवे पाठल नगरवासी लोकोए उनालानी रुतुमां तेनी घास पाणीथी सेवा करी नहीं; तेथी ते बीचारो नूख तरसथी मृत्यु पामीने महाबलवंत शूलपाणी नामे यक्ष थयो अने ते पूर्व जवनुं वैर संजारी क्रोधवमे मरकी विगेरेना रोगो उत्पन्न करी ते गामना प्राणीनुंने मारवा लाग्यो. लोकोए तेने बलीदान आपवा विगेरेथी संतोष पमार्यो एटले ते आकाशमां अदृश्यपणे रहीने कहेवा लाग्यो के, “में उत्पन्न करेला रोगथी मृत्यु पामेला प्राणीनुनां अस्थि (हामकां)थी बनोवेली पीठने विषे एक मंदिर करावो अने तेमां वृष-ज रूपे म्हारी मूर्ति स्थापो. ” लोकोए तेना कहेवा प्रमाणे सघलुं कर्युं अने इंद्रशर्मा नामना ब्राह्मणने त्यां पूजा करवा राख्यो. ए उपरथी ए गामनुं नाम वर्द्धमान मटीने अस्थिगाम पर्युं ठे. प्रभुतो वर्षाऋतुमां निश्चय करीने अ-

હિંજ રહ્યા. એવામાં સાયંકાલે ઇંડશર્મા બ્રાહ્મણે આવીને શ્રી વીરપ્રજ્ઞુને કહ્યું. “હે દેવ ! હેઆર્ય ! આપ અહિં રહેશો નહિં. કારણ આ યદુ મહા મત્સરવા લો છે; તેથી આપને નપસર્ગ કરશે.” ઇંડશર્માનાં આવાં વચન સાંજલતા ઠતાં પણ જાણે ન સાંજલતા હોય નહિં ? એમ પ્રજ્ઞુતો યદુનો નપકાર કરવાને માટે મૌન ધારણ કરીને કાયોત્સર્ગે ત્યાંજ રહ્યા. પઠી મહા ક્રોધ પામેલો શૂલપાણી યદુ ત્યાં રહેલા જિનેશ્વરને જોઈ અદ્વાદહાસપૂર્વક પિશાચ, સર્પ અને વાઘ વિગેરેના રૂપોને ધારણ કરી પ્રજ્ઞુસામો દોમવા લાગ્યો. જ્યારે આવા આવા જ્ઞયંકર નપસર્ગોથી પણ પ્રજ્ઞુ ક્ષોભ ન પામ્યા ત્યારે તો હુષ્ટાત્મા એવા તે યદુ પ્રજ્ઞુને બીજાનથી ન સહન થઈ શકે એવી (માથું, કાન, નાક, દાંત, આંખ, નખ અને પુંઠ એ) સાતે અંગને વિષે વેદનાનું કરી. આ વેદનાનથી પણ જ્યારે પ્રજ્ઞુ જરા પણ ક્ષોભ ન પામ્યા ત્યારે તો તે યદુ વિચાર કરવા લાગ્યો કે, “અરે ! આવા નપસર્ગોથી પણ ક્ષોભ નહિ પામેલા આ મેરુ પર્વતના સરખા કોણ છે ? પઠી તેણે અવધિ જ્ઞાનથી જોયું તો શ્રી જિનેશ્વર એવા વીર પ્રભુને જાણ્યા; તેથી તો તે શાંત ચિત્તવાલો થઈ પ્રજ્ઞુને યમાવવા લાગ્યો. એવામાં સિદ્ધાર્થ નામના વ્યંતરે ત્યાં આવીને તે શૂલપાણી યદુને પ્રતિબોધ પ્રમાણ્યો.

હવે પ્રજ્ઞુ દેશેન્યૂન એવા રાત્રીના ચાર પ્રહર નપસર્ગોથી પીડા પામ્યા; તેથી પાઠલી રાત્રીને વિષે નિઝાવડા થયા. એવામાં તેમણે પાઠલી બે ઘડી રાત્રી રહિ એટલે આ દશ સ્વપ્ન દીઠાં. તે આ પ્રમાણે—

૧ પોતે હણેલો તાલ પ્રમાણ નંચો પિશાચ, ૨ બે કોકિલાનું (તેમાં એક ધોલો અને ૩ બીજો વિચિત્ર) ૪ પુષ્પની બે માલાનું, ૫ ગાયોનો સમૂહ, ૬ સરોવર, ૭ પોતાની બન્ને જૂજાનથી તરી શકાતો સમુદ્ર, ૮ સૂર્ય, ૯ પોતાનાં આંતરમાથી વિંટલાયેલો માનસોત્તર પર્વત, અને ૧૦ મેરુપર્વત.” આ દશ સ્વપ્નાને જોઈ જગવાનું પ્રજ્ઞાતે જાગ્યા એવામાં તો જેણે દીક્ષાને ત્યાગ કરી હતી એવો શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રજ્ઞુનો શિષ્ય નૃત્પલ નામનો નિમિત્તિયો ત્યાં આવી પ્રજ્ઞુને નમસ્કાર કરીને હર્ષથી બોલ્યો. “હે સ્વામિન્ ! આપે દશ સ્વપ્નાં જોયાં છે, તેનું ફલ સાંજલો.

૧ આપે જે તાલ પ્રમાણ પિશાચ હાણ્યો એનું ફલ એમ છે કે, હવે આપને મોહ થશે નહીં ૨ ધોલા કાકિલાને જોવાથી આપને શુકલધ્યાન થશે. ૩

विचित्र कोकिलाने जोवानुं फल एम ठे के, आप द्वादशांगीनी प्ररूपणा कर-
शो. ४ गायना समूहना दर्शनथी तो चतुर्वर्ग संघनी स्थापना रूप फल सूच-
वाय ठे. ५ वली शरोवरना दर्शनथी आपनी चार निकायना देवतानु सेवा क-
रशो. ६ जूजाथी तरी शकाता समुझनां दर्शननुं फल तो एवं ठे के, आप सं-
सार समुझने सुखेथी तरशो. ७ सूर्यनुं दर्शन तो निर्मल एवं केवलज्ञान
रूप फल आपे ठे. वली हे जिनाधिप ! ८ आपे पोताना आंतरमांथी विंढ-
लाएला मानुषोतर पर्वतने जोयो तो आपना यशथी त्रण लोक विंढाइ जशो
एम जणाय ठे अने ए मेरु पर्वतना दर्शनथी आप सिंहासन उपर विराज-
मान थइ धर्मदेशना आपशो; परंतु हे विजो ! आपे पुष्पनी बे मालानु दी-
गी तेनुं फल शुं हशो ? ते हुं जाणी शकंतो नथी.” उत्पलनां आवां वचन सां-
जली प्रज्जुए कह्युं. “हे उत्पल ! पुष्पनी बे मालानुं फल एवं सूचवाय ठे के,
हुं मनुष्य, देवतां अने असुरोनी पर्वदामां साधु अने श्रावक ए बंने धर्मने
प्रकाश करीश. ”

पढी प्रज्जु त्यां एक पक्षे नुं एवं प्रथम चोमासुं पूर्ण करी मोरागसन्नि
वेशो गया अने त्यां गामनी बहार कायोत्सर्गे रह्या. त्यां पण सिद्धार्थ व्यंतर
प्रज्जुना मुखमां निवास करी लोकोने जूत, जविष्यादिक कहेवा लाग्यो. ते
एटलाज हेतुथी के, लोको त्यां आवीने प्रज्जुनी स्तुति करे. पढी मनुष्यनी म-
ध्ये महिमावंत थयेला वीर प्रज्जुने जोइ तेमना उपर इर्ष्यावंत थयेलो अठंदक
नामनो कोइ पाखंती निमित्तियो त्यां आव्यो अने सर्व प्रकारना पूजनथी
व्याप्त तथा अधम एवो ते हाथमां तृण लइने प्रज्जुने पूढवा लाग्यो के, “आ तृण
ढेदाशो के नहिं, ते ऊट कहो ? ” आ प्रमाणे तेणे प्रश्न कस्यो एटले सिद्धार्थ
देव के, जे प्रज्जुनां मुखमां अदृश्यपणे रहेलो हतो तेणे उत्तर आप्यो के, “ ते
तृण ढेदाशो नहिं. ” पढी अठंदक ते तृणने ढेदवा लाग्यो एटलामां इंडे तेनी
आंगली ढेदी नांखी. पढी प्रज्जुने विषे अत्यंत मत्सर धरता एवा ते अठंदकने
विषे महा क्रोध पामेला सिद्धार्थ व्यंतरे लोकोनी आगल कह्युं के, “हे लोको !
आ चोर ठे, ” लोकोए कह्युं. “हे मुनि ! ए आपे शी रीते जाण्युं ? ” सिद्धार्थ
कह्युं. “हे जनो ! एणे वीरघोष नामना पुरुषनो दशपल प्रमाणनो एक गो-
लाकार वाटको चोरीने खजुरीनी नीचे पश्चिमदिशामां हस्तप्रमाण ज्ञोयमां

માટયો છે. ” લોકો તે વાટકાને લઈ આવીને ફરી પૂઠવા લાગ્યા. “હે મુનિ! એણે બીજું શું કર્યું છે ? ” સિદ્ધાર્થે કહ્યું. “ એણે ઇંદ્રશર્મા નામના ગ્રહસ્થના વોકમાનું ઝઘણ કરીને તેનાં અસ્થિ (હાડકાં) બોરમીની નીચે બકરમામાં માટયાં છે. ” લોકોએ તે જોઈને સ્વસ્થ થઈ નિશ્ચય કર્યો. બલી તેમણે ત્રીજીવાર અઠંદક સંબંધી વાત મુનિને પૂછી એટલે તો સિદ્ધાર્થે કહ્યું કે, “ત્રીજી વાત તો તેની સ્ત્રી કહેશે, હું નહિ કહું. ” પછી સર્વે માણસો વિસ્મય પામી અઠંદકને ઘરે જઈને તેની સ્ત્રીને પૂઠવા લાગ્યા. એ બપોરથી તેની સ્ત્રીએ અત્યંત ક્રોધ કરીને કહ્યું કે, “ અરે લોકો ! એ મહાપાપી પોતાની બ્હેનને ઝોગવે છે અને મ્હારી ક્યારે પણ ઇજ્જા કરતો નથી, તેથી તેનું મોઢું જોવું પણ યોગ્ય નથી. ” પછી તો લોકોથી મહા નિંદા પામેલો તે પ્રજુની પાસે જઈને કહેવા લાગ્યો કે, “ હે દયાનિધિ ! આપતો અહિંથી વિહાર કરી જશો, પણ હું ક્યાં જઈશ ? ”

પછી પ્રજુએ પોતાનો નિવાસ અઠંદકને અપ્રીતિકર થયો જાણી ત્યાંથી વિહાર કર્યો; પરંતુ પોતાના પિતાનો મિત્ર કોઈ બ્રાહ્મણ તેમની પાઘલ ઘાટ્યો. રસ્તે દક્ષિણવાચાલ અને ઉત્તરવાચાલ નામના ગામોની મધ્યે તેણે સુવર્ણવાલુકા નામની નદીમાં કાંટા બપર રહેલું વસ્ત્ર લીધું અને પ્રજુ તો ઉત્તરવાચાલ ગામની પાસે મહાવનમાં કનકચલ નામના કોઈ તાપસના આશ્રમમાં મેરુ પર્વતની પેઠે નિશ્ચલ થઈ કાર્યોત્સર્ગે રહ્યા. હવે તે વનમાં મહા ઝયંકર એવો ચંદ્ર કૌશિક નામનો દૃષ્ટિવિષ્ણુ સર્પ રહેલો હતો. તે અહીં ત પ્રજુને જોઈ અત્યંત ક્રોધ કરી પોતાની વિપમય દૃષ્ટિથી તેમને જોવા લાગ્યો; પણ તેનું દૃષ્ટિવિષ્ણુ સ્વામિના અંગને વિષે ચમચું નહિ; તેથી તો તેણે શ્રી વીર પ્રજુને દંડા બીધો, તો પણ પ્રજુને વિષ તો ચમચુંજ નહિ.

પછી હાહાકાર કરતો તે સર્પ સમર્થ એવા વીર પ્રજુને જોતો હતો વિચારવા લાગ્યો કે, “ અહો ! આ પુણ્યવંત એવા કોણ મહાત્મા છે કે, જે મ્હારી વિપમય દૃષ્ટિથી પણ ઝસમરૂપ ન થયા ? ” આમ વિચાર કરતો તે સર્પ જે-ટલામાં પ્રજુના સામું જૂએ છે તેટલામાં તો તેની દૃષ્ટિનું સર્વ વિષ શાંત થઈ ગયું. પછી “ હે ચંદ્ર કૌશિક સર્પ ! તું શાંતિ કર. ” આવાં પ્રજુનાં વચન સાંજલી તેણે વિચાર થયો કે, “ અહો ! મેં આવી વાણી કોઈ ઠેકાણે સાંજલી છે અને આવું રૂપ પણ કોઈ ઠેકાણે જોયું છે. ” આમ વિચાર કરતાં કરતાં તેને

જાતિ સ્મરણ જ્ઞાન નુત્પન્ન થયું અને પોતાના પૂર્વ જન્મો પણ તેણે જોયા કે,
 “હું પૂર્વ જન્મને વિષે સાધુ હતો. મેં જિહ્વા લેવા જતાં એક દેમક્રી મારી હતી..
 સાયંકાલે પ્રતિક્રમણમાં બાલશિષ્યે મને તે સંબંધી આલોચણ લેવાનું કહ્યા બતાં
 મેં લીધી નહિ; પરંતુ બલટો હું ક્રોધ કરી તેને મારવા દોમર્યો. રસ્તામાં અંધા-
 રું હોવાથી એક સ્થંજ સાથે અશ્વમાયો, તેથી મૃત્યુ પામીને હું જોતિષિક દેવતા
 થયો. પછી ત્યાંથી ચવીને આ વનને વિષે પાંચડો શિષ્યોના પરિવારવાલો તા-
 પસં થયો. એક દિવસ રાજકુમારને આ અમારા વનમાંથી ફલફુલ વિગેરે લઈ
 જતાં જોયો, તેથી હું ફરસી લઈ તેને મારવા દોમર્યો; પણ રસ્તામાં અંધારો કૂવો
 આવવાથી તેમાં પડ્યો અને ફરસી મ્હારા શરીરને વાગી, તેથી હું મૃત્યુ પામીને આજ
 વનને વિષે દૃષ્ટિવિષ સર્પ રૂપે નુત્પન્ન થયો હું.” આ પ્રમાણે પોતાના પૂર્વ જન્મને સંજ્ઞારી
 સર્પ કહેવા લાગ્યો કે, “અહો! હું મ્હારો મનુષ્યજન્મ વૃથા હારી ગયો.” પછી સર્પ પ્રજ્ઞુ-
 ને સ્વમાવી, અનજ્ઞાન લઈ, રાફસામાં મુઠ્ઠા રાખી અને શરીરને તેથી બહાર
 રાખીને રહ્યો. જગવાન્ પણ તેના ઉપર કૃપા કરીને ત્યાંજ રહ્યા. પછી ગોવા-
 લીયાનું તે સર્પને ડુરથીજ પશુપર વિગેરે મારવા લાગ્યા, તો પણ તે જરા પણ
 ચલાયમાન થયો નહિ એટલે તો તેનું સૌ તેની પાસે આવીને લાકડીનથી મા-
 રવા લાગ્યા, તો પણ તે સર્પે કોઈને ઢંઢા કર્યો નહિ. પછી તો સર્વ ગોવાલીયાનું
 નગરમાં જઈ તેની યથાર્થ વાત કહી એટલે તો લોકો ત્યાં આવી તે સર્પનું પૂજન
 તથા વંદન કરવા લાગ્યા. વલી એરસ્તે થઈને ધી વેચવા જનારી સ્ત્રીઓએ જાક્તિથી
 આદર પૂર્વક તેના શરીરને વિષે ધીનો લેપ કસ્યો. આમ કરવાથી તો ધીના
 સુગંધને લીધે પિપીલિકા (કીડી)ઓએ તેનું જીહ્વણ કર્યું. એથી એક પક્ષ સુધી
 પીના જોગવી તે સર્પ મૃત્યુ પામીને આઠમે દેવલોકે દેવતા રૂપે નુત્પન્ન થયો.
 પછી પ્રજ્ઞુ ઉત્તરવાચાલ ગામમાં ગયા. ત્યાં તેમણે નાગસેન શ્રાવકને ઘેર પકડને
 અંતે સ્વીચ્છી પારણું કર્યું. ત્યાં પંચદિવ્ય પ્રગટ થયાં અને દેવતાએ સુવર્ણની વૃ-
 ણિ કરી. પછી શ્વેતાંવી નગરીને વિષે પણ શ્રાવકધર્મી પ્રદેશી રાજાએ પણ આ-
 દરથી પ્રજ્ઞુની પૂજા કરી.

પછી સુરજિપુર પ્રત્યે જતા એવા જગવાનને રસ્તામાં પ્રદેશી રાજાના વં-
 શના વીજા પાંચ રાજાનું મળ્યા અને તેમણે તેમને વંદના કરી. ત્યાંથી શ્રી
 વીરપ્રજ્ઞુ સુરજિપુર પ્રત્યે આવીને ઘણા ઉપસર્ગોદ્ધા સમૂહને સહન કરવા માટે

गंगानदीमां नावने विषे बेठा. एवामां शुक्रन जाणवामां चतुर एवा खेमिल नामना पुरुषे घुवमना शब्दने सांजलीने सिद्धयात्र नामना म्होटा खलाशीने कह्युं के, “हे सिद्धयात्र ! म्हारां वचन सांजल. आजे समुद्रमां मरणांतकारी दुःसह विघ्न अशे; परंतु आ महासाधुना महिमाथी मंगल अशे.” खेमील आ प्रमाणे केहेतो हतो एवामां वाहाण समुद्रस्ते वेगथी चाळ्युं.

हवे जगवाने त्रिपृष्ठ वासुदेवना जवमां जे सिंहने माख्यो हतो ते हवणां सुदंष्ट्रनामे नागकुमार देवता थयो हतो. तेणे नावमां बेठेला प्रजुने जोया; तेथी ते पूर्वना वैरने संजारी श्री वीरप्रजुने हणवा माटे वहाणने मोलावा लाग्यो. एवामां प्रजुने उपसर्ग प्राप्त थयो जाणी कंबल अने संबल नामना बे देवतांत तत्काल त्यां आव्या अने तेजुए अत्यंत दुर्बल एवा सुदंष्ट्र नागकुमारने जीतीने प्रजुनो महिमा वधारचो. ते कंबल अने संबल वन्ने देवतांत कोण हता ? तेनी अहिं कथा कहे ठे.

मथुरा नगरीने विषे महा धनवंत जिनदास नामे श्रावक वसतो हतो. तेणे पांचमा व्रतनी अपेक्षाये चतुष्पदनुं पञ्चखाण करचुं हतुं. आजीर लोकोनी साथे क्रय विक्रय करनारा ए जिनदासे एक दिवस कोइ आजीरने विवाह संबंधि उपकरण आप्यां. केटलाक दिवस पढी पेलो आजीर जिनदासने घेर आव्यो अने “आ म्हारा कंबल अने संबल नामना बे वृषज तमे राखो, बीजा नहि.” एम कहिने पेलो विवाह संबंधी लीधेला उपकरणना बदलामां बे बलद शेठने घेर बांधी गयो. शेठ ते वन्ने बलदोने निर्दोष आहार खवरावे अने आठम चौदश विगेरे तिथीने विषे अरिहंत प्रजुनो धर्म संजलावे. आ प्रमाणे शेठ नां मुखथी धर्म सांजलता एवा ते वन्ने बलदो लघु कर्मपणाने लीधे शुद्ध एवा श्रावक धर्मने पाम्या. पढी ज्यारे शेठ आठम चौदश विगेरे तिथीने विषे पौषध करे त्यारे ते वन्ने बलदो पण उपवास करे.

एक दिवस शेठनो कोइ मित्र जंमिर यक्षनी यात्राये जवानो हशे. तेणे शेठने पूठ्या विनाज ते पुष्ट बलदोने रथमां जोमी रस्ते बहु दोमाव्या; तेथी तल तूटी गया. पढी यात्रा करीने पाठा आवी मित्रे ते वन्ने बलदो शेठने घेर वांव्या. शेठे पण पुत्र समान पालेला ते बलदोने तूटी गयेला जोइ अत्यंत खेद करता ठता औषध करवा मांरचुं; परंतु तेथी तेजुने जरा पण गुण थयो नहि.

पढी ते बन्ने बलदो अनशन करी अने शेठना मुखथी पंच नवकार सांजली काल धर्म पामीने नागकुमार देवतापणे उत्पन्न थया ते एज कंबल अने संबल देवतानु के, जेमणे प्रभुने सुदंष्ट्रकी थयेला उपसर्गो अवधि ज्ञानथी जाणी जक्ति पूर्वक तत्काल त्यां आवीने निवारया.

हवे प्रभु गंगाने तीरे श्यावही प्रतिक्रमी जेटलामां चाळ्यातेटलामां पाठल त्यां कोइएक सामुद्रिक शास्त्रनो जाण पुष्प नामनो पुरुष आव्यो. ते त्यां मार्गने विषे चक्र, ध्वजा, अंकुश विगेरे श्रेष्ठ लक्षण युक्त प्रभुनां पगलां जोइ विचारवा लाग्यो के, “आ कोइ चक्रवर्ती जाय ठे.” एम धारी ते प्रभुनी पाठल चाळ्यो. पढी ते अनुक्रमे प्रभुनां पगलां जोतो जोतो स्थूणा नामनी नगरीये पहोच्यो. त्यां तो तेणे नगरनी बहार वस्त्र रहित कायोत्सर्गे उन्नेला प्रभुने जोया एटले तो ते विचारवा लाग्यो के, “अहो ! म्हारुं सामुद्रिक शास्त्र वृथा थयुं.” आ प्रमाणे ते पुष्प खेद करतो हतो, एवामां ते वात अवधिज्ञानथी जाणी इंड त्यां आव्यो अने प्रभुने प्रणाम करी पुष्पने कहेवा लाग्यो के, “हे पुष्प ! तुं वृथा खेद न कर. कारणके, ए धर्म चक्रवर्ती ठे. एमना शरीरने विषे पण गायना दुध समान उज्ज्वल वर्णवाला धर्म चक्रवर्तीनां चिन्हो ठे.” आवां इंडनां शुद्ध वचन सांजली अत्यंत प्रसन्न थयेलो पुष्प श्री वीर प्रभुने जक्तिथी प्रणाम करी पोताने घरे गयो.

हवे बीजा चोमासाने विषे प्रभु राजगृह नगरमां वणकरनी शालाने विषे रह्या. त्यां कोइ एक पृथ्वी उपर जमतो अने जेणे हाथमां चित्रनो पट्ट धारण कस्यो हतो एवो मंखलीना पुत्र गोशालो प्रथम आव्यो हतो. गोशालानी उत्पत्ति एम ठे के, सरवण नामना सन्निवेशने विषे मंखलि नामे कोइ मंख रहेतो हतो, तेने सुज्जज्ञ नामे वहाली स्त्री हती. एक दिवस ते सुज्जज्ञये कोइएक ब्राह्मणनी घणी गायोवाली गोशालामां पुत्र प्रसव्यो. ते उपरथी माता पिताए पुत्रनुं नाम “गोशाल” पार्युं.

पढी विशुद्ध अध्यवसायवाला प्रभुने मासखमणे विजय शेठे हर्षथी कूर विगेरेथी पारणुं कराव्युं एटले तेना घरने विषे पंच दिव्य प्रगट थयां. ते जोइने आश्चर्य पामेला गोशाले तीर्थपति एवा श्री वीर प्रभुने कह्युं के, “हुं आपनो शिष्य हुं.” पढी बीजा पारणाने विषे श्री जिनेश्वर प्रभुने आनंदथी रोमांच-

યુક્ત થયેલા આણંદ શેઠે પક્વાન્નથી પ્રતિલાઝ્યા.ત્રીજા પારણે નંદ શેઠે સર્વોત્તમ
 એવા પરમાન્નથી પ્રત્નુને પારણું કરાવ્યું. પઠી ચોથે પારણે તો પ્રત્નુ કુલ્લાગ ના-
 મના સન્નિવસે ગયા. ત્યાં બહુલ નામના બ્રાહ્મણે પ્રત્નુને સ્ત્રીર વહોરાવીને દેવતાએ
 કરેલા પંચદિવ્યથી તથા સુવર્ણ વૃષ્ટિ વિગેરેથી પોતાનું ઘર તથા પુણ્યરાશીથી
 પોતાનો આત્મા પૂર્ણ કર્યો. આવાં આવાં આશ્ચર્ય જોઈ ચકીત થઈ ગયેલો ગો-
 શાલો તો પોતાની બપધીને દૂર મૂકી, મસ્તક સુંઘાવી અને વેશ ધારણ કરીને
 પ્રત્નુ પાસે આવી કહેવા લાગ્યો કે, “હું પણ દિક્ષીત થયોહું, માટે આપનો શિ-
 પ્ય હું.” એમ કહી તે પ્રત્નુની સાથે ફરવા લાગ્યો.

એક દિવસ પ્રત્નુ ગોશાલા સહિત સ્વર્ણચલ નામના ગામ પ્રત્યે જતા હતા;
 ત્યાં ગામની બહાર કેટલાક ગોવાલીયાને સ્ત્રીર રાંધતા જોઈને ગોશાલાએ શ્રી
 વીર પ્રત્નુને કહ્યું કે, “હે જગવન્ ! આપણે અહિં ઝોજન કરીએ.” ત્યારે સિદ્ધા-
 ર્થે કહ્યું. “એ સ્ત્રીરનું પાત્ર હવણાં ફુટી જશે.” પઠી ગોશાલો ગોવાલીયાને
 કહેવા લાગ્યો કે, “હે ગોવાલો ! તમારે આ સ્ત્રીરનાં પાત્રનું યત્નથી રક્ષણ ક-
 રવું. કારણ કે, આ પ્રભુ કહે છે કે, તે હવણાં ફુટી જશે.” પઠી ગોવાલીયાનું
 એ તે પાત્રનું યત્નથી રક્ષણ કર્યું; તો પણ તે ફુટી ગયું. તે જોઈ ગોશાલો ક-
 હેત્રા લાગ્યો કે, “જાવી અન્યથા થતું નથી.” એમ કહીને પઠી તેણે નિયતવા-
 દીપણું અંગીકાર કર્યું.

પઠી જગવાન્ વિહાર કરતાં કરતાં બ્રહ્મગાય પ્રત્યે ગયા. ત્યાં તે ગામ-
 માં બે પાટીનું હતી. એક પાટીનો અધિપતિ નંદ નામનો બ્રાહ્મણ હતો અને બી-
 જી પાટીનો અધિપતિ તનો જાઈ બપનંદ નામનો હતો. પ્રત્નુ નંદની પાટીમાં
 ગયા. ત્યાં નંદે તેમને સ્ત્રીરથી પારણું કરાવ્યું અને ગોશાલો બપનંદની પાટીમાં
 ગયો, ત્યાં બપનંદને ઘેર તેને કોઈ દાસીયે અનાદરથી ટાહું અન્ન વહોરાવ્યું, તથા અત્યંત
 ક્રોધ પામેલો તે ગોશાલો ટાઢા અન્નને તે સ્ત્રીના મસ્તક ઉપર ફેંકી કહેવા લાગ્યો
 કે, “જો મ્હારા ધર્મગુરુનું તપોતેજ હોય તો આ ત્હારું ઘર બલી જાનું !” પઠી
 પ્રત્નુના અતિશયનો બધોત કરવાને અર્થે સુકૃતના સમીપપણાથી તે વચ્ચે દે-
 વતાનું અર્ધા ગામ સહિત તેનું ઘર બાલ્યું.

હવે પ્રત્નુએ ત્રીજું ચોમાસુ વે માસની તપસ્યાએ ચંપા નગરીમાં કર્યું;
 ત્યાં પારણું કરીને કોલ્લાગ શન્નિવેશે જઈ ત્યાં એક શૂન્ય ઘરમાં તેમણે કાચો-

त्सर्गे निवास कर्यो. गोशालो बारणे रह्यो एवामां ते गामना राजानो पुत्र
 सिंहरथ विद्युन्मति दासीनी साथे त्यां क्रीडा करवा आव्यो. तेने जोइने दुष्ट
 बुद्धिवालो गोशालो हश्यो; तेथी सिंहरथे तेने खूब मारयो, गोशालो प्रज्जुने क-
 हेवा लाग्यो. “हे स्वामिन् ! मने मारता एवा आ राजपुत्रने तमे केम ना क-
 हेता नथी ?” सिद्धार्थे उत्तर आप्यो के, “तें एवुं शा माटे कर्युं.” पढी प्रज्जु
 पाशालक नामना सन्निवेशे जइ त्यां एक शून्य घरमां कायोत्सर्गे रह्या. गोशालो
 पण साथेज हतो, तेथी ते त्यां पण तिलका दासीनी साथे क्रीडा करीने ते शून्य
 घरमांथी निकली जता एवा स्कंद नामना कत्री कुमारने गोशालो हश्यो; तेथी
 तेणे पण गोशालाने खूब प्रहार करयो. पढी जगवान् त्यांथी चंपा नगरीना
 रमणीय उद्यानने विषे कायोत्सर्गे रह्या अने त्यांथी कुमार नामना सन्निवेशे
 जइ त्यां रह्या. एवामां श्री पार्श्वनाथ प्रज्जुना गुणवंत शिष्य श्री मुनिचंड सू-
 रि कूपनय नामना कुंजारना घरे केटलाक साधुज सहित रह्या हता. तेमने जो-
 इ गोशाले पूठ्युं के, “तमे कोण ठो ?” तेजुए कह्युं. “अमे निग्रंथो (साधुज)
 ठीए.” ते सांजली गोशाले कह्युं. “अहो तमे क्यां ? अने म्हारा धर्माचार्य
 गुरु क्यां ? साधुजुए कह्युं. “जेवो तुं ठे तेवो त्हारो गुरु पण जरु हशे.” मु-
 निजनां आवां वचन सांजली अत्यंत क्रोधातुर थयेला गोशाले कह्युं के, “अरे
 महा मूढो ! जो तमे म्हारा गुरुनी नींदा करेठो तो ते म्हारा गुरुना तपथी आ तमा-
 रो आश्रम तुरंत न्द्रस्मरूप थइ जाजुं.” साधुजुए कह्युं. “अमने कशो जय नथी.”
 पढी गोशाले प्रज्जु पासे आवीने सर्व वार्ता निवेदन करी एटले सिद्धार्थे कह्युं.
 “शुद्ध चारित्र पालनारा ए साधुजु न्द्रस्मरूप थाय नहीं. पढी निजकळपनी तु-
 लना करता ठता श्री मुनिचंड सूरि रात्रीये कार्योत्सर्गे रह्या हता तेमने कुंजारे
 चोर बुद्धिरी गले पकडीने खूब प्रहार कख्यो. एटलामां सूरिने अवधिज्ञान उ-
 त्पन्न थयुं अने ते मरण पामीने देवलोकने विषे देवता रूपे उत्पन्न थया. देव-
 ताए महिमा कख्यो तेनो प्रकाश थयो ते जोइ गोशालो तत्काल प्रज्जुने क-
 हेवा लाग्यो के, “हे विज्ञो ! जूजु जूजु !! पेला साधुजुनी वसति बलवा लागी.”
 पढी सिद्धार्थे सर्व वार्ता निवेदन करी एटले तो ते गोशालो अत्यंत विस्मय
 पामी गयो. वली सुगंधि जलनी वृष्टि अने उत्तम पुष्पनी वृष्टी जोइ वधारे
 क्रोधातुर थयेलो गोशालो सूतेला बीजा साधुजु पासे जइ आ प्रमाणे क-

हेवा लाग्यो के, “अरे साधुन ! तमे निश्चित चित्तवाला अइने केम सूता भे ?
आ तमारा उत्तम गुरुतो काल धर्मेने पामेला ठे.” आम तिरस्कार करी गो-
शाले ते सर्वे साधुनने जगामचा. पढी अत्यंत खेदातुर अयेला ते सर्वे साधुनए
गुरुनी अंत्य क्रीया करी.

पढी प्रज्जु त्यांथी चोराकसन्निवेशे जइने त्यां कायोत्सर्गे रह्या. अहिं चो-
रलोकोने शत्रुन तरफथी घणी बीक हती अने गोशालो गाममां फरतो हतो;
तेथी पाप वृत्तिवाला चोर लोकोए तेने हेरु जाणी बंधनथी बांधी केदखाने ना-
ख्यो. प्रज्जुने पण एमज करचुं, परंतु कोइ उत्पल नामना ब्राह्मणनी सोमा अ-
ने जयंती नामनी बे व्हेनोए गोशालाने तथा प्रज्जुने गोमावी तेनुनो उपसर्ग
दूर करचो. हवे प्रज्जु त्यांथी विहार करी चोथुं चोमासु पृष्ठ चंपा नगरीये र-
ह्या. त्यां तेमणे गामनी ब्हार कायोत्सर्गे रही चार मास उपवास वमेज निर्ग-
मन कख्या. त्यांथी जिनेश्वर प्रज्जुए कयंगल नामना सन्निवेशे जइ दिव्य एवा
देवमंदिरमां कायोत्सर्गे निवास करचो. त्यां दारिद्र नामना स्थविर पार्वंमिन्न
पोत पोतानी स्त्रीन सहित जागरणनो दिवस होवाथी नृत्य करता हता, तेनुने
जोइने गोशालो बहुज हश्यो एटले ते पार्वंमिन्नए तेने वरसाद वरसतामां
बहार काढी मूक्यो; परंतु “आ प्रज्जुनो ज्ञक्त ठे.” एम धारी तेने पागे आय्यो.

हवे प्रज्जु श्रावस्ति नगरी प्रत्ये जइ त्यां गामनी बहार कायोत्सर्गे रह्या.
ते वखते गोशाले प्रज्जुने पूठ्युं के, “आजे मने शुं नोजन मलशे ?” सिद्धार्थे
उत्तर आय्यो के, “आजे तने मनुष्यनुं मांस मलशे.” जगवाननां आवां वच-
न सांजली गोशालो श्रावकनां घरे फरतो फरतो पितृदत्त नामना श्रावकने
घेर बहोरवा गयो. हवे त्यां एम बन्युं हतुं के, ते श्रावकनी स्त्री सुज्जइये एक
दिवस शिवदत्त नामना निमित्तियाने पूठ्युं के, “हे जइ ! म्हारे बालको जीव-
तां नथी, तो शुं करवाथी जीवतां रहे ते तुं कहे ?” तेनां आवां वचन सांज-
ली निमित्ति पूठ्युं के, “जो तुं त्वारा मृत्यु पामेला गर्जनी श्रेष्ठ खीर ब-
नावी तंस्वीने बहोरावे तो बालक जीवतां रहे. पढी ते स्त्रीये पोताना मृ-
त्यु पामेला बालकनी खीर बनावी दासी पासे गोशालाने बोलावी तेने ते ब-
होरावी अने आपना जयथी घरनुं वारणुं फेरवी नाखीने रही. गोशालो पण
खीर जमीने पढी प्रज्जुने कहेवा लाग्यो के, “आपनुं वचन मिथ्या अयुं.”

સિદ્ધાર્થે કહ્યું. “ અરે મૂઢ ! મ્હારી વાણી ક્યારે પણ મિથ્યા ન હોય. જો તને વિશ્વાસ ન હોય તો બલટી કરીને જો. ” ગોશાલાએ તેમ કર્યું તો તેણે બાલકના બાલનચો (નચના કમકાન) દીઠા. આથી અત્યંત ક્રોધ પામેલો ગોશાલો સુન્નડાના ઘરે ગયો; પરંતુ તેણે ઘરનું બારણું ફેરવી નાચેલું હોવાથી તે-બલચી શક્યો નહિ. પઠી તેણે સર્વ પાપો બાલ્યો.

પઠી હલિડક નામના ગામને વિષે હરિષ્વૃક્ષની નીચે કાયોત્સર્ગે રહેલા પ્રજ્ઞુના ચરણ ત્યાં કોઈએ કરેલા અગ્નિથી ઢાળ્યા અને બલતા એવા અગ્નિને જોઈ ગોશાલો તો ત્યાંથી નાશી ગયો. પઠી જગવાન્ અંગલાગામે આવી વિષ્ણુના મંદિરમાં કાયોત્સર્ગે રહ્યા. ત્યાં ગોશાલો આંચો કાઢીને બાલકોને જય પમાડવા લાગ્યો, તેથી તે બાલકોના પિતાબાપે તેને બહુ મારીને પઠી પ્રજ્ઞુનો દાસ જાણી ઢોમી દીધો. હવે ત્યાંથી પ્રજ્ઞુએ આવર્તક નામના ગામે જઈ બલદેવના મંદિરમાં કાયોત્સર્ગે નિવાસ કર્યો. ત્યાં પણ ગોશાલો પોતાના સુખને પોલું કરી સર્વ બાલકોને બીવરાવવા લાગ્યો; તે બપરથી તે બાલકોના પિતાબાપે ગોશાલાને “ આ કોઈ પિચાશ છે. ” એમ ધારી મારવાનો વિચાર કર્યો અને પ્રજ્ઞુને પણ તે ડુઘ પાપવૃત્તિવાલાબાપે જેટલામાં બાંધ્યા તેટલામાં તો મંદિરની અંદર મૂર્તિરૂપે બેઠેલા બલજીએ હલ બપાની બઠીને તેમને ઢોમાવ્યા. ત્યાંથી પ્રજ્ઞુએ ચૌરક નામના સન્નિવેશે કાયોત્સર્ગે નિવાસ કર્યો. ત્યાં ગોશાલો કોઈ ગ્રહસ્થના માંસવે રંધાતું ઝોજન જોઈ ગુપ્તરીતે વારંવાર આમતેમ જોવા લાગ્યો; તેથી લોકોએ તેને ચોર ધારી ઢંઢ વિગેરેથી પ્રહાર કરવા માંડ્યો. તે વચ્ચે ગોશાલાએ કહ્યું કે, “ તમારો આ મંરૂપ મ્હારા સ્વામીના તેજ વડે જન્મરૂપ થઈ જાણ. ” આ પ્રમાણે ગોશાલે શાપ આપ્યો એટલે તે તેમજ થયું.

ત્યાર પઠી જગવાન્ કલંબુક નામના સન્નિવેશે ગયા. ત્યાં મેઘ અને કાલહસ્તિ નામે બે જાણી વસતા હતા. કાલહસ્તિએ રસ્તામાં પ્રજ્ઞુને તથા ગોશાલાને જોઈ ક્રોધથી તેમને બપસર્ગ કરી તથા બાંધીને પોતાના જાઈ મેઘની પાસે મોકલ્યા; પરંતુ એ મેઘે તો પૂર્વે પ્રજ્ઞુને કુંઠ ગામમાં જોયા હતા; તેથી તેણે તો નમ્રતા પૂર્વક તેમને ઢોમી દઈને પૂજ્યા.

કોઈ વચ્ચે અનાર્ય લોકોએ કરેલા એવા નાના પ્રકારના બપસર્ગને સહન કરીને પૂર્ણકલશ નામના ગામે જતા એવા જિનેશ્વર પ્રજ્ઞુને રસ્તામાં બે મ્હોટા

चोर मलया. पठी चोरो “आ आपणने अपशुकन थयां.” एम धारी तेनु त-
त्काल प्रचुने मारवा दोम्या; परंतु ईडे वज्र वमे तेनुनेज मारी नाख्या.

त्यार पठी सरल स्वप्नाववाला जगवान् पांचसुं चोमासुं जडिका नगरी
(जदिलपुर)मां रह्या. त्यां तेमणे चोमासी तप कस्यो. पारणाने अंते धर्म
ध्यानमां परायण एवा प्रचु त्यांथी कदली नामना गामने विषे जइने कायो-
त्सर्गे रह्या. त्यां गोशालो दहिं अने ज्ञातुं जोजन करतो ठतो जरा पण तृ-
प्ति न पाम्यो; तेथी लोकोए तेने बहुज धिक्कास्यो. जगवान् त्यांथी जंबूखंरु
नामना गामे गया. त्यां पल मंखलिनो पुत्र (गोशालो) दुध अने चोखानुं
जोजन करतो ठतो पण अतृप्त रह्यो; तेथी लोकोए त्यां पण तेनो बहु तिर-
स्कार कस्यो. त्यांथी प्रचु तंवापुरे गया. त्यां श्री पार्श्वनाथना शिष्य नंदिषेण
घणा शिष्यो सहित कायोत्सर्गे रहेला हता. तेमने कोइ आरक्तकनो पुत्र के,
जे चोर हतो तेणे बुद्धिपूर्वक बाणवमे माख्या; तेथी तेमने अवधिज्ञान उ-
त्पन्न अयुं एटले मुनिचंडनी पेठे देवतानुं त्यां आववा लाग्या, तेमना तेजनो
प्रकाश जोइ गोशालो प्रचुने कहेवा लाग्यो के, “जूनु ! पेला साधुडनो उपा-
श्रय बले ठे. ” त्यांथी प्रचु कूपिक नामना सन्निवेशे गया. त्यां तेमने “आ
कोइ हेरु ठे. ” एम धारीने लोकोए बांध्या; परंतु पार्श्वनाथ प्रचुनी पासे रहे-
नारी तेमनी शिष्यणी प्रगळ्नाये अने विजयाये तेमने ठोमाव्या.

पठी गोशाले प्रचुने कह्युं के, “हे प्रज्जो ! तमने बहु उपसर्ग प्राप्त थाय
ठे, माटे हवे हुं तमाराथी जूदो रहीश.” एम कही जगवानने सूकी पोते जू-
डा मार्गे चाल्यो. रस्तामां केटलाक चोरो मलया. तेडुए तेनी पासे जार उप-
माव्यो, तेथी गोशालो हसीने (मामा) एम चोर लोकोने कहेतो ठतो मनमां
विचार करवा लाग्यो के, “जो आ लोको मने ठोसीदे तो हुं तुरत प्रचुनी पा-
ने जाऊं. कारणके, तेमनी पासे जवाथी मने कांइ पण जोजन मलशे.” एम
धारी गोशालो पोतानी दृष्टिने आसतेम फेरवतो ठतो प्रचुने जोवा लाग्यो; प-
रंतु प्राणीउं उपर अनुग्रह करनार जगवंत तो वैशाली नगरी प्रत्ये लुवारनी
शालामां कायोत्सर्गे रह्या हता. लुवार ठ महिना थया मांदो हतो, पण ते दि-
वनेज साजो अयेलो होवाथी ते पोतानी शालामां कायोत्सर्गे उजेला प्रचुने
जोउ क्रोधथी घण लड मारवा दोम्यो. आबो घोर उपसर्ग प्राप्त अतो जोइ

तत्काल इडे आवीने तेनाज घणवमे ते लुवारने माख्यो. त्यांथी जगवाने ग्रामाक सन्निवेशना विज्जीतक उद्यानने विषे निवास कख्यो. त्यां तेमनी यहे उत्तम प्रकारे पूजा करी. प्रज्जु त्यांथी शालिशीर्ष गामना उद्याने रह्या. त्यां त्रिपृष्ठ वासुदेव जवमां अपमान करवाथी जे अंतःपुरनी स्त्री मृत्यु पाम्नीने व्यंतरी अइ हती ते पूर्वना वैरथी अत्यंत क्रोध पामती ठती तापसीनुं रूप धारण करीने जलथी ज्जीना एवा पोताना जटाना जारथी प्रज्जुने सिंचन करती ठती अत्यंत पवन नाखवा लागी. आ वखते माघ मास हतो; तेथी प्रज्जुने बहु शीत उपसर्ग सहन करवो पमथ्यो. पढी विशुद्ध परिणामवाला प्रज्जुने ठठने तपे परम अवधि नामनुं ज्ञान उत्पन्न थयुं. ते वखते त्रण प्रहर सुधी प्रज्जुने उपसर्ग करवाथी अत्यंत खीन्न थयेली व्यंतरी शांतपणार्थी प्रज्जुने डलखीने सर्व रुद्धिपूर्वक महोत्सव करवा पूर्वक स्तुति करवा लागी. पढी ठठा चोमासाने विषे प्रज्जु जज्जिका नगरीने विषे गया. त्यां तेमणे चातुर्मासिक तप करीने घणा अग्निग्रहो धारण कख्या. ठ मासने अंते फरीथी गोशालो आवीने प्रज्जुने मळयो. जगवाने पण चातुर्मासने अंते कायोत्सर्गने पारीने मगध देशमां निर्विघ्न पणे विहार करता करता सातमा चोमासाने विषे आलंजिका नगरीये. जइ गामनी ब्हार कायोत्सर्गे निवास कख्यो. चातुर्मास पूर्ण थया पढी कायोत्सर्गने पारी त्यांथी श्री अरिहंत प्रज्जु कुंरुक नगरे गया. त्यां तेमणे विष्णुना मंदिरमां कायोत्सर्ग कख्यो. गोशालो पण विष्णुनी मूर्तिनां मुख आगल पोतानी पुंठ राखीने रह्यो. प्रजाते पूजारीये आवीने तेने बहु माख्यो. त्यांथी प्रज्जुए विहार करी मर्दना गाममां आवीने बलज्जना मंदिरमां एकबाजुए कायोत्सर्ग कख्यो. त्यां पण गोशालो बलदेवना मुख आगल पोतानुं पुरुष चिन्ह राखी उज्जो रह्यो; तेथी त्यां पण पूजारीये तेने बहुज कूटथो अने पढी ठोमथो. पढी बहुशाला नगरना शालवन नामना उद्यानने विषे कायोत्सर्गे रहेला प्रज्जुने कटपूतना नामनी व्यंतरीये महा उपसर्गो कख्या, परंतु प्रज्जुने शांत चितवाला जाणीने शांत थयेली ते व्यंतरीये हर्षथी प्रज्जुनो म्होटो महिमा कख्यो.

त्यांथी जगवान् लोहार्गल नगरने विषे गया. त्यां चोकी करनार पुरुषो “आ चोर ठे.” एम धारी गोशाला सहित प्रज्जुने बांधी जितशत्रु राजा पासे लेइ गया; परंतु त्यां कोइ प्रथमथी सेवा माटे आवेला उत्पल नामना प-

रित्राजके तेमने ठोमाव्या. त्यांथी जगवाने पुरिमताल नगरने विषे कायोत्स-
 र्गें निवास कस्यो. एवा वखतमां शकटमुख उद्यानना अने ते पुरिमताल नगर
 ना मार्गला उद्यानना जीर्ण प्रासादमां रहेली श्री मल्लिनाथनी मूर्तिने नम-
 स्कार करी कोइ वग्गुर नामनो शेठ पोतानी सुज्जडा नामनी प्रिया सहित
 बोढ्यो के, “ हे निर्मम ! जो म्हारे आपना प्रसादथी संतान अशे तो हुं आ नविन
 मंदिर बंधावीने तमारी पूजा करीश.” अनुक्रमे तेने पुत्र थयो एटले ते वग्गुर
 शेठ श्री मल्लिनाथनुं नविन जिनालय बंधावी म्होटा महोत्सवपूर्वक पूजा
 करवा चाढ्यो. ते वखते ईशान देवना इंडोए तेने कहुं के, “ हे वग्गुर ! तुं
 ज्ञाव अरिहंतने त्यजी दइने बीजाने केम वंदन करवा जाय ठे ? ” ईशान दे-
 वेंडोनां आवां वचन सांजली वग्गुर शेठ श्री वीरप्रभुने ज्ञावजिनेश्वर मानी
 तेमनुं पूजन करी महोत्सवपूर्वक श्री मल्लिनाथना मंदिर प्रत्ये चाढ्यो. हवे
 त्यांथी श्री वीरप्रभु उन्नाय नामना सन्निवेशे जता हता एवामां रस्ते म्होटा
 दांतवालुं स्त्री पुरुषनुं जोमुं सामुं मढ्युं. तेने जोइने गोशालो हशी पस्यो, ते-
 थी ते पुरुषे गोशालाने दोरीवती बांधीने बांसनी जालमां नाख्यो; परंतु पा-
 ठलथी तेणे प्रभुने जोइने तेमनो जक्त जाणी तुरत गोशालाने बूटो कस्यो.
 त्यांथी प्रभु गोन्मि प्रत्ये गये ठते गोशालो गोवालीआनुंने कहेवा लाग्यो के,
 “ हे म्लेच्छो ! आ मार्ग बलो. ” आवां गोशालानां वचन सांजली अत्यंत क्रो-
 धातुर थयेला तेनुं गोशालाने बांधी वंशजालमां नाख्यो; परंतु पाठलथी ते-
 नुं तेने जिनेश्वरनो सेवक जाणी तुरत ठोमी मूक्यो. पढी आठमुं चोमा-
 सुं प्रभुए राजगृह नगरने विषे तपथी निर्गमन कर्युं. नवमे चोमासे प्रभु वच-
 नुमी म्लेच्छ देशने विषे गया. त्यां म्लेच्छोए निरंतर बहु उपसर्ग कस्यो; परंतु प्र-
 भुए उपसर्गोने सहन करता ठता पण निराहारपणे त्यांज निवास कस्यो.
 प्रभुए चोमासुं पूर्ण थया पढी पण निराहारपणे बीजा बे मास ते देशमां वि-
 हार कस्यो. आ प्रमाणे प्रभुए ते देशमां ठ मास विहार कस्यो, तेथी प्रभुने
 ते देशमां ठमासिक तप थयुं. जो वसती न मले तो चोमासामां पण तेवा
 वसती विनाला एकज स्थानके रहेवानो कांइ नियम नथी, तो पण प्रभुतो
 त्यांज रहा. त्यांथी प्रभुए सिद्धार्थपुर प्रत्ये निवास करी अने त्यांथी कुर्म
 गांस जवानुं प्रयाण कर्युं. रस्तामां गोशालाए एक तिलनो ठोम जोइने

प्रज्जुने पूछ्युं के, “ हे विज्जो ! आ तिलनो ठोरु फलीज्जुत अशे के नहि ? ” प्रज्जुए उत्तर आप्यो के, “ सात तिलपुष्पना जीवो तो मरी गया ठे; परंतु हे ज्ज-इ ! एक शींगने विषे तिलनो लाज्ज अशे. ” आ प्रमाणे प्रज्जुए कहेली तिलनी उत्पत्तिनी वात सांज्जलीने तेमना कह्याथी जलटो चालनारो ते गोशालो प्रज्जु-नुं वचन मिथ्या करवाने माटे तिलना ठोरुने उखेली नाखीने फेंकी दीधो अ-ने पढी आगल चाड्यो.

हवे अहिं सांनिध्य रहेला देवतान्जए ते वखते बहु वर्षाद वरसाव्यो, तेथी गायोनी खरीयोवमे चंपायेलो ते तिलनो ठोरु फरीथी पृथ्वीमां चोटी गयो. केटलाक दिवस पढी एज रस्ते अइने पाठा वलेला प्रज्जुए अने गोशाले तेट-लाज तिलो दीठा. ए उपरथी गोशालाए पोतानुं नियतवादीपणुं वधारे दृढ कर्युं. त्यांथी निस्पृहवंत एवा प्रज्जु कुर्मगामे गया. त्यां लोकप्रसिद्ध एवो लो-कायन नामे बाल तापस तप करतो हतो. ते तापसनी उत्पत्ति विस्मय कर-नारी ठे, ते आ प्रमाणे.

श्री राजगृह नगर अने चंपापुरीनी वच्चे गोर्वर नामनुं गाम ठे. त्यां गो संख्याक नामनो अपुत्रिज गोवाल राजा वसतो हतो. एक दिवस चोरलोकोए ते गाममां धाम पानी; तेथी सघला माणसो नासवा लाग्या. एवामां एक स्त्रीने चोर लोको पकसीने लइ गया; परंतु ते स्त्रीनो पुत्र गाममांज रही गयेलो हो-वाथी पेला गोसंख्याक नामना गोवाले दीठो; तेथी तेणे पोताना घरने विषे ते पुत्रने लावीने पोतानी स्त्रीने सोंप्यो. स्त्रीये पण तेने पोताना पुत्रनी पेठे पालीने म्हेटो कस्यो. हवे पेला चोरलोकोए जे स्त्रीनुं हरण कर्युं हतुं ते स्त्रीने तेजए चंपानगरीमां एक गणिकाने घेर वेची; तेथी ते स्त्रीये पण गणिकानो उ-द्यम करवा मांर्यो.

हवे यौवनावस्था पामेलो ते बालक एक दिवस घी लइने वेचवा माटे चंपा नगरीमां गयो; परंतु कामदेवथी विह्वल अवाने लीधे ते ज्यां पोतानी माता वेश्यानो धंधो करती हती त्यां गयो. पढी पाठो आवतां रस्ते तेनो पग विष्ठा-थी खरमायो एटले यौवनथी उन्मत्त ठे मन जेनुं एवो ते रस्ते बेठेला एवा कोइ बाढमाने पोताना खरमायेला पगथी घसवा लाग्यो. पढी कुलदेवीनां सानिध्यपणाने लीधे ते बाढमो पासे बेठेली पोतानी माताने कहेवा लाग्यो

के, “हे मात ! आ खल पुरुष पोताना खरमायेला पगथी मने स्पर्श करे ठे.” धेनुये पण देवीनां सानिध्यपणाथी पोताना बाढमाने कह्युं के, “हे वत्स ! आ महापापी पोतानी मातानी साथे क्रीडा करे ठे, तोपण ए वात त्हाणे को-इने कहेवी नहि.” माता पुत्रनो आ प्रकारे अतो वार्तालाप सांजलीने पढी ते पोतानी माताने वेश्यानो धंदो करती जाणीने अने तेने त्यजी दइने वैरा-ग्यना रसथी ज्ञावित अयो अको प्राणामिक दिहाने धारण करी वेश्यायन नामे तापस अयो अने करुणायुक्त हृदयवालो ते सूर्यना तापथी आतापना करतो ठतो निरंतर तप करवा लाग्यो. सूर्यना तापथी तेना मस्तकने वीषे जूज पडवा लागी अने ते जूजने पोते दयाने लीधे पोतानी जटामांज राखवा लाग्यो; तेथी तेनुं यूकाशय्यातर (जुजवालो साधु) एवं नाम पड्युं.

हवे गोशालो मुनिने आ प्रकारना जोडू पूठवा लाग्यो के, “अरे ! यूका-शय्यातर । तमे दीक्षित ठो के अदीक्षित ठो ? आ प्रमाणे डुरात्मा एवा ते गोशालाये त्रणवार पूठयुं एटले तो वेश्यायन नामना तापसे क्रोधथी तत्काळ तेजोलेश्या मूकी. प्रज्जुए पण कृपाथी तेजोलेश्याना उपर शीतलेश्या मूकी; जेथी तेजोलेश्या शीतलेश्याथी बूजाइ गइ. पढी गोशालो प्रज्जु पासे गयो एटले सिद्धार्थे तेने कह्युं. “तुं हवणां मृत्यु पामत. कारण त्हारी वाणीना अनियमथी आ तापसे तेजोलेश्या मूकी हती; परंतु प्रज्जुए कृपाथी शीतलेश्या मूकीने तेने (तेजोलेश्याने) शांत करी ठे. सिद्धार्थनां आवां वचन सांजली अत्यंत नय पामेलो गोशालो प्रज्जुने पूठवा लाग्यो के, “हे अरिहंत ! तेजोलेश्या शी रीते उत्पन्न थाय?” आवा गोशालाना प्रश्न उपरथी सिद्धार्थे कह्युं के, “निरंतर आतापना करनारा पुरुषने ठठना पारणे एक मूठी अमद खातांअने एक चलुं (ठापुं) उनुं पाणी पीतां ठ मासने अंते तेजोलेश्या उत्पन्न थाय ठे.” सिद्धार्थे कहेली तेजोलेश्यानी उत्पत्तिना उपायने सांजली दुष्ट बुद्धिवालो गो-शालो प्रज्जुथी जूडो अइ आवस्ती नगरीने विषे कुंजारना घेर रही तेजोलेश्या-ने उपायथी साधवा लाग्यो. वली ते अष्टांग निमित्तने पण शीख्यो. पढी ते गोशालो “हुं पोतेज जिन तुं अने ते अजिन ठे.” एम सर्वने कहेतो अने माणसो-ना ममृडने ठेतरतो पृथ्वी उपर विचरवा लाग्यो.

देव श्री वीरप्रज्जु पण विजालानगरीप्रत्ये गया. त्यां तेमना पिताना मि-

अ शंखनामना कुलपति "आ बालमुनिठे." एम धारी तेमनी हर्षथी पूजा करी. त्यांथी प्रभु दंरिका नामनी नदी वहाणवमे उतस्या एटले खारवा लोकोए प्रभुने रोकीने तेमती पासे वाहाणनुं ज्ञासुं मागवा मान्युं. एवामां शंखरा जानी ब्हेनना पुत्र चित्र जूपतिए ते आवेला अने खारवा लोकोए रोकी राखेला वीरप्रभुने ठोडाव्या. पढी त्यांथी प्रभु वाणीज गामप्रत्ये गया. अहिं आनंद नामनो श्रावक रहेतो हतो. ते आतापना करतो होवाथी तेने ठगने पारणे तेज वखते अवधिज्ञान उत्पन्न अयुं हतुं. तेणे प्रभुने जाणीने पढी वंदना करीने कह्युं के, " परीषहने सहन करनारा हे प्रभो ! तेमने आटला वखतमां ज्ञान उत्पन्न अशो. "

पढी महा तपोवंत एवा वीर प्रभुनुं दशमुं चोमासुं श्रावस्ती नगरीमां थयुं. त्यांथी प्रभु सानुलष्टिक नामना गामे गया अने त्यां गामनी व्हार उद्यानने विषे कायोत्सर्गे रह्या. अहिं जगदाने अनुक्रमे अठावीश दिवसे करीने ज्ञड, महा-ज्ञड अने सर्वतो ज्ञड नामनी पन्निमा करी. पढी आनंद श्रावकने घरे दासीये आपेला शीतल (टाढा) अन्नवमे प्रभुने पारणुं अयुं. त्यां पंचदिव्य प्रगट अयां. त्यांथी प्रभुए बहुस्लोच्छोथी व्याप्त एवी दृढ जुमिने विषे पेढालपुर नगरना उद्यानने विषे रहेला पोलास नामना चैत्यने विषे कायोत्सर्गे निवास कस्यो. अहिं तेनु अठमने तपे पाठली रात्रीए कार्योत्सर्ग रह्या हता एवामां प्रभुना निमेष रहित एवा योग्य पुजलने अवधिज्ञानथी जाणीने कांश्क नम्र अइ ठे काया जेनी एवो इंड सज्जामां बेठो बेठो अत्यंत हर्ष पामीने कहेवा लाग्यो के,

"श्री वीरप्रभुना मनने चलाववाने त्रण लोक पण समर्थ नथी." आवां इंडनां वचन सांजली संगमक नामनो देव इर्ष्याथी कहेवा लाग्यो के, "जे आ इंड एम कहे ठे के, अरिहंतनुं मन चलाववाने कोइ समर्थ नथी; ते हुं एनुं वचन मिथ्या करीने अरिहंतने तेमना नियमथी ब्रष्ट करीश. कारण ए प्रभु बीजाना आश्रयथीज तप करे ठे." आम कहेता एवा ते संगमकदेवताने इंडे. बहु ना कही तोपण तेतो तत्काल प्रभुनी पासे आवीने तेमने उपसर्ग करवा लाग्यो. तेमां प्रथम धुलनी वृष्टिथी तेणे प्रभुने श्वासोश्वास लेतां बंध करी दीधा. बीजो उपसर्ग एवो कर्यो के, कीर्त्तियोना रूपथी प्रभुना अंगने विषे प्रवेश करीने तेमनुं शरीर चालनी समान बनावी दीधुं. वली मञ्जर अने दंशथी प्रभु-

ना शरीरे बहु पीमा करी. देवताए करेला आ प्रकारना उपसर्गथी प्रभु बहु पीमा पास्या. बली ते देवताए घीमेलोनां रूप बनावी अरिहंत प्रभुने बहुवार पीम्या. एज प्रमाणे वींढी, नोलीया, सर्प अने उंदरनां रूपो धारण करीने वारं-वार पीमा उपजावी. वली तेणे हाथीनुं रूप बनावी उंचे उठाळ्या, पगवमे मर्दन कर्या अने दांतो मार्या. पिशाचनां रूपथी उपसर्ग करी अने पढी वाघनां रूपथी दाढोवमे तामन कर्या. तेमज सिद्धार्थ अने त्रिशलामातानुं रूप करी प्रभुने मोह पमार्या. रसोइयानुं रूप धारण करीने प्रभुना बने पगनी वच्चे अग्निसलगावी रसोइ बनावी. चंभालनुं रूप बनावी प्रभुना कान विगेरेमां माला वनाव्या. पक्षीनुनां रूप बनावी वज्रसमान तीक्ष्ण चांचवमे पीमा पमार्या; कठोरवायुथी उंचे उठाली पृथ्वी उपर फेंक्या. वंटोलीयानां रूपे चक्रनी पेठे जमाव्या. ठेवट ते दुरात्मा देवताए कालचक्रथी हणेलो प्रभु जानु (ठींचण) पर्यंत नुमीमां खूची गया. सवारे इंडसमान समृद्धिने विकुर्वी वैमानमां बैठलो ते देवता प्रभुने कहेवा लाग्यो के, “ हे प्रभो ! स्वर्ग अने मोक्षनी सिद्धिने वरो. ” आ प्रमाणे तेणे एक रात्रीने विषे उगलीश उपसर्ग कर्या. पढी अधम एवो ते संगमक पोताना विज्रंगझानथी जोवा लाग्यो के, “ आ मुनि में करेला उपसर्गोवमे पोताना नियमथी ब्रष्ट थया ठे के नहि ? ” आम विचारी ज्ञानवमे जोवा लाग्यो तो मालम पर्युं के, कोनने नहि पामेला अने षट्ठनिकायना जीवोनुं हित इच्छता प्रभु ध्यानमांज रहेला ठे. त्यांथी वालुका गाम प्रत्ये जता एवा प्रभुने ते दुरात्मा संगम देवताए ठींचण प्रमाण वेलुवाला रस्तामां पांचशे चोरोने विकुर्वी तेडना वाहनने विषे जोम्या. वली तेणे पोताना वज्रमय अंगथी प्रभुने (मामा) एम कहीने गाढ आलिंगन कर्युं. आ आलिंगन तेणे एवा बलथी कर्युं हतुं के, जो पर्वत होय तो पण ते तत्काल चूर्णरूप थड जाय; परंतु प्रभु तो महा शक्तिवंत होवाथी कांइ थयुं नहि. प्रभु वालुका गामे गया. त्यां पण ते देवताए प्रभुनुं एक आंखे काणुं एवं स्त्री रूप वनाव्युं. सुन्नूम गाममां स्त्रीयोनी आगल हाथ जोमी रहेला जारनुं रूप वनाव्युं. आ प्रकारे विविध कुचेष्टानुं तथा अनेक प्रकारना उपसर्गो लोको पासे पगले पगले कगवतो ठतो ते संगमक प्रभुने पीमा करतो हतो. मलय गाममां प्रभुनुं पिशाचमय रूप बनावी स्त्री विगेरेने गालो देवराववा लाग्यो, ते उपरथी

लोकोए तेमने बहु माख्या. वली हस्तिशीर्ष गाममां जिहाने अर्थे गयेला प्रभुनुं शिवरूप विकुर्विने स्त्रीयोनी समक्ष पुरुष चिन्हने खेंची विकारमय बनाव्युं. ते उपरथी लोकोए प्रभुने बहु माख्या. पढी प्रभुए विचारयुं के, आ लोको मने बहु उपसर्ग करे ठे; तेथी हवे म्हारे नगरमां जवुंज नहि. ” एवं धारी प्रभु नगरनी ब्हार रह्या. संगमक पण “ शुं ते हजु नथी थाक्या ? ” ग्राम पोताना अवधिज्ञानथी जोवा लाग्यो तो मालम पम्युं के, “ प्रभु तो पोताना शुद्ध ध्यानथी जरापण नृष्ट थया नथी. ” प्रभुनुं आवुं उत्कृष्ट लिंग-श्मशानपणुं (शरीरनुं निरज्जीमानपणुं) जोइने लोकमां शिवलिंगादिक प्रवर्त्या.

एक दिवस तोसल नामना सन्निवेशनी ब्हार प्रभु कायोत्सर्गे रह्या हता, एवामां पेलो देवतानुं विषे अधम एवो संगमक, एक कुशिष्यनुं रूप धारण करी गाममां खातर पारुवा लाग्यो. लोकोए तेने पकम्पिने बांध्यो एटले तेणे कह्युं के, “गामनी ब्हार रहेला म्हारा गुरुए मोकलवाथी हुं अहिं आव्यो तुं.” ए उपरथी क्रोधातुर थयेला लोकोए “ आ वध करवा योग्य ठे. ” एम धारीने प्रभुने बांध्या. परंतु कोइ नूइलनामना इंड्जालिके ठोम्हाव्या. वली मोसली नामना सन्निवेशने विषे शिष्यरूप बनेला संगम देवताने सुरंगादि शोधतो जोइ लोकोये पूढ्युं एटले तेणे कह्युं के, “ हुं गाममां खातर पारुवा जानं त्यारे म्हारा गुरुने कोइ उपड्व न करे, माटे हुं तेमना अर्थे एकांत स्थान शोधुं तुं. ” पढी लोकोए जिनेश्वरने बांधेला जोइने प्रभुना पिताना मित्र कोइ मागध नामना पुरुषे जगवानने ठोम्हाव्या. तोसली गामने विषे ते संगमक देवताए तेवी ज रीते करवाथी तोसली नामना कृत्रिये प्रभुने सात दोरीवती बांध्या; परंतु धर्मना प्रज्ञावथी ते सघली दोरी तूटी गइ. ते उपरथी तोसलिके “ आ चोर नथी. ” एम धारी प्रभुने ठोम्ही मूक्या. वली एवी रीते सिद्धार्थ नगरमां पण प्रभुने चोररूपे बंधाव्या. त्यां पण कौशिक नामना श्रावके ठोम्हाव्या.

पढी प्रभु व्रजनगरे गया. ते दिवसे त्यां सर्वने घरे खीर रंधाती हती. तो पण “ आ देव उपसर्ग करे ठे. ” एम धारी प्रभुतो नगर ब्हार कायोत्सर्गे रह्या. देवताए त्यां पण बहु उपसर्ग कख्या. पढी बीजे दिवस शांत चित्तवालो थयेलो ते देवता अवधिज्ञानथी प्रभुने शुद्ध परिणामवाला जाणीने अने “ उपसर्ग करतां ठ मास थया. ” एम विचारीने कहेवा लाग्यो. “ हे उत्तम ! जिहाने माटे

ग्रामादिकने विषे जानु अने हवे पढी हुं तमने निश्चय कांइ पण घोर उपसर्ग करीश नहि. ” प्रभुए कह्युं. “ हे देव ! हुं म्हारी मरजी प्रमाणे जइश. त्हारे कांइ पण कहेवुं नहि. पढी तेज गाममां प्रभु बीजे दिवसे जिहाने अर्थे गया. त्यां कोइ वत्सपालिका नामनी वृद्ध मोशीये तेमने टाढी खीर व्होरावी. ते लषरशी तेना घरने विषे सुवर्णवृष्टि अइ. अन्नव्य एवो संगम देवता पण ठ मास पर्यंत नग्र एवा उपसर्गो करीने पढी ते ब्रज नामना गामप्रत्ये प्रभुने नहि जांगेला परिणामवाला जाणीने ते अधम संगमक उत्साह रहित अइने स्वर्गप्रत्ये चाढ्यो गयो. हवे ज्यारशी आ नवमा वर्षने विषे संगमदेवता ए प्रभुने उपसर्ग करवा मांर्या ते दिवसशी आजसुधी एटले ठ मास पर्यंत इ-डादिक सर्वे देवताल अत्यंत नद्वेग मनवाला रह्या. पढी अत्यंत क्रोधातुर अये-ला इंडे संगमक देवताने स्वर्गमांशी काढी मूक्यो; तेथी ते अधमदेव हवणां पण मेरुपर्वतनी चूलिकाने विषे पोतानी प्रिया सहित वसे ठे अने ते संगम-कना नक्तो तो इंडना आग्रहशी स्वर्गने विषे रह्या.

पढी विद्युत्कुमार देवेंड अलजिकापुरी प्रत्ये आवी प्रभुने वंदना करी हाथजोरीने पूठवा लाग्यो के, “हे तीर्थेश ! आपे बहु उपसर्गो जीतेला ठे, ते थी हुं आपने कुशल समाचार पूठुं. पढी श्वेतांबिका नगरी प्रत्ये गयेला तथा निर्विघ्नपणे वर्तता एवा प्रभुने इंड कुशल समाचार पूठवा आव्यो. त्यांशी प्रभु श्रावस्ति नगरी प्रत्ये आवीने गामनी ब्हार कार्योत्सर्गे रह्या. ते वखते त्यांना लोको कार्तिकस्वामीनी मूर्त्तिनो उत्सव करता हता. आ वखते इंडे ते कार्तिकस्वामीनी मूर्त्तिमां प्रवेश करीने श्रीवीरप्रभुने नमस्कार कख्या. आम अवाथी तो सर्वे लोको आदरशी अरिहंत प्रभुनुं वंदन करवा लाग्या. त्यांशी कौशांबी नगरी प्रत्ये गयेला प्रभुने कुशल समाचार पूठवा माटे वैमानीक देवता सहित दिवस अने रात्रिना अधिपति एवा सूर्य अने चंड त्यां आव्या. एज प्रमाणे वाराणसी नगरीमां इंड, राजगृह नगरमां इशानेंड, अने मिथि-ला नगरीमां जनकराजा तथा धरर्णेंड प्रभुने कुशल समाचार पूठवा आव्या. त्यांशी प्रभुनुं अग्यारसुं चोमासुं विशालानगरी प्रत्ये अयुं. अहिं पण नूतावंद हरिये प्रभुने कुशल समाचार पूठ्या. त्यांशी प्रभु सुंसुमारपुर प्रत्ये जइने का-योत्सर्गे रह्या. ते वखते नवीन उत्पन्न अयेला नुवनपतिना इंड चमेरेंडे पोताना

मस्तक उपर रहेला सौधमेंडनां सिंहासनने जोइने विचार्युं जे, “हुं तेने हेगो पढासुं.” आम धारी ते त्यां गयो, परंतु इंड्थी पराजव पामेलो ते सुंसुमार-पुर प्रत्ये आवीने कायोत्सर्गे रहेला श्रीवीरप्रभुना शरणे रह्यो; तेथी ते निर्जय थयो. तयार पढी जोगपुरने विषे माहेंड नामनो कत्रिय क्रोधथी जेटलामां ख-जुरीनी कांटावाली सोटीवने प्रभुना शरीरने पीमा उपजावे ठे तेटलामां प्र-भुने कुशल समाचार पूढवा आवता एवा सनत्कुमार देवेंडे तेने तत्काल नि-वाख्यो. त्यांथी प्रभु नंदि गाम प्रत्ये गया. त्यां तेमना पिताना मित्र नंदे तेमने वंदना करी. त्यांथी मिंढक गाम प्रत्ये कायोत्सर्गे रहेला प्रभुने कोइ एक गोवा-ल क्रोधथी उपसर्ग करवा लाग्यो एवामां वंदन करवा माटे आवेला इंडे ज-यंकर रूपथी तेने त्रास पमामीने काढी मूक्यो. त्यांथी प्रभु कौशांबी नगरी प्रत्ये गया. त्यां शतानिक नामे राजा राज्य करतो हतो. अहिं प्रभुए पोताना पूर्वना दुष्ट कर्मने जीतवा माटे पोष मासनी शुक्ल पडेवने दिवसे एवो घोर अग्निग्रह लिधो के, “जो कोइ मने इव्यथी सूपमाने खूणे रहेला अमदना वाकला गोचरी वखत गया पढी वहोरावे तो म्हारे पारणुं करवुं. परंतु ते व-होरावनार राजानी पुत्री ठतां दासीपणाने पामेली होवी जोइए. वली तेनो जमणो पग उंवराथी ब्हार अने मावो उंवराथी अंदर होवो जोइए. माथ मुं-मेली तथा पगे बेमीवाली तेमज त्रण उपवासवाली अने रुदन करती होवी जोइए.” आ प्रमाणेनो प्रभुनो अग्निग्रह त्यां चार मास सुधी पुरो अयोनहि.

हवे अहिं एवुं वन्युं हतुं के, शतानिक राजाए दधिवाहन नृपतिनो यु-द्धमां पराजय करीने तेनी चंपा नगरी लुंटी. ते वखते मृगावती, शतानीक, नंदाप्रिया सहित सुगुप्त, द्वारपालीका विजया अने धर्मोपाध्याय एटला जणा बहु दुःख पाम्या. वली ते युद्धमां वसुमति के जेनुं बीजुं नाम चंदनवाला हतुं ते पुत्री सहित तेनी धारणी माताने कोइ शतानिक राजानो लश्करी माणस पंकमीने कौशांबी नगरीये लाव्यो; परंतु रस्ते माता धारणी तो मृत्यु पामी; तेथी पेला लश्करीये चंदनवाला पुत्रीने कोइ धनावह शेठने त्यां वेचाती आपी. धनावह शेठे पण ते पुत्रीने पोताने घेर तेमी जइ अने तेने स्नान, वस्त्र, विलेपन तथा अलंकारादिकथी सुशोभित करी. एक दिवस शेठना पग धोवरावती एवी चंदन वालाना केशने नीचे पमता जोइ शेठे ते केशने उंचा राख्या ते जोइ धनावह

શેઠની સ્ત્રી મૂલાયે વિચાર કર્યો કે, “ નિશ્ચય એ મ્હારી શોક્ય થશે. ” આમ ધારી તેણે તે બીચારીને બેઠીમાં નાચી ત્રણ દિવસ સુધી ઝોજન ન આપ્યું. વલી તે બીચારીનું મસ્તક પણ મુંઝાવી નાચ્યું. ઢેવટ મૂલાયે તેને ઝડપણ કરવા માટે આપેલા અમદના બાકલા સૂપમાને રૂણે રાચીને અને તે સૂપમાને હાથમાં ધારણ કરી રહેલી, વલી એક પગ ઝંબરાની બહાર અને એક પગ અંદર રાચીને બેઠી બેઠી રુદન કરતી એવી તે ચંદનબાલાયે પાંચ માસ અને ષોવિશ દિવસે ગોચરીને અર્થે ફરતા અગ્નિગ્રહ ધારી એવા વીરપ્રજ્ઞનો અમદના બાકલા વહોરાવી અગ્નિગ્રહ પૂર્ણ કર્યો. તે વચ્ચે આકાશમાંથી સુવર્ણવૃષ્ટિ થઈ. પ્રજ્ઞુ રૂપ સત્પાત્રને દાન આપવાથી ચંદનબાલાની બેઠી પોતાની મેલે તૂટી ગઈ, કેશપાશ નવો આવ્યો અને તેનું સર્વ અંગ અલંકારયુક્ત થઈ ગયું. પઠી દધિવાહનના કંચુકિ એવા જતપ્તે તેને તુરત ઝલચી અને મૃગાવતી રાણીયે પણ તેને પોતાની બ્હેનની પુત્રી જાણી. પઠી ઈંદે શતાનિક રાજાને ચંદનબાલા સોંપી અને કહ્યું કે, તમે તેનું રક્ષણ કરજો. કારણ કે, એ શ્રી વીરસ્વામિની પ્રથમ સાધ્વી થવાની છે. પઠી સુમંગલ ગામને વિષે પ્રજ્ઞુને વંદન કરવા માટે સનત્કુમાર માહેન્ડ આવ્યો. પાલક નામના ગામને વિષે પણ વાશલ નામે કોઈ વણિક યાત્રાર્થે જતો હશે તે પોતાની સન્મુખ આવતા શ્રીવીરપ્રજ્ઞને જોઈ અમંગલિક થયું માની ક્રોધથી તરવારવમે તેમને મારવા દોર્યો; પરંતુ રસ્તામાંજ તેનો સિદ્ધાર્થે વિનાશ કર્યો. પઠી પ્રજ્ઞુએ બારમું ચોમાસુ ચંપાનગરીમાં સ્વાતિદત્ત બ્રાહ્મણની અગ્નિહોત્રશાલામાં કર્યું. ત્યાં પ્રજ્ઞુ ચાર માસ પર્યંત નિશ્ચલ ધ્યાનથી રહ્યા. તે વચ્ચે પૂર્ણાષ્ટ અને માણિક્ષનામના જે બે યજ્ઞો તેમની સેવામાં રહ્યા હતા તેઓ તેમને જોઈને આશ્ચર્ય પામી ગયા. પઠી સ્વાતિદત્ત બ્રાહ્મણે પ્રજ્ઞુને પ્રશ્ન કર્યું કે, “ આત્મા (જીવ) કોને કહેવો ? ” પ્રજ્ઞુએ કહ્યું “ જે હું એવો અગ્નિમાન કરે છે, તેજ આત્મા (જીવ) કહેવાય છે. ” આ પ્રમાણે જગવાને જીવનું સ્થાપન કર્યું એટલે વલી સ્વાતિદત્તે તેમને ફરીથી પૂછ્યું કે, “ હે પ્રજ્ઞો ! પ્રદેશન અને પ્રત્યાખ્યાન કોને કહેવું ? ” પ્રજ્ઞુએ કહ્યું. “ હે વિપ્ર ! પ્રદેશન બે પ્રકારનું છે. એક ધાર્મિક અને બીજું અધાર્મિક. તેમજ પ્રદેશન શબ્દવમે કરીને પણ નિશ્ચય ઉપદેશજ કહેવાય છે. વલી મૂલગુણ અને ઉત્તરગુણથી પ્રત્યાખ્યાન પણ જિનેશ્વરોએ બે પ્રકારનું કહ્યું છે. ” પ્રજ્ઞુનાં આવાં વચન સાંજલી વિપ્ર સ્વાતિદત્ત અને પૂર્ણાષ્ટ તથા માણિક્ષ વચ્ચે યજ્ઞો પ્રતિબોધ

પામ્યા. પઠી જંઝિક ગામ પ્રત્યે ગયેલા જગવાન્ પાસે ઇંદે આવીને તથા મ્હોટું નાટક કરી બતાવીને પઠી કહ્યું કે. “હે નાથ ! તેમને થોડા દિવસમાં કેવલ જ્ઞાનની ઉત્પત્તિ થશે.” ત્યાંથી જગવાન્ મિંઢિક ગામે ગયા. ત્યાં તેમની વંદના કરવાને માટે ચમરેંડ આવ્યો. પઠી ધર્મમાની ગામની બહાર કાયોત્સર્ગે રહેલા પ્રજુને કોઈ ગોવાલીન પોતાનો બલદ જલાવી પોતે ગામમાં ગયો. થોડીવારે પાઠા આવી તેણે પ્રજુને પૂછ્યું કે “હે દેવ ! મેં આપને મ્હારો બલદ જલાવ્યો હતો તે આદિં દેખાતો નથી માટે ક્યાં ગયો ? ” ગોવાલે આમ પૂછ્યા ઠતાં પણ જ્યારે પ્રજુ તો મૌનજ રહ્યા ત્યારે તો તેણે ક્રોધથી પ્રજુના બન્ને કાનને વિષે એવાં ધીલા માસ્યા કે, તે બન્ને ધીલાનાં મુખ અંદર એકઠાં થઈ ગયા. વલી તે દુરાત્મા ગોવાલે ધીલાના ઉપલા જાગને કાપી નાખી કોઈથી ન દેખાઈ શકે તેમ કહ્યા. અહો ! ધિક્કાર ઢે પૂર્વે કરેલાં કર્મને કે, જે જવાંતરને વિષે પણ જોગવ્યાં વિના ટૂટી શકતાં નથી. પ્રજુએ ત્રિપૃષ્ઠ વાસુદેવના જીવે શઘાપાલકના બન્ને કાનને વિષે ઝકાલેલું તરવું રેમાવ્યું હતું. તે કર્મ અત્યારે ઝડપ આવ્યું. તે શઘાપાલક પણ સંસારમાં જન્મતો જન્મતો ગોવાલ થયો અને તેણે પૂર્વના વૈરને લીધેજ શ્રીવીરપ્રજુના કાનને વિષે ધીલા માસ્યા.

હવે પ્રજુ મધ્યમ એવી અપાપા નગરીપ્રત્યે આવ્યા ત્યાં તે ગોચરીને અર્થે ફરતા ફરતા સિદ્ધાર્થ નામના વણિકને ઘેર ગયા. વણિકે પ્રજુને શલ્ય (કાનમાં ધીલા) વાલા જાણી તે વાત સ્વરક નામના વૈદ્યને કહી; તેથી વૈદ્ય બહુ દુઃખ પામ્યો. પઠી તે બંને જણા પ્રજુની પાઠલ પાઠલ યજ્ઞાનમાં જઈ સાણસીનવમે તે બન્ને ધીલાને પ્રયત્નથી ધેંચી કાઢ્યા. આ વચ્ચે પ્રજુને બહુ વેદના થવાથી તે મળે એવી જયંકર વૂમ પામી કે, જાણે મ્હોટો પર્વત ફાટ્યો હોયની શું ? પઠી વૈદ્યે વ્રણસંરોહિણી ઔષધીના પ્રયોગથી પ્રજુને પીડા રહિત કહ્યા. પ્રજુને થયેલા ઉપસર્ગને વિષે કેટલાક દુઃસહ અને કેટલાક સામાન્ય હતા. તેમાં જઘન્યને વિષે તો કટપૂતના વ્યતરીયે કરેલો શીતવેદના ઉપસર્ગ હતો. મધ્યમમાં સંગમિક દેવતાએ કરેલા ઉપસર્ગો હતા અને ઉત્કૃષ્ટ તો પ્રજુના કાનમાંથી ધીલા કાઢવાનો હતો. પ્રજુને ઉપસર્ગોનો આરંજ પણ ગોવાલથી અને અંત પણ ગોવાલથીજ થયો. પઠી પ્રજુના કાનને વિષે ધીલા મારનારો ગોવાલ પોતાના હુષ્ટકર્મથી મૃત્યુ પામીને સાતમી નરકે ગયો તથા સિદ્ધાર્થ વણિક અને સ્વ-

રકવૈદ્ય એ વન્નેજણા પોતાના પુણ્યને લીધે સ્વર્ગે ગયા.

હવે જૈનિક નામના ગામની સમીપે રૂઝુવાલિકા નામની નદીને તીરે વ્યાવૃત્ત નામના ચૈત્યની પાસે શ્યામાક નામના કણબીનાં ચેતરમાં શાલવૃક્ષની નીચે ઉત્કટિતાસને બેઠેલા પ્રજ્ઞુને ઠઠ જાતે સુધ્યાન ધ્યાતા કર્મક્રય થવાને લીધે કે-વલજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું. તે વચ્ચે ચોસઠ ઇંડોએ તુરત એકઠા થઈને જગત્ને આશ્ચર્યકારી એવી સમવસરણની રચના બનાવી. પ્રજ્ઞુએ પણ “આ માણસો જાવ રહિત છે.” એમ ધારીને પણ પોતાનો આચાર જણાવાને માટે એક મુહૂર્ત (બે ઘંટી) ધર્મદેશના આપી. પછી અમરેંડોએ પરવસ્યા થકા જગવાનું એકજ રાત્રીમાં બાર યોજન પ્રમાણવાલો માર્ગ નલંબીને તત્કાલ મધ્યમ અપાંપા નગરી પ્રત્યે આવ્યા. ત્યાં સૌમિલ નામનો બ્રાહ્મણ યજ્ઞ કરતો હતો, તેને માટે ઇંડજૂતિ વિગેરે મ્હોટા અગીયાર નપાધ્યાય ત્યાં આવ્યા હતા. આ સર્વેને બોધ કરવા માટે પ્રજ્ઞુતો નગરીની બહાર મહાસેન ન્યાનમાં સમવસસ્યા. દેવતાનું એ ધર્મદેશનાને માટે એક મ્હોટું સમવસરણ રચ્યું. ત્યાં સિંહાસનને વિષે બેઠી પ્રજ્ઞુ ધર્મદેશના આપવા લાગ્યા, જેથી દેવતાનું મહોત્સર્વ પૂર્વક ત્યાં આવવા લાગ્યા. દેવતાનું આવતા જોઈ ઇંડજૂતિ વિગેરે નપાધ્યાયો સૌમિલ બ્રાહ્મણને કહેવા લાગ્યા કે, “યાજ્ઞિક ગોરોએ અગ્નિને વિષે સારી રીતે આહુતિ આપવાથી દેવતાનું પોતે અહિં આવે છે. ” આ પ્રમાણે તેનું વાત કરે છે એટલામાં તો દેવતાનું યજ્ઞસ્થાનને ત્યજી દેશને જિનેશ્વર પ્રજ્ઞુની પાસે ગયા એટલે તો વલી ઇંડજૂતિ નપાધ્યાય અન્ય પુરુષોને પૂછવા લાગ્યો કે, “હે લોકો ! આ સર્વે દેવતાનું યજ્ઞસ્થાનને મૂકીને બીજે ક્યાં જાય છે ? ” તેનું એ ઉત્તર આપ્યો કે, “હર્ષવંત એવા તે દેવતાનું સર્વજ્ઞ એવા શ્રી વીરપ્રજ્ઞુની પાસે જાય છે. ” આવાં લોકોનાં વચન સાંજલી અત્યંત ગર્વયુક્ત થયેલો ઇંડજૂતિ પોતાના પાંચસે શિષ્યોને લઈને પ્રજ્ઞુના સમવસરણમાં ગયો. ત્યાં તે ત્રણલોકની લક્ષ્મીશ્રી સુશોજિત એવા શ્રી વીરપ્રજ્ઞુને જોઈને પોતાના ચિત્તમાં ચમત્કાર પામ્યો અને “શું આ સર્વજ્ઞ હશે કે વીજા !!!” એમ શંકા પામતો ઠતો વેગો. એવામાં પ્રજ્ઞુએ તેનો આશય જાણીને તેને કહ્યું કે, “હે ઇંડજૂતિ ! તું જાણે આવ્યો. ” પ્રજ્ઞુનાં આવાં વચન સાંજલી ઇંડજૂતિ વિચાર કરવા લાગ્યો. “શું એ મને નંદાવતા હશે ? હા ! એ મને જાણતાજ હશે. કારણ મને કોણ નહિં નંદાવતું હોય ? પરંતુ જો એ મ્હારો સંશય જાણે

अने तेने टाळे तों हुं एमने सर्वज्ञ जाणुं. ” आम धारी ते जेवो स्थिर अइने रहे ठे एटलामां प्रज्जुए “तने जीव विषयनो संशय ठे ?” एम कहीने पढी वेदनां पदोनो उच्चार करी तेनो संशय ठेदी नांखयो; जेथी ते इंड्रनूतिये पोताना पांचसो शिष्य सहित चारित्र अंगीकार कर्युं. पढी अग्निनूतिना पण कर्म संबंधी संशय दूर अवाथी तेणे पण पांचसो शिष्य सहित दीक्षा लीधी. वली शरीर एज आत्मा, ए संशय ठेदावाथी वायुनूतिये पण पांचसो शिष्य सहित व्रत ग्रहण कर्युं. पंच महानूत संबंधी संशयनो प्रज्जुए वेदनां वाक्यथी नाश कख्यो, ए उपरथी व्यक्त नामना ब्राह्मणे पांचसो शिष्य सहित व्रत अंगीकार कर्युं. आ जन्मने विषे जेवुं होय तेवुंज परज्जवने विषे मले, आ संशय पण प्रज्जुए ठेद्यो; तेथी सुधर्मा नामना ब्राह्मणे पांचसो शिष्य सहित चरित्र लीधुं. बंध अने मोक्षनो संशय प्रज्जुए वेदयुक्तिथी ठेद्यो. ए उपरथी मंमिकना पुत्र मंमिते साम्राजसो शिष्य सहित दीक्षा लीधी. देवताळु ठे के नथी, आ संशय पण प्रज्जुए ठेदवाथी मौर्यपुत्रे त्रणसो शिष्य सहित चरित्र लीधुं. नरक ठे के नथी, आ संशय प्रज्जुए ठेद्यो, एथी अकंपिते त्रणसो शिष्य सहित दीक्षा लीधी. पुण्यपाप ठे के नथी, आ संशयनो प्रज्जुए नाश करवाथी अचलज्जाताए त्रणसो शिष्य सहित चारित्र आदर्युं. परलोक ठे के नथी, आ संशय ठेदवाथी मेतार्ये त्रणसो शिष्य सहित व्रत अंगीकार कर्युं. मोक्ष ठे के नथी, आ संशयनो उत्तर प्रज्जुए वेद वचनवमे आपवाथी प्रज्ञास नामना विप्रे त्रणसो शिष्य सहित व्रत आदर्युं. आ वखते आवी रीते इंड्रनूति विगेरे अगीयार जणाए पोताना संशयनो नाश अवाथी चुमालीशसो शिष्यो सहित दीक्षा लीधी. पढी प्रज्जुए तेडने त्रीपदीनुं दान कर्युं अर्थात् त्रिपदी जणावी एटले तेडए द्वादशांगी रची. पढी जगवाने ते अगीयारे जणाने पोताना गणधर पदे स्थाप्या. प्रज्जुने चौदहजार साधुन, शुद्ध शीलवंत ठत्रिशहजार साध्वियो, एक लाख अने जंगणसाठ हजार श्रावको, त्रण लाख अने अठारहजार श्राविकान, त्रणसो चौद पूर्वधारियो, तेरसो अवधिज्ञानि साधुन, सातसो व्रतधारी एवा केवलज्ञानीयो, सातसो वैक्रियलब्धिने धारण करनारान, पांचसो मनःपर्यवज्ञानने धारण करनारान, चारसो वादलब्धिने धारण करनारा तपस्वीन, आठसो अनुत्तर देवलो-कमां जनारान अने सातसो अंतेवासी सिद्धे, आ प्रमाणेनो परिवार हतो. प्रज्जु

ગ્રહસ્થાવાસમાં ત્રીશ વર્ષ, ઘડ્યસ્થપણે બાર વર્ષ અને સામા ઠ માસ તથા કેવલ પણે ઠ માસમાં કાંઈ નહા ત્રીશ વર્ષ એમ પ્રજ્ઞુનું સર્વ આયુષ્ય બોતેર વર્ષનું હતું.

હવે સુખમ દુઃખમકાલના ત્રણવર્ષ સામાઆઠમાસ બાકી રહ્યે ઠતે અ-પાપા નગરીને વિષે *કાર્તિકવદી અમાવસ્યાને દિવસે સ્વાતિ નક્ષત્રના યોગમાં અઠમ તપ કરીને પર્યંકાસને બેઠેલા કર્મરહિત પ્રજ્ઞુએ પંચાવન પુણ્યપાપના ફ-લરૂપ ઠત્રીશ અધ્યયન સત્તામાં દેશનારૂપે કહીને અને પ્રધાન નામના અધ્યય-નનું નિરૂપણ કરીને પઠી મોહલક્ષ્મીનો અંગીકાર કર્યો. હે જ્ઞવ્યલોકો ! જેમણે સંગમકદેવતા વિગેરે જીવોએ કરેલા નપસર્ગના સમૂહને ધીરજતાથી સહન કર્યા હે, જેમણે ગાઢ એવું તપ કર્યું હે અને જેમણે દુઃસહ એવા પરીષદોની સેનાને લીલામાત્રમાં જીતી લીધી હે તે ઇંદ્રાદિ દેવતાનુએ પૂજન કરેલા શ્રી વીરજિને-શ્વરને તમે નમસ્કાર કરો.

॥ ઇતિ શ્રી મહાવીરચરિત્રં સંપૂર્ણમ્ ॥

નિમ્મવિત્તપ્રવાસંગે નિહયત્રપ્રાણે વિમુક્કજવસંગે ॥

કરુણામયજલનિહિણો નમામિ ગણહારિણો સઘે ॥૩॥

અર્થ:-દ્વાદશાંગીના રચનારા, કામદેવનો નાશ કરનારા, સંસારના સં-ગને ત્યજી દેનારા અને દયારૂપ અમૃતના સમુદ્ર એવા સર્વ ગણધરોને હું નમ-સ્કાર કરું હું. ॥ ૧ ॥

અહિં સર્વ તિર્થંકરોના સર્વ ગણધરોને નમસ્કાર કરું હું, એમ કહ્યું. તો કયા કયા તિર્થંકરના કેટલા કેટલા ગણધરો હતા તે કહે હે. ૧ શ્રી રૂષ્ણદેવ પ્રજ્ઞુના પુંમરિકાદિ ચોરાણી ગણધરો હતા. ૨ અજિતનાથના સિંહસેનાદિક પંચાણું ગણધરો હતા. ૩ શંખવનાથના ચારુરુ વિગેરે એક સો અને બે ગણધરો હતા. ૪ અન્નિનંદનના વજ્રનાનાદિક એકસોને સોલ ગણધરો હતા. ૫ પદ્મપ્ર-જ્ઞુના સદ્યોતાદિક એક સો ને સાત ગણધરો હતા. ૬ સુમતિનાથના ચમરાદિક એક સો ગણધરો હતા. ૭ સુપાર્શ્વનાથના વિદર્જાદિક પંચાણું ગણધરો હતા. ૮ ચંદ્રપ્રજ્ઞુના દિન્નાદિક ત્રાણું ગણધરો હતા. ૯ સુવિધિનાથના વરાહાદિક અઠા-

श्री गणधरो हता. १० शीतलनाथना नंद विगेरे एकाशी गणधरो हता. ११ श्रयांसनाथना कौस्तुभादिक षोडश गणधरो हता. १२ वासुपुज्यना सुचूमादिक षासठ गणधरो हता. १३ विमलनाथना मंदर विगेरे सत्तावन गणधरो हता. १४ अनंतनाथना यशादिक पञ्चास गणधरो हता. १५ धर्मनाथना अरिष्टप्रमुख त्रैतालीश गणधरो हता. १६ शांतिनाथना चक्रायुधादिक षट्त्रिंश गणधरो हता. १७ कुंथुनाथना शंखादिक पांत्रिंश गणधरो हता. १८ अरनाथना कुंजादिक तेत्रिंश गणधरो हता. १९ मल्लिनाथना त्रिषगादिक अष्टाविंश गणधरो हता. २० मुनिसुव्रतस्वामिना मल्लप्रमुख अठार गणधरो हता. २१ नमिनाथना संजु विगेरे सत्तर गणधरो हता. २२ नेमिनाथना (आवश्यकसूत्रना अग्निप्राय प्रमाणे) वरदत्तादि अगियार गणधरो अने (कल्पसूत्रना अग्निप्राय प्रमाणे) अठार गणधरो हता. २३ पार्श्वनाथना (आवश्यकसूत्रना अग्निप्रायशी) आर्यदिनादिक दश अने (कल्पसूत्रना अग्निप्रायशी) आठ गणधरो हता. २४ महावीरस्वामीना गौतमादिक अगियार गणधरो हता. ए चोवीश जिनेश्वरना पहेला पहेला गणधरोने हुं वंदना करुं तुं.

ए उपर आ नीचेनी त्रण गाथान् कहे ठे.

सिरिजसहसेण पडु सी-हसेण चारुरु वज्जनाहस्का ॥

चमरो सज्जो अ विद-प्र दिन्न पडुणो वराहो अ ॥ १ ॥

पहुनंद कुत्तुजो चिय, सुत्तुम मंदर जसा अरिष्ठो अ ॥

चक्रावह संखा कुं-न्न त्रिसय मल्लीय संजु अ ॥ २ ॥

वरदत्त अज्जादिन्ना, तहिंदजुई अ गणहरा पढमा ॥

सीसान् सहाईणं, हरंतु पावाइं पाणयाणं ॥ ३ ॥

अर्थ—१ श्री रुषजसेन, २ प्रजु सिंहसेन, ३ चारुरु, ४ वज्जनाज्ज, ५ चमर, ६ सद्योत, ७ विदर्ज, ८ दिन्न, ९ प्रजु वराह, १० नंद, ११ कौस्तुज, १२ सुचूम, १३ मंद, १४ यशा, १५ अरिष्ट, १६ चक्रायु, १७ शंख, १८ कुंज, १९ त्रिषग, २० मल्ल, २१ शंजु, २२ वरदत्त, २३ आर्यदिन्न, २४ इंद्रजित्, चोविंश तीर्थकरना आ चोवीश शिष्यो सहित प्रथम गणधरो नमस्कार करता एवा प्राणीजनां पापने नाश करो. ॥ ३ ॥ इति गणधरोनी स्तुति.

હવે પ્રથમ ચક્રવર્તી એવા ઝરતમુનિની સ્તુતિ કરે છે.

ઝરહમહારાયરિસિં, ગિહિવેસુપન્નનાણવરરયણં ॥

દસાહિં સહસ્સેહિ સમં, નિસ્કંતં વંદિમો સિરસા ॥ ૪ ॥

અર્થ—જેમને ગૃહસ્થના વેશમાંજ કેવલજ્ઞાનરૂપ રત્ન નુત્પન્ન થયું છે અને જેમણે દશહજાર રાજાનુંની સાથે ચારિત્ર અંગીકાર કર્યું છે એવાંતે ઝરત મહારાજાર્ષિને અમે મસ્તકવરને નમસ્કાર કરીએ છીએ.

હવે મહાબલ એવા બાહુબલિ મહર્ષિની સ્તુતિ કરે છે.

હત્થિવિલગ્ગસસ ન કે-વલ્લં તિસોક્કણ વરિસપમ્મિંતે ॥

પયપન્નમસમુપ્પામિત્ત્ર-નાણવરો જયન્તુ બાહુબલી ॥૫॥

અર્થ—જેમણે એક વર્ષ કાયોત્સર્ગે રહ્યા પછી “હાથી (ગર્વરૂપ હાથી) ઉપર ચમેલાને કેવલજ્ઞાન ન હોય.” એવાં પોતાની બ્હેનોનાં વચન સાંજીલી આગલ ચાલવા માટે પગ ઉપાડવાથી જેમને કેવલજ્ઞાન પ્રાપ્ત થયું છે એવા બાહુબલિ જયવંતા વર્તે ॥ ૫ ॥

આ ઝરત અને બાહુબલિનો સંબંધ શ્રી રુષ્ઙ્ઙદેવના ચરિત્રથી જાણી લેવો. હવે ઝરતરાજાના વંશના અજિતનાથ સુધીના સર્વ રાજર્ષિનુંની સ્તુતિ ત્રણ ગાથાથી કહે છે.

સુરવણ્ણા અહિસિત્તા, ઝરહપ્પે અધ્ઙ્ઙઝરહવરપહુણો ॥

આશ્વજસપ્પમુહા, અઠ્ઠવિ સાસયસુહં પત્તા ॥ ૬ ॥

અર્થ—સૌધર્મેંડે જેવી રીતે ઝરતરાજાને કેવલજ્ઞાન નુત્પન્ન થયું તે વચ્ચે તેમનો કેવલ મહોત્સવ કરીને તેમના પદે તેમના પુત્રને રાજ્યાન્નિષેક કસ્યો તેજ પ્રકારે અર્ધ ચક્રવર્તીનો અર્ધા ઝરતક્ષેત્રના રાજ્યને વિષે રાજ્યાન્નિષેક કસ્યો છે. ઝરતના પુત્રોનો વંશ નીચે પ્રમાણે ૧ આદિત્યયજ્ઞા, ૨ મહાબલ, ૩ અતિવલ, ૪ વલ્લજ્ઞ, ૫ વલ્લવીર્ય, ૬ કાર્તવીર્ય, ૭ જલવીર્ય અને ૮ દંમવીર્ય એમ આઠ આઠ પુત્રો સાશ્વતા સુખને પામ્યા છે. તે વાત આદિનાથના ચરિત્રથી જાણી લેવી ॥ ૬ ॥

અન્નેવિ પુહવિવણ્ણો, નસન્નસ્સ પન્નપ્પે અસંખિજ્ઞા ॥

જાવજિઅમત્તુરાયા, અજિયજિણપિત્થા સમુપ્પન્નો ॥ ૭ ॥

અર્થ—શ્રી રુષભદેવ પ્રજ્ઞુના પઠી તેમના વંશને વિષે શ્રી અજિતનાથ જિનેશ્વરના પિતા જિતશત્રુ રાજા જેટલા કાલમાં ઉત્પન્ન થયા છે તેટલા કાલમાં (પચાસ ક્રોડ લાખ સાગરોપમ કાલમાં) વીજાપણ અસંખ્યાતા પૃથ્વીપતિયો થઈ ગયા છે ॥ ૭ ॥

તેનં શું કર્યું છે ? તે નીચેની ગાથાથી કહે છે.

ઉષ્નિતુ રજ્જલહિં, પથ્થ્રા કેવિ સિવપુરં પતા ॥

સઘનપન્નમવરે, અવરે તે વંદિમો સિરસા ॥ ૮ ॥

અર્થ—તેમાંથી કેટલાક તો રાજ્યલક્ષ્મીને ત્યજી દેશને દીક્ષા ધારણ કરી મોક્ષપુરને પામેલા છે અને બાકીના સર્વાર્થસિદ્ધ વૈમાને પ્રાપ્ત થયા છે. તે સર્વેને હું મસ્તકવદને નમસ્કાર કરું છું ॥ ૮ ॥

નરત ચક્રવર્તી સંબંધી જે કાંઈ કહેવાનું હતું તે આગલની ગાથામાં કહેવાઈ ગયું છે. હવે બાકી રહેલા ચક્રવર્તીની સ્તુતિ એક ગાથાથી કહે છે.

તણમિવ નરતપહુતં, ચક્તુ નરવશ્સહસ્સપરિશ્રિણ ॥

નિસ્કંતે નરનાહે, નમામિ નવસગરપાશુરકે ॥ ૯ ॥

અર્થ—નરતક્ષેત્રના પ્રજ્ઞુપણને તૃણની પેઠે ત્યજી દેશને હજારો જૂપતિયોથી પરવરેલા અને દીક્ષા ધારણ કરેલા સગર વિગેરે નવ ચક્રવર્તી રાજાહને હું નમસ્કાર કરું છું. આ ગાથાની અંદર “નવ” એ શબ્દ મૂક્યો છે, તે અપરથી એમ સમજવાનું કે, ચક્રવર્તીયો બાર છે. તેમાં પ્રથમ નરતનું આખ્યાન આગલ કહેલું છે. સુજ્ઞાન અને બ્રહ્મદત્ત સાતમી નરકે ગયેલા હોવાથી તેનું વંદના કરવાને યોગ્ય નથી; બાકીના નવ વંદના યોગ્ય છે એજ હેતુથી “નવ” શબ્દ મૂક્યો છે. હવે તેમાં પ્રથમ સગર ચક્રવર્તીનું ચરિત્ર કહેવાય છે.

॥ શ્રી સગર ચક્રવર્તી ચરિત્રમ્ ॥

સાકેત નગરને વિષે શ્વેતકુ કુલમાં ઉત્પન્ન થયેલા અને પાપથી જય પામતા એવા જિતશત્રુ અને સુમિત્ર નામના બે જાણના રાજ્ય કરતા હતા. તેમાં જિતશત્રુ રાજાને વિજયા નામની સ્ત્રી હતી અને સુમિત્રને વૈજયંતી નામની મુણવંત સ્ત્રી હતી.

એક દિવસ વિજયા અને વૈજયંતી એ બન્ને સ્ત્રીઓએ જૂદા જૂદા ગજાદિ ચૌદ

મહાસ્વપ્નો દીઠાં. પ્રજ્ઞાતે તે વાત તેહણે પોતપોતાના પતિને કહી એટલે જિતશત્રુ-
અને સુમિત્ર એ બન્ને જ્ઞાણીઓએ સ્વપ્ન પાઠકોને બોલાવીને સ્વપ્નનો અર્થ પૂછ્યો.
તે નપરથી સ્વપ્ન પાઠકોએ તેહને કહ્યું કે, “તમારે એકને તીર્થંકર અને બીજાને
ચક્રવર્તી એવા બે પુત્રો થશે.” અનુક્રમે તેહને નત્તમ લક્ષણવાલા બે પુત્રો થયા. તેમાં
એકે પોતાના પુત્રનું નામ અજિત અને બીજાએ સગર પામ્યું. પછી અનુક્રમે વૃદ્ધિ
પામીને નત્કૃષ્ટ યૌવનને પામેલા તે બન્ને પુત્રોને માતા પિતાએ નત્તમ રૂપવાલી
રાજકન્યાનું પરણાવી. પછી જિતશત્રુ રાજાએ અજિતને રાજ્યાસન નપર બેસા-
રી સગરને યુવરાજ પદિ આપી પોતે મહોત્સવપૂર્વક સુમિત્ર બંધુની સાથે જ્ઞા-
વથી દીક્ષા લઈ નત્તમ પ્રકારે ચારિત્રને પાલી મોક્ષપદ પામ્યો.

હેવે અજિત રાજા પણ દીર્ઘકાલ સુધી રાજ્યને પાલી પછી સગરને પો-
તાને પદે સ્થાપી પોતે દીક્ષા લઈ ત્રિજગત્પ્રજ્ઞુ એવા તીર્થંકર થયા. અઢાર લા-
ખ પૂર્વ કુમાર અવસ્થામાં, ત્રેપન લાખ પૂર્વ રાજ્યાવસ્થામાં, વાર વર્ષ ષડ્ઘસ્થાવ-
સ્થામાં અને એક લક્ષપૂર્વથી કાંઈક નહું ચારિત્રાવસ્થામાં એમ સઘલું મલી પ્ર-
જ્ઞુનું વોતેર લાખ પૂર્વનું આયુષ્ય હતું.

હેવે સગર રાજા પણ ઠ રાખવાલા ઋતક્ષેત્રને સાધીને ચૌદ મહારત્ન
તથા નવ નિધાનનો અધિપતિ થયો. સામ્રાજ્યનું પાલન કરતા એવા તે રાજાને
સર્વાંગે સુંદર એવા જન્દુકુમાર વિગેરે સાઠહજાર પુત્રો થયા. એક દિવસ તેહ
સર્વે પિતાની આજ્ઞા લઈ સઘલા ઋતક્ષેત્રને જોવા માટે પોતાના નગરથી
નિવડ્યા. અનુક્રમે તેહ દીન અને અનાથ લોકોને પ્રીતિદાન આપતા
તથા મહોત્સવ કરતા અષ્ટાપદ પર્વતપ્રત્યે ગયા. ત્યાં તેહ ઋતરાજાએ
કરોવલું શ્રી અરિહંત પ્રજ્ઞુનું પ્રાસાદ જોઈ અને પોત પોતાના વર્ણ અને
પ્રમાણયુક્ત તેમની પ્રતિમાને જોઈ તેમને વંદન કરી આશ્ચર્યયુક્ત થયા ઠતા પો-
તાના મંત્રિને પૂછવા લાગ્યા કે, “ જગત્ને આશ્ચર્યકારી એવું આ પ્રાસાદ કોણે
કરાવ્યું છે ? ” મંત્રીયે કહ્યું. “ હે કુમારેંડે ! સાંજલો, તે હું તમને કહું. ”

પૂર્વે તમારા કુલને વિષે સમર્થ એવા શ્રી યુગાદિ પ્રજ્ઞુ તીર્થંકર થયા છે.
જેમણે પ્રથમ રાજ્યપદિ ધારણ કરી ચાર વર્ણની વ્યવસ્થા કરી છે. શિલ્પશા-
સ્ત્ર, કલા, ચિકિત્સા અને અઢાર પ્રકારની લિપી પણ તેમણે જ લોકોના નપકા-
રને માટે કરી છે. પછી લોકાંતિક દેવતાએ આવીને દીક્ષાનો અવસર નજિક

આવેલો કહેવાથી પ્રજાએ પોતાના સો પુત્રોને જૂઠા જૂઠા રાજ્યને વિષે સ્થાપીને અને એક વર્ષ પર્યંત દાનરૂપ આષાઢ માસના મેઘથી ઠરવું પૃથ્વીને શીતલ કરીને ઈંદે કરેલા મહોત્સવ પૂર્વક ચાર હજાર રાજાનું સહિત ચારિત્ર ધારણ કરી ઠેવટ દશ હજાર સાધુનું સહિત મોક્ષલક્ષ્મીનો અંગીકાર કર્યો. પછી પ્રજાના સો પુત્રોની મધ્યે જે પવિત્ર બુદ્ધિવાલો મ્હોટો ઝરત હતો તે આ ઝર-તક્ષેત્રને વિષે પ્રથમ ચક્રવર્તી થયો. તમારા પિતા તુલ્ય એવા તે રાજાએ આ જિ-નેશ્વરનું પ્રાસાદ કરાવીને તેમાં પોત પોતાના પ્રમાણ તથા વર્ણવાલા જિનેશ્વ-રોની ચોવિશ પ્રતિમાને સ્થાપન કરી. આ પ્રમાણે કર્યા પછી મહા-ત્મા એવા તે ઝરત ચક્રવર્તીએ પોતાના વાર્ધિકિ રત્નવરે રત્નમય સ્તુપો અને બીજું સઘલું એજ પ્રમાણે કરાવ્યું. જ્યાં સુધી ઝરત ચક્રવર્તીએ પાંચ લક્ષ પૂર્વ પર્યંત રાજ્ય કર્યું ત્યાં સુધી તેણે પોતેજ પૂર્ણ ઝરતિથી એ સર્વપ્રતિમાનું પૂજન કર્યું. પછી સમગ્ર અલંકાર યુક્ત દેહવાલા અને જ્ઞાવનાને જ્ઞાવતા એવા ઝરત રાજા અરિસાનુવનમાં કેવલજ્ઞાન પામી અનુક્રમે મોક્ષલક્ષ્મીને પામ્યા. પછી ઈંદે આવીને ઝરતના પુત્ર શ્રી આદિત્યયશને તેના પદને વિષે સ્થાપન ક-ર્યો. બીજા પણ સાત રાજાને અનુક્રમે તેજ પદે સ્થાપ્યા. આ પ્રમાણે આદિત્યયશા વિગેરે આઠે રાજાનું અરિસા નુવનમાં કેવલજ્ઞાનપ્રાપ્ત કરી મુક્તિના જોક્તા થયા.”

મંત્રીનાં આવાં વચન સાંજલી સગર ચક્રવર્તીના સાઠ હજાર પુત્રો વિસ્મ-ય પામતા ઠતાં કહેવા લાગ્યા કે, “ અહો ! આ અમારું કુલ જયવંતુ વર્તો.” આવા સિંહનાદથી તેજા આકાશ ગજાવી મૂક્યું. પછી તેજ પરસ્પર કહેવા લાગ્યા કે, “ જેવી શોખા ઝરતરાજાએ તેમના પિતાશ્રી આદિનાથની કરી છે તેવી શોખા “આપણે આપણા પિતાશ્રી અજિતનાથની કરાવીશું અને તેવુંજ જિ-નાલય બંધાવીશું. ” આમ ધારી તેજા અષ્ટાપદ સમાન બીજો પર્વત જોવા માં-ર્યો; પરંતુ અષ્ટાપદ પર્વત સમાન તેજા એકે પર્વત દીઠો નહિ, તેથી તેજ પો-તાના પ્રધાનને પૂછવા લાગ્યા કે, “હે પ્રધાન ! કહો, આ અષ્ટાપદ કેટલા કાલ સુધી અદ્ય રહેવાનો છે ?” મંત્રિયે કહ્યું. “ હે રાજકુમારો ! સાંજલો, કેવલ-જ્ઞાનીયે એમ કહેલું છે કે, અવસર્પિણીકાલ પર્યંત એ અદ્ય રહેવાનો છે. ” કુ-મારોએ કહ્યું. “જો એમ છે તો આપણે આ જિનાલયનું રક્ષણ કરીએ કે, જેથી કરીને લોન્ની માણસો એ શ્રેષ્ઠ સ્થાનનો નાશ કરી શકે નહિ. ”

पत्नी तेजुए दंमरत्नवस्त्रे अष्टापद पर्वतने मेखला रहित कस्यो. आटलुं क-
 खाथी तेमने तृप्ति अइ नहि, तेथी तेजुए ए पर्वतनी चारे तरफ खाइ खोदवा
 मांमी अने ते तेमणे पहेला पाथरा सुधी खोदी. एवामां अग्निना समान कां-
 तिवालो नागेंड त्यां आवी तेमने कहेवा लाग्यो. “हे कुमारो ! तमे आं खाइ
 खोदवावमे करीने अमारा निवास स्थाननो जंग न करो.” कुमारोए कह्युं.
 “आ पृथ्वी कोनी ठे ?” नागेंडे उत्तर आप्यो के, “हे श्रेष्ठो ! ए तमारी
 ठे.” राजकुमारोए कह्युं. “जो एम ठे तो पत्नी अमारी पृथ्वीमां खोदता एवा
 अमोने त्हारे ना कहेवानी शी जरूर ठे ? तुं पोताने स्थानके जा अने हवे प-
 त्नी फरीथी आवुं बोलीश नहि.” आम कुमारोए तिरस्कार कस्यो एटले ना-
 गेंड पोताने स्थाने गयो. पत्नी कुमारो पण ते खाइने पाणीथी जरवा माटे गं-
 गाने त्यां लाव्या. खाइने विषे पमती एवी गंगाने जोइ प्रसन्न मनवाला ते संव
 कुमारोए जगतने पूरी देनारा सिंहनाद कस्यो. पत्नी तेजुना सिंहनादथी अने
 अखंमित धारावाला जलवमे पोतानुं स्थान व्याप्त भवाने लीधे अत्यंत क्रोधा-
 तुर थयेला तेमज ज्वाजड्यमान कांतिवाला नागेंडे त्यां आवीने तत्काल पोतानी
 विषदृष्टिना अग्निथी ते साठहजार पुत्रोने जस्मीजूत करी नाख्या. आ प्रमाणे
 जस्मीजूत थयेला जन्हु विगेरे साठ हजार राजकुमारोने जोइ बीजा राजा
 विगेरे सर्वे सामंतो विलाप करवा लाग्या. वली बुटा केशवाली, कंठना हारोने
 तोमी नाखती, कंकणोने ज्रांगी नाखती अने अति दुःखित थयेली ते कुमारोनी
 स्त्रियो पण विह्वल अइने पृथ्वी उपर आलोडवा लागी अने विलाप करवा लागी के,
 “हा देव ! हा नाथ ! हा स्वामिन् ! निर्नाथ एवी अमोने त्यजी दइने तमे क्यां
 जता रह्या ?” आ प्रमाणे विलाप करता एवा सर्व सैन्यने मुख्य प्रधान कोमल
 वाणीथी आश्वासन करवा लाग्यो के, “आ संसारज असार ठे; ज्ञावी अन्यथा
 थतुं नथी; माटे हवे सौ पोत पोताना कार्यने विषे चित्त राखो. कारण के, आ पु-
 त्रो शोक करवा योग्य नथी. तेजु तो बहु तीर्थोने वंदना करी अने आ स्थाननुं
 रक्षण करीने सत्पुण्य मेलवी मोक्षगतिनां पात्र थयां ठे.” प्रधान मंत्रीये आ
 प्रमाणे सर्व सैन्यने बोध पमांमी प्रयाण कराव्युं. अनुक्रमे ते सर्वे सामंतो स-
 हित मंत्रीयो नगरनी पासे आवी पहोच्या एटले तेजु परस्पर विचार करवा
 लाग्या के, “हवे सगर महाराजानी पासे जइने एम कोण केहेशे के, “हे नाथ !

राजकुमारो विना अमे सौ आव्या ढीए.” आम विचार करतां अग्निमां प्रवेश करवो योग्य धारी तेउ सौ ते प्रमाणे तैयारी करवा लाग्या. एवामां ते वखते कोइ एक ब्राह्मण त्यां आवी चढ्यो. ब्राह्मण तेउनी आवी तैयारी जोइ कहेवा लाग्यो के, “तमे वृथा खेद करवो त्यजी दो. कारण माणसने सुख दुःख प्राप्त प्राय ए कांइ आश्चर्य नथी. आ आदि अने अंत रहित एवा संसारमां नाना प्रकारना कर्मने वश थइ रहेला जीवोने एवी कोइ वस्तु नथी के, जेनो क्षय अतो नहि होय. माटे हे सामंतो ! तमे मृत्यु पामशो नहि अने सगर चक्रवर्तीने आ सर्व व्रतांत हुं कहीश.” ब्राह्मणनां आवां वचन सांजली तेउ घणो हर्ष पाम्या.

पढी ब्राह्मण “हुं ठगायो ठुं ! हुं ठेतरायो ठुं ! !” एम पोकार करतो दी-नमुखवालो थइ राजद्वारे आव्यो. त्यां सगर राजाए पोकार करता ते ब्राह्मणने तत्काल बोलावीने पूढ्युं के, “हे द्विजेंड ! तुं कोनाथी ठगायो ठे ?” तेणे उत्तर आप्यो के, “हुं दैवथी ठगायो ठुं. कारण के, म्हारे एकनो एकज पुत्र हतो, तेने दुष्ट साप करवाथी ते तत्काल निर्जीव थइ गयो ठे. माटे हे कृपानिधि ! म्हारा उपर दया करी तेने जीवतो करो.” आ वखते पेला प्रधान विगेरे सामंतोए आवीने सगर चक्रवर्तीने नमस्कार कस्यो. पढी सगर राजाए वैद्य लोकोने आज्ञा करी के, “हे वैद्यो ! ए ब्राह्मणना पुत्रने सापना विषथी मुक्त करे.” वैद्यो ब्राह्मणने घेर गया अने पुत्रने मरी गयेलो जोइ फरी राजा पा-से आवी कहेवा लाग्या के, “हे नृपेंड ! ए पुत्र मृत्यु पामेलो ठे; माटे हवे जेना कुलमां के जेना गोत्रमां कोइ पण मरी गयुं न होय तेना घरेथी जस्म मंगावी आपो तो हुं तेने जीवतो करीए.” वैद्यनां आवां वचन सांजली सगर चक्रवर्तीये तेवा कुल अथवा गोत्रना घेरथी जस्म लइ आववानी पोता-ना सेवकोने आज्ञा आपी, परंतु ते यत्नथी शोधतां पण क्यांइथी मली शकी नहि. कारण के, सर्व कुलने विषे मरण अयेलांज हतां. आ वात वैद्ये राजाने करी एटले तेणे ब्राह्मणने कह्युं के, “हे द्विज ! तुं शा कारण माटे शोक करे ठे. जगतमां मृत्यु साधारणरूप ठे तो पढी त्हारे पुत्रनो शोक करवो घटे नहि. केमके आ संसारज निश्चय जन्ममृत्युरूप ठे; माटे हे द्विज ! तुं रुदन मूकी दइ शोकनो त्याग करी आत्महित कर. कारण के, तने पण थोमा कालमांज मृत्युरूप सिंह गली जशे.” ब्राह्मणे कह्युं. “हे नाथ ! आप कहोठोते संत्य

ठे; परंतु पुत्र विना म्हारा कुलनो कय आय ठे एटला माटे हुं शोक करुं हुं-
 आप न हणायेलो एवा म्होटा महिमावाला तथा दुःखी अने दीन पुरुषो उपर
 दया करनारा ठो, माटे हे कृपालु स्वामी ! म्हारा पुत्रने तत्काल जीवतो
 करो. ” राजाए कह्युं. “हे छिजवर ! मृत्यु पामेलाने जीवारुवा इंड पण
 समर्थ नथी; तो पढी माणसोनी तो वातज शी ? माटे तुं आ त्हारी हठने
 त्यजी दे. वली प्राप्त थयेला मृत्युने शास्त्र अथवा मंत्र के तंत्रथी पाबुं वाली
 शकातुं नथी; माटे तुं त्हारा पुरुषार्थने त्यजी न दे. वली शोक त्यजी दइ शीघ्र
 आत्मानो विचार कर. कारण के, मुख पुरुषोज विनष्ट वस्तुने विषे शोक करे ठे
 विवेकी करता नथी. ” ब्राह्मणे कह्युं. “हे सत्वना समुद्र महाराज ! जो उ-
 त्तम पुरुषोए विनष्ट वस्तुने विषे शोक न करवो, एम आप कहो ठो तो आपे पण
 क्यारे शोक करवो नहि. ” ब्राह्मणनां आवां वचन सांजली सगर महाराजाए क-
 ह्युं. “अरे ! तुं शुं मने पण शोक न करवानुं कहे ठे ! तो पढी दैवे रक्षण करे-
 ला एवा मने पण शुं शोकनुं स्थान प्राप्त थवानुं ठे ? ” ब्राह्मणे कह्युं. “आपने
 उत्पन्न थयेला शोकनुं स्थान बहु दुःसह अने असंज्ञाव्य ठे तो पण आपे धीर-
 पणुं अंगीकार करवुं. ” विप्रनां आवां वचनथी जयत्रांत थयेला सगर चक्रव-
 र्त्तीये तेने “हे विप्र ! म्हारे पण शोकनो शो हेतु ठे ? ” एम पूछ्युं एटले तेणे
 जणाव्युं के, “आपना साठ हजार पुत्रो मृत्यु पाम्या ठे. ” ब्राह्मणनां आवां वचन
 सांजली वज्रथी हणायेलानी पेठे अत्यंत दुःखित मनवालो सगर राजा मूर्छा
 पामीने सिंहासनथी जूमि उपर पमी गयो. मूर्छाने अंते शोकथी जरपूर हृदयवा-
 लो ते रुदन करतो ठतो विविध प्रकारना विलाप करवा लाग्यो. हा उत्तमस्व
 ज्ञाववाला पुत्रो ! मनने वहाला अने गुणना समुद्रो ! मने अनाथने त्यजी दइ-
 ने तमे क्यां जता रह्या ठो ? मने एकवार तो दर्शन आपो. अरे ! म्हारा पुत्रने
 वलात्कारे गृहण करीने दैवेज म्हारो अपकार कस्यो ठे. हाहा कठोर हृदय !
 तुं पुत्रना वियोगथी केम फाटी जतुं नथी ? अरे प्राणो ! हवे तमारुं विधिपू-
 र्वक रक्षण करनार कोण थरो ? हवे हुं ते अग्निमां पेशुं के पर्वत उपरथी ऊं-
 पापात करुं !!! ” आ प्रमाणे विलाप करता एवा सगर महाराजाने फरीथी
 ब्राह्मणे कह्युं. “हे महाराज ! आप मने उपदेश देता हता ते शुं तमे विचारता
 नथी ? आप जे संनारनी असारता कहेली ठे ते सत्यज ठे. शोकथी विधुर वनी

गयेला प्राणीयो पोतानुं हित विचारी शकता नथी; परंतु सर्वेनुं परोपदेश कर-
वामांज कुशलपणुं देखाय ठे. ” सगर चक्रवर्तीये कह्युं. “ एक पुत्र मृत्युपा-
मवाथी तने केवुं दुःख अयुं हतुं? तो पढी म्हारा तो साठ हजार पुत्रोनो दैवे
नाश करी नाख्यो ठे. ” ब्राह्मणे कह्युं. “ हे महाराज ! म्होटाने म्होटुं दुःख
होय ठे. कारण के, वज्रना प्रहार तो पृथ्वीज सहन करी शके ठे तृण सहन
करी शकतुं नथी. वली सज्जन पुरुषो तो संपत्तिने विषे तथा आपत्तिने विषे
एकज स्वप्नाववाला होय ठे. जेमके सूर्य उदय समये तथा अस्त समये एक-
ज स्वप्नावनो (लाल रंगनो) होय ठे; माटे हे महाराज ! वीरपणुं धा-
रण करी संसारनी असारता विचारी त्रण जगत्समान वियोगनी पीडामां
विह्वलपणुं न करो. वली शोक मनुष्यने कांइ रक्षण कर्ता अतो नथी, परंतु ते-
थी जलटुं कर्म बंधन आय ठे, माटे माह्या पुरुषो संतापना कारणरूप शोक
करता नथी. ” इत्यादि वचनोथी ब्राह्मणे प्रतिबोध पमामेलो सगर राजा बीजा-
नुने पूठवा लाग्यो के, “ म्हारा पुत्रो शी रीते मृत्यु पाम्या ? ” आ वखते इंडे
प्रत्यक्ष अइ तेना पुत्रोनो सर्व वृतांत कही संजलाव्यो. ते उपरथी सगर राजा
विचार करवा लाग्यो के, “ क्यारे पण जिवितव्यता वृथा अती नथी. ”

आ वखते अष्टापदनी पासे रहेनारा सर्वे माणसो त्यां आवीने करुण स्व-
रथी सगर चक्रवर्तीनी विज्ञापना करवा लाग्या के, “ हे बिजो ! तमारा पुत्रो-
ए अष्टापदनुं रक्षण करवा माटे जाह्वीनो प्रवाह आणेलो ठे ते बहु देशने
बोली दे ठे; माटे समुझनीपेठे प्रसरता एवा ते प्रवाहने निवृत्त करवामां आपना
विना बीजा कोइनुं सामर्थ्य नथी. ” पढी सगर राजाए पोताना पौत्र जगीरथने
कह्युं के, “ हे वत्स ! तुं त्यां जा अने दंरुत्नथी ते जलना प्रवाहने समुझ प्रत्ये
लइ जा. ” पढी जगीरथ पितामह (सगर राजा) नी आज्ञा लइ त्यां गंगानी
पासे जइ विधिपूर्वक अढम तपवसे जक्तिथी नागेंडुं आराधन करवा लाग्यो
एटले तेनी जक्तिथी संतुष्ट अयेला अने ज्वाजळयमान कांतीवाला नागेंडे त्यां
आवीने तेने कह्युं के, “ हे जगीरथ ! कहे, हुं त्हांसुं शुं अज्जीष्ट करुं ? ” जगीरथे
नमस्कार करीने कह्युं. “ हे नागेंड ! हुं त्हारा प्रसादथी लोकने दुःख आपनारा आ
गंगाना प्रवाहने समुझ प्रत्ये लइ जाव. ” नागेंडे कह्युं. “ हे जगीरथ ! तुं त्हांसुं
इच्छित कर. हुं म्हारा सर्वे नागोने निवृत्त पमामीश. ” पढी जगीरथे वलीदान

अने पुष्पादिकथी नागेंडनी पूजा करी अने पठी हर्षथी दंशरत्नवमे गंगाना प्रवाहने समुद्र प्रत्ये जोरथो. जगीरथ राजाए नागनी पूजा करी ए उपरथी लोकमां नागपूजा चालु अइ अने गंगासागरनुं तीर्थ पण लोकमां प्रसिद्धि पाम्युं. जन्हु राजा गंगाने अहिं लाव्यो, माटे ते गंगानुं नाम जान्हवी पस्युं अने जगीरथ समुद्र प्रत्ये लेइ गयो, माटे तेनुं जगीरथी एवं नाम प्रसिद्ध अयुं. पठी नागसमूहे एकठा अइने जगीरथनो पूजादिकथी सत्कार कस्यो एटले तेणे साकेतनपुर प्रत्ये जइ सर्व वात पितामह (सगर चक्रवर्ती) ने निवेदन करी. पठी सगर-राजाए कुमार जगीरथने पोताने-पदे स्थाप्यो अने पोते अजितनाथ प्रभु पासे विधिपूर्वक व्रत आदरयुं. अनुक्रमे सगर ऋषि तप करवाथी घोर कर्म रूप मलनो त्याग करी अनंत सुखरूप मोक्षपद पाम्या.

एक वखत जगीरथ राजाए केवल ज्ञानीने जोइ तेमने हर्षथी जन्हु विगेरे कुमारोने पूर्व जव-पूठयो के, “हे-प्रभो! म्हारा पिता जन्हु विगेरे सगर राजाना-साठ हजार कुमारो एकी वखते केम मृत्यु पाम्या?” केवलीये कह्युं. “हे-भूपति! ते वृत्तांत सांजळ्य.

कोइ एक महासंघ समेत शिखरनी यात्राये जतो हतो. रस्ते ते कोइ महा अरण्यने उल्लंघी एक गाम पासे आवी पहोच्यो; परंतु ते गामना लोको अनार्य अने-पाप बुद्धिवाला होवाथी दुर्वचनादिके करीने संघने उपडव करवा लाग्या; तेथी तेनुं सामुदायिक अशुभ कर्म बांध्युं. एवामां त्यां कोइ एक कुंजारे आवीने ते संघने उपडव करनारा दुष्टलोकोने निवृत्त कस्या अने कह्युं के, “हे-मूढो! जिनेश्वरनी यात्राये आवेला आ पवित्र एवा संघने घोर एवो उपडव न करो. कारण के, बीजा साधारण प्राणीने पण उपडव करवाथी मनुष्य घोर कर्म बांधे ठे, तो पठी आ जगत्पूज्य एवा संघने उपडव करवाथी घोरकर्म बांधे तेमां तो गुंज कहेवुं. हे महामूढो! जोके पापात्मा पुरुषो पोते, आवेला परुणाननी सेवान्नाति करता नथी तो पठी तेमने उपडव गामाटे करवो जोइए?” आम कहिने संघने उपडव करनारा लोकोने निवाल्या, तेथी संघ पोताने स्थानके गयो अने कुंजार पण प्रसन्न चित्तवालो अयो.

जवे एअ वन्युं के, एक दिवस तेज गाममां रहेनारा चोरलोकोए राजाना घग्मां ग्यातर पाम्युं; तेथी राजानी सेनाये त्यां आवीने अने ते गामना

दरवाजा बंध करीने ते गामने सलगावी मूक्युं. संघने उंपडव करवा रूप वृ-
 क्तुं ते तेमने कमवुं फल उत्पन्न अयुं. आ वखते कुंजारने कोइ संबंधीये
 कांइ विचार माटे बीजे गाम बोलावेलो होवांथी ते त्यां गयो हंतो, तेथी सं-
 घना रक्षणना पुण्यथी ते पची गयो. पढी ते गाममां साठ हजार माणसो
 बलीने न्मरूप अइ गया. कारण के, करेलुं घोर पाप शुं वृथा आय खरुं ?
 अर्थात् नज आय. आ प्रमाणे ते मृत्यु पामेला माणसो पोताना कर्मवमे एक
 अरण्यनी पासेना गाममां उत्पन्न अया. त्यां तेनु एकठा अइने रहेता हता ए-
 वामां कोइ एक वनना हाथीये तेमने मारी नाख्या, तेथी तेनु दुःखना समूहथी
 व्याप्त एवी अनेक प्रकारनी योनिने विषे जमतां जमतां अनेक जन्मने धारण
 करी कोइ पण पुण्यना प्रज्ञावने लीधे सगर राजाना साठ हजार पुत्रपणे उ-
 त्पन्न अया. हवणां पण ते पूर्व जवनां कर्मने लीधे तेनु साथेज मृत्यु पाम्या ठे.
 हवे कुंजार पण मृत्यु पामीने कोइ एक नगरने विषे धनवंत वणिक थ-
 यो. त्यांथी ते बीजा जन्मे राजा अयो. ए जवमां तेणे चरित्र अंगीकार करी
 महा समृद्धिवंत एवुं देवपद मेलव्युं. पढी ते देवजवमां पण देवता संबंधि अ-
 नेक दिव्यजोगोने जोगवी महापुण्यवंत एवो तुं सगर चक्रवर्तीना पुत्र जन्हु
 राजाना पुत्रपणे उत्पन्न अयो ठे.” आ प्रमाणे ज्ञानीनां मुखथी जन्हु विगेरेनो
 पूर्वजव सांजली वैराग्यथी पूर्ण अयेलो जगीरथ पोताना घरे गयो.

॥ इति श्री सगर चक्रवर्ती चरित्रम् ॥

॥ श्री मधवान् चक्रवर्ती चरित्रम् ॥

हवे संक्षेपथी श्री मधवान् चक्रवर्तीनुं चरित्र कहेवाय ठे.

श्रावस्ती नामनी महा नगरीमां समुद्रविजय नामे राजा राज्य
 करतो हतो. तेने उत्तम गुणोने धारण करनारी ज्ञा नामे स्त्री हती. ते
 ज्ञाये रात्रीने विषे चौद महा स्वप्न जायां. पढी पूर्णमासे ते ज्ञाये एक पुत्र
 रत्नने जन्म आप्यो. राजाए तेनु महोत्सव पूर्वक “मधवान्” एवुं नाम
 पाम्युं. पढी ते बालिक अनुक्रमे चंडनी पेठे उत्कृष्ट समृद्धि सहित यौवनावस्थाने
 पाम्यो एटले पिताए तेने पोताना राज्यने विषे स्थाप्यो. पढी मधवान् जूपतिये
 नरतक्षेत्रने साधी चक्रवर्ती पद धारण करयुं. अनुक्रमे तेने बहुकाल विषयसुख

જોગવતાં વૈરાગ્ય પ્રાપ્ત થયો; તેથી વૈરાગ્યના રંગથી રંગીત થયેલો તે વિચારવા લાગ્યો કે, “ જે પદાર્થો પ્રતિબંધના હેતુરૂપ છે તે સર્વે અસ્થિર દેખાય છે નદાર પુત્રો, મનોન્નિષ્ઠ પ્રિયાનુ, મનોહર જોગો, મ્હોટી સંપત્તિયો, નિરોગી શરીર, દીર્ઘ આયુષ્ય અને અજ્ઞત રૂપ એ સર્વ સંસારની વૃદ્ધિ કરનારા અને નાશવંત જણાય છે. તેમજ આ સંસારનું સુખ પણ સ્વપ્ન સમાન દેખાય છે.” આ પ્રમાણે વિચાર કરી શ્રી મધવાન્ ચક્રવર્તીયે પુત્રને વિષે રાજ્યનો જ્ઞાર આરોપણ કરી પોતે ચારિત્ર અંગીકાર કર્યું. પઠી ઘોર તપ કરી કર્મનો મલ ધોઈ નાશનારા તે મહામુનિ કેવલજ્ઞાન પામી અંતે મુક્તિ રમણીને વસ્યા.

॥ ઇતિ શ્રી મધવાન્ ચક્રવર્તી ચરિત્રમ્ ॥

॥ શ્રી સનત્કુમાર ચક્રવર્તી ચરિત્રમ્ ॥

આ ધરતક્ષેત્રના કુરુજાંગલ દેશને વિષે શ્રી હસ્તિનાપુર નામે મનોહર નગર છે. ત્યાં પ્રજાને આનંદકારી અશ્વસેન નામે રાજા રાજ્ય કરતો હતો. તેના મ્હોટા અંતઃપુરને વિષે સહદેવી વિગેરે અનેક સ્ત્રિયો હતી અને ચક્રવર્તીના લક્ષણવાળો સનત્કુમાર નામે તેને એક પુત્ર હતો. એ કુમારને સૂરકાલિંદી જૂપતિનો પુત્ર મહેન્દ્રસેન વહાલો મિત્ર હતો. તેણે પોતાના મિત્ર સનત્કુમારને સર્વ-કલામાં નિપુણ કર્યો હતો.

એક દિવસ તે વન્ને મિત્રો ધોમ્મા નપર બેસી નિદ્યાનમાં ક્રીડા કરતા હતા એવામાં અવિનિત ધોમ્માએ તે રાજકુમાર સનત્કુમારનું હરણ કર્યું. પંચમગતિથી ચાલતો તે ધોમ્મા ઠાણવારમાં અદૃશ્ય થઈ ગયો. તે વાત રાજાએ સાંજલી, તેથી તે અશ્વસેન જૂપતિ પણ કુમારની પાઠલ શોધ કરવા ચાલ્યો. રાજા કુમારના ધોમ્માનાં પગલાં જોતો જોતો આગલ જાતો હતો; પરંતુ વાયુથી નમતી ધુલને લિધે ધોમ્માનાં પગલાં ઢંકાડ જવાને લિધે રતો માલમ ન પડવાથી તે પાઠો વલી ઘરપ્રત્યે આવ્યો. પઠી મહેન્દ્રસિંહ પોતાના મિત્રની શોધે ચાલ્યો. તે એક વર્ષ પર્યંત જનમ્યો; પરંતુ ક્યાંથી કુમારની શોધ પામ્યો નહિ. પઠી સિંહસમાન પરાક્રમી તે કોડ એક અરણ્યમાં પેઠો. ત્યાં તે અનેક પક્ષીનના શબ્દ સાંજલતો અને કમલવનોના પરિમલને ગ્રહણ કરતો ફરતો હતો. એવામાં તેણે વેણુંનું ગાયન સાંજલ્યું. “ એ શું દર્શો ? ” એમ ધારી જેવો તે તેના સન્મુખ જા-

य ठे एटलामां तो तेणे ते वनमां स्त्रीयोनी मध्ये रहेला सनत्कुमारने दीगो. पढी तो ते महेन्द्रसिंह विस्मय पामी विचार करवा लाग्यो के, “ शुं आ सनत्कुमार ठे के कोइ बीजो विद्याधर ठे ? ” आम जेटलामां ते विचार करे ठे तेटलामां बंदिजनोए जय जय शब्दपूर्वक कह्युं के, “अश्वसेन राजाना वंशमां मुक्ताफल समान, कुरुवंशरूप घरना स्तंजरूप, त्रण जगत्ना पति, देवलक्ष्मीना स्थान, सर्वत्र महात्म्यने पामनारा अने सर्वगुणोना समुद्र एवा हे सनत्कुमार ! तमे जयवंता वर्तो. ” बंदिजनोनी आवी वाणी सांजली अयोढे निश्चय जेने एवा ते महेन्द्रसिंहे पोतानी सन्मुख उन्नेला सनत्कुमारने उलख्यो. सनत्कुमारे पण तेने उलख्यो; तेथी ते उठीने महेन्द्रसिंहने जेटी पळ्यो. आम तेन परस्पर जेटीने पढी एक आसन उपर बेठा एटले तो सर्वे विद्याधरो विस्मय पामी गया. पढी कुमारे “तुं अहिं केम आव्यो ? ” एम महेन्द्रसिंहने पूछ्युं. ते उपरथी तेणे एता नगरनो अने पोतानो सर्व वृत्तांत कही संजलाव्यो. पढी महेन्द्रसिंहे सनत्कुमारना आग्रहथी जोजनादि करीने कुमारने तेनो सर्व वृत्तांत पूछ्यो एटले तो ते पोतानो वृत्तांत जणावा माटे तेने पोताना अंतःपुरमां तेनी गयो. त्यां सनत्कुमारे पोतानी प्रिया वकुलमतिने आज्ञा करी के, “आ म्हारा मित्रने म्हारो सर्व वृत्तांत कहे. ” पढी ते वकुलमतिये प्रज्ञप्ति विद्यानुं स्मरण करी सनत्कुमारनो सर्व वृत्तांत कहेवो शरु कस्यो.

“ हे मित्र ! दुर्विनीत घोमो जेटलामां कुमारने आ अरण्य प्रत्ये लइ आव्यो तेटलामां ते घोमो तत्काल मृत्यु पांम्यो. कुमार पण दावान लथी दग्ध अयेला आ वनमां अत्यंत तृषाथी पीना पामतो ठतो मूर्छा पांम्यो. एटलामां अहिंज रहेनारा कोइ दयावंत विद्याधरे तेने जलनुं सिंचन कर्युं. थोमीवारे मूर्छानो नाश अयो एटले कुमारे पेला पासे उन्नेला विद्याधरने पूछ्युं के, “तुं कोण ठे अने आ जल क्यांथी आय्युं ? ” तेणे उत्तर आय्यो के, “हुं आ अरण्यमां रहेनारो विद्याधर तुं अने आ जल मान सरोवरनुं ठे. ” कुमारे कह्युं. “हे गुह्यक ! तुं मने ऊट मान सरोवर प्रत्ये लइ जा के, ज्यां हुं स्नानविधि करीने शीतल अन्न. ” पढी विद्याधर कुमारने तत्काल मान सरोवर प्रत्ये लइ गयो. कुमार मान सरोवरमां स्नान करतो हतो एवामां वैताढ्य पर्वत उपर रहेनारो असिताक्ष नामनो विद्याधर के, जे तेनो शत्रु हतो तेणे तेने दीगो; तेथी पूर्वना

वैरने लीधे ते वनेनुं महा युद्ध चाख्युं. तेमां प्रथम ते विद्याधरे महा वायु ।
 कुर्वी घाट अंधकार करी नाख्युं. पढी महा जयंकर घोर पिचाशना सरख
 अनेक रूपो बनाव्यां. कुमार आथी जय पांम्यो नहि एटले तो विद्याधरे तेने
 पाशवमे बांध्यो; परंतु ते पाशने तो तेणे हाथथी दोरीनी पेठे तत्काल तोमी
 नाख्यो. ज्यारे महा बलवंत एवा सनत्कुमारे पाशने तोमी नाख्यो त्यारे तो
 अत्यंत दुष्ट एवा ते विद्याधरे कुमारना हृदयमां मुजरनो प्रहार कस्यो.
 कुमारे चंदननुं वृक्ष उपानी तेने मारयुं एटले तेणे महा कोपथी कुमारना उ-
 पर म्होटो पर्वत फेंक्यो. कुमारे वज्र समान पोतानी मुठीथी ते पर्वतने चूर्ण
 रूप करी नाख्यो. आम थवाथी तो क्रोधथी व्याप्त थयेला मनवालो ते विद्या-
 धर कुमारनी साथे युद्ध करवा लाग्यो; परंतु ठेवटे कुमारे पोतानी वज्र समा-
 न मुठीथी तेने एवो तामन कस्यो के, जेथी ते म्होटी बूम पामतो ठतो का-
 गमानी पेठे नासी गयो. आ वखते आकाशमां उज्जा रहेला अन्य विद्याधरो
 “आ कुमारनुं जुजबल आश्चर्यकारी ठे के, जेणे युद्धमां आवा विद्याधरने
 जीत्यो.” आवी उद्घोषणापूर्वक कुमारना उपर पुष्पवृष्टि करवा लाग्या.

पढी महेंद्रसिंह सनत्कुमारनी स्त्री बकुलमतिने पूछवा लाग्यो के, “कु-
 मारने ए विद्याधर साथे केम वैर थयुं हतुं ? ” बकुलमतिये पोतानी विद्याना
 बलथी कह्युं के—

पूर्वे कांचनपुर नगरने विषे महायशवंत विक्रमयश नामे राजा राज्य
 करतो हतो. तेने अंतःपुरमां पांचसे प्रियान्न हतो. बली ते नगरमां उत्तम बु-
 ढ्ढिवालो नागदत्त नामे सार्धवाह रहेतो हतो. तेने विष्णुश्री नामे स्त्री हती.
 एक दिवस विक्रमयश नृपतिये रागने लीधे विष्णुश्रीनुं हरण करयुं. ए उपर-
 थी मोहने लीधे नागदत्त सार्धवाह गांमो थइ गयो अने विक्रमयश राजा वि-
 ष्णुश्रीनी साथे आसक्तिथी क्रीडा करवा लाग्यो; तेथी बीजी स्त्रीयोये द्वेषथी
 कामण करावी विष्णुश्रीने मारी नाखी. पढी विक्रमयश राजा मोहथी तेने
 अग्निसंस्कार करवा देतो न्होतो; तेथी प्रधान विगेरे पुरुषोए राजानी नजर
 चुकवीने विष्णुश्रीना कलेवरने एक म्होटा अरण्यमां मोकलाव्युं. पढी राजाए
 मोहथी त्रण दिवस सुधी नोजन लीधुं नहि; तेथी प्रधान विगेरे पुरुषोए “आ
 नृपति विष्णुश्रीना शरीरने दीठा विना मृत्यु पामशे.” एम धारी तत्काल ते

ગીધવાલા અને અનેક જીવોથી વ્યાપ્ત થઈ ગયેલા વિષ્ણુશ્રીના કલેવરને મંગાવી જાણે દેશમાંથી. રાજા પણ તે કલેવરને જોઈ વિચાર કરવા લાગ્યો કે, “અરે જીવ ! તેને જેને માટે જાતિ, કુલ, શીલ, લજ્જા અને કીર્તિ વિગેરે સર્વ ત્યજી દીધું છે; તેની આ અવસ્થા થઈ ! હા ધિક્કાર છે મહાપાપ કરનારા એવા મને !! હવે પરલોકને વિષે મ્હારી શી ગતિ થશે !!!” આમ પસ્તાવો કરતા એવા તે રાજાને તત્કાલ મહા વૈરાગ્ય ઉત્પન્ન થયો; તેથી તેણે શ્રી સુવ્રત ગુરુ પાસે સંસાર સમુદ્રને તારનારી દીક્ષા લીધી. પછી તે નિરતિચારપણે ચારિત્રને પાલી અને અંતે મૃત્યુ પામી સનત્કુમાર દેવલોકને વિષે દેવતાપણે ઉત્પન્ન થયો. ત્યાંથી ચવીને તે રત્નપુર નગરમાં કોઈ શેઠના જિનધર્મા નામના પુત્રપણે ઉત્પન્ન થયો. ત્યાં તે શુદ્ધ એવો શ્રાવકધર્મ પાલતો હતો.

હવે નાગદત્ત સાર્થવાહનો જીવ પણ પ્રિયાના વિયોગથી સંસારને વિષે જન્મતો જન્મતો સિંહપુર નગરમાં ધનવંત અગ્નિશર્મા નામના બ્રાહ્મણપણે ઉત્પન્ન થયો. અનુક્રમે વૈરાગ્ય પ્રાપ્ત થવાથી તેણે ત્રિદંતીવ્રત ગ્રહણ કર્યું. ધોર તપ કરતો એવો તે ત્રિદંતી કોઈ વખતે રત્નપુર નગરને વિષે ગયો. ત્યાં તેનું પરિવારના કના જન્મ એવા હરિવાહન રાજાએ જાવથી પારણાને માટે આમંત્રણ કર્યું; તેથી તે ત્રિદંતી રાજાના ઘર પ્રત્યે ગયો. ત્યાં તેણે પેલા જિનધર્મા શ્રાવકને ડીઠો એટલે તો ત્રિદંતી ક્રોધ કરીને રાજાને કહેવા લાગ્યો કે, “હું ત્હારા ઘરને વિષે ત્યારેજ પારણું કરીશ કે, જ્યારે આ શેઠ પોતાની પીઠ નુપર મ્હારા જોજનનો થાલ ધારણ કરી રાખે. વલ્લી હે રાજન્ ! હું અત્યંત નુષ્ણ એવા પાયસાન્નથીજ (સ્ત્રીરથીજ) પારણું કરીશ.” રાજાએ જ્ઞાતિથી ત્રિદંતીને તેજ પ્રમાણે પારણું કરાવ્યું. ત્રિદંતી પારણું કરી રહ્યા પછી શેઠની પીઠ નુપરથી થાલ લઈ લીધો તો ત્યાં મ્હોટા ફોહ્વા ઉત્પન્ન થયા. શેઠને તેની બહુ પીમા ઉત્પન્ન થવાથી વૈરાગ્ય ઉત્પન્ન થયો; તેથી પર્વત સમાન ધીર એવા તેણે પોતાને ઘરે જઈ સર્વ પરિવારની રજા લઈને જિનેશ્વરની પૂજા કરવા પૂર્વક અનશન વ્રત ધારણ કર્યું. પછી નત્તમ બુદ્ધિવાલો તે એક પક્ષ પર્વત ચારે દિશાનમાં કા-યોત્સર્ગે રહ્યો; ત્યાં ગીધ અને શિયાલ વિગેરે પશુનથી નિરંતર જ્ઞાપણ કરાતો તે શુદ્ધ જાવવાલો જિનધર્મા મૃત્યુ પામીને સૌધર્મ દેવલોકે દેવેન્દ્રપણે ઉત્પન્ન થયો. ત્રિદંતી પણ મૃત્યુ પામીને પાપકર્મને લીધે તેજ દેવેન્દ્રના વાહન ઐરાવત હાથી

રૂપે નુત્પન્ન થયો. આ પ્રમાણે તે હાથી મનુષ્ય અને તિર્યંચ યોનિને. વિષે દીર્ઘ કાલ સુધી ઝ્રમણ કરી અસિતાઠ્ઠ નામના યક્ષપણે નુત્પન્ન થયો અને સૌધર્મ દેવલોકનો ઇંડ અશ્વસેન રાજાના પુત્ર સનત્કુમારપણે નુત્પન્ન થયો. હે મિત્ર ! યક્ષની સાથે કુમારને વૈરનું એજ કારણ જાણ્ય. વકુલમતિયે મહેંડસિંહને આ પ્રમાણે વૈરનું કારણ કહી સંજ્ઞલાવ્યું.

વલી વકુલમતિયે કહ્યું કે, હે મહેંડસિંહ ! પઠી સનત્કુમાર યક્ષને જીતી આગલ ચાલ્યો. અનુક્રમે તે પાઠલા પહોરે સર્વ પ્રકારની શોજાથી મનોહર એવા નંદન વનને વિષે આવી પહોંચ્યો. ત્યાં તેણે જ્ઞાનુવેગ વિદ્યાધરની આઠ કન્યાનું ને દીઠી. “આ કોણ હશે !” એમ વિચારી તેણે એક ન્હાની કન્યાને પૂછ્યું કે, “તમે કોણ ઠો અને અહિં કેમ રહો ઠો ?” તે કન્યાયે કહ્યું. “હે કુમારેંડ ! તે વાત સાંજલો !

પ્રિયસંગમા નામની નગરી ઠે. ત્યાં વિદ્યાધરોને વિષે નત્તમ એવો જ્ઞાનુવેગ નામે વિદ્યાધર રાજ્ય કરે ઠે. તેની અમે આઠ પુત્રીયો ઠીએ. હે જ્ઞડ ! તું તે અમારી નગરી પ્રત્યે ચાલ. ત્યાં અમારો પિતા ત્હારી પૂર્ણ હર્ષથી સેવા ઝક્તિ કરશે. ” પઠી તે કન્યાના સેવકે દેખામ્થો ઠે માર્ગ જેને એવો તે કુમાર જેટલામાં તે નગરની પાસે પહોંચ્યો તેટલામાં સૂર્યાસ્ત થવાને લીધે સર્વ જગત અંધકારમય થઈ ગયું. કંચુકિ કુમારને ચૂપતિ પાસે તેમની ગયો એટલે જ્ઞાનુવેગ રાજાએ તેને વહુ આદર સત્કાર કરીને પઠી કહ્યું કે, “હે કુમાર ! મને અર્ચિમાલી મુનિયે પૂર્વે કહ્યું હતું કે, જે સુજ્ઞટ પોતાના જુજવલથી અસિતાઠ્ઠ નામના યક્ષને જીતશે તેજ જ્ઞાગ્યશાલી પુરુષ ત્હારી આઠે પુત્રીયોને પરણશે; માટે હે જ્ઞડ ! હવે તું તે ત્હારી પુત્રીયોની સાથે લગ્ન કર.” જ્ઞાનુવેગ વિદ્યાધરની આવી આજ્ઞાથી કુમારે મહેલસવ પૂર્વક હર્ષથી તે સર્વે કન્યાનું સાથે લગ્ન કર્યું. પઠી તે સર્વ સ્ત્રીયોની સાથે રતિગ્રહમાં સુતેલો કુમાર જ્યારે સવારે જાગી ઊઠ્યો ત્યારે તો તેણે પોતાને પૃથ્વી ઉપર પડેલો દીઠો. પઠી કુમાર આશ્ચર્યથી વિચારવા લાગ્યો કે, “શું આતે સત્ય ઠે કે માયા ઠે ! ?” આમ વિચાર કરતા એવા તેણે પોતાના હાથને વિષે કંકણદોરો દીઠો; તેથી તો તે અત્યંત ગેવદાતુર થયો. પઠી કુમાર ત્યાંથી ચાલી નિકળ્યો અને એક મ્હોટા અરણ્યમાં આવી પહોંચ્યો. ત્યાં તેણે પર્વતના શિખર ઉપર દેવ લોકના વૈમાનસમાન મણિ અને મુવર્ણથી રચેલો એક મ્હોટો સાત માલનો મહેલ જોયો. કુમાર તેની પાસે

ગયો તો તેણે કોઈનો કરુણાયુક્ત રુદનનો શબ્દ સાંજીલ્યો. પઠી અંદર પેસી જેવો તે સાતમે માલે ગયો તો ત્યાં તેણે કોઈ એક કન્યા દીઠી. વલી “હે અશ્વસેન રાજાના વંશના વિઞ્નૂષણ સનત્કુમાર ! તમે જીવાંતરને વિષે પણ મ્હારા જીતાર થજો.” એવા શબ્દથી વિલાપ કરીને રુદન કરતી સાંજીલીને કુમારે તે કન્યાને તેનું કારણ પૂછ્યું એટલે તે કન્યાએ કહ્યું.

“સાકેતપુરના સુરજી જૂપતિની ચંડયશા રાણીના ઝડરને વિષે જન્મજન્મથી હું સુનંદા નામની પુત્રી છું. એક દિવસ ચિત્રપટને જોઈ હું અશ્વસેન રાજાના પુત્ર સનત્કુમારને વિષે આસક્ત થઈને મેં હૃદયથી તેનેજ મ્હારો પતિ ધાર્યો. પઠી મ્હારા માતા પિતાએ મ્હારો તેની સાથે વિવાહ કર્યો; પરંતુ આજ સુધી તેની સાથે મ્હારું લગ્ન કર્યું નહોતું. એવામાં કોઈ વિદ્યાધર રત્નમંદિરમાંથી હરણ કરી મને અહિં લાવ્યો. પઠી તે પોતાની વિદ્યાના બલથી બલાવેલા આ મનોહર મંદિરને વિષે મને મૂકી તે ક્યાંઈ ચાલ્યો ગયો છે.” સુનંદા જેટલામાં આ પ્રમાણે પોતાની વાર્તા કુમારને નિવેદન કરે છે તેટલામાં તે વિદ્યાધરે આવીને સનત્કુમારને આકાશમાં ફેંક્યો. આથી સુનંદા “હા હા” શબ્દ કરવા લાગી. પઠી પૃથ્વી ઉપર પડેલો કુમાર પોતાની દૃઢમુષ્ટિથી તે વિદ્યાધરનો નાશકરી સ્ત્રીરત્ન ધનારી તે સુનંદાને પરણ્યો.

હવે જે વિદ્યાધરને સનત્કુમારે હણ્યો, તેની સંધ્યાવલી નામે બહેન વિદ્યાધરી તે વચ્ચે ત્યાં આવી ચમી. તે પોતાના બંધુને મરાયેલો જોઈ પહેલી અત્યંત ક્રોધાતુર થઈ; પરંતુ પાઠલથી તે “તું ત્હારા બંધુને હણનારની પ્રિયા થઈશ.” એવાં નિમિત્તિયાનાં વચન સંજારી શાંતપણું પામીને કુમાર ઉપર આસક્ત થઈ. પઠી કુમારે સુનંદાનાં વચનથી તત્કાલ તે વિદ્યાધરીનો પાણીગ્રહણ કર્યો. એવામાં કોઈ વિદ્યાધરના બે પુત્રો ત્યાં આવી સનત્કુમારને નમસ્કાર કરીને કહેવા લાગ્યા કે, “હે સ્વામિન્ ! અમે ચંડ અને જ્ઞાનુવેગ નામના વિદ્યાધરોના હરિચંડ અને ચંડસેન નામના પુત્રો છીએ. અમારા પિતાએ અમને તમારી પાસે સંદેશો કહેવા મોકલ્યા છે કે, અશનિવેગ નામનો વિદ્યાધર પોતાના પુત્રનાં મૃત્યુથી ક્રોધ પામી તમારા ઉપર ચમી આવે છે; માટે અમે તમારી સાહાય કરવા આવીએ છીએ. અમારા પિતાનું અમારી પાઠલજ આવે છે.” આમ તે વિદ્યાધરોના બન્ને પુત્રો કહે છે એટલામાં તો અશનિવેગ વિગેરે સર્વે વિદ્યાધરો તત્કાલ ત્યાં

આવી પહોંચ્યા. આ સમયે સંધ્યાવલીયે પોતાના પિતા અશનિવેગને ડુર્જય માની પોતાના પતિ સનત્કુમારને તુરત પ્રજ્ઞાપિ વિદ્યા આપી. પઠી કુમાર અને અશનિવેગ બન્ને જણા ક્રોધાતુર થઈને પરસ્પર યુદ્ધ કરવા લાગ્યા. તેમાં અશનિવેગે કુમાર નુપર સર્પાસ્ત્ર ફેંક્યું એટલે કુમારે ગરુડાસ્ત્ર મૂકી સર્પાસ્ત્રને તત્કાલ નિષ્ફલ કરી નાખ્યું. વિદ્યાધરે આગ્રેયાસ્ત્ર મૂક્યું તેના નુપર કુમારે વારુણાસ્ત્ર મૂક્યું. વિદ્યાધરે પર્વતાસ્ત્ર મૂક્યું તેના નુપર કુમારે વજ્રાસ્ત્ર મૂક્યું. પઠી બાણની વૃષ્ટિ કરતા એવા વિદ્યાધરનાં ધનુષ્યની દોરી કુમારે તોમી નાખી. વિદ્યાધરે સ્વઙ્ગ સ્વેચ્છ્યું એટલે કુમારે તેનો હાથ કાપી નાખ્યો અને ઢેવટે બાહુ યુદ્ધને ઇચ્છતા એવા તે વિદ્યાધરનું મસ્તક પણ ચક્રવર્તને ઢેદી નાખ્યું. પઠી વિજયવંત એવો સનત્કુમાર અનેક વિદ્યાધરોથી પરવસ્યો ઓકો વૈતાલ્ય પર્વત નુપર ગયો. ત્યાં વિદ્યાધરોએ તેને મહોત્સવપૂર્વક ચક્રવર્તીપદે સ્થાપ્યો. એક દિવસ વિદ્યાધરપતિ ચંદ્રવેગે આવીને સનત્કુમારની વિનંતી કરી કે, “હે સ્વામિન્ ! મ્હારે ઉત્તમ રૂપવંતી એક હજાર પુત્રીયો છે; તે સર્વેના પતિ આપ ઓવાના ઠો, એમ જ્ઞાનીયે કહ્યું છે; માટે હે પ્રજ્ઞો ! તમે તે સર્વને પરણો.” પઠી કુમારે તે સર્વ વિદ્યાધરકન્યાની સાથે લગ્ન કર્યું.

(વકુલમતિ મહેન્દ્રસિંહને કહે છે કે) હે મહેન્દ્રસિંહ ! પઠી સનત્કુમાર વૈતાલ્ય પર્વતને સાધી અને જિનેશ્વરની પૂજા કરી જેટલામાં અહિં ક્રીડા કરવા આવ્યા છે તેટલામાં આજે તમે મલ્યા ઠો.” આ પ્રમાણે વકુલમતિયે ટુંકામાં સનત્કુમારનું સર્વ ચરિત્ર કહ્યું. પઠી સનત્કુમાર વકુલમતિના ઘરેથી નીકળી મહેન્દ્રસિંહની સાથે વૈતાલ્ય પર્વત નુપર ગયો. ત્યાં મહેન્દ્રસિંહે સનત્કુમારની વિનંતી કરીને કહ્યું કે, “હે સ્વામિન્ ! તમારા માતાપિતા તમારા વિયોગથી બહુ પીડા પામે છે.” મિત્રનાં આવાં વચન સાંજલી ચિત્તમાં માતાપિતા નુપર અત્યંત સ્નેહવંત થયેલો સનત્કુમાર ચક્રવર્તી વિવિધ પ્રકારનાં વૈમાનો સહિત તત્કાલ હસ્તિનાપુરે આવ્યો. ત્યાં માતાપિતા પોતાના પુત્રની આશ્ચર્યકારી સંપત્તિ જોઈ ઘણો હર્ષ પામ્યાં. સર્વ નગરવાસી લોક પણ અત્યંત આનંદિત થયા.

પઠી અશ્વસેન ઝૂપતિયે પોતાના રાજ્યને વિષે સનત્કુમારને અન્નિષેક કરી મિત્ર મહેન્દ્રસિંહને સેનાપતિ પદે સ્થાપ્યો અને પોતે શ્રી ધર્માર્હતીશ્વરને વિષે યાગ્નિક અંગીકાર કરી તપસ્યા કરવા લાગ્યો.

અહિં સનત્કુમારે પચાસ હજારવર્ષ કુમાર અવસ્થામાં અને તેટલાજ મંદલિક પદે નિવૃત્ત કરીને ચક્રવર્તી પદ ધારણ કર્યું. પઠી માગધ અને વરદામાદિક સહિત સર્વ ઝરતકેત્રને સાધી તે પાઠો એક હજાર વર્ષે હસ્તિનાપુર પ્રત્યે આવ્યો એટલે ઇંદે તેને પોતાના સમાન જાણી પોતાના બંધુના પ્રેમથી કુબેરને આજ્ઞા કરી કે, “તું ઝરતકેત્રને વિષે જઈ મ્હારા નામથી સનત્કુમારને વિચિત્ર પ્રકારના મહોત્સવ પૂર્વક ચક્રવર્તીનો અન્નિષેક કર તથા વનમાલા, દિવ્ય વસ્ત્ર, કુંભલ, મુકુટ, ઘટ્ટ, ચામરો, હાર, સિંહાસન અને પાદપીઠ વિગેરે તેને આપ. વલી ત્હારે મ્હારું નામ લઈને તેને કહેવું કે, પહેલા દેવલોકનો ઇંદ તમને કુશલ સમાચાર પૂઠે છે.” આ પ્રમાણે ઇંદે આજ્ઞા કરેલો તે કુબેર સર્વ વસ્તુને લઈ હસ્તિનાપુર પ્રત્યે ગયો. વલી ઇંદે તે અન્નિષેકના મહોત્સવ કાર્યમાં હસ્તિનાપુરપ્રત્યે પોતાની રંજાદિ વહુ દિવ્ય અપ્સરાઓને મોકલી; તેથી તે અપ્સરાઓ પણ ત્યાં ગઈ.

કુબેરે પણ હસ્તિનાપુરપ્રત્યે આવીને સનત્કુમારની આગલ સર્વે વસ્તુઓ મૂકી ઇંદે કહેલા સમાચાર નિવેદન કર્યા. પઠી યોજન પ્રમાણ મણિપીઠ રચી તેના ઉપર અન્નિષેક મંરૂપને વિષે રત્ન સિંહાસન બનાવી તેમાં સ્ત્રીરત્ન સહિત ચક્રવર્તીને બેસારી ક્ષીરસમુદ્રમાંથી મણિ જમિત્ર સુવર્ણના કલશોમાં ઝરેલાં જલવર્ષે વાર્જીત્રોના શબ્દ પૂર્વક અન્નિષેક કર્યો. તે વખતે રંજાદિ દેવાંગનાઓ પ્રીતિપૂર્વક નૃત્ય કરવા લાગી. આ પ્રમાણે બાર વર્ષ પર્યંત મહા સંપત્તિથી અન્નિષેક કરી અને તેને હસ્તિનાપુરપ્રત્યે પ્રવેશ કરાવી કુબેરાદિ સર્વે દેવતાઓ સ્વર્ગપ્રત્યે ગયા. પઠી વિખ્યાત કીર્તિવંત એવા સનત્કુમાર ચક્રવર્તીએ કુટુંબ સહિત એક લાખવર્ષ પર્યંત અસંખ્ય ઝોગો ઝોગવ્યા.

એક દિવસ હર્ષિત એવા દેવ દાનવોની પંક્તિથી ઝરપૂર એવી સજ્ઞામાં વિવિધ પ્રકારની નાટ્યવિધિને જોતો ઘટો સૌધર્મી બેઠો હતો. તે વખતે ઈશાન દેવલોકમાં રહેનારો સંગમક નામનો દેવ ત્યાં આવ્યો. તેના શરીરની કાંતિથી સર્વે દેવતાઓ નિસ્તેજ થઈ ગયા. તે ઉપરથી આશ્ચર્ય પામેલા દેવતાઓ ઇંદને પૂછ્યું કે, “હે સુરેંદ્ર! આ દેવતાની બાર સૂર્યથી પણ અધિક કાંતિ શા કારણે છે? તે અમને કહો.” ઇંદે કહ્યું, “હે દેવો! એણે પરજનવને વિષે વિશુદ્ધ એવું આંબિલ કરી તપને વૃદ્ધિ પમાડ્યું હતું; તેથી તેની આ જનવને વિષે અધિક કાંતિ થઈ છે.” દેવતાઓ

फरीश्री पूछ्युं. “आना समान तेजवंत बीजो कोइ पण पृथ्वीने विषे ठे?” इंदे कह्युं. “पृथ्वी उपर सनत्कुमार चक्रवर्ती एनाथी अधिक कांतिवालो ठे.” इइनां आवां वचन सांजलीने संतुष्ट थयेला विजय अने वैजयंत नामना बे देवतानुं ब्राह्मणनुं रूप धारण करी सनत्कुमारनुं स्वरूप जोवा माटे हस्तिनापुरप्रत्ये आव्या. आ वखते मध्याह्नो समय होवाथी सनत्कुमार न्हावण करतो हतो; त्यां देवतानुं तेना देहने जोइ अत्यंत हर्ष पाम्या. ते वखते सनत्कुमारे तेमने कह्युं के, “हे विप्रो ! हवणां तमे म्हारुं शरीर शुं जूळुं ठे ? परंतु सर्व अलंकारयुक्त एवा ए म्हारा शरीरने तमारे सांजे सज्जामां आवीने जोवुं.” पठी चक्रवर्तीये ते दिवसे विशेष आज्ञ-रणोश्री पोताना शरीरने सणगारी सज्जामां बेसी पेला बन्ने विप्रोने बोलाव्या. ब्राह्मणनां रूप धारण करनारा देवतानुं त्यां आवी राजाना देहनी हानी जोइ खेद पामता ठता तत्काल पोताना मस्तकने धूणाववा लाग्या. मस्तक धूणा-वता एवा ब्राह्मणोने जोइ विस्मित थयेलो सनत्कुमार चक्रवर्ती तेमने पूढवा लाग्यो के, “तमे तमारुं मस्तक केम धूणावो ठे?” तेनुंए कह्युं. “हे महाराज ! हवणां तमारा देहने विषे कांइ हानी देखाय ठे. कारण जेवुं रूप अमे पूर्वे दीवुं हतुं तेवुं हवणां देखावुं नथी.” आ प्रमाणे ते विप्ररूप देवतानुनां मुखथी पोतानां शरीरनी हानी सांजली पुण्यवंत एवा सनत्कुमार चक्रवर्तीये बोध पामीने विनयंधर गुरु पासे दीक्षा लीधी. पठी ते बन्ने देवतानुं तेने कहेवा लाग्या के, “हे वीर ! तमे पण प्रसिद्ध यशवंत एवा पोताना पूर्वज नरतरा-जानी पेठे सत् आचरण आदर्युं ते बहु सारुं कर्युं.” आम ते बन्ने देवतानुं तेनी स्तुति करी तत्काल स्वर्गप्रत्ये गया.

पठी सनत्कुमार सुनि विहार करवा लाग्या. तेमनी पाठल तेमनो परि-वार पण फरवा लाग्यो, परंतु मुनिये तेना सामुं जोयुं नहि. आम ठ मास सुधी चाल्युं. पठी इंदे आवीने ते सर्व परिवारने पाठो वाढ्यो. एक दिवस ते मुनिये ठठना पारणाने विषे वकरानी ठाश युक्त कांगना सरखा खराब चो-खानुं नोजन कर्युं; तेथी तेमना शरीरे दुःसह एवा सात रोगो उत्पन्न थया. ते आ प्रमाणे. १ नोजनादि उपर अरुचि, २ शरीरे खरज, ३ पेटमां महा वे-दना, ४ नेत्रमां म्होदुं दुःख, ५ ताव, ६ श्वास, ७ अने दाह. सनत्कुमार चक्र-वर्तीये ते साते रोगोने सातसें वर्ष सुधी सहन कख्या; तेथी तेमने आमपौषधि

વિગેરે સર્વ લબ્ધિયો પ્રાપ્ત થઈ.

એક દિવસ ઇંડ્ર દેવસન્નામાં હર્ષથી પ્રશંસા કરવા લાગ્યો કે, “સનત્કુમાર મુનિ જેવી રીતે રોગને સહન કરે છે તેવી રીતે બીજો કોઈ કરશે નહિ.” ઇંડ્રનાં આવાં વચન સાંજલી નૃપત્ત્વ થઈ છે ઇષ્યા જેમને એવા તે વિજય અને વૈજયંત બન્ને દેવતાનું વૈદ્યનાં રૂપને ધારણ કરી તત્કાલ સનત્કુમાર મુનિની પાસે આવ્યા અને કહેવા લાગ્યા કે, “હે રાજર્ષિ! તમારા આ સર્વે રોગોનો અમે તત્કાલ નાશ કરીએ.” મુનિએ કહ્યું. “કયા રોગોનો નાશ કરવામાં તમારી શક્તિ છે?” દેવતાનું એ કહ્યું. “હે સાધુ! કેટલા પ્રકારના મહારોગો કહેલા છે?” મુનિએ કહ્યું. “હે વૈદ્યો! બાહ્ય અને આંત્ર્યંતર એવા જોડથી રોગો બે પ્રકારના છે. તેમાં કયા રોગોનો નાશ કરવામાં તમારી શક્તિ છે?” તેનું એ કહ્યું. “હે મુનિ! બાહ્ય રોગનો નાશ કરવામાં અમારી શક્તિ છે.” તે સાંજલી મુનિએ કહ્યું. “હે મહાજ્ઞાન! તે શક્તિ તો મ્હારી પણ છે.” એમ કહી મુનિએ પોતાના હાથની આંગલી પોતાના મુખમાં નાંખી સુવર્ણ સમાન બનાવી આપીને તેમને કહ્યું કે, “શ્લેષ્માદિકથી મ્હારા બાહ્ય રોગો નાશ થાય છે; પરંતુ આંત્ર્યંતર રોગો નાશ થતા નથી તેનો તમે વિનાશ કરો.” દેવતારૂપ વૈદ્યોએ કહ્યું. “હે સાધુ! આંત્ર્યંતર રોગ સમાવવાને અમારી શક્તિ નથી. તે રોગોને નાશ કરવામાં તો તમારી જ શક્તિ છે.” એમ કહી તેનું એ પોતાના સ્વરૂપને પ્રગટ કરી દેવસન્નામાં ઇંડ્રે કરેલી તેમની પ્રશંસા કહી સંજલાવી. પછી તેનું મુનિને નમસ્કાર કરી સ્વર્ગપ્રત્યે ગયા. મુનિ, સનત્કુમાર પણ અનશન વ્રત ધારણ કરી સનત્કુમાર દેવલોક પ્રત્યે ગયા. ત્યાંથી ચવીને મહાવિદેહ ક્ષેત્રને વિષે કર્મનો ક્ષય કરી સિદ્ધિ પામશે. પચાસ હજાર વર્ષ કુમાર અવસ્થામાં, પચાસ હજાર વર્ષ સામાન્ય રાજાપણે, એક લાખ વર્ષ ચક્રવર્તીપદે અને એક લાખ ચારિત્રમાં એમ એ સનત્કુમાર ચક્રવર્તીનું કુલ ત્રણ લાખ વર્ષનું આયુષ્ય હતું.

॥ ઇતિ સનત્કુમાર ચક્રવર્તી ચરિત્રમ્ ॥

॥ શ્રી શાંતિનાથ ચરિત્રમ્ ॥

જેમણે ગર્જનામાં રહ્યા બતાં સર્વ જીવોને શાંતિ કરી છે, તે શાંતિના કરણહાર શ્રી શાંતિનાથને હું નમસ્કાર કરું છું. શ્રી શાંતિનાથ જિનેશ્વરના વાર

જવનું સ્વરૂપ હું પોતાના પ્રતિબોધને અર્થે કહું હું; માટે હે જવ્યજનો ! તમે તે શ્રી શાંતિનાથનાં ચરિત્રને જાવથી સાંજલો.

આ જંબૂદ્વીપના ઝરતકેત્રને વિષે અનંત રત્નોથી ઝરપૂર એવું રત્નપુર નામનું નગર છે. ત્યાં ધર્મમાં પ્રવિણ, પરોપકારી, પ્રજાનું પાલન કરવામાં સાવધાન, શત્રુનો નાશ કરવામાં સમર્થ તેમજ નદાર, ધીર અને ગંજીરાદિ ગુણોવાળો શ્રીષેણ નામે રાજા રાજ્ય કરતો હતો. તેને શીલ રૂપ આઝૂષણોને ધારણ કરનારી, પ્રેમનું પાત્ર અને સર્વ કલામાં કુશલ એવી એક અગ્નિનંદિતા અને વીજી સિંહનંદિતા એમ બે સ્ત્રીઓ હતી. આ બંને સ્ત્રીઓની સાથે વિષય સુખ જોગવતા એવા શ્રીષેણ રાજાના એક દિવસની પેઠે બહુ વર્ષો ઢાલ્યા ગયા.

એક દિવસ રુતુકાલે સ્નાન કરેલી મુખ્ય સ્ત્રી અગ્નિનંદિતા રાત્રીયે પોતાના શયનમંદિરમાં સૂતિ હતી તે વખતે તેણે સ્વપ્નામાં અંધકારનો નાશ કરનારા સૂર્યચંદ્રને એકી વખતે પોતાના ઘોલામાં જોયા. પઠી જાગી ડઠેલી તે રાણી હર્ષ પામતી થતી મનમાં વિચાર કરવા લાગી. “ શાસ્ત્રના જાણ પુરુષો એમ કહે છે કે, ઉત્તમ સ્વપ્ન જોડે તે સ્વપ્નાની વાત જેવાતેવા વીજા માણસને કહેવી નહિ તેમજ પઠી સૂવું પણ નહિ.” આ પ્રમાણે વિચાર કરીને તે અગ્નિનંદિતા રાણીયે સ્વપ્નાની વાત પ્રજ્ઞાતે પોતાના પતિ શ્રીષેણ રાજાને કહી. રાજાએ પણ પોતાની બુદ્ધિ અને શાસ્ત્રથી સ્વપ્નનાં ફલનો વિચાર કરીને પ્રસન્ન થાણીથી રાણીને કહ્યું. “ હે દેવી ! આ સ્વપ્નના મહિમાથી તને પૃથ્વીમાં વિખ્યાત અને કુલને પ્રકાશ કરનારા ઉત્તમ બે પુત્રો થશે.” રાજાનાં આવાં વચન સાંજલોને પ્રસન્ન થયેલી રાણી જેમ ઉપકારી અને કરેલા ગુણને જાણનારા એવા બે પુરુષથી પૃથ્વી શોષે તેમ બે ગર્જને ધારણ કરતી થતી શોષવા લાગી. પઠી પૂર્ણ સમયે જેમ ઉત્તમ નીતિ ધર્મ અને અર્થને પ્રગટ કરે તેમ રાણીયે શુભ અવસરે બે પુત્રોને જન્મ આપ્યો. પિતાએ દશ દિવસ ગયા પઠી મહોત્સવપૂર્વક તે બંને પુત્રોનાં ઇંડુપેણ અને વિંડુપેણ એવાં નામ પામ્યાં. અનુક્રમે તે બંને કુમારો આઠ વર્ષના થયા એટલે પિતાએ તેમને કલાચાર્ય પાસે અગ્ન્યાસ કરવા મોકલ્યા. ત્યાં તેનું કલાનો અગ્ન્યાસ કરતા કરતા યૌવનાવસ્થા પામ્યા.

હવે આ ઝરતકેત્રમાં મગધ દેશને વિષે લક્ષ્મીથી સુશોજિત એવું અચલ નામનું ગામ છે. ત્યાં વેદ અને શાસ્ત્રનો જાણ એવો ધરણિજટા નામનો બ્રાહ્મ-

ए रहेतो हतो. तेने यशोज्ञज्ञ नामनी स्त्री हती. ए यशोज्ञज्ञा श्री नंदिषेण अने श्रीज्जुति ए नामना बे पुत्रो थया हता. धरणीजटा ब्राह्मण ए बन्ने पुत्रोने निरंतर यत्नशी वेदशास्त्रनो अज्यास करावतो हतो. वली ए ब्राह्मणने कपिला नामनी दासी हती के, जेनो कपिल नामनो पुत्र हीन जातिनो होवा ठतां बहु बुद्धिवान् हतो. धरणीजटा ब्राह्मण पोताना पुत्रोने जे जे ज्ञणावतो ते ते सांजलीने कपिल चौद विद्यानो पारगामी थयो. पढी नीच जातिने लीधे मान नहि पामवाशी कपिल पोतानो कंठमां बे जनोइ धारण करी त्यांशी चाली निकळ्यो अने “हुं म्होटो ब्राह्मण हुं.” एम मानीने पृथ्वी उपर फरतो फरतो रत्नपुर नगरने विषे आव्यो. आ नगरमां सत्यकी नामनो उपाध्याय रहेतो हतो अने ते बहु शिष्योने ज्ञणावतो हतो. कपिले ते अज्यास करनारा शिष्योने वेद तथा उपनिषद्नां एवां प्रश्न पूछ्यां के, जेनो उत्तर आपवाने एक शिष्य पण समर्थ थयो. पढी सत्यकीये तेने बहु गंज्जीर प्रश्नो कख्यां; पण तेनो उत्तर तो तेणे पोतानी बुद्धिना बलशी तुरतज आपी दीधो; तेथी सत्यकी बहु प्रसन्न थयो. पढी सत्यकीये तेने महा बुद्धिवान् जाणी पोताना उपाध्याय पदने विषे स्थापन कख्यो. कह्युं ठे के—गुणोशी कयुं पद नशी मली शकतुं ? अर्थात् सर्व पद मली शके ठे.

हवे केटलाक दिवस गया पढी कोइ वखते ए सत्यकीनी स्त्री जंबुकाये पोताना पतिने एकांतमां कह्युं के, “हे नाथ ! आ सत्यज्जामा नामनी तमारी पवित्र पुत्री यौवनावस्था पामी ठे; माटे हवे तेनो विवाह करवो योग्य ठे. वली हे नाथ ! आ एक कपिल विना बीजो कयो पुरुष ए पुत्रीनो योग्य वर ठे ? माटे विशाल बुद्धिवाला ए कपिलनी साथे पुत्रीनो विवाह करो.” सत्यकी उपाध्याये प्रियानां आ सर्व वचन मान्य राख्यां. कह्युं ठे के—विवाहनां कार्यमां पुरुषो धणुं करीने स्त्रीयोनां कहेवा प्रमाणे करे ठे. पढी सत्यकी ब्राह्मणे शुद्ध दिवसे उत्तम लग्नमां पोतानी पुत्रीने कपिलनी साथे परणावी. वली धन धान्यादिकशी पूर्ण एवुं घर तेने रहेवा माटे आप्युं; तेथी कपिल सघला नगरने विषे प्रसिद्धि पाम्यो. पढी कपिल सत्यज्जामानी साथे विषयसुख सुख जोगवतो त्यां सुखेशी रहेवा लाग्यो. कारण के, कुलरहित एवाय पण जो विद्यावंत पुरुषो होय तो ते वखणाय ठे.

हवे धान्य अने तृणनी वृद्धि करवाथी जगतूना जीवोने हर्ष पमामनारो अने डुकालने दूर करनारो वर्षाकाल आव्यो. एवामां एक दिवस रात्रीये देव मंदिरमां नाटक चालतुं हतुं ते जोवा माटे कपिल त्यां गयो. बहु रात्री गया पठी नाटक बंध अयुं एटले सौ माणसो पोतपोताने घेर जवा लाग्या. आ वखते वर्षाद बहु पस्तो हतो अने रात्रीनो घोर अंधकार होवाथी रस्ते कोइ जतुं आवतुं नहोतुं; तेथी कपिल पोताना मनमां विचार करवा लाग्यो के, “हुं लुगमांने फोगट शा माटे जिंजवुं? अत्यारे रस्तामां कोइ जतुं आवतुं नथी.” आम धारी ते पोताना सर्व लुगमां काढी एक पोटली बांधीने काखमां घाली नागो नागो पोताना घरनां बारणा पासे आव्यो. त्यां ते सर्व लुगमां पहेरी घरमां पेठो. आ वखते तेनी स्त्री सत्यज्ञामा घरमांथी बीजां लुगमां लावीने तेने कहेवा लागी. “हे प्राणनाथ ! वरसादथी जिंजायेलां लुगमांने काढी नाखी आ कोरां पहेरो.” प्रियानां आवां वचन सांजली कपिले कह्युं. “हे प्रिया ! मंत्रशक्तिना प्रज्ञावथी म्हारां लुगमां जिंजायां नथी. जो शंशय होय तो तपासी जो.” पठी सत्यज्ञामाये आश्चर्यथी हाथवमे तपासी जोयुं तो तेनां लुगमां कोरां दीठां; तेथी ते जेटलामां मनमां कांइ विचार करती हती तेटलामां विजलीना प्रकाशथी सत्यज्ञामाये पोताना पतिनुं शरीर जिंजोयेलुं दीठुं एटले ते विचार करवा लागी के, “निश्चे आ म्हारो पति वरसादथी पोतानां लुगमां जिंजावाना जयने लीधे सर्व लुगमां गोपवी राखी नागो नागो घेर आव्यो ठे. ए पोतानो फोगट स्तुति करे ठे. तेनां आवां आचरणथी ते कुलीन नथी, एम निश्चय आय ठे. आवा कुल रहितनी साथे घरवास राखवाथी म्हारी पण विंटवना अशे.” आ प्रमाणे विचार करी सत्यज्ञामाये तेना उपरथी राग उठो कस्यो; परंतु लोक लाजथी तेनी साथे घरवास तो राख्यो.

हवे एम वन्युं के धरणीजटा ब्राह्मण महा विद्यावंत ठतां कर्मना दोषथी निर्धन वनी गयो; तेथी कोइ वखते धननी आशाथी ते लोकमां प्रसिद्धि पामेला अने महा धनवंत वनेला कपिलने जाणीने तेने त्यां परुणा तरीके आव्यो. पठी जोजन करवाना अवसरे कपिल कांइक श्रीप काढी धरणीजटाथी जूदो जोजन करवा वेठो. आथी सत्यज्ञामाने मनमां वधारे अंति पेठी; तेथी ते पोतानो पति जोजन करीने व्हार गया पठी एकांतमां पोताना ससरा ध-

રાણીજટા બ્રાહ્મણને સોગન આપીને પૂઠવા લાગી. “ હે તાત ! જો તમે મ્હારી પાસે જુઠું બોલો તો તમને બ્રહ્મહત્યાદિ મહાપાપ છે. આ તમારો બુદ્ધિવાન પુત્ર શુદ્ધ માતા પિતાનાં કુલમાં નત્પન્ન થયેલો બ્રાહ્મણ છે અથવા નીચ જાતિનો બીજો કોઈ છે ? તમે આ વાત મ્હારી પાસે સાચે સાચી કહી આપો. ” પઢી ધરણીજટા બ્રાહ્મણે સોગન પૂર્વક જેવું હતું તેવું કપિલનું સત્ય વૃત્તાંત કહી આપ્યું. કારણકે, સંત પુરુષો હંમેશાં સત્યને વિષે પ્રીતિવાલા હોય છે. પઢી કપિલે યોગ્ય ધન વિગેરેથી સત્કાર કરીને રજા આપવાથી ધરણીજટા બ્રાહ્મણ પોતાના ગામપ્રત્યે આવ્યો.

હવે વિરક્ત થયેલી સત્યજ્ઞામા કપિલના ઘેરથી શ્રીષેણ રાજાપાસે જઈ હાથજોમીને કહેવા લાગી. “ હે દેવ ! તમે જગત્તનું રક્ષણ કરનારા પાંચમા લોકપાલ હો, વલી દીન, અનાથ અને શરણે આવેલા સર્વે માણસોના આધાર હો. માટે હે મહારાજ ! મ્હારા ઉપર દયા કરો. ” રાજાએ કહ્યું. “ હે વત્સ ! પ્રથમ તું પૂજ્ય એવા સત્યકી નૃપાધ્યાયની માન્યવંત પુત્રી અને ત્હારા પિતાને પ્રિય એવા કપિલની સ્ત્રી હું, ઘટાં તને એવું શું દુઃખનું કારણ આવી પમચું છે-તે કહે ? સત્યજ્ઞામાયે કહ્યું. “ હે રાજન્ ! આપે કહ્યું તે યોગ્ય છે; પરંતુ મ્હારો પતિ અકુલીનપણાથી હુષિત છે. ” રાજાએ “તેં એ શી રીતે જાણ્યું ?” એમ પૂછ્યું એટલે સત્યજ્ઞામાયે પોતાના પતિનું સર્વ વૃત્તાંત કહી આપ્યું. વલી તેણે કહ્યું કે, “ હે પૃથ્વીનાથ ! મ્હારે એની સાથે ઘરવાસથી સરચું. હવે આપ એવું કરો કે, જેથી હું હંમેશાં શુદ્ધ એવું શીલવ્રત પાલું. ” પઢી રાજાએ કપિલને બોલાવીને કહ્યું કે, “ હે જનક ! આ ત્હારી પ્રિયા સત્યજ્ઞામા ઘરવાસથી વૈરાગ્યવાલી થઈ છે, માટે તું પોતાના પરિગ્રહથી તે સ્નેહ વિનાની સ્ત્રીને ત્યજી દે કે, જેથી તે પોતાના પિતાના ઘેર રહી કુલને યોગ્ય એવો ધર્મ આચરે. ” કપિલે કહ્યું. “ હે દેવ ! હું એના વિના ક્ષણમાત્ર રહેવા સમર્થ નથી, માટે એને શી રીતે ત્યજી દઉં ? ” રાજાએ ફરી સત્યજ્ઞામાને પૂછ્યું એટલે તેણે નિવૃત્તિ આપ્યો કે, “ જો તે મને ત્યજી દેશે નહિ તો હું નિશ્ચે મૃત્યુ પામીશ. ” રાજાએ ફરી કપિલને કહ્યું કે, “ અરે તું એને આગ્રહથી પકડી રાખી શામાટે સ્ત્રી હત્યાનું પાપ બાંધે છે ? તું પાપથી પણ શું જીવ પામતો નથી ? એ અમારી રાણીયો પાસે સુખેથી કેટલાક દિવસ રહેશે. ” રાજાનાં આ વચન કપિલે માન્ય રાખ્યાં. વિ-

નીત એવી સત્યજ્ઞામા પણ શીલનું રક્ષણ કરતી ઠતી કેટલાક દિવસ સુધી શ્રીષેણ રાજાની પ્રિયાન્ન પાસે રહી.

હવે કોઈ વચ્ચે કૌશાંવી નગરીના બલ રાજાએ શ્રીમતી રાણીના ગદરે શ્રી નૃપત્ત્ન ઐયેલી શ્રીકાંતા નામની પોતાની પુત્રી શ્રીષેણ રાજાના પુત્ર ઇંદુષેણની સાથે પરણાવવા માટે પરિવાર સહિત તેના નગરને વિષે મોકલી. અત્યંત રૂપવાલી અને નવયૌવનથી મનોહર એવી તે કન્યાને જોઈ શ્રીષેણ રાજાનો ઇંદુષેણ અને વિંદુષેણ નામના બન્ને પુત્રો તેને પરણવા માટે તૈયાર થયા. પછી તેને હાથીયાર બાંધી અને કવચ ધારણ કરી મદોન્મત્ત હાથીની પેઠે દેવરમણ નદ્યાનામાં જઈને પરસ્પર યુદ્ધ કરવા લાગ્યા. ઓઠા કષાયવાલો, નિર્મલ મનવાલો, જિનવચનથી જાવિત આત્માવાલો, કમાવાનું અને પ્રિયવાદી એવો શ્રીષેણ રાજા પોતાના પુત્રોને યુદ્ધ કરતા જોઈ તેમને વારવાને સમર્થ ન થવાથી વૈરાગ્યવંત થઈ વિચાર કરવા લાગ્યો કે, “અહો ! વિષયનું લંપટપણું આશ્ચર્યકારી છે ! કર્મનું વિચિત્રપણું આશ્ચર્યકારી છે ! રાગદ્વેષરૂપ શત્રુનું આશ્ચર્યકારી છે અને મોહનું વિલસિત પણ આશ્ચર્યકારી છે ! મારા પુત્રો મહા બુદ્ધિવંત અને મહાત્મા છે, ઘાતાં તેને એક કન્યાને માટે આવો ધોર યુદ્ધ કરે છે. પુત્રોનાં આવાં દુરાચરણથી લજ્જા પામેલો હું સન્નામાં પ્રધાનાદિ નુત્તમ પુરુષોને મારું મુખ કેમ દેખાતી શકીશ ? હવે આ વચ્ચે તો મરણ પામવું એ વધારે સારું છે.” આ પ્રમાણે વિચાર કરીને શ્રીષેણ રાજાએ પોતાનો વિચાર પોતાની વે સ્ત્રીઓને કહ્યો. પછી તે બન્ને સ્ત્રીઓ સહિત શ્રીષેણ રાજા પાંચ નવકારનું સ્મરણ કરી વિષયુક્ત કમલને સુંઘવાના પ્રયોગથી મૃત્યુ પામ્યો. (પહેલો ભવ) સત્યજ્ઞામાયે પણ નીચ એવા કપિલના સંગથી જ્ઞય પામીને શ્રીષેણ રાજાની પેઠે પોતાના જીવિતને ત્યજી દીધું. પછી તે ચારે જીવો જંબૂદ્વીપની મધ્યે રહેલા નૃત્તર કુરુક્ષેત્રમાં યુગલિયાપણે નૃપત્ત્ન થયા. તેમાં શ્રીષેણનો જીવ અને તેની પહેલી સ્ત્રી અન્નિનંદિતાનો જીવ એ એક યુગલ થયું તથા વીજી સ્ત્રી સિંહનંદિતાનો જીવ અને સત્યજ્ઞામાનો જીવ એ વીજું યુગલ નૃપત્ત્ન થયું. (વીજો ભવ).

હવે કૌશાંવી નગરીના બલ રાજાની પુત્રી શ્રીકાંતાને માટે શ્રીષેણ રાજાના વે પુત્રો યુદ્ધ કરતા હતા, એવામાં ક્યાંઈથી કોઈ ચારણ મુનિયે આવીને તેમને કહ્યું કે, “એમ ! નમ વંદામાં નૃપત્ત્ન ઐયેલા તમે બન્ને જણા આવાં નિંદા

કરવા યોગ્ય કાર્યને માટે યુદ્ધ કરતાં કેમ લજ્જા નથી પામતા? આવું તમારું અયોગ્ય આચરણ જોઈ તમારો પિતા શ્રીષેણ રાજા તમારી બન્ને માતાનું સહિત વિષ સુંઘવાના પ્રયોગથી મૃત્યુ પામ્યો છે. જે માતાપિતાના નપકારનો સી-માનો આ પૃથ્વી ઉપર મલી શકે તેમ નથી તે માતાપિતાના વિનાશને અર્થે અપેલાં આ તમારાં દુરાચરણને ધિક્કાર થાનું! ધિક્કાર થાનું!! અરે મોહની વેલ, વલદને બાંધવાની દોરીના સરસી પુરુષને બાંધવાની દોરી તેમજ પોતાની ઇચ્છા પ્રમાણે ચાલનારી અને ક્લેશની જૂમિ એવી સ્ત્રીને ત્યજી દો.”

ચારણ મુનિનાં આવાં વચન સાંજલી પ્રવોધ પામેલા તેવને જાણ્યોયે યુદ્ધ ત્યજી દઈ અને મુનિને નમસ્કાર કરીને સ્તુતિ કરી. હે મુનિ! તમેજ અમારા ગુરુ, માતાપિતા અને સ્નેહવંત બંધુ ગો કે, જે તમે રાગદ્વેષવને મેલવાતી દુર્ગ-તીથી અમારું રક્ષણ કર્યું છે.” પછી તેનું મુનિને નમસ્કાર કરી અને શ્રીકાંતા-ને ત્યજી દઈ ઘેર ગયા. ત્યાં તેમણે પોતાના માતાપિતાનું પ્રેતકાર્ય કર્યું. ત્યાર પછી તેમણે પોતાના ગોત્રી પુરુષને રાજ્ય આપી ધર્મરુચિ મુનિ પાસે ચાર હજાર માણસો સહિત ચારિત્ર લીધું. દીર્ઘકાલ સુધી ચારિત્ર પાલી, ઠઠ અઠમ વિગેરે વિવિધ પ્રકારનું તપ કરી અને ઠેવટ કેવલ જ્ઞાન મેલવી તેનું બન્ને જાણ્યો મોક્ષ પામ્યા. શ્રીષેણ રાજાના જીવ વિગેરે જે બે યુગલ યથા હતા તેનું પણ ઉત્તર કુરુક્ષે-ત્રને વિષે ત્રણ પટ્યોપમનું આયુષ્ય પૂર્ણ કરી અને પછી ચવીને તેનું સૌધર્મ દે-વલોકને વિષે ત્રણ પટ્યોપમનાં આયુષ્યવાલા દેવતા યથા. (ત્રીજો ભવ).

હવે આ નરતક્ષેત્રમાં વૈતાલ્ય પર્વતની ઉત્તર શ્રેણિનાં આત્મૂષણરૂપ રથનૂ-પુરચક્રવાલ નામનું ઉત્તમ નગર છે. ત્યાં જ્વલનજટી નામનો વલવંત વિદ્યાધર રાજા રાજ્ય કરતો હતો. જેમ અગ્નિને સ્વાહા સ્ત્રી છે તેમ તે રાજાને વાયુવેગા નામની સ્ત્રી હતી. તે સ્ત્રીના નદરથી સૂર્યનું સ્વપ્ન સૂચવીને નુત્પન્ન થયેલો, શત્રુ-ના સમૂહરૂપ ગાઢ અંધકારને નાશ કરવામાં સૂર્ય સમાન અર્કકીર્તિ નામનો પુત્ર જન્મ્યો હતો. કલાલનો અન્યાસ કરતો એવો તે પુત્ર જ્યારે યૌવનાવસ્થા પામ્યો ત્યારે સર્વગુણ સંપન્ન તે પુત્રને પિતાએ યુવરાજ પદી આપી. ત્યાર પછી ચંડલે-ખાના સ્વપ્નને સૂચવીને તે વાયુવેગાથી વીજી સ્વતંત્રપણા રહિત સ્વયંપ્રજ્ઞા નામની પુત્રી થઈ.

એક દિવસ તે નગરને વિષે પાપને નાશ કરનારા અન્નિનંદન અને જગત્-

નંદન નામના બે ચારણમુનિ આવ્યા. સ્વયંપ્રજ્ઞા રાજપુત્રી તે બન્ને મુનિયો પાસેથી ધર્મ સાંજ્ઞલી શુદ્ધ સામાચારીવાલી અને પવિત્ર મનવાલી શ્રાવિકા થઈ. પઠી બન્ને મુનિયોએ ત્યાંથી વિહાર કર્યો. કોઈ વચ્ચે પર્વને દિવસે સ્વયંપ્રજ્ઞા રાજકન્યાએ પૌષધવ્રત કર્યું. પારણાને દિવસે તેણે ઘરમાં રહેલી જિનપ્રતિમાનું પૂજન કરી અને પઠી પિતાની પાસે જઈને પ્રજ્ઞુની શેષામાલા પિતાને આપી. પિતાએ પણ તે શેષામાલાને પોતાના મસ્તક ઉપર ચઢાવીને પુત્રીને સ્ખોલામાં બેસારી. પઠી પિતા પણ તે પુત્રીનું રૂપ અવસ્થા વિગેરે જોઈ મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો કે, “આ મ્હારી પુત્રી હવે પરણાવવા યોગ્ય થઈ છે; પરંતુ રૂપગુણાદિકે કરીને સમાન એવો કયો વિદ્યાધર તેનો પતિ થશે?” આ પ્રમાણે વિચાર કરતા એવા જ્વલનજટીએ “હે વત્સે ! જા પારણું કર.” એમ કહી પુત્રીને રજા આપીને સંજ્ઞિન્નશ્રોત નામના નિમિત્તિયાને બોલાવીને પૂછ્યું કે, “મ્હારી પુત્રીનો યોગ્ય વર કોણ થશે?” નિમિત્તિયાએ કહ્યું કે, “હે રાજન્ ! પોતનપુરના પ્રજાપતિ નામના રાજાના જે ત્રિપૃષ્ઠ અને અચલ નામના બે પુત્રો છે, તેનું આ ઝરતક્ષેત્રમાં વાસુદેવ અને વલદેવ થવાના છે અને તેનું આ હયગ્રીવ નામના પ્રતિવાસુદેવને મારશે. આ પ્રમાણે મેં સાધુના મુખથી સાંજ્ઞલ્યું છે. વલી હું મ્હારા જ્ઞાનવલથી જાણીને કહું છું કે, તેજ ત્રિપૃષ્ઠ તમને વિદ્યાધરપતિપણું આપશે અને આ તમારી સ્વયંપ્રજ્ઞા પુત્રી તેની સુખ્ય પટ્ટરાણી થશે.”

પઠી જ્વલનજટી વિદ્યાધરે સત્કાર કરી નિમિત્તિયાને રજા આપીને મારીચિ નામના દૂતને પોતનપુરે મોકલ્યો. દૂતે ત્યાં જઈ પ્રજાપતિ રાજાને નમસ્કાર કરીને કહ્યું કે, “જ્વલનજટી નામનો અમારો વિદ્યાધરરાજા પોતાનો સ્વયંપ્રજ્ઞા નામની પુત્રી તમારા પુત્ર ત્રિપૃષ્ઠને આપવાનું કહેવામાટે મને તમારી પાસે મોકલ્યો છે.” પ્રજાપતિ રાજાએ “એ વાત અમને પણ ગમતી છે; તેથી હું તે કબૂલ કરું છું.” એમ કહી સત્કાર કરી દૂતને રજા આપી એટલે તે દૂતે રથનૂપુરચક્રવાલ નગરમાં આવી જ્વલનજટીને સર્વ સમાચાર આપ્યા.

હવે એક દિવસે પ્રતિવાસુદેવ એવા હયગ્રીવ રાજાએ અશ્વવિંડુપ્રત્યય નામના નિમિત્તિયાને પૂછ્યું કે, “મ્હારું મૃત્યુ કોનાથી થશે?” નિમિત્તિયાએ કહ્યું. “જે પુરુષ તમારા ચંદ્રવેગ નામના દૂતનો તિરસ્કાર કરશે અને તમારા માંગરના ચેતરોમાં ઉપડવ કરનારા સિંહને મારશે, તે પુરુષથી તમારું મૃત્યુ થશે.”

निमित्तियानां आवां वचन सांजली हरिग्रीव राजाये तेने सत्कार करी रजा आपी. कोइ वखते हयग्रीव राजाये प्रजापति जूपतिना त्रिपृष्ठ अने अचल नामना बे पुत्रोने क्रूर सांजलिया; तेथी तेणे ते बन्ने कुमारोने जोवामाटे पोताना चंरुवेग नामना दूतने पोतनपुर मोकल्यो. दूत पोतनपुरमां राजानी सज्जामां गयो ते वखते त्यां नृत्य चालतुं हतुं तेमां ते दूतना आववाथी जंग पन्थो; तेथी त्रिपृष्ठ अने अचल ए बन्ने कुमारो दूत उपर बहु क्रोध पाम्या; परंतु तेज ते वखते कांइ बोळ्या नहि. प्रजापति राजाये दूतनो सत्कार करी रजा आपी एटले ते पोताने नगरे जवा तैयार थयो. आ वखते आगलथी मोकली राखेला दूतोए बन्ने कुमारोने खबर आपी एटले त्रिपृष्ठ तथा अचल बन्ने राजपुत्रोए तेनी पाठल जइ रंगमां जंग करवा रूप ते दूतना अविनयने वारंवार संजारी तेने मुठी अने पाटु विगेरेना प्रहारथी बहु माख्यो. प्रजापतिराजाए पोताना पुत्रोनुं आवृत्तांत जाण्युं; तेथी तेणे दूत पासे आवी तेनी कृमा मार्गिने बहु डव्यादिकथी जक्ति करी. हयग्रीव राजाये पोताना दूतनो तिरस्कार थवानी वात सेवको पासेथी सांजली. चंरुवेग दूते पण तेनी पासे आवी सर्व वात कही अने कह्युं के, “ए प्रजापति राजाना पुत्रोनुं कर्तव्य हतुं; परंतु प्रजापतिराजा पोते जरा पण तमारी आज्ञा उल्लंघन करतो नथी, माटे आपे तेना उपर क्रोध करवो नहि.”

हवे हयग्रीव राजानां मांगरनां खेतरोमां दरेक वर्षे सिंह उपड्व करतोहतो, तेथी बहु राजाजं वारंवार ते खेतरोनुं रक्षण करता होता. आ वर्षे प्रजापतिनो वारो नहोतो, तो पण क्रोधथी हयग्रीव राजाए दूत मोकली तेनेज खेतरोनुं रक्षण करवानुं कहेवराव्युं. पढी खेतरोनुं रक्षण करवा जवा माटे तैयारी करता एवा पिताने ना पामीने बलवंत एवा त्रिपृष्ठ तथा अचल ए बन्ने कुमारो मांगरना खेतरो पासे गया. ते वखते मांगरना खेतरोनुं रक्षण करनारा बीजा पुरुषोए विस्मय पामी तेमने कह्युं के, “अरे! आ मांगरना खेतरोनुं तो म्होटा बलवंत राजाजं वाहन उपर बेसी म्होटी सेनाथी रक्षण करे ठे अने सेना तथा कवचादिक विना तेनुं रक्षण करवा माटे तमे नवा कोण आवेला ठो ?” त्रिपृष्ठे कह्युं. “अरे रक्षको! प्रथम तमे मने सिंह देखामो के, जेने मारीने हुं खेतरोनुं रक्षण करवानो सौनो क्लेश दूर करुं.” पढी ते पुरुषोए पर्वतनी गुफामां बेठेलो सिंह देखाम्यो; तेथी त्रिपृष्ठ रथमां बेसी गुफाना वारणा पासे गयो. रथना चित्कार शब्दथी

सिंह पण जागी उठीने म्होढाने पोतुं करतो ठतो गुफाथी बहार निकळ्यो. सिं
हने पगे चालतो जोइ त्रिपृष्ठ कुमार रथथी नीचे उतरी पमथो. वली सिंहने
आयुध विना जोइ पोते पण शस्त्र कोरे मूकी दीधां. आवुं कुमारनुं आचरण
जोइ सिंह विस्मय पामी विचार करवा लाग्यो के, “अहो ! मने आश्चर्य थाय ठे
के, एक तो ते पोते एकलो आव्यो ठे. वली बीजुं मने पगे चालतो जोइ पोते रथथी
नीचे उतरी पगे चालवा लाग्यो. ठेवटे मने आयुध विनानो जोइ पोते पण आयुध
त्यजी दीधां !!! परंतु हुं आजे तेने म्हारा अपमाननुं फल बतावुं.” आम
धारी सिंहे नंचे उचली तेना माथा नपर पमंतुं मूक्युं. कुमारे पण तुरतज पोता-
ना वन्ने हाथ तेनां मुखमां घाली दीधा. पढी एक हाथथी उपला होठने अने बी-
जा हाथथी नीचला होठने पकमी जीर्ण पांदमानी पेठे ते सिंहने चीरीने पृथ्वी
नपर फेंकी दीधो. आ वखते सिंहनुं कलेवर क्रोधथी कंपतुं हतुं; तेने जोइ त्रिपृष्ठ-
ना सारथीये ते कलेवरने कह्युं के, “अरे सिंह ! आ राजकुमार माणसोनो सिंह
ठे अने तुं पशुनुनो सिंह ठे. जो सिंहे सिंहने माख्यो ठे तो पढी तुं शा माटे क्रोध
करे ठे ?” सारथीनां आवां वचन सांजली प्रसन्न थयेलो सिंह मृत्यु पामी नरके
गयो. पढी त्रिपृष्ठे सिंहनुं चामसुं विद्याधर साथे हयग्रीव राजाने मोकलावीने
कहेवरान्युं के, “तुं म्हारा प्रसादथी हवे शांतपणे चोखानुं नोजन कर.” हयग्रीव
राजा पण सिंहना चामसाने जोइ अने विद्याधरनां वचन सांजली विचार कर-
वा लाग्यो के, “निश्चे आवा जुज पराक्रमथी ते मने पण पोची वले तेवो ठे.”

हवे ज्वलनजटी विद्याधरनी पुत्री स्वयंप्रज्ञाने त्रिपृष्ठनी साथे परणाव-
वा संवंधी कांड वात सांजली हयग्रीव राजाए दूत मोकली ते कन्यानुं मागुं
करगुं. ज्वलनजटीये पण तेने कांड योग्य उत्तर आपीने शांत कस्यो. पढी ते
विद्याधरपतिये पोतानी पुत्री स्वयंप्रज्ञा गुप्तरीते पोतनपुर मोकली त्रिपृष्ठनी
साथे परणावी दीधी. आ वात हयग्रीव राजाना प्रधान हरिस्मश्रुए सांजली;
तेथी तेणे ते वात पोताना राजा हयग्रीवने कही. वात सांजलतांज तुरत क्रो-
ध पामेला हयग्रीवे तेने आज्ञा करी के, “त्रिपृष्ठ तया अचल ए वन्ने जाइयोने
तया विद्याधरपति ज्वलनजटीने वांधी तुरत म्हारी पाले लावो.” पढी प्रधाने
दूत मोकळ्यो. दूते रथनृपुरचक्रवालपुरे जड ज्वलनजटीने कह्युं के, “अरे !
अमाग मद्भागना हयग्रीवने माटे कन्यारत्न मोकली आप. तुं शुं नथी जा-

ણતો કે, રત્નોનો ધણી રાજા હોય છે?" જ્વલનજટીયે ઉત્તર આપ્યો કે, " મેં તે મ્હારી પુત્રી ત્રિપૃષ્ઠને પરણાવી છે, માટે તે પુત્રીનું રક્ષણ હવણાં ત્રિપૃષ્ઠ કરે છે." પઠી ત્રિપૃષ્ઠે ત્યાં આવી દૂતને કહ્યું કે, "અરે દૂત! તે કન્યાને તો હું પરણ્યો છું, માટે તે કન્યાની ઇચ્છા કરનારો ત્હારો રાજા શું જીવવાથી મૃત્યુને વધારે પસંદ કરે છે?" દૂતે આ વાત હયગ્રીવ રાજાને કહી; તેથી ક્રોધ પામેલા હયગ્રીવે તે પોતાના શત્રુનું મારવા માટે બહુ સુઝટો સોંકડ્યા. ત્યાં તેનું મહા બલવંત એવા ત્રિપૃષ્ઠ કુમારે ક્ષણમાત્રમાં જીત્યા. પઠી હયગ્રીવ પોતે ચક્રી આવ્યો. ત્રિપૃષ્ઠ પણ સામો થયો. પ્રથમ મુખ્ય સેનાપતિયોનું યુદ્ધ ચાલ્યું, તેમાં વિદ્યાધરોયે રાક્ષસ, વાઘ, ઝૂત, વિગેરેનાં રૂપો ધારણ કર્યાં; તેથી ત્રિપૃષ્ઠની સેના નાસી જવા લાગી. પઠી ત્રિપૃષ્ઠે રથમાં બેસી સેનાની આગલ આવીને શંખ વગાડ્યો, જેથી તેનો શબ્દ સાંજલી સેના તૈયાર થઈને તેની પાસે આવી. પઠી ત્રિપૃષ્ઠ અને હયગ્રીવનું યુદ્ધ ચાલ્યું. હયગ્રીવ જે જે દિવ્ય શસ્ત્રો ફેંકવા લાગ્યો તે તે શસ્ત્રોને ત્રિપૃષ્ઠ કાપી નાખવા લાગ્યો. ઠેવટ અર્ધચક્રી એવા ત્રિપૃષ્ઠે ઝયંકર ચક્ર ફેંક્યું; પણ તે ચક્ર તો ત્રિપૃષ્ઠની ઠાતિનો સ્પર્શ કરીને તેની પાસે રહ્યું. પઠી ચક્ર હાથમાં લઈ ત્રિપૃષ્ઠે હયગ્રીવને કહ્યું કે, "તું મને નમસ્કાર કરી પોતાને મારનારને નિવૃત્તિ પમાડ." હયગ્રીવે કહ્યું. "શત્રુને નમસ્કાર કરવાથી મૃત્યુ પામવું એ વધારે સારું છે; માટે તું મ્હારા ઉપર ચક્ર મૂક." પઠી ત્રિપૃષ્ઠે ચક્ર ફેંક્યું; તેથી તે ચક્ર હયગ્રીવનું મસ્તક કાપીને ફરી ત્રિપૃષ્ઠ પાસે આવ્યું. આ વખતે આકાશમાં ઝજાર-હેલા દેવતાનું ત્રિપૃષ્ઠ ઉપર પુષ્પનો વર્ષાદ કર્યો. પઠી ત્રિપૃષ્ઠે અર્ધા ઝરતકેત્રને સાધી ઠત્રની પેઠે રાબા હાથથી ૧કોટીશિલા ઉપાસી તે ઉપરથી અનેક વિદ્યાધરો સહિત જ્વલનજટી વિદ્યાધરે તેને અર્ધચક્રીનો અન્નિષેક કર્યો. વલી ત્રિપૃષ્ઠની આજ્ઞાથી મેઘવર્ણ નામના વિદ્યાધરે પોતાની પુત્રી જ્યોતિર્માલા (કે જે વિદ્યુત્પન્ન વિદ્યાધરની બ્હેન થતી હતી તેને) અર્કકીર્તિની સાથે પરણાવી, જેથી અર્કકીર્તિ તેની સાથે વિષય સુખ ઝોગવવા લાગ્યો.

હવે શ્રીષેણ રાજાનો જીવ સૌધર્મ દેવલોકથી ચવીને જેમ તલાવમાં રાજ હંસ ઉતરે તેમ જ્યોતિર્માલાના ઉદરને વિષે ઉત્પન્ન થયો. જ્યોતિર્માલાયે તે સત્રીયે સ્વપ્નામાં કાંતિવંત એવા સૂર્યને દીઠો. અનુક્રમે અવસરે પુત્ર જન્મ્યો

અને તેનું અમિતતેજ નામ પામ્યું. પઠી અર્કકીર્તિના પિતા જ્વલનજટી િધરે અન્નિનંદન મુનિ પાસે દીક્ષા લીધી. ત્યાર પઠી કપિલ બ્રાહ્મણની સ્ત્રી સત્યજ્ઞામાનો જીવ પહેલા દેવલોકથી ચવીને જ્યોતિર્માલાના નદરને વિષે અર્કકીર્તિની પુત્રીપણે ન્તપન્ન થયો. માતાયે સ્વપ્નામાં તારાનથી સુશોન્નિત રાત્રી દીઠી હતી, તેથી તે પુત્રીનું સુતારા નામ પામ્યું. અનુક્રમે તે પુત્રી યુવાવસ્થા પામી. હવે શ્રીપેણરાજાની સ્ત્રી અન્નિનંદિતાનો જીવ પહેલા દેવલોકથી ચવીને ત્રિપૃષ્ઠની સ્ત્રી સ્વયંપ્રજ્ઞા કે જે જ્વલનટી વિદ્યાધરની પુત્રી હતી તેના નદરને વિષે પુત્રપણે અવતસ્યો. માતાયે સ્વપ્નામાં મહાલક્ષ્મીનો અન્નિષેકોત્સવ દીઠો હતો; તેથી તે પુત્રનું ‘ વિજય ’ એવું નામ પામ્યું. સ્વયંપ્રજ્ઞાયે વીજાપણ એક પુત્રને જન્મ આપ્યો. તેનું નામ વિજયન્નદ પામ્યું, ઢેવટ સિંહનંદિતાનો જીવ સ્વર્ગથી ચવી ત્રિપૃષ્ઠની જ્યોતિપ્રજ્ઞા નામની પુત્રીપણે ન્તપન્ન થયો. પઠી તે પુત્રી જ્યારે અનુક્રમે મ્હોટી થઈ ત્યારે તેનો સ્વયંવર મંરૂપ કરી ત્રિપૃષ્ઠ વાસુદેવે દૂત મોકલી અનેક રાજાનું તેમ્ભાવ્યા.

આ વખતે અર્કકીર્તિયે કાંઈ કાર્યમાટે પોતાના પ્રધાનને ત્રિપૃષ્ઠ વાસુદેવ પાસે મોકલ્યો. તે પ્રધાન ત્રિપૃષ્ઠ પાસે આવી હાથ જોમીને કહેવા લાગ્યો કે, “ હે દેવ ! જો આપ આજ્ઞા આપો તો અમારા રાજા અર્કકીર્તિની પુત્રી સુતારા પણ આ તમે રચેલા સ્વયંવરમાં એકઠા થયેલા રાજાનુંમાંથી પોતાને ઇચ્છિત વર વરે. ” પ્રધાનનાં આવાં વચન સાંજલી હર્ષ પામેલા ત્રિપૃષ્ઠ વાસુદેવે કહ્યું. “ હે પ્રધાન ! તમારે અર્કકીર્તિ રાજાને કહેવું કે, મ્હારે તેમના અને મ્હારા ઘરમાં કાંઈ અંતર નથી. ” પઠી પુત્રીને સાથે લઈ અમિતતેજ પુત્ર સહિત અર્કકીર્તિ રાજા ત્રિપૃષ્ઠ વાસુદેવના પોતનપુર આવ્યો. ત્યાં તેનો ત્રિપૃષ્ઠે બહુ આદર સત્કાર કર્યો. પઠી ત્રિપૃષ્ઠે સ્વયંવર મંરૂપ રચાવી તેમાં જૂદા જૂદા નામવાલા સિંહાસનો મૂકાવ્યાં. તેમાં સર્વ રાજાનું પોતપોતાને સિંહાસને વેઠા અને ત્રિપૃષ્ઠ તથા અચલ એ વન્ને જાણ્યો સ્વયંવરના મધ્યજાગે રહેલા પોતાનાં સિંહાસન ઉપર વેઠા.

આ વખતે સ્નાન કરી શ્વેત વસ્ત્રને ધારણ કરવાથી સુશોન્નિત બનેલી, નજ્વલ અંગરાગ અને પુષ્પમાલાથી મનોહર દેખાતી, મ્હોટી પાલખીમાં વેઠેલી, વન્ને વાજુયે ચામરોથી વિંજાતી, જ્યોતિઃપ્રજ્ઞા અને સુતારા વન્ને કુમારીયો સ્વયંવરમાંથી નીચેની દેવકન્યાની પેઠે સ્વયંવર મંરૂપમાં આવીને પાલખીમાંથી નીચે

તરી સર્વે રાજાનને જોવા લાગી. સર્વે રાજાનને જોયા પઠી ત્રિપૃષ્ઠની પુત્રી જ્યોતિપ્રજ્ઞાએ અર્કકીર્તિના પુત્ર અમિતતેજ કુમારના કંઠમાં વરમાલા પહેરાવી અને અર્કકીર્તિની પુત્રી સુતારાએ ત્રિપૃષ્ઠના પુત્ર વિજયના કંઠમાં વરમાલા પહેરાવી. તે અવસરે વિદ્યાધરો, રાજાન અને બીજા માણસો હર્ષ પામતા ઠતાં “સારું તરી! સારું વરી!!” એમ મ્હોટા શબ્દ કરવા લાગ્યા. પઠી ત્રિપૃષ્ઠે અને અર્કકીર્તિએ રીજા સર્વ રાજાનને સત્કાર કરી રજા આપીને પોતપોતાની પુત્રીનો વિવાહ કર્યો. પઠી અર્કકીર્તિ જ્યોતિપ્રજ્ઞા (પોતાના પુત્ર અમિતતેજની વહુ) ને સાથે ત્રણ અને પોતાની પુત્રી સુતારાને ત્યાં ત્રિપૃષ્ઠને ઘેર મૂકી પોતાના નગર પ્રત્યે પ્રાપ્ત્યો. કેટલાક દિવસ પઠી વૈરાગ્યવંત થયેલા તેણે મુનિ પાસે ચારિત્ર લીધું.

હવે ત્રિપૃષ્ઠ વાસુદેવ મૃત્યુ પામ્યા પઠી કોઈ વચ્ચે શ્રી શ્રેયાંસનાથના શેષ્ય સુવર્ણ કુંજ નામના મુનિ પરિવાર સહિત પોતનપુરે આવ્યા. મુનિને પ્રાપ્ત્યો જાણી ત્રિપૃષ્ઠનો જ્ઞાણ અચલ (બલદેવ) તેમને વંદના કરવા ગયો. ત્યાં તેણે આચાર્યને નમસ્કાર કરી યોગ્ય સ્થાનકે બેસી મોહનિદ્રાને નાશ કરનારી ધર્મદેશના સાંજ્ઞલી. પઠી અવસરે તેણે મુનિને પૂછ્યું કે, “હે જગવન્ ! વિશ્વમાં પ્રખ્યાત અને ગુણોદય કરીને મ્હોટો એવો મ્હારો ન્હાનો જ્ઞાણ ત્રિપૃષ્ઠ વાસુદેવ કઈ ગતિ પામ્યો છે ?” મુનિએ કહ્યું. “હે રાજન્ ! પંચેન્દ્રિયનો વધ કરવામાં પ્રીતિવાલો અને મહા આરંજ કરવામાં સાવધાન એવો તે ક્રૂર ત્હારો ન્હાનો જ્ઞાણ ત્રિપૃષ્ઠ વાસુદેવ મૃત્યુ પામીને સાતમી નરકે ગયો છે.” મુનિનાં આવાં વચન સાંજ્ઞલી સ્નેહથી મોહ પામેલો અચલ વિલાપ કરવા લાગ્યો કે, “વિશ્વમાં વીર એવા હે ધૈર્યધારી જ્ઞાણ ! ત્હારી આ શી ગતિ થઈ !!! ગુરુએ કહ્યું. “હે રાજન્ ! તું શોક ન કર. પૂર્વના જિનેશ્વરોએ કહ્યું છે, તે સાંજ્ઞલ. એ ત્હારો જ્ઞાણ આ જરતક્ષેત્રને વિષે ઢેલ્લો તીર્થંકર થશે.” મુનિનાં આવાં વચન સાંજ્ઞલી અચલે (બલદેવે) વિજયને રાજ્યાસન ઉપર બેસારી અને વિજયજ્ઞને યુવરાજ પઠી આપી પોતે તેજ સુગુરુ પાસે દીક્ષા લીધી.

પઠી એક દિવસ સન્નામાં બેઠેલા વિજયરાજાની પાસે દ્વારપાલે આવીને વિનંતી કરી કે, “હે પ્રજ્ઞો ! આપના મંદિરના બારણા પાસે આપને મલવાની શ્રદ્ધા કરતો એવો કોઈ નિમિત્તિયો ઝડપે છે, તે અહિં આવે કે પાછો જાય ?” રાજાએ તેને આવવાની રજા આપી એટલે નિમિત્તિયો સન્નામાં આવી રાજાને

આશીર્વાદ આપીને યોગ્ય સ્થાનકે બેઠો. પઠી રાજાએ તેને કહ્યું કે, “હે નિમિત્તના જાણ ! ત્હારા હાથમાં પુસ્તક રહેલું છે, માટે હવેનાં જે કાંઈ સારું અથવા खोटું ત્હારા જોવામાં આવતું હોય તે મને કહે.” નિમિત્તિયાએ કહ્યું, “હે દેવ ! હું આ વચ્ચે ત્હારા જ્ઞાનથી જે કાંઈ જોઈ રું, તે કહેવાને સમર્થ નથી થતાં પણ આપની આજ્ઞાથી કહું રું કે, “આજથી સાતમે દિવસ પોતન-પુરના રાજાના મસ્તક ઉપર વિજલી પડશે.” નિમિત્તિયાનાં આવાં વચન સાં-જલી સર્વ સન્ના વજ્રથી હણાયેલાની પેઠે બહુ ડુઃખવાલી થઈ. વિજયરાજાએ પણ ક્રોધ પામી તેને કહ્યું કે, “અરે દુર્મતિ ! પોતનપુરના રાજાના મસ્તક ઉપર જ્યારે વિજલી પડવાની છે ત્યારે ત્હારા મસ્તક ઉપર શું પડવાનું છે તે તો કહે ?” નિમિત્તિયાએ કહ્યું, “મહારાજ ! તમે ત્હારા ઉપર શામાટે ક્રોધ કરો છો ? મેં જેવું ત્હારા જ્ઞાનથી જાણ્યું છે તેજ પ્રમાણે થવાનું છે. બીજી રીતે તે થવાનું નથી. વલી ત્હારા મસ્તક ઉપર વસ્ત્ર, આઝૂષણ અને રત્નોની વૃષ્ટિ થવાની છે.” રાજાએ કહ્યું, “તું આ નિમિત્તશાસ્ત્ર કોની પાસેથી જાણ્યો છે ?” નિમિત્તિયાએ કહ્યું, “હે મહારાજ ! જે વચ્ચે બલદેવે દીક્ષા લીધી તે વચ્ચે મેં પણ તેમનીજ સાથે દીક્ષા લઈ કેટલોક કાલ પાલી હતી. તે અવસરે મેં શાસ્ત્રનો અભ્યાસ કર્યો હતો તેજ હું આપને કહું રું કે, સર્વજ્ઞના જ્ઞાન વિના બીજે કોઈ ઠેકાણે સમ્યક્જ્ઞાન નથી. ત્યાર પછી હું વિષયમાં આસક્ત થવાથી ફરી ગૃહસ્થાવસ્થામાં આવી પડ્યો અને વિવાહ કરી ધનની ઇચ્છાથી અહિં આવ્યો રું.”

પછી તે નિમિત્તિયાનું સત્ય નિમિત્ત જાણી સર્વે રાજલોકો તે વચ્ચે પોતાના રાજાનું રક્ષણ કરવાના વિચારથી આકુલ વ્યાકુલ થવા લાગ્યા. એવામાં એક મંત્રીએ કહ્યું કે, “આપણે સાત દિવસ સુધી મહારાજાને વહાણમાં બેસારી પ્રયત્નથી નમુડની મધ્યે રાખીએ” બીજાએ કહ્યું કે, “પાણીની અંદર વિજલી પેસી ઝકે નહિ, પરંતુ વહાણમાં પડતી એવી તે વિજલીને કોણ નિવારણ કરી ઝકે તેમ છે ? માટે મહારાજને વૈતાલ્ય પર્વતની ગુફા ગુફામાં રાખીને વિજલીના ઝયથી રક્ષણ કરવા.” આ અવસરે ત્રીજો મંત્રી બોલી ઊઠ્યો કે, “જો કોઈ પણ મુશ્કેલી નથી; પરંતુ નાશનું કારણ છે. તેનું દૃષ્ટાંત સાંજલો.

વિજયપુર નગરમાં રુઝ્નોમ નામનો બ્રાહ્મણ રહેતો હતો. તેને જ્વલન-

शिखा नामनी स्त्री हती. तेने सखी नामनो पुत्र हतो. ते नगरमां मांसनो बोलुपी कोइ राक्षस रहेतो हतो. ते हमेशां बहु माणसोने मारतो हतो, तेथी ते नगरना राजाए तेने एक एक माणस हमेशां आपवानी व्यवस्था करी हती. तेमां तेणे एवी गोठवण करी हती के, ते नगरना माणसोना नामनी चीठी-यो करीने एक म्होटा पात्रमां जरी राखीने तेमांथी हमेशां एक चीठी काढ-वी. तेमां जेनुं नाम आवे ते माणसनो वारो ते दिवसे होवाथी तेने राक्षस पा-से मोकली आपे अने ते दिवसे बाकीना माणसोनं रक्षण करे. एम करतां क-रतां एक दिवस रुद्रसोम ब्राह्मणना पुत्रनुं नाम निकलवाथी तेनो वारो आ-व्यो एटले तेनी माता बहु दुःख पामीने रोवा लागी. तेनो रोवानो शब्द सां-जली तेना घरनी पासे रहेनारा दयावंत जूतो त्यां आवीने कहेवा लाग्या के, “हे मात ! तमे दुःख पामशो नहि. राजा ज्यारे तमारो पुत्र राक्षसने सोंपशो त्यारे अमे तेने पाठो लावी तमने आपिशुं.” जूतोनां आवां वचनथी ज्वल-शिखा हर्ष पामी. पढी राजाए ज्यारे तेनो पुत्र राक्षसने सोंप्यो त्यारे जूतोए तेने पाठो आणी माताने सोंप्यो. पुत्रना मृत्युथी जय पामती एवी माताये पण तेने तुरत पर्वतनी गुफामां मूकी वारणुं बंध करी दीधुं. परंतु ते गुफानी अंदर पण म्होठो अजगर रहेतो हतो तेणे ते पुत्रने रात्रीये गढयो. त्रीजो मं-त्री कहे ठे के, हुं एटलाज माटे कहुं ठुं के, माणसोनं कर्म कोइथी फेरवी श-काय तेम नथी. महाराजानुं जे थवानुं हशे ते थशे; तो पण तेमना विघ्ननी शान्तिने माटे अमे तो तप करिशुं.

चोथा मंत्रीये कहुं. “ए त्रीजा मंत्रीये कहुं ते सत्य ठे; परंतु जे म्हारां मनमां ठे ते पण हुं तमने कहुं. आ निमित्तियाए पोतनपुरना राजाना मस्तक उपर विजली पम्बानुं कहुं ठे; कांइ विजय राजानाज मस्तक उपर पम्बानुं कहुं नथी; माटे आपणे सात दिवस सुधी पोतनपुरनी राजपद्मी बीजा कोइ-ने सोंपवी.” चोथा मंत्रीनां आ वचनने निमित्तियाए बहु वखाण्यां अने वली तेणे कहुं के, “हुं आ वातज कहेवा माटे अहिं आव्यो हतो. ए विना बीजा विचार करवाथी शुं ? राजा सात दिवस सुधी जिनमंदिरमां रहीने तप करो के, जेथी आ म्होटी आपत्ति उल्लंघी जवाय.” राजाए कहुं. “आपणे जे कोइने सात दिवस राजपद्मी आपशुं ते मृत्यु पामशे; माटे आ वातनो जेद

બહાર પામવો નહિ. ” મંત્રીયોએ કહ્યું. “ મહારાજ ! આપે કહ્યું તે યોગ્ય છે, પરંતુ આપણે રાજ્યાન્નિષેક આ યજ્ઞપ્રતિમાને કરીયે. જો દેવતાના પ્રત્નાવશી આપત્તિ નહિ આવે તો સારું, નહિતો આ કાષ્ટમય યજ્ઞપ્રતિમાનોજ નાશ થશે. ” પઠી વિજય રાજા અંતઃપુર સહિત જિનમંદિરમાં જઈ પૌષ્ઠ વ્રત લઈને સંધ્યાના ઉપર વેસી તપ નિયમથી પવિત્ર આત્માવાલો થયો હતો મુનિની પેઠે રહ્યો. મંત્રી સામંત વિગેરે બીજા અધિકારીયો પણ રાજાના પદે યજ્ઞની પ્રતિમાને સ્થાપીને તેની પાસે રહ્યા. પઠી સાતમે દિવસ મેઘથી આકાશ વ્યાપ્ત થઈ ગયું અને ઘોર ગર્જનાથી વરસાદ પડવા લાગ્યો. વિજલી વારંવાર પ્રકાશ કરતી હતી આકાશમાંથી જાણે યમ રાજાનો દંડ હોયની ? એમ યજ્ઞની પ્રતિમા ઉપર પડી, જેથી રાજાને તે મહા ઉપસર્ગ આવી વિધિ કરવાથી વિનાશ પામ્યો. પઠી નિમિત્તિયાનાં વચનથી રાજા પોતાના ઘર પ્રત્યે આવ્યો. ત્યાં અંતઃપુરની સ્ત્રીયોએ હર્ષિતચિત્તથી વસ્ત્ર, આન્નૂષણ અને રત્નોથી નિમિત્તિયાનો સત્કાર કર્યો. રાજાએ પણ તેને વધુ ધન આપવા પૂર્વક રાજા આપીને યજ્ઞની રત્નમય મૂર્તિ કરાવી. વલી કલ્યાણની પરંપરા કરનારી જિનબિંબની પૂજા રચાવીને જાણે ફરીથી જ જન્મ પામ્યો હોયની ? તેમ મહોત્સવ કરી રાજા ફરીથી રાજ્યાસન ઉપર બેઠો.

હવે એક દિવસ વિજય રાજા સુતારા પટ્ટરાણી સહિત ક્રીડા કરવા માટે જ્યોતિર્વન નામના ઉદ્યાનને વિષે ગયો. ત્યાં પર્વતની એક વાજુએ ઢાયામાં પતિની સાથે ક્રીડા કરતી એવી સુતારાએ સુવર્ણના અંગવાલું અને મનોહર નેત્રવાલું એક મૃગ દીધું. પઠી તેણે પતિને કહ્યું કે, “ હે નાથ ! એ મૃગ મને લાવી આપો. ” પ્રિયાના સ્નેહથી મોહ પામેલો રાજા તે મૃગની પાઠલ દોડ્યો, પણ મૃગ તો વધુ દૂર ગયા પઠી વેગથી ઝૂલતીને આકાશમાં ચાલ્યું ગયું. આ વચ્ચે અણનિયોગ નામનો વિદ્યાધર વાયુના વેગથી સુતારાને હરણ કરી પોતાને નગરે લઈ ગયો. વલી પાપી એવા તે વિદ્યાધરે પ્રતારણી નામની પોતાની વિદ્યાને ત્યાં સુતારાનું રૂપ બનાવી મૂકી. પઠી તે કાર્ત્ત્વિમ સુતારાને કુર્કુટ સાંપે દંડ દીધો; તેથી તે “ હે નાથ ! ઝટ પાઠા આવો ! ઝટ પાઠા આવો !! ” એમ પોકાર કરવા લાગી. વિજય રાજા તુરત પાઠો આવ્યો તો તેણે વિપની વેદનાથી પીડા પામતી એવી પ્રિયાને દીઠી. ક્ષણવારમાં તો કરમાઈ ગયેલા મુખવાલી

ते पट्टराणी नेत्र बंध करी राजाना जोता जोतामां मृत्यु पामी. पढी राजा
 एण मूर्छा पामी पृथ्वी उपर पन्यो. बहु वारे महा कष्टथी सचेत अयोत्यारे ते
 आं प्रमाणे विलाप करवा लाग्यो. “देवताने पण प्रिय स्वरूपवाली, उदार
 विवेकवाली, गुणोने धारण करनारी अने प्रीतिवाली हे सुतारा प्रिया ! तुं क्यां
 गड्ढे ?” आ प्रमाणे राजा बहु वखत विलाप करीने प्रियानी चिता रची तेमां
 पोते बली मरवा तैयार अयो एटलामां ते स्थानके आकाशमांथी बे विद्याधरो
 आव्या. पढी एक विद्याधरे मंत्रेलुं जल चितानी अग्नि उपर ठांट्युं एटले ते-
 मांथी अट्टाट्ट शब्द करती प्रतारणी विद्या तुरत नासी गइ. विजयराजा “आ शुं
 अयुं ! आ शुं अयुं !!” एम आश्चर्यथी बोलवा लाग्यो एटले ते बन्ने विद्याधरो ए
 नमस्कार करी तेने कह्युं के, “हुं अमिततेज विद्याधरनो संजिन्नश्रोत ना-
 मनो निमित्तियो हुं. आ साथे ठे ते म्हारो पुत्र ठे. अमे बन्ने जणा शत्रुंज-
 यादि तीर्थोने नमस्कार करवा जता हता एवामां “अरे श्री विजयनरेश्वर
 प्राणनाथ ! अरे विवेकवंत अमिततेज बंधु ! म्हारुं रक्षण करो ! म्हारुं रक्षण
 करो !!” अमे तेनां आवां वचन सांजली तुरत पाठा वड्या अने अमारा
 महाराजा अमिततेजनी ब्हेननुं हरण अतुं जोइ क्रोधथी तरवार काढी युद्ध
 करवा तैयार अया एवामां सुताराये अमने कह्युं के, “तमे युद्ध करशो नहि;
 परंतु ज्योतिर्वनमां जइ प्रतारिणी विद्यानी पाठल मरवा तैयार अयेला विजय
 महाराजानुं रक्षण करो.” अमे तेनां वचनथी तुरत अहिं आव्या एटलामां
 प्रतारिणी विद्या नासी गइ.” आवी रीते कहीने बन्ने विद्याधरो खेदयुक्त चित्त-
 वाला राजाने शांत करी जेव्या अने वात कही. हवे आ वात स्वयंप्रज्ञा माताये
 अने विजयज्जे सांजली; तेथी तेनुं जेटलामां बहु शोक करवा लाग्या तेटलामां
 कोइ एक पुरुषे आकाशमार्गेथी त्यां आवो तेमने कह्युं के, “हे स्वयंप्रज्ञा
 देवी ! तमे शोक करशो नहि. वली म्हारां वचन सांजलो. रथनूपुरचक्रवाल न
 भरना महाराजा अमितविद्याधरनो मान्यवंत एवो संजिन्नश्रोत नामे निमित्तियो
 म्हारो पिता ठे. हुं तेमनो दीपशिख नामनो पुत्र हुं. एक दिवस अमे बन्ने जणा
 ज्योतिर्वन नामना उद्यानमां क्रीडा करता हता एवामां चमरचंचापुरीनो रा-
 जा अशनिघोष सुताराने हरण करी लइ जतो अमारा जोवामां आव्यो. अमे
 तेनी साथे युद्ध करवा तैयार अया, पण सुताराये तेम करवानी ना पासीने

વિજયરાજાનું રક્ષણ કરવાનું કહ્યું. અમે તે પ્રમાણે પ્રતારિણી વિદ્યાની મરવા તૈયાર થયેલા રાજાનું રક્ષણ કર્યું છે. પઠી સુતારાની સર્વ વાત જાણી-ને તેને મેલવવા માટે તૈયાર થયેલા વિજય રાજાની આજ્ઞાથી આ સર્વ સમાચાર કહેવા માટે હું તમારી પાસે આવ્યો છું. ”

પઠી સ્વયંપ્રજ્ઞાયે સત્કાર કરેલો દીપશિખ ફરી વિજયરાજા પાસે ગયો અને તે પિતા પુત્ર વન્ને જણા રાજા વિજયને તેના નગરમાં તેમની લાવ્યા. ત્યાં અમિતતેજ વિદ્યાધરરાજાએ સેવાન્નક્તિથી તેને પૂછ્યું એટલે તેણે પોતાની સર્વ વાત કહી. તે સાંજલી મહા ક્રોધ પામેલા વિદ્યાધરપતિ અમિતતેજે મરીચિ નામના દૂતને શીખામણ આપી ચમરચંચાપુરીને વિષે મોકલ્યો. દૂતે ચમરચંચાપુરીમાં જઈને અશનિઘોષને કહ્યું કે, “ તું અજાણપણાથી અમારા મહારાજાની બ્હેન જે વિજયરાજાની સ્ત્રી છે તે સુતારાને અહિં લાવ્યો છું, તે તેમને ઝડ પાઠી આપી દે; પરંતુ ત્હારે ત્યાં રાખી પોતાનો અનર્થ કરીશ નહિ. ” અશનિઘોષ ગર્વથી નંચું માણું કરીને બોલવા લાગ્યો કે, “ અરે દૂત ! શું એને પાઠી આપવા માટે હું અહિં લાવ્યો છું ? મ્હારી પાસેથી જે પુરુષ તે સુતારાને લઈ જવાની ઇચ્છા કરે છે, તે પુરુષરૂપ પતંગીયો નિશ્ચે મ્હારી ઝલહલતી તરવારરૂપ દીપકજ્યોતમાં ઝંપલાશે. ” એમ કહી અશનિઘોષે દૂતને ગલું પકમી કાઢી મૂક્યો. પઠી દૂતે રથનૂપુર ચક્રવાલ નગરમાં આવી સર્વ સમાચાર કહ્યા. પઠી અમિતતેજ વિદ્યાધરે વિજયરાજાને બે વિદ્યાનું આપી. તેમાં એક વિદ્યા શસ્ત્રને નિવારનારી અને વીજી વંધન કરનારી તેમજ ઘેરનાવનારી. આ વન્ને વિદ્યાઓ વિજયરાજાએ સાત સાત દિવસે સાધી. પઠી વિદ્યાસિદ્ધ થયેલો પોતનપુરપતિ વિજયરાજા શત્રુની સાથે યુદ્ધ કરવા ચાલ્યો. તે વચ્ચે અમિતતેજ વિદ્યાધરના રશ્મિ-વેગાદિ સંક્રમો પુત્રો વિજયરાજાની સાથે ચાલ્યો અને અમિતતેજ પોતે પોતાના મ્હોટા પુત્ર સદાશ્વરશ્મી સહિત શત્રુની વિદ્યાનો નાશ કરનારી મહાજ્વાલા નામની વિદ્યાને સાધવા માટે હિમાલય પર્વત ઉપર ગયો. ત્યાં તે માસન્નક્તિથી વિદ્યા સાધવા લાગ્યો.

હેવે અહિં સૈન્ય સહિત વિજય રાજાને પોતાના નગરની પાસે આવ્યો જાણી અશનિઘોષ વિદ્યાધરે સેનાસહિત પોતાના પુત્રોને સામા યુદ્ધ કરવા મોકલ્યા. પઠી પોતપોતાના અધિપતિનો વિજય ઇચ્છતી વન્ને સેના પરસ્પર યુદ્ધ કરવા

लगागी. आ प्रमाणे अमिततेजना रश्मिवेगादि पूत्रोनी साथे एक मास सुधी युद्ध
 की-ने पढी अशनिघोषना बलवंत एवाय पण पुत्रो हारी गया; तेथी अशनि-
 घोष पोते युद्ध करवा आव्यो. तेणे बलवंत एवाय पण अमिततेजना पुत्रोने
 नसामी मूक्या. पढी विजय राजा युद्ध करवा आव्यो. कारण हाथीजनी साथे
 युद्ध करवा सिंहज समर्थ होय ठे. क्रोध युक्त एवा विजय राजाए खड्गनो घा
 करीने अशनिघोषना बे ककमा करी नाख्या; तेथी बे अशनिघोष थया. तेमना
 पण बवे ककमा कस्या एटले तो चार अशनिघोष थया. आवी रीते ककमा क-
 रतां करतां सेंकडो अशनिघोषो थया एटले तो विजय राजा आकुल व्याकुल
 थवा लाग्यो एवामां विद्यासिद्ध अयेलो अमिततेज विद्याधर आवी पहोच्यो.
 अमिततेजने आव्यो जाणी तेना ज्ञयथी अशनिघोष मायाने त्यजी दड नासी
 जवा लाग्यो. तेने नासी जतो जोड अमिततेजे पोतानी विद्यामुखी नामनी
 विद्याने आज्ञा करी के, “ त्हारे ए पापीने दूरथी पण अमारी पासे लड आव-
 वो. ” पढी विद्यामुखी तेनी पाठल चाली; परंतु अशनिघोषतो सीम नामना
 पर्वत उपर श्री रुषजस्वामीना मंदिरनी पासे जेमने केवलज्ञान उत्पन्न अथुं
 ठे अने जेमने शेंकमो देवतानु वंदन करी रह्या ठे एवा बलदेव मुनिना शरणे
 गयो. पढी विद्याये पाठा आवी अमिततेजने सर्व वात निवेदन करी. अमिततेज
 पण “ तुं सुताराने साथे लड अमारी पासे आव. ” एम मारीचि नामना दूतने
 आज्ञा करी पोते विजय राजा सहित सर्व सैन्यने साथे लड श्री रुषजदेव प्रभुना
 मंदिरनी पासे बलदेव मुनिने वंदना करवा गयो. मारीचि दूत पण सुताराने ल-
 ड तेमनी पासे गयो. त्यां तेणे अकृत व्रतवाली देवी विजय राजाने सोंपी. त्यां
 अशनिघोषे ते बने राजानी कमा मागी अने तेमणे पण तेनो आदर कस्यो
 त्यारे तेनु परस्पर द्वेष रहीत थया. आ वखते केवलीये ज्ञव्यजनोना कानने
 विषे अमृतनी धारा समान धर्मदेशना आपी के, “ हे ज्ञव्यजनो ! रागद्वेषने
 वश थयेला जीवो बहु अनर्थो करीने पोतानो जन्म निरर्थक गमावी नाखे ठे.
 वली ते रागद्वेषना बंधनने पामेला जीवो मोक्ष मेलववाने शक्तिवंत थता न-
 थी; माटे तमे शत्रुरूप ते दागद्वेषने त्यजी द्यो. ” केवलीनी आवी देशना
 सांजली प्रबोध पामेला केटलाक माणसोए दीक्षा लीधी अने केटलाके श्राव-
 क धर्म धारण कस्यो. पढी अशनिघोषे केवलीने पूज्युं के, हे, प्रभु ? में राग

विना सुताराने हरण करी म्हारा घरमां शा माटे राखी ? ” केवलीये “ राजन् ! आ अमिततेजनो जीव पूर्व जवने विषे रत्नपुर नगरमां श्रीषेण नामनो राजा હતો. ” इत्यादि तेना सर्व जव कहिने वली कह्युं के, “ ते वखते तुं कपिल હતો અને ત્હારે સત્યજ્ઞામા નામની સ્ત્રી હતી. એ સત્યજ્ઞામા આ જવને વિષે સુતારા થઈ છે. અને કપિલનો જીવ તે તું કેટલાક જવ કરીને પઠી તપસ્વીના કુલમાં उत्पन्न થયો. ત્યાં બાલ તપ કરીને મૃત્યુ પામેલો તું અશનિ-ઘોષ થયો છે. હે રાજન્ ! પૂર્વ જવના સંબંધથી રાગરહિત એવાય પણ તેં તે સુતારાનું હરણ કર્યું હતું. પૂર્વ જવને વિષે પણ એ સુતારા ત્હારા ઉપર સ્નેહ રહિત હતી. એ કારણથી હવણાં પણ તું એના ઉપર મંદ રાગવાલો છે. ”

આવી રીતે પોતપોતાના પૂર્વજવો સાંજલી અમિતતેજ રાજા વિગેરે સર્વ માણસો હર્ષ પામીને કહેવા લાગ્યા કે, “અહો ! મહાત્માને કાંઈ અજાણ્યું નથી ! પઠી અમિતતેજે કેવલીને પૂછ્યું કે, “ હે પ્રજ્ઞુ ! હું જવ્યું હું કે અજવ્યું ? ” કેવલીએ કહ્યું. “ હે રાજન્ ! તું આજથી નવમે જવે આ જરતક્ષેત્રમાં પાંચમો ચક્રવર્તી અને શોભામો તીર્થંકર થઈશ. તેમજ આ વિજયરાજા ત્હારો પુત્ર થઈને ગણધરપદ ધારણ કરશે. ” કેવલીનાં આવાં વચન સાંજલી અમિતતેજ અને વિજય એ બન્ને જણાયે સમ્યક્ત્વમૂલ શ્રાવકધર્મ આદર્યો. વૈરાગ્યવંત થયેલા અશનિઘોષે પણ પોતાના પુત્રને રાજ્ય આપી પોતે તે કેવલી પાસે ચારિત્ર લીધું. સ્વયંપ્રજ્ઞાયે પણ વહુ સ્ત્રીયો સહિત કેવલીની પાસે દીક્ષા લીધી. પઠી વિજય અને અમિતતેજ બન્ને જણા પોતપોતાના પરિવાર સહિત મુનિને વંદના કરી પોતપોતાના દ્વાનકે ગયા. ત્યાં તેણે દેવપૂજા, ગુરુજ્ઞાતિ અને તપ વિગેરે ધર્મ કાર્યથી કેટલાક દિવસ નિર્ગમન કસ્યા. પુણ્યાત્મા એવા અમિતતેજ વિદ્યાધરે પાંચવર્ણનાં ઉત્તમ રત્નોથી એક જિનમંદિર કરાવ્યું અને તેની પાસે એક પૌષધશાલા કરાવી. એક દિવસ તે પૌષધશાલાને વિષે વિદ્યાધરોની સજ્ઞામાં બેઠેલો અમિતતેજ ધર્મકથા કરતો હતો એવામાં શાશ્વતા જિનેશ્વરના દર્શન કરવા માટે આકાશમાર્ગે અગ્ને જતા એવા બે ચારણ મુનિયોએ તે નવિન જિનમંદિર દીધું; તેથી તેણે તે જિનપ્રતિમાને વંદન કરવામાટે નીચે ઉતર્યા. રાજા અમિતતેજે બન્ને મુનિયોને આસન ઉપર બેસારી જ્ઞાતિથી વંદના કરી. પઠી એક મુનિએ કહ્યું કે, “ હે રાજન્ ! જો કે તું પોતે ધર્મ જાણે છે, તો પણ અ-

मारे धर्म कहेवो योग्य ठे; माटे कहुं तुं ते तुं सांजल.

आ मनुष्य जव विगेरे सर्वसामग्री पामिने अने जवस्थितिने जाणीने सुखना अर्थी माणसोए निरंतर धर्म आचरवो. " मुनिनो आवो धर्मोपदेश सांजली हर्षित अयेला अमिततेजे तेमने नमस्कार कस्यो. पढी बन्ने मुनियो आकाशमार्गे अश्वने इक्षित स्थानके चाढया गया अने अमिततेजे तथा विजये केटलोक काल धर्मध्यानमां निवृत्त कस्यो. पढी पुण्यात्मा ते बन्ने राजाजल द-
रवर्षे त्रण यात्रा करवा लाग्या. तेमां वे शाश्वत् तीर्थनी यात्रा अने एक अशा-
श्वत् तीर्थनी यात्रा. चैत्रमासना शुक्लपक्षमां पहेली शाश्वतीयात्रा अने बीजी
आसोमासमां अष्टाश नामनी यात्रा. देव अने विद्याधरो चैत्र तथा आसोमा-
समां नंदीश्वरे यात्रा करता अने बाकीना सर्वे माणसो पोतपोताना स्थानके
रही जिनमंदिरमां हर्षथी यात्रा करता. वली ते राजाजल त्रीजी यात्रा सीम प-
र्वत उपर ज्यां बलदेव मुनिने केवलज्ञान उत्पन्न अयुं हतुं ते आदीश्वर प्रज्जुना
मंदिरमां करता हता. आ प्रमाणे बहु वर्षो सुधी यात्रा करीने कोइ वखते अ-
मिततेज अने विजय ए बन्ने जणा मेरुपर्वत उपर शाश्वताजिननां दर्शन क-
रवा गया. त्यां तेमणे नंदनवनमां विमल अने महामति नामना वे चारण मु-
निने वेठेला दीठा. मुनिने वंदना करी अने तेमनो धर्मोपदेश सांजलीने बन्ने
जणाए तेमने पूछ्युं के, " हे जगवन् ! अमारुं केटलुं आयुष्य ठे ? " मुनि-
योए " तमारुं ठवीश दिवसनुं आयुष्य ठे. " एम कहुं एटले तेल बन्ने कहेवा
लाग्या के, " हाय ! हाय !! विषय रूप मांसने विषे गीघपक्षीनी पेठे लोन्नी
अयेला आपणे आटला वखत सुधी चारित्र लइ शक्या नहि ! हवणां अल्प
आयुषवाला आपणे शुं करीशुं ? " मुनियोए कहुं. " एमां तमारुं शुं नाश
अयुं ठे ? कारण हवणां तुरत लीधेलुं व्रत पण हमने स्वर्ग तथा मोइ
आपनारुं अशे. "

पढी अमिततेज अने विजय बन्ने जणा पोतपोताने नगरे गया. त्यां ते-
जए पोतपोताना पुत्रोने राज्य आपी बन्ने जणाये अजिनंदन मुनि पासे साये
चारित्र लीधुं. पढी पादपोपगमन अनशन लइने रहेला ते बन्नेली मध्ये वि-
जय मुनिने पोताना पिता बलदेवनुं बल सांजलर्युं; तेथी तेमणे एवुं नियाळुं
कर्युं के, " हुं पण आ तपथी म्हारा पिताना सज्जन बलवंत आलं. " विज-

ય મુનિયે આ પ્રમાણે નિયાણું કર્યું અને અમિતતેજે નિયાણું કર્યું ના પઠી તે વન્ને જણાણ મૃત્યુ પામી પ્રાણત દેવલોકમાં સાથીયાના સરસ્વા આ કારણાલા નંદકાવર્ત નામના વૈમાનમાં દિવ્યચૂલ અને મણિચૂલ નામના મહત્તે સમૃદ્ધિવંત દેવતા થયા. ત્યાં તેમણે સમગ્ર દેવકાર્ય કરી, દિવ્ય સુખ જાગેવી તેનજ જિનચૈત્યવંદન વિધિ કરવાપૂર્વક નંદીશ્વર દ્વીપમાં યાત્રા કરીને પોતાના સમ્યક્ત્વ રત્નને બુજ્વલ કર્યું. (ચોથો તથા પાંચમો ભવ.)

આ જંબૂદ્વીપના પૂર્વ મહાવિદેહ ક્ષેત્રની મધ્યમાં રહેલી રમણીય નામની વિજયમાં શુભગા નામની નગરી છે. ત્યાં ગાંઝીર્ય વિગેરે ગુણોથી સમુદ્ધા સરસ્વો મહા પ્રતાપવંત સ્તિમિતસાગર નામનો રાજા રાજ્ય કરતો હતો. તેને પવિત્રશીલથી પૃથ્વીના સમાન પહેલી વસુંધરી અને ગુણયુક્ત એવી વીજી અનુહરી એમ બે સ્ત્રીઓ હતી.

હવે દિવ્યચૂલનો જીવ પ્રાણત દેવલોકથી ચઢીને વસુંધરીના બદરને વિષે અવતર્યો. માતાયે તે વચ્ચે રાત્રીયે સ્વપ્નામાં ગજ, પદ્મ સરોવર, ચંદ્ર અને વૃષભ જોયા. કારણ તે ચાર વલદેવના જન્મને સૂચવનારા શુભ છે. પઠી વસુંધરીયે પૂર્ણ અવસરે સુવર્ણના સરસ્વી કાંતિવાલા પુત્રને જન્મ આપ્યો. પિતાએ તેનું અપરાજિત એવું ઉત્તમ નામ પાડ્યું. પઠી મણિચૂલનો જીવ પણ પ્રાણત દેવલોકથી ચઢી અનુહરીના બદર રૂપ માનસરોવરને વિષે હંસની પેઠે બુત્પન્ન થયો. તે વચ્ચે રાત્રીમાં અનુહરીયે સ્વપ્નાને વિષે સિંહ, સૂર્ય, કુંજ, સમુદ્ર, લક્ષ્મી, રત્નનો રાશી અને અગ્નિજ્વાલા એ સાતને પોતાના સુખને વિષે પ્રવેશ કરતા દીઠા. પઠી જાગી બઠેલી અનુહરીયે સ્વપ્નાની વાત પતિને કહી એટલે સ્તિમિતસાગર રાજાએ સ્વપ્ન પાઠકને બોલાવી સ્વપ્નની વાત કહી એટલે તેણે કહ્યું કે, “હે રાજન્ ! આ સ્વપ્નથી તમને વાસુદેવ પુત્ર થશે અને પ્રથમનો પુત્ર વલદેવ થશે.” પઠી રાજાએ ધનાદિકથી સત્કાર કરેલો સ્વપ્નપાઠક પોતાને ઘેર ગયો. પઠી અનુહરીયે પૂર્ણ અવસરે શ્યામકાંતિવાલા પુત્રને જન્મ આપ્યો. પિતાએ તેનું ‘અનંતવીર્ય’ નામ પાડ્યું. અનુક્રમે કલાહનો અન્યાસ કરતા કરતા યુવાવસ્થામાં આવી પદોચેલા અને રૂપ લાવણ્યથી મનોહર એવા તે વન્ને પુત્રોને સ્તિમિતસાગર રાજાએ ઉત્તમ કન્યાને સાથે પરણાવ્યા.

એક દિવસ તે નગરીના બધાને વિષે ઉત્તમ જ્ઞાનધારી સ્વયંપ્રજ્ઞપ્રજ્ઞ ના-

मोरो मुनि आब्या हता. ते बखते राजा क्रीडा करवा गयो हतो. त्यां क्रीडा तां आकी गयेलो ते उद्यानमां आवी अशोक वृक्षानी नीचे बेगो. एवामां त्यां तेणे निश्चल ध्यानथी बेठेला मुनिने दीठा. पठी शुभ्रजावथी मुनिनी पासे जे तेमने त्रण प्रदक्षिणा पूर्वक वंदना करीने ते योग्य स्थानके बेगो एटले मुनिये धर्म देणना आपी के, “कषाय (क्रोध, मान, माया, लोभ) रूप वृक्षोने दुष्ट ध्यानरूप फुल अडने पठी आ लोकमां पापकर्म रूप फल अने परलोकमां दुर्गति रूप फल थाय ठे. संसारथी उद्वेग पामेला चित्तवाला अने मोक्षसुखनी इच्छा करनारा माणसोए अनर्थना कारणरूप ते कषायोने त्यजी देवा.” मुनिनो आवो पवित्र धर्मोपदेश सांजली वैराग्यवंत थयेला स्तिमितसागर राजाए अनंतवीर्यने राज्य आपी अने अपराजितने युवराज पद्मी आपीने पोते ते स्वयंप्रभुप्रभु मुनि पासे दीक्षा लीधी. पठी अंत अवसरे मनथी व्रतनी कांडक विराधना करी मृत्यु पामेलो ते अबोलोकमां चमरेड थयो.

हवे समृद्धिवंत एवा अपराजित अने अनंतवीर्यने कोइ विद्याधरनी साथे प्रीति अइ; तेथी ते विद्याधरे तेमने आकाशगमननी विद्या शीखवी अने ते साधवाना उपाय तथा सामग्री बतावी. आ अनंतवीर्य राजाने त्यां गीत अने नृत्यमां चतुर एवी बर्बरी अने चिलाती नामनी वेदयानु हती. एक दिवस ते बन्ने स्त्रीयोनां अज्ञूत गीत अने नृत्यना रंगमां अनंतवीर्य अने अपराजित बन्ने जणा व्याप्त अइ रह्या हता एवामां पोतानी इच्छा प्रमाणे विचरनारा, ब्रह्मचारी अने क्लेश कराववो जेमने प्रीय ठे एवा पुण्यात्मा नारद ऋषि आब्या. पण ते बन्नेमांथी कोइये सामा जइ तेमनो सत्कार कस्यो नाहे. तेथी नारद क्रोध पामी विचार करवा लाग्या के, “आ बन्ने जणा दासोना नाट्यने विषे मोह पामेला ठे, माटे तेमणे म्हारो सत्कार कस्यो नथी. तो हवे म्हारे आ कलाना पात्ररूप बन्ने वेदयानुने कोइ बलवंत पुरुष पासे हरण कराववी.” आ प्रमाणे विचार करी नारद त्यांथी प्रतिवासुदेव एवा विद्याधरना अधिपति दमितारि राजा पासे गया. त्यां राजाए तेमने आदर सत्कारथी आसन उपर बेसारीने पठी पूढ्युं के, “हे ऋषि ! तमे पृथ्वी उपर कांइ आश्चर्य दीतुं होय तो कहो ? ” नारदे कह्युं. “हे राजन् ! सांजल. हुं सुभ्रगानगरीना राजा अनंतवीर्यनी पासे गयो हतो. में त्यां विश्वने आश्चर्य करनारी बर्बरी अने चिलाती नामनी तेनी

वे उत्तम नर्तकीयोने जोइ. हे राजन् ! ते बन्ने नर्तकीयो विना आ त्हारी विद्या अथवा विस्तारवंत राज्यथी पण शुं ?” आ प्रमाणे कहीने नारद त्थी चाट्या गया.

पठी दमितारि राजाए दूत मोकळ्यो; तेथी ते पोताना स्वामीना बलर्थ गर्वधारी दूत अनंतवीर्य राजानी पासो आवीने कहेवा लाग्यो के, “हे राजन्. रत्न तो राजानी पासो होय ठे, माटे आ तमारी बन्ने नर्तकीथो दमितारि महाराजाने अर्पण करो.” दूतनां आवां वचन सांजली अनंतवीर्य अने अपराजित बन्ने जणाए कह्युं. “हे दूत ! ए योग्य ठे; परंतु तुं त्हारा राजाना कहेवाथी बोले ठे. पोतानी मरजीथी बोलतो नथी. तो हवे अमे विचार करीने ते प्रमाणे करिशुं. तुं त्हारा राजा पासो जा.” दूतने आ प्रमाणे कहीने राजा आप्या पठी ते बन्ने जाइयो विचार करवा लाग्या के, “ए दमितारि राजा पोतानी विद्याना बलथी आपणो पराजव करशे, माटे आपणो पण आपणा चित्तमां रहेली विद्याने साधीने तेना गर्वनो नाश करीये.” आवी रीते ते बन्ने बंधुन विचार करता हता एवामां तेमणे पूर्व जन्मे साधेली तेज विद्या पोतानी मेले त्यां आवी अने “तमे विद्या सिद्ध अया ठे.” एम कहीने तेणे तेमना शरीरने विषे निवास कख्यो; तेथी ते बन्ने जाइयो विद्याना प्रज्ञावथी म्होटा बलवंत विद्याधर अया. पठी तेमणे गंध, पुष्प विंगेरेशी विद्यादेवीनुं पूजन करयुं. आ वखते फरीथी दमितारि राजाओ दूत त्यां आवी तेमने कहेवा लाग्यो के, “अरे ! शुं तमे दमितारि महाराजाना हाथथी यमराजाना परुणा अवांनी इच्छा करो ठे ? के जे तमे आज सुयी बन्ने नर्तकीयोने मोकली नहि ? ” पठी बन्ने जाइयोए कह्युं के, “निश्चे स्वास्तीनुं हीत करवुं जोइये.” पठी वंने जणा दमितारि राजानी कनकथी पुत्रीना लोअथी उत्तम नर्तकीनुं रूप धारण करी दमितारि राजा पासो गया. त्यां दमितारि राजाए तेमनुं कलाकौशल्य जोडने कह्युं के, “तमारे म्हारी पुत्री कनकथीने वितोद कराववो.” राजानो आवो वीलामीने दुध जलाववा जेवो हुता आंजली अग्नजित अने अनंतवीर्य वंने जाइयो बहु हर्ष पास्या. पठी राजा पुत्रमां जड कनकथीनुं स्वरूप जोडने विचारयुं के, “निश्चय वंने त्हाणी उत्तम इन्दुनो सार लवने आ कन्याने बसावी ठे.” आस विचाराने वंने जणा दास्यथी मनोहर अंन देशी ज्ञानायुक्त मधुर प्रिय वच-

मारे। तेनी साथे वार्ताविनोद करवा लाग्या एटले कनकश्रीये अनंतवीर्यना गुण
 ॐ रूप विगेरे अपराजितने पूठ्युं. अपराजिते कह्युं. “एना रूप, चातुर्य अने
 सांज्जीर्यादि गुणो बहु जीजोथी पण कही शकाय तेम नथी. आ त्रण लोकमां
 ऐना जेवुं रूपवान् अने गुणवान् कोइ नथी. जाग्य विना एनुं नाम सांज्जलवुं
 दुर्लभ ठे तो पढी रूप अने लावण्यनुं दर्शन तो क्यांथीज थाय ? ” आवा
 अनंतवीर्यना गुणो सांज्जली कनकश्री अत्यंत रोमांचयुक्त थइ गइ; तेथी अप-
 राजिते तेने फरी कह्युं के, “हे राजकन्या ! जो त्हारे एनुं स्वरूप जोवुं होय
 तो कहे, ते हवणांज बतावुं. ” कन्याये कह्युं. “ ते स्वरूप एक वखत बतावो
 तो म्हारो जन्म सफल थाय. ” पढी अपराजित अने अनंतवीर्य बने जणाये
 पोतानुं स्वरूप प्रगट कर्युं. ते जोइ हर्षित थयेली कनकश्रीये कह्युं के, “नि-
 श्रय हुं तमारी आज्ञा प्रमाणे चालनारी दासी हुं. ” तेनां आवां वचन सांज्जली
 अनंतवीर्ये कह्युं. “ जो एम ठे तो चाल, अमारी नगरीये जइये. ” कनकश्रीये
 कह्युं. “ आपनुं कहेवुं सत्य ठे; परंतु म्हारो पिता बहु जयंकर ठे, तेथी ते
 तमारो नाश करशे. ” बने जाइयोए हसीने कह्युं. तेनो त्हारे जरा पण जय न
 राखवो. ए अमारी सामो एक क्षणमात्र रही शकवानो नथी. ” तेनुनां आवां
 वचन सांज्जली प्रेमपाशथी बंधायली कनकश्री रूप अने सौंदर्यथी तेमना
 उपर आशक्त थइ गती तेमनी साथे चाली निकली. पढी विद्याथी तैयार करेला
 वैमानमां बेसीने आकाश मार्गे उज्जा रहेला अनंतवीर्ये सज्जामां बेठेला दमि-
 तारि राजाने कह्युं के, “ अरे सामंत, मंत्री सेनापति विगेरे पुरुषो ! सांज्जलो.
 हुं आ तमारा राजानी पुत्रीनुं हरण करीने जानं हुं. तमे पाठलथी एम कहे-
 शो के, अमने कहा विना चोरी करीने चाल्यो गयो, माटे कहुं हुं. ” अनंतवीर्य-
 नां आवां वचन सांज्जली कोपथी विकराल देखाता दमितारिये कह्युं के, “अ-
 रे ! ए दुष्टने ऊट पकसो ! पकसो ! ! ” पढी सर्वे विद्याधरो हुंकार शब्द कर-
 ता “ अरे दुष्ट ! तुं क्यां जवानो ठे ? ” एम कही हथीयार लइ, सिंहनी पा-
 ठल शियालनी पेठे अनंतवीर्यनी पाठल दोरुचा. पण ते सर्वेने अनंतवीर्ये प-
 वन जेम पांदमाने जुरामी मूके तेम नसामी मूक्या. पढी कळपांतकाले उल्ल-
 लता समुझनी पेठे चालती सेनाथी गर्ववारी तेम हाथी, घोडा अने पायदल-
 ना म्होटा शब्दथी आकाशने गजावी मूकतो दमितारि राजा पोते चाल्यो.

तेने आवतो जोइ जय पामेली कनकश्रीने शांति करी अनंतवीर्य शत्रुना
 न्यनो नाश करवा माटे पोतानुं सैन्य एकठुं करयुं. पठी बन्ने सेनानुं युद्ध
 छयुं तेमां पोतानी सेनाने शत्रुनए नसामी मूकी जोइने जेटलामां अनंतवी
 कांडक व्याकुल अवा लाग्यो तेटलामां वनमाला, गदा खड्ग, मणि शंख, धनु
 व्य अने प्रतिवासुदेव पासेली आववानुं चक्र ए सात रत्न प्राप्त अयां. पठी
 पांचजन्य शंख लइ अनंतवीर्य एवो जयंकर शब्द कख्यो के, जेथी शत्रुनुं सै-
 न्य ते सांजली मूर्छा पामी गयुं अने पोतानुं सैन्य उत्साहवंत अयुं; तेथी द-
 मितारि राजा पोते युद्ध करवा आव्यो. तेने जोइ शस्त्रथी जरपूर रथमां बेसी
 अनंतवीर्य अने अपराजित बन्ने जणा तैयार अया. ते वखते रणजूमिने विषे
 लोहीनी नदीमां सुजटोना जूढा जूढा शरीरो नृत्य करवा लाग्या. दमितारि
 राजाना सर्व शस्त्रो अनंतवीर्य कापी नाख्यां एटले तेणे देदीप्यमान एवुं चक्र
 अनंतवीर्य उपर मूखयुं. परंतु ते चक्र तो अनंतवीर्यना हृदयनो स्पर्श करीने
 तेनाज हाथ उपर वेठुं. पठी अनंतवीर्य कह्युं के, “हे दमितारि! तुं राज्यलक्ष्मी
 जोगव. मृत्यु न पास. तुं कनकश्रीनो पिता ठे तो हुं तने जीवतो मूकुं तुं,
 माटे जा.” दमितारिये कह्युं. “जेवी रीते में मूकेलुं चक्र निष्फल अयुं तेवी
 रीते त्हाराथी मूकायलुं ते चक्र पण निष्फल अशे. एम हुं धारुं तुं.” एम कही
 तरवार लइ पोतानी सामे दोरता एवा ते दमितारिनुं मस्तक अनंतवीर्य का-
 पी नाख्युं. आ वखते आकाशमां बुझा रहेला व्यंतरोए हर्षथी स्तुति करवा-
 पूर्वक अनंतवीर्यना मस्तक उपर पुष्पवृष्टि करी अने कह्युं के, “वलवंत एवो
 आ अनंतवीर्य आ विजयनो अर्थ चक्रवर्ती वासुदेव ठे अने आ बीजो ठे ते
 वलदेव ठे. ते बन्ने दीर्घकाल सुखी विजयवंता वर्तो.” पठी विजाधर सुजटो अ-
 नंतवीर्यनो आश्रय करता उता तेमने प्रणाम करवा लाग्या. अनंतवीर्य पण ते
 सर्वनो आदरसत्कार कख्यो. पठी अपराजित अने अनंतवीर्य बन्ने जणा विद्या-
 धरो महित मनोहर वैमानमां जेलीने पोतानी नगरी तरफ चाट्या. रस्तामां
 कनकाचल पर्वत आव्यो तेने जोइ विजाधरोए तेमने कह्युं के, “हे महाराज!
 आपणे आ पर्वत उपर रहेला जिनेश्वरोना चैत्योने वंदन करता जइये.” पठी
 वैमानमांथी नीचे उतगी जिनचैत्योने वंदन करयुं एटलामां तेजुंए त्यां जेमने
 एक वर्षना उपवागना तपथी केवल ज्ञान उत्पन्न अयुं हतुं एवा कीर्तिधर ना-

મારો મુનિને જોઈ હર્ષથી તેમને વંદના કરી. પઠી હર્ષથી રોમાંચિત શરીર-
 ઓ તે બંને જાણ્યો મુનિની સન્મુખ બેસીને પવિત્ર એવી ધર્મ દેશના સાંજ-
 ના લાગ્યા. પઠી અવસરે કનકશ્રીએ મુનિને પૂછ્યું કે, “મ્હારે વંધુબનો વિ-
 ધાગ અને પિતાનું મૃત્યુ શા કારણથી થયું?” કીર્તિધર મુનિએ કહ્યું. “હે
 જાણે ! તેનું કારણ સાંજલ.”

ધાતકીશ્વરના જ્ઞરતક્ષેત્રને વિષે ધન ધાન્યથી જ્ઞરપૂર એવું શંખપુર ના-
 મનું નગર છે. ત્યાં દરિડી એવી શ્રીદત્તા નામે સ્ત્રી રહેતી હતી. કોઈ વખતે તે
 સ્ત્રી ચાલતી ચાલતી શ્રીપર્વત ઉપર ગઈ. ત્યાં તેણે સતયજ્ઞ નામના સાધુને
 જોઈ વંદના કરીને તેમનો ધર્મોપદેશ સાંજલી પોતે ગીતાર્થ થઈને શ્રીધર્મચક્ર-
 વાલ નામનું તપ કર્યું. તે તપના આરંભે અને અંતે અઠમ કરાય છે અને મધ્યે
 સામત્રી ચોથ કરાય છે. શક્તિ પ્રમાણે દેવ ગુરુની જ્ઞક્તિ કરવી. શ્રીદત્તાએ એ
 પ્રમાણે સર્વ કર્યું એટલે પારણાને દિવસે સર્વ માણસોએ એકઠા થઈ તે શ્રીદ-
 ત્તાને મનોહર જોજન વસ્ત્રાદિ આપ્યાં. વલી તે જેના ઘરને વિષે કામ કરતી હતી
 તેનું તેને વધારે જોજન વસ્ત્રાદિ આપ્યાં; તેથી તે કાંઈક ધનવાલી થઈ. એક દિ-
 વસ તેના ઘરની જ્ઞાંત પત્ની ગઈ તેમાંથી વહુ ધન નિકળ્યું એટલે તે શ્રીદત્તાએ
 કરેલા વ્રતનું ઉચ્ચાપન કરવાનો આરંભ કસ્યો. તેમજ જિનમંદિરોમાં વિશેષે પૂજા
 રચાવી. ત્યાર પછી તેણે સાધર્મીવાત્સલ્ય કર્યું. તે વખતે તેના ઘરને વિષે એક
 માસના ઉપવાસી સુવ્રત નામના મુનિ ગોચરી માટે આવ્યા. શ્રીદત્તાએ તેમને
 વહુ હર્ષથી શુદ્ધ આહારવમે પ્રતિલાજ્યા અને ધર્મના ફલને જોઈ હર્ષિત થયેલી
 તેણે ધર્મ પૂછ્યો એટલે મુનિએ કહ્યું કે, “અત્યારે ધર્મોપદેશનો અવસર નથી. જો
 ધર્મ સાંજલવો હોય તો અવસરે ઉપાશ્રયે આવીને સાંજલવો.” એમ કહી મુનિએ
 ઉપાશ્રયે જઈ પારણું કર્યું. પછી અવસરે શ્રીદત્તા વિગેરે નગરવાસી લોકોએ ઉ-
 પાશ્રયે આવી ધર્મ સાંજલ્યો, તેથી સરલ મનવાલી શ્રીદત્તાએ સમકીર્તમૂલ ધર્મ
 ધારણ કસ્યો. પછી મુનિ વિહાર કરી ગયા અને શ્રીદત્તા પણ ઘેર જઈને પોતે
 અંગીકાર કરેલા ધર્મને વિધિ પ્રમાણે પાલવા લાગી.

(શ્રીકીર્તિધરમુનિ કનકશ્રીને કહે છે કે) હે રાજકન્યા ! એક દિવસ તેણે
 કર્મના વશપણથી ધર્મને વિષે મનમાં ડુગંઢા કરી કે, “હું આ જિનધર્મને ઉ-
 ત્તમ પ્રકારે પાલું હું, પણ તેનું ફલ મને થશે કે નહિ ? આવી રીતે ધર્મની ડુ-

गंठा करीने आयुष्यनो कय अये सृत्यु पामेली ते ज्यां उत्पन्न अइ ते हुं हे
 कहुं हुं. आ विजयमां वैताढ्य पर्वत उपर सुरमंदिर नामना नगरने विषे
 नकपूज्य नामनो राजा हतो. तेने वायुवेगा नामनी स्त्री अने कीर्तिधर नामन
 हुं पोतेज पुत्र हतो. म्हारे अनिलवेगा नामनी स्त्री हती. एक दिवस ते अनि
 लवेगाये गज, कुंज अने वृषजना स्वप्नथी सूचवेला एक पुत्रने जन्म आय्यो
 के, जे प्रतिवासुदेव एवो दमितारि राजा पोतेज म्हारा पुत्ररूपे हतो. पढी यु-
 वावस्थामां आवेला ते पुत्रने बहु कन्यायो परणावीने राज्यासन उपर बेसारी
 में चारित्र लीधुं. ए दमितारि राजानी मदिरा नामनी स्त्रीना उदरथी उत्पन्न
 अयेली कनकश्री नामनी पुत्री ते हुं पोते ठे. तें पूर्वजवने विषे धर्मनिंदा करी
 तेथीज तने आ बंधुवियोगादि दुःख प्राप्त अयुं ठे. ”

आ प्रमाणे कीर्तिधर मुनिरूप पोताना पितामहना मुखथी पोतानो
 पूर्वजव सांजली कनकश्री अत्यंत वैराग्यवासीन अइ; तेथी तेणे हाथ जोमी
 अनंतवीर्य तथा अपराजितने कह्युं के, “ जो लसे मने आझा आपो तो हुं
 दीक्षा लउं. ” पढी ते बने जणाए कह्युं के, “ एक दखत आपणे नगरीये ज-
 डये. त्यां स्वयंप्रजप्रज्जुनी पासे तुं चारित्र धारण करजे. ” पढी ते कीर्तिधर
 मुनिले नमस्कार करी अने वैमानमां वेसी अपराजित अने अनंतवीर्य बने जणा
 कनकश्री सहित पोतानी नगरीये आव्या.

हवे कोइ बखते देव, असुर अने मनुष्योए पूजेला श्री स्वयंप्रजप्रज्जु
 ते सुजगा नगरीने विषे समवसस्था एटले कनकश्री सहित अनंतवीर्य अने
 अपराजित बने जणा त्यां जइ प्रज्जुने वंदना करीने धर्म सांजलवा लाग्या.
 कनकश्री पहेलां पण विरक्त बुद्धिवाली हती, ते हवे आ जिनेश्वरनी वाणी
 सांजली विशेषे वैराग्यवासीत अइ, तेथी अपराजिते अने अनंतवीर्ये करेला
 महोत्सव पूर्वक तेणे प्रज्जु पासे दीक्षा लउने एकावल्यादि म्होटां तप कख्यां.
 अनुक्रमे शुक्लध्यानरूप अग्निथी चार घातीकर्मनो कय करीने केवलज्ञान मेलवी
 ते कनकश्री मोक्षपद पामी.

हवे अपराजितनी विरता नामनी स्त्रीने गुमति नामनी पुत्री हती. जी-
 वार्त्तायादिक तत्त्वनी जाण अने तपना कार्यमां उद्यमवती एवी ते पुत्री बाल

અવસ્થાથીજ જિનશાસનને વિષે કુશલ હતી. એક દિવસ તેના ઘરને વિષે શાંત, ક્રમાવંત અને નમ્ર એવા કોઈ વરદત્ત નામના મુનિ ગોચરીને અર્થે આવ્યા. આ વચ્ચે પોતાના પારણાને માટે પીરસેલા આલમાં સુમતિ ઝોજન કરવા બેસતી હતી એવામાં તે મુનિને જોઈ તેણે તેજ આલમાં પીરસેલી ઉત્તમ રસવતીથી સાધુને પ્રતિલાજ્યા, તેથી મુનિના પ્રજ્ઞાવને લીધે સુમતિની જ્ઞાતિથી પ્રસન્ન થયેલા દેવતાએ તુરત પંચ દિવ્ય પ્રગટ કર્યાં. પછી સાધુ પોતાને સ્થાને ગયા અને પુત્રીનો આવો પ્રજ્ઞાવ જોઈ અપરાજિત અને અનંતવીર્ય વિચાર કરવા લાગ્યા કે, “ નિશ્ચે આ પુત્રી પુણ્યવંતી છે. ” પછી તેમણે પ્રધાનની સાથે વિચાર કરીને મ્હોટા ઉત્સાહથી પુત્રીનો મનોહર સ્વયંવર મંરૂપ રચ્યો. પછી ઉત્તમ શૃંગાર ધારણ કરી અને હાથમાં વરમાલા લઈ રાજકુમારી જેટલામાં સખીયોના પરિવાર સહિત સ્વયંવર મંરૂપમાં આવી તેટલામાં સંકેતને લીધે પૂર્વજનની વ્હેન દેવીએ આવીને તેને વ્રત લેવાનો પ્રતિબોધ આપ્યો. પછી સ્વયંવરમાં આવેલા સર્વે રાજાઓની અને અપરાજિત તથા અનંતવીર્યની રજા લઈ પાંચસે કન્યાઓ સહિત સુમતિ રાજકન્યા સુવ્રતા સાધ્વી પાસે ચારિત્ર લઈ નિર્મલ તપ કરવા લાગી. અનુક્રમે કૃપકશ્રેણી ઉપર ચમી કેવલ-જ્ઞાન મેલવનારી તે સાધ્વી અનેક જીવજીવોને પ્રતિબોધ કરી મોક્ષ પામી. અનંતવીર્ય પણ પોતાનું ચોરાશી લાખ પૂર્વનું આયુષ્ય પૂર્ણ કરી મૃત્યુ પામીને પહેલી નરકને વિષે બેતાલીશ હજાર વર્ષના આયુષ્યવાલો નારકી થયો. પછી અપરાજિત પણ બંધુના વિયોગથી બહુ શોક કરવા લાગ્યો એટલે નીતિ અને ધર્મના જાણ એવા મંત્રીએ તેને કહ્યું કે, “ હે રાજન્ ! જ્યારે તમારા સર-સ્વા ધીર પુરુષો મોહ પીશાચથી વ્યાકુલ થાય ત્યારે પછી બીજા પુરુષો શી રીતે ધીરપણું ધારણ કરી સકશે ? ” મંત્રીનાં આવાં વચન સાંજીવી : અપરાજિત કાંઈક શોક રહિત થયો. પછી તે યશોધર ગણધર પાસે ચારિત્ર લઈ બહુ પ્ર-કારનાં તપ કરી મૃત્યુ પામીને અચ્યુત દેવલોકને વિષે ઇંડ થયો.

હવે આ જંબૂદ્વીપના ઝરતકેત્રને વિષે વૈતાલ્ય પર્વતની દક્ષિણ શ્રેણી ઉપર ગગનવદ્ધજ્ઞ નામના નગરને વિષે મેઘવાહન નામનો વિદ્યાધર રાજા રા-જ્ય કરતો હતો. તેને અનેક પ્રકારના ગુણને ધારણ કરનારી અને ઉત્તમ રૂ-પવાલી મેઘમાલિની નામની સ્ત્રી હતી. અનંતવીર્યનો જીવ નરકમાંથી નિક-

ली तेमनो मेघनाद नामनो पुत्र अयो त्यारे तेने बहु कन्या परणाववा पूर्वक राज्यान्निषेक करी मेघवाहन राजाए चारित्र लीधुं. पढी बन्ने श्रेणीना अधिपति मेघनाद राजाए पोताना पुत्रोने एकसोने दश देशो वेहेची आप्या. कोइ दिवसे ते मेरुपर्वत उपर शाश्वता जिनेश्वरोने अने प्रज्ञप्ति बिद्याने ऋक्तिपूर्वक वंदना करतो हतो एवामां त्यां अच्युत देवलोकना सर्वे देवता आव्या. तेमां तेनो पूर्वजवनो बंधु अच्युतेइ पण आव्यो हतो. अच्युतेइ पोताना पूर्वजवना बंधु मेघनादने जोइ स्नेहथी तेने पूर्वजवनुं स्वरूप धर्म सहित संजलाव्युं; तेथी ते मेघनाद हर्षित अयो ठतो अनेक विद्याधरो सहित पोताना नगर प्रत्ये गयो. त्यां ते अमरसूरि गुरु पासे चारित्र लइ नंदन पर्वत उपर जइ तप करवा लाग्यो. आ वखते हयग्रीव राजाना पुत्रनो जीव के जे, असुरकुमारपणे उत्पन्न अयो हतो तेणे ते एक रात्रीये कायोत्सर्ग करी रहेला मेघनाद मुनिने बहु उपसर्गो कख्या. पढी कायोत्सर्गने पारी पृथ्वी उपर विहार करता ते मुनिये अनुक्रमे समाधिथी कालधर्म पामी अच्युत देवलोकने विषे इंडपद मेलव्युं. कषायनो नाश करनारी कषाळथी विचित्र एवो श्री शांतिनाथनो ठठे अने सातमो जव श्री चतुर्विध संघनुं कट्याण करो. (छठो तथा सातमो भव).

हवे जंवूछीपना महाविदेहक्षेत्रनी मध्यमां सीता नदीने कांठे मंगलावती नामनी विजयमां तीर्थकरादि पुरुषरत्नने जन्म आपनारी तेमज सिद्धांतमां वखणायली रत्नसंचया नामनी शाश्वती नगरी ठे. त्यां दुष्ट नीतिने दूर करवाथी प्रजानुं कुशल करनारो क्षेमंकर तीर्थकर नामे राजा राज्य करतो हतो. ते राजाने रत्नमाला नामनी स्त्री हती. अपराजितनो जीव बावीश सागरोपम सुधी अच्युत देवलोकमां सुख जोगवीने पढी त्यांथी चवी रत्नमालाविडे उदरने विषे अवतल्यो. ते वखते रात्रीये चक्रवर्तीना जन्मने सूचनारा हाथी विगेरे चौद स्वप्नो रत्नमालाये दीठा. अनुक्रमे तेणे पूर्ण समये पुत्रो जन्म आप्यो एटले पिताये महोत्सवपूर्वक तेनुं वज्रायुध नाम पारुव्युं. पढी कलाउंतो अज्यास करतो ते यौवनावस्था पाम्यो एटले पिताए तेने लक्ष्मीवती नामनी राजकन्या परणावी. पढी अनंतवीर्यनो जीव पण अच्युत देवलोकथी चवी तेमना पुत्रपणे उत्पन्न अयो. पिताए तेनुं सहस्रायुध नाम पारुव्युं. ते ज्यारे युवावस्था पाम्यो त्यां पिताए तेने कनकथी नामनी राजक-

त्या साथे परणाव्यो. प्रियानी साथे विषयसुख जोगवतां तेने पण शतबल नामनो पुत्र अयो.

एक दिवस हेमंकर राजा पोताना पुत्र पौत्रादि परिवार सहित सज्जामां बेगो हतो, एवामां त्यां ईशान देवलोकनो चित्रचूल नामनो कोइ मिथ्यात्वी देवता आव्यो, तेने वज्रायुधकुमारे हेतु युक्तिथी जीतीने प्रतिबोध पसारयो; तेथी ते देवताए सम्यक्त्व धारण करचुं अने “आ वज्रायुध शोलमो तीर्थकर अने पांचमो चक्रवर्ती अशे.” एम कहिने ते पोताने स्थानके गयो.

कोइ वखते वसंत समयमां मुझ नामनी दासीये कामदेवना सरखा रूपवंत वज्रायुध कुमारने पुष्पोनी ठावनी अर्पण करिने विनंती करी के, “हे देव! लक्ष्मीवती राणी आपनी साथे सूरिनिपात उद्यानमां क्रीडा करवानी इच्छा करे ठे.” पढी वज्रायुध कुमार पोतानी सातसें राणीयो सहित मुख्य पटराणी लक्ष्मीवतीने साथे लइ ते उद्यानमां गयो. त्यां सौ नाना प्रकारनी क्रीडा करवा लाग्या एटले वज्रायुध कुमार लक्ष्मीवती सहित उत्तम वाव्य पासे गयो. त्यां ते वाव्यने कांठे क्रीडा करिने केटलीक स्त्रीयो सहित जलक्रीडा करवा माटे वाव्यमां पस्यो. आ वखते दमितारि प्रतिवासुदेवनो जीव केटलाक जव जमी अने ठेवटना जेवे कांइ अनुष्ठान करी विद्युदंष्ट्र नामनो देवता थयो हतो; तेणे जलक्रीडा करता एवा वज्रायुध कुमारने जोइ पूर्वजवना द्वेषथी तेनो नाश करवामाटे म्होटे पर्वत उपानी वाव्य उपर पस्यो मूक्यो. वली ते डुष्टे निचे वज्रायुधने नागपाशथी बांधी लीधो हतो; परंतु महा बलवंत अने बे हजार यक्षोये आश्रय करायेला वज्रायुधे नागपाशने तोली नाखी उंचेथीज पर्वतने जेदी नाख्यो. पढी वाव्यमांथी बहार निकली अखंमिंत शरीरवालो कुमार सर्व स्त्रीयो सहित क्रीडा करिने नगरमां गयो.

हवे स्थितिने जाणनारा लोकांतिक देवताए “हे प्रभु ! तीर्थ प्रवर्तावो.” एम विनंती करी एटले हेमंकर राजाए वज्रायुधने राज्य सोंपी पोते वार्षिक दान आपीने चारित्र लीधुं. पढी अनुक्रमे वातिकर्मनो कय करी जेदलामां तेमणे केवल ज्ञान मेलव्युं तेदलामां वज्रायुधनी शस्त्रशालामां चक्ररत्न उत्पन्न अयुं. प्रथम केवल महोत्सव करीने पढी चक्ररत्ननो उत्सव करवापूर्वक वज्रा-

युध मंगलावती विजयने साधीने पोते चक्रवर्तीना जोगो जोगववा लाग्यो अने सहस्रायुधने युवराजपद्मी उपर स्थाप्यो.

एक दिवस वज्रायुध चक्री बत्रीश हजार राजा अने मत्स महामत्स विगेरे परिवारथी विंटलायो ठतो सज्जामां सुवर्णना सिंहासन उपर बेठो हतो एवामां जयथी कंपता शरीरवालो कोइ एक विद्याधर आकाशमांथी नीचे उतरी तेना शरणे आव्यो. ते विद्याधरनी पाठल कोइ रूपवंती तेमज हाथमां खड्ग धारण करी रहेली विद्याधरी अने गदाधारी एवो कोइ विद्याधर एम बे जणा आवी पहोच्या. पढी ते गदाधारी विद्याधरे सर्व सज्जा सांजलतां ठतां चक्रवर्तीने कह्युं के, “ हे महाराज ? ए पापीनो अपराध सांजलो.

हुं सुकृष्ण विजयनी शुक्लनगरीना शुक्लदत्त राजानो पवनवेग नामनो पुत्र हुं. म्हारे सुकांता नामनी स्त्री ठे. तेना उदरथी उत्पन्न थयेली आ शांतिमति नामनी म्हारी उत्तम रूपवंती पुत्री ठे. एक दिवस में तेने प्रज्ञप्ति विद्या आपी; तेथी ते, ते विद्याने साधवामाटे मणिसागर नामना पर्वत उपर गइ. त्यां ते विद्या साधती एवी म्हारी पुत्रीने आ पापीये हरण करी. एवामां तेने ज्ञप्तिथी प्रसन्न थयेली प्रज्ञप्ति विद्या सिद्ध अइ; तेथी ते आ पापी जय पामतो ठतो तमारी शरणे आव्यो ठे. हुं पण त्यां म्हारी पुत्रीने न जोवाथी तेनी पाठल आव्यो हुं; माटे हे राजन् ! म्हारी पुत्रीना शीलने खंमन करवानी इच्छावाला तेडुष्टने त्यजी द्यो के, जेथी हुं तेने आ गदाना प्रहारथी मारी नाखुं. ”

पढी अवधिज्ञानथी तेनुना पूर्वजन्वने जाणी तेमना प्रतिबोधने अर्थे वज्रायुध चक्रवर्तीये कह्युं के, “ हे पवनवेग ? आ विद्याधरे त्हारी पुत्रीनुं हरण कांड कारणथी करचुं ठे ते हुं तने कहुं हुं. ” पढी सर्वे सज्जासदो पोताना राजानुं ज्ञान महात्म्य जाणवाने सावधान थया एटले वज्रायुधे कह्युं.

जंबूद्वीपना आ पवित्र जलतटने विषे विंध्यपुर नामना नगरमां विंध्यदत्त नामनो राजा राज्य करतो हतो. तेने सुलक्षणा नामनी स्त्री हती. ते स्त्रीना उदरथी उत्पन्न थयेलो ते राजाने नलिनकेतु नामनो प्रसिद्ध पुत्र हतो. वली ते नगरमां धर्ममित्र नामना सार्थपतिने श्रीदत्ता नागनी स्त्रीथी उत्पन्न थयेलो दत्त नामनो पुत्र हतो. ते दत्तने रतिना मरग्वी रूपवाली अने चंडज्योत्स्नाना सरखी कांतीवाली प्रजंकरा नामनी स्त्री

હતી. કોઈ વચ્ચે વસંત સમયમાં સાર્થપતિ પુત્ર દત્ત પોતાની પ્રજ્ઞંકરા પ્રિયાની સાથે બગીચામાં ક્રીડા કરતો હતો. એવામાં નલિનકેતુ તે સુંદર રૂપવાલી સ્ત્રીને જોઈ કામદેવથી મોહ પામ્યો; તેથી તેણે રાજ્ય અને યૌવનના ગર્વથી પોતાના કુલશીલને સાગતા કલંકને નહિ ગણકારતા તે સ્ત્રીનું હરણ કર્યું. પછી તે રાજકુમાર પ્રજ્ઞંકરાને ઘરમાં રાખી તેની સાથે વિષયસુખ જોગવવા લાગ્યો અને દત્ત તે સ્ત્રીના વિયોગથી પીડા પામવા લાગ્યો. પછી કોઈ વચ્ચે દત્ત તેજ બગીચામાં ગયો તો ત્યાં તેણે જેમને તેજ વચ્ચે કેવલજ્ઞાન उत्पन्न થવાને લીધે દેવતાનું જેમનો કેવલ મહોત્સવ કરતા હતા એવા કોઈ મુનિને દીઠા. દત્ત તે મુનિને વંદના કરીને તેમની આગલ બેઠો અને તેમની ધર્મદેશનાથી પ્રતિબોધ પામ્યો. પછી તે દાનાદિ ધર્મકાર્ય કરીને મૃત્યુ પામ્યો અને વૈતાલ્ય પર્વત ઉપર સુકલ્પ વિજયને વિષે વિદ્યાધરપતિ મહેન્દ્રવિક્રમના અજિતસેન નામના પુત્રપણે ઉત્પન્ન થયો. ત્યાં તેને કમલા નામની સ્ત્રી હતી.

હવે નલિનકેતુ પિતાનું રાજ્ય પામી પ્રજ્ઞંકરાની સાથે ગૃહસ્થાવાસ જોગવતો હતો. એવામાં એક દિવસ તે પોતાના મહેલના સાતમે માલે ગયો તો ત્યાં તેણે આકાશમાં પાંચવર્ણનાં વાદલાં દીઠાં. વલી તેના જોતાં જોતામાં તે વાદલાંનું પ્રચંદ વેગથી ચંદ્ર ચંદ્ર અર્થ અદૃશ્ય થઈ ગયાં. તે જોઈ જેને સંવેગ પ્રાપ્ત થયો છે એવો તે નલિનકેતુ વિચાર કરવા લાગ્યો કે, “અહો ! આ વાદલાની પેઠે સંસારની ડગ્યાદિ સર્વ વસ્તુ અનિત્ય દેખાય છે. વલી અજ્ઞાનથી મૂઢ એવા મેં ક્ષણમાત્રના સુખને માટે પરસ્ત્રીનું હરણ કરી બહુ પાપ બાંધ્યું છે, માટે ચારિત્ર લઈ તપ નિયમ રૂપ જલથી પાપને ધોઈ નાંખીને હું નિર્મલ થાઉં.” આ પ્રમાણે વિચાર કરી તેણે પુત્રને રાજ્ય સોંપીને ક્ષેમંકર પ્રજ્ઞુની પાસે ચારિત્ર લીધું. અનુક્રમે શુદ્ધ ચારિત્ર પાલવાથી કેવલજ્ઞાન મેલવીને કર્મના મેલને ધોઈ નાંખી તે પવિત્ર બુદ્ધિવાળો નલિનકેતુ મોહ પામ્યો. પ્રજ્ઞંકરા પણ સુવ્રતા નામની સાધ્વી પાસે ચાંડાયણ નામનું પવિત્ર તપ કરી અને અનુક્રમે આયુષ્યનો ક્ષય થયે મૃત્યુ પામીને આ ત્હારી શાંતિમતી નામની પુત્રી થઈ છે. આ અજિતસેન વિદ્યાધર ત્હારી પુત્રીનો પૂર્વ જન્મનો પતિ છે. પૂર્વ જન્મના સ્નેહથી મોહ પામેલો તે આ ત્હારી પુત્રીને વિદ્યા સાધતી જોઈ આકાશમાં લઈ ગયો હતો. હે પવન-વેગ ! હે શાંતિમતી ! તમે બંને જણા એના ઉપર નિર્ણયક કોપ ન કરો.” વજ્રા-

युद्धनां आवां वचन सांजली वने विद्याधरो अने शांतिमती एम त्रणे जणां
एक बीजानी कृमा मागीने प्रसन्न चित्तवालां थयां.

हवे सहस्रायुध कुमारने जवना नामनी स्त्रीथी उत्पन्न थयेलो कनकश-
क्ति नामनो पुत्र हतो. तेने समानकुलमां उत्पन्न थयेली कनकमाला अने व-
संतसेना नामनी बे स्त्रीयो हती. कोइ वखते कनकशक्ति क्रीमा करवा माटे
वनमां गयो. त्यां तेणे उंचे उरुता अने नीचे पुरुता एवा कोइ पुरुषने जोइ ते-
नुं कारण पूठ्युं एटले ते पुरुषे कह्युं के, “हे मित्र ! हुं वैताढ्य पर्वत उपर रहे-
नारो विद्याधर तुं. हुं अहिं आवीने बहु वखत रह्या पठी म्हारे स्थानके जतो
हतो एवामां आकाशगामिनी विद्यानुं एक पद झूली जवाथी म्हारे स्थानके
जवा समर्थ न थवाने लीधे आ प्रमाणे करुं तुं.” कनकशक्ति कुमारे कह्युं. “हे
ज्नाइ ! त्यारे तुं त्हारी विद्या म्हारी आगल जणी जा.” ते पुरुष पोतानी विद्या
जणी गयो एटले कनकशक्ति कुमारे पदानुसारी लब्धीथी ते पद पूर्ण करी दी-
धुं. पठी प्रसन्न थयेला विद्याधरे हर्षथी पोतानी विद्या कुमारने आपी अने
विधि बतावी. कुमारे पण विधि प्रमाणे ते विद्याने साधी.

कोइ वखते कनकशक्ति कुमार वने स्त्रीयो सहित फरतो फरतो हिमा-
लय पर्वत उपर गयो. त्यां तेणे विपुलमति नामना चारण मुनिने जोइ ज-
क्तिथी वंदना करीने तेमनो अमृतना सरखो धर्मोपदेश सांजळ्यो. पठी प्र-
तिबोध पामेला तेणे वने स्त्रीयो सहित ते मुनि पासे चारित्र लीधुं. कोइ व-
खते ते कनकशक्ति मुनि विहार करता करता सिद्ध पर्वत उपर गया. त्यांते-
मणे एक रात्रीये कायोत्सर्गे निवास कस्यो एटले तेमना पूर्व जवनो शत्रु के, जे
देवता थयो हतो ते तेमने उपसर्गो करवा लाग्यो; पण ते उपसर्गो विद्याधरोए
दूर कस्यो. पठी प्रजाते कायोत्सर्ग पारी कनकशक्तिमुनि रत्नसंचया नगरीये
आव्या, त्यां पण तेमणे सूरनिपात उद्यानमां कायोत्सर्ग कस्यो. शुक्लध्यान
ध्यातां चार घातीकर्मनो कय थवाथी तेमने केवलज्ञान उत्पन्न थयुं. ते वखते
देवता, विद्याधर, ज्ञानपति, वज्रायुध चक्रवर्ती अने बीजा सामान्य माणसोए
तेमनो केवल मद्देत्सव कस्यो. कोइ अवसरे रत्नसंचया नगरीनी पासे ईशान
गृणामां क्लेमंकर जिनेश्वर समवसस्या. ते वातसेवक लोकोए वज्रायुधने करी.
तेथी ते परिवार सहित तेमने वंदना करवा गयो. त्यां ते त्रण प्रदक्षिणा पूर्व

जिनेश्वरने प्रणाम करी योग्य स्थानके बेसीने धर्म देशना सांजलवा लाग्यो. धर्म सांजलीने प्रतिबोध पामेला तेणे सहस्रायुधने राज्य सोंपी चौद हजार राजा, चौद हजार राणीयो अने सातसो पुत्रो सहित चारित्र लीधुं. विविध प्रकारनी शिक्षा पामी गीतार्थ थयेला ते मुनि पृथ्वी उपर विहार करता करता सिद्धिपर्वत उपर गया. त्यां ते वैरोचन स्तंभने विषे रमणीय शीलातल उपर एक वर्षनी पन्निमा लश्ने निश्चलपणे रह्या. एवामां हयग्रीव राजाना मणिकुंज अने मणिध्वज नामना बे पुत्रो अनेक जव जमीने असुर कुमारपणे उत्पन्न थया होता. तेज फरता फरता सिद्धि पर्वत उपर गया. त्यां तेमणे वज्रायुध मुनिने जोड क्रोध पामीने ते महामुनिने बहु उपसर्गो कर्या. तेमां प्रथम तीक्ष्ण दाढोथी विकराल मुखवालुं, लांबा पुंढमावालुं, सिंह अने वाघनुं रूप करीने जयंकर शब्दो कर्या. पढी हाथीनां रूप करीने क्रोध करता ठता दां-तोना प्रहार विगेरे उपड्व कर्या. ठेवट फणाथी जयंकर साप अने सापणनां रूप करीने तथा पिशाच अने राक्षसीनां रूप करीने मुनिने बहु वखत उपड्व कर्या. ते वखते इंडनी मुख्य वारांगना रंजा अने तिलोत्तमा वज्रायुध मुनिने वंदना करवा आवी. बन्ने वारांगनाजुए जयंकर वचनथी तेमनो तिरस्कार कर्यो एटले तेज बन्ने जणा तुरत नासी गया. पढी मुनिनी आगल रंजाये अंगहार विलास तथा हावजावथी उत्तम नृत्य आरंभ्युं. ते वखते परिवार सहित तिलो-त्तमाये सात स्वरथी युक्त अने त्रण ग्रामथी पवित्र एवं गायन शरुं कर्युं. आ प्रमाणे जक्ति करी अने मुनिने प्रणाम करी बन्ने देवांगनाजु पोताना स्थाने गइ. पढी डुष्कर एवी वर्षनी पन्निमा पूर्ण थइ एटले तेने पारीने वज्रायुध मुनि पृथ्वी उपर विहार करवा लाग्या.

हवे केमंकर प्रजु मोक्ष पाम्या पढी तेमना गणधर पिहिताश्रव पृथ्वी उपर विहार करता करता कोइ वखते ते रत्नसंचया नगरीने विषे आव्या. सहस्रायुध राजा तेमनी पासे धर्म सांजलीने प्रतिबोध पाम्यो; तेथी तेणे पोताना पुत्रने राज्य सोंपी तेमनी पासे चारित्र लीधुं. पढी गीतार्थ थइ पृथ्वी उपर विहार करता तें सहस्रायुध मुनि पोताना पिता वज्रायुध मुनिने मढ्या एटले ते बन्ने मुनि साथे विविध प्रकारनां तप करता पृथ्वी उपर विहार करवा लाग्या. पढी तेज इषत्प्राग्मार नामना पर्वत उपर जइ पादपोषगमन अनशनथी

देहत्याग करी नवमा ग्रैवेयकने विषे देवपणे उत्पन्न थया. (आठमो तथा नवमो भव.)

हवे आ जंबूद्वीपना पूर्व महाविदेहक्षेत्रनी आज्ञाकरणरूप विष्कलावती विजयमां पुंरुरीकिणी नामनी नगरी ठे. त्यां नीति, कीर्ति अने विजयलक्ष्मी-ना संकेतस्थान रूप घनरथ नामना तीर्थंकर राजा राज्य करता होता. तेने रूप अने लावण्यशी मनोहर एवी प्रीतिमती अने मनोहरा ए नामनी बे स्त्रीयो होती. वज्रायुधनो जीव नवमा ग्रैवेयकने विषे त्रीश सागरोपम सुधी सुख जोगवीने पढी आयुष्यनो क्षय थये त्यांशी चवीने मेघस्वप्नने सूचवतो ठतो घनरथ तीर्थंकरनी पहेली राणीना उदरने विषे पुत्रपणे उत्पन्न थयो. सहस्रायुधनो जीव पण त्यांशी चवी उत्तम रथना स्वप्नने सूचवतो ठतो तेज राजानी बीजी स्त्री मनोहराना उदरने विषे पुत्रपणे अवतस्थो. पढी पूर्ण अवसरे बने स्त्रीयोए पुत्रोने जन्म आप्या अने राजाए महोत्सव करीने तेमनां मेघरथ अने दृढरथ नाम पाम्यां. अनुक्रमे ते बने पुत्रो कलाचार्य पासे अभ्यास करता करता युवावस्था पाम्या एटले घनरथ राजाए सुमंदिरपुरना निहतारि राजानी प्रियमित्रा अने मनोरमा बे पुत्रीयो मेघरथने परणावी तथा तेज राजानी त्रीजी न्हानी पुत्री सुमती दृढरथने परणावी. मेघरथशी प्रियमित्राने नंदीषेण अने मनोरमाने मेघसेन नामना पुत्रो थया अने सुमतीने दृढरथशी रथसेन नामनो पुत्र थयो. अनुक्रमे ते त्रणे पुत्रो कलाचार्य पासे कलानुनो अभ्यास करवा लाग्या.

एक दिवस घनरथ राजा अंतःपुरमां रत्नजमित्र सिंहासन उपर पुत्र पौत्रादि परिवार सहित वेगो हतो. एवामां त्यां सुसेना नामनी वेश्या आवीने राजाने कहेवा लागी के, “हे देव ! आ म्हारो कुकमो कोइना कुकमाशी जीती शकाय तेवो नथी, ठतां जो कोइने पोताना कुकमानो गर्व होय तो पोतानो कुकमो आपनी समक लावे अने जो तेना ते कुकमाशी म्हारो कुकमो जीताय तो हुं तेने एक लाख ड्य्य आपीश, परंतु म्हारो कुकमो तेना कुकमाने जीतशे तो हुं तेनी पासेशी एक लाख ड्य्य लश्श. ” वेश्यानां आवां वचन सांजलीने मनोरमा राणीये राजानी रजा लश् दासी पासे पोतानो कुकमो मगाव्यो. पढी बने कुकमा क्रोधशी लाल आंखो करीने परस्पर एकवीजाने चांचोना प्रहार करुना युद्ध करवा लाग्या. चांच अने पगना प्रहार करता बने कुकमाननी राज

તજ્ઞાના માણસોએ સરસ્વીજ પ્રશંસા કરી. પઠી તીર્થંકરપણાને લીધે ગર્જનવાસ-
થીજ આરંજીને ત્રણ જ્ઞાનવાલા ઘનરથ રાજાએ મેઘરથને કહ્યું કે, “હે વત્સ !
ઘણો વચ્ચત યુદ્ધ કરવાથી પણ આ વન્નેમાંથી એકે વિજયી નિવરશે નહિ.” પઠી
મેઘરથે તેનું કારણ પૂછ્યું એટલે ઘનરથ રાજાએ કહ્યું કે—

આ જંબૂદ્વીપના ઐરવત ક્ષેત્રમાં રત્નપુર નગરને વિષે ધનદત્ત અને વસુદત્ત
નામના બે વણિકમિત્રો હતા. તેનું મૂળ્યા અને તરસ્યા બલદોને બહુ ઝાર ઝરે-
લી ગામીમાં જોડી પરગામ જડ વેપાર કરતા હતા. મિથ્યાત્વથી મોહ પામેલા
અને ઓછા તોલ તથા ઓછા માપથી વેપાર કરતા એવા તેનું કાંઈ થોડું ધન
મેલવ્યું હતું. પઠી કોઈ વચ્ચતે ક્લેશ કરતા તે વન્ને જણા પરસ્પર એક બીજાને
પ્રહાર કરી મૃત્યુ પામીને તેજ ક્ષેત્રમાં હાથી થયા. ત્યાં તેનું સુવર્ણકુલા નદીને
કાંઠે વૃદ્ધિ પામતા હતા કાંચન અને તામ્રકલશ નામના યુગ્મપતિ થયા. પઠી
યુગ્મના લોજથી તે વન્ને જણા પરસ્પર યુદ્ધ કરીને મૃત્યુ પામ્યા અને જંબૂદ્વીપ-
ના ઝરતક્ષેત્રની અયોધ્યા નગરીમાં નંદિમિત્રના ઘરે પામારૂપે ન્તપન્ન થયા. પઠી
રાજપુત્રે તે વન્નેને લઈને લમાવ્યા. તેમાં તેનું વન્ને જણા મૃત્યુ પામીને તેજ ન-
ગરીમાં ઘેટા રૂપે ન્તપન્ન થયા. ત્યાં પણ તેનું યુદ્ધ કરવાથી લોહીવમે સ્વરમાય-
લા કપાલવાલા થઈ અંતે મૃત્યુ પામીને આ કુકમા થયા હે, માટે તેનું મધ્યે
કોઈ વિજયી નીવરશે નહિ.”

ઘનરથ રાજાનાં આવાં વચન સાંજલી અવધિજ્ઞાની એવા મેઘરથે કહ્યું
કે, “હે તાત ! એનું ફક્ત દ્વેષથીજ યુદ્ધ કરે હે, એમ નથી. પરંતુ બીજું એક
કારણ હે તે હું આપને કહું છું.

આ ઝરતક્ષેત્રમાં વૈતાલ્ય પર્વતની ઉત્તર શ્રેણીના આઝૂષણરૂપ સુવર્ણ-
નાજ નામનું નગર હે. તે નગરમાં ગરુડવેગ નામનો વિદ્યાધર રાજા રાજ્ય ક-
રતો હતો. તેને ચંડતિલક અને સૂરતિલક નામના બે પુત્રો હતા. એક દિવસ
તે વન્ને જણાનું શાશ્વતિ પ્રતિમાનું બંદના કરવા માટે જિનેશ્વરોનાં સ્નાત્રથી
પવિત્ર એવા મેરુપર્વતના શિખર ઉપર ગયા. ત્યાં તેનું સુવર્ણ શિલા ઉપર બેઠેલા
સાગરચંડ નામના ચારણ મુનિને હર્ષથી વંદના કરીને પોતાના પૂર્વજનું પૂજ્યા
એટલે મુનિએ તેનું પૂર્વજનું સ્થિતિ જાણીને તેમને કહ્યું કે—

ઘાતકીચંડના ઐરવત ક્ષેત્રને વિષે વજ્રપુર નગરમાં અન્નયઘોષ નામનો

राजा राज्य करतो હતો. તેને सुवર્णतिलका नामની સ્ત્રીના उदरથી उत्पन्न થયેલા जय विजय नामના બે पुत्रો હતા. હવે सुवर्णनगरના शंख राजाने पृथ्वी राणीના उदरથી उत्पन्न થયેલી पृथ्वीसेना नामની पुत्री હતી. તે पुત્રીએ પોતાના પતિ તરીકે अन्नयघोष राजाने पसंद कस्यो હતો, તેથી તે राजपुत्री वज्रपुर नगरમાં अन्नयघोषને સામી પરણવા આવી હતી. अन्नयघोष राजा પણ તે मृगना सरखां नेत्रवाली राजकन्याને हर्षથી परणयो. एक दिवस ते अन्नयघोष राजा सैंकसो राणीयोने साथे लइ वसंत समयमां पुष्पोशी मनोहर एवा बगीचामां क्रीडा करवा माटे गयो. त्यां बगीचामां फरती एवी पृथ्वीसेना राणीये दांतमदन नामना श्रेष्ठ मुनिने दीठा. पठी मुनि पासेशी धर्म सांजली प्रतिबोध पामेली राणीये राजानी रजा लइने मुनि पासे दीक्षा लीधी. राजा अन्नयघोष પણ वसंतलक्ष्मीने सफल करी नगरमां आव्यो.

एक दिवस अन्नयघोष राजाने घेर ठद्वस्थावस्थावाला श्री अनंतनाथ तीर्थंकर गोचरीने अर्थे आव्या. राजाए तेमने प्रासुक अन्न पाणीशी प्रतिलाज्या एटले तेना घरने विषे देवतानुए पंच दिव्य प्रगट कस्यां. पठी अनंतनाथने केवलज्ञान उत्पन्न थयुं एटले अन्नयघोष राजाए पोताना जय विजय नामना बने पुत्रो सहित चारित्र लीधुं. पठी वीश स्थानकने आराधवाशी तीर्थंकरगोत्र कर्म बांधी ते राजा पुत्रो सहित मृत्यु पामीने अच्युत देवलोकने विषे देवता थयो. आयुष्य क्षय थयुं एटले त्यांशी चवीने अन्नयघोषनो जीव हेमांगद राजानो घनरथ नामे पुत्र थयो अने जय विजयना जीवो तमे (चंडतिलक अने सुरतिलक) थया ठो. ”

(मेघरथ पोतानા પિતા ઘનરથ રાજાને કહે છે કે,) હે તાત ! સાગર-ચંદ્ર મુનિનાં એવાં વચન સાંજલી બને વિદ્યાધર કુમારો તમારા દર્શન કરવા માટે અહિં આવ્યા છે, પરંતુ તેનું અહિં આપણી પાસે કુકમાના યુદ્ધને ક્ષણમાત્ર જોડને પઠી વિદ્યાના વલણી કુકમાના શરીરમાં પ્રવેશ કરીને રહેલા છે.

આવાં મેઘરથનાં વચન સાંજલી તે પ્રસન્ન થયેલા તે બંને વિદ્યાધરો પ્રગટ થઈ પોતાના પૂર્વજન્મના પિતા ઘનરથ રાજાના પગમાં પ્રણામ કરી અને ક્ષણમાત્ર સ્ત્રી પોતાને સ્નાનકે બાઢ્યા ગયા. પઠી તે ચંડતિલક અને સુરતિલક દ્વિતા લઈ દીર્ઘકાલ તપ કરી કેવલજ્ઞાન મેલવી મોક્ષપદ પામ્યા.

हवे बने कुकम्भान पण पोताना पूर्वना जवनी स्थिति जाणीने पोताना महापापनो मनमां पस्तावो करवा लाग्या. पढी तेमणे राजाना पगमां प्रणाम करीने पोतानी ज्ञापामां कह्युं के, “ हे प्रभु ! हवे अमे शुं करीये ? ” पढी राजाए तेमने सम्यक्त्वमूल अहिंसा लक्षणवालो धर्म कह्यो. ते धर्म तेमणे श्रेष्ठ ज्ञावथी स्वीकाख्यो. पढी तेनु मृत्यु पामीने देवयोनीमां ताम्रचूल अने सुवर्णचूल नामना जूतदेवता थया. पढी तेनु वैमानमां बेसी घनरथ राजा गासे आवी तेमने हाथ जोम्नीने प्रणाम करी तेमनी प्रशंसा करवापूर्वक रुमा मागी पोताने स्थानके गया. राजा घनरथे पण बहु कालसुधी राज्य-वृद्धमीनुं पालन करयुं. कोइ वखते लोकांतिक देवताए आवीने “ हे नाथ ! तीर्थप्रवर्त्तावो. ” एम कही दीक्षा अवसर जणाव्यो एटले घनरथ राजाए मेघरथ कुमारने राज्यासन उपर बेसारवापूर्वक सांत्सरिक दान आपी दीक्षा ली-धी. पढी अनुक्रमे केवलज्ञान मेलवी अनेक जव्यजीवोने प्रतिबोध पमानी मेघरथ जिनेश्वर पृथ्वी उपर विहार करवा लाग्या. एक दिवस मेघरथ राजा दृढरथने साथे लइ प्रिया सहित देवरमण उद्यानने विषे गयो. त्यांते जेटलामां अशोकवृक्षनी नीचे वेठो तेटलामां केटलाक जूतोए आवीने तेनी आगल नृत्य शरु करयुं. नाना प्रकारना शस्त्रने धारण करनारा, वस्त्र सहित आज्ञूषणोथी सुशोन्नित बनेला ते जूतोए राजानी पासे दणमात्र अत्यंत आश्चर्यकारी नृत्य करयुं. एटलामां तो धुधरीयोथी तेमज ध्वजानुथी सुशोन्नित एवुं एक वैमान आकाश मार्गेथी राजानी पासे आव्युं. ते वैमानमां सुंदर रूपवालां स्त्री पुरुषने जो-इ प्रियमित्रा राणीथे मेघरथने पूछयुं के, “ हे स्वामिन् ! आ कोण ठे ? ” मेघरथे कह्युं “ हे प्रिया सांजल.

वैताढ्य पर्वतनी उत्तरश्रेणी उपर अलका नामनी नगरीना राजा विद्युत्प्रनो पुत्र आ सिंहरथ ठे. तेनी साथे रहेली ते तेनी वेगवती नामनी स्त्री ठे. ए सिंहरथ पोतानी स्त्री सहित धातकीखंमने विषे जिनेश्वरोने वंदन करवा गयो हतो. ते त्यांथी पाठो फरी जेटलामां अहिं आव्यो तेटलामां तेनुं वैमान आकाशमां तुरत अटकी पमयुं. पढी मने जोशने ते विचार करवा लाग्यो के, “ आ सामान्य राजा नथी. कारणके, जेना प्रज्ञावथी आ म्हारुं वैमान पण अटकी पमयुं. ” आम धारीने पढी तेणे अनेक नूरूपो बनावी

મ્હારી આગલ નૃત્ય કર્યું. ” પતિનાં આવાં વચન સાંજલી પ્રિયમિત્રાએ ફરી પૂછ્યું કે, “ એણે પૂર્વજન્મે એવું શું પુણ્ય કર્યું હતું કે, જેથી તે આવો સમૃદ્ધિ-ત્ત દેવતા થયો છે ? ” મેઘરથે કહ્યું. “ હે પ્રિયા ! પુષ્કરદ્વીપના પૂર્વ ઝરતકેત્રને વિષે સંઘપુર નગરમાં કોઈ રાજગુપ્ત નામનો કણવી રહેતો હતો. તેને શંખિકા નામની સ્ત્રી હતી. નિર્ધનપણાથી પીડા પામતા તે બન્ને જણા કોઈને ઘેર કામ કરીને આજીવિકા કરતા હતા. કોઈ વખતે તે બન્ને સ્ત્રી પુરુષ લાકમાં લેવા વનમાં ગયાં હતાં; એવામાં તેમણે ત્યાં કોઈ મુનિને જોઈ ઋક્ષિથી વંદના કરી. પછી મુનિએ તેમને ધર્મ ઉપદેશ્યો તે તેમણે વિધિથી આરાધ્યો. વલી પૂર્વ જન્મે મેલં વેલાં પાપકર્મને નાશ કરનારું બત્રીશ કલ્યાણક નામનું તપ કર્યું. તેમાં બત્રીશ ચોથ અને બે ઠઠ કરાય છે. પારણાને દિવસે તેમના ઘરને વિષે કોઈ મુનિ આવ્યા; તેમને તેમણે પ્રાસુક અન્ન પાણીથી પ્રતિલાઙ્ગ્યા. પછી અવસરે તે બન્ને જણાએ ચારિત્ર લીધું. તે વખતે પણ તેણે આમ્લવર્દ્ધમાન નામનું તપ કર્યું પછી આયુષ્યનો ક્ષય થયે. તે રાજગુપ્ત મૃત્યુ પામીને બ્રહ્મલોકને વિષે દેવતા થયો. ત્યાંથી ચવીને આ સિંહરથ નામનો રાજા થયો છે. તેની સ્ત્રી શંખિકા પણ તપ કરી પાંચમા દેવલોકમાં ગઈ હતી. ત્યાંથી ચવીને તે આ તેની વેગવતી નામની સ્ત્રી થઈ છે. ”

આવાં મેઘરથ રાજાનાં વચનથી પોતાના પૂર્વજન્મ જાણી પ્રતિબોધ પામેલે સિંહરથ ઘરે ગયો. ત્યાં તેણે પોતાના પુત્રને રાજ્ય સોંપી પ્રિયા સહિત શ્રી ધનરથ તીર્થપતિ પાસે ચારિત્ર લીધું. પછી ઘોર તપ કરીને ઉત્તમ એવું કેવલજ્ઞાન મેલવી કર્મના મેલને ધોઈ નાઁવી સિંહરથ મુનિ મોક્ષપદ પામ્યા.

મેઘરથ રાજા પણ વગીચામાંથી ઘેર આવ્યા પછી કોઈ વખતે આ જૂપણાદિક આરંજ ત્યજી દઈ પૌષધવ્રત લઈ પૌષધશાલાના મધ્યે યોગાસને બેસી સર્વ રાજાનું ધર્મદેશના આપવા લાગ્યા. એવામાં કંપતા શરીરવાલો દરલીની પેઠે ચંચલ નેત્રવાલો, અને “ હે રાજન્ ! હું ત્હારા શરણે આવ્યો છું. એમ વારંવાર બોલતો કોઈ પારેવો રાજાનાં ઘોડામાં પડ્યો. ઋષિજીત પારેવાને જોઈ દયાલુ રાજાએ તેને કહ્યું કે, “ હે ઋષ ! તું ઋષ ન પામ્ય. મ્હારા પામે તને કોઈથી ઋષ નથી. ” રાજાનાં આવાં વચનથી પારેવો જેટલામાં નિઃશ્રય થયો તેટલામાં ત્યાં તેની પાઠલ કોઈ સિંચાણો આવીને રાજાને કહેવા

લાગ્યો કે, “હે રાજેન્દ્ર ! તમારા સ્વોદામાં રહેલો પારેવો મ્હારું જીવન છે, માટે તેને તમે ઢોમી દ્યો. કારણ હું બહુ જૂઠ્ઠો છું. એના વિના મ્હારું જીવન ટકી શકશે નહિ.” તે સિંચાણનાં આવાં વચન સાંજલી રાજાએ કહ્યું. “મ્હારે શરણે આવેલાની સર્વ પ્રકારે રક્ષા કરવી જોઈએ. વલી જેવી રીતે ત્હારો વિનાશ થવાથી તેને દુઃખ થાય તેવી રીતે બીજાને પણ નિશ્ચે થાય છે. વલી જેવું જીવન તને વહાલું છે. તેવું બીજાને પણ હોય છે. જીવ હત્યાથી નિશ્ચે નરકાદિ દુર્ગતિ પ્રાપ્ત થાય છે, માટે તે ત્હારે નિશ્ચે ત્યજી દેવી જોઈએ.” સિંચાણે કહ્યું. “હે રાજન્ ! તમે પોતે સુખી છો, માટે ધર્મ અધર્મનો વિચાર કરો છો. આ પારેવો મ્હારાથી જન્ય પામીને તમારે શરણે આવેલો છે, પરંતુ જૂઠ્ઠો રાક્ષસીથી ગલાયેલો હું કોને શરણે જાઉં ? હે રાજન્ ! તમે સત્પુરુષ છો, માટે કોઈને દુઃખ સ્થિતિ નથી તો જેવી રીતે તમે પારેવાને રક્ષણ કસ્યો તેવી રીતે મને પણ રક્ષણ કરો.” રાજાએ કહ્યું. “જો તું જૂઠ્ઠો છે તો હું તને સરસ અન્ન મગાવી આપું તેનું તું જોજન કર.” સિંચાણે કહ્યું. “અમને માંસ ઇષ્ટ છે, અન્ન ઇષ્ટ નથી.” રાજાએ કહ્યું. “તો હું તને તેટલું માંસ મગાવી આપું.” સિંચાણે કહ્યું. “એ માંસનું અમારે કામ નથી, કારણ બીજાથી હણાયેલા જીવનું માંસ અમે જીરવ કરતા નથી, પરંતુ પોતેજ હણેલા જીવોના માંસનું જીરવ કરીએ છીએ.” મેઘરથે કહ્યું. “જો એમ છે તો હું તને તેટલું મ્હારું પોતાનું માંસ આપું.” સિંચાણે તે વાત કબુલ કરી એટલે રાજાએ ત્રાજવાં મંગાવી એક વાજુએ પારેવાને મૂક્યો અને બીજી વાજુએ પોતાનું માંસ કાપી કાપીને મૂકવા માંડ્યું. જેમ જેમ માંસ મૂકવા માંડ્યું તેમ તેમ પારેવાનું વજન ઝારે થવાથી તે ત્રાજવું નીચે બેસવા લાગ્યું એટલે સાહસીક એવો રાજા પોતેજ ત્રાજવામાં બેસી ગયો. તે જોઈ બીજા રાજાને હાહા શબ્દ કરવા લાગ્યા. આ વખતે કોઈ ઉત્તમ આજ્ઞાપણથી દેદીપ્યમાન દેવતા પ્રગટ થઈ રાજાને કહેવા લાગ્યો કે, “હે રાજન્ ! ત્હારા ધીરપણાને ધન્ય છે. ત્હારું જીવન સફળ છે. ઈશાનેન્દ્ર ત્હારા ચંડના કિરણો સરસા નિર્મલ ગુણોને પોતાની સન્નામાં વચાળતો હતો. તેને સત્ય નહિ માનતો હું ત્હારી પરીક્ષા કરવા માટે આ પૂર્વના દેવી એવા બે પક્ષીના શરીરમાં પ્રવેશ કરી અહિં આવ્યો હતો.” પછી રાજાએ પૂછ્યું કે, “હે દેવ ! તે બંને પક્ષીને શાથી વૈર હતું તે અમને કહો. કારણ તે અમને બહુ કૌતુક છે.” દેવતાએ કહ્યું. “આજ નગરમાં પૂર્વે સાગરચંદ્ર નામનો વણિક રહેતો હતો. તેને

जयसेना नामनी स्त्री हती. तेनुने साथेज उत्पन्न थयेला नंद अने नंदन नामना वे पुत्रो हता. कोइ दिवस ते बन्ने जणान पितानी रजा लइ सार्थवाहनी साथे नागपुर नगरमां वेपार करवा माटे गया. त्यां वेपार करता एवा तेनुए दैवयोग-थी एक महामूढ्यवालुं रत्न मेलव्युं. पढी ते बन्ने जणा रत्ननी इच्छाथी एक बी-जाने मारवानी इच्छा करता ठता नदीमां गया. त्यां एके कह्युं. “ए रत्न में मेल-व्युं ठे.” बीजाए कह्युं के, “अरे ए तो म्हारुं ठे. तुं खोटो लोन्न करे ठे.” पढी तेनु क्रोधथी राता नेत्रवाला बनी परस्पर एक बीजाने मार मारता ठता नदीने कांठे आर्त्तध्यानथी पृथ्वी उपर पम्या. त्यां तेनु मृत्यु पामीने हवणां वनमां पक्षी अया ठे. तेनु परस्पर एकठा अइ क्लेश करता हता एवामां तेनुनां शरीरमां में प्रवेश कस्यो हतो. ”

आ प्रमाणे कही देवता पोताने स्थानके गयो एटले विस्मय पामेला स-जाना लोकोए मेघरथ राजाने पूछ्युं के, “हे राजन् ! ए देवता कोण हतो के, जेणे आवी माया करीने निरपराधी एवा आपने आवा महा प्राणसंकटने विषे नाख्या ? ” मेघरथ राजाए कह्युं. “जो तमने ते वातनुं आश्चर्य होय तो साव-धान अइने म्हारुं वचन सांजलो.

आ जवथी पांचमे जवे अनंतवीर्य वासुदेवनो म्होटो ज्ञाइ अपराजित नामनो बलदेव हुं पोते हतो. ते वखते दमितारि नामनो राजा अमारो शत्रु प्रतिवासुदेव हतो. अमे तेनी पुत्रीनुं हरण करीने तेने मारी नांख्यो. त्यांथी ते संसाररूप अटवीमां जमतो जमतो अष्टापद पर्वतना मूलजागमां कोइ तापस-नो पुत्र थयो. ते त्यां वाल तप करी मृत्यु पामीने ईशान देवलोकमां देवता थयो. कोइ वखते ते ईशान लोकनो इइ म्हारी प्रशंसा करतो हशे ते सांजली आ देवता तेने असदहतो ठतो अहिं आव्यो अने तेणे अहिं जे कांड करयुं ते तो तमे प्रत्यक्ष जोयुं ठे. ”

हवे पारेवो अने सिंचाणो ए बन्ने जणा पोतानुं अने देवतानुं वृत्तांत जा-णी जातिस्मरण ज्ञान पाम्या; तेथी तेनु पोतानी वाणीमां राजाने कहेवा लाग्या के, “हे स्वामिन् ! अमे आ अमारुं पोतानुं चरित्र सांजली वैराग्य पाम्या वीये, माटे हवे अमारो जे कांड करवुं योग्य होय ते कहो. ” राजा मेघरथ कह्युं. “ तमे सम्यक्कृष्टिपणुं धारण करी पापने नाश करनारुं अन-

જાન લ્યો. ” બન્ને પક્ષીયો તે પ્રમાણે કરી પંચ નવકારનું સ્મરણ કરી મૃત્યુ પામીને જીવનવાસી દેવતા થયા. પછી વિધિથી પૌષધને પારી અને પારણું કરી રાજા મેઘરથ ફરી જોગોને જોગવવા લાગ્યો.

એક દિવસ પરિસહોથી જન્ય નહિ પામતા અને વૈરાગ્યવંત એવા મેઘરથ રાજા અઠમ કરીને કાંયોત્સર્ગે રહ્યા હતા. એવામાં અઠાવીશ લાખ વૈમાનના અધિપતિ એવા ઈશાનેંડે પોતાની સજ્જામાં રહ્યે બેઠે જનકિના વણથી કહ્યું કે, “ મહાત્મ્યથી ત્રણલોકને જીતનારા, પાપરહિત અને જીવિષ્યકાલે અરિહંત અનારા હે મહાસત્વધારિ ! તમને હું નમસ્કાર કરું તું. ” ઈંડે આ પ્રમાણે નમસ્કાર કહ્યો, તે સાંજલી તેની પાસે બેઠેલી તેની અતિરૂપા અને સુરૂપા નામની સ્ત્રી-યોએ પૂછ્યું કે, “ હે સ્વામિન્ ! તમે હવણાં કોને નમસ્કાર કહ્યો ? ” ઈશાનેંડે કહ્યું. “ સાંજલો. પૃથ્વી ઉપર પુંરૂરીકિણી નગરીમાં મેઘરથ નામનો રાજા રાજ્ય કરે છે. તે હવણાં અઠમ તપ કરી કાંયોત્સર્ગે રહેલ છે. શુજ્ઞ ધ્યાનથી રહેલા તે રાજાને મેં જનકિથી નમસ્કાર કહ્યો છે. વલી તે એવી રીતે શુજ્ઞ ધ્યાનથી ધર્મને વિષે સ્થિર મન કરીને રહ્યો છે કે, જેને ઈંડસહિત દેવતાનું પણ ચલાવવાને સમર્થ નથી. ” ઈંડનાં આવાં વચન સાંજલી તેની બે સ્ત્રીયો ઉત્તમ રૂપ ધારણ કરી મેઘરથ રાજાને ક્ષોજ પમારવા માટે તેની પાસે ગઈ. ઉત્કૃષ્ટ રૂપ, લાવણ્ય અને કાંતિથી મનોહર, હાવજાવ કરતી તેમજ ઉત્તમ શૃંગારને ધારણ કરી રહેલી તે બન્ને દેવાંગનાનું રાજાની આગલ આવીને આ પ્રમાણે કહેવા લાગી. “ હે સ્વામિન્ ! અમે બન્ને દેવાંગનાનું તમારા ઉપર સ્નેહથી મોહ પામીને અહિં આવીયો ઢીયે, માટે તમે અમારી ઇચ્છા પૂર્ણ કરો. અમે અમારા સ્વાધિન પતિ ઈંડને ત્યજી દઈ તમારા રૂપ, ગુણ અને યૌવનમાં લોજ પામીને અહિં આવીયો ઢીયે. ” દેવાંગનાનું આ પ્રકારનાં રાગ ઉત્પન્ન કરનારાં મનોહર વચનથી તેમજ વિવિધ પ્રકારના હાવજાવથી રાજાનું ચિત્ત જરા પણ ક્ષોજ પામ્યું નહિ. પછી સઘલી રાત્રી અનુકુલ ઉપસર્ગ કરીને શાંત થયેલી તે બન્ને દેવીયો સવારે મેઘરથ રાજાની સ્તુતિ કરવા લાગી. “ હે સુંદર ! અહો ! રાગરહિત એવા તમે અમારું ચિત્ત રાગસહિત બનાવી દીધું અને તમે અમારાથી રાગવાલા થયા નહિ. હે ધીર ! લોહમય પુરુષ હોય તોપણ અમારી ચેષ્ઠાથી પીંગલી જાય છે, બતાં તમારું મન જરાપણ પીંગલાયું નહિ. ” પછી તે બન્ને દેવાંગ-

નાહ પોતાના અપરાધની ક્ષમા માગી અને નમસ્કાર કરી તેના ગુણનું ગાન કરતી કરતી સ્વર્ગ પ્રત્યે ગઈ. રાજા મેઘરથે પણ સવારે વિધિ પ્રમાણે કાયો-ત્સર્ગ પારીને પારણું કર્યું.

એક દિવસ મેઘરથ રાજા સામંતો સહિત સન્નામાં બેઠો હતો એવામાં બા-ગનાં રક્તક માલીયે ત્યાં આવી ઝક્તિપૂર્વક વિનંતી કરી કે, “હે સ્વામિન્! આ-જનો દિવસ ધન્ય છે જે, આજે તમારા પિતા શ્રીધનરથ જિનેશ્વર બાગમાં સમ-વસસ્થા છે.” માલીનાં આવાં વચન સાંજલી હર્ષ પામેલો મેઘરથ રાજા તે મા-લીને ઝૂંપાદિક આપી સંતોષ પમાડીને અનેક રાજકુમારો સહિત જિનેશ્વરને નમન કરવા ગયો. ત્યાં તે ધર્મોપદેશ સાંજલી ચારિત્ર લેવાની ઇચ્છા કરતો હતો જિનેશ્વરને વંદના કરી ઘરે ગયો. પછી તેણે દૃઢરથને કહ્યું કે, “હે વંધુ ! તું રાજ્ય ગૃહણ કર. કારણ હું ચારિત્ર લેવાની ઇચ્છા કરું છું.” દૃઢરથે કહ્યું. “હું પણ ત-મારી સાથે ચારિત્ર લઈશ. પછી મેઘરથે પોતાના પુત્ર મેઘસેનને રાજ્યાસને બે-સારી દૃઢરથના પુત્રને યુવરાજ પદથી આપી પોતે ચાર હજાર રાજા, સાતસો પુત્ર તેમજ પોતાના વંધુ દૃઢસેન સહિત ધનરથ જિનેશ્વર પાસે ચારિત્ર લીધું. પછી પોતાના દેહને વિષે સ્પૃહા રહિત, પરીષ્કોને સહન કરનારા, હમેશાં પાંચ સમિતિ અને ત્રણ ગુણિયુક્ત એવા તે, ધનરથ મુનિ પૃથ્વી ઉપર વિહાર કરતા હતા વહુ ઝવ્ય જીવોને વોધ પમાડી અને કર્મના મેલને ધોઈ નાખી મોક્ષપદ પામ્યા. મેઘરથ મુનિયે પણ પ્રધાન એવા વીશ સ્થાનકનું આરાધન કરી તીર્થ-કર નામ ગોત્રકર્મ મેલવ્યું. વલી તેમણે અરિહંત, સિદ્ધ, પ્રવચન, ગુરુ, સ્થવિર સાધુ, વહુશ્રુત અને તપસ્વીનું હમેશાં વાત્સલ્ય કર્યું. કણે કણે જ્ઞાનનો ઉ-પયોગ, તેમજ દર્શન, વિનય, આવશ્યક તથા શીલવ્રતને વિષે અતિચાર રહિ-તપણું ધારણ કર્યું. વલી તે કણ કણ તપ, ત્યાગ, વૈયાવચ્ચ અને સમાધીથી અપૂર્વ જ્ઞાનને મેલવવામાં તત્પર થયા. ઠેવટ પ્રવચનની પ્રજ્ઞાવના અને સિંહનિ ક્રીમિત તપ પણ તેમણે કર્યું. શ્રીમેઘરથ મુનિ એક લાખ વર્ષ ચારિત્ર પાલી અને અંતે ન્દાના વંધુ સહિત તિલકાચલ પર્વત ઉપર અનજન લઈ સમાધિથી મલમય દેહનો ત્યાગ કરીને સર્વાર્થસિદ્ધ નામના પાંચમા અનુત્તર વૈમાનને વિષે ત્રીજા માગરોપમના આયુષ્યવાલા દેવતા ધ્યા. (દશમો તથા અગીયારમો ભવ.)

જંબૂદ્વીપના આ ઝરતકેત્રમાં કુરુદેશને વિષે હસ્તિનાપુર નામનું નગર છે.

યાં ઉદારતાદિ ઉત્તમ ગુણોથી વિખ્યાત એવો વિશ્વસેન નામનો રાજા રાજ્ય કરતો હતો. તેને અચિરા નામની સ્ત્રી હતી.

હવે મેઘરથનો જીવ સર્વાર્થસિદ્ધથી ચવીને જાદરવા માસની અંધારી સાતમને દિવસે રાત્રીયે અચિરા દેવીના ઉદરરૂપ માનસરોવરમાં રાજહંસની પેઠે અવતર્યો. તે વચ્ચે દેવીયે નિઝામાં ચૌદ મહાસ્વપ્ન જોયાં. પઠી જાગી ઊઠીને તેણે સ્વપ્નાની વાત વિશ્વસેન રાજાને કહી, તેથી રાજાએ હર્ષ પામી સ્વપ્નપાઠકોને બોલાવી સ્વપ્નાની વાત પૂઠી એટલે તેણે કહ્યું કે, “દેવીયે ચૌદ સ્વપ્ન જોયાં છે, માટે તેમનો પુત્ર ચૌદરાજ લોકનો અધિપતિ થશે. વલી ચૌદપૂર્વને પ્રકાશ કરનાર તેમજ અગીયાર અંગનો જાણ થશે.” સ્વપ્નપાઠકોનાં આવાં વચન સાંજલી હર્ષ પામેલા વિશ્વસેન રાજાએ સત્કાર કરેલા સ્વપ્નપાઠકો પોતપોતાને સ્થાનકે ગયા. પઠી ગર્જને ધારણ કરતી એવી અચિરા દેવીને નૃત્યન થયેલા શુભ દહોલા રાજાએ પૂર્ણ કસ્યા. વિશ્વસેન રાજાના દેશમાં પ્રથમ મ્હોટો ઉપડવ ઉત્પન્ન થયો હતો તેના લોકોએ બહુ ઉપાયો કસ્યા, પણ તે શાંત થતો નહોતો, પરંતુ પ્રજા ગર્જનામાં આવ્યા ત્યારથી તે શાંત થઈ ગયો; તેથી પ્રજા ગર્જની પ્રશંસા કરતી હતી. અનુક્રમે નવ માસ અને સાત દિવસ ગયે ઊંઘે જોઠ માસની અંધારી તેરસને દિવસે નરણી નક્ષત્રમાં ચંદ્રનો યોગ તેમજ સૂર્યાદિ ગ્રહો ઉચ્ચસ્થાનમાં રહ્યે ઊંઘે શુભ મુહૂર્તમાં અચિરા દેવીયે અર્ધી રાત્રીયે પુત્રને જન્મ આપ્યો. તે વચ્ચે નારકી જીવોને પણ ક્ષણમાત્ર સુખ ઉત્પન્ન થયું તેમજ ત્રણલોકમાં સૂર્યકાંતિથી અધિક પ્રકાશ થયો. આ વચ્ચે ઉપન્ન-દિગ્ કુમારીકાન્તે અવધિજ્ઞાનથી જિનેશ્વરનો જન્મ જાણી ત્યાં આવીને સંવર્ત વાયુથી વાલવું, જલ સિંચવું, આન્નૂષણ, દર્પણ, ઝારી, વિંજણા, ચામર વિગેરેને ધારણ કરવાપૂર્વક રક્ષાવિધિ વિગેરે સૂતિકાનાં કાર્યો કસ્યાં. પઠી આસનકંપથી ઈંદે જિનેશ્વરનો જન્મ જાણ્યો; તેથી તેણે પ્રજાને મેરુપર્વત ઉપર લઈ જવાદિક સર્વ અન્નિષેક ક્રિયા કરીને માતાની શર્યામાં મૂક્યા. પઠી વિશ્વસેન રાજાના ઘરને વિષે સુવર્ણવૃષ્ટિ કરી સર્વે દેવતા પોતપોતાને સ્થાનકે ગયા એટલે અચિરા દેવી જાગી ઊઠ્યા અને તે પોતાની પાસે રહેલા પુત્રને જોઈ બહુ હર્ષ પામ્યા. વિશ્વસેન રાજાએ પણ પુત્ર જન્મની વધામણિ આપનારાને ડબ્બા-દિકથી સંતોષ પમાડી મહોત્સવ કરવા પૂર્વક બારમે દિવસે અરિષ્ટની શાંતી

करवाथी पुत्रनुं 'शांति' एवं नाम पाम्युं. पढी अनुक्रमे वृद्धि पामता ते गो-
 शिर्ष चंदनना सरखा सुगंधित शरीरवाला, चंदना सरखी कांतिवाला, स्वयंभू-
 रमण समुद्रना सरखा गंजीर, परसेवादि मलरहित शरीरवाला, एक हजार
 अने आठ लक्षणवाला, शांतिना करनारा अने मृगना लंठनवाला शांति जि-
 नेश्वरने पच्चीस हजार वर्ष गये ठते विश्वसेन राजाए मंमलीकपदे स्थाप्या.
 विश्वसेन राजाए शांतिनाथने बहु स्त्रीयो परणावी हती, परंतु यशोमति ते-
 मनी मुख्य पटराणी हती.

हवे दृढरथनो जीव सर्वार्थसिद्ध विमानथी चवीने चक्र स्वप्न सूचवतो
 ठतो यशोमतिना उदरने विषे अवतस्यो. पूर्ण अवसरे माताए पुत्रने जन्म आ-
 प्यो. पिताए पण महोत्सव करीने तेनुं चक्रायुध नाम पम्युं अने अनुक्रमे वृद्धि
 पामेला ते पुत्रने राजकन्या साथे परणावीने युवराज पद्मी आपी. पढी शांति-
 नाथनी आयुधशालामां चक्ररत्न उत्पन्न थयुं; तेथी तेनो अठ्ठाइ महोत्सव करीने
 शांतिनाथ ज्जरतक्षेत्रने साधवा माटे तैयारी करवा लाग्या. चक्ररत्ननी पाठल प्र-
 याण करनारा शांतिनाथे मागध, वरदाम अने प्रज्ञासक्षेत्रने साधी सिंधु नदीने
 कांठे पमाव कस्यो. त्यां पण सिंधुदेवीये तेमनो बहु आदर सत्कार कस्यो. पढी
 वैताढ्य पर्वते गया. त्यां वैताढ्य कुमार तेमनी आज्ञा पालनारो थयो. पढी
 शांतिनाथनी आज्ञा पालवा तैयार थयेला कृतमाल देवताए प्रपता गुफाना
 वारने उधाम्युं. त्यां नन्मग्रा अने निर्मग्रा नामनी वे नदी होवाथी वार्धिकि र-
 त्ने तुरत ते उपर पुल बांधी आप्यो. पढी प्रभु सैन्य सहित गुफामां पेठा, पण
 त्यां अंधारुं होवाथी काकिणी रत्नवने अंधकारने दूर करवा माटे मंमल कस्यां.
 ए प्रमाणे अंधकार दूर करी सामी बाजुए जइ त्यांना आपात चिलात नामना
 म्लेछोने पोताने वश कस्या. सिंधुनदीना बीजा कांठाने साधी हिमालय प-
 र्वतना अधिष्टायक देवने पोताना स्वाधिन कस्यो. ऋषजकुट उपर पोतानुं नाम
 लखीने पढी सेनापतिये गंगानदीनो उत्तरतट साध्यो. त्यां गंगाना कांठे नि-
 वास करी रहेला शांतिनाथ चक्रवर्तीनी समीपे वार योजन लांवां अने नव
 योजन पढोलां पेटीना आकारवालां नव निधान निकळ्यां. पढी शांतिनाथ ह-
 स्तिनापुर नगरे गया. त्यां तेमने मुकुटवद्ध वत्रीश हजार राजानुंए वार वर्ष
 सुधी चक्रवर्तीनो अजियेक कस्यो. पढी श्रीशांतिनाथे पच्चीस हजार वर्ष सुधी

चक्रवर्तीना जोगो जोगव्या एटले लोकांतिक देवताए आवीने तेमनी विनंती करी के, “हे स्वामिन् ! तीर्थ प्रवर्त्तावो.” पढी सांवत्सरी दान आपी अने चक्रायुध नामना पुत्रने राज्य सौंपी सर्व देव, दानव अने राजानुए बहु चक्रिथी पूजेला श्री शान्तिनाथ सर्वार्थ नामनी पालखीमां बेसी सहस्राम्र वनमां जइ त्यां पालखीमांथी नीचे उतरी सर्व आज्ञापणने त्यजी दइ पंचमुष्टि लोच कख्यो. प्रज्जुनां वस्त्रोने लइ इंडे क्षीरसमुद्रमां नाख्यां. पढी जेठ मासनी अंधारी चौदशने दिवसे जरणी नक्षत्रमां चंडनो योग ठते प्रज्जुए ठठ तप करीने एक हजार राजानु सहित सिद्धने नमस्कार करी सामायिक चारित्र लइ पृथ्वी उपर विहार कख्यो अने कोइ सन्निवेशमां सुमित्र नामना ग्रहस्थने घेर खीरथी पारणुं करयुं. चार ज्ञानना धारणहार अने सर्वे प्राणीयोमां शिरोमणि एवा प्रज्जु ठठस्थनावस्थामां गाम, नगर विगेरे जूदा जूदा स्थानके आव मास विहार करीने फारी हस्तिनापुर नगरे सहस्राम्र वनमां आवीने पत्र तथा फुल विगेरेनी समृद्धिवाला अने विस्तारवंत एवा नंदिवृद्धनी नीचे बेठा. त्यां शुक्ल ध्यान ध्यातां प्रज्जुने पोष मासनी शुक्ल नवमीने दिवसे जरणी नक्षत्रमां चंडनो योग ठते चार घाती कर्मनो क्षय अवाथी उज्ज्वल एवं केवलज्ञान उत्पन्न अयुं. ते वखते चार प्रकारना देवतानुए त्यां आवी समवसरण रचवा मांयुं. तेमां प्रथम वायुए योजन मात्र जूमीना अशुभ पुजलो दूर कख्यां. मेघे सुगंधिवाला पाणीथी तेटली जूमीने सींचन करी. वैमानिक, ज्योतसी अने ज्जुवनपति देवतानुए अनुक्रमे रत्नना, सोनाना अने रुपाना एम त्रण गढो कांगरा सहित बनाव्या. दरेक गढमां तोरणवाला चार चार दरवाजा मूकी मध्यमां प्रज्जुना अंगथी बारगणुं उंचुं अशोकवृद्ध बनाव्युं. तेनी नीचे चार तरफ चार सिंहासन अने तेना उपर त्रण त्रण ठत्र तथा बबे चामर बनाव्यां. पढी पूर्व तरफना दरवाजेथी समवसरणमां प्रवेश करी प्रज्जु तीर्थने नमस्कार करवापूर्वक पूर्वाह्निमुखे बेठा एटले देवतानुए बाकीना त्रण सिंहासन्नो उपर त्रण प्रतिमान स्थापन करी. प्रज्जुनी पाठल ज्ञामंमल स्थापन करी देवतानुए ठींचण प्रमाण पुष्पवृष्टि करी. उंचे आकाशमां देवउंडुजि वागवा लाग्युं. समवसरणना पहेला गढमां अग्निखूणाने विषे साधु, साध्वी अने देवांगनानु बेठी. नैरूत्य खूणामां ज्योतिष्क देवांगनानु, ज्जुवनपति देवांगनानु अने व्यंतर देवांगनानु

બેઠી. વાઘ્ય ખૂણામાં જ્યોતિષ્ક, ઋવનપતિ અને વ્યંતર દેવતા બેઠા. ઈશાન ખૂણા-
માં વૈમાનીક દેવતા, મનુષ્ય અને મનુષ્ય સ્ત્રીયો એ સર્વે બેઠાં. વીજા ગઢના
સર્વ જાગમાં મત્સર રહિત એવા સર્વે તિર્યંચો બેઠાં અને ત્રીજા ગઢમાં સર્વ
સ્થાનકે સર્વે વાહનો બેઠાં.

હવે કલ્યાણ નામના પુરુષે ચક્રાયુધ રાજાની પાસે આવીને પ્રજ્ઞુને કેવ-
લ જ્ઞાન ઉત્પન્ન થયાની વધામણી આપી. રાજા ચક્રાયુધ પણ પરિવાર સહિત
સમવસરણમાં જઈ જિનેશ્વરને સ્તુતિ કરવા પૂર્વક નમસ્કાર કરી હાથ જોમી-
ને તેમના સન્મુખ બેઠો. પઠી જાગવાને મધુક્તીરાશ્રવ લબ્ધિથી યુક્ત અતિશય-
વાલી વાણીથી ધર્મદેશના આપી કે, “હે રાજન્! તેં મહારાજપણાના તેજથી
લોકમાં રહેલા શત્રુને જિત્યા છે, પરંતુ પોતાના દેહને વિષે રહેલા ઇન્દ્રિયરૂપ
શત્રુને જિત્યા નથી. વલી જ્યાં સુધી તે શત્રુ જિતાણા નથી ત્યાં સુધી શબ્દ,
રૂપ, રસ, ગંધ અને સ્પર્શરૂપ વિષયો વધુ અનર્થ કરનારા થાય છે. જેવા કે,
શ્રોત્રેન્દ્રિયને વશ થયેલાં હરિણો કાન લાંબા કરી પારધીનાં ગીતને સાંજલવા-
માં તત્પર થયા ઠતાં મૃત્યુ પામે છે. ચકુરિન્દ્રિયને વશ થયેલો પતંગ સુવર્ણ
સમાન દેદીપ્યમાન દીવાની શિખાને જોતો ઠતો તેમાં ઝંપાપાત કરી પરલોક
જાય છે. વલી રસના ઇન્દ્રિયથી જિતાયલા માંઢલાનું અગાધ જલમાં રહ્યા ઠતાં
પણ માંસપેશીના રસના સ્વાદને વિષે લાલચુ બનીને મૃત્યુ પામે છે. ઘ્રાણ ઇન્-
દ્રિયને વશ થયેલો ઝ્રમર પણ હાથીના મદને સુંઘવાની ઇચ્છા કરતો ઠતો મહા
દુઃખ પામે છે અથવા મરણ પણ પામે છે. તેમજ હાથળીના અંગને સ્પર્શ કર-
વાની ઇચ્છાવાલો ગજરાજ આલાન સ્તંભ સાથે બંધાઈને તીક્ષ્ણ અંકુશનો માર
સહન કરે છે. આવા તુછ વિષયોને ઉત્તમ પુરુષો ક્ષણ માત્રમાં ત્યજી દે છે.”

પ્રજ્ઞુનો આવો ધર્મોપદેશ સાંજલી જેમ દરિડી માણસ જંતાર જોઈ હર્ષ
પામે તેમ સર્વે માણસો હર્ષ પામ્યા અને તેમાંથી કેટલાકે વૈરાગ્યવંત થઈને અ-
સંખ્ય દુઃખનો નાશ કરનારી દીક્ષા લીધી. કેટલાકે શ્રાવક ધર્મ આદર્યો
અને કેટલાકે સમ્યક્ત્વ ધારણ કર્યું. વલી તીર્થપતિ એવા પિતાના વચન સાં-
જલી ચક્રાયુધ પણ તુરત વૈરાગ્યવંત થયો, તેથી તેણે વાપરવાથી કરમાઈ ગ-
યેલી પુષ્પમાલાની પેઠે રાજ્ય લક્ષ્મીને ત્યજી દઈ વધુ રાજાનું સહિત પિતા-
ની પાસે ચારિત્ર લીધું. શ્રીશાંતિનાથે પણ તેને પ્રથમ ગણધર પદ આપ્યું. પઠી

सर्वे देवतानुं प्रभुने वंदना करी पोतपोताने स्थानके गया.

श्री शांतिनाथ प्रभुने श्रुतसमुद्गो पार पामेला, सर्व प्रकारनी लब्धिवा-
ला अने चार ज्ञानना धारणहार एवा चक्रायुध विगेरे ठत्रीश गणधरो हता.
पवित्रमनवाला बासठ हजार साधुनुं तेमज एकसठ हजार अने ठसोथी कां-
इक अधिक साध्वीयो हती. वली बे लाख नेवुं हजार श्रावक तथा त्रणलाख
ग्राणुं हजार श्राविकानुं हती. आठ हजार चौद पूर्वधारी, त्रण हजार अवधि
ज्ञानि, चार हजार मनःपर्यवज्ञानी अने चार हजार उपर त्रणसो एटला के-
वलज्ञानि तेमज ठ हजार वैक्रियलब्धिवाला मुनि अने बे हजार चारसो वा-
दी साधु ए प्रमाणे प्रभुनो परिवार हतो. चालीश धनुष्य नंचा शरीरवाला
श्री शांतिनाथ प्रभुए नव्यजनरूप कमलने एक वर्ष नंगा एवा पच्चीस हजार
वर्ष सुधी प्रतिबोध पमान्युं. ज्यां ज्यां प्रभु विहार करता त्यां त्यां योजन प्र-
माणभूमि सुगंधमय अती. सर्व ऋतुना फुल फलोथी वृक्षो सुशोजित अता ते-
मज सर्वे प्राणीयो स्वाप्नाविक वैर त्यजी दइ पोतपोतानां कार्य करवामां तत्पर
अतां. वली दुर्जिह, मरकी, वैर, स्वचक्रजय, परचक्रजय, उपडव, रोग, शोक अने
विघ्नना समूह विगेरे सर्व नाश पामतुं हतुं. वली जिनेश्वरनां वचनथी दान अने
दयामां तत्पर अयेला सर्वे राजानुं सर्वे माणसोने सेवा करवा योग्य अया एटलुंज
नहि पण केटलाक प्रतिबोध पामेला राजानुए दीक्षा लीधी अने केटलाके प-
रिग्रह परिमाण लीधुं. वली ब्राह्मण, क्षत्रीय, वैश्य अने शुद्रोए प्रतिबोध पामी-
ने विषयनी इच्छा नहि करता ठता संग त्यजी दइ दीक्षा लीधी. जेनुं साधुपणुं
पालवा समर्थ नहोता तेमणे श्रावक धर्म आदरयो.

आ प्रमाणे सोलमा श्रीशांतिनाथ जिनेश्वर पृथ्वी उपर विहार करता
करता संमेतशिखर पर्वत उपर गया. त्यां तेमणे नवसो साधु सहित विधिथी
एक मासनुं अनशन लइ जेठ मासनी अंधारी तेरसने दिवसे जरणी नक्षत्रमां
चंडनो योग ठते मोक्षपद मेलव्युं. ते वखते देवतानुए त्यां आवी तेमनो मो-
क्षोत्सव करी नंदीश्वरद्वीपे उत्सव कस्यो. पढी चक्रायुध गणधर पण अनेक
साधुनुं सहित पृथ्वी उपर विहार करता ठता बहु नव्यजनोने प्रबोध करवा
लाग्या. तेमणे पण घाती कर्मनो नाश करी केवलज्ञान मेलव्युं. तयारपढी दे-
वतानुए पूजन करेला ते केवली पृथ्वी उपर विहार करता करता कोटिशिला

નામના પવિત્ર તીર્થને વિષે ગયા. ત્યાં તે પણ વહુ મુનિયો સહિત અનશન લઈ મોઢા પામ્યા. તે કોટિશિલા નામના પવિત્ર તીર્થને વિષે કોટીગમે મુનિયો સિદ્ધિ પામ્યા છે, તે ઉપરથી તે તીર્થનું નામ કોટિશિલા પડ્યું છે. આ સંક્ષેપમાં કહેલું શાંતિનાથનું પવિત્ર ચરિત્ર સાંજલી અનેક જાણીયો પાપ રહિત થઈ ઉપશમને વિષે તત્પર થાય છે.

॥ ઇતિ શ્રી શાંતિનાથ ચરિત્રમ્ ॥

॥ શ્રી કુંથુનાથ ચરિત્રમ્ ॥

શ્રી જંબૂદ્વિપના મહાવિદેહ ક્ષેત્રને વિષે પુષ્કલાવતી નામે વિજય છે. ત્યાં પુંમરીકિણી નગરીમાં જિતશત્રુ નામે રાજા રાજ્ય કરતો હતો. એક દિવસ તે રાજા ગુરુની પાસેથી જિનેશ્વર પ્રણિત ધર્મ સાંજલી વૈરાગ્ય પામ્યો, તેથી તેણે સનય નામના પુત્રને મહોત્સવપૂર્વક રાજ્યાસને સ્થાપી અનેક રાજાનું સહિત અત્યંત હર્ષથી ચારિત્ર ગૃહણ કર્યું. અનુક્રમે તે જિતશત્રુ મુનિ અગીયાર અંગના ધારક થયા, પઠી દીર્ઘકાલપર્યંત વીશ સ્થાનક તપ કરી અને તીર્થંકર નામગોત્ર કર્મ મેલવી સર્વાર્થસિદ્ધિ દેવલોકે તેત્રીશ સગારોપમના આયુષ્યવાલા દેવતાપણે ઉત્પન્ન થયા. ત્યાં મહાસુખનો અનુભવ કરીને પઠી તે જિતશત્રુ રાજાનો જીવ આ જ્ઞરતક્ષેત્રને વિષે લક્ષ્મીથી જ્ઞરપૂર એવા ગજપુર નગરમાં સૂર જૂપતિની શ્રીદેવી રાણીના ઉદરને વિષે ચૌદ મહાસ્વપ્ને સૂચિત પુત્રપણે ઉત્પન્ન થયો. જન્મ અવસરે ઉપન્ન કુમારીકા અને ચોસઠાં ઇંડોએ મલી પ્રજ્ઞુનો શાંતિનાથની પેઠે મેરુ પર્વત ઉપર પામુકવનમાં સિંહાસન ઉપર જન્મ મહોત્સવ કર્યો. ત્યાંથી ઇંડે પ્રજ્ઞુને લાવીને માતાના પ્રસૂતિગૃહમાં મૂક્યા.

જ્યારે પ્રજ્ઞુ માતાના ગર્ભને વિષે આવ્યા હતા ત્યારે શ્રીદેવીયે સ્વપ્નામાં જૂમિ ઉપર રહેલો તેમજ આકાશ પર્યંત ઝંચો એવો રત્નથી વિચિત્ર એક સ્તૂપ દીઠો હતો. તે ઉપરથી માતાપિતાએ પ્રજ્ઞુનું 'કુંથુ' એવું નામ પાડ્યું. પઠી દેવ સમૂહથી વિંટાળેલા પ્રજ્ઞુ અનેક ગુણો સહિત વૃદ્ધિ પામવા લાગ્યા. જેમના મુગ્ધની સ્પર્શ કરતો એવો ચંદ્રમા કલાવાન્ ઠતાં પણ પ્રજ્ઞુના મુખની સમાનપણું પામતો નહોતો. શ્રી કુંથુનાથનાં નેત્રની શોજાથી જિતાળેલા કમલો પણ લ-

જ્ઞાને લીધે નિરંતર રાત્રિને વિષે ગ્લાની પામતા હતા. વલી લક્ષ્મી પણ શ્રીવદ્ધ-
ના ચિન્હથી જેના હૃદયનો આશ્રય કરીને રહી છે એવા કૃષ્ણ પણ તે લક્ષ્મી-
ના વિયોગથી જ સમુદ્માં પડ્યા છે, એમ હું જાણું છું. ઠીંચણથી પણ નીચે સુધી
લાંબા એવા પ્રજ્ઞુના બન્ને હાથ ડુર્ગેતિરૂપ નગરના દ્વારના કમારની જાણે જોગલો
હોય નહિ શું ? એમ હું જાણું છું. પ્રજ્ઞુના હાથની આંગલીયો પણ અશોકવૃક્ષના
પલ્લવનો તિરસ્કાર કરતી હતી. આ પ્રમાણે જિનેશ્વર પ્રજ્ઞુના સમગ્ર દેહની લ-
ક્ષ્મી પૂર્ણ રીતે શોષિત રહી હતી. પ્રજ્ઞુએ ત્રેવીશ હજાર અને સાતસાતસો વર્ષ
સુધી કુમાર અવસ્થા ઘણા સુખથી જોગવી. ત્યાર પછી વૈરાગ્યવંત થયેલા શ્રી
સૂરજપૂતિયે મહોત્સવ પૂર્વક પ્રજ્ઞુને રાજ્યાસને બેસાડ્યા.

પછી ઇંડોએ સ્તુતિ કરેલા, કરુણાના સમુદ્ર અને તપાયમાન સુવર્ણ સમાન
કાંતિવાલા પ્રજ્ઞુએ ઇંડની પેઠે રાજ્ય કરવા માંડ્યું. તેવીશ હજાર અને સાત-
સાતસો વર્ષ પ્રજ્ઞુએ મંરુલીકપદે રાજ્ય કર્યું. એટલામાં પ્રજ્ઞુના શસ્ત્રગૃહને વિષે
ચક્રરત્ન નિર્પન્ન થયું. પછી પ્રજ્ઞુ મ્હોટા નિર્ભયથી ચક્રરત્નની પૂજા કરી શાંતિના-
થની પેઠે સર્વ જનરત્નને સાધી બત્રીશ હજાર રાજાનું સહિત હર્ષથી ગજપુર
નગર પ્રત્યે આવ્યા. ત્યાં તેમનો બાર વર્ષપર્યંત ચક્રવર્તીપણાનો અન્નિષેક થયો.
પછી પ્રજ્ઞુએ ત્રેવીશ હજાર અને સાતસાતસો વર્ષ સુધી ચક્રવર્તી રાજ્ય કર્યું.
ત્યાર પછી પ્રજ્ઞુ આદર્શજીવનમાં રહી સંપત્તિના અનિત્યપણાનો વિચાર કરતા
હતા તે વચ્ચે લોકાંતિક દેવતાનું આવીને પ્રજ્ઞુની વિનંતી કરી કે, “હે જગ-
વન્ ! નિશ્ચે આપે જીવ અને મોક્ષ એ બન્નેની ગતિ જાણી છે, માટે હે પ્રજ્ઞુ ! જીવ્ય
જીવોના બોધને માટે ચારિત્ર અંગીકાર કરો અને ચાર ધાતિકર્મનો નાશ કરી
કેવલજ્ઞાનને મેલવો. વલી હે નાથ ! ધર્મ દેશનાવડે જીવ્ય જીવોને તારો.” ઇ-
ત્યાદિ જ્ઞાતિયુક્ત વચનથી જિનેશ્વરની સ્તુતિ કરીને લોકાંતિક દેવતાનું પોતાને
ધન્ય માનતા થતા અંતર્ધ્યાન થયા.

પછી જગવાને દાનના ફલને નહિ ઇચ્છતા થતાં પણ “અરિહંતોની આ-
વીજ રીતી છે” એમ ધારી પૃથ્વીને વિષે વર્ષાદની પેઠે વાર્ષિક દાન આપ્યું. પછી
વિજય નામની પાલખીમાં બેસીને સર્વે ઇંડો અને બત્રીશ હજાર જૂપતિનું વિ-
ટલાયેલા, રાજા અને દેવતાનું સ્તુતિ કરેલા, માગધ જનોએ નિર્ભય જ્ઞાતિથી
વારંવાર સ્તવન કરેલા, કુલવધુનું અત્યંત મંગલ કરેલા, જૂનક દેવતાનું હ-

वैष्णवी पुष्पवने वधावेला, किंनरोए गायन करेला प्रज्जुना गुणथी आनंदित थ-
 येला लोकोवने जोवाएला, वली “अहो! आ असंग एवा प्रज्जु आवी समृद्धिने
 त्यजी दे ठे” एम चारण लोकोए वारंवार स्तुति करेला जगवान् सहस्रात्र व-
 नने विषे आव्या. त्यां कृतिका नक्षत्रमां सर्व सिद्धेने नमस्कार करीने तेमणे
 व्रत ग्रहण कर्युं. ते वखते प्रज्जुने चोथुं मनःपर्यवज्ञान उत्पन्न थयुं. पढी प्रज्जु
 पृथ्वी उपर विहार करवा लाग्या. आ प्रमाणे तेमणे उद्यमस्थायवस्थाए
 सोल मास विहार कस्यो. फरी सहस्रात्र वनमां आव्या. त्यां आत्माने ज्ञावतां
 एवा प्रज्जुने तिलक वृक्षनी नीचे तत्काल केवल ज्ञान प्राप्त थयुं एटले चोसठ
 इंचोए मलीने ज्ञक्तिपूर्वक समवसरण रच्युं. अज्जुए सिंहासन उपर विराजमान
 अइ अमृतवाणीवने एवी धर्मदेशना आपी के, जेथी मनुष्योनुं मिथ्यात्वरूप
 विष गली गयुं. ते आ प्रमाणे—बहु जोगमां आसक्त बनेला जे मूढ पुरुषो निरंतर
 पापकर्म करे ठे, ते परतंत्र थयेला एवा प्राणीयो नरकरूप खाइमां पमे ठे अने
 अरिहंत प्रज्जुए देखामेला मार्गने जाणनारा, धर्मने विषे उद्यम करनारा, त्रण
 तत्त्वने विषे उत्साह धरनारा, श्रद्धायुक्त मनवाला जे प्राणीयो निरंतर गुरुज्ञ-
 क्तिने विषे आसक्त अइ वे प्रकारना तपने विषे तत्पर रहे ठे तेनु थोमा काल-
 मां मुक्ति नगरी प्रत्ये जनारा आय ठे अरिहंत प्रज्जुनो आवो धर्मोपदेश सांजली
 सर्व सज्जा उत्तम संवेगवाली अइ गइ; जेथी केटलाके चारित्र अने केटलाके आ-
 वक धर्म अंगीकार कस्यो. शंख राजा पोतानुं सर्व राज्य तृणनी पेठे त्यजी वइ
 प्रज्जुनी पासे तेमनो प्रथम गणधर थयो. प्रज्जुने शंखादिक साठ हजार शिष्यो
 (साधुज), साठ हजार अने आठसो साध्वीयो, एक लाख अने नव्यासी हजार
 आवको तथा त्रण लाख अने एकाशी हजार आविकानु हती. श्री कुंथुनाथ
 प्रज्जु तेवीश हजार अने सामासातसो वर्ष पृथ्वी उपर विहार करीने पढी स-
 म्मेतशिखर पर्वत उपर एक मासना अनशनथी कृतिका नक्षत्रमां चंडनो योग
 ठेते मुक्तिरमणीने वस्या. पढी देवतानुए त्यां आवी हर्ष सहित प्रज्जुनो निर्वाण
 महेत्सव कस्यो. घणा साधुज प्रज्जुनी साथे सिद्धिपुरी प्रत्ये गया. पढी कोटी
 जीलाने विषे श्री कुंथुनाथ जिनेश्वरनी पाठल कोटी साधुज सहित अठवीश
 युगपुरुषो मुक्ति पाम्या.

॥ इति कुंथुनाथ चरित्रम् ॥

॥ શ્રી અરનાથ ચરિત્રમ્ ॥

પૂર્વ વિદેહક્ષેત્રના વિઙ્નૂષણરૂપ મંગલાવતી વિજયને વિષે અમરાવતીથી પણ અધિક સમૃદ્ધિવંત રત્નસંચયા નામની નગરી છે. ત્યાં ઇંડની પેઠે ન્યાય-માર્ગે પ્રજાનું પાલન કરનાર અને અસંખ્ય ઝોગ સંપત્તિના ધણી એવા મહીપા-લ નામના ઝૂપતિયે દીર્ઘકાલ પર્યંત રાજ્ય કર્યું. પઠી ગુરુના મુખથી ધર્મ સાંઝલી વૈરાગ્યવંત થયેલા તે ઝૂપતિયે પોતાના મ્હોટા સમૃદ્ધિવંત રાજ્યને ત્ય-જી દઈ ચારિત્ર લીધું. અનુક્રમે અગીયાર અંગનો અન્યાસ કરી અને ગીતાર્થ-પણું પામી તેમજ નત્કૃષ્ટ તપ અને સંયમમાં નિયમવંત થઈને પૃથ્વી ઉપર વિ-હાર કરતા તે મુનિ બહુ વર્ષ પર્યંત શુદ્ધ સંયમનું આરાધન કરીને તથા વિશ સ્થાનક તપથી અરિહંત ગોત્રકર્મ બાંધીને પઠી મૃત્યુ પામી સર્વાર્થસિદ્ધ દેવલો-કને વિષે સુખકારીતેત્રીશ સાગરોપમના આયુષ્યવંત એવા દેવતાપણે નિપત્ત થયા. ત્યાંથી ચલીને તે મહિપાલનો જીવ આ ઝરતક્ષેત્રના હસ્તિનાપુર નગરના સ-મ્યક્ દર્શનથી અતિ નિર્મલ એવા સુદર્શન રાજાની શ્રેષ્ઠ રૂપવાલી દેવી નામ-ની રાણીના નિદરને વિષે ચૌદ સ્વપ્નને સૂચવીને અવતર્યો. અઠારમા જિનેશ્વર શ્રી અરનાથ પ્રજ્ઞુના જન્મ સમયે રેવતી નક્ષત્ર હતું, માટે તે જિનેશ્વરનો જ-ન્મ રેવતિ નક્ષત્રમાં થયો છે.

પઠી ઊપન્ન દિગ્કુમારીકાયે મલી પ્રજ્ઞુનો જન્મ મહોત્સવ કસ્યો. ચો-સઠ ઇંડોએ પણ પ્રજ્ઞુને મેરુપર્વત ઉપર લઈ જઈ હર્ષથી અન્નિષેક કસ્યો. પઠી ઇંડે તેમને પોતાની માતા પાસે મૂક્યા. સુદર્શન મહારાજાએ પણ હર્ષથી ય-નુષ્યોને આશ્ચર્યકારી એવો પુત્રનો જન્મ મહોત્સવ કસ્યો. જ્યારે પ્રજ્ઞુ માતાના ગર્ભને વિષે આવ્યા હતા ત્યારે માતા શ્રીદેવીયે સ્વપ્નામાં રત્નનિર્મિત આરો (પૈમાનો વચલો ઝાગ) લીધો હતો, તે ઉપરથી પિતાએ પુત્રનું નામ ‘ અર ’ પાડ્યું. નિરંતર દેવતાનુંથી વિંટલાયલા તથા નિમ્ન મુખવાળા પ્રજ્ઞુ વય અને ગુણોથી ચંડની પેઠે અધિક વૃદ્ધિ પામવા લાગ્યા. અનુક્રમે અદૃશ્ય આહાર અને નીહારવાળા, નિજ્વલ અંગ, રુધિર અને માંસવાળા, પ્રફુલ્લિત કમલના સ-માન શ્વાસવાળા, વજ્રના સમાન કટિઝાગવાળા, વૈરુચ્યમણિના સમાન રાતા હાથ અને પ્રસંશા કરવા યોગ્ય નર તથા હોઠવાળા, ગુપ્ત સાંધાયુક્ત ઢીંચણ વાળા, હાથીની સુંઠ સમાન સાંધલવાળા, ગોલાકાર જાંઘવાળા, સુવર્ણના કુ-

મ સમાન સુશોજિત બને ચરણવાલા અને એધના સમાન ગંજિર શબ્દવાલા શ્રી અરનાથ પ્રજ્ઞુ સર્વે માણસોને પ્રિયકારી થયા. પઠી એકવીશ હજાર વર્ષ કુમાર અવસ્થામાં ગયે ઠે પિતા સુદર્શન જૂપતિયે તેમને હર્ષથી રાજ્યાન્નિષેક કસ્યો. રાજ્ય જોગવતાં જેટલામાં એકવીશ હજાર વર્ષ થયાં તેટલામાં તેમનાં શસ્ત્રમંદિરને વિષે ચક્રરત્ન નૃપત્તિ અયું એટલે અનુક્રમે માગધાદિક સર્વ જરતક્ષેત્રને સાધી પ્રજ્ઞુએ વીજા તેટલાજ વર્ષ ચક્રવર્તીનું સુખ જોગવ્યું.

પઠી લોકાંતિક દેવતાનું પ્રતિબોધ કરેલા અને ચોસઠ ઇંડોયે સેવન કરેલા સ્વયંબુદ્ધ તે અરનાથ પ્રજ્ઞુ વાર્ષિક દાન આપી સુવર્ણ અને રત્નથી નિર્માણ કરેલી, સ્વર્ગના પુષ્પોની માલાવાલી, વૈશ્વરૂપમણિ તથા સ્ફાટિકમણિના જ્ઞા કરેલા સ્તંભવાલી, અતિ સુશોજિત, ગોશીર્ષચંદનથી ઘણા સુગંધવાલી, ધ્વજાદિકની શોભાવાલી અને મનુષ્ય તથા દેવતાનું નિર્માણ વૈજયંતી નામની પાલશીમાં બેસી હજારો જૂપતિયોથી પરવસ્યા યકા સહસ્રાન્ન વનમાં આવ્યા. ત્યાં દીક્ષા ધારણ કરીને પઠી ચતુર્દાની એવા તે અરનાથ પ્રજ્ઞુ ત્રણ વર્ષ પર્યંત ઘડ્યસ્થાવસ્થાએ વિહાર કરી ફરી સહસ્રાન્ન વનમાં આવ્યા. ત્યાં પુષ્પના પરાગરૂપ સમૃદ્ધિમાં લબ્ધ થયેલા ઝમરની માલાવાલા અને કોકિલાના મધુર સ્વરથી મનોહર એવા આન્ન વૃક્ષની નીચે શુક્લધ્યાનરૂપ અગ્નિથી દગ્ધ થઈ ગયો ઠે ધાતિકર્મરૂપ કાષ્ઠસમૂહ જેમનો એવા તે અરનાથ પ્રજ્ઞુને લોકાલોકનું પ્રકાશ કરનાર કેવલજ્ઞાન પ્રાપ્ત થયું. તે વચ્ચે ગાઢ મેઘની પંક્તિથી પ્રગટ થયેલા ચંડની પેઠે સુરેંદ્રેષ પૂજન કરેલા પ્રજ્ઞુ અત્યંત મનોહર કાંતિવંત થયા. પઠી દેવતાનું રચેલા સમવસરણને વિષે પ્રજ્ઞુએ યોજનગામિની વાણીવમે ત્રણ જગત્ત્રને હર્ષ પમાનનારી દેશના આપી. તે આ પ્રમાણે.

હે જીવ્ય પ્રાણીયો ! જન્મ મનુષ્યો કાચના કકરુને વૈશ્વરૂપમણિની પેઠે આ અસાર સંસારને અધિક સારરૂપ માને છે. વલી વર્ષાદથી જેમ વૃક્ષો વૃદ્ધિ પામે છે તેમ પ્રાણીયોના વિવિધ પ્રકારના કર્મે કરીને જન્મ જન્મ પ્રત્યે સંસાર વૃદ્ધિ પામે છે. તેમજ “હું મ્હારા સ્વાર્થને ઓળા કાલમાં સાધીશ.” એમ વિચાર કરતો પ્રાણી અગાધમાં ચોરવમે વંધાતા ધનવંત પુરુષની પેઠે તત્કાલ મૃત્યુરૂપ દૂતથી વંધાય છે. વલી ભિષ્મ્યાવૃદ્ધિ પ્રાણી “આ મ્હારી માતા, આ મ્હારો પિતા, આ મ્હારા વંધુ” એમ માને છે, પરંતુ એમ નથી જાણતો કે, આ શરીર પણ મ્હા-

હું નથી. નાના પ્રકારના રૂપથી નિરંતર સંસારને વિષે જન્મતા એવા સર્વે પ્રાણી-
યોને કોણ પોતાનું અને કોણ પારકું છે ? અર્થાત્ કોઈ નથી. વલી જેમ ઝંઘી
ગયેલા પ્રાણીયોની રાત્રી સર્વથા વૃથા જાય છે તેમજ મોદ્યથી ઘેરાયેલા મૂઢ
પ્રાણીનો જન્મ પણ વૃથા જાય છે, તેથી આ સંસારને ધિક્કાર છે ! ધિક્કાર છે !!
હે જ્ઞવ્ય પ્રાણીયો ! એટલા માટે સંસારના સ્વરૂપને જાણનારા વિવેકિ પુરુષોએ
પ્રમાદનો નાશ કરી ધર્મને આચરણ કરવો. ” પ્રજ્ઞુની આવી ધર્મદેશના સાં-
જલી સજ્ઞા આનંદયુક્ત થઈ. પછી કેટલાકે શ્રાવકધર્મ ગ્રંથીકાર કહ્યો અને
કેટલાકે ચારિત્ર લીધું. કુંજ રાજાએ વૈરાગ્યને લીધે રાજ્યનો તૃણની પેઠે ત્યા-
ગ કરી દીક્ષા લઈ શ્રી અરનાથ જિનેશ્વરના પ્રથમ ગણધરપદને ધારણ કર્યું.
પછી દેવતાનું પ્રજ્ઞુનો મહિમા કરીને નંદીશ્વરદ્વીપે ગયા. શ્રી અરનાથ પ્રજ્ઞુને
સાઠ હજાર સાધુનું, તેટલીજ ગુણવંત સાધ્વીયો, એક લાખ અને ઐશી હજાર
શ્રાવકો, તથા ત્રણ લાખ અને ચોરાશી હજાર ગુણવંત શ્રાવિકાનું હતી. પછી
જગવાને સમેતશૈલ શિખર ઉપર એક માસને અનંશને નિવૃત્તિપદ ધારણ ક-
ર્યું. તે વખતે દેવતાનું આવીને પ્રજ્ઞુનો મોક્ષ મહોત્સવ કહ્યો. આ અરનાથ
જિનેશ્વરના તીર્થને વિષે ચોવિંશ યુગવત્ કોટિશિલા નામના પર્વત ઉપર વા-
રક્રોમ સાધુનું સિદ્ધિપદ પામ્યા છે. મલ્લિનાથના તીર્થને વિષે વીંશ યુગવત્ બ-
ક્રોમ સાધુનું સિદ્ધિપદ પામ્યા છે. મુનિ સુવ્રતના તીર્થને વિષે ત્રણ ક્રોમ સાધુનું
સિદ્ધિપદ પામ્યા છે અને શ્રી નમિનાથના તીર્થને વિષે એકક્રોમ સાધુનું સિદ્ધિપદ
પામ્યા છે. એજ કારણ માટે કોટિશિલા તીર્થ સર્વ તીર્થોમાં ઉત્તમ કહેવાય છે.

॥ इति श्री अरनाथ चरित्रम् ॥

॥ अथ श्री महापद्म चरित्रम् ॥

આ ઝરતવર્ષના કુરુક્ષેત્રને વિષે ગજપુર નામે નગર છે. ત્યાં શ્વવાકુકુલમાં
ઉત્પન્ન થયેલો પદ્મોત્તર રાજા રાજ્ય કરતો હતો. તેને શ્રાવક ધર્મમાં તત્પર એ-
વી જ્વાલા નામે મુખ્ય પટ્ટરાણી હતી. તેને એક સિંહસ્વપ્નસૂચિત વિષ્ણુકુમાર
નામનો અને બીજો ચૌદ મહાસ્વપ્ને સૂચિત ચક્રીપદને ધારણ કરનારો મહાપ-
દ્મ નામનો એમ બે પુત્રો હતા. અનુક્રમે તે બંને પુત્રો સર્વ કલામાં પ્રવિણ થ-

યા. પદ્મોત્તર રાજાએ વિષ્ણુકુમારને રાજ્યસંપત્તિ આપવા માંડી, પણ તેણે તે ન લીધાથી મહાપદ્મને યુવરાજ પદ્મી આપી.

હવે આ વચ્ચે અવંતી નગરીમાં શ્રીધર્મ નામે રાજા રાજ્ય કરતો હતો તેને બુદ્ધિનો સમુદ્ર નમુચિ નામે મહામંત્રી હતો. એક દિવસ શ્રી મુનિસુત્ર ત સ્વામિના શિષ્ય સુવ્રત નામના આચાર્ય ત્યાં આવ્યા એટલે નગરવાસી જનો તેમને વંદના કરવા જવા લાગ્યા. તે જોઈ રાજાએ પોતાના પ્રધાન નમુચિને પૂછ્યું કે, “હે પ્રધાન! આ મ્હારી નગરીના લોકો ક્યાં જાય છે?” પ્રધાને ઉત્તર આપ્યો કે, “હે નાથ! નિધાનને વિષે જૈન સાધુનું આવેલા છે, તેમને વંદના કરવા માટે એ લોકો જાય છે.” જૂપતિયે કહ્યું. “આપણે પણ નિશ્ચે ત્યાં જઈએ.” મંત્રીયે કહ્યું. “આપે ત્યાં મૌન ધારણ કરવું. કારણ કે, હું તેઓની સાથે વાદ કરીને તેમને જીતીશ.” રાજા તે વાત અંગીકાર કરી મંત્રી સહિત મુનિ પાસે ગયો. પછી મંત્રીયે સૂરીને પૂછ્યું. “હે સૂરિ! પશુમાન કાંતિવાલા તમે શું શું જાણો છો?” સૂરિયે ઉત્તર આપ્યો કે, “હે મંત્રિ! આપ જે પૂછશો તે અમે કહીશું.” એવામાં એક બાલ શિષ્યે સૂરિને કહ્યું. “હે જગવન્! મને આજ્ઞા આપો; હુંજ એને જીતી તત્કાલ જૈનધર્મની પ્રજ્ઞાવના કરું.” પછી ગુરુની આજ્ઞાથી બાલમુનિયે નમુચિ પ્રધાનને બોલતો બંધ કરી દીધો; તેથી રાજાદિ સર્વલોકો તેની નિંદા કરવા લાગ્યા. તે ઉપરથી અત્યંત દ્વેષયુક્ત થયેલો નમુચિ રાત્રીને વિષે મુનિના સમૂહનો ઘાત કરવા ચાલ્યો. તે વાત રાજાએ જાણી, તેથી તેને પોતાના દેશમાંથી કાઢી મૂક્યો એટલે નમુચિ હસ્તિનાપુર પ્રત્યે ગયો. ત્યાં પણ તે પૂર્વના પુણ્યને લીધે મહાપદ્મ રાજાનો મંત્રી થયો. કહ્યું છે કે, પ્રાણીયોને પુણ્યને લીધે આ લોકમાં અને પરલોકમાં શું શું નથી મલતું? અર્થાત્ સર્વ મલે છે.

એક દિવસ પદ્મોત્તર જૂપતિના દેશને પ્રત્યંતપદ્મીપતિ સિંહવલ સૈન્ય સહિત હુટવા લાગ્યો. તે ઉપરથી રાજાએ નમુચિને તેના સામો યુદ્ધ કરવા મોકલ્યો. નમુચિયે પણ શત્રુના સર્વ સૈન્યનો નાશ કરી સિંહવલનો ડુર્ગ (કિલ્લો) પોતાને સ્વાધિન કર્યો. તેથી મહાપદ્મ કુમાર પ્રસન્ન થઈ કહેવા લાગ્યો કે, “હે મહામંત્રિ! વરદાન માગ.” નમુચિયે કહ્યું કે, “હે રાજકુમાર! આ પાપ વરદાનને હવેનાં જન્મમાં રાખો, હું તે અવસરે માગીશ.” રાજકુમાર

महापद्मे ते बात कबुल करी.

कोइ वखते जैन शासनने विषे अनुरक्त एवी श्री ज्वाला राणीये अरिहंत प्रज्जुना मंदिरने विषे सुशोभित जैनरथ कराव्यो. ते वखते ज्वालादेवीनी बीजी मिष्ठात्वी एवी लक्ष्मी नामनी शोक्ये ब्रह्मानो रथ कराव्यो. पढी लक्ष्मीये राजाने कह्युं. “हे जूपति ! म्हारो रथ नगरने विषे आगल चाले एटले ज्वालाये पण राजाने कह्युं के, “हे महाराज ! जो म्हारो रथ आगल नहि चलावो तो हुं अनशन लइश. ” पढी महापद्म राजाए बने रथोने नगरमां साथे चलाव्या ते उपरथी खेद पामेलो महापद्म कुमार नगरथी चाली नीकढ्यो. अनुक्रमे एकलो जतो एवो ते महापद्म एक तापसना आश्रममां जइ पढोच्यो.

इवे एम बन्युं के, ते वखते चंपानगरीने विषे जन्मेजय नामे राजा राज्य करतो हतो. त्यां काल जूपतिये आवीने ते नगरीने घेरो घाढ्यो; तेशी ते बने राजानेने म्होदुं युद्ध थयुं. तेमां जन्मेजय राजा नाशी गयो; तेशी तेनुं सर्व अंतःपुर पण नाशी गयुं. नागश्री राणी पोतानी पुत्री मदनावली सहित तापसोना आश्रममां जइने त्यां तेमना शरणे रही. महापद्मकुमार पण अदिंज रहेतो हतो, तेशी तेने अने मदनावलीने परस्पर अत्यंत प्रेम थयो ए-टले नागश्रीये मदनावलीने कह्युं के, “हे राजपुत्री ! तुं नैमित्तिके कहेला वचनने नथी संजारती ? तुं चक्रवर्तीनी स्त्री थवानी ठे, माटे त्हारे जेना तेना उपर आसक्त थयुं नहि. ” तापसोना अधिपतिये पण कुमारने कह्युं के, “ हे वत्स ! तुं हवे पोताने स्थानके जा. ” ते उपरथी कुमार विचार करवा लाग्यो के, “हुं आ मदनावलीनी साथे लग्न करी, जरत क्षेत्रने साधी, जिन जुवन-थी पृथ्वी मंमलने सुशोभित करी अने पढी रथ महोत्सव कराववाथी म्हारी मातानी प्रतिज्ञा पूर्ण करीश. ”

पढी सिंढनी पेठे महाज्जुजबलवालो ते महापद्म कुमार पृथ्वी उपर जमतो जमतो श्री सिंधुनंदनपुर प्रत्ये गयो. त्यां ते दिवस कौमुदि महोत्सव होवाथी नगरनी ब्हार हर्षित चित्तवाली स्त्रीयो विविध प्रकारनी क्रीमाथी र-मती हती. ते वखते महासेन राजानो हाथी स्त्रीयोना कलकलाटने सांजली, आलान स्तंजने उखेमी अने मावतने मारी दोरतो दोरतो ज्यां स्त्रीयो रमती हती त्यां आवी पढोच्यो. स्त्रीयो पण अत्यंत जय पामती ठती “ हे न-

રોતમ ! અમારું રક્ષણ કરો ! રક્ષણ કરો !! ” એમ પોકાર કરવા લાગી. પઠી દયા ધારી મહાપદ્મકુમાર તે સ્ત્રીયોનાં આવાં કરુણસ્વર સાંજલી તત્કાલ દો-ની ક્ષણમાત્રમાં તે હાથીને હંકારી કાઢવા લાગ્યો એટલે તો તે હાથી પણ સ્ત્રી-યોને ત્યજી દડ કુમાર સામો દોમ્ચો. સ્ત્રીયો પણ “હવે આ કુમાર નિશ્ચે મૃત્યુ પામશે. ” એમ ધારી પોકાર કરવા લાગી. પઠી કુમારે તત્કાલ પોતાનું પાસે રાખવાનું વસ્ત્ર હાથીની આગલ ફેંકયું એટલે હુષ્ટ ચિત્તવાલો તે હાથી વસ્ત્રને કુમાર જાણી તેને પોતાના દાંતોથી પ્રહાર કરવા લાગ્યો. આ વસ્ત્રને મહાસેન જૂપતિ તત્કાલ ત્યાં આવી કુમારને કહેવા લાગ્યો કે, “તું એ હુષ્ટ હાથીના સ-ન્મુખ થઈ પોતાની આત્મહત્યા ન કર.” કુમારે કહ્યું. “હે નરેશ્વર ! આપ ક્ષણ માત્ર સ્વસ્થ થઈને જૂઝ કે, હું પોતાની કલાવને એ હુષ્ટ હાથીને પણ કેવી રીતે વશ કરું તું. ”

પઠી ચારે તરફ ફરતો એવો કુમાર તે હાથીને શાસ્ત્રમાં કહેલી વિધિ પ્રમાણે खेલાવીને તેની પીઠ ઉપર ચમી ગયો. કુમારની આવી જગત્ને વિ-સ્મય કરનારી કલા જોઈ હર્ષિત થયેલો મહેન્દ્રસિંહ રાજા તેને સર્વ પ્રકારના આદરથી પોતાને ઘેર તેમી ગયો અને ત્યાં તેણે તેને મહોત્સવ પૂર્વક પોતાની એક સો કન્યા પરણાવી. પઠી કુમાર મહાપદ્મ એક દિવ્યજુવનને વિષે તે પો-તાની એકસો પ્રિયાની સાથે ક્રીડા કરવા લાગ્યો, પરંતુ મદનાવલીને તો તે કંઠના દારની પેઠે નિરંતર હૃદયને વિષેજ ધારણ કરતો હતો.

કોઈ વસ્ત્રને રાત્રીને વિષે કોઈએક વેગવતી નામની વિદ્યાધરીયે મહાપ-દ્મ કુમારનું હરણ કર્યું. કુમાર જાગી ડહ્યો એટલે તેણે વિદ્યાધરીને જોઈ મૂઠી ઉપામીને કહ્યું કે, “અરે ! તું કોણ છે અને મ્હારું કેમ હરણ કરે છે ? તેણે ઉત્તર આપ્યો કે, “હે રાજકુમાર ! આપ તેનું કારણ સાંજલો.

વૈતાલપર્વતને વિષે સૂરોદય નામે નગર છે. ત્યાં વિદ્યાધરોનો અધિપતિ ઇન્દ્રધનુ નામે પ્રસિદ્ધ રાજા રાજ્ય કરે છે. તેને મનોહર શ્રીકાંતા નામે સ્ત્રી છે. તેણે એક જયચંડા નામની પુત્રી છે. તે પુત્રીને ઇન્દ્રધનુ જૂપતિયે ધરતક્ષેત્રના સર્વે રાજાનું પદને વિષે આલેખીને વતાવ્યા, પરંતુ કોઈ પણ રાજા તેને પ્રીતિ-કારી થયો નહિ, તેથી તે કોઈને પોતાનો પતિ કરવાને ઇચ્છતિ નથી. પઠી પ-દ્મને વિષે તમારું સ્વરૂપ આલેખીને વતાવ્યું એટલે તો તે તત્કાલ મોહ પામી

अने कहेवा लागी के, “निश्चे आ ज्ञवने विषे तो म्हारे आज पति थान. नहि-
तो अवश्य मरण एज श्रेयकारी ठे. म्हारे आ विना बीजा पुरुषो बंधु समान ठे.”

(वेगवती विद्याधरी महापद्म कुमारने कहे ठे के,) “हे कुमारेण्ड! पढी में
जयचंझनो मनोरथ तेना मातपिताने कह्यो. ते उपरथी तेनुए मने तत्काल त-
मने त्यां लइआववानी आझा करी. वली में पण अहिं आवतां जयचंझा
पासे एवी प्रतिज्ञा करी ठे के, हे कन्या ! जो हुं महापद्म कुमारने अहिं नहि
लावुं तो अग्निमां प्रवेश करीश, माटे आपना प्रसादथी जेम म्हारुं मृत्यु न
थाय तेम आपे करवुं. वली आपे चित्तने विषे बीजुं कंइ पण लाववुं नहि. ”
वेगवतीनां आवां वचन सांजली, पद्मोत्तर नूपतिनो पुत्र (महापद्म कुमार)
हर्ष पाम्यो. वेगवती पण कुमारने सूरुदय नगरे लइ जइ पोताना राजा इंड-
धनुने सर्व वात निवेदन करी. पढी इंडधनुए महोत्सवपूर्वक कुमारनो पोता-
नी पुत्री साथे पाणी ग्रहण कराव्यो. जयचंझाये पण वेगवतीनो घणोज स-
त्कार कस्यो.

हवे जयचंझना मामाना पुत्रो गंगाधर अने महिधर के, जेउ महाबल-
वंत हता, तेनु आ वात सांजलीने अत्यंत क्रोधातुर अइ हाथी, घोडा, रथ
अने सुजटो सहित आकाश मार्गे अइने त्यां आव्या अने कहेवा लाग्या के,
“जे अमारे विद्याधरोने परणवा योग्य कन्या ठे, ते आ साधारण माणस केम
परणी जाय ? ” पढी ते विद्याधरोने आवेला सांजली कुमार तेनुना सामो
अयो, जेथी तेनुं विद्याधरोना सुजटोनी साथे महा घोर युद्ध अयुं. ज्यारे कु-
मार महापद्म अने ते विद्याधरोनुं युद्ध चाळयुं ते वखते एवो कोइ हाथी, घोडा
के सुजट नहोतो के, जे कुमारना शस्त्रथी घायल अया विनानो रह्यो होय.
ठेवट विद्याधरो पोताना सैन्यने नाश पामेलुं जाणी जयथी नासी गया. पढी
प्राप्त अयो ठे विजय जेनो एवा महापद्म कुमारनो वैताढ्य पर्वतना सर्वे वि-
द्याधरोए सत्कार कस्यो. त्यां कुमारने स्त्री रत्न विना बीजा तेर रत्नोनी प्राप्ति
अइ, तेथी तेणे बलवमे सर्व जरतक्षेत्रने साध्युं.

पढी नव विधानवालो, बत्तीश हजार राजानुथी सेवायलो अने एके
उठी एवी चोसठ हजार स्त्रीयोनी साथे क्रीमादि आनंद करनारो ते महापद्म
कुमार ठ खंभवाला जरतक्षेत्रनुं राज्य जोगवतो ठतो पण मदनावली विना

ते सर्वेने निरंतर निरसनी पेठे मानवा लाग्यो. पढी कोइ वखते तापसोनां आश्रम प्रत्ये गयेला श्री महापद्म चक्रवर्तीने जन्मेजय राजाए पोतानी पुत्री मदनावली तत्काल परणावी. तेथी तेतेनी स्त्रीरत्न थइ. पढी महापद्म चक्रवर्तीये हस्तिनापुरमां आवी स्नेह सहित माता पिताना चरणाने विषे प्रणाम कस्यो एटले पुत्रनी आवी विस्मय करनारी चक्रवर्तीपणानी संपत्ति जोइ माता पितादि नगरवासी जनो तेना वखाण करवा लाग्या.

आ वखते श्री मुनिसुव्रत स्वामीना शिष्य श्री सुव्रत सूरि हस्तिनापुरमां आव्या एटले पद्मोत्तर राजा त्यां जइ तेमनुं वंदन करी धर्मोपदेश श्रवण करवा वेठो. गुरुए तत्काल संसारनो नाश करनारी सरस अमृत समान देशना आरंभी. राजा पद्मोत्तर ते धर्मदेशनाने सांजली परम वैराग्यवासी थयो वतो गुरुने कहेवा लाग्यो के, “ हुं म्हारा राज्यने विषे पुत्रने स्थापन करी चारित्र अंगीकार करीश. ” गुरुए “ हे जूप ! धारेला कार्यमां विलंब न करो. ” एम कह्युं एटले राजा तत्काल नगरमां आवी प्रधानोने कहेवा लाग्यो के, “ तमे विविध प्रकारना महोत्सवपूर्वक म्हारा म्होटा पुत्र विष्णुकुमार ने राज्याभिषेक करो. ” पढी विष्णुकुमारे जूपतिने कह्युं के, “ हे तात ! म्हारे राज्यनुं कांइ प्रयोजन नथी, कारण राज्यथी तो नरकनी प्राप्ति अने जव जव प्रत्ये निरंतर भ्रमण करवुं पदे ठे. वली हे तात ! फक्त आरंभमां मधुर परंतु परिणामे अत्यंत कष्टवा एवा विषफल समान जोगनुं म्हारे कांइ पण प्रयोजन नथी. हुं तो आपनी साथेज जवनोच्छेद करवा माटे चारित्र ग्रहण करीश. ” पढी पद्मोत्तर राजाए महापद्मने बोलावीने कह्युं के, “ हे पुत्रोत्तम ! तुं म्हारा संतोषने माटे राज्यनो स्वीकार कर. ” सुविनीत एवा महापद्मे पिताने कह्युं. “ आपने पदे विष्णुकुमारने स्थापो; हुं तेमनी निरंतर पूर्ण प्रेमे सेवा करीश. ” राजाए कह्युं. “ हे सुपुत्र ! ए राज्यना जारने अंगीकार करतो नथी. ” पढी महापद्मे पिताने हर्ष करवा माटे तत्काल राज्यने स्वीकार्युं अने विष्णुकुमारे वैराग्यथी पद्मोत्तर जूपतिनी साथे श्री सुव्रत गुरुनी पासे महोत्सव पूर्वक दीक्षा लीवी. आ महापद्म पण जरतक्षेत्रने विषे प्रसिद्ध एवो नवमो चक्रवर्ती थयो. आटला कालसुधी तेनी वने माताछना रथ तेवीज स्थितिमां रहा दत्ता. पढी चक्रवर्ती महापद्मे पोतानी माताना संतोषने माटे जिनेश्व-

રનો રથ સર્વ નગરમાં વિસ્મય કરનારા મહોત્સવ પૂર્વક ફેરવ્યો, તે નપરથી તે બહુ પ્રસન્ન થઈ. લોકમાં જિન શાસનની મ્હોટી ઉન્નતિ થઈ અને તે દિવસથી આરંજીને બહુ લોકો જૈનધર્મને વિષે અનુરાગવાલા થયા. ઝરતક્ષેત્રને વિષે નિ-
રંતર અરિહંત ધર્મની પ્રજ્ઞાવના કરતા એવા મહાપદ્મ ચક્રવર્તીયે પૃથ્વીને વિષે જિનેશ્વરોના લાખો મંદિરો કરાવ્યાં. પદ્મોત્તર રાજર્ષિ પણ દીર્ઘકાલ સુધી અત્યંત નિર્મલ એવા ચારિત્રને પાલી સમગ્ર કર્મમલને યપાવી અનુક્રમે જ્ઞાન પામી અંતે મોક્ષ પામ્યા. વલી વિવિધ પ્રકારના તપ, કર્મ, ચારિત્ર વિગેરેના કાર્યમાં તત્પર એવા વિષ્ણુકુમાર મહર્ષિને પણ તત્કાલ સર્વે લબ્ધિયો ઉત્પન્ન થઈ, તેથી તે કોઈ વચ્ચે આકાશમાં ગરુડની પેઠે મેરુપર્વત સમાન મ્હોટો દેહ કરીને વિચરવા લાગ્યા. વલી ક્યારેક કામદેવની પેઠે દિવ્યરૂપ ધારણ કરી અને ક્યારેક સુરેન્દ્રની પેઠે બહુરૂપી થઈ ફરવા લાગ્યા.

હવે એવામાં શ્રી સુવ્રતસૂરિ અનેક સાધુનું સહિત ચોમાસું રહેવાને માટે હસ્તિનાપુર નગરના બુદ્ધાનને વિષે આવ્યા. તે વચ્ચે પૂર્વે વાદથી જિતા-
એલા અને એજ કારણથી ગુરુ નપર દ્વેષ રાખનારા નમુચિ પ્રધાને મહાપદ્મ જૂષતિ પાસે પૂર્વે ઝંઝારમાં રાખી મૂકેલા વરદાનને માગ્યો. મહાપદ્મે કહ્યું. “ હું તને શું આપું ? ” નમુચિ પ્રધાને કહ્યું. “ હે નાથ ! આપનું રાજ્ય આપો. ” પછી મહાપદ્મ જૂષતિ નમુચિને રાજ્યાન્નિષેક કરી પોતે અંતઃપુરમાં રહ્યો. પછી માણસોની મધ્યે ચંદ્ર સમાન નમુચિ તત્કાલ યજ્ઞસ્થાન પ્રત્યે આવીને યજ્ઞના મીષથી અનેક જીવોનો વધ કરવા લાગ્યો. નમુચિને રાજ્ય પ્રાપ્ત થયું, તેથી સર્વ પ્રજા ઉત્સાહવંત થઈને હર્ષથી વધામણી માટે આવવા લાગી. પછી નમુ-
ચિ વિચારવા લાગ્યો જે, “ મ્હારા રાજ્યને નહિ સહન કરી શકનારા શ્વેતાં-
વર સાધુનું આવ્યા નહિ. ” આવું બિડ શોધી કાઢી તેણે સૂરિને બોલાવીને કહ્યું કે, “ જે વચ્ચે જે બ્રાહ્મણ, ક્ષત્રીય અથવા વીજો કોઈ નવો રાજા આવે તે વચ્ચે સર્વે પાશંભિયોએ આવીને વધામણી આપવી જોઈએ. કારણ સર્વે તપના કાર્યો રાજાથીજ રક્ષણ કરાય છે, પરંતુ અહો ! હુષ્ટ આચારવાલા, મર્યાદા ર-
હિત અને હુષ્ટ હૃદયવાલા તમે પોતાના ધર્મથી ગર્વવંત થયા બતા અને સર્વ પ્રકારના પાશંભિયોએ બહુ લોકોને હુષિત કરતા અકા મ્હારા રાજ્યની નિંદા કરો
ગે; માટે હવે તમારે મ્હારા રાજ્યને ત્યજી દઈ વીજે ચાલ્યા જવું. વલી તમા-

रा मध्ये जे कोइ साधु आ म्हारी आझाने उल्लंघन करशे ते निश्चे म्हारे वध करवा योग्य ठे. ” नमुचिनां आवां वचन सांजली गुरुए कह्युं. “ अमारे राजा पासे जवुं कटपतुं नथी, माटे अमे नहोता आव्या, वली अमे कोइनी निंदा पण करता नथी. कारणके, अरिहंत प्रज्जुना धर्मने जाणनारा अने समता परिणामथी ज्ञावित आत्मावाला मनुष्यो क्यारे पण कोइ उपर रागद्वेष करता नथी. ” सूरिये आ प्रमाणे कह्युं तोपण डुष्ट हृदयवालो ते नमुचि कहेवा लाग्यो के, “ हे सूरि ! जो तमारामांथी एक पण साधुने सात दिवस उपरांत म्हारा नगरने विषे अथवा म्हारा राज्यने विषे देखीश तो तेने म्हारा सेवको पासे मजबुत बंधनथी बंधावी तत्काल मारी नंखावीश, माटे हे मुनींशे ! तमारे निःशंसय म्हारो देश त्यजी दइ बीजे चाख्युं जवुं. ” पढी सूरिये उद्यानमां आवी ते वात पोताना गणने कही के, “ हवे आपणे शुं करवुं ? ” एटलामां ते साधुने विषे एक मुनि बोली उठ्याके, “ ठ हजार वर्ष सुधी उग्र तप करीने हमणां विष्णुकुमार मुनि मेरुपर्वतनी चुलिकाने विषे चोमासुं रह्या ठे. त्यां तेमनी पासे जो कोइ विद्यालब्धिवाला जाय तो ते आपणुं कार्य करे. ” एटलामां एक बीजा साधुए कह्युं. “ म्हारी त्यां जवामां शक्ति ठे, परंतु पावुं आववानी शक्ति नथी. ” गुरुए कह्युं. “ हे साधु ! तमने अहिं पाठा तो विष्णुकुमार लावशे. ” पढी ते मुनि तत्काल मेरुपर्वतनी चूलिका प्रत्ये गया. विष्णुकुमार तेमने आवता जोइ पोताना मनमां विचार करवा लाग्या के, “ निश्चे संघथी पण नहि वनी शके एवं मोटुं कार्य आवी पम्युं देखाय ठे. कारण एम न होय तो आ वर्षाशतुमां अहिं साधुनुं आववुं क्यांथी होय ? पढी ते मुनिये विष्णुकुमारने वंदना करी गुरुए कहेली सर्व वात निवेदन करी. पढी विष्णुकुमार ते मुनिने साथे लइ गजपुर प्रत्ये गया. त्यां तेमणे गुरुने नमस्कार करीने कह्युं. “ हे मुनीश्वर ! आपने जे कार्य होय ते ऊट कहो ? गुरुए कह्युं. “ हे वत्स ! साधुने प्राप्त थयेला ज्ञयंकर उपज्जने नाश करो. कारणके, शक्तिवंत पुरुषे संघना कार्यने विषे पोतानी शक्ति गोपववी नहि. ”

पढी साधुने सहित विष्णुकुमार नमुचिपासे गया. त्यां जूपति विना बीजा सघलाए तेमने वंदना करी. विष्णुकुमारे नमुचिने कह्युं. “ हे नमुचि ! ज्यां सुधी चोमासुं ठे त्यां सुधी साधुने म्हारा नगरने विषे रदेवा दे. ” नमु-

चिये कह्युं “ हे विष्णुकुमार ! तमे एम शा माटे बालो बो ? साधुनए पांच दिवस रही पढी चाढया जवुं.” विष्णुकुमारे कह्युं. “ तयार पढी साधुन ब्हारना उद्यानने विषे रहेसो.” विष्णुकुमारनां आवां वचन सांजली क्रोधातुर थयेला नमुचिये तत्काल कह्युं के, “अरे ! पोताना माता पिताने दूषित करनारा, निर्लज्ज, मलिन अने सर्व पाखंडियोमां अधम एवा तमारे अहियां थोमीवार पण न रहेवुं. वली जो तमारे जीवितनुं कार्य होय तो सर्वथा म्हारा राज्यने त्यजी देवुं. नहि तो हुं तमारो नाश करीश. ” तेनां आवां वचन सांजली अत्यंत क्रोधातुर थयेला विष्णुकुमारे फरीशी कह्युं के, “ हे नृपति ! त्रण पगला पृथ्वी तो आप. ” मंत्री नमुचिये कह्युं. “हुं तमने त्रण पगलां पृथ्वी आपुं बुं; परंतु तेनी ब्हार कोइ पण साधुने देखीश तो तेने निश्चे मारी नाखीश. ”

पढी मुनिजना वधनी वार्ताथी उत्पन्न थयेला क्रोधरूप अग्नि

जलित हृदयवाला विष्णुकुमार, पोते राजाजनां जोता बता वधारवा लाग्यो नाना प्रकारना रूपने धारण करनार अने गर्जना करता ठतां अमी शके खपामता ते एक लाख योजन प्रमाण देहवाला थया. चरणाना प्रक्षीज आ म्हो-नगर, खाण, पर्वत अने समुद्रथी व्याप्त एवा पृथ्वीनां पीठने कुंठेने आदरुं. ” ह्यामुनि पर्वतोना शिखरोने पामवा लाग्या. महासमुद्र कोज्ज हृदयवाला हज्योतिश्चक्र दूर नासवा लाग्युं अने सर्वे देवतानु “आ कोइ रो राजाजु सहित उत्पन्न थयो ठे. ” एम शंसय करवा लाग्या. आ प्रमाणे त्रणये दीर्घकाल तीव्र ईडे ते मुनिने अत्यंत कोप पामेला जाणी तेमने शांत मुक्तिपद प्राप्त करयुं. देवांगनानुने अने गंधर्वोने मोकळया. पढी ते देवांगन्हजार वर्ष प्रमाण आविष्णुकुमारना काननी पासे जइ नंचे स्वरे एम गाय सिद्धिपदने पाम्या.

प प्रबोध पामो अर्थात् शांत आनु. कारण के, आपे स्वजन अने परजन ए बन्नेने ताप पमामनारो थयो **रेत्रम् ॥**

क्रोधने संसारमां गाढ दुर्गतिनुं कारण

म धारण करो. कारण के, मुनियो तो **चक्रवर्ती चरित्रम् ॥**

धुनने क्रोध करवो ए चारित्र तयारने विषे समुद्रविजय नामे राजा राज्य क-
ठे, माटे हे मुनिश्वर ! संसारना हती. तेनुने सौभाग्यरूप जाग्यनी नूमी एवो
विष्णुकुमार वृद्धि ज्ये नामे पुत्र थयो. अनुक्रमे ते युवावस्था पाम्यो

ઘટલે નુત્પન્ન થયેલા વૈરાગ્યવાલા પિતા સમુદ્વિજય રાજાએ તેને પોતાને પદે સ્થાપ્યો. પઠી જય જૂપતિ અનુક્રમે ચક્રવર્તીપણું પામ્યો ઘટલે તેણે સર્વ જ્ઞ-રત્તકેત્રને સાધી ચીરકાલ પર્યંત ચક્રવર્તીના જોગો જોગવ્યા.

એક દિવસ જય ચક્રવર્તી વિચાર કરવા લાગ્યો કે, “ આવી ચક્રવર્તીની સંપત્તિ શી રીતે પ્રાપ્ત થતી હશે ? ” આમ વિચાર કરતો તે ગુરુ પાસે ગયો. ત્યાં ગુરુને વંદના કરી તેણે પૂછ્યું કે, “ આવી ચક્રવર્તીની લક્ષ્મી કયા પુણ્યથી પ્રાપ્ત થાય છે ? ગુરુએ અમૃત સમાન મધુર વાણીથી નુત્તર આપ્યો કે, “ જે કાંઈ જ્ઞવ્યપણું પ્રાપ્ત થાય છે, તે સર્વ ધર્મનોજ પ્રજ્ઞાવ છે. તેમજ હે રાજન્ ! આ લોકમાં હાથી ઘોડા અને પાયદલના સમૂહથી વિસ્તારવંત મનોહર રાજ્ય, ગાઢ સ્નેહથી અજૂત રૂપવાલી અત્યંત મનોહર સ્ત્રી, સ્નેહવંત બંધુન અને નિરંતર નિરોગી શરીર એ સર્વ ધર્મથીજ પ્રાપ્ત થાય છે. વલી જ્ઞવ્ય પુરુષોને ધર્મથીજ કુવેર સમાન સમૃદ્ધિ, નિર્મલ બુદ્ધિ, કીર્તિ, વિનીત પુત્રો અને ઘરને વિષે પૂર્ણ સંપત્તિ એ સર્વ પ્રાપ્ત થાય છે. પૂર્વે પુણ્ય કરનારા પ્રાણીયોના મનોરથો સિદ્ધ થાય છે અને પુણ્ય રહિત પ્રાણીયોના મનોરથો તો વાયુથી મેઘપંક્તિની પેઠે નાશ પામે છે. ”

ગુરુનાં આવાં વચન સાંજલી વૈરાગ્ય પામેલા પુણ્યવંત જય ચક્રવર્તીએ પોતાની સમૃદ્ધિ ત્યાગ કરી પ્રવ્રજ્યા અંગીકાર કરી. પઠી શુદ્ધ ધ્યાન અને તપ-રૂપ અગ્નિવ્રતે વાલી નાશ્યો છે સર્વ કર્મરૂપ કાષ્ટ સમૂહ જેણે એવા તથા બાર ધનુષ્ય પ્રમાણે નંચા શરીરવાલા અને ત્રણ હજાર વર્ષની આયુષ્યવાલા તે જય-ચક્રવર્તી મુનિ મોક્ષ પામ્યા.

॥ ઇતિ જય ચક્રવર્તી ચરિત્રમ્ ॥

વિમલજિણેસરતિઢે, થેરાણં અંતિઅંમિ પવ્વશ્ચ ॥

ચન્દસપુઘ્વી પત્તો, મહવ્વલ્લો પંચમે કપ્પે ॥ ૧ ॥

તત્તો ચર્હત્તુ જાન, વાણિઅગમે સુદંસણો સિદ્ધિ ॥

વીરમ્મગામે પુણ્ણરવિ, ચન્દસપુઘ્વી ગત્ત સિદ્ધિં ॥ ૨ ॥

અર્થ-તેરમા વિમલનાથ જિનેશ્વરના તીર્થને વિષે સ્પષ્ટિ આચાર્યની પાસે

પ્રવ્રજ્યા ગ્રહણ કરીને ચૌદ પૂર્વ ધારી અથેલા મહાબલ પાંચમા દેવલોક પ્રત્યે ગયાં. ૧ અહિં મહાબલનું પાંચમા બ્રહ્મલોકને વિષે જવું કહ્યું તેનું કારણ તે કોઈ પણ પૂર્વ વિસરી જવાના હેતુથી સંજ્ઞવાય છે. કારણકે, એમ નહિ તો ચૌદ પૂર્વધારીનું જવું જઘન્યથી પણ ઠઠા લાંતક દેવલોક સુધી હોય છે. ત્યાં દશ સાગરોપમનું આયુષ્ય જોગવીને પઠી ચવીને વણિક્ ગામમાં સુદર્શનામા શેઠપણે ઉત્પન્ન થયા. ત્યાં પણ તે ફરીથી વીરપ્રજ્ઞુ પાસે ચારિત્ર લઈ ચૌદ પૂર્વધારી અર્થે સિદ્ધિ પામ્યા. ॥ ૧ ॥

॥ શ્રી મહાબલ ચરિત્રમ્ ॥

હસ્તિનાપુર નગરને વિષે બલિ રાજાના સમાન નિર્મલ એવો મહાબલવંત બલ નામે રાજા રાજ્ય કરતો હતો. તેને પ્રજ્ઞાવતી નામે પટ્ટરાણી હતી. કોઈ વખતે તે પ્રજ્ઞાવતીએ અર્ધ રાત્રે સ્વપ્નામાં સિંહ જોયો. પઠી જાગી ડહેલી તેણે તે વાત પોતાના પતિ બલિરાજાને કહી એટલે બલજૂપતિયે કહ્યું. “હે પ્રિયા! તે સ્વપ્નાને વિષે સિંહ ઢીઠો છે તે ઉપરથી તને પૂર્ણ દિવસે સિંહસમાન પરાક્રમી પુત્ર થશે. વલી તે જ્યારે વૃદ્ધિ પામશે ત્યારે આપણા કુલનો આધાર અને કુલરૂપ સમુદ્ધને ઉદ્ધાસ પમાડવાને ચંડ સમાન થશે. ઢેવટ તે યુવાવસ્થા પામશે ત્યારે સર્વ પૃથ્વીનો રાજા થશે.” રાજાનાં આવાં વચન સાંજલી પ્રસન્ન થયેલી રાણી પોતાના મંદીરે ગઈ અને સુખથી ગર્જને પોષણ કરવા લાગી. પઠી જૂપતિયે જેના ઉત્પન્ન થયેલા દહોલા પૂર્ણ કસ્યા છે એવી તે પ્રજ્ઞાવતી રાણીએ સામાનવ માસે એક ઉત્તમ પુત્રને જન્મ આપ્યો. અંગરક્ષક દાસીયોએ હર્ષિત અર્થે તત્કાલ પુત્ર જન્મની વધામણી રાજાને આપી એટલે રાજાએ પણ પ્રસન્ન અર્થે પોતાના એક મુકુટ વિના બાકીના સર્વ અંગના આનુષણો તે દાસીયોને આપ્યાં. ત્યાર પઠી જૂપતિયે સેવકોને બોલાવીને કહ્યું કે, “તમે બંદિજનોને ઢોમી દેવાપૂર્વક માનને વૃદ્ધિ પમાડનારી વધાઈનો નગરમાં પટ્ટહ વજમાવો.” સેવકોએ રાજાની આજ્ઞા પ્રમાણે તે સર્વ કર્યું. બારમા દિવસે રાજાએ સર્વ પોતાના સ્વજનોને સંતોષ પમાડી મહોત્સવ પૂર્વક પુત્રનું મહાબલ એવું નામ પાડ્યું.

પઠી પાંચ ધાવમાતાનું પાલન કરતો અને સર્વ કલાનું અભ્યાસ કરતો તે મહાબલ કુમાર અનુક્રમે યૌવનાવસ્થા પામ્યો એટલે પિતાએ તેને સમાન લાવણ્યરૂપ અને યૌવનવાલી આઠ રાજકન્યાનું પરણાવી. વલી પુત્રને

માટે તેણે પ્રેમથી આઠ માલનો એક મેહેલ બનાવી આપ્યો અને પુષ્કલ ડ્યુ-
આપ્યું તેમજ આઠે સ્ત્રિયોને પાંચમા અંગમાં કહ્યા પ્રમાણે સુવર્ણના આઝરણો
અને આઠક્રોર સોનામ્હોરો આપી. પછી મહાવલ કુમાર તે મેહેલ ઉપર રહ્યો
ઠતો આઠ સ્ત્રિયોની સાથે જોગ સંબંધી મહા સુખને જોગવવા લાગ્યો.

એક દિવસ શ્રી વિમલનાથ તીર્થીકરની પરંપરાના શ્રુતકેવલી શ્રી ધર્મ-
ઘોષ સૂરિ તે નગરને વિષે આવ્યા. તેમને વંદન કરવા માટે સર્વ પ્રકારની સમૃ-
દ્ધિ સહિત એવો શ્રદ્ધાવંત બલરાજા પોતાના પરિવારે પરવસ્યો ઠતો બહારના ન-
દ્યાનમાં ગયો. મહાવલ કુમાર પણ પોતાના દારપાલના મુખથી ગુરુને આવેલા
સાંજલી નદ્યાનને વિષે ગયો. તે વચ્ચે ગુરુએ ધર્મોપદેશ આપ્યો કે—

ધર્મ, અર્થ અને કામરૂપ પુરુષાર્થો શ્રેષ્ઠ ધર્મના પ્રજ્ઞાવશીજ મલે છે, માટે
મોક્ષની ઇચ્છાવાલા તત્ત્વજ્ઞ પુરુષોએ ધર્મને વિષે જ ઉદ્યમ કરવો. લક્ષ્મી હા-
થીના કાન સમાન ચપલ, શરીર નાશવંત સ્વપ્નાવવાલું અને જીવિત દર્જના અગ્ર
જ્ઞાગ ઉપર રહેલા પાણીના વિંડુ સમાન નાશવંત છે. જેમ ચંડનું પ્રતિબિંબ જ-
લને વિષે અનેક રૂપે મિથ્યા દેખાય છે તેમજ સ્ત્રી વિગેરે સમસ્ત જગત્ પણ મિ-
થ્યાજૂતજ છે. વલી જેમ દશ દિશામાં ગયેલાં પક્ષીયો સાયંકાલે એકઠાં થઈ
હર્ષિત થયા ઠતાં પરસ્પર વાર્તાલાપ કરીને સવારે પોતપોતાની જીવિકાને માટે
જૂદા જૂદા ચાલ્યા જાય છે તેમજ સ્વજન સંયોગ સમજવો. વલી રાજ્યાદિક
કુગતિને આપનારું છે, માટે હે જગવજનો ! આ અસાર એવા સંસારના સ્વરૂપનો
ચિત્તને વિષે વિચાર કરી મોક્ષદાયક ધર્મને વિષે યત્ન કરો. ”

ગુરુની આવી વાણી સાંજલી પ્રસન્ન થયેલો મહાવલ કુમાર તેમને ક-
હેવા લાગ્યો કે, “ હે જગવન્ ! અરિહંત પ્રજ્ઞુએ કહેલા માર્ગને હું હર્ષથી સદ્દહ
તું. માટે હે મુનીશ્વર ! હવે હું માતા પિતાની આજ્ઞા લઈ તમારી પાસે આવી
દીક્ષા ગૃહ્ણ કરું ત્યાં સુધી તમે અર્હિયાંજ રહો. ” સૂરિયે કહ્યું. “ હે વત્સ !
અમને પ્રતિવંચ ન કર. ” પછી મહાવલ કુમાર સૂરિને વંદના કરી પોતાના મંદિરે
ગયો. ત્યાં માતા પિતાને પ્રણામ કરી તે બોલ્યો કે, “ હે માતા પિતા ! મેં ધર્મ-
ઘોષ ગુરુ પાસે ધર્મ સાંજલ્યો છે અને તે મને રુચ્યો છે. ” માતા પિતાએ કહ્યું. “ હે
વત્સ ! તું ધન્ય અને કૃતપુણ્ય છે કે, જે તે ગુરુના મુખથી ધર્મ સાંજલ્યો અને
તે તને રુચ્યો. ” કુમારે કહ્યું. “ હે માતા પિતા ! હું તમારી આજ્ઞાથી શ્રી ધ-

મર્ધોષ સૂરીશ્વર પોસે સંયમ ગૃહણ કરવાની ઇચ્છા કરું તું. ” પૂર્વે ક્યારે પણ નહિ સાંજલેલાં પુત્રનાં આવાં અનિષ્ટ વચનને સાંજલી તત્કાલ ઝરતાં ને-
ત્રવાલી, પરસેવાથી ઝિંજાઈ ગયેલી, ગાઢ શોકરૂપ અગ્નિથી તપી ગયેલી, પોતા-
ના પુત્રના વિયોગથી પીમા પામેલી અને અસ્વસ્થ થઈ ગયેલાં વસ્ત્રવાલી પ્રજ્ઞા-
વતી દેવી મૂર્ઘા પામી. પઢી દાસીયોએ કરેલા નાના પ્રકારના શીતવાતાદિ ઝ-
પચારોથી ચેતનાને પામેલી તે વિવિધ પ્રકારના વિલાપ કરતી કરતી મહાવલ-
કુમારને કહેવા લાગી કે, “ હે વત્સ ! તું અમોને ઘણો વહાલો પુત્ર છે. અમે
ત્હારા વિયોગને ઇચ્છતા નથી, માટે હવે ફરીથી આવું ન બોલીશ. વલી અમે જ્યાં
સુધી જીવિયે ત્યાં સુધી તું પોતાના ઘરને વિષેજ રહે અને અમારા મૃત્યુ પામ્યા
પઢી તું વ્રત અંગીકાર કરજે. ” પઢી મહાવલ પોતાની માતા પ્રત્યે કહેવા લા-
ગ્યો કે, “ હે અંબ ! આપે કહ્યું તે સત્ય છે; પરંતુ ઇંદ્રજાલ સમાન, વિવિધ પ્ર-
કારનાં દુઃખ આપનારા, વલી જન્મ, મૃત્યુ, જરા, રોગ, શોક અને જ્ઞય વિગેરે-
થી વ્યાપ્ત એવા, તેમજ અશાશ્વત, અધ્રુવ તથા નાશવંત સ્વપ્નાવવાલા આ મનુ-
ષ્ય જીવને વિષે કોઈ માણસ એમ નથી જાણતો કે, હું પ્રથમ મૃત્યુ પામીશ કે,
પઢી મૃત્યુ પામીશ; માટે હે માત ! હુંતો પ્રવૃજ્યાજ અંગીકાર કરીશ, માટે
મને આજ્ઞા આપો. ” માતાએ કહ્યું. “ હે વત્સ ! ત્હારું સ્વરૂપ સુવર્ણ સમાન કાં-
તિવાલું અને યૌવન વિશ્વને વિસ્મય પમાડનારું છે. તો દીર્ઘકાલ સુધી જોગને
જોગવવાથી તેને સફલ કરીને પઢી નિશ્ચે તું વ્રત ગ્રહણ કર. ” મહાવલે કહ્યું.
“ હે માત ! આ મનુષ્ય શરીર દુઃખના ધરરૂપ તેમજ બહુ વ્યાધિ શોકાદિકથી
ગલાયલું છે. વલી તે અસ્થિ, માંસ, વસા, રુધિર, મુત્ર અને વિષ્ટાનું મંદિર, નિરંતર
અસુચિનું સ્નાન તથા નાશવંત સ્વપ્નાવવાલું છે, માટે બુદ્ધિવંત પ્રાણીયોએ જ્યાં
સુધી ઇંદ્રિયોની ક્ષીણતા ન થઈ હોય, જ્યાં સુધી નિરોગીપણું વિદ્યમાન હોય
અને જ્યાં સુધી જરાવસ્થા ન આવી હોય ત્યાં સુધી ધર્મ કરી લેવો જોઈયે; એ
કારણથી હુંતો ચારિત્ર લઈશ. ” માતાએ કહ્યું. “ હે પુત્ર ! ત્હારે કલામાં કુશલ,
રૂપવતી, શુદ્ધ શીલવાલી, ત્હારા સમાન વય અને ગુણવાલી તથા અનુરક્ત એવી
આઠ બાલ્યાવસ્થાવાલી સ્ત્રીયો છે. તો તું તેનની સાથે હર્ષથી જોગ જોગવ્ય. ”
મહાવલે કહ્યું. “ હે માત ! મનુષ્યોને જોગ સુખ ફક્ત આરંભમાંજ કાંઈક સુખ
આપનારું છે, પરંતુ પરિણામે બહુ દારુણ છે. તેમજ સ્ત્રીયોનું શરીર વિષ્ટા, મૂત્ર

અને પાંચ વિગેરે અપવિત્ર વસ્તુઢંથી નરપુર છે તો પઠી તેઢની સાથે પ્રીતિ જા
કામની છે ? વલી સ્ત્રીયો તીક્ષ્ણ એવા સંસાર જાવના વાસને ઝડો કરવામાં
સ્તંજ સમાન છે અને સિદ્ધિ પદને વિગ્ન કરનારી છે, માટે મોક્ષના અ-
નિલાષી પુરુષોએ તો તેવી સ્ત્રીયોને ત્યાગ કરવા યોગ્ય કહી છે, તો હે અંબ !
હવણાં હું ચારિત્ર ગ્રહણ કરીશ. ” માતાએ કહ્યું “ હે પુત્ર ! આપણે ત્યાં અનુ-
ક્રમે પ્રાપ્ત થયેલી અસંખ્ય લક્ષ્મી છે તે તું જોગવ. ” કુમારે કહ્યું. “ તે તો
રાજા, ચોર, અગ્નિ અને મૃત્યુને સ્વાધિન રહેલી છે, માટે અશાશ્વત એવી તે લ-
ક્ષ્મીને તો હું ત્યજી દઉં બુંજ. ” આવી રીતે માતા જ્યારે પુત્રને સંયમની આ-
જ્ઞાથી ઘેઝાવવા સમર્થ ન થઈ અને પુત્ર લોજમાં આસક્ત ન થયો ત્યારે માતા
તેને જય દેવામતી ઠતી કહેવા લાગી કે, “ હે વત્સ ! ચ્વધારા ડપર ચાલવું
અને બન્ને હાથથી સમુદ્ર તરવો એ જેમ ડુષ્કર છે તેમ ચારિત્ર પાલવું એ પણ
નિશ્ચે અત્યંત ડુષ્કર છે. વલી જૂમિ ડપર શયન કરવું, કેશનો લોચ કરવો, જિ
હ્વાચર્યા કરવી તથા બ્રહ્મચર્ય પાલવું એ ડત્તરોત્તર ડુષ્કર છે. તેમાં પણ ક્રુધા
અને તૃષાને સહન કરવું તેતો અત્યંત ડુષ્કર છે. તેમ તું અત્યંત સુકુમાર છે
માટે હવણાં ઘરમાં રહે. ” કુમારે માતાને ફરીથી કહ્યું. “ હે માત ! નપુંસક
પ્રાણીયોને વ્રત ડુષ્કર છે, પરંતુ ધીર પુરુષોને તો ડુષ્કર પણ સાધ્યજ છે. ”
આ પ્રમાણે જ્યારે માતાપિતા પુત્રની સંયમની ઇચ્છા ઘેઝાવવાને સમર્થ ન
થયાં ત્યારે તો તેડ તત્કાલ ડદાસ જાવને પામ્યા. પઠી બલરાજાએ આજ્ઞાકારી
સેવકોને વોલાવીને આદરથી કહ્યું કે, “ ગજપુર નગરની અંદરની તથા બહારની
જૂમી સાફ કરી, જલ વિગેરેનો ઢંટકાવ કરી અને ચારે તરફ ધ્વજા પતાકા ડજી
કરો તથા ઢેકાણે ઢેકાણે કૌતુકની સાથે નાચ કરવો. ” જૂપતિની આજ્ઞા પ્ર-
માણે સેવકોએ તે સર્વ તૈયાર કર્યું એટલે રાજાએ મહાવલને હર્ષથી તત્કાલ
સિંહાસન ડપર વેસારી સોનાના અને માટીના એક સો આઠ કલશથી અન્નિપેક
કરીને પોંતે કહ્યું કે, “ અમે તમારી આજ્ઞા પ્રમાણે ચાલનારા ઢીયે. ” કુમારે કહ્યું.
“ હે તાત ! મ્હારે માટે જન્મારમાંથી નિશ્ચે ત્રણ લાખ સોનામ્હોર મંગાવો. તેમાંથી
એક લાખની કાતર, એક લાખનાં પાત્રાં અને એક લાખનું રજોદરણ તત્કાલ
મંગાવી આપો. ” જૂપતિયે તે પ્રમાણે સર્વ આણી આપ્યું. પઠી તે મહાવલે પોતાના
આગલા કેશને કાપી મુઢે મુદ્ધપત્તિ વાંધી. માતા પ્રજાવતીયે રુદન કરતાં કર-

તાં તે પુત્રના કેશને પોતાના વસ્ત્રમાં લઈ લીધા. પઠી મહાબલ દિવ્ય ચંદનથી શરીરે લેપ કરી, સર્વ અલંકારોથી ઝૂષિત થઈ, હજારો મનુષ્યોએ નપામેલી પાલખીમાં બેઠો. વલી મસ્તકે ઢત્ર ધારણ કરાવેલો, ચામરોથી વિંજાવેલો, અત્યંત મ્હોટી સેના સહિત પરિવારથી વિંટાવેલો અને મનુષ્યોએ સ્તુતિ કરેલો તે મહાબલ રજોહરણને ગ્રહણ કરી નગરીથી નિકલીને હર્ષવમે શ્રી ધર્મઘોષ સૂરીશ્વર પાસે આવ્યો. ત્યાં માતા પિતાએ તે મહાબલ કુમારને આગલ કરી, ગુરુના ચરણકમલને નમસ્કાર કરીને કહ્યું કે “ હે જગવન્ ! આ અમારો અત્યંત પ્રિય એવો એક મહાબલ નામનો પુત્ર સંસારના જ્ઞયથી તમારી પાસે ચારિત્ર લેવાની ઇચ્છા કરે છે, માટે હે પ્રજ્ઞુ ! આપના હસ્તથી એને તત્કાલ દીક્ષા આપી સંસારના જ્ઞય રહિત કરો. ” ગુરુએ તે વાત અંગીકાર કરી એટલે કૃતાર્થ એવા મહાબલે ઈશાન દિશામાં જઈ પોતાની મેલે દેહથી સર્વ આઝૂષણોને ત્યજી દીધાં. પઠી પ્રજ્ઞાવતી માતાએ રુદન કરતાં બતાં તે સર્વ લઈ પુત્રને કહ્યું કે, “ હે વત્સ ! ત્હારે નિરંતર આ ચારિત્રને વિષે અત્યંત યત્ન કરવો. જીવના હેતુરુપ પ્રમાદ ન કરવો અને વિશેષે ધીરજ ધારણ કરવી. ” પુત્રને આ પ્રમાણે શીક્ષા આપી માતા પિતા સૂરીશ્વરને વંદના કરી પોતાના નગરે ગયા.

આદિં પાઠલ કુમારે પંચમુષ્ટી લોચ કરીને પઠી શ્રી ધર્મઘોષ સૂરિ પાસે આવી નમસ્કાર કરીને કહ્યું કે, “ હે વિષ્ણુ ! હું જન્માદિ દુઃખથી અત્યંત જ્ઞય પામ્યો હું. વલી આ લોક પણ જન્મમરણાદિ અગ્નિથી લીંપાઈ રહેલો છે, માટે મને દિક્ષારૂપ અમૃતનું દાન આપીને તત્કાલ શીતલ કરો. ” તેનાં આવાં વચનથી ગુરુએ તેને પોતાના હાથથી દિક્ષા આપી સર્વ આચારમાં પ્રવિણ બનાવ્યો. મહાબલ મુનિ પણ ત્રણ ગુપ્તિ અને પાંચ સમિતિથી યુક્ત બતાં વિનયાદિક ગુણોથી ચૌદ પૂર્વ જાણ્યા. પઠી ઢઢ અઢમાદિક વિવિધ પ્રકારના તપવમે આત્માને જાણતાં તે મુનિ બારવર્ષ પર્યંત અતિચારના લેશ વિના ચારિત્રને પાલી અંતે આલોચના લઈ એક માસના અનશનથી મૃત્યુ પામી બ્રહ્મદેવલોકને વિષે દશ સાગરોપમની સ્થિતિવાલા દેવતા થયા. ત્યાંથી ચવીને તે મહાબલ મુનિનો જીવ વાણિજ નામના નગરને વિષે સંપત્તિથી મ્હોટા શેઠના કુલને વિષે उत्पन्न થયો. ત્યાં તેમનું સુદર્શન નામ પરચું. અનુક્રમે તે બાલ્યાવસ્થા ત્યજી નગરમાં શ્રેષ્ઠ એવી સુદર્શન શેઠની પ્રદિ પામ્યો. એવામાં ત્યાં જગવાન્ શ્રી મહાવીર સ્વામી સમવસર્યા.

ન્યાનપાલકે નગરમાં વીરપ્રજ્ઞના આગમનની વધામણી આપી; તેથી નગરનાં સર્વ લોક તેમને વંદન કરવા ચાલ્યા. સુદર્શન શેઠ પણ ગયા. તે અવસરે પ્રજ્ઞ સંજ્ઞામાં સર્વ લોકના હિતને માટે એક સમયથી આરંજીને દશ સાગરોપમ સુધીના કાલના પ્રમાણનું વર્ણન કર્યું. તે સાંજલી વિસ્મયવંત થયેલા સુદર્શન શેઠે પૂ-
છ્યું કે, “ હે સ્વામિન્ ! જેનું આ સાગરોપમ કાલ કોઈ ગતિમાં આવ્યો હોય
તો તે શી રીતે ક્ય ધાય ? ” પ્રજ્ઞે કહ્યું. “ પૂર્વે તેં એટલો કાલ અનુજવ્યો છે.
તું પૂર્વ જ્ઞવને વિષે બ્રહ્મ દેવલોકમાં દશ સાગરોપમના આયુષ્યવાલો મહાબલનો
આત્મા દેવતા હતો. ” પ્રજ્ઞના આવાં વચન સાંજલી તત્કાલ પૂર્વજ્ઞવના જા-
તિસ્મરણને લીધે વૈરાગ્યવંત થયેલા સુદર્શન શેઠે પ્રજ્ઞ પાસે ચારિત્ર લીધું.
પઠી પોતાના કાર્યને જાણનારા સુદર્શન મુનિયે અનુક્રમે ચૌદપૂર્વનો અન્યાસ
કરી કેવલજ્ઞાન મેલવી મુક્તિપદ અંગીકાર કર્યું.

(આ ગ્રંથકર્તા શ્રી શુજ્ઞવર્દન ગણી કહે છે કે,) હે જ્ઞવ્યજનો ! મેં પા-
પને નાશ કરનાર આ મહાબલનું ચરિત્ર પોતાના અને પરનાં ઉપકારને માટે
સંક્ષેપે કહ્યું છે; પરંતુ વિસ્તારે જાણવાની ઇચ્છાવાળા વિદ્વાન્ પુરુષોએ તે ચરિત્ર
પાંચમા અંગથી (જગવતી સૂત્રથી) જાણી લેવું.

॥ ઇતિ શ્રી મહાબલ ચરિત્રમ્ ॥

॥ અથ અષ્ટ બલદેવ ચરિત્રાણિ ॥

પયરયમિબરજ્ઞસિરિં, ઊષ્ણિઅ ગહિઅવ્વે અયલપમુહે ॥

અઘવિ બલદેવરિસી, નમામિ નિવાણમણુપત્તે ॥૧૨॥

અર્થ—પગને વિષે ચોટેલી રજની પેઠે રાજ્યલક્ષ્મીને ત્યજી દશ ચારિત્ર અંગી-
કાર કરી મોક્ષપદ પ્રાપ્ત કરનારા અચલ વિગેરે (અચલ, વિજય, જડ, સુજડ,
સુદર્શન, આનંદ, નંદન, અને પદ્મ) આઠ બલદેવ મુનિયોને નમસ્કાર કરું તું. ૧૨

એ ગાથાનો વિશેષાર્થ તો ચરિત્રોથી જાણી લેવો. વલી અચલ ચરિત્ર
શ્રી શાંતિનાથના ચરિત્રમાં આવી ગયું છે, માટે તે ત્યાંથી જાણી લેવું અને
વિજય ચરિત્ર અહિયાં સંક્ષેપ માત્રથી કહે છે.

॥ શ્રી વિજય બલદેવ ચરિત્રમ્ ॥

આ જરતકેત્રનાં પશ્ચિમ મદાસમુદ્ધને કાંઠે લક્ષ્મીને ક્રીડા કરવાનાં મ-

नौहर कमल सरखी द्वारका नामनी नगरी ठे. त्यां रामना समान कां-
तिवालो अने जेनो यशसमूह विश्वमां प्रसरी रहेलो हतो एवो ब्रह्म नामे रा-
जा राज्य करतो हतो. तेने गुणोये करीने म्होटी तथा प्रिय अने श्रेष्ठ एवी
सुजइ राजानी पुत्री सुजइ नामनी स्त्री हती. तेउने बलवंत एवो विजय
नामे बलदेव पुत्र हतो. वली ते ब्रह्मराजाने उत्कृष्ट ज्ञान्यनी जूमीरूप बीजी
उमा नामे स्त्री हती. तेने वासुदेवना पदने योग्य एवो द्विपृष्ठक नामे पुत्र
हतो. ज्यारे आ बने पुत्रो युवावस्था पाम्या त्यारे ब्रह्म जूपतिये तेउने राज्य
आपी पोते सत्य एवा ब्रह्मज्ञानने माटे चारित्र लीधुं. पढी सर्व कलामां कु-
शल एवा महाबलवंत द्विपृष्ठे तारक नामना प्रतिवासुदेवने युद्धमां जीत्यो. व-
ली तेणे जमणा हाथ वमे कोटिशिला नामनी महाशिलाने उपानी दमानी
माफक पोताना मस्तक सुधी उंची करी. ते उपरथी अर्ध जरतक्षेत्रनां सोल
हजार राजानुए एकाठा अइ महोत्सवपूर्वक द्विपृष्ठने वासुदेवनो अग्निषेक क-
स्यो. पढी श्वेत अने कृष्ण ठे शरीरनी कांति जेमनी एवा अने सीतेर धनु-
ष्यना देहवाला ते द्विपृष्ठ अने विजय बने ज्ञायोए दीर्घकाल सुधी राज्य ज्ञो-
गव्युं. वोंतेर लाख वर्ष पर्यंत पोताना आयुष्यने पूर्ण करी घोर पापना उद-
यथी द्विपृष्ठ मृत्यु पामीने ठढी नरके गयो. पढी पोताना बंधुना वियोगथी
डुःखी अता विजय बलदेवे सर्वथा राज्यने विषे स्पृहारहित अइ वैराग्यथी दी-
क्षा लीधी. राज्यलक्ष्मीने त्यजी दइ चारित्र अंगीकार करनार ते श्री विजय
नामना बलदेव पोतानुं पंचोतेर लाख वर्षनुं सर्व आयुष्य पूर्ण करी चारित्र
पालवावमे केवलज्ञानने प्राप्त करी अंते कर्मक्षयथी संसारना जयने जेदी ना-
खनारा परमानंद रूप निर्वाण पदने पाम्या.

॥ इति श्री विजय बलदेव चरित्रम् ॥

॥ अथ श्री जइ बलदेव चरित्रम् ॥

आ जरतक्षेत्रनी द्वारका नगरीने विषे क्रूर एवा शत्रु जूपतियोनो नाश
करवाने प्रगट पराक्रमवालो रुइ नामे राजा राज्य करतो हतो. तेने अत्यंत
रूपवती एवी सुप्रज्ञा नामनी पट्टराणी हती. तेने महाबलवंत एवो जइ ना-

मनो बलदेव पुत्र हतो. रुद्र राजाने बीजी लोकमां विख्यात एवी पृथिवी ना-
मे स्त्री हती तेने स्वयंभू नामनो प्रसिद्ध वासुदेव पुत्र हतो. पत्नी पिताए रा-
ज्यासने स्थापन करेला स्वयंभूए युद्धमां मेरक नामना प्रतिवासुदेवने जड बंधु
सहित मारी पोते कंठ सुधी कोटिसीला उपानी. ते उपरथी सोल हजार रा-
जाउए तेने बंधू सहित अर्द्धचक्रवर्त्तीनो अग्निपेक कस्यो. पत्नी साठ धनुष्यना
शरीरवालो ते स्वयंभू वासुदेव साठ लाख वर्ष पर्यंत आयुष्य जोगवी अंते
मृत्यु पामीने अशुभ कर्मथी ठही नरके गयो. जड बलदेवे सर्व सावयनो त्याग
करी श्रेष्ठ संवर युक्त अइ चारित्र लीधुं. ठेवटे साठ धनुष्यना शरीरवाला ते
जड मुनि पांसठ लाख वर्ष पर्यंत आयुष्य पूर्ण करी मोक्षपद पाम्या.

॥ इति श्री जड बलदेव चरित्रम् ॥

॥ अथ श्री सुप्रज बलदेव चरित्रम् ॥

पृथ्वी उपर प्रसिद्ध एवी द्वारका नगरीने विषे चंड समान मनोहर मुख-
वालो श्रीमान् सोम नामनो राजा राज्य करतो हतो. तेने सुदर्शना नामनी
पट्टराणीथी उत्पन्न थयेलो मनुष्योमां उत्तम एवो सुप्रज नामे बलदेव पुत्र हतो
एने बीजी शीलव्रतथी शीतल एवी वहाली सीता नामनी स्त्रीथी उत्पन्न थ-
येलो पुरुषोत्तम नामनो वासुदेव पुत्र हतो. पचास धनुष्यना प्रमाण देहवाला
अने श्वेत तथ्या कृष्ण एवी शरीरनी कांतिवाला ते बने बंधुन पिताथी राज
पामीने शोभता हता. अनुक्रमे सुप्रज बंधुनी सहायताने लीधे पुरुषोत्तम वा-
सुदेवे पोताना पुरुषार्थथी प्रतिवासुदेव एवा मधुकैटजने मारयो अने बने
जुजाथी ठाती सुधी कोटि शीला उपानी. ते उपरथी सोल हजार राजाउए
तेने अर्द्धचक्रवर्त्तीनो अग्निपेक करयो. उत्तम वैजववालुं साम्राज्यपद जोगवीने
पत्नी ते पुरुषोत्तम पोतानुं त्रीस लाख वर्षनुं आयुष्य पूर्ण करी ठही नरकेने
विषे नारकी थयो अने सुप्रज वैराग्यनी उत्कृष्टताथी चारित्र लइ पोतानुं पं
चावन लाख वर्षनुं आयुष्य पूर्ण करी मोक्षपद पाम्या.

॥ इति श्री सुप्रज बलदेव चरित्रम् ॥

॥ अथ श्री सुदर्शन बलदेव चरित्रम् ॥

सर्व संपत्तिना मंदिर रूप स्वपुर नामना नगरने विषे प्रजाने कढ्याण-
कारी एवो श्रीमान् शिव नामे राजा राज्य करतो हतो. तेने विजया नामनी
पट्टराणी हती. तेने सुदर्शन नामे बलदेव पुत्र अयो. बीजी अंबीकाना समान
गुणवाली अंबीका नामनी राणी हती. तेने महाबलवंत एवो पुरुषसिंह नामे
वासुदेव पुत्र हतो. अनुक्रमे श्वेत तथा कृष्ण कांतिवाला अने पीस्तालिश ध-
नुष्य प्रमाण शरीरवाला ते बन्ने ज्ञाश्यो अद्भुत एवा पिताना राज्यने पाम्या.
पढी वासुदेव एवा पुरुषसिंहे युद्धमां निशुंज नामना प्रतिवासुदेवने मारी न-
दर सुधी कोटिशिलाने उपामी. पढी त्रणखंरुनुं राज्य जोगवतो एवो पुरुष-
सिंह पोतानुं दश लाख वर्षनुं आयुष्य पूर्ण करी ठढी नरके गयो. सुदर्शन पण
दीक्षा लइ पोतानुं सत्तर लाख वर्षनुं आयुष्य पूर्ण करी मोक्ष पाम्यो.

॥ इति श्री सुदर्शन बलदेव चरित्रम् ॥

॥ अथ श्री आनंद बलदेव चरित्रम् ॥

परचक्रना जयरहित चक्रपुर नामनुं नगर ठे. त्यां पुत्रनी पेठे प्रजानुं
पालन करनार महाशिव नामे राजा राज्य करतो हतो. तेने कांतिये करीने
वैजयंती देवी समान वैजयंती नामनी पट्टराणी हती. तेने आनंदकारी आनंद
नामे बलदेव पुत्र हतो अने बीजी साक्षात् लक्ष्मीना समान लक्ष्मी नामे स्त्री
हती. तेने उत्तम बुद्धिवालो पुंरुरिक नामे वासुदेव पुत्र हतो. अनुक्रमे जंगण-
त्रीश धनुष्य प्रमाण शरीरवाला ते बन्ने ज्ञाश्यो पिता पासेथी राज्यपद पामी
दिवस दिवसेने विषे सर्व समृद्धिथी अधिक शोभवा लाग्या. पढी पुंरुरिक
वासुदेवे युद्धमां बलीष्ट एवा प्रतिवासुदेव बलि राजाने मारी दुर्बलपणाथी कोटी-
शिलाने केरु सुधी उपामी. ते उपरथी सोल हजार राजानुं महोत्सवपूर्वक
तेने अर्ध चक्रवर्तीनो अग्निषेक कस्यो; तेथी ते पोताना बंधुसहित अर्धा जर-
तक्षेत्रनुं राज्य जोगववा लाग्यो. अनुक्रमे पांसठ हजार वर्ष पर्यंत पोतानुं
आयुष्य जोगवी क्लिष्ट हृदयवालो ते पुंरुरिक ठढी नरके गयो. आनंद बलदेव
पण पोतानुं पंचाणुं हजार वर्षनुं आयुष्य जोगवी चारित्र पाली केवलज्ञान
पामी मोक्षपद पाम्यो.

॥ इति श्री आनंद बलदेव चरित्रम् ॥

॥ અથ શ્રી નંદન બલદેવ ચરિત્રમ્ ॥

કલ્યાણકારી લક્ષ્મીવત્તે વચ્ચાણવા યોગ્ય વારાણસી નગરીને વિષે વ-
લવંત અગ્નિસિંહ નામે રાજા રાજ્ય કરતો હતો. તેને જયંતી નામે પટ્ટરાણી
હતી. તેને જગત્તને આનંદકારી નંદન નામે બલદેવ પુત્ર હતો અને બીજી સ-
મગ્ર નુજ્વલ ગુણોશ્રી પ્રિય એવી શેષવતી નામે સ્ત્રી હતી. તેને દત્ત નામે વાસુ-
દેવ પુત્ર હતો. અનુક્રમે શ્વેત કૃષ્ણકાંતિવાલા અને ઢઢીશ ધનુષ્ય પ્રમાણ શ-
રીરવાલા તે બન્ને જ્ઞાણીઓ પિતાના રાજ્યને પામ્યા. પછી વાસુદેવ એવા દત્તે યુ-
દ્ધમાં પ્રતિવાસુદેવ એવા પ્રહ્લાદને હણી સાથલ પર્યંત કોટિશીલા નપામી. તે
નપરથી અનેક રાજાનું તેને અર્ધ ચક્રવર્તીપણાનો અન્નિષેક કસ્યો. પછી તે
વાસુદેવ પોતાનું ઘણું જ હજાર વર્ષનું આયુષ્ય જોગવી પાંચમી નરકે ગયો. નં-
દન બલદેવ પણ ચારિત્ર લઈ પાંસઠ હજાર વર્ષનું પોતાનું આયુષ્ય પૂર્ણ કરી અંતે
મોક્ષ પદ પામ્યો.

॥ ઇતિ શ્રી નંદન બલદેવ ચરિત્રમ્ ॥

॥ અથ શ્રી પદ્મ બલદેવ ચરિત્રમ્ ॥

જેમણે દયાને લીધે દૂરથી આવી અશ્વ નૃપતિને પ્રતિબોધ પમાડ્યો છે
તે જગત્તના પતિ એવા શ્રી મુનિસુવ્રત તીર્થંકર જયવંતા વર્તો. તે તીર્થંકરના
તીર્થને વિષે થયેલા અને મોક્ષ પામેલા ગુણવંત આઠમા શ્રી પદ્મબલદેવનું ચ-
રિત્ર હું કહું છું.

આ ઋતરત્રેત્રમાં ઉત્તમ વૈજ્ઞવવાલી, પુરાતન અને ઇંડની આજ્ઞાથી કુવેરે
સ્થાપન કરેલી અયોધ્યા નામની નગરી છે. ત્યાં શ્રી રૂપજ્ઞદેવ પ્રજ્ઞના સંતાનની
પરંપરામાં નુત્પન્ન થયેલો, મહા તેજવંત અને *મહારથ એવો દશરથ રાજા રાજ્ય
કરતો હતો. જે રાજા યુદ્ધરૂપ નૃદયાચલને વિષે સૂર્યની પેઠે નૃદય પામ્યે ઠેતે ત-
ત્કાલ સૈન્ય સહિત શત્રુ રાજાનું ધુમ્ની પેઠે આચરણ કરતા. અર્થાત્ આંધલા
પડ જતા. મહારાજા દશરથને જાણે લક્ષ્મીની વૃદ્ધિ કરનારી ત્રણ શક્તી હો-
યની ? એવી તથા ગુણોષ્ કરીને અત્યંત વહાલી ત્રણ સ્ત્રીઓ હતી. તેમાં પહેલી

* યુદ્ધરૂપનામાં પ્રબોધ પડ્યો જે પુરુષ દશ હજાર સુમતીની સાથે યુદ્ધ કરે તે મહારથ કહેવાય છે.

પોતાની અનુત શોનાથી બીજી શ્રેષ્ઠ સ્ત્રીયોનાં રૂપને પણ તીરસ્કાર કરનારી અને શુદ્ધ શીલવતી કૌશલ્યા નામની સ્ત્રી હતી. બીજી પોતાના શીલવ્રતના તેજથી સૂર્યની કાંતિને પણ મલીન કરનારી સુમિત્રા નામની સ્ત્રી હતી. ત્રીજી ધર્મને વિષે બુદ્ધિવાલી, સૌજાગ્યવતી અને પતિને ઘણીજ વહાલી એવી સુપ્રજા નામની સ્ત્રી હતી.

હવે તે વચ્ચે મહા સમુદ્રના મધ્ય જાગને વિષે મનુષ્યોને સ્વર્ગનો વિ-
ભ્રમ કરાવનારી લંકા નગરીને વિષે, રત્નશ્રવ વિદ્યાધરના કુલરૂપ વનમાં કે-
સરીસિંહ સમાન , કૈકસી વિદ્યાધરીના નદરૂપ તલાવને વિષે હંસ સમાન,
વિશ્વને જ્ઞયંકર, પ્રૌઢ વિદ્યામાં પ્રંચમ પરાક્રમવાલો, મહા તેજવંત, રાક્ષસોનો
અગ્રેશ્વર, શ્રી જિનેશ્વરના ચરણકમલની સેવામાં તત્પર અને વિન્નીષણ તથા
કુન્નકર્ણનો જ્ઞાઈ એવો પ્રતાપવાન પ્રતિવાસુદેવ રાવણ રાજા રાજ્ય કરતો હ-
તો. એક દિવસ સજ્ઞાને વિષે સિંહની પેઠે સિંહાસન ઉપર બેઠેલા, પરાક્રમથી
સર્વ રાજાનું પરાજીત કરનારા, તેજસ્વીનમાં શ્રેષ્ઠ, કોટી સુજાટ એવા રક્ષ-
કોએ તથા વિદ્યાધરોએ નિરંતર સેવા કરેલા, ઇન્દ્રના સમાન કાંતિવાલા, દેવ,
દાનવ અને મનુષ્યોથી નાશ નહિ કરી શકાય તેવા, મૃત્યુથી પણ જ્ઞય નહિ
પામનારા, વિશ્વને આક્રમણ કરવામાં લંપટ અને જીવિત છે પ્રીય જેને એવા તે
રાવણે કોઈ એક અષ્ટાંગનિમિત્તના જાણ એવા શ્રેષ્ઠ નૈમિત્તિકને બોલાવીને પૂછ્યું
કે, “ મ્હારું મૃત્યુ કોનાથી થવાનું છે. રોગથી કે બીજા કોઈથી તે કહો ? ”
રાવણે આમ પ્રશ્ન કર્યું એટલે નૈમિત્તિકે ક્ષણમાત્ર વિચાર કરીને કહ્યું કે, “ હે
રાવણ મહારાજા ! સાંજલો. કોશલા નગરીના અધિપતિ અને શ્વેતાકુવંશના
શિરોમણિરૂપ શ્રી દશરથ રાજાના પુત્ર રામ લક્ષ્મણથી મિથિલા નગરીના
પતિ જનકની પુત્રી સીતાના કારણે તમારું મૃત્યુ થવાનું છે. ” નૈમિત્તિક-
નાં આવાં વચન સાંજલી રાવણ શંકાયુક્ત થયો એટલે પાસે બેઠેલા વિન્નીષણે
ગાઢ સ્નેહના વશથી તેને કહ્યું કે, “ હે નાથ ! જો આ નૈમિત્તિક સત્યવાદી
દર્શો, તોપણ હું બલાત્કારે તેનાં વચન મિથ્યા કરીશ. હું દશરથ રાજાને અને
જનકજૂપતિને એ બન્નેને મારી નાખીશ તો પછી તમારા વધ કરનારાની ન-
ત્પત્તિજ શી રીતે થશે ? ” તેનાં આવાં વચન સાંજલી રાવણ “ લોકમાં ત્હારું
સહોદરપણું શ્રેષ્ઠ છે. ” એમ વચ્ચાણ કરતો ઊતો અત્યંત સંતોષ પામ્યો.

આ વચ્ચે નારદ મુનિ રાવણની સન્નામાં બેઠા હતા, તે વિઙ્ગીપણનાં આવાં વચન સાંજલી તત્કાલ આકાશમાર્ગે યદ્ કોશલાપુરીમાં આવ્યા. ત્યાં દશરથ રાજાએ તેમનો અત્યંત આદર સત્કાર કર્યો. પછી નારદે કહ્યું. “હે નૃ-પતિ ! તું સ્વસ્થ થઈને મ્હારા આવવાનું કારણ સાંજલ. હું આદિત્યી પ્ર.ગૂવિદેહ-ક્ષેત્રમાં પુંડરીકિણી નગરી પ્રત્યે ગયો હતો. ત્યાં શ્રી વિશ્વપતિ સીમંધર જિ-નેશ્વરે ગૃહસ્થાવાસમાં ઝ્યાસી લાખ પૂર્વ નિર્ગમન કર્યા પછી ચોસઠ દેવેંડોએ તે પ્રજ્ઞુના કરેલા દીક્ષા કલ્યાણકના ઉત્સવને જોઈ મેરુ પર્વત ઉપર શાસ્વ-તા ચૈત્યને નમસ્કાર કરવા ગયો હતો. ત્યાંથી અત્યંત મનોહર એવી લંકા ન-ગરી પ્રત્યે ગયો. ત્યાં પ્રથમ ઉદ્યાનને વિષે શ્રી શાંતિનાથની પ્રતિમાને હર્ષથી પ્રણામ કરીને પછી હું રાવણની સન્નામાં ગયો, ત્યાં નૈમિતિકનાં વચન સાંજ-લી અત્યંત ખેદાતુર થયેલો હું અહિં આવ્યો છું. હે દશરથ ! નૈમિતિકનાં વચ-નથી વિઙ્ગીપણ તમને તત્કાલ મારવા આવશે, માટે પોતાનું રક્ષણ કરવામાં યત્ન કરો.” નારદ મુનિ આ પ્રમાણે દશરથને કહી આકાશમાર્ગે ચાલી નિકળ્યા.

પછી દશરથ રાજાએ સર્વ મંત્રીવર્ગને બોલાવીને કહ્યું. “હે મંત્રીયો ! સાં-જલો. તમારે સર્વે આ મ્હારા રાજ્યનું રક્ષણ કરવું. કારણ હું જીવિત રહાને માટે વીજા દેશમાં જાનું છું.” દશરથ રાજા આ પ્રમાણે મંત્રીયોને જ્ઞામણ કરી અને વિદેશીવેશ ધારણ કરી ગુપ્ત રીતે પોતાના નગરથી ચાલી નિકળ્યો. જનક રાજાએ પણ નારદનાં હિત વચનથી તેમજ કહ્યું. “હે કે-સર્વ પ્રાણીયોને નિશ્ચય પોતાનું રક્ષણ કરવામાં એક સરખી બુદ્ધિ હોય છે. પછી ક્રોધથી કંપતો એવો વિઙ્ગીપણ પોતાની પ્રતિજ્ઞા પાલવાને માટે અર્થમિત પ્ર-ચાણથી અયોધ્યાના રાજમંદિર પ્રત્યે આવ્યો. ત્યાં અત્યંત ક્રોધથી અંધ થયેલા ચિન્તવાલા તેણે રાત્રીને વિષે તિલ્લણ સ્વપ્નથી દશરથ રાજાની બનાવી રાખેલી લેપમૂર્તિના મસ્તકનો ટેક કર્યો. તે વચ્ચે “હાય હાય ! અમારો પતિ હણા-યો.” એમ કોલાહલ થયો અને કોટિસુન્નટથી જરપુર એવો રાજમહેલ કોજ પામ્યો. અંતઃપુર પણ રુદન કરવા લાગ્યું અને અત્યંત શોકાતુર એવા બુદ્ધિવંત પ્રધાનાદિ રાજપુરુષોએ તે લેપમૂર્તિને અગ્નિસંસ્કાર કર્યો.

હેવે દશરથ જૂપતિને મારી પ્રમત્ત થયેલા વિઙ્ગીપણે “ જનક એકલો શું કરશે ? ” એમ ધારી મિશ્રિયા નગરી પ્રત્યે નહિ જતાં તુરત લંકામાં જઈ

रावणने सर्व बात निवेदन करी. शुं दैव विमुख थयो होय त्यारे प्राणीयोना उपायो फलीज्जुत आय खरा ? अर्थात् नज आय.

हवे दशरथ अने जनक ए बन्ने राजानु पृथ्वी उपर सर्व स्थानके जमता जमता कोइ एक दिवसे एकठा अइ गया. अनुक्रमे निर्जय अने परस्पर प्रीतिवंत थयेला ते बन्ने जूपतियोए साथे फरतां केटलोक काल निगर्मन कख्यो. पढी तेनु उत्तरापथ देशमां सर्व प्रकारे लक्ष्मीना समुद्ररूप अने समस्त प्रकारे मांगलिक एवा श्री मंगलपुर नगर प्रत्ये आव्या. त्यां विजय लक्ष्मीना स्थान समान शुभमति नामनो राजा राज्य करतो हतो. तेने चोसठ कलामां प्रवीण कैकेयी नामे पुत्री हती. जूपतिये ते पोतानी पुत्रीना विवाहने माटे स्वयंवर मंरुप रची अनेक जूपालोने आमंत्रण करेलुं होवाथी म्होटा आमंवरने धारण करनारा हरिवाहन विगेरे अनेक राजानु त्यां आववा लाग्या हता. पढी नुंची बेठको उपर रहेला सुवर्णना मणि जम्बित्र सिंहासनोने विषे बेठेला अने मनोहर आकृतिवाला ते जूपतियो उत्तम आज्ञाकरणे धारण करनारा देवतानी पेठे शोभता हता. कापसीना सरखा वेषवाला राजा दशरथ अने जनक पण ते राजानुनी मध्ये जाणे गुप्त आकृतिवाला श्रेष्ठ देवतानुज होयनी ? एम बेसी गया.

पढी मंगलस्नान करी दिव्य वस्त्रथी सुशोभित बनेली तेमज मनोहर आकृतिवाली कैकेयी तत्काल पालखीमां बेसी त्यां आवीने प्रतिहारीणीनो हाथ जाली राजदंसथी सरस्वतीनी पेठे तत्काल पालखीमांथी नीचे उतरली. पढी जमणा हाथमां वरमालाने धारण करी रहेली तेमज प्रतिहारीये करेला राजानुना वर्णनने हर्षथी सांजलती अने पोताना उत्कृष्ट रूपथी राजानुने विस्मित मुखवाला करती ते बालाए कोइ सिंहासन उपर बेठेला कापसीना समान आकृतिवाला दशरथ राजाने दीठो. पढी विस्मित नेत्रवाली अने गुणानी जाण एवी कैकेयीये दशरथ जूपतिना कंठने विषे तुरत वरमाला पहेरावी. ते वखते अत्यंत क्षोभ पामेलुं राजमंरुल परस्पर कहेवा लाग्युं के, “अहो ! ए राजकन्याए राजानुने निर्गुणी करी कोइ वैदेशिक वख्यो. जोके कन्या सुग्ध होय, परंतु बलहिन एवो कापसि सुग्ध शामाटे थाय के, जे राजमंरुल ठतां कन्याने वरे ? निश्चय राजानुनेज योग्य एवी ए कन्याने अमे बलवमे ग्रहण करशुं. कारण के, कागमाना कंठने विषे रहेली मणिनी माला कोने

રુચિકર થાય ?” આમ કહીને સર્વે રાજાનું પોતાના વિકટ આયુધવાલાં કોટિ સુન્નટોની સાથે દશરથ રાજાને મારવા ગયા. તે વખતે શુન્નમતિ જૂપાલ વિચાર કરવા લાગ્યો કે, “ કન્યાએ ગમે તેવો જે વર વસ્યો હોય તે મ્હોટાનું પણ પ્રમાણ હોય છે. ” આ પ્રમાણે પોતાના હૃદયમાં વિચાર કરી તેણે તુરત સજ્જ થયેલી પોતાની સેના સહિત સર્વ આયુધથી પૂર્ણ એવો પોતાનો રથ દશરથને આપ્યો. તે સમયે દશરથ રાજાએ કૈકેયીને કહ્યું કે, “ તું મ્હારા સારથી પણને અંગીકાર કર કે, જેથી કરીને હું શત્રુના સૈન્યને જીતું. ” પછી બાહ્યાવસ્થાથી અન્યાસ કરેલી કલાહમાં પ્રવીણ એવી કૈકેયીએ વીકળ ઢતાં પણ નિર્જય થઈ પોતાના હાથથી ઘોમ્મની રાણને પકડી સારથી થઈ રથને શત્રુના સૈન્ય તરફ ચલાવ્યો એટલે દશરથ રાજાએ લીલા માત્રમાં તીક્ષ્ણ બાણનો વર્ષાદ વરસાવતા ઢતાં સિંહ જેમ શિયાલના સમૂહને ત્રાસ પમાડે તેમ શત્રુના સૈન્યને ત્રાસ પમાડ્યું. આ વખતે યુદ્ધમાં કૈકેયીએ પતિની આજ્ઞાથી રથને વામ, દક્ષિણ, આગલ અને પાઠલ એમ ચારે તરફ આશ્ચર્યકારી રીતે ચલાવ્યો. તે નપરથી પ્રસન્ન થયેલા દશરથ રાજાએ પ્રિયા કૈકેયીને કહ્યું કે, “ હે જડે ! હું ત્હારી સારથીની કલાથી પ્રસન્ન થયો છું, માટે વરદાન માગ. ” કૈકેયીએ કહ્યું, “ હે પ્રિય ! હવેનાં એ વરદાનને ઉત્તમ આજ્ઞાણની ષેઠે જંમ્મારમાં રાખો, હું તેને અવસરે માગીશ. પછી રાજા દશરથે અસંખ્ય શત્રુરૂપ અંધકારના સમૂહને નાશ કરી સૂર્ય જેમ દિનશ્રીનો અંગીકાર કરે તેમ કૈકેયીનો અંગીકાર કસ્યો. પછી શુન્નમતિ રાજા દશરથને નીલચી પોતાની જાગ્યવતી કન્યા કૈકેયીનાં અને વલ્લંત એવા દશરથ રાજાના વચાણ કરવા લાગ્યો. શુન્નમતિ સહિત દશરથ રાજા વલીષ્ટ સૈન્યથી શત્રુનું જીતીને પછી રાજગૃહ નગર પ્રત્યે ગયો. ત્યાં તેણે તે નગરના જૂપતિને જીતીને ત્યાંજ નિવાસ કસ્યો. કહ્યું છે કે—વિશ્વમાં વલ્લંત પુરુષોનું સ્થાન સર્વ ઠેકાણે હોય છે. પછી જનક રાજા પણ પોતાની મિથિલા નગરી પ્રત્યે ગયો. કારણ કાલદેવથી વિઘ્નો કુકોપની ષેઠે તત્કાલ નાશ પામે છે.

પછી દશરથ રાજા રાજગૃહ નગર પ્રત્યે રહ્યો ઠતો લક્ષ્મીની સાથે પુરુષોત્તમની ષેઠે પોતાની સ્ત્રીની માથે અલંકૃત જોગોને જોગવવા લાગ્યો. વલી ત્યાં તેણે અયોધ્યાથી પોતાની ત્રણ સ્ત્રીઓને તેમની. કારણ કે, પુરુષને સ્વસ્થપણામાં સર્વ સ્મૃતિ

આવે છે. તે ત્રણ પ્રિયાનની સાથે વિષય સુખ જોગવતા એવા દશરથ રાજા વિવિધ બુદ્ધિથી શોજ્ઞતા એવા બુદ્ધિમાન પુરુષની પેઠે અત્યંત શોજ્ઞતા લાગ્યો.

હવે કોઈ એક દેવતા બ્રહ્મલોકથી ચવીને રાત્રીના શુભ અવસરે કૌશલ્યાના નદરૂપ સરોવર વિષે રાજ હંસની પેઠે અવતર્યો. તે વચ્ચે ચતુર બુદ્ધિવાલી કૌશલ્યાએ પૂર્વ પુણ્યના પ્રજ્ઞાવથી ચંડકિરણ સમાન નિજ્વલ ચાર સ્વપ્ન જોયાં. પછી પૂર્ણ સમયે તેણે ગાયના ડુધ અને હીરાના સમાન ગૌર અંગવાળા તથા સર્વ પ્રકારનાં ઉત્તમ લક્ષણવાળા પુત્રને જન્મ આપ્યો એટલે પુત્ર જન્મથી ઉત્પન્ન થયેલા મહા હર્ષવંત દશરથ જૂપતિયે નાના પ્રકારના દાનથી મહોટા નિત્યસર્વો કલ્યા. અનુક્રમે માતાપિતાએ તેનું પદ્મ એવું નામ પામ્યું; પરંતુ ઉત્તમ આકૃતિને લીધે લોકમાં રામ નામ પ્રસિદ્ધ થયું. પછી આકાશમાં ચંડવિંબની પેઠે સર્વ રાજલોકના નેત્રને આનંદ પમાડનારો તે કુમાર ત્યાંજ વૃદ્ધિ પામવા લાગ્યો.

હવે સ્વર્ગથી બીજો કોઈ પુણ્યવાન જીવ ચવીને રાત્રીના શુભ અવસરે સુમિત્રાના નદરૂપે વિષે અવતર્યો. તે વચ્ચે તેણે ઉત્તમ ફલ સૂચવનારા સાત મહા સ્વપ્નો જોયાં. પછી પૂર્ણ સમય થયે સુમિત્રાએ અંજન સમાન શ્યામ કાંતિવાળા, શ્રીવત્સથી લાંબિત વક્ત્રસ્થલવાળા અને વાસુદેવના પદને યોગ્ય એવા એક પુત્રને જન્મ આપ્યો. તે વચ્ચે રાજા દશરથે તે પુત્રની પ્રશંસા કરતા જન્મ મહોત્સવો કલ્યા. અનુક્રમે પિતાએ તે પુત્રનું નારાયણ નામ પામ્યું, પરંતુ જ્ઞાન્ય લક્ષ્મીના ચિન્હના દર્શનથી લોકમાં તેનું લક્ષ્મણ નામ પ્રસિદ્ધ થયું. પછી બલદેવ અને વાસુદેવ એવા તે રામ લક્ષ્મણ બન્ને જાણ્યો નિરમાન માતાના પુત્ર બતાં પૂર્વજીવના સંબંધને લીધે પરસ્પર અત્યંત સ્નેહવાળા થયા.

કોઈ વચ્ચે કૈકેયી રાણીયે પણ અવસરે શુભ સ્વપ્ન સૂચવીને નદરમાં આવેલા નિરત નામના પુત્રને જન્મ આપ્યો અને સુપ્રજ્ઞાએ પણ શ્રેષ્ઠકાંતિથી સૂર્યને તિરસ્કાર કરનારા તથા શત્રુને વિનાશ કરનારા શત્રુઘ્ન નામના પુત્રને જન્મ આપ્યો. પછી તે નિરત અને શત્રુઘ્ન નિરમાન માતાનના પુત્ર બતા પરસ્પર અત્યંત સ્નેહવાળા થયા. અનુક્રમે દશરથ જૂપતિના તે ચારે પુત્રો કોટિ શત્રુરૂપ હાથીયોને દલન કરવામાં સિંહ સમાન, રાજ્યશ્રીરૂપ હાથણીને વિલાસ કરાવવામાં

હાથી સમાન, સૌજ્ઞાન્યવંત પુરુષોમાં અગ્રેસર, સર્વકલાનુંના સમૂહને વિષે અત્યંત ચતુર તથા સંપત્તિયોને ક્રીના કરવાના મંદિર રૂપ થયા.

॥ ઇતિ શ્રી પદ્મ બલદેવ ચરિત્રે પ્રથમ પ્રસ્તાવઃ ॥

હવે જંબૂદ્વીપના ત્વરતક્ષેત્રને વિષે દારુ નામનું મ્હોટું ગામ છે. ત્યાં વસુ-જૂતિ નામનો ઉત્તમ બ્રાહ્મણ રહેતો હતો. તેને કોશા નામની સ્ત્રી હતી. તેને અતિજૂતિ નામે પુત્ર હતો અને તે અતિજૂતિને સુરસા નામની સ્ત્રી હતી. તેનું સર્વે પરસ્પર અત્યંત સ્નેહવાલા હતા. કોઈ વચ્ચે કયાન નામના કોઈ કામી બ્રાહ્મણે તે સુરસાને જોઈ કામથી અત્યંત પીડા પામતા બતાં તેનું હરણ કર્યું. કહ્યું છે કે-કામીયોના ચેષ્ટિતને તો ધિક્કાર છે. પછી અતિજૂતિ બ્રાહ્મણ પોતાની પ્રિયાને ન દેખી વિયોગથી આકુલ વ્યાકુલ મનવાલો થઈને પૃથ્વી ઉપર જમવા લાગ્યો. કોશા અને વસુજૂતિ પણ મોહના વશ થકી પુત્ર અને તેની પ્રિયાની શોધને માટે જમવા લાગ્યા. કહ્યું છે કે-નિશ્ચય દુઃખના વાસરૂપ ગૃહસ્થાશ્રમને ધિક્કાર છે. પછી પૃથ્વી ઉપર જમતાં એવાં તે કોશા અને વસુજૂતિયે કોઈ એક વનને વિષે ચારણમુનિને જોઈ તેમને બંદના કરીને તેમની શ્રેષ્ઠ ધર્મદેશના સાંજ્ઞલી. અનુક્રમે તે બન્ને જણાનું પ્રતિબોધ પામી તેમની પાસે વ્રત અંગીકાર કર્યું. પછી મુનિયે કોશાને કમલ લક્ષ્મીની સમીપે રાખી. અનુક્રમે શુદ્ધ એવા ચારિત્રને પાલી તે બન્ને જણાનું પહેલાં દેવલોક પ્રત્યે ગયા. ત્યાંથી વસુજૂતિનો જીવ ચવીને વૈતાલ્ય પર્વતને વિષે રથનૂપુર નગરમાં ચંડગતિ નામે વિદ્યાધર થયો. કોશા પણ ત્યાંથી ચવીને પુષ્પવતી નામે તેની સ્ત્રી થઈ.

હવે કયાને જેનું હરણ કર્યું હતું તે સુરસા પણ ગુરુ પાસેથી ધર્મ સાંજ્ઞલી પ્રવોધ પામીને વ્રત લીધું. પછી તે વ્રતનું પાલન કરી ર્શાનેંડની દેવી થઈ. પ્રિયાના વિયોગથી ગાંમો વનેલો અતિજૂતિ પણ વહુ કાલ સુધી સંસારરૂપ અરણ્યમાં જમી અને પછી મૃત્યુ પામી કોઈ એક રાજહંસના પુત્રપણે ઉત્પન્ન થયો. કોઈ વચ્ચે આકાશને વિષે ઝમતા એવા તે રાજહંસના વાલને નિંચાણે પકડ્યો, પરંતુ તે તેનાં મુખથી નિકલી જઈને કોઈ એક કૃપાનાં સમુદ્ર એવા મુનીશ્વરની પાસે પડ્યો. પછી મુનિયે નિંચાણાના ઘાતથી પીડાયુક્ત દેહવાલા અને જેનું મૃત્યુ પાસે આવી રહ્યું છે એવા તે રાજહંસના વાલને પંચ નવકાર મંત્રજ્ઞાવ્યો પડેલે પરમેષ્ઠિ નમસ્કારના ધ્યાનથી તે પક્ષી મૃત્યુ

पामी दश हजार वर्षनां आयुष्यवालो किंनर देव थयो. त्यांशी चवीने ते विदग्ध नगरने विषे प्रकाशसिंह जूपतिनी प्रवरावली राणीने विषे कुंमलमंमि-
त नामना पुत्रपणे उत्पन्न थयो.

हवे पेलो दूरात्मा कयानो पण सुरसाना वियोगशी पीमा पामतो ठतो अनेक जवोने जमीने ठेवट चक्रपुर नगरने विषे श्री चक्रध्वज जूपतिनी स्वा-
दा नामनी स्त्रीना धूमकेश नामना पुरोहितनो बुद्धिहिन अने जम हृदयवा-
लो पिंगल नामे पुत्र थयो. ते चक्रध्वज जूपतिने एक अतिसुंदरी नामे पुत्री
हती. तेनी साथे पेलो पिंगलक गुरुनी पासे पाठशालामां रह्यो ठतो अज्यास
करतो हतो. एक दिवस रागने लीधे जम बुद्धिवाला पिंगलके अवसर मलवाशी
गुप्तरीते अतिसुंदरीनुं हरण करयुं. कह्युं ठे के-घणुंकरीने प्राणीयोनो स्वज्ञाव
अनेक जवोने विषे एकज रीतनो होय ठे. पढी ते पिंगलक ते राजकन्याने
साथे लइ पोताना नगरशी नासी गयो अने ज्यां प्रकाशसिंह जूपति राज्य क-
रतो हतो ते विदग्धपुर प्रत्ये आवी पहोच्यो. त्यां पण ज्ञान रहित एवो. ते पिंग-
लक घास अने लाकमांना जारा वेचीने पोतानी आजीविका करवा लाग्यो.
एक दिवस राजपुत्र कुंमलमंमिते रति अने प्रीतिने धिक्कार करवामां अति रू-
पवंती एवी अतिसुंदरीने दीठी; तेशी अनुरागवाला थयेला तेणे पिंगलक पासेशी
ते कन्यानुं हरण करयुं अने पढी पिताना जयशी ते एक पल्लीमां जइ अतिसुं-
दरीनी साथे रहेवा लाग्यो.

पढी अतिसुंदरीना वियोगशी निरंतर आकमाना रुनी पेठे पृथ्वी उपर
जमता एवा विप्र पिंगलके कोइ स्थानकने विषे आर्यगुप्त नामना साधुने जो-
इ तेमने वंदना करी. पढी तेमनी देशना सांजली उत्पन्न थयेला वैराग्यवाला
तेणे चारित्र लीधुं; परंतु ते मुनिये अतिसुंदरीने विषे थयेलो राग त्यजी दीधो नहि.

हवे पेलो पल्लीमां रहेलो राजपुत्र कुंमलमंमित दशरथ राजाना देश
प्रत्ये आवीने लुंठ करवा लाग्यो. ते वखते दशरथ महाराजानी आज्ञाशी क्रोधा-
तुर एवा बालचंइ नामना सामंते तेने पकमीने बंधीखाने नाख्यो. पढी दश-
रथ जूपतिये केटलोक काल बंधीखाने राखी तेने प्रकाशसिंह जूपतिनो पुत्र
जाणी दयाने लीधे गोमी दीधो एटले तो पृथ्वी उपर जमण करता ते कुंम-
लमंमिते कोइ दिवसे मुनिचंइ नामना साधुने वंदना करीने तेमना उपदेशशी

श्रावक धर्म आदर्यो, परंतु तेणें मनमांथी क्यारे पण पिताना राज्यनी स्पृहां-
ने त्यजी दीधी नहि. पढी ते अवसरे काल करी जनक जूपतिनी विदेहा राणी-
ना उदरने विषे पुत्रपणे उत्पन्न अयो. देवांगना सुरसा पण ईशान देवलोकथी
चवीने फरीथी धूमकेश पुरोहितनी वेगवती नामनी पुत्रीपणे उत्पन्न अइ. त्यां
ते व्रत अंगीकार करी अनुक्रमे मृत्यु पामी ब्रह्मदेवलोक प्रत्ये गइ. त्यांथी च-
वीने जनक जूपतिनी विदेहा राणीना उदरने विषे पुत्रीपणे उत्पन्न अइ. अनु-
क्रमे विदेहाये ते पुत्र पुत्रीना जोमलांने साथे जन्म आप्यो.

हवे पिंगलक मुनि मृत्यु पामीने सौधर्म देव लोकने विषे देवतापणे उ-
त्पन्न थया. त्यां तेमणे अवधिज्ञानथी पोताना शत्रु कुंमलमंभितने जनक रा-
जाना घरे पुत्रपणे उत्पन्न अयेलो जोयो. पढी पूर्वजवना वैररूप दावानलथी
तप्त अयेला अंगवाला ते देवताए ते बालकनुं हरण करी तत्काल आकाशमार्गे-
प्रयाण करचुं. त्यांथी वैताढ्य पर्वत उपर जता एवा ते देवताए मनमां विचार
कस्यो के, “ आ बालकने शिला उपर पढामीने तुरत मारी नाखुं. ” आ प्रमा-
णे ते विचार करतो इतो एवामां तेने विवेक प्राप्त अयो; तेथी ते वली विचारवा
लाग्यो के, “ अरे ! पूर्वजवने विषे करेला पाषोथी संसारमां भ्रमण करतो ए-
वो हुं दैवयोगथी देवपणुं पाम्यो हुं. तो वली बालहत्याथी उत्पन्न अयेला दुःखो-
नो पात्र शा माटे थानुं ? ” आ प्रमाणे विचार करीने ते देवता उत्तम एवा आ-
जूपणथी बालकने विजृषित करी स्थनूपुर नगरना उद्यानने विषे पुष्पथी सु-
शोभित एवी पृथ्वी उपर मूकीने पोताने स्थानके चाढ्यो गयो. एवामां त्यां
चंडगति विद्याधर आव्यो; ते बालकने जोइ चित्तमां घणो हर्ष पाम्यो. पढी चिं-
तामणि रत्ननी पेठे ते बालकने ग्रहण करी विद्याधराधिप चंडगतिये पोताने
घरे आवी पोतानी प्रियाने ते बालक पुत्रपणे सोंप्यो अने नाना प्रकारना दान
आपीने विविध प्रकारना महोत्सवो कस्या. अहो ! सर्व स्थानके पूण्यथीज क-
ल्याणकारी सुख प्राप्त थाय ठे. पढी चंडगति विद्याधरे ते बालकनुं शरीर तेज-
मय जोइ तेनुं महोत्सव पूर्वक ज्ञासंमल नाम पाम्युं.

हवे अहिं फक्त जन्म अवसरेज देखाइने तत्काल अदृश्य अइ गयेला
पुत्रने जाणी विदेहा अत्यंत रुदन करवा लागी. अने राजा जनक पण तेनी
साथे रुदन करेवा लाग्यो. पढी तेणे सर्व स्थानके दूतोंने मोकली गाम, नगर

અને સ્વાણ વિગેરે પૃથ્વી મંડલનો શોધ કરાવ્યો, પણ ક્યાંથી પુત્રની જાલ મલી નહિ એટલે સર્વ દુઃખની શાંતિ કરનારી પુત્રીનું નામ સીતા પામ્યું. પછી જનક રાજાના કુલને વિષે સૌજ્ઞાન્યથી વિશાલ અને સર્વ પ્રકારના ગુણની ગ-જશાલારૂપ તે બાલા રસાલ એવી સ્વર્ગવેલની પેઠે વૃદ્ધિ પામવા લાગી. અનુક્રમે સર્વ કલાનું અભ્યાસ કરતી યૌવનાવસ્થાને પ્રાપ્ત થયેલી તે કુમારીના વિ-વાહ યોગ્ય શરીર સંપત્તિને ધારણ કરવા લાગી એટલે જનક જૂપતિ પોતાના પ્રધાનોની સાથે તેના વરનો વિચાર કરવા લાગ્યો. પછી અનેક જૂપતિયોએ પોતાના ચિત્રપટ્ટ ત્યાં મોકલાવ્યા. સીતાએ તે સર્વેના રૂપોને જોયાં, પણ તે-માંથી કોઈ તેને રુચિકર થયો નહિ—કહ્યું છે કે—સુવર્ણની વીંટીમાં જેવો તેવો હીરો યોગ્ય હોય નહિ. ”

કોઈ વચ્ચે અર્ધવર્ષર દેશમાં રહેલા તરંગતમ પ્રમુખ અનેક ક્રૂર રાજાનું સૈન્ય સહિત આવીને જનક જૂપતિના દેશને નિપજ્વ કરવા માંડ્યો. તે વ-ચ્ચે પોતાના બલથી તેનું દૂર કરવાને અસમર્થ એવા જનક રાજાએ પોતાની સહાયને માટે દશરથ રાજાને તેમજ માટે તેની પાસે દૂત મોકલ્યો. દૂત દ-શરથ જૂપતિની સન્નામાં આવ્યો એટલે તેમણે જનક રાજાના સર્વ કુશલ સમાચાર પૂછ્યા. દૂતે કહ્યું. “ હે મહારાજ ! આપ સરસ્વા મિત્ર બતાં મિથિ-લા નગરીના અધિપતિ જનક રાજાને જ્ઞય ક્યાંથી હોય ? તો પણ હે નાથ ! એક વાત નિવેદન કરવાની છે અને તે એ છે કે, વૈતાલ્ય પર્વતના દક્ષિણ જ્ઞા-ગમાં અને કૈલાશ પર્વતના ઉત્તર જ્ઞાગમાં રહેલા ઘણા અનાય દેશોમાં બહુ ક્રૂર માણસો રહે છે. તેમાં પણ સર્વ સંપત્તિના સ્થાનરૂપ અર્ધવર્ષર નામના દેશ-ને વિષે મયુરમાલા નામના અતિ મ્હોટા નગરમાં નાના પ્રકારના પાપકર્મને વિષે તંત્રર એવા સર્વે લોકો વસે છે. વલી તે મયુરશાલા નગરમાં મ્લેચ્છનો અ-ધિપતિ તરંગમત નામનો અતિ બલવાન રાજા રાજ્ય કરે છે કે, જેણે પોતાના શૌર્યથી કંબોજાદિ દેશોને તત્કાલ પોતાને સ્વાધિન કર્યા છે. હવેનાં પોતાના બલથી સ્ફુરાયમાન થયેલા તે રાજાએ ઘણા ધાન્યથી પૂર્ણ એવા ક્ષેત્રને જેમ જુનું વિનાશ પમાડે તેમ મિથિલાદેશને વિનાશ પમાડવા માંડ્યો છે. હાથી જેમ જામોને નચેલી નાચે તેમ ધર્મસ્થાનોને નચેલી નાચવા માં-મિત્ર છે અને પાષાણ જેમ કેલના જામને પીડા ઉપજાવે તેમ સાધુ લોકના

સમૂહને પીમા નપજાવવા માંની છે. આવા કારણથી જનક રાજાએ તે શત્રુને જીતવા માટે આપની સહાય માગી છે. કહ્યું છે કે, ગાંધો માણસ પણ મિત્રના તેજને પામી પોતાની ગાંધાશને ત્યજી દે છે.

પઠી શત્રુરૂપ વનને દગ્ધ કરવામાં દાવાનલ સમાન દશરથ રાજાએ દૂતનાં એવાં વચન સાંજલી અત્યંત ક્રોધ પામતા ઠતાં શત્રુનો વિનાશ કરવા માટે પ્રયાણનો પટ્ટહ વગમાવ્યો. તે વચ્ચે પુત્રોમાં મુખ્ય એવા શ્રી રામે પિતાને પ્રયાણ કરવામાં સજ્જ થયેલા જોડ તત્કાલ પ્રણામ કરી પ્રિય વચનથી વિનંતી કરી કે, “હે તાત ! બંધુબંધા મ્હારા સરખા પુત્ર ઠતાં અતુલ પરાક્રમવાળા આપ પોતેજ શા માટે યુદ્ધને અર્થે પ્રયાણ કરો છો ? હે પિતા ! કૃપા કરી મનેજ આજ્ઞા આપો. કારણ કે, કાકુસ્થ કુલમાં નુત્પન્ન થયેલો બાલક પણ શત્રુબંધના સમૂહનો વિનાશ કરે છે.” આ પ્રમાણે વિનંતી કરી બલાત્કારથી પિતાની આજ્ઞા લઈ કૃતાર્થ એવા શ્રી રામે જાણ્યોને સાથે લઈ મ્હોટી સેના સહિત પ્રયાણ કર્યું. પઠી શત્રુબંધનો નાશ કરવામાં નુત્પન્ન થયેલા રસવાળા અને નુત્તમ બુદ્ધિવાળા શ્રી રામ, અનુક્રમે બંધુબંધ સહિત મિથિલદેશની સમીપે આવ્યા. ત્યાં તો તેમણે હૃદયવેદ કરનારા, અત્યંત બલવંત અને ચારે તરફ પ્રસરી રહેલા અસંખ્ય કોટિ મ્લેહ્ય સુન્નટોને દીઠા. મ્લેહ્યના સુન્નટો પણ અકસ્માત્ પોતાની સમીપે આવેલા રામના નુત્કટ સૈન્યને જોઈ તત્કાલ બહુ ક્રોધ કરવા લાગ્યા. પઠી સજ્જ કસ્યા છે આયુધ જેમણે એવા તે મ્લેહ્યના કોટિ સુન્નટો નુત્કટ એવા રામના સૈન્ય સામે યુદ્ધ કરવા દોર્યા. તે વચ્ચે તેમણે તીક્ષ્ણ આયુધના વર્ષાદર્શને જેમ મેઘ દાવાનલનો વિનાશ કરે તેમ રામના સૈન્યનો વિનાશ કર્યો. પોતાના સૈન્યનો વિનાશ થતો જોઈ ક્રોધાતુર થયેલા મ્હોટા બલવંત રામ પોતે યુદ્ધ કરવાને નિઠર્યા. તેમણે પોતાના બાણોથી પ્રવલ એવાય પણ શત્રુબંધને સિંહ જેમ પોતાની ગર્જનાથી હાથીઓને ત્રાસ પમાડે તેમ તત્કાલ ત્રાસ પમાડ્યા. પઠી મ્લેહ્ય રૂપિત પોતાની સેનાને ચારે તરફ નાસી જતી જોઈ પોતે નુત્કટ બલથી યુદ્ધ કરવા લાગ્યો, પણ તે રામ તરફથી આવતાં સંખ્યાબંધ શત્રુઓને જોઈ પોતાનું જીવિત આપવાને સમર્થ ન થવાથી તુરત સર્વ પશિચારને ત્યજી દઈ કાગમાની પેઠે નાસી ગયો. તે વચ્ચે મિથિલા નગરીના લોક અત્યંત આનંદ પામ્યા. જનક રાજાએ પણ રામને જેટી ગૌરવપણાને જોઈ

ग्य एवा सङ्गनोना आनंदने माटे तेमने महोत्सव पूर्वक पोतानी मिथिला न-
गरीमां प्रवेश कराव्यो. पढी तेणे गुणोथी मनोहर एवा श्री रामनी साथे
पोतानी पुत्री सीतानो विवाह कस्यो. कह्युं ठे के—पोताने घेर आवेला उत्तम बरने
कोण न वरे ?

पढी नारदमुनि जगतने आनंदकारी सीतानी रूप संपत्ति सांजली आ-
श्चर्यने धरता ठता तत्काल जनक पुत्रीने जोवा माटे त्यां आव्या अने जेट-
लामां तेमणे कन्याना अंतःपुरने विषे प्रवेश कस्यो तेटलामां लांबी जटावा-
ला, पिंगलवर्णा केशवाला अने जयंकर आकृतीवाला ते नारदने जोइ अत्यंत
जय पामेली सीता तत्काल “हे मात ! हे मात !!” एम कहेती कहेती घ-
रनी अंदर पेसी गइ. एटलामां कन्यानुं रक्षण करवा माटे सखियोए त्यां आ-
वीने नासी जता ते जटावंत नारदमुनिने रोकी दीधा अने सोर कस्यो के,
“अरे सुजटो ! आ पापी एवा तापसने मारो ! मारो. !!” सखियोनां आवां
वचन सांजली, शस्त्रधारी अनेक सुजटो तैयार अइ गया. नारदमुनि तेन
पासेथी महाकष्टे बूटीने नासी गया अने अपमान माटे सीताने विषे अत्यंत
मत्सर धरवा लाग्या. वली क्लेश करावनारा ते नारदे विचार्युं के, “वैताळ्य
पर्वत उपर जइ त्यां चंडगति विद्याधरनो जामंरुल नामे पुत्र के, जे हवणां
युवावस्थाने पाम्यो ठतो पाणिग्रहण करवाने योग्य अयो ठे, तेने सी-
तानुं प्रीतिकारी रूप देखामुं.” आ प्रमाणे विचार करी नारदे चित्रकार पासे
सीतानुं श्रेष्ठ रूप पटमां आलेखावी जामंरुल कुमारने देखामुं; तेथी चि-
त्रपटने जोइ प्रसन्न अयेला उत्तम बुद्धिवाला जामंरुल कुमारे कह्युं के, “हे
नारदमुनि ! मनुष्योमां अजुत एवुं आ कोनुं रूप ठे ?” नारदे कह्युं. “मिथि-
ला नगरीना जनक राजानी पुत्री सीतानुं ए रूप ठे.” एम कही नारदमुनि
आकाश मार्गे चाल्या गया. जामंरुल कुमार पण सीतानी प्राप्तिने माटे व्या-
कुल मनवालो अयो. पढी चित्रपटने जोवाथी दुःखरूप महा समुद्रमां बूझी
गयेला पुत्रने जाणी चंडगति विद्याधरे तेने कह्युं. “हे पुत्र ! शुं त्वारा शरी-
रने विषे कोइ रोग अयो ठे के मन संबंधि कांइ पीडा उत्पन्न अइ ठे ? अथवा
अदृष्ट वस्तुने मेलववामां चिंतातुर अयो देखाय ठे ?” ते बखते कुमारना
मित्रोए चंडगति राजाने कह्युं के, “हे विष्णु ! मालतीमां ब्रमरमिने पेठे जन-

ક રાજાની પુત્રી સીતા કે, જે રૂપ સંપત્તિથી પ્રસિદ્ધિ પામેલી અને ગુણવાલી છે, તેને વિષે આ કુમારનું મન આસક્ત થઈ ગયું છે. તો તેને સીતાની સાથે પરણાવીને તેની ચિંતા દૂર કરો.” ચંડગતિયે આ પ્રમાણે પુત્રનો મનોરથ જાણી તેને કહ્યું કે, “હે વત્સ ! તું જરા પણ શ્વેદ ન કર. હું ઓમ્નાજ વશતમાં જાનકીની સાથે તારો વિવાહ કરાવીશ, માટે શાંત થા.” પિતાનાં આવાં વચન સાંજલી અત્યંત હર્ષિત થયેલો જ્ઞામંડલ કુમાર સ્વેચ્છાથી પોતાના મિત્રોની સાથે સુખે ક્રીડા કરવા લાગ્યો.

પઠી ચંડગતિ વિદ્યાધરે પોતાના ચપલગતિ નામના સેવકને મિથિલાના અધિપતિ જનકને બોલાવવા આજ્ઞા કરી, તે ઉપરથી તે વિદ્યાધર મિથિલા નગરી પ્રત્યે આવી રાત્રીયે જનક રાજાનું હરણ કરી તેને વૈતાલ્ય પર્વત ઉપર લઈ ગયો. ત્યાં ચંડગતિ વિદ્યાધરે તેમને જોટી ઉત્તમ સિંહાસને બેસારી અને પોતે ન્હાના સિંહાસન ઉપર બેસી આ પ્રમાણે જનક રાજાને કહેવા લાગ્યો. “હે રાજન્ ! આપની પુત્રી સીતા કે, જે ઉત્તમ રૂપવાલી અને ગુણવાલી છે તે મ્હારા પુત્ર જ્ઞામંડલને આપો અને એ સંબંધથી વિદ્યાધરના અધિપતિ અને માણસોના અધિપતિ એવા આપણી પ્રીતિ દીર્ઘકાલ સુધી સ્થિર અને કુશલકારી થાય.” જનક રાજાએ કહ્યું. “હે વિદ્યાધરેન્દ્ર ! અમારા સરખા માણસોને વિષે ઉત્કૃષ્ટ સ્નેહને ધારણ કરતા એવા આપે યોગ્ય કહ્યું છે, પરંતુ એ પુત્રીને મેં દશરથના પુત્ર રામને પ્રથમથી આપી દીધી છે; કારણ કન્યાનું દાન એકવાર જ થઈ શકે છે. પઠી ચંડગતિ વિદ્યાધરે ક્રોધાતુર થઈ પોતાની શક્તિને દેખાવનારું વચન કહ્યું કે, “હે રાજન્ ! હું પોતાની વિદ્યાબલે તમને આકાશ માર્ગે કરી અદિ લાવ્યો છું, તો પઠી સીતાનું હરણ કરવામાં કેટલોક વશત થવાનો તે કહો ? માટે હું પ્રીતિનો સંબંધ માગું છું તે અંગીકાર કરો. વલ્લી હે રાજન્ ! અમારા સરખા મહા શત્રુ ઉત્પન્ન થયે ઘટે રામ અથવા વીજા કોઈ રાજાનો પુત્ર સીતાનું પાણીગ્રહણ કરી શકશે સ્વરો ?” વિદ્યાધર ચંડગતિયે આ પ્રમાણે કહ્યું એટલે જનક રાજા મૌન રહ્યો, તેથી તેણે જનક રાજાને ફરી વિચાર કરીને કહ્યું. “હે રાજન્ ! વલ્લી મ્હારું એક વચન સાંજલો.

મ્હારા ઘરને વિષે મ્હારા પૂર્વજોની પરંપરાથી ચાલતા આવેલા અને વાસુંદેવના વચન યોગ્ય એવા વજ્રાવર્તન અને અણવાવર્તન નામના બે ધનુષ્ય છે. જૂદા

आगलज रामने पोतानो पति इच्छती ठती जन्नी रही. जनकना न्हाना सीतानुं स्वरूप जोइ कमलीनीने विषे ब्रमरनी पेठे अत्यंतन्न अयेली जश यो. आ वखते जनक जूपतिनी आज्ञाथी द्वारपाले पोतानो पुत्रना विवाह तत्काल कह्युं के, “हे जूपालो अने विद्याधरो ! म्हासुं वचन वनी स्त्रीयो मारा मध्येथी जे कोइ पुरुष आ बने धनुष्यमांथी एकनी उपगने पामी-आरोपण करशे. तेज आ सीता नामनी कन्यानो पाणीगृहण कर रपालनां आवां वचन सांजली सर्वे विद्याधरो अने राजकुमारो धनुष्यमां वानी इच्छाथी तेनी पासे गया; परंतु त्यां तो उंची, करेली फणावाला दशरथ रा-ना दृष्टिरूप विषना जारथी व्याप्त अयेला तथा यमनी जिहाना सभे म्नात्र अग्नि ज्वालारूप ते बने धनुष्योने जोइ जयथी खेदयुक्त अयेला तेहुं तत्काल पाठा आवी पोतपोताने आसने बेठा. पठी जुजा बलथी शत्रुना वर्गने तिर-स्कार करनारा अने सिंहना समान पराक्रमवाला श्री राम पोताना आसनथी उठी धनुष्य पासे आव्या. ते वखते बीजा सज्जाजनोए “जेम पूर्वे आवेला राज-कुमारोए धनुष्य चमाव्युं तेम आ पण चमावशे” एम कही रामने हसी काढ्या; परंतु श्री रामे तो चंडगत्यादि विद्याधर पतियोए रोष सहित जोता ठतां ना-श पामेला सर्पना समूहरूप अने शांत अयेली ज्वालावाला अग्निरूप तेवज्जावर्त नामना धनुष्यने लीला मात्रमां कमलना नाखनी पेठे उपानी ते उपर बाण

ते वखते “इह्वाक कुटुम्बरूप आकाशे प्रकाशं करवामां सूर्य समान,
को वीर पुरुषाणां हीरा समान ! महा बलवंत हे राम ! जयवंता व-
र्ता.” आम अनेक विद्याधरो, देव अने दानवो श्री रामनी स्तुति करवा ला-
ग्या एटले सीताये पोताना हाथमां रहेली वरमाला श्री रामना कंठने विषे
हर्ष सहित आरोपण करी. पठी रामनी आज्ञाथी लक्ष्मणे पण सर्व राजलो-
क जोता ठतां तत्काल अर्णवावर्त नामना धनुष्यने चमाव्युं. लक्ष्मणनुं आवुं
अजुत पराक्रम जोइ प्रसन्न अयेला विद्याधरोए पोतानी अठार कन्यानुं लक्ष्म-
णने आपी. पठी खेदयुक्त मनवालो चंडगति विद्याधर पोताना नामंजुल पुत्र
सहित वैमानमां बेसी परिवारे परवस्थो अको पोताना नगर प्रत्ये आव्यो.
जनक राजाए पण पोतानी पुत्री सीताना विवाह महोत्सव निमित्ते दशरथ
जूपतिने पोताना नगर प्रत्ये बोलाव्या. दशरथ राजा त्यां आव्या एटले ज-

(૧૬૪) આશ્રિત કરાવેલા તે વંત્રેમાંથી એક ધનુષ્યને પણ રામ
 ક રાજાની રાજપુત્ર પોતાના જુજવલથી ચમાવશે તેજ રાજપુત્ર જુજવ-
 ઠે, તેને વિશેની સીતાને પરણશે. વીજો કોઈ સમર્થ એવોય પણ જૂપતિ નહિ
 પરણાવીને જનકે પરવશ્યપણાને લીધે વિદ્યાધરનાં આ વચન અંગીકાર ક-
 ણી તેને ગતિયે તેને વંત્રે ધનુષ્યો આપી મિથિલા નગરી પ્રત્યે પહોંચા-
 જાને પોતે પુત્ર પરિવાર સહિત પોતાના ઘરને વિષે રહ્યો. અહિં જનક રા-
 વચન ની મિથિલા નગરી પ્રત્યે આવી સર્વે વૃત્તાંત પોતાની પ્રિયાને કહ્યો એ
 ત્રોની પુત્રીના મોહથી અત્યંત પીમા પામતી થતી બહુ રુદન કરવા લાગી
 , ઠવકો આપીને કહેવા લાગી કે, “ અરે દૈવ ! તેજ મ્હારા તુરંતના

જન્મેલા પુત્રનું હરણ કરી મને દુઃખ આપ્યું છે અને વલી હવણાં આ પુત્રીનું હરણ
 કરીને શા માટે દુઃખ આપીશ ? નિશ્ચય હું નથી જાણતી કે, દેવતાનું આશ્રિ-
 ત કરેલાં આ વંત્રે ધનુષ્યને રામ કે વીજો કોઈ રાજપુત્ર ચમાવે, એ મ્હારા હૃદય-
 ને વિષે મ્હોટું શલ્ય નુત્પન્ન થયું છે. ” આ પ્રમાણે શોક કરતી એવી પ્રિયાને
 જનકે કહ્યું. “ હે પ્રીયા ? પરવશ્યપણાથી જે અંગીકાર કર્યું છે તેનો હવે શો-
 ક શો કરવો ? વલી મેં રામનું પરાક્રમ જોયું છે. હું ધારું છું કે, તે એકવાર વજ્રને
 પણ જાગી નાખે તેવા છે તો પછી તે આ વંત્રે ધનુષ્યને ચમાવે એમાં તો શંકા
 શી રાખવી, માટે હે પ્રિયા ! શાંત થા અને શોક ત્યજી દે. ”

આ પ્રમાણે પ્રિયાને શાંત કરી જનકે રાજાએ સર્વ પુત્રોની શાંતિ
 સ્વર્ગલક્ષ્મીને જીતનાર મ્હોટા સ્વયંવર મંરૂપને રચી તથા ધનુષ્યોને જૂદા
 જૂદા સિંહાસનો ઉપર મૂકીને પછી તે ચંડગતિ વિદ્યાધરને અને વીજા
 બહુ રાજપુત્રોને તેમાવ્યા. પછી ચંડગતિ વિગેરે વિદ્યાધર અને રાજકુમારો પો-
 તપોતાના સિંહાસન ઉપર વિરાજ્યે બેઠે મહા તેજવંત સિંહાસન ઉપર બેઠેલા
 શ્રી રામ લક્ષ્મણ મહા કાંતિવંત એવા પુષ્પદંતની પેઠે શોભવા લાગ્યા. પછી
 જનકની આજ્ઞાથી ઉત્તમ ગૂંગારવને સુશોભિત એવી સીતા પોતાના હાથને
 વિષે વરમાલાને ધારણ કરતી થતી હર્ષથી સ્વયંવર મંરૂપમાં આવીને પાલ-
 ઘીમાંથી નીચે નીચે સિંહાસન ઉપર મૂકેલાં વંત્રે ધનુષ્યોનું આદરથી
 પુષ્પવને પૂજન કરવા લાગી. ત્યારપછી પણ દિવ્ય વેશને ધારણ કરનારી
 સીતા જાણે તે ધનુષ્યોની અધિષ્ઠાયક દેવીજ હોયની ? એમ તે ધનુષ્યોની

સુદેવના વંત્રે યોગ્ય એવા વજ્રાવત્ત અને અણવાવત્ત નામના વ ધનુષ્ય ૭. જૂપ

નકે પોતાની પુત્રી જાનકીનો લગ્ન વિધિ મહોત્સવ કસ્યો. જનકના ન્હાના જાડ જટકે પણ કૈકેયી નામની પોતાની પત્નીના નુદરથી નુત્પન્ન થયેલી જાડ પુત્રી જનરતને પરણાવી. આ પ્રમાણે સર્વ રાજાનું વિસ્મયકારી પુત્રના વિવાહ ઉત્સવને કરી પ્રસન્ન થયેલા મનવાલો દશરથ રાજા પુત્ર અને પુત્રની સ્ત્રીઓ સહિત જનક રાજાથી સજ્જનોને પ્રશંસવા યોગ્ય એવા શ્રેષ્ઠ ગૌરવપણાને પામી-ને નિર્જન્ય થયો ઠતો ફરી પોતાની અયોધ્યા નગરી પ્રત્યે આવ્યો.

॥ઈતિ શ્રી પદ્મ બલ્લદેવ ચરિત્રે સીતા વિવાહો નામ ત્રિતીયઃ પ્રસ્તાવઃ॥

પઠી પ્રશંસા કરવા યોગ્ય સામ્રાજ્ય પદને ઝોગવતા એવા દશરથ રા-જાએ કોઈ વચ્ચે શાંતિ નિમિત્તે મ્હોટી સમૃદ્ધિ પૂર્વક શ્રી જિનેશ્વરનો સ્નાત્ર મહોત્સવ કસ્યો. પઠી તેમણે એક દિવ્ય કચોલામાં તે સ્નાત્રનું પવિત્ર જલ જરી કૌશલ્યાને આપવા માટે વૃદ્ધ દ્વારપાલને મોકલ્યો અને બીજાં સારાં પાત્રમાં જરી બીજી સ્ત્રીઓને આપવા માટે પોતાની દાસીઓને મોકલી. હવે કૌશલ્યા વિનાની બીજી સર્વે સ્ત્રીઓએ પોતપોતાને પ્રથમ પ્રાપ્ત થયેલાં તે સ્નાત્ર જલને મસ્તકવરે વંદન કરી અમૃત રસની પેઠે સુવર્ણ પાત્રમાં જરી રાખ્યું અને કૌ-શલ્યા તો પોતાને સ્નાત્ર જલ નહિ મલવાથી શોકાકુલ થઈને વિચાર કરવા લાગી કે, “ માન રહિત જીવિતને ધિક્કાર છે કે, જે પતિયે બીજી સ્ત્રીઓને વિઘ્નની નિવૃત્તિ માટે સ્નાત્ર જલ મોકલ્યું અને મને મોકલ્યું નહિ, માટે નિ-શ્ચય હું મંદ જાગ્યવાલી હું. હવે પતિના સન્માન રહિત એવી મ્હારે મરણ પા-મવું એજ શ્રેયકારી છે. ” આમ ધારીને દશરથ પ્રિયા કૌશલ્યાએ જેટલામાં પોતાના કંઠને વિષે પાડ નાખ્યો તેટલામાં દૈવયોગથી ત્યાં દશરથ રાજા આ-વી ચમચા. તેમણે કૌશલ્યાની આવી અવસ્થા જોઈ હૃદયમાં વિસ્મય પામી ત-ત્કાલ ઠરીવરે તે કંઠ પાસને ઢેરી નાખ્યો અને પઠી પોતાના ચોલામાં વેસા-રીને પ્રેમથી તેને કહ્યું કે, “ હે પ્રિયા ! ત્હારો આવો મ્હોટો અપરાધ કોણે કસ્યો છે ? નિશ્ચય ત્હારો અપરાધ કરનાર માણસ મ્હારે સન્માન કરવા યોગ્ય હશે તો પણ તેણે પોતાનું મૃત્યુ ઇચ્છેલું દેખાય છે. ”

કૌશલ્યાએ કહ્યું “ હે નાથ ! આપે બીજી સ્ત્રીઓને ત્યાં સ્નાત્ર જલ મો-કલાવ્યું અને મને ન મોકલ્યું, અથીજ આ મ્હોટું દુઃખ નુત્પન્ન થયેલું છે. ” કૌ-શલ્યા આ પ્રમાણે જેટલામાં પોતાના પતિને કહે છે, તેટલામાં વૃદ્ધ દ્વારપાલે આ-

वी ने कह्युं के, “हे मात ? महाराजाए मोकलावेलुं आ स्नात्र जल ग्रहण करो.” कौशल्याए अत्यंत हर्ष पामी ते स्नात्र जलने स्वीकारयुं. पढी दशरथ जूपतिये द्वारपालने पूछ्युं के, “हे जइ ! तने दुःखदाइ आटली वार क्यां थइ ?” तेणे कह्युं “हे महाराज ! मने बहु वृद्धावस्था प्राप्त थइ ठे; तेश्री हुं उतावलथ्री चालवाने असमर्थ हुं.” पढी दशरथ महाराजा पण वलीयांथी व्याप्त शरीरवाला, धोला केशवाला, अमनोहर शरीरवाला, वली गयेली के-रुवाला, गलतां नेत्रवाला, कण्ठे कण्ठे मुखमांथी परती लालना समूहवाला; सुकाइ गयेला मांस अने चामनीथी अत्यंत दुर्बल देखाता, बल रहित थयेला, श्वासोश्वास चरुवाने लीधे ठेकाणे ठेकाणे उज्जा रहेता अने जरावस्थाथी जर्जरीभूत थइ गयेला ते द्वारपालने जोइ विचार करवा लाग्यो के, “अहो ! देव अने दानवोथी पण न निवारी शकाय एवी आ जरावस्था बलात्कारथी शरीरने जर्जरीत न करी नाखे त्यां सुधी माणसोए परलोकना हितने माटे यत्न करवो.” आम विचार करता ते जूपति केटलोके काल त्यांज रह्या. कोइ वखते चारझानना धारणहार सत्यज्ञूति सूरि अनेक साधुजना समूह सहित ते नगरीना उद्यानने विषे आव्या एटले दशरथ राजा पोताना पुत्र अने स्त्रीयोना परिवार सहित हर्षथी तेमनी धर्म देशना सांजलवाने उद्यानमां गयो. त्यां ते आचार्यने योग्य रीते प्रदक्षिणा करी अने परम ज्ञातिथी वंदना करी योग्य स्थानके बेठो. हवे ते अवसरे विद्याधरनो अधिपति चंडगति के, जे पोताना पुत्र ज्ञामंरुल सहित वैमानमां बेसी रथावर्त पर्वत उपर गयो हतो तेणे त्यांना चैत्योने वंदना करी पाठा आवता आकाश मार्गेश्री आ सूरेश्वरने जोया; तेश्री ते पण आकाश मार्गेश्री नीचे उतरी. मुनीश्वरने वंदना करी धर्म सांजलवा बेठो. पढी आचार्ये ते सर्वेने प्रतिबोध करवा सारु अमृत समान वालीवरे पापनो नाश करनारी देशनानो आरंज कख्यो. तेमां पण विशेषे तो जानकीनी स्पृहाथी उत्पन्न थयेलां पापथी ठेकाववाने अर्थ अने ज्ञामंरुल कु-मार्गना चिन्तना संतोषने अर्थ तेना पूर्व जन्मना माता पिता, पुष्पवती अने चंडगतिना पूर्व ज्यो कही संजलाव्या. पढी ज्ञामंरुल कुमार अने सीताना जोंमलानी उत्पत्ति तथा ज्ञामंरुलनुं उत्पत्ति वखतेज शत्रुए करेलुं हरण पण कही वताव्युं. विद्याधर कुमार ज्ञामंरुल आ सर्व इकीकत सांजली पोताना

પૂર્વ જન્મનું યથાર્થ સ્મરણ કરતો ઠતો તત્કાલ મૂર્છા પામી ગયો. ઘોંઘીવારે મૂર્છા વલી એટલે ઉત્તમ બુદ્ધિવંત એવા તેણે સીતાને પોતાની બેન માનતા ઠતા અને પોતાના આત્માની નિંદા કરતા ઠતા સીતાની સાથે વિવાહ કરવાની ઇચ્છા ત્યજી દીધી; એટલુંજ નહિ પણ તેણે સીતાને પોતાની બ્હેન જાણીને વંદના કરી. સીતાએ પણ તેને પોતાનો સાથે જન્મેલો બંધુ જાણી આશિષ આપી. પઢી ચંડગતિ વિદ્યાધરે જ્ઞામંદલ કુમારને મિથિલાપુરીને વિષે જ્યાં જનક જૂપતિ અને વિદેહા હતાં ત્યાં પહોંચામ્હો અને તેનું જોમલામાં ઉત્પન્ન થયેલા જ્ઞામંદલ કુમારની વાત અને તેનું પૂર્વ જન્મના વૈરીયે કરેલું હરણ તે સર્વ કહી સંજ્ઞાવાયું. જ્ઞામંદલ કુમારે પણ પ્રેમયુક્ત અશ્વર્ષનાં આંસુને વરસાવતાં પોતાના સ્વરા માતા પિતાના ચરણમાં પ્રણામ કસ્યો. માતા પિતાએ દિવ્યરૂપની સંપત્તિવાલા પુત્રને પ્રેમ દૃષ્ટિથી જોઈને હર્ષથી પોતાના સ્વોલામાં બેસાસ્યો. વલી જ્ઞામંદલ કુમારે સીતાના આવરણથી ઉત્પન્ન થયેલા ક્રોધની શાંતિથી પ્રસન્ન અશ્વરમને પણ નમસ્કાર કસ્યો. પઢી ચંડગતિ વિદ્યાધરે પ્રબોધ પામી જ્ઞામંદલ કુમારને પોતાનું સામ્રાજ્યપદ આપી તેજ સત્યજૂતિ સૂરિ પાસે ચારિત્ર અંગીકાર કર્યું. કહ્યું ઢે કે—મહાત્માનું પુણ્યકાર્યમાં વિલંબ હોતો નથી. પઢી જ્ઞામંદલ કુમાર ચંડગતિ રાજર્ષિને, વિદેહાને, જનક જૂપતિને, દશરથ નૃપને, બ્હેન સીતાને અને રામને નમસ્કાર કરી વૈતાલ્ય પર્વત ઉપર ગયો. વ્રત ગ્રહણ કરવાને અગ્નિલાષવંત થયેલા દશરથ જૂપતિ પણ ઉદ્યાનથી નગરીને વિષે આવી કૌશલ્યાદિ સર્વ પ્રિયાનું તથા શ્રી રામપ્રમુખ પુત્રોને તત્કાલ બોલાવી કહેવા લાગ્યા કે, “ હે વત્સલો ! તમે સૌ મને દીક્ષા લેવાની આજ્ઞા આપો. કારણ કે, પૂર્વજોનો એજ ક્રમ ચાલે ઢે.” પઢી જ્ઞાતિવંત જરતે કહ્યું. “ હે તાત ! હું પણ આપની સાથે નાના પ્રકારના જવનો નાશ કરવા માટે વ્રત અંગીકાર કરીશ. ” આ વચ્ચે કૈકેયી વિચાર કરવા લાગી કે, “ હાય હાય ! હણાયેલી આજ્ઞાવાલી હું પતિ અને પુત્ર વિના એકલી ઘરને વિષે કેમ રહી સકીશ ? ” આમ ધારી તે બોલી કે, “ હે નાથ ! પૂર્વે આપે મને વરદાન આપ્યો ઢે તે હવેનાં સ્હારા ઉપર કૃપા કરી મને આપો. ” દશરથે કહ્યું. “ હે પ્રિયા ! મરજી પ્રમાણે તે વરદાનને તું તત્કાલ માગી લે. કારણ ઇશ્વાક વંશમાં ન-અન્ન થયેલા રાજાનું વચન ક્યારે પણ ફોગટ જતું નથી..

પઠી 'કૈકેયી'એ કહ્યું. "હે નાથ ! જ્યારે આપ દીક્ષા લેવાના ઠો ત્યારે
 ઝરતને રાજ્યાસન આપો અને લક્ષ્મણ સહિત રામને વનવાસ જવાની આજ્ઞા
 આપો." દશરથ રાજાએ "એમ થાનું." એમ કહી પ્રિયાનાં વચન અંગીકાર
 કર્યાં. પઠી પુત્ર ઉપર પ્રીતિવંત એવા દશરથ જૂપતિયે રામ તથા લક્ષ્મણના
 સામું જોડને સ્નેહ સહિત કહ્યું કે, "જુજાબલથી શ્રેષ્ઠપણું મેલવનાર હે જ્યે-
 ષ્ઠ પુત્ર ! તું આદરથી સાંજલ. પૂર્વે વિવાહ અવસરે આ ત્હારી હરમાન માતા
 કૈકેયીના શક્તિયોગથી મેં રણસંગ્રામમાં શત્રુનો નાશ કર્યો હતો અને એજ
 કારણથી જયવંત અયેલા મેં તેને તત્કાલ વરદાન આપ્યો હતો. પરંતુ તે અવ-
 સરે તેણે એ વરદાન ન ગ્રહણ કરતાં ઝંઝારમાં રલાવ્યો હતો, પરંતુ હવણાં તે
 પોતાના પુત્ર ઝરતને રાજ્યપદ અપાવવારૂપ તે આપેલા વરદાનની માગણી
 કરે છે." પઠી શ્રી રામે હાથ જોડી પિતાને કહ્યું. "હે તાત ! પોતાના અ-
 વસરની જાણ એવી કૈકેયીએ પોતાનો વરદાન સારો માગ્યો છે, માટે ઝરતને
 મરજી પ્રમાણે રાજ્ય આપો અને આપની આજ્ઞા મને નિશ્ચય શ્રેયકારી થશે."
 દશરથે કહ્યું. "હે વત્સ ! તેં પોતાના કુલને યોગ્ય એવું બહુ સારું કહ્યું. મેં
 પ્રથમથીજ સાંજલ્યું છે કે, રામ અત્યંત વિનયી છે." દશરથ રાજાં આમ ક-
 હેતા હતા એટલામાં વિનયવંત એવા ઝરતે જૂપતિને ફરીથી કહ્યું. "હે તાત !
 મેં આપની પ્રથમથીજ વિનંતી કરી છે કે, "નિશ્ચય આપની સાથે મ્હારે પણ
 દીક્ષા લેવી છે. વલી સર્વ ગુણોના સમુદ્ગૂરૂપ અને રાજ્યપદને યોગ્ય એવા મ્હો-
 ટા જાણ રામને મૂકી મ્હારે વિષે રાજ્યનો જ્ઞાર મૂકવો તે યોગ્ય નથી, માટે
 હે પિતા ! ગુણ સમૂહના સ્થાનરૂપ રામને પોતાને પદે સ્થાપી મ્હારા સહિત આપ
 દિક્ષા સ્વીકારો." પઠી રામે રાજ્ય સંપત્તિથી વિરક્ત અયેલા અને ગુણસંપત્તિથી
 શ્રેષ્ઠ એવા પોતાના ન્હાના જ્ઞાણ ઝરતને કહ્યું. "વિનીત પુરુષોમાં મુખ્ય અને
 મર્યાદા રસના સમુદ્ગૂરૂપ હે વંધુ ! તું પિતાની આજ્ઞાને ઝલ્લંઘન કરવા યોગ્ય
 નથી. તું રાજ્ય ગ્રહણ કર એટલે પિતા રૂણમુક્ત થાય, માતા પોતાના હૃદયને વિષે
 પ્રસન્ન થાય અને હું વનમાં જાનું. પઠી તું દીર્ઘકાલ પર્યંત રાજ્યલક્ષ્મીને જોગવ."
 વિનયવંત ઝરતે રામના ચરણનો સ્પર્શ કરીને કહ્યું કે, "હે વંધુ ! વિજયવં-
 ત એવા આપ પૂજ્ય મ્હોટા વંધુ વિદ્યમાન થતાં જો હું રાજ્યને અંગીકાર કર
 નો નિશ્ચે હિર્વિનીતનો શિરોમણિ થાનું." ઝરતનાં આવાં વચન ઉપરથી રામે

निश्चय कस्यो के, “ हुं ज्यां सुधी अहिं रहिंश त्यां सुधी ज़रत राज्यने अंगी-
कार करेशे नहि अने तेथी पितानां वचननी हानी थशे. ” आम धारी नि-
ष्कपट चित्तवाला रामे दशरथ जूपतिने कह्युं. “ हे पिता ! ज्यां सुधी हुं अहिं
रहीश त्यां सुधी ज़रत राज्यने गृहण करेशे नहि; माटे हुं आपना चरणने नम
स्कार करी हवणांज वनवास जानुं के, जेथी पढी ज़रत सुखे राज्य जोगवे. ”
आ प्रमाणे कही प्रौढ पराक्रमवंत राम पोताना धनुष्य बाण लइ पितानी
पासेथी चाली निकल्यो. ज्यारे कुलरूप आकाशने प्रकाश करवामां सूर्य स-
मान राम पोतानी नजरेथी दूर गया एटले तो शोकथी विह्वल थयेला दश-
रथ राजा मूर्छा पाम्या. राम पण पिताने विषे जक्ति धारण करता अने ज-
रतने विषे प्रेम संपत्ति धारण करता कौशल्या माता पासे आवीने आ प्रमा-
णे कहेवा लाग्या. “ हे मात ! पोतानी प्रतिज्ञा पूर्ण करवाने माटे म्हारा
पिता ज़रतने राज्य आपे ठे; परंतु ज्यां सुधी हुं अहिं हुं त्यां सुधी ते राज्य-
नो स्वीकार करता नथी, माटे हुं हवणां एकलोज वनमां जानुं हुं. तमारे
म्हारा संबंधी कांइ दुःख धरवुं नहि. ” पढी कौशल्या पण दीर्घकाल सुधी
पुत्र विरह थतो जाणी तत्काल रुदन करता ब्रता मूर्छा पाम्या. वली ते वि-
लाप करवा लाग्या के, “ हे पुत्र ! हवणां तुं मने दुःखना पात्ररूप वनावे ठे
तो पढी हुं शोकयोने विषे दुःसह एवा पराज्वने शीरीते सहन करी सकीश. ”
पढी जानकीपति श्री राम रुदन करती एवी माताने महाकष्टथी शांत करी
पोतानी प्रतिज्ञा पाळवाने उत्साहवंत अया थका नगरनी बहार उद्यानने विषे
आव्या. आ वखते पतिना प्रवासने जाणी सीता विचार करवा लागी के,
“ हाय हाय ! म्हारा पूर्वे करेला कर्मने धिक्कार ठे. वली कुलवंत एवी सती
स्त्रीयोने तो संपत्तिने विषे, विपत्तिने विषे, सुखने विषे अथवा दुःखने विषे
पतिनी पाठल जवुं एज वखाणवा योग्य ठे. ” आम निश्चय करी जानकी
कौशल्या पासे आवीने कहेवा लागी. “ हे मात ! हुं जक्तिने लीधे पतिनी
पाठल जइश. ” प्रशंसा करवा योग्य गुणनी पंक्तिथी आनंदित थयेला अने
वियोगथी आकुलआकुल थता एवा कौशल्याए सीताने कह्युं. “ केवना स्तंज
समान अत्यंत कोमल देहवाली अने मनोहर नेत्रवाली हे पुत्री ! तुं प्रवास-
थी उत्पन्न थयेला महा दुःखने शीरीते सहन करी सकीश ? ” वीरपत्नी सी-

તાણે કહ્યું. “ હે માત ! પોતાના પતિની સેવાથી તો મને વનવાસ પણ અત્યંત સુખકારી થશે. ” આ પ્રમાણે કહીને નિત્ય શીલરૂપ અલંકારને ધારણ કરનારી સીતા નિર્મલ ચિત્તથી રામની પાઠલ ગઈ. ત્યાં કવિ ઉત્પ્રેક્ષા કરે છે કે, જેમ દાતારની પાઠલ કીર્તિ, ધર્મી પુરુષની પાઠલ શ્રદ્ધા અને વીર પુરુષની પાઠલ જયશ્રી જતી શોષે છે તેમ રામની પાઠલ જતી સીતા શોષતી હતી. “ સર્વ સ્ત્રીયોને વિષે મુકુટ સમાન આ સીતાને ધન્ય છે કે, જે પતિની ઋક્તિથી રાજ્યને ત્યજી દઈ વનને વિષે જાય છે. ” આમ પુરની સ્ત્રીયોનાં મુખથી પગલે પગલે પોતાની પ્રશંસા સાંજલતી તે શીલરૂપ આત્મૂષણવાલી સીતા પ્રેમપૂર્વક પતિની સાથે ચાલી.

હવે અહિં રામનીજ સાથે રાત્રી દિવસ નિવાસ કરનારા અને પ્રેમના ઝારૂપ લક્ષ્મણ પોતાના મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યા કે, “ અહો ! કૈકેયીની કપટ ચાતુરીને ધિક્કાર છે કે, જેણે રાજ્યને યોગ્ય એવા શ્રી રામને વનવાસ અપાવવાને અને પોતાના પુત્ર ઋષતને રાજ્ય અપાવવાને માટે રાજા પોતેથી આવો વરદાન માગ્યો. હું ક્ષણમાત્રમાં ઋષતને રાજ્યથી દૂર કરી શ્રી રામને રાજ્યાસને સ્થાપું, પરંતુ એમ કરવાથી પિતાની આજ્ઞાનો ઝંગ શું ન થાય ? અર્થાત્ થાય. અરે ! જનકસુતા સહિત શ્રી રામના ચરણ તો વનમાં પણ પહોંચ્યાં અને હવે જો હું અહિં રહું તો મ્હારા બંધુપણાના પ્રેમને ધિક્કાર છે ! ધિક્કાર છે ! ! ” આમ વિચાર કરી જાણના સ્નેહથી આકુલ થયેલા લક્ષ્મણ, પોતાની માતા સુમિત્રાની, પિતા દશરથની અને કૌશલ્યાની આજ્ઞા લઈ બાણથી પૂર્ણ એવા જાથા સહિત પોતાના અર્ણવાવર્ત ધનુષ્યને હાથમાં લઈ ગુફામાંથી નિકલેલા કેસરીસિંહની પેઠે પોતાના જીવનથી નિકલી જેમ સંસારના પારને પામેલા ઉત્તમ મુનિને વૈરાગ્યવંત પુરુષ મલે તેમ વહુ દૂર ગયેલા રામને મળ્યા. આ વચ્ચે જેમ વિજલી અને મેઘથી મંદરાચલ પર્વત શોષે તેમ લક્ષ્મણ અને જાનકીવરે શ્રી રામ અત્યંત શોષવા લાગ્યા. અહિં પાઠલ જાનકી, રામ અને લક્ષ્મણ વિનાનું દશરથ રાજાનું ઘર, નેત્ર અને નાસિકા વિનાનાં મુખની પેઠે દેવાવા લાગ્યું. દશરથ જૂપતિ પણ રામ, જાનકી અને લક્ષ્મણના વિયોગથી પોતાના ઘરને સ્મરણ તુલ્ય માનવા લાગ્યો. પઠી તે વેગવાલા ઘોડા ઉપર ચર્મી કૌશલ્યાદિ પ્રિયજન અને મંત્રી સામંતોને સાથે લઈ રામની પાઠલ ગયો.

त्या तेणे रामने “हे वत्स ! सीता अने लक्ष्मण सहित पाठा वलो.” एम बहु आग्रहथी कह्युं; परंतु ते बने ज्ञाश्योए पोतानी प्रतिज्ञा पूर्ण करवामां उत्साहवंत थइ सद्गचनथी समजावीने पिताने पाठा वाळ्या. ज्यारे वियोगथी गांभा सरखा थयेला दशरथ विगेरे माणसो पाठा वळ्या त्यारे सीता अने लक्ष्मण सहित राम आगल चालवा लाग्या. रस्ते ठेकाणे ठेकाणे अनेक राजा-उ तेमनुं गौरव करता हता; परंतु प्रतिज्ञा पालवामां तत्पर एवा ते बने ज्ञाश्यो कोइ ठेकाणे रह्या नहि.

हवे अहिं दीक्षा लेवामां उत्साहवंत थयेला उत्तम बुद्धिवाला दशरथ राजाए नरतने राज्य अंगीकार माटे बहु समजाव्या; परंतु तेमणे तो रामना प्रवासना मूल कारणरूप पोताना आत्माने अने पोतानी माता कैकेयीने वारंवार निंदता. ठता कोइपण उपाये राज्यपद अंगीकार करथुं नहि एटले तो फरी तेमणे व्रतनी इच्छाथी रामने पाठा वालवा सेना सहित सर्व सामंतोने मौकळ्या. सामंतोए नृपतिनी आज्ञाथी तत्काल रामने मली तेमने पाठा वालवा बहु विनंती करी, पण चारे दिशाउने जोवामां उत्साहवंत अने प्रतिज्ञा पूर्ण करवामां तत्पर एवा श्री रामे ते सामंतोना आग्रहने कोइपण रीते स्वीकाख्यो नहि. सामंतो पण श्रीमान् रामचंडे पाठा वलवानुं कह्या ठतां तेमने पाठा लइ जवानी इच्छाथी. ते वात तेमणे कबुल करी नहि.

पढी ते सर्वे सामंतो सहित नृपतीनुं उल्लंघन करता राम एक म्होटा घोर अरण्यमां आवी पहोच्या अने तेमां पण पोतानुं प्रयाण शरु राखवाथी तेउ एक म्होटी गंजीर अने नहि तरी शकाथ एवी विषम नदीना तीरे आव्या. त्यां तेमणे निवास करी सर्वे सामंतोने आ प्रमाणे कह्युं के, “हे सामंतो ! आ आगल रहेली नदी बहु विषम ठे. वली हुं पण पितानी प्रतिज्ञा पूर्ण करवानी इच्छाथी हवणां पाठो वलीश नहि; माटे तमारे पाठुं जवुं, एमां जरा पण विचार करवो नहि. तमारे पिताथी दशरथ नृपतिने अने माता श्री कौशल्याने म्हारा प्रणाम कहेवा तथा राज्यपद धारण करी रहेला नरतने विषे नृक्तिवंत थवुं.” पढी राम ते सर्वे सामंतोने ते नदीने तीरे राखी लक्ष्मण अने सीता सहित पोते ए नदीने तत्काल उतऱ्या. सामंतो पण नदीने तीरे दूर रह्या ठता नदीने उतरी सामे तीरे जइ त्यांथी आगल चालवाने लीधे पोतानी

દૃષ્ટિથી અદૃશ્ય થયેલા રામને જોઈ પાઠા વહ્યા. ત્યાંથી તેમણે વિનીતા નગરી પ્રત્યે આવી દશરથ ઝૂપતિને પ્રણામ કરીને રામનું અરણ્યમાં પ્રયાણ, કુશલ અને પ્રણામ વિગેરે કહી સંજ્ઞાલાવ્યું. પછી દશરથ રાજાએ ઝરતને કહ્યું. “હે વત્સ ! હવે તું રાજ્યને ગૃહણ કરી મ્હારી વૃદ્ધની વ્રતેઢા પૂર્ણ કર.” રામની ઝક્તિથી સર્વ નગરવાસી જનોને પ્રસન્ન કરનાર ઝરતે પણ કહ્યું કે, “હે તાત ! આપ ગમે તેમ કરશો તો પણ હું વમી કાઢેલા અન્નની પેઠે રાજ્યને તો નહિ જ ઝોગવું. વલી હું આપની આજ્ઞાથી રામની પાઠલ જઈ તેમને અતિ આદર પૂર્વક અહિં તમારી પાસે તેમની લાવીશ. આ વચ્ચે કૈકેયીએ આવીને દશરથને કહ્યું. “હે નાથ ! આપે મ્હારા પુત્રને રાજ્ય આપવાની ઇચ્છાથી મને સત્ય વચનવ્રતે વરદાન આપ્યો છે; પરંતુ રામની ઝક્તિને વિષે જાવિત મનવાલો તે કુલીન મ્હારો પુત્ર અનુક્રમના લોપથી સામ્રાજ્યપદને ગૃહણ કરતો નથી. વલી હે દેવ ! રામાદિના પ્રવાસથી નૃત્પન્ન થયેલા દારુણ દુઃખને જોઈ અપવાદના ઝયથી મને અત્યંત શ્વેદ થાય છે, માટે હું પણ આપની આજ્ઞાથી મ્હારા પુત્રની સાથે ત્યાં જઈ સીતા અને લક્ષ્મણ સહિત શ્રી રામને તત્કાલ પાઠા વાલીશ.” પછી રામને પાઠા વાલવા માટે કસ્યો છે નૃધમ જેણે એવી કૈકેયી પોતાના પુત્ર સહિત દશરથની આજ્ઞા લઈને ચાલી અને વેગવાલા ઘોડાના અશ્વમ પ્રયાણે કરીને ઠ દિવસમાં જે વનને વિષે રામ હતા ત્યાં આવી પહોંચી. પ્રૌઢ રથમાં બેઠેલી પોતાની ઝરમાન માતાને તથા નૃત્પન્નના સહિત ઝરતને દૂરથી આવતા જોઈ સીતા અને લક્ષ્મણ સહિત પ્રસન્ન, સુખવાલા રામે તેમની સામા જઈ રથથી નતરેલી કૈકેયીને પ્રણામ કસ્યા. તે વચ્ચે હે રામ ! નૃત્તમ લક્ષ્મણધારી હે લક્ષ્મણ ! દીર્ઘાયુ થાનું.” એમ રામ લક્ષ્મણને આશિષ આપતી કૈકેયી વારંવાર રામ અને લક્ષ્મણના મસ્તકને સુંઘવા લાગી. પછી તેણે પ્રણામ કરતી એવી જાનકીને પણ ગાઢ આલિંગન કરીને મધુર વચનથી આશિષ આપી કે, “હે પુત્રી ! તું વીરપુત્રને જન્મ આપનારી થા.”

ઝરત પણ દીર્ઘકાલ પર્યંત વિરહથી નૃત્પન્ન થયેલા દુઃખને જાણે હર્ષના આંસુના નમૂદના મીપથી શેંચી કાઢતો હોયની ! એમ પ્રેમપૂર્વક રામને પ્રણામ કરવા લાગ્યો. પછી શ્રી રામે સૂક્ષ્મ વસ્ત્રથી નાંચેલા પવને કરી ધીમે ધીમે ઝરતને તથા કૈકેયીને શાંત કસ્યાં. પછી કૈકેયીએ રામને કહ્યું. “લક્ષ્મીના

मंदीररूप गुणोने शोभावनार अने सूर्यवंशरूप समुझने उद्भास पमामवाने चंडरूप हे राम ! लक्ष्मण अने सीता सहित तमे वनप्रत्ये आव्ये ठते राज्य अने देश विगेरे सर्व अत्यंत निस्तेज बनी गयुं ठे. वली तमने राज्य आपवाने अवसरे मूढ बुद्धिवाली अने कुड चित्तवाली में तमारा पिता पासे जरतने राज्य आपवानो वरदान माग्यो, परंतु ते जरत तो पूज्य एवा तमारे विषे म्होटी जत्तिने धारण करतो ठतो तेने आपवा मांमेलुं राज्य अंगीकार करतो नथी, माटे हवे आ अरण्यथी पाठा फरी राज्यने अंगीकार करो. कारण तमारा पिता संवेगने लीधे तत्काल दीक्षा लेवानी इच्छा करे ठे. हुं वधारे शुं कहुं, पण तमे पिताना जक्त अने विनीत ठो, माटे राज्यने अंगीकार करी मने प्राप्त अयेलो अपवाद टालो. ” जरत पण श्री रामना चरणने विषे पोतानुं मस्तक मूकी एमज कहेवा लाग्यो के, “ हे बंधु ! तमारुं पूर्वना सरखुं बंधुवात्सल्यपणुं क्यां जतुं रह्युं के, जेथी स्नेह रहित एवा यतिनी पेठे माता पिता अने ज्ञाझ्योने त्यजी आवा घोर वनमां निवास करवा आव्या ठो ? हवे पाठा वली अमारा उपर दया करो. हे ज्ञाझ ! मातानी अने म्हारी प्रार्थनानो जंग न करो. कारण तमे सर्वनुं इच्छित कार्य पूर्ण करवाने कष्टपट्टरूप ठो. ” कैकेयीनां अने जरतनां आवां वचन सांजलीने पढी रामे कहुं. “ हे मात ! हे बंधो ! तमे मने पाठा वालवाने पूर्ण आग्रह करो ठो; परंतु पितेश्री दशरथ महा-राजाए पोतानी प्रतिज्ञा पूर्ण करवाने माटे तथा में पण पितृजत्तिने लीधे. राज्य तो जरतनेज अर्पण करयुं ठे. वली हे बंधु ! हुं कत्रिय पुत्र अइ आ अंगीकार करेला वनवासने त्यजी दइ पिताना अने म्हारा नामने शी रीते लोपी दडं ! ! माटे ज्ञाझ जरत ! हवणां पिताने सिंहासने विराजीत अइ आपज राजा थाड. हवणां तमारे पितानी आज्ञां उल्लंघन करवी जोइती नथी. ” आम कहीने पढी पतिनी आज्ञाथी सीताये आणेला निर्मल नदीना जलथी रामे तथा लक्ष्मणे हर्षपूर्वक जरतने त्यांज राज्यान्निषेक कस्यो. पढी विनयथी कैकेयीने तथा जरतने संतोष पमामी रामे तेनुंने शीखामण आपी कौशल्या नगरी प्रत्ये विदाय कस्यो अने लक्ष्मण तथा सीता सहित पोते स्वस्थ चित्तवाला अइ कौतुक जोवाने उत्साह धरता थका दक्षिण दिशाप्रत्ये चाळ्या. दशरथ जपतिगे पण शोभा दिवसनी अंदर माता सहित पाठा आवेला जरत

पुत्रने महोत्सवपूर्वक पोताने पदे स्थायी अनेक सामंत अने नृपतियो सहित विधिपूर्वक श्री सत्यज्ञूति गुरु पासे दीर्घकालधी इष्ट एवी चारित्र लक्ष्मीने अंगीकार करी.

॥ इति श्री पद्म चरित्रे ज्ञरत राज्याभिषेको नाम तृतीयः प्रस्तावः ॥

पढी श्री रामना प्रवासने लीधे अत्यंत दुःख धरता एवा ज्ञरत विनी ! नगरीने विषे राज्य करवा लाग्या. राम पण लक्ष्मण अने सीतानी साथे चित्रकुट नामना महा पर्वत उल्लंघी मनोहर वैजववाला अवंती नामना देशप्रत्ये आव्या. त्यां बहु श्रमने लीधे सीता एक वरवृक्षनी नीचे सूड गया एटले चारे तरफ दिशानुमां जोता एवा रामे पोताना न्हाना ज्ञाइ लक्ष्मणने कह्युं. “ ज्ञाइ ! हवणां आ तरफनो देश उरुती धूलशी व्याप्त अयेलो देखाय ठे ते शुं कांइ निमित्तशी ठे के ए देशज एवो ठे ? ” आम बने ज्ञाइयो वात करे ठे एवामांको-इ उत्साह धरतो मुसाफर त्यां आवी चरुयो. रामे तेने पेली उरुती धूलनुं कारण पूठयुं एटले तेणे कह्युं. “ हे श्रेष्ठ ! सांजलो.

अहि अवंती नामे नगरी ठे. त्यां सिंहना सरखो पराक्रमी सिंहोदर नामे राजा राज्य करे ठे. ए सिंहोदर राजाना मालव देशमां पुरदेश नामना नगरने विषे तेनो वज्रकर्ण नामे सामंत (खंरियो राजा) राज्य करे ठे. एक दिवस ते वज्रकर्ण सामंत राजा मृगया रमवाने वनमां गयो हतो; त्यां तेणे कायोत्सर्गने विषे रद्दला कोइ ध्यान धरता मुनिने जोया; तेथी तेणे तेमने प्रणाम करी हर्षशी पूठयुं के, “ हे मुनि ! आप आ अरण्यने विषे स्थिर वृक्षनी पेठे शा माटे उज्जा ठे ते कहो ? ” मुनिये कायोत्सर्ग पारीने कह्युं के, “ हे ज्ञाइ ! हुं म्हारा पोताना हितने माटे अहिं उज्जो रह्यो वुं. ” राजाए फरी प्रश्न कस्यो के, “ तमारे अहिं कंइ खावा पीवानुं तो ठे नहि तो पढी हित शानुं ? ” पढी ते प्रीतिवर्द्धन मुनिये राजाने योग्य जाणी तेने वने लोकने विषे हितकारी धर्म संजलाव्यो. राजाए पण धर्म सांजलवाथी प्रबोध पामी शुद्ध सम्यक्त्व पूर्वक श्री जिनेश्वरे प्ररूपेला श्रावक धर्मने अंगीकार करीने धार्युं के, “ म्हारे देव, दाना माणन अने राजानुने विषे फक्त अस्तिवत देव अने शुद्ध क्रीयावान् गुरु विना बीजा कोइने पण वंदन करवुं नहि. ” आवो अज्जिग्रह लइ माननो समुड ते राजा पोताने घेर आवी फरी मनमां विचार करवा लाग्यो के, “ म्हाराथी

सिंहोदर जूपतिने प्रणाम कऱ्या शिवाय तेमनी सेवा शी रीते करी सकाशे ? अने में कोइने प्रणाम नहि करवा संबंधी लीधेलो अजिग्रह केटलोक काल रहेशे ? ” आम विचार करता तत्काल उत्पन्न अयेली बुद्धिची तेणे पोताना हाथनी वींटीमां श्री मुनिसुव्रत प्रज्जुनी मणिमय मूर्ति जमावी. पढी बहु गुणोळी सुशोभित एवो ते वज्रकर्ण अवसरे पोताना हाथनी वींटीमां रहेला प्रज्जुना प्रतिबिंबने प्रणाम करतो ठतो देशाधिपतिने प्रणाम देखामतो खुशी करे. आ प्रमाणे तेणे केटलाक समघ चलाव्युं, परंतु आ तेना कपटनी वात कोइ चामियाए सिंहोदर जूपतिने कही दीधी.

पढी सिंहोदर जूपति ते वात जाणी अत्यंत क्रोधातुर अयो ठतो वज्रकर्णने मारवा सज्ज अयो. तेना आवा डुष्ट विचारने जाणी कोइ राज पुरुष ते वात वज्रकर्णने कही; तेथी तेणे ते पुरुषने पूढ्युं के, “ हे श्रेष्ठ पुरुष ! तें ए गुप्त वात शी रीते जाणी ? ” तेणे कहुं. “ हे जूपति ! सांजलो.

स्कंधदेशने विषे सराम नामनो उत्तम शेठ वसतो हतो. तेने यमुना नामे स्त्री हती. तेनुने विधुदंग नामे हुं पुण्यवान् पुत्र हतो. कोइ वखते हुं वेचवानी वस्तुनुने लइ वेपार निमित्ते अवंती नगरी प्रत्ये जशने रह्यो अने कामलता नामनी वेश्यानी साथे अनुरागवंत पण अयो. एक दिवसे वश्य करी लीधेला मने ते वेश्याये आ प्रमाणे कहुं. “ सिंहोदर जूपतिनी राणी श्रीधराने जेवां बे कुंमलो ठे तेबां मने करावी आपो. ” में तेनां आ वचन कबुल कऱ्यां, परंतु म्हारी पासे धन न होवाने लीधे हुं रात्रीने विषे श्रीधरा देवीनांज कुंमलो चोरी लेवा सिंहोदर जूपतिना मेहेलमां पेगो. ते वखते राजा पोतानी पट्टराणीनी साथे सूतो हतो, पण कंइ विचारने लीधे निझ पाम्यो नहोतो. पढी राणीये जूपतिने पूढ्युं के, “ हे नाथ ! आजे आपने निझ केम नथी आवती ? ” राजाए कहुं. “ हे मानिनि ! हुं वज्रकर्णने माऱ्या विना शी रीते निझ लउं ? निश्चय काले हुं तेने सहकुटुंब मारीने पढी निझसुख केदीकार करीश. ” सिंहोदर जूपतिनां आवां वचन सांजली चोरीने त्यजी तमने साधर्मिक जाणी हुं खबर आपवाने माटे अहिं आव्यो तुं, माटे हे बंधु ! सिंहोदर जूपति अहिं आवे एटलामां तमे अहिंथी बीजे नासी जानु. ” दूतनां एवां वचन सांजली वज्रकर्ण जेटलामां धनधान्यनो संग्रह करी स

જા અયો તેટલામાં બીજે દિવસે સિંહોદર જૂપતિ ત્યાં આવી પહોંચ્યો. તેણે સીમાના ઉપર પડાવ નાખી દૂત મોકલી વજ્રકર્ણને કહેવરાવ્યું કે, “ હે અધ-મ ! તું આટલો કાલ વીંટીમાં મૂર્તિ રાખી કપટ કરીને મને ઢેતર્યો છે, પણ હવણું તે વીંટીને ત્યજી દે મને પ્રણામ કર. નહિતો બંધુનું સહિત ત્હારો ત-ત્કાલ નાશ કરીશ. ” સિંહોદર જૂપતિયે કહેલાં દૂતનાં આવાં વચન સાંજી સ્થીર ચિત્તવાલા વજ્રકર્ણે તેજ દૂતની સાથે વિશાલેશ્વરને વિનંતીપૂર્વક કહે-વરાવ્યું કે, “ હું અહંકારને લીધે અથવા શૌર્યને લીધે આપને પ્રણામ કરવા-માં વિમુક્ષ અયો નથી, પરંતુ શ્રી સર્વજ્ઞ વિના બીજા કોઈને પ્રણામ ન કર-વાના નિશ્ચયથી મેં એમ કરેલ છે, માટે હે જૂપતિ ! એક પ્રણામ કરવાની વા-ત ત્યજી દે બીજી જે આજ્ઞા કરશે તે હું કરવા તૈયાર હું. આ મેં ધર્મદ્વાર-ને માટેજ ગૃહણ કરેલું છે. હવે આપ મ્હારું સર્વ લઈ લ્યો અથવા મને ઠોમી દ્યો. ” દૂતે આવીને આ સર્વ વાત સિંહોદર જૂપતિને નિવેદન કરી એટલે તો તે ધી વિગેરે પદાર્થો નાખવાથી જ્વાજલીત થયેલા અગ્નિની પેઠે અત્યંત કોપા-કુલ થયો. પઠી તેણે દશપુર નગરને ઘેરો ઘાલી વજ્રકર્ણના દેશને પોતાના સૈન્યથી લુંટવા માંડ્યો.

(મુસાફર રામને કહે છે કે,) હે જ્ઞાઈ ! એજ કારણથી આ દેશ નુકતી ધૂલથી ઝરપૂર દેખાય છે. વલી તે વૈરીયોએ શ્રીમંતોનાં ઘરોને બાલી નાખવા-ની સાથે મ્હારી ધન રહિતની જુપતી પણ બાલી નાખી છે. પઠી મ્હારી સ્ત્રી-યે પોકાર કરતાં મને ઘરમાંથી વાસણો કાઢવા મોકલ્યો, પરંતુ તેમ કરવાને હું વિમુક્ષ અઈ ચાલી નિકલ્યો. હે શ્રેષ્ઠ ! મ્હારા આ પ્રવાસનું મને ઉત્તમ ફલ મળ્યું કે, જે હવણું મને આપનું દર્શન થયું. ” પઠી રામે તે મુસાફરને પો-તાનો મણિજમિત્ર સોનાનો કંદોરો આપ્યો. કહ્યું છે કે—ઉત્તમ પુરુષોનું દર્શન ઘણુંકરીને કલ્યાણકારીજ હોય છે.

પઠી સીતા અને લક્ષ્મણ સહિત શ્રીરામ પરોપકારને માટે દશપુર નગ-પ્રત્યે વજ્રકર્ણ ગજા પામે જવા નિકલ્યા. ત્યાં નગરની વહાર ઉદ્યાનમાં રહે-લા ચૈત્યને વિષે શ્રી ચંડ્રપ્રજુ જિનેશ્વરને નમસ્કાર કરી રામ ત્યાંજ રહ્યા અને લક્ષ્મણ તેમની આજ્ઞા લઈ જોજનની નામગ્રીને માટે નગરમાં ગયા. ત્યાં રાજ-ગણોએ નદિ ગંગાના લક્ષ્મણ વજ્રકર્ણ જૂપતિના ઘરને વિષે આવી પહોંચ્યા એ-

ટલે તો જૂપતિયે પોતે આવી તેમને અજ્ઞત આકૃતીવંત જોઈ જોજનને માટે આમંત્રણ કર્યું. પઠી લક્ષ્મણે તે વજ્રકર્ણને કહ્યું કે, “ મહારા અધિપતિ પોતાની પ્રિયા સહિત હુધાતુર થવાને લીધે નગરીની વહાર બેઠા છે.” તે બપરથી રાજાએ લક્ષ્મણનીજ સાથે નાના પ્રકારના શાક સહિત ઘણાં ઘીથી બનાવેલું ઉત્તમ જોજન રામને માટે મોકલ્યું. રામે પણ લક્ષ્મણ અને જાનકી સહિત તે ઉત્તમ રસવાલાં જોજનને જમીને પઠી રામે લક્ષ્મણને સિંહોદર રાજા પાસે મોકલ્યા. લક્ષ્મણે સિંહોદર જૂપતિની પાસે આવીને કહ્યું કે, “ હે રાજન્ ! તમને કોશલાનો અધિપતિ મહારાજા ઝરત કહેવરાવે છે કે, તમારે વજ્રકર્ણ નૃપતિની સાથે આરંજેલો વિગ્રહ ત્યજી દેવો અને તેની પાસે તમારે પ્રણામ પણ ન કરાવવો. કારણ ધર્મી પુરુષને પીમા કરવી તે યોગ્ય નથી. વલી એ વજ્રકર્ણ પોતાના અગ્નિગ્રહને લીધેજ નથી નમતો, કારણ જૈનધર્મના જાણેવા એ રાજાને વિષે નિશ્ચેર્વ તો નથીજ.” પઠી મહા ગર્વધારી એવા સિંહોદર રાજાએ કહ્યું. “ અહો ! પોતાના દેશનોજ અધિપતિ એવો એ ઝરત કોણ છે ? હું મહારા જુજબલને લીધે તેની આજ્ઞાને અંગીકાર કરતો નથી. શું શિયાલની આજ્ઞાને કેસરી સિંહ ક્યારે પણ કબુલ કરે શ્વરો ? મને નહિ નમન કરતા તે દૂરાશય વજ્રકર્ણ સામંતને હું ઝરતની આજ્ઞાથી ત્યજી દેવાનો નથી.” લક્ષ્મણે પણ ગર્વ સહિત કહ્યું. “ અરે ! તું પોતાના વૃથા જુજ બલના ગર્વથી ઝરત જૂપતિને અત્યંત અપમાન આપે છે ? તું ઝરતની આજ્ઞા લોપે છે, માટે હુંજ તને આજે શિક્ષા કરીશ. અરે જૂપ ! જો ત્હારામાં પુરુષાર્થ હોય તો શસ્ત્ર ગ્રહણ કર.” લક્ષ્મણનાં આવાં વચન સાંજલી અત્યંત કોપાતુર થયેલો સિંહોદર રાજા સજ્જ થયો અને તેના વિકટ સુન્નટો પણ જેટલામાં લક્ષ્મણને મારવા માટે તૈયાર થયા તેટલામાં લક્ષ્મણ પણ હાથીના એક મ્હોટા આલાન સ્તંભને ઝાલેલી તેને હાથમાં લઈ બલવંત કોટિ સુન્નટોના સૈન્ય સન્મુખ આવીને ઝાલા રહ્યા. પઠી લક્ષ્મણે તે ચારે તરફ ઝમાવેલા આલાનસ્તંભથી ત્રાસ પામેલા સર્વે વિકટ સુન્નટો નાસી ગયા છટલે તેમણે બલથી સિંહની પેઠે ઝાલેલીને હાથી ઉપર બેઠેલા સિંહોદર જૂપતિને ત્રાસ પમાડી તેના ધનુષ્યવાણ શેંચી લઈને પકડી લીધો, તેથી શત્રુનું સર્વ સૈન્ય ઝયઝાંત થઈ આશ્ચર્ય પામી ગયું. લક્ષ્મણે પણ નગરવાસી જનો સહિત રામચંદ્ર પાસે જઈને અપૂર્વ વસ્તુની પેઠે સિં-

હોદર જૂપતિને ઝૂનો કહ્યો. આ વચ્ચે આવંતીનો પતિ સિંહોદર આશ્ચર્યચ-
ક્ત થઈ રામને નમસ્કાર કરી હાથ જોમીને કહેવા લાગ્યો કે, “ મેં આ-
પને ઝલક્યા નહોતા, તેથીજ લક્ષ્મણનો અપરાધ કહ્યો છે. વલી તે
અપરાધથી કેવલ અગ્નિને વિષે પસ્તા એવા પતંગની પેઠે હું ફોકટ
અપરાધમાં આવી પડ્યો છું. હે મહાબલ ! આ મ્હારા સર્વ અપરાધને ક્ષમા
કરો અને હે વિશ્વપતિ ! હું આપનો સેવક છું, માટે મને કાર્ય ફરમાવો.” શ્રી
રામે કહ્યું. “ હે જૂપતિ ! આ વજ્રકર્ણ રાજા તમારી સેવા અથવા તમને ન-
મસ્કાર ન કરે તોપણ તેના ઝપર તમારે મનમાં પ્રીતિ રાખવી.” સિંહોદર જૂ-
પતિયે કહ્યું. “ હે નાથ ! જેનું રક્ષણ કરનાર આપ છો તેની સાથે કોણ વૃથા
દ્વેષ કરે ? ” વજ્રકર્ણ મહિપતિ પણ રામની આજ્ઞાથી ત્યાં આવ્યો. પછી
રામ અને લક્ષ્મણે “ તું અમારો સાધર્મીક છે ” એમ કહીને તેનો આદર ક-
હ્યો એટલે સિંહોદર જૂપતિ શ્રી રામને કહેવા લાગ્યો કે, “ યુગાદિ જિનેશ્વ-
રના વંશરૂપ તલાવને વિષે રાજહંસ સમાન તમોને મેં પૂર્વે ગુણોથી સાંજલેલા
હતા તે તમોને મેં આજે પ્રત્યક્ષ રીતે જોયા છે. હું અને બીજા સર્વે રાજાઝ
તમારા સેવક ઠરે, માટે આપ આ મ્હારા રાજાને બંધનથી મુક્ત કરો.”
પછી લક્ષ્મણે સિંહોદર જૂપતિને કહ્યું. “ આ વજ્રકર્ણ સામંત તમને પ્રણામ ન
કરે તો પણ તમારે તેના ઝપર લક્ષ્મીનો નાશ કરનારો કોપ કરવો નહિ.”

લક્ષ્મણનાં આ વચન સિંહોદર જૂપતિયે શ્રી રામની પાસેજ અંગીકાર
કર્યાં એટલે લક્ષ્મણે તેને બંધનથી તત્કાલ મુક્ત કર્યો. પછી વિશાલેશ્વર
સિંહોદરે વજ્રકર્ણ જૂપતિને પ્રીતિપૂર્વક ઝેટીને પોતાનું અર્ધું રાજ્ય આપ્યું. કહ્યું
છે કે—સત્પુરુષોના પ્રસાદથી શું પ્રાપ્ત થતું નથી ? અર્થાત્ સર્વ વાંચિત વસ્તુ
પ્રાપ્ત થાય છે. પછી વજ્રકર્ણ જૂપતિયે પોતાની આઠ પુત્રીયો અને સિંહોદર
જૂપતિયે સામંતો સહિત પોતાની ત્રણસેં પુત્રીયો લક્ષ્મણને આપી. લક્ષ્મણે
પણ રામની આજ્ઞાથી તે સર્વે કન્યાની સાથે પાણીગ્રહણ કર્યું. પછી રામે
તે બંને જૂપતિયોને કહ્યું કે, “ હે જૂપાલો ! મ્હારું વચન સાંજલો. હવેનાં પિ-
તાર્તી આજ્ઞાથી અયોધ્યાને વિષે ઝરત રાજ્ય કરે છે અને અમો વનવાસ કબુ-
લ કરી અહિં આવ્યા છીએ, માટે હવેનાં તમારી પુત્રીયો તમારે ઘેર રાખો
અને અમારું નામ વલણું ત્યારે તેમને સાથે લઈ જશું.” આમ સમજાવીને રા-

तथा लक्ष्मणे ते बन्ने राजानुने विदाय कल्या, तेथी तेज हर्ष पामता ठता पो-
ताने स्थानके गया. प्रताप अने कीर्तिने वृद्धि पमाननारा रामे पण त्यां ते
रात्री रही बीजे दिवसे सीता अने लक्ष्मण सहित आगल प्रयाण करचुं. अ-
नुक्रमे तेज कोइ महा अरण्यमां आवी पहोच्या. त्यां महा वर्षाद वरसवा
लाग्यो; तेथी तेमणे एक वनवृक्षनी नीचे निवास कस्यो. पढी रामे ते वनवृ-
क्षने महा विस्तारवंत जोइने जानकी तथा लक्ष्मणने कह्युं के, “आपणे व-
र्षाकाल पुरो आय त्यां सुधी आ वनवृक्षनी नीचेज निवास करिशुं.”

हवे ते वनवृक्षनो अधिष्टायक कोइ अश्वकर्ण नामे यक्ष हतो ते श्री रा-
मना तेजने न सहन करी शकवाथी पोताना गोकर्ण नामना अधिपति पासे
जइने कहेवा लाग्यो के, “हे नाथ ! म्हारा वनवृक्षनी नीचे कोइ असह्य ते-
जवंत पुरुष आवेल ठे. तेमनी दृष्टि आगल हुं क्षणमात्र पण रहेवाने समर्थ
नथी. वली ते वर्षाकाल त्यांज रहेवाना ठे, माटे हे विजु ! तमे म्हारुं तेम-
नाथी रक्षण करो.” पढी गोकर्ण अधिज्ञानथी तेमने वासुदेव तथा बलदेव
जाणीने अश्वकर्ण यक्षने कहेवा लाग्यो के, “हे अश्वकर्ण ! त्वारा जाग्यने
लीधेज दशरथ राजाना पुत्रो ते महा बलवंत राम लक्ष्मण त्वारा आश्रमे
अतिथीरूप अया ठे. निश्चे तुं एमनी सेवा नक्ति कर.” पढी अश्वकर्णे “हुं
एमनी सेवा नक्ति करुं.” एम विचारी पोतानी देवशक्तिथी नव योजन प-
होली, बार योजन लांबी, सोनाना किछ्वावाली अने सोनाना, रूपाना अने
मणिना महेलवाली रामनामनी प्रख्यात पुरी वसावी दीधी.

प्रज्ञाते मांगलिक वार्जात्रोना शब्दोथी राम लक्ष्मण जागी उठ्या एट-
ले तो तेमणे गीत गानमां आसक्त अयेला तथा अति प्रेमवाला ते यक्षने दी-
गो. पढी यक्षे नक्तिपूर्वक राम लक्ष्मणने कह्युं. “में आपने माटेज आ पुरी
बनावी ठे, माटे तेमां सुखेथी रहो.” पढी यक्षे निरंतर सेवा करेला सीता
अने लक्ष्मण सहित राम त्यांज वर्षाकाल रह्या. यक्ष हमेशां कल्पवृक्षनां पुष्प,
दिव्यहार अने त्रिविध प्रकारना फूलोथी राम लक्ष्मणने नक्तिपूर्वक संतोष
पमानवा लाग्यो. लक्ष्मण अने सिता सहित राम पण दुःखी, अनाथ अने
दीन लोकोनो इव्यदानथी उदार करता ठता त्यांज रह्या.

हवे ज्यारे वर्षाकाल निवृत्त अयो त्यारे आगल प्रयाण करवाने उत्साहवं-

त थयेला रामने ते यक्षे चंड समान कांतिवालो हार आप्यो. लक्ष्मणने वे
 दिव्य निर्मल कुंमल अने सीताने नाना प्रकारना मणिजम्बित्र चूमरत्न आप्युं.
 पढी रामे ते यक्षनी रजा लइ जेटलामां आगल प्रयाण करयुं तेढलामां यक्षे
 ते पुरीने अंतर्ध्यान करी दीधी. अनुक्रमे अरण्यने विषे जता एवां रामे सीता
 अने लक्ष्मण सहित विजयपुरना उद्यानने विषे वरुवृक्षनी नीचे निवास कस्यो.
 त्यां महिधर नामे राजा राज्य करतो हतो. तेने चंपकमाला नामे सौजाग्य-
 वती राणी हती. तेनुने वनमाला नामनी पुत्री हती. महिधर जूपतिये पोता-
 नी आ वनमाला पुत्रीनो संबंध प्रथम लक्ष्मणनी साथे कस्यो हतो. पण पाठल-
 थी तेणे दशरथ महाराजाए अंगीकार करेला चारित्रने तथा रामादिकना वन-
 वासने सांजली ए संबंध गोमी दइने फरी महेन्द्रपुरना राजा वृषजना पुत्र
 महेन्द्ररूपनी साथे कस्यो. आ वात वनमालाए सांजली, तेथी तो ते लक्ष्मणने
 विषे अत्यंत प्रेम धारण करती ठती दुःखरूप समुझने तरवाना हेतुथी पोता-
 ना नगरथी चाली निकलीने तेज रात्रीने विषे दैवयोगथी ज्यां रामे निवास
 कस्यो हतो ते वरुवृक्षनी समीपे आवी पडोची. आ वखते सीता अने राम
 वने निडावश थया हता अने लक्ष्मण जागता हता, तेथी तेमणे ते आवती.
 एवी स्त्रीने जोइ विचारयुं के, “ शुं आ कोइ पुरनी अधिष्ठायक देवी आवे ठे
 के कोइ वनदेवता आवे ठे ? ए शुं करशे ? ” एम धारी लक्ष्मण मौन राखी
 गुप्तरीते उज्जा रह्या. एवामां ते स्त्रीये “ हाय हाय ! म्हारा अज्ञाग्यने लीधे
 ज लक्ष्मण आ जवना पति न थया तो हवे पढी आवता जवने विषे तो ए-
 ज म्हारा पति थजो. ” एम कहीने पोताना गलाने विषे पाश नाखयो. पढी
 “ हे जडे ! तुं आ प्रकारनुं साहस न कर. ” एम बोलता एवा लक्ष्मणे तत्का-
 ल त्यां जड पोताना खड्गवती पाशने ठेदी नाखीने कह्युं के, “ त्हारो अज्जी-
 ट पति लक्ष्मण हुं पोतेज आ रह्यो. ” पढी लक्ष्मणे तेने शांत करीने पोता-
 नी पामे बेमारी अने ज्यारे म्होटा ज्ञाइ श्री राम जाग्या त्यारे तेमने सर्व
 वाते निवेदन कगी.

हेवे बीजे दिवसे पुत्रीने न देवी महिधर जूपति सुजटो सहित तेनी
 जावन मोट निकली परयो. अनुक्रमे फरतो फरतो ते वरुवृक्षनी पासे आ-
 व्या नो त्यां तेणे पोतानी पुत्रीने राम लक्ष्मणनी पासे वेठेली जोइ अत्यंत

ક્રોધાતુર થઈને કહ્યું કે, “ અરે ! સુન્નટો ! પુત્રીનું હરણ કરનાર આ ચોરોને તુરત મારો ! મારો !! ” પઠી જેટલામાં એક લાખ યોદ્ધાનું રામ લક્ષ્મણને મારવા માટે તૈયાર થયા તેટલામાં લક્ષ્મણે પોતાના ધનુષ્યને ચમ્પાવી તત્કાલ વિશ્વને પુરો દેનારો ટંકાર શબ્દ કહ્યો. ધનુષ્યના આવા જયંકર શબ્દથી સર્વે શત્રુનું નાશી ગયા. મહિધર જૂપતિ પણ પોતે લક્ષ્મણની પાસે આવી અને તેમને ઝલ્લખીને હર્ષ પામતો ઊતો કહેવા લાગ્યો. “ હે કુમારેન્દ્ર લક્ષ્મણ ! ધનુષ્ય ઉપરથી બાણને નીચે ઉતારો. તમે મ્હારી કન્યાના અગણ્ય પુણ્યને લીધેજ આ વનનાં આવી ચમ્પા થો. ” પઠી લક્ષ્મણે ધનુષ્ય ઉપરથી બાણ નીચે ઉતાર્યું એટલે પ્રસન્ન મુખવાલો રાજા મહિધર રામની પાસે આવી હાથ જોમીને આ પ્રમાણે વિનંતી કરવા લાગ્યો. “ હે રામ ! પૂર્વે આ કન્યા મેં લક્ષ્મણને આપી હતી અને અનુકુલ દૈવયોગને લીધે તેનું આજે મેલાપ થયો છે. ” એમ કહીને તેણે મહોત્સવ પૂર્વક સીતા અને લક્ષ્મણ સહિત રામને પોતાના પુરમાં પ્રવેશ કરાવ્યો.

એક દિવસ રામ અને લક્ષ્મણ રાજસન્નામાં બેઠા હતા એવામાં કોઈ દૂતે આવીને મહિધર જૂપતિને કહ્યું કે, “ હે પૃથ્વીપાલ ! આપ સાંજનો. નંદ્યાવર્ત પુરના મહારાજા અનંતવિર્ય પોતાની સહાય્યને માટે આપને બોલાવે છે. કારણ એ રાજા દશરથના પુત્ર જરત નામના બીજા જૂપતિની સાથે યુદ્ધ કરવાને ઉત્સાહવંત થયા છે તેમાં જરતની તરફ ધ્રુણાં જૂપતિયો એકઠા થયા છે, માટે અમારા રાજાએ આપને બલવાનું જાણી તેમને લેવા છે. ” દૂતે આ પ્રમાણે કહ્યું એટલે લક્ષ્મણે તે દૂતને પૂછ્યું. “ ત્હારા રાજાને જરતની સાથે યુદ્ધ કરવાનું કારણ શું છે ? ” તેણે ઉત્તર આપ્યો કે, “ અમારો રાજા જરતની પાસે પોતાની સેવા કરાવવાની ઇચ્છા કરે છે અને ગર્વધારી જરત તેની આજ્ઞાને જરા પણ માનતા નથી. એજ એ બન્ને બલવંત જૂપતિયોને યુદ્ધ કરવાનું કારણ છે. ” પઠી રામ લક્ષ્મણના દાક્ષિણ્યપણાને લીધે મહિધર જૂપતિયે દૂતને કહ્યું. “ હે દૂત ! હવે તું જા, હું પણ આવું તું. ” મહિધર રાજા આ પ્રમાણે કહી દૂતને વિદાય કરીને પઠી રામને કહેવા લાગ્યો કે, “ નંદ્યાવર્તનો અધિપતિ અનંતવિર્ય અમને વૃથા યુદ્ધ કરાવે છે. ” પઠી ગુપ્ત ક્રોધથી વ્યાપ્ત થયેલા રામે મહિધરને કહ્યું કે, “ હું સેનાની સાથે જઈ એ અનંતવિર્યને મારીશ. વલ્લી હે નરાધિપ ! તમે અહિંજ રહો. હું સૈન્ય સહિત ત્યાં

जइ तेनो योग्य घाट घमीश. ” पढी सीता अने लक्ष्मण सहित राम महि-
 धरना पुत्रनी साथे बहु सैन्य लइ नंदावर्त नगर तरफ चाल्या अने अनुक्रमे जे-
 टलामां परिवार सहित ते नगरना उद्यानमां आवी पहोच्या तेटलामां ते उद्या-
 ननी अधिष्टायक देवीये तेमने कह्युं के, “ हुं तमारा जाग्य गुणोथी अत्यंत प्र-
 सन्न अइलुं, माटे तमारुं शुं प्रिय करुं ? ” रामे कह्युं, “ हे देवी ! कयो पुरुष बी-
 जा माणसनी वृथा प्रार्थना करे ? सवारे स्त्रीयोथी जीतायलो आ अनंतवीर्य
 मझकरी करवा योग्यपणुं पामे एवी रीते आ अमारुं सर्व सैन्य स्त्रीरूप
 बनावी आप. ” पढी वनाधिष्टायक देवीये तेज प्रमाणे सर्व सैन्य स्त्रीरूप
 बनावी आप्युं. राम अने लक्ष्मण पण तत्काल स्त्रीरूप अइ गया. पढी
 ते स्त्रीरूप सैन्य राजद्वारे गयुं. त्यां मुख्य स्त्रीरूप रामे द्वारपालनी साथे
 राजाने कहेवराव्युं के, “ हवणां महिधर झूपतिये तमारी सहायने माटे
 मोकलावेलुं सैन्य द्वारने विषे उज्जुं ठे. ” द्वारपाले ते बात राजाने जणावी
 एटले तेणे क्रोध करीने कह्युं के, “ जो महिधर झूपति पोते आव्यो नथी तो
 पढी म्हारे तेना सैन्यनो पण खप नथी. ” एटलामां बीजा माणसे कह्युं के,
 “ अरे ? जो के ते पोते एकलो आव्यो नथी, पण तेणे स्त्रीसैन्य मोकली आप-
 णी मझकरी करी ठे. ” राजाए तेनां आवां वचनथी अत्यंत क्रोध करी सुन्नटोने
 आइा करीके, “ ए सर्वे स्त्रीयोने गले पकमीने नगर बहार काढी मूको. ” पढी जेट-
 लामां सर्वे सामंतो एकठा अइ ज्यां द्वारने विषे सर्व स्त्रीसैन्य आव्युं हतुं त्यां आव्या ते
 टलामां तो पद्मना समान नेत्रवाला श्री रामे हाथीना एक आलान स्तंभने उखेमी
 पोतानुं झुजवल देखारयुं, जेथी ते सर्वे सामंतो नाशी गया. सामंतोना नासी
 जवाथी अत्यंत क्रोधातुर थयेलो अनंतवीर्य म्यानथी पोताना उग्र खरुने खेंची
 तत्काल स्त्रीसैन्य तरफ दोरुचो; परंतु एटलामां तो महा झुज बलवंत लक्ष्मणे
 तत्काल उठली ने तेना तेज सहित खरुने ठेदी नाख्युं. पढी ते अनंतवीर्यने बांधी
 नगरवासी जनोने आश्चर्य सहित जोये ठेते लक्ष्मण पोतानी स्त्रीनी लीलाथी-
 चाली निकळ्या. ते वखते जानकीये दयाथी लक्ष्मणने कह्युं के, “ एने मूकी
 यो ! मूकी यो ! ! ” पढी लक्ष्मणे ते अनंतवीर्य राजा पासे सामी जरतनी आ-
 जा मनावीने तेने गोमी दीधो. एवामां पुरदेवताये ते सर्वेनां स्त्रीरूप हरण
 र्जनी नीधां एटले तो रामादि सर्वे पोतपोताना प्रकाशवंत मृत्वरूपने पाम्या. अ-

નંતવીર્ય રાજા રામ લક્ષ્મણને ઝલચી તત્કાલ પોતાના ઘેર તેની જઈ હર્ષપૂર્વક જાક્તિ કરવા લાગ્યો. પઢી તે “ હવે હું બીજા કોઈની સેવા નહિ કરું. ” એમ ધારી જેટલામાં પોતાના પુત્ર વિજયરથને રાજ્યાસને સ્થાપી પોતે સંયમ ગ્રહણ કરે છે તેટલામાં શ્રી રામે તેને કહ્યું કે, “ તું મ્હારા જાણ જરત સમાન છે, માટે સર્વદા રાજ્યશ્રીને જોગવ્ય. ” રામે આમ દીક્ષા લેવાની ના કહી તો પણ તે અનંતવીર્યે તો ચારિત્ર અંગીકાર કર્યું. કહ્યું છે કે—ધીર પુરુષો આદરેલા પોતાના કાર્યશ્રી ક્યારે પણ ચલતા નથી. પઢી રાજા વિજયરથે પોતાની બ્હેન રતિમાલા લક્ષ્મણને આપી. કહ્યું છે કે—જાગ્યવંત પુરુષોને સર્વ સંપત્તિયો સન્મુખજ આવી મલે છે.

પઢી રામ પોતાના પરિવાર સહિત વિજયપુર પ્રત્યે આવ્યા અને વિજયરથ પણ જરતને નમન કરવા માટે કોશલાપુરી પ્રત્યે ગયો. ત્યાં રામની સર્વ વાત સાંજલી અત્યંત પ્રસન્ન થયેલા જરતે તેનો સત્કાર કરીને પોતાની રતિમાલા નામની બ્હેન તે વિજયરથને આપી અને વિજયરથે પણ પરસ્પર સ્નેહની વૃદ્ધિને માટે પોતાની બ્હેન વિજયસુંદરી જરતને આપી. આ વચ્ચે અનંતવીર્ય મુનિ વિહાર કરતા કરતા અયોધ્યામાં આવ્યા એટલે જરતે તે મુનિની પાસે જઈ પ્રણામ પૂર્વક પોતાનો અપરાધ સ્વમાવ્યો. પઢી જરત રાજાએ વિજયરથને સન્માન આપી પ્રીતિપૂર્વક તેના નગરે જવા વિદાય કહ્યો.

હવે અહિં રામે પણ મહિધર જૂપતિના વિજયપુર નગરશ્રી આગલ જવા તૈયારી કરી. તે વચ્ચે લક્ષ્મણે તેમની સાથે જવા પોતાની વનમાલા કન્યા પાસે રજા માગી એટલે તેણે સ્નેહશ્રી એમ કહ્યું કે, “ જો તમે વિયોગશ્રી વ્યાકુલ બનેલી મને ત્યજી દઈ જવાની ઇચ્છા કરો છો તો પઢી હે નાથ ! મૃત્યુ પામવાને તૈયાર થઈ રહેલી મને તમે શું રક્ષણ કરી શકશો ? માટે હે વલ્લભ ! આપ પ્રસન્ન થઈ મને સાથે લઈ જાઉં. ” પઢી લક્ષ્મણે તેની પ્રસન્નતાને માટે મધુર વચનશ્રી કહ્યું. “ હે પ્રિયા ! જાણની સેવા કરવામાં નિઃશ્ચય અથવા મને તું જાક્તિમાં વિગ્ન કરનારી ન થા. કારણ કે, પતિની સાથે જનારી સ્ત્રીયો તો પુરુષને માર્ગમાં બેસીરૂપ થાય છે. હે જઈ ! હું મ્હોટા જાણને ઇષ્ટસ્થાને પહોંચાડીને પઢી તને તેમવા માટે આવીશ અને તે વાત હું ત્હારા કહેવા પ્રમાણે સોગન ચાઉં તું. પઢી લક્ષ્મણે વાલહત્યા, સ્ત્રીહત્યા અને બ્રહ્મહત્યાદિ

વહુ સોગન खाधा. સ્ત્રીયે પણ લક્ષ્મણને તે વચ્ચે રાત્રી જોજનનો નિષેધ કરાવ્યો. પઠી જાનકી અને લક્ષ્મણ સહિત પૃથ્વીના આન્નૂષણરૂપ શ્રી રામ ત્યાંથી ચાલીને કુશલપણે કૈમાંજલિ નગરી પ્રત્યે આવી પહોંચ્યા. ત્યાં ન્યાનને વિષે લક્ષ્મણે તેમને પ્રીતિપૂર્વક જોજન કરાવ્યું અને પઠી પોતે નગરી જોવાની ઇચ્છાથી રામની આજ્ઞા લઈ તત્કાલ પુરી પ્રત્યે ગયા. ત્યાં નગરીમાં તેમણે પટ્ટહ વાગતો સાંજલી તેનું કારણ કોઈ માણસને પૂછ્યું એટલે તેણે કહ્યું કે, “ આ નગરીનો શત્રુદમન નામે રાજા છે. તેને કનકદેવી નામની પટ્ટરાણીથી નૃપત્ત્વ થયેલી જિનપદ્મા નામે પુત્રી છે. તે પુત્રીના વરની પરીક્ષા માટે જૂપતિ આ પટ્ટહ વગમાવે છે અને તે એમ કહેવરાવે છે કે, જે કોઈ મ્હારા ચમ્પુ પ્રહારને સહન કરશે, તેને હું મ્હારી પુત્રી આપીશ. ” લક્ષ્મણે તેનાં આવાં વચન સાંજલી તત્કાલ પટ્ટહને સ્પર્શ કર્યો એટલે રાજપુરુષો, શત્રુરૂપ તૃણને ઝરમ કરવામાં અગ્નિરૂપ લક્ષ્મણને રાજા પાસે લઈ ગયા. ત્યાં રાજાએ તેમને સત્કાર કરીને પૂછ્યું કે, “ હે પુરુષરત્ન ! તમે કોણ છો ? ” લક્ષ્મણે નૃત્તર આપ્યો કે, “ હું ઝરત રાજાનો દૂત છું. અહિંથી આગલ જતો હતો; પરંતુ પટ્ટહને વાગતો સાંજલી મેં તેનો સ્પર્શ કર્યો છે. ” રાજાએ કહ્યું. “ શું તમે મ્હારા ચમ્પુ પ્રહારને સહન કરી શકશો ? ” લક્ષ્મણે કહ્યું. “ એક તો શું, પરંતુ એકી સાથેના પાંચ ચમ્પુ પ્રહાર સહન કરી શકવાને હું સમર્થ છું. ” લક્ષ્મણના આવા નૃત્તરથી અત્યંત ક્રોધાતુર થયેલા જૂપતિયે તત્કાલ પોતાના અત્યંત જુજવલથી પાંચ ચમ્પુ લક્ષ્મણ સામાં ફેંક્યાં. લક્ષ્મણે પણ એકને દાંતવતી, બેને વગલથી અને વીજા બેને બે હાથથી એમ પાંચે પ્રહાર ઝીલી લીધાં. કહ્યું છે કે—ધીર પુરુષોનું ધૈર્ય લોકને વિષે જયવંતુ હોય છે.

પઠી જિનપદ્માયે જીતિથી લક્ષ્મણના કંઠે વરમાલા નાખી એટલે જૂપતિયે તેમની વિવાહને માટે વિનંતી કરી. લક્ષ્મણે કહ્યું. “ આ નગરીના ન્યાનને વિષે પ્રિયા સહિત મ્હારા મ્હોટા વંધુ શ્રી રામ રહેલા છે અને હું હમેશાં તેમની આજ્ઞામાંજ રહેલો છું. ” શત્રુદમન રાજાએ નૃત્તમ એવા રામ લક્ષ્મણને આવેલા જાણી પોતે ન્યાનમાં જઈ તેમને પોતાના નગરમાં તેની લાવ્યો. પઠી લક્ષ્મણે વિવાહ કરાવવામાં ન્યામવંત થયેલા તે રાજાને કહ્યું. “ હે નરેન્દ્ર ! હું જ્યારે વનથી પાત્રો ફરીશ ત્યારે તમારી પુત્રીની સાથે લગ્ન કરીશ. ”

પઠી લક્ષ્મણ અને સીતા સહિત રામ ત્યાંથી ચાલી નિકળ્યા ઓ લોકને વિષે ને ઝલ્લંધન કરતા કરતા બીજે દિવસ સાંજે વંશસ્થલપુર પ્રત્યાશ્ચર્ય પામેલા વ્યા. તે વખતે ત્યાંનો રાજા સર્વ પ્રજા સહિત નગરની બહાર અને કૂર ઇષ્ટિ રામે તેને જયજીત થયેલો જાણી કારણ પૂછ્યું એટલે તેણે કહ્યું કે, " સુગુપ્ત રૂપ શ્રેષ્ઠ ! સાંજલો. આ દેશને વિષે વંશતટ નામે મ્હોટો પર્વત છે, તેના અતિ જયંકર શબ્દ થાય છે; જેને આજ ત્રણ દિવસ થયા છે. તેના જયથી રા- નગરવાસી જનો રાત્રીયે બહાર આવી પ્રજ્ઞાતે પાઠા નગર પ્રત્યે જાય છે. "

રાજાનાં આવાં વચન સાંજલી પ્રિયા અને બંધુ સહિત રામ તે પર્વત ઉપર ગયા. ત્યાં તેમણે જમતાં જમતાં કોઈ કાચોત્સર્ગે રહેલા અને ધ્યાનમાં લીન થયેલા બે મહામુનિયોને જોઈ તત્કાલ જ્ઞાતિપૂર્વક વંદના કરી. પઠી રામ ગોકર્ણ દેવતાએ આપેલી વિણાને વગાડવા લાગ્યા, લક્ષ્મણ ગાયન કરવા લાગ્યા અને સીતા દિવ્ય હાવજાવથી નૃત્ય કરવા લાગ્યા. એવામાં સૂર્યાસ્ત થવાને લીધે રાત્રી મહા અંધકારમય અંધ ગઈ એટલે ત્યાં કોઈ અત્યંત જયકારી વૈતાલ આવ્યો અને મુખથી વિકટ અટ્ટાટહાસને કરતો હતો તે બન્ને સાધુ- જીને નપસર્ગ કરવા લાગ્યો. પઠી ક્રોધાતુર થયેલા રામ લક્ષ્મણ જેટલામાં મુનિની પાસે સીતાને મૂકી અને હથેયાર લઈ તેની સાથે યુદ્ધ કરવા તૈયાર થયા તેટલામાં પેલો અધમ વૈતાલ પોતાના મનમાં તેમના બલને સહન કરવા સમર્થ ન થવાથી નાસી ગયો. આ વખતે બન્ને મુનિયોને તત્કાલ કર્મક્ષીણ અંધ જવાથી વિશ્વને પ્રકાશ કરનારું કેવલજ્ઞાન પ્રગટ થયું. દેવતાએ ત્યાં આવી તેમનો કેવલ મહોત્સવ કહ્યો. પઠી રામે તે બન્ને કેવલીયોને નમસ્કાર કરીને પૂછ્યું કે, " હુષ્ટ કર્મને લીધે મલિન એવો આ વૈતાલ કોણ છે કે, જે તમને ધોર નપસર્ગ કરતો હતો ?" મુખ્ય કેવલિયે કહ્યું. " હે રામ ! એ કુલજીવક નામનો મહા મિષ્ટ્યાદૃષ્ટિ જ્યોતિષ્ક દેવ છે. એ અમને પૂર્વ જન્મના વૈરથી જ નપસર્ગ કરવા આવતો હતો, પરંતુ તે આજે તમારા તેજથી પરાજીત પામી નાસી ગયો છે. વલી અમારા આ જીવના પિતા કે, જે શ્રીગરુદેશ નામના દે- વરૂપે થયા છે. તે પોતાના આસન કંપથી અમારો નપસર્ગ દૂર કરવાને અર્હિ આવ્યા છે. " આ વખતે વૈતાલની વાત સાંજલીને વંશસ્થલપુરનો અધિપતિ પણ પરિવાર સહિત બન્ને કેવલીયોને વંદન કરવા ત્યાં આવ્યો. સર્વજ્ઞ એવા

बहु सोगन २निये धर्मोपदेश आप्या पढी गरुमेश देवे प्रीतिपूर्वक रामने कराव्यो. पढी नहाजाग ! तमे आ वने मुनियोना उपसर्गने दूर करवाथी पोत्याथी चालीवेफल कस्यो ए बहु सारुं करयुं ठे अने एथी हुं प्रसन्न थयो ठुं, नने विषे इच्छित वरदान मागो. ” रामे कह्युं. “ हे देव ! हवणां म्हारे कांइ जोवार्त्तु प्रयोजन नथी. ” देवताए रामना सत्वथी आश्चर्य पामीने फरीथी ऐथुं. “ त्यारे हुं तमारो अवसरे कांइ उपकार करीश. ” आम कही ते देवता वने मुनियोने नमस्कार करी तत्काल आकाश मार्गे अइ पोताने स्थाने गयो.

पढी वंशस्थल नगरना अधिपति सुरप्रज्न जूपतिये लक्ष्मण सहित रामने आदरपूर्वक पोताना नगरमां तेनी जइ तेमनो बहु सत्कार कस्यो. वली तेणे रामनी आज्ञाथी ते पर्वत उपर एक म्होडुं चैत्य बंधाव्युं. ते उपरथी ते पर्वत रामगिरि एवा नामथी प्रसिद्ध थयो. त्यार पढी राम, लक्ष्मण अने सीता सुरप्रज्न राजानी रजा लइ स्थाने स्थाने पोतानी कीर्तिरूप स्तंभोने स्थापन करता अने लोकोना कौतुकोने जोवाथी प्रसन्न थता बहु पृथ्वीनुं उल्लंघन करी दंभकारण्य प्रत्ये आवी पहोव्या.

॥ इति पद्मवल्लदेव चरित्रे राम दंभकारण्यागमो नाम चतुर्थः प्रस्तावः ॥

पढी दंभकारण्यने विषे महागिरिनामना पर्वतनी गुफामां रामे पोताना घरनी पेठे निवास कस्यो. कोइ वखते तेमना आश्रमे वे चारणमुनि वे मासना पारणे आकाश मार्गेथी आव्या. तेनुने सीताये ज्ञावथी शुद्ध अन्न वहोराव्युं. कह्युं ठे के—विवेकी माणसो संपत्तिमां अथवा आपत्तिमां विवेकीज रहे ठे. आ वखते सुगंधी जल, पुष्प अने सुवर्णनी वृष्टि अइ तेमज देवतानुंए आकाशने विषे डुंडुजि वगास्या. पढी रत्नजटी नामना कोइ शंखछीपना अधिपति विद्याधर जूपतिये अने वे देवतानुंए त्यां आवी रामने घोरानु सहित एक ग्त्र जेट तरीके आप्यो. आ अवसरे जाम उपर बेठेलो अने डुर्गंधवाला पाणिना सरस्वा गंधने लीधे कोइ गंध नामे पक्ति मुनिना दर्शनथी मूर्धा पामी नीचे पस्यो. सीताये तेने पाणीथी अने पोतानां वस्त्रना पवनथी सचेत कस्यो एटले ते महागोगवालो पढी ज्ञक्तिपूर्वक साधुना चरणने विषे पस्यो. मुनिनां चरणना म्पशमात्रथी ते पक्ति निरोगी, दिव्य अंगवाजो, सुवर्णना सरस्वी पांखोवालो अने प्रवाल नुदप रत्नी चंचवालो थयो. जाणे दिव्य रत्नानो ढगलो होयनी ? एवी

શોનાવાલા તે પક્ષીનું મુનિયોએ પોષણ કર્યું. એ નપરથી તે પક્ષી લોકને વિષે જટાયુ એવા નામથી પ્રસિદ્ધિ પામ્યો. પછી પક્ષિને જોવાથી આશ્ચર્ય પામેલા રામે તે મુનિયોને પૂછ્યું કે, “હે મુનીશ્વરો ! આ મહા રોગવાલો અને ક્રૂર હૃદય પક્ષિ તમારા દર્શનથી નીરોગી થઈ અજૂત રૂપવંત શી રીતે થયો ? ” સુગુપ્ત નામના સાધુએ ઉત્તર આપ્યો કે, “હે મહામતિ ! સાંજલો.

પૂર્વે પૃથ્વી ઉપર કુંજકારકટ નામનું નગર હતું. ત્યાં દંમક નામનો રાજા રાજ્ય કરતો હતો. કોઈ વખતે તે રાજાના હૃદય પુરોહિતે બહુ શિષ્ય સહિત સ્કંદક સૂરિને ઘાણીમાં પીલી નાખ્યા. શિષ્યો ઉત્તમ પદને પામ્યા અને સ્કંદક મુનિ કોપને લીધે અગ્નિકુમાર દેવતાનું વિષે મહા દેદીપ્યમાન દેવપણે ઉત્પન્ન થયા. તેમણે ઉત્પન્ન થવા માત્રમાં જ ક્રોધથી આ દેશને બાલી નાખ્યો. તે દિવસથી આરંજીને આ અરણ્યનું મહા જયંકર એવું દંમકારણ્ય નામ પડ્યું. દંમક જૂપતિ પણ દીર્ઘકાલ સુધી સંસારને વિષે જન્મી કંઈ બાકી રહેલાં પોતાનાં હૃદય કર્મને લીધે આ જન્મમાં અત્યંત રોગથી પીડાતા શરીરવાલો આ પક્ષિરાજ થયો. એણે અમારા દર્શનથી ઉત્પન્ન થયેલા જાતિસ્મરણને લીધે જ અમારા પગનો સ્પર્શ કરી આમ ષૌંષધિલબ્ધિથી નિરોગીપણું અંગીકાર કર્યું છે.”

મુનિનાં આવાં વચન સાંજલી પ્રસન્ન થયેલા તે પક્ષિયે મુનિના ચરણનો સ્પર્શ કરી ઉત્તમ ધર્મ સાંજલવાથી શુદ્ધ સમ્યક્ત્વ અંગીકાર કર્યું. વલી તેણે વૃદ્ધિ પામતી એવી શ્રદ્ધાબદ્ધે તે બંને મુનિયો પાસે પ્રાણી હિંસાદિ પાપ ન કરવાનો નિયમ કર્યો. મુનિયોએ કહ્યું. “હે રાઘવ ! એ પક્ષી હવેનાં સાધર્મિકપણાને લીધે તમારી જાતિ કરવાને યોગ્ય ઉત્તમ શ્રાવકપણું પામ્યો છે.” પછી રામે “બહુ સારું.” એમ કહીને નમસ્કાર કરેલા તે બંને મુનિયો તત્કાલ આકાશ માર્ગે ચાલ્યા ગયા. કહ્યું છે કે—તેવા પુરુષોને પ્રતિબંધ હતો નથી. પછી જટાયુ સહિત રામાદિ તે ત્રણે જણાનું દેવે આપેલા રથમાં બેસી મરજી પ્રમાણે ફરવા લાગ્યા.

હવે પાતાલ લંકામાં શ્વર નામનો રાક્ષસ રાજા રાજ્ય કરતો હતો. તેને ચંડનલા નામની સ્ત્રી હતી. તેણે શંબૂક અને સુંદર નામના અતિ બલવાન બે પુત્રો હતા. અનુક્રમે શંબૂક યુવાવસ્થા પામી મહા બલવાન થયો. એક દિવસ તે પિતાએ ના કહ્યા ઠતાં પણ સૂર્યહાસ નામના શ્વરનું સાધન કરવા માટે દં-

મકારણમાં આવ્યો. ત્યાં કૌવરીવા નદીને કાંઠે વાંસના ઝરૂંકર વનમાં રહીને તે એમ કહેવા લાગ્યો કે, “જે અહિં આવશે તે મારે વધ કરવા યોગ્ય છે.” પઠી તે પવિત્ર અંગવાલો થઈ, બ્રહ્મચર્યવ્રત પાલી, પૂર્ણમાને દિવસેજ ઝોજન કરતો વનવૃક્ષની શાખાને વિષે પગ બાંધી નીચે માથે સૂર્યહાસવિદ્યાનું સાધન કરવા લાગ્યો. આ પ્રમાણે વનવૃક્ષની શાખા સાથે બંધાઈ એકાગ્ર ચિત્તથી વિદ્યા સાધન કરતા તે શંબૂકને બાર વર્ષ અને ચાર દિવસ પૂરા થયા એટલે દેવતાએ જ્યાં શંબૂક તપ કરતો હતો તે મહાવંશ વનના દ્વાર પાસે મ્યાન સહિત સૂર્યહાસ નામનું ચમુ મૂક્યું. એવામાં દૈવયોગથી ફરતા ફરતા લક્ષ્મણ ત્યાં આવી ચમુના અને તેમણે તે સૂર્યકાંતિ સમાન સૂર્યહાસ ચમુ જોયું.

પઠી લક્ષ્મણે કુતુહલને લીધે મ્યાનમાંથી કલ્પાંતકાલના સૂર્ય સમાન અત્યંત દારુણ તે ચમુને બહાર ઝેંચ્યું એટલે તો તે તેના તેજથી વિશ્મય પામી ગયા. પઠી તેમણે જેટલામાં પોતાના હાથવતી તેને કંપાવીને પાસે રહેલી વંશજાલ કાપવા માંની તેટલામાં તો તે વંશજાલની સાથે કોઈનું મનોહર આકૃતિવાળું માથું પોતાની આગલ પમ્લું દીધું. લક્ષ્મણ તે જોઈ ખેદ પામતા બહુ વિચાર કરવા લાગ્યા કે, “ નિશ્ચે મેં હવેનાં અજ્ઞાનને લીધે કોઈ માણસને મારી નાખ્યો.” આમ વિચાર કરી દયાધારી તે જેટલામાં વંશજાલના યુથમાં પેઠા તેટલામાં તો તેમણે વનવૃક્ષની શાખાને વિષે લટકાઈ રહેલા અને કંપતા એવા કોઈ પુરુષના ધમને દીધું. તે જોઈ અત્યંત ખેદ ધરતા લક્ષ્મણે તત્કાલ ત્યાંથી વહાર નીકળી તે સર્વ વાત શ્રી રામને કહી અને તે દિવ્ય ચમુ પણ દેખાડ્યું. રામે કહ્યું, “ આ સૂર્યહાસ નામનું ચમુ છે અને તમે તે ચમુના સાધક એવા કોઈ પુરુષને મારી નાખ્યો છે. ”

હવે આ અવસરે શંબૂકની માતા ચંદ્રનલા “ આજે મ્હારા પુત્રને ચમુ વિદ્યા સિદ્ધ થશે. ” એમ ધારી જેટલામાં સર્વ પ્રકારની પૂજાનો સામાન લઈ ત્યાં આવી તો તે વંશજાલમાં પોતાના પુત્રને મૃત્યુ પામેલો જોઈ અત્યંત દુઃખ ધરતી મૃત્વા પામી. પઠી જ્યારે તે સંજ્ઞા પામી ત્યારે વિલાપ કરતી રુદન કરવા લાગી કે, “ હે વત્સ શંબૂક ! તું કયા ઘેરીથી આવી દશાને પામ્યો ? તે કયથી વિદ્યાનું સાધન કર્યું તેનું તને શું આજ ફલ મળ્યું !!! ” આ પ્રમાણે તેણે બહુ કાંડ સુધી વિલાપ કર્યો. પઠી તે “ આ મ્હારા પુત્રને કોણે માર્યો ? ”

એમ વિચારી શોકથી વ્યાપ્ત થઈને જન્મવા લાગી એટલામાં તે ચંડનચાચે વજ્ર ધ્વજાદિ લક્ષણ સહિત લક્ષ્મણનાં પગલાં દીઠાં. “ નિશ્ચે આજ મ્હારા પુત્રને મારનારનાં પગલાં છે. ” એમ ધારી તે જેટલામાં પગલાં જોતી જોતી કેટલેક દૂર ગઈ તેટલામાં તેણે વરુ વૃક્ષની નીચે સીતા અને લક્ષ્મણ સહિત બેઠેલા અને વૈરીરૂપ વનને બાલવામાં ઢાવાનલ સમાન રામને જોયા. પછી તે કોપ સહિત રામને જોવા લાગી; પરંતુ કામથી વિહ્વલ બની ગઈ. કહ્યું છે કે—સ્ત્રીયોને સર્વ અવસ્થામાં કામના વિકારો સ્ફુરાયમાન થાય છે.

પછી તે ચંડનચા પોતાની વિદ્યાબલથી નાજુક અને સુંદર આકૃતિવાલું રૂપ ધારણ કરી રામની પાસે આવી. રામે તેને “ હે જડે ! તું કોણ છે ? ” એમ પૂછ્યું એટલે તેણે ઉત્તર આપ્યો કે, “ હું અવંતીના રાજાની પુત્રી હું. રાત્રિયે મે-હેલમાં સૂતિ હતી ત્યાંથી કોઈ વિદ્યાધર મ્હારું હરણ કરી આકાશ માર્ગે જ-વા લાગ્યો. એટલામાં બીજો કોઈ વિદ્યાધર હાથમાં ચમ્રુ લઈ તેને રોકીને કહે-વા લાગ્યો કે, “ અરે તું ચોરની પેઠે એ કન્યાનું હરણ કરીને ક્યાં જાય છે ? ” આમ કહી તે યુદ્ધ કરવા તૈયાર થયો. પછી મ્હારું હરણ કરનાર વિદ્યાધર પણ મને મૂકી ડઈ યુદ્ધ કરવા લાગ્યો. આમ તે બન્ને પરસ્પર વધુ વચ્ચત સુધી યુદ્ધ કરીને મૃત્યુ પામ્યા. પછી દૈવયોગથી એકલી રહેલી હું જન્મતી જન્મતી અહિં આવી ચમી હું. હે વિષ્ણુ ! આપના દર્શનથી મને ઘણો સંતોષ થયો છે, માટે મ-ને અંગીકાર કરો. કારણ ઉત્તમ પુરુષો બીજાનું પ્રાર્થનાનો જંગ ક્યારે પણ કરતા નથી. ” પછી રામે “ નિશ્ચે આ કોઈ માયાવી સ્ત્રી મને ઘેતરવા આવી છે. ” એમ ધારી કહ્યું કે, “ હે જડે ! મ્હારે સ્ત્રી હોવાથી હું ત્હારા ઉપર નિસ્પૃહ હું, માટે તું સ્ત્રી રહિત એવા મ્હારા ન્હાના જાણ પાસે જા; તે ત્હારી યાચના સ્વી-કારશે. ” પછી તે ચંડનચા લક્ષ્મણની પાસે જઈને પૂર્વની પેઠે કહેવા લાગી. લક્ષ્મણે કહ્યું. “ હે સુંદરી ! તું મ્હારા મ્હોટા બંધુને અંગીકાર કર અને તેમની પાસે જા. કારણ તું તેમને જ યોગ્ય છે. ” આ પ્રમાણે બન્ને જાણ્યો એ જેની પ્રા-ર્થના વ્યર્થ કરી છે એવી તે સુર્પનચા અત્યંત ક્રોધ ધરતી બતી પોતાના પતિ ચરદાનવ પાસે જઈ પુત્રના મૃત્યુરૂપ દુઃખનાં વચન કહેવા લાગી. પછી અત્યં-ત ક્રોધાતુર થયેલો ચરદૈત્ય ચૌદ હજાર વિદ્યાધરોને સાથે લઈ રામલક્ષ્મણને મારવા માટે આવ્યો. લક્ષ્મણે આવતા એવા શત્રુના સમૂહને જોઈ રામને કહ્યું

के, “हे बंधु ! तमे सीता सहित अहिंज रहो. हुं ए सर्व शत्रुने जीतीश.” कह्युं. “हे सहोदर ! तमारो विजय आन अने शत्रुना समूहने विषे सिंहनाद करो.” पठी डुर्दर एवा लक्ष्मणे पोताना धनुष्य बाण धारण करी तुरत सामा जइने शत्रुना सैन्यने रोकी दीधुं. चंडनखा पण पतिनी सहाय माटे आ सर्व वात लंकामां पोताना ज्ञाइ रावणने जणावीने कहेवा लागी के, “हे बंधु ? राम अने लक्ष्मण सीता सहित दंरुकारण्यने विषे आवी पोताना घरनी पेठे निश्चितपणे रहेला ठे. तेमां लक्ष्मणे तमारा ज्ञाणेज शंबूकने सूर्यहास खड्गनुं साधन करतां माख्यो ठे. आ वात सांजलीने तमारा बनेवी पोताना न्हाना पुत्र सहित म्होटी सेनाने साथे लइ महा बलवंतपणाने लीधे लक्ष्मणनी साथे युद्ध करवा गया ठे. वली हे ज्ञाइ ! बीजुं पण ए ठे के, जेवुं रूप जानकीनुं ठे तेवुं रूप बीजी कोइ विद्याधरी के देवांगनानुं पण नथी. हे बंधु ! त्हारी देदीप्यमान एवी विद्या अने दिव्य शस्त्रो विगेरेनो संग्रह त्यारेज सफल अवानो ठे के, ज्यारे तुं राम पासेथी सीताने ग्रहण करीश. ठेवट एटलुंज कहुं तुं के, अर्धा जरतक्षेत्रने विषे अतुल आकृतिवालुं स्त्री रत्न तो त्हारेज जोगववा योग्य ठे. बीजा कोइने जरा पण नथी.” ब्हेननां आवां वचन सांजली दशमुखवालो रावण सीता उपर अनुराग अने राम लक्ष्मण उपर क्रोध धारण करतो ठतो एकी वखते दीवानी पेठे प्रकाश अने श्यामपणुं बने पाम्यो.

पठी रावण पुष्पक नामना वैमानमां बेसीने बोड्यो के, “हे विमानेंड ! ज्यां राम ठे त्यां जा.” पठी वैमान आकाश मार्गथी समुज्जुं उल्लंघन करी ज्यां दंरुकारण्यने विषे राम हता त्यां क्षणमात्रमां आव्युं. त्यां रावण सीता सहित रामने जोइ अत्यंत कंपवा लाग्यो. कह्युं ठे के—पापी पुरुषोने सामर्थ्य उतां पण सर्व स्थानके जयज थाय ठे. पठी रावणे रामथी बहु दूर रही अतुल शक्ति आपनारी अवलोकिनी विद्यानुं स्मरण करथुं. स्मरण करवा मात्रमांज उत्पन्न थयेली विद्याये रावणने कह्युं के, “हे राक्षसजूपति ! म्हारा योग्य जे कार्य होय ते कहे.” रावणे कह्युं. “हवणां सीताना हरणने विषे म्हासं सानिध्य कर के, जेथी हुं महा बलवंत आनं.” विद्याये कह्युं. “हे जूपाय ! सांजल. रामनी पासे रहेली जानकीनुं दरण करवा कोइ देव के दानव समर्थ नथी. परंतु जो राम, सीताने मूकी बीजे जाय तो तुं तेणीनुं तत्काल हरण

કરજે. વલી તેનો ઉપાય કહું તે પણ સાંજલ. જ્યારે લક્ષ્મણ શત્રુની સાથે યુદ્ધ કરવા ગયા છે ત્યારે રામે તેમને કહું છે કે, જ્યારે તમને શત્રુ તરફથી સંકટ થાય ત્યારે તમારે સિંહનાદ કરવો કે, જેથી કરીને હું પણ ત્યાં યુદ્ધ કરવાને આવી પહોંચું. ” રાવણે પોતાની વિદ્યાદેવીનાં મુખથી આવાં વચ્ચન સાંજલી દૂર જઈ માયાના વશથી તત્કાલ ત્રાસકારી સિંહનાદ કસ્યો. રામ તે સિંહનાદને સાંજલી પોતાના મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યા કે, “ અહો ! પૂર્વે ક્યારે પણ પરાજિત નહિ પામેલા એવા લક્ષ્મણનો શત્રુનું શું જંગ કસ્યો ? ” રામ આ પ્રમાણે વિઘ્નના સંકેતકારી સિંહ શબ્દ સાંજલી વિચાર કરતા હતા એવામાં દિયરને વિષે હિત ઇચ્છનારા સીતાયે રામને કહું કે, “ હે પ્રાણનાથ ! સિંહનાદને સાંજલ્યા બતા પણ કેમ વિલંબ કરો છો ? નિશ્ચે એ ધોર શબ્દ લક્ષ્મણે જ કસ્યો દેખાય છે, માટે શત્રુથી ઘેરાઈ ગયેલા ન્હાના બંધુનું રક્ષણ કરો ! રક્ષણ કરો !! ” આ પ્રમાણે સીતાયે કહું એટલે પ્રેમના ઝરારૂપ રામે પોતાનું વજ્રાવર્ત ધનુષ્ય લઈ સીતાને ત્યાં એકલાં મૂકી પક્ષીનું ના કહ્યા બતાં પણ ચાલી નિકળ્યા.

પછી તે અવસરે રાવણ, ધણી રહિત રત્નમાલા સમાન સીતાનું હરણ કરવા માટે તત્કાલ ત્યાં આવ્યો અને તેણે “ હે પ્રાણનાથ ! હે પદ્મ ! હે સૌમિત્રે ! હે મહાજાટ ! હે પિતા જનક ! હે બંધુ જ્ઞામંદલ ! તમે સૌ આપત્તિરૂપ સમુદ્ધને વિષે પરતી એવી મને આ અધમ રાક્ષસથી રક્ષણ કરો. ” આમ રુદન કરતી એવી સીતાને વૈમાનમાં બેસારી. સીતાનું આવું દુઃખદાઈ રુદન સાંજલી રામને વિષે અનુરક્ત એવો જટાયુપક્ષી ત્યાં આવી પહોંચ્યો અને કહેવા લાગ્યો કે, “ હે દેવી ! જ્ઞય પામશો નહિ. ” પછી તેણે પાસે રહેલા રાવણને કહું. “ અરે ! રાક્ષસાધમ ! નુજો રહે. તું સીતાનું હરણ કરીને ક્યાં જાય છે ? ” આમ તિરસ્કાર કરતા જટાયુએ પોતાની ટાંચ અને પંજાવતી રાવણની બાતીને વિષે બહુ પ્રહાર કસ્યા. પછી ક્રોધ પામેલા રાવણે યજ્ઞવતી તેની વન્ને પાંખો ઘાસની પેઠે કાપી નાખી, જેથી તે પક્ષીરાજ પૃથ્વી ઉપર પડ્યો.

હવે નિર્જન્ય અને નિર્દય એવો રાવણ પોતાની ઇચ્છા પૂર્ણ થઈ, એમ માનતો યુનો રુદન કરતી એવી સીતાને લઈ લંકા તરફ ચાલ્યો. એવામાં રામ લક્ષ્મણ બોલાવવારૂપ સીતાના રુદનને દૂરથી સાંજલી અને સમુદ્ધ ઉપર પુષ્પ

વૈમાનમાંવેસી જતા એવા રાવણને જોઈ રત્નજટી વિદ્યાર્થી તત્કાલ પોતાના ચિત્તને વિષે વિચાર કરવા લાગ્યો કે, “નિશ્ચે પોતાની વિદ્યા-થી રામ લક્ષ્મણને મોહ પમાડી અને સીતાનું હરણ કરી આ રાવણ કામી પુરુષની પેઠે નાસી જાય છે. પૂર્વે જ્ઞામંડલે મ્હારા ઉપર બહુ ઉપકારો કરેલા છે, માટે હવે આ વચ્ચે સીતાને વાલી હું તેમના રૂણથી મુક્ત થાઉં.” આ પ્રમાણે વિચાર કરીને તેણે રાવણને હુર્જય માનતા ઠતા કેવલ પોતાના સત્ત્વના આશ્રયથી તત્કાલ સ્થાનમાંથી ચાલુ કાઢી અને પુષ્પક વૈમાનની ઉત્કૃષ્ટ ગતિને રોકીને કહ્યું કે, “અરે દશાનન ! મને જીત્યા વિના સીતાનું હરણ કરીને તું ક્યાં જાય છે ? પઠી રાવણે હાસ્ય પૂર્વક તેના સામું જોતા ઠતાં “જેમ કાલજ્વર પ્રાણોનું હરણ કરે તેમ” તેની સર્વ વિદ્યાનું હરણ કરી લીધું એટલે વિદ્યાત્રિષ્ટ થયેલો તે રત્નજટી રણસંગ્રામથી પાઠો પસ્યો. કહ્યું છે કે—કયો માણસ પોતાની મેલે કાલના મુખને વિષે પ્રવેશ કરે ? અર્થાત્ કોઈ ન કરે.

પઠી પ્રસન્ન મુખવાલો રાવણ, રસ્તામાં સીતાને શાંત કરવા માટે આ પ્રમાણે સુકુમાલ વચન કહેવા લાગ્યો. “મ્હારા મનરૂપ આશ્રવહની કોયલ ! કમલ સમાન મુખવાલી હે સીતા ! તું મને તત્કાલ પ્રિયકારી એવું આલિંગન આપ. હે સુંદરી ! તું મ્હારી સર્વ સ્ત્રીયોને વિષે ઉત્તમરૂપરેખા પામેલી છે, જેથી મ્હારા મુકુટો ત્હારા ચરણની સેવા કરવાની ઇચ્છા કરે છે.” કામદેવથી પીડા પામેલો રાવણ આ પ્રમાણે કહેતો ઠતો સીતાના ચરણ કમલને વિષે પડ્યો. ધિ-ઠે ! ધિક્કાર ઠે !! કામાતુર માણસને !!! પઠી અન્ય પુરુષના સ્પર્શથી ઉત્પન્ન થયેલા જ્વરવાલી સીતાએ ધીરજ રાખી રાવણને કહ્યું. “અરે દૂરાચાર ! હુશીલ ! કુલિનોમાં પાપરૂપ ! નિર્દય ! તું મૃત્યુરૂપ વિપતિના કઠોર ઉપદ્રાસને વિષે પ્રાપ્ત થયેલો છે.” એમ કહીને તેણે એવો અગ્નિગ્રહ લીધો કે, “મ્હારે પતિ અને દિ-યર એ બંનેની સુખવાર્તા સાંજાલ્યા પઠી જોજન કરવું.” રાવણના પ્રોહ શ-ક્તિવાલા સારણાદિક મહા પ્રધાનો પોતાના સ્વામીના પરાક્રમથી સંતોષ પામી વંશમાંથી તેના સન્મુખ આવવા લાગ્યા. પઠી માનનો પર્વત એવો રાવણ લંકાથી પૂર્વે દિશામાં સ્થેત્વા દેવગ્મણ બુદ્ધાનને વિષે સીતા સહિત ઉતર્યો. ત્યાં ત્રિજ-કર્મની નમીપે જ્ઞાનકીને મૃકી અનેક જાગતા વંશવંત મુજાટોને રક્ષણ

स्वानी आज्ञा करी सीतानी प्राप्तिथी उत्पन्न अयेला कठोर गर्वनो समुद्ररूप ते रावण संपत्तिना स्थानरूप पोताना मेहेल प्रत्ये आव्यो.

हवे बाणथी पूर्ण एवा ज्ञाथाने तथा धनुष्यने धारण करी राम युद्ध क-
स्वाने माटे लक्ष्मणनी पासे गया. रामने अकस्मात् आवेला जोइ लक्ष्मणे
कहुं. “ हे ज्ञाइ ! तमे सीताने एकलां मूकी अहिं केम आव्या ? ” रामे क-
हुं. “ डुर्वार एवा शत्रुथी विमंबित एवा सिंहनादने सांजली तमने क्रोधाकुल
अयेला जाणी हुं अहिं आव्यो हुं. ” लक्ष्मणे कहुं. “ में सिंहनाद कस्यो नथी,
परंतु ते वैरीयोएज माया करीने तेवो शब्द कस्यो देखाय ठे, माटे हे ज्ञाइ !
तमे ऊट सीतानी पासे जानु अने हुं पण आ शत्रुजना समूहने जीती त-
मारी पाठल आवुं हुं. ” आम कही लक्ष्मणे पाठा वालेला राम फरी पोताने
आश्रमे आव्या, पण त्यां सीताने नहि देखीने बहु आकुल व्याकुल अइ घाठ
मूर्छा पाम्या. पढी ज्यारे वनना शीतल पवनथी तें सचेत अया त्यारे शोक
करता विलाप करवा लाग्या के, “ हे प्रिया ! तुं अमने वियोगीने त्यजी
दइ क्यां जती रही ठे ? अथवा शुं वनवासना दुःखथी त्हारुं कोइए हरण
कर्युं ठे ? अरे नाशवंत प्राणो ! तमे पण जानकीनी साथे चाळया जानु. ”
आ प्रमाणे विलाप करीने पढी धैर्यवंत अयेला राम, सीताने शोधवा माटे
त्यांथी नुठी वनमां जमवा लाग्या. एवामां शत्रुरूप रावणे कापी नाखेली बने
पांखोने लीधे अत्यंत पीना पामता जटायु पक्षीने जोइ ते पोताना मनमां
विचार करवा लाग्या के, “ निश्चे सीतानुं हरण करता एवा कोइ पापी दु-
रात्माए पोताने विघ्न करता एवा आ पक्षीनी पांखो ठेदी नाखी ठे. ” पढी
सीताना विरहथी पीना पामेला रामे ते साधर्मिक एवा जटायुने पापनो नाश
करनार पंच नवकार संजलाव्यो. जटायु पण ते नवकारने विषे लागेला पो-
ताना चित्तथी पापने धोइ नाखी आर्तध्यानने त्यजी दइ महेंद्रदेव लोकने
विषे श्रेष्ठ देवपणे उत्पन्न अयो. पढी जेम विवेकी माणस उत्तमकलानो शोध
करे तेम राम दंभकारणने विषे सीताने शोधवा लाग्या.

हवे अहिं रणसंग्राममां पण जेम युधवाला बलवंत हाथीयोनी साथे
युद्ध करवा सिंह उज्जो आय तेम सैन्य सहित आवेला खरदानवनी साथे ल-
क्ष्मण युद्ध करवा उज्जा अया. ते बखते खरनो न्हानो ज्ञाइ त्रिशिरा नामे

દૈત્ય પોતાના જાણે સ્વરને પાછો વાલી પોતે લક્ષ્મણની સાથે યુદ્ધ કરવા આવ્યો. લક્ષ્મણે યુદ્ધ કરતાં તે ત્રિશિરાને ક્ષણમાત્રમાં સ્વરૂપને મારી નાખ્યો. એવામાં વિરાધ નામનો કોઈ રાજપુત્ર સૈન્ય સહિત ત્યાં આવી લક્ષ્મણને નમસ્કાર કરીને કહેવા લાગ્યો કે, “આપ મને અંગીકાર કરો. હું તમારી આજ્ઞાનો વશવર્તી થઈ તમારેજ પક્ષે રહીશ. આ સ્વરદાનવ, રાવણની સહાયથી પાતાલ-લંકાના અધિપતિ મ્હારા પિતા ચંડોદરને કાઢી મૂકી પોતે ત્યાં રહે છે. તમે એ કલા ઓઠતાં શત્રુનો નાશ કરવામાં સિંહસમાન ઓ. તો પણ હે પ્રસન્ન મુખવાલા ! શત્રુને જીતી લેવાની મને આજ્ઞા આપો.” લક્ષ્મણે કહ્યું “હે રાજપુત્ર ! શત્રુના વધને વિષે મ્હારે ત્હારી સહાયથી સરથું. કારણ હાથપગવાલાને વીજાની સહાય લેવી એ લજ્જા પામવા જેવું છે. જો પોતાના સેવકને વિષે સ્નેહવાલા રામને તું પોતાના સ્વામી માનતો હજીશ તો મ્હારે તને પાતાલ લંકાના રાજ્યને વિષે સ્થાપવો.” પછી પુત્રના વધથી અત્યંત ક્રોધાતુર થયેલો તેમજ કઠોર ચિત્તવાલો સ્વર દાનવ વિરોધને સહાય આપવાનાં વચન કહેતા એવા લક્ષ્મણની પાસે આવીને કહેવા લાગ્યો કે, “અરે લક્ષ્મણ ! વિદ્યાનું સાધન કરતા એવા પુત્ર શંભૂકને હણી મ્હારો અપરાધી થઈ તું શું જીવતો જઈશ ?” લક્ષ્મણે કહ્યું. “હે રાજન્ ! મેં ત્હારા પુત્રને વિદ્યાનું સાધન કરતા મારેલો હોવાથી મ્હારું પુરુષાર્થ પ્રગટ થયું નથી; પરંતુ વિકટ વૈરી એવા તને પણ તેની પાઠલ વિદાય કરી હું મ્હારા પુરુષાર્થને તત્કાલ પ્રગટ કરીશ.” લક્ષ્મણનાં આવાં વચનથી અત્યંત ક્રોધાતુર થયેલો અને યુદ્ધના મર્મને જાણનારો તે સ્વર દૈત્ય સહજ થઈ આકાશમાં મેઘની પેઠે તિફળ વાણોનો વરસાદ વરસાવવા લાગ્યો. પછી લક્ષ્મણ પણ ઝગ્ર એવા વાણોથી તુરત શત્રુ તરફથી આવતા સંખ્યાબંધ વાણોના વરસાદને વંધ કરવા માટે આકાશને વિષે સુર્યમંડલને ઢાંકી દેનારા શરમંડપને વનાવી દીધો. આ પ્રમાણે અનેક વિધાધરોની સમક્ષ દીર્ઘકાલ સુધી તેને યુદ્ધ કરાવી લક્ષ્મણે પોતાના તિફળ શસ્ત્રથી તે સ્વર દાનવનું મસ્તક ઢેરી નાખ્યું. ઠેવટે સુખટોમાં સુકુટરૂપ લક્ષ્મણે ઝગ્રસેના સહિત દૂષણ નામના દૈત્યને પણ મારી તત્કાલ દેવ અને દાનવોને વિષે વિજય લક્ષ્મી પ્રાપ્ત કરી.

॥ इति श्री पद्मचरित्रे स्वरदुष्णविनाशो नाम पंचमः प्रस्तावः ॥

ए प्रमाणे शत्रुजने कय करवाथी वृद्धि पाम्युं ठे बल जेमनुं एवा महा तेजवंत लक्ष्मण सेनावंत एवा विराध सहित जेटलामां राम तरफ जवा लाग्या तेटलामां मार्गने विषे तेमनुं वामनेत्र फरकवा लाग्युं; तेथी ते सीता अने रामनुं अकुशल मानता खेद करवा लाग्या. पढी त्यां आश्रमे आवीने जोयुं तो तेमणे वनमां वृद्धोनी घटामां सीताना वियोगथी शून्य चित्तवाला रामने जोया. त्यां राम सीताना वियोगथी वारंवार विलाप करता हता के, “हे वनदेवीयो ! तमे ऊट प्रसन्न अइ मने सीतानी वात कहो. हे पक्षीयो ! तमे पण दूर विहार करवा जानुं ठो, माटे जो म्हारी हरण अयेली प्रियाने कोइ स्थान-के दीठी द्योय तो मने कहो.” वली सीताना वियोगथी अत्यंत पीमित अये-ला राम दीर्घकाल पर्यंत निश्वास नाखीने वारंवार कहेता हता के, “अरे निर्लज्ज प्राणो ! तमे तुरत केम चाढ्या जता नथी ? मने एक तरफथी सीताना वियोगरूप अग्नि संताप करे ठे अने बीजी तरफथी वैरीयोना संकटथी मुक्त अयेला लक्ष्मण इजु सुधी आव्या नहि ए पीमा करे ठे. मने जेमने लीधे गृहवासथी आ वनवास सुखकारी हतो; ते जानकी अने बंधु लक्ष्मण बन्ने जणा आजे दुर्लभ दर्शनवाला अइ पमचा ठे.” आम राम विलाप करता हता एवामां “हे बंधो ! हुं आ रह्यो तमारी आगलज. तमारी आवी अवस्था केम अइ ?” एम कहीने आंसुथी व्याप्त नेत्रवाला लक्ष्मणे रामने नमस्कार कस्यो. पढी दुःखरूप महा समुद्रमां प्राप्त अयेला सुखरूप बेटने पामी रामे लक्ष्मणने कह्युं. “हे वत्स लक्ष्मण ! तमे शत्रुजने जीती सुखथी आव्या ठो-कनी ?” पढी जानकीना वियोगने जाणता एवा लक्ष्मणे रामने कह्युं. “हुं धारुं ठुं के, जेणे सिंहनो शब्द कस्यो हतो तेणेज सीतानुं हरण करयुं ठे; परंतु ते हरण करनार विद्याधर, माणस, राक्षस, सुर के असुर गमे ते हो, परंतु हुं तेनुं मस्तक आ म्हारा खसुवती ठेदी नाखीश.” पढी विराधनां वचनथी सीताने शोधवा माटे अनेक विद्याधरो चारे दिशामां दोरुचा. तेनुंए सर्व स्थानके सीतानी बहु शोध करी; परंतु कोइ ठेकाणेशी जनकपुत्री मळ्यां नहि; तेथी तेनुं जग चित्तवाला अइ पाठा आव्या. लक्ष्मणे रामने कह्युं. “हे ज्ञाइ ! में एवी प्रतिज्ञा लीधी ठे के, “आ विराधने पाताललंकाना राज्यने विषे स्थापवो.” विराधे पण ते बन्ने ज्ञाइनुंने कह्युं. “हे प्रजो ! आप त्यां आवी मने

દૈત્ય પોતાના જાણે સ્વરને પાઠો વાલી પોતે લક્ષ્મણની સાથે યુદ્ધ કરવા આવ્યો. લક્ષ્મણે યુદ્ધ કરતાં તે ત્રિશિરાને ક્ષણમાત્રમાં સ્વરૂવને મારી નાખ્યો. એવામાં વિરાધ નામનો કોઈ રાજપુત્ર સૈન્ય સહિત ત્યાં આવી લક્ષ્મણને નમસ્કાર કરીને કહેવા લાગ્યો કે, “ આપ મને અંગીકાર કરો. હું તમારી આજ્ઞાનો વશવર્તી થઈ તમારેજ પક્ષે રહીશ. આ સ્વરદાનવ, રાવણની સહાયથી પાતાલ-લંકાના અધિપતિ મ્હારા પિતા ચંડોદરને કાઢી મૂકી પોતે ત્યાં રહે છે. તમે એકલા ઘેર ઘાતાં શત્રુનો નાશ કરવામાં સિંહસમાન ઘેર. તો પણ હે પ્રસન્ન મુખવાલા ! શત્રુને જીતી લેવાની મને આજ્ઞા આપો.” લક્ષ્મણે કહ્યું “ હે રાજપુત્ર ! શત્રુના વધને વિષે મ્હારે ત્હારી સહાયથી સરથું. કારણ હાથપગવાલાને વીજાની સહાય લેવી એ લજ્જા પામવા જેવું છે. જો પોતાના સેવકને વિષે સ્નેહવાલા રામને તું પોતાના સ્વામી માનતો હજીશ તો મ્હારે તને પાતાલ લંકાના રાજ્યને વિષે સ્થાપવો.” પઠી પુત્રના વધથી અત્યંત ક્રોધાતુર થયેલો તેમજ કઠોર ચિત્તવાલો સ્વર દાનવ વિરોધને સહાય આપવાનાં વચન કહેતા એવા લક્ષ્મણની પાસે આવીને કહેવા લાગ્યો કે, “ અરે લક્ષ્મણ ! વિદ્યાનું સાધન કરતા એવા પુત્ર શંભૂકને હણી મ્હારો અપરાધી થઈ તું શું જીવતો જઈશ ? ” લક્ષ્મણે કહ્યું. “ હે રાજન્ ! મેં ત્હારા પુત્રને વિદ્યાનું સાધન કરતા મારેલો હોવાથી મ્હારું પુરુષાર્થ પ્રગટ થયું નથી; પરંતુ વિકટ વૈરી એવા તને પણ તેની પાઠલ વિદાય કરી હું મ્હારા પુરુષાર્થને તત્કાલ પ્રગટ કરીશ.” લક્ષ્મણનાં આવાં વચનથી અત્યંત ક્રોધાતુર થયેલો અને યુદ્ધના મર્મને જાણનારો તે સ્વર દૈત્ય સજ્જ થઈ આકાશમાં મેઘની પેઠે તિફળ વાણોનો વરસાદ વરસાવવા લાગ્યો. પઠી લક્ષ્મણ પણ ઝગ્ર એવા વાણોથી તુરત શત્રુ તરફથી આવતા સંખ્યાબંધ વાણોના વરસાદને બંધ કરવા માટે આકાશને વિષે સુર્યમંડલને ઢાંકી દેનારા શરમંરૂપને બનાવી દીધો. આ પ્રમાણે અનેક વિધાધરોની સમક્ષ દીર્ઘકાલ સુધી તેને યુદ્ધ કરાવી લક્ષ્મણે પોતાના તિફળ શસ્ત્રથી તે સ્વર દાનવનું મસ્તક ઢેરી નાખ્યું. ઢેવડે સુન્નટોમાં મુકુટરૂપ લક્ષ્મણે ઝગ્રસેના સહિત દૂપણ નામના દૈત્યને પણ મારી તત્કાલ દેવ અને દાનવોને વિષે વિજય લક્ષ્મી પ્રાપ્ત કરી.

॥ ઇતિ શ્રી પદ્મચરિત્રે સ્વરકુષણવિનાશો નામ પંચમઃ પ્રસ્તાવઃ ॥

ए प्रमाणे शत्रुजने क्षय करवाथी वृद्धि पास्युं ठे बल जेमनुं एवा मंहा तेजवंत लक्ष्मण सेनावंत एवा विराध सहित जेटलामां राम तरफ जवा लाग्या तेटलामां मार्गने विषे तेमनुं वामनेत्र फरकवा लाग्युं; तेथी ते सीता अने रामनुं अकुशल मानता खेद करवा लाग्या. पढी त्यां आश्रमे आवीने जोयुं तो तेमणे वनमां वृक्षोनी घटामां सीताना वियोगथी शून्य चित्तवाला रामने जोया. त्यां राम सीताना वियोगथी वारंवार विलाप करता हता के, “हे वनदेवीयो ! तमे ऊट प्रसन्न थइ मने सीतानी वात कहो. हे पक्षीयो ! तमे पण दूर विहार करवा जाउ ठो, माटे जो म्हारी हरण थयेली प्रियाने कोइ स्थानके दीठी होय तो मने कहो. ” वली सीताना वियोगथी अत्यंत पीमित थयेला राम दीर्घकाल पर्यंत निश्वास नाखीने वारंवार कहेता हता के, “अरे निर्लज्ज प्राणो ! तमे तुरत केम चाड्या जता नथी ? मने एक तरफथी सीताना वियोगरूप अग्नि संताप करे ठे अने बीजी तरफथी वैरीयोना संकटथी मुक्त थयेला लक्ष्मण इजु सुधी आव्या नहि ए पीमा करे ठे. मने जेमने लीधे गृहवासथी आ वनवास सुखकारी हतो; ते जानकी अने बंधु लक्ष्मण बन्ने जणा आजे दुर्लभ दर्शनवाला थइ पमचा ठे. ” आम राम विलाप करता हता एवामां “हे बंधो ! हुं आ रह्यो तमारी आगलज. तमारी आवी अवस्था केम थइ ? ” एम कहीने आंसुथी व्याप्त नेत्रवाला लक्ष्मणे रामने नमस्कार कस्यो. पढी दुःखरूप महा समुद्रमां प्राप्त थयेला सुखरूप बेटने पामी रामे लक्ष्मणने कह्युं. “हे वत्स लक्ष्मण ! तमे शत्रुजने जीती सुखथी आव्या ठोकनी ? ” पढी जानकीना वियोगने जाणता एवा लक्ष्मणे रामने कह्युं. “हुं धारुं ठुं के, जेणे सिंहनो शब्द कस्यो हतो तेणेज सीतानुं हरण करयुं ठे; परंतु ते हरण करनार विद्याधर, माणस, राक्षस, सुर के असुर गमे ते हो, परंतु हुं तेनुं मस्तक आ म्हारा खसुवती ठेदी नाखीश. ” पढी विराधनां वचनथी सीताने शोधवा माटे अनेक विद्याधरो चारे दिशामां दोरुथा. तेनुंए सर्व स्थानके सीतानी बहु शोध करी; परंतु कोइ ठेकाणेशी जनकपुत्री मळ्यां नहि; तेथी तेनुं जग चित्तवाला थइ पाठा आव्या. लक्ष्मणे रामने कह्युं. “हे ज्ञाई ! में एवी प्रतिज्ञा लीधी ठे के, “आ विराधने पाताललंकाना राज्यने विषे स्थापवो. ” विराधे पण ते बन्ने ज्ञाइनने कह्युं. “हे प्रजो ! आप त्यां आवी मने

म्हारा पूर्वना राज्यने विषे स्थापो के, जेथी करीने निश्चित थयेलो हुं पढी थोम्हा कालमां तमारा प्रसादथी सीतानी शोध लावीश. ” पढी “ तथास्तु ” एम कहीने लक्ष्मण तथा विराध सहित राम त्यांथी प्रयाण करी पाताललं-काना उद्यानने विषे आवी पद्मोच्या एटले खरदैत्यनो पुत्र सुंद पोताना पिता अने काका विगेरेनो हय करनारा शत्रुने आव्या धारी तत्काल युद्ध करवा आव्यो; परंतु ते पोतानी सामे अति दुर्जय एवा राम लक्ष्मणने युद्ध करवा आवता जोइ चंडनखा मातानां वचनथी तत्काल नासी जइने लंकामां गयो. त्यां तेने विश्वमां कंटपरूप अने महाबलवंत एवा रावणे क्रोध धरता ठता पोतानी पासे राख्यो. पढी राम लक्ष्मणे पोतानी प्रतिज्ञा पूर्ण करवा माटे विराधने महोत्सवपूर्वक तेना राज्यने विषे स्थाप्यो. कृतज्ञमां शिरोमणिरूप विराध पण ते वने ज्ञाइयोने पोताने घेर राखी निरंतर सेवा करवामां तत्पर रह्यो.

आ वखते किष्किंधा नगरीने विषे सुग्रीव नामे राजा राज्य करतो हतो. तेने देवांगना समान कांतिवाली तारा नामे स्त्री होती. वली पोताना म्होटा ज्ञाइ वालीनो पुत्र चंडरश्मि युवराज पद्म जोगवतो हतो. सुग्रीवने तारादे-वीथी उत्पन्न थयेला अंगद अने जयानंद नामना बे पुत्रो हता. हवे साहसगति नामनो कोइ विद्याधर पुत्र बहु दिवसथी तारानी साथे क्रीडा करवानी इच्छा करतो हतो; तेथी ते हिमालय पर्वतने विषे जइ प्रतारणी विद्यानुं साधन करीने सुग्रीवनुं रूप धारण करीने किष्किंधा नगरी प्रत्ये आव्यो. आ वखते सुग्रीव पोताना अनेक सुजटोनी साथे क्रीडा करवा माटे उद्यानमां गयो ह-तो, तेथी पेलो साहसगति के, जेणे मिथ्या सुग्रीवनुं रूप धारण करयुं हतुं ते आकाश मार्गथी सुग्रीवना घरमां पेशी गयो. पढी ज्यारे साचो सुग्रीव क्रीडा वनथी पाढो आव्यो त्यारे तेने सुजट पुरुषोए वलात्कारे राजद्वारने विषे रो-क्यो. आ अवसरे प्रधान प्रमुख पुरुषोए बे सुग्रीवने जोइने अंतःपुरना रक्षण-ने माटे प्रयत्न करवा मांर्यो. मिथ्या सुग्रीव पण ताराने विषे अजिलाष वालो होवाथी तुरत अंतःपुरमां पेशवा लाग्यो; तेने पण सचिवादिकोए रो-क्यो. आ वखत चौद अक्षोहिणी सैन्य एकठुं थयुं अने वने सुग्रीव तरफ अ-र्हां अर्धे वेहेंचाइ गयुं. वली शठ सुजटो तो पोत पोताना सुग्रीवने राज्यासने स्थापन करवा उद्यमवंत अइ परस्पर युद्ध करवा लाग्या. तारादेवीरूप राज्य-

लक्ष्मीने माटे वृद्धि पाम्यो ठे मत्सर जेमने एवा ते सत्य अने मिथ्या बन्ने सुग्रीवो घोर युद्ध करवा लाग्या; परंतु समान पराक्रमवाला ते बन्नेमांथी एकेने विजयलक्ष्मी वरी नहि. पढी तो ते बन्ने जणा थाकी युद्धी निवृत्ति पाम्यो के, “ हुं म्हारी सहायने माटे कोइ बलवंत एवा राजानी सेवा करूं. हा म्हारो सेवक हनूमान बहु बलवान् ठे, परंतु ते हवणां सत्य असत्यनो अजाण दोवाथी म्हारे विषे नदासीपणुं पाम्यो ठे. आ कोइ धूर्तथी सर्व लोक एने विषे मोह पामी गया ठे अने बलीष्ठ विद्याबल तेनेज विषे आसक्त थया ठे. धन्य तो रावणना शत्रु ते आ वालीनेज ठे के, जेणे शत्रुथी व्याकुल थया विना राज्यलक्ष्मीनो त्याग करी दीक्षा लीधी. हवे शत्रुने नाश करवामां जे कोइ समर्थ राजा होय तेनी हुं सेवा करूं के, जेथी थोमा कालमां पूर्ण फल प्राप्त थाय. त्रिखंभ ज्ञोक्ता बलवंत रावणने कार्य निमित्ते सेवुं; परंतु ते बहु अनुरागी ठे, तेथी मने अने आ शत्रुने मारी पोते तारादेवीने लइ जाय. खर दानव म्हारो मित्र अने सिंहना सरखो पराक्रमी हतो; पण तेने तो लक्ष्मणे युद्धमां माख्यो, एम में सांजळ्युं ठे, माटे हवे शत्रुरूप वादलाने जुरामी नाखवाने पवन समान दशरथ पुत्रने सेवुं के, जेथी ते मने विराधनी पेठे थोमा कालमां निश्चे फरी मारा राज्यासने स्थापे.” आ प्रमाणे चिंतातुर थयेला सुग्रीवे एक चतुर दूतने विराध पासेमोकळ्यो. डूते विराधपासे जइने कह्युं. “ हे राजन् ! सुग्रीव राजा तमने केहवरावे ठे के, जो तमारी आज्ञा होय तो हुं म्हारा पोताना स्वार्थने माटे हर्ष पूर्वक श्रीरामनी सेवा करूं.” विराधे कह्युं. “ह दूत ! सुग्रीवराजा तुरत अहिं आवो अने आ रामनी सेवार्थी एनुं पण मांगलिक थरो.” पढी दूते पाठा आदी ते समाचार पोताना स्वामी सुग्रीवने कह्या. ते उपरथी सुग्रीव सैन्य सहित विराधनी पुरी पाताळ लंका प्रत्ये गयो. विराधे पोतानी नगरीप्रत्ये आवेला सुग्रीवनो बहु सत्कार कस्यो. पढी सुग्रीवे शिलातल उपर बेठेला श्री रामलक्ष्मणने प्रणाम कस्या अने पोतानुं दुःख महा शक्तिवंत एवा रामने कही देखाम्युं. ठेवटे कह्युं के, हे जगत् नियंता ! हुं तमारे शरणे आवेलो हुं.” सीताना वियोगथी पीडित एवा रामे तेनुं दुःख दूर करवाने तेने बहु धीरज आपी. कह्युं ठे के—संत पुरु-

ષો નિશ્ચે પરદુઃખને નાશ કરવાના સ્વજ્ઞાવવાલા હોય છે. પઢી વિરાધે સમજાવેલો સુગ્રીવ હાથ જોમી વિયોગથી દુઃખી એવા રામને કહેવા લાગ્યો કે, “હે વિજો ! જગત્માં આપ એકજ સર્વ અર્થને વિષે સમર્થ હો, માટે મને તત્કાલ મ્હારા રાજ્યને વિષે સ્થાપો. હું સૈન્ય સહિત આપનો સેવક હું, માટે જેવી હશે તેવી સીતાની વાર્તાને ઓઠા કાલમાં લાવી આપીશ.” રામ આવી સુગ્રીવની વાણીથી પ્રસન્ન થઈ સેના સહિત વિરાધને પોતાની સાથે આવતા અટકાવી પોતે એકલાજ સુગ્રીવની સાથે કિષ્કિંધા નગરી પ્રત્યે ગયા. જ્યારે રામ લક્ષ્મણ કિષ્કિંધા નગરીનાં ઉદ્યાનને વિષે આવ્યા ત્યારે સુગ્રીવે પોતાના વૈરીને યુદ્ધ કરવા બોલાવ્યો. વિદ્યા અને બલથી ગર્જના કરતો તે સાહસ ગતિ પણ તત્કાલ યુદ્ધ કરવા આવ્યો. કહ્યું છે કે—કૃત્રિયોને રણસંગ્રામમાં શૌર્ય ઉત્પન્ન થાય છે. પઢી સમાન આકૃતિવાલા અને સમાન બલવાલા તે બન્ને સુગ્રીવોએ દુઃસહ એવા હાથીયોની પેઠે દીર્ઘકાલ પર્યંત યુદ્ધ કર્યું; પરંતુ રામ સમાન આકૃતિપણને લીધે તે બન્નેમાંથી પોતાની પક્ષના ધરા સુગ્રીવને ઝલકી શક્યા નહિ, તેથી ક્ષણમાત્ર ઉદાસી બની ગયા. પઢી રામે પોતાના વજ્રાવર્ત નામના ધનુષ્યને હાથમાં લઈ વિજલીનાં નિર્ધાત જેવો ટંકાર શબ્દ કહ્યો એટલે તે શબ્દને નહિ સહન કરતી એવી પ્રતારણી વિદ્યા તુરંત નાસી ગઈ. કહ્યું છે કે—તેવા સામર્થ્યવંત પુરુષોની આગલ કોણ ટકી શકે ? વિદ્યા નાસી જવાને લીધે સાહસગતિ પોતાના ધરા રૂપમાં આવી ગયો અને સુગ્રીવ જૂદો દેખાઈ આવ્યો. કહ્યું છે કે—દંત્ર ઘણો વચ્ચત કેમ રહી શકે ? પઢી સર્વે લોકો ક્રોધથી કહેવા લાગ્યા કે, “ અરે ! પરસ્ત્રીને વિષે આસક્ત એવા એણે લોકને મોહ પમાડી સુગ્રીવને દુઃખી કહ્યો છે. પઢી રામે તે સાહસગતિને મારી વાર્જીત્રોના શબ્દપૂર્વક સુગ્રીવને હર્ષપૂર્વક તેના રાજ્યને વિષે પૂર્વની પેઠે સ્થાપન કહ્યો. સુગ્રીવ પણ રામના સમાન આકૃતિવાલી પોતાની તેર કન્યા રામને વિવાહ માટે આપવા લાગ્યો; પરંતુ સીતાના વિયોગથી અસંતોષી હૃદયવાલા રામે તેને કહ્યું કે, “ હે રાજન્ ! મ્હારે બીજા વિવાહનું કંઈ પ્રયોજન નથી. ” પઢી રામ તે ઉદ્યાનને વિષેજ રહ્યા અને સુગ્રીવ મહોત્સવપૂર્વક નગરી પ્રત્યે ગયો.

૭૭ હવે જ્યારે સુંદ પુત્ર સહિત ધરા દાનવ હણાયો ત્યારે ચંડનલા તત્કાલ સ્વર્ગકાપુરીને વિષે રાવણની સજ્ઞામાં ગઈ. ત્યાં તે રાવણના કંઠને વચગી પડી

અત્યંત રૂદન કરવાપૂર્વક કહેવા લાગી કે, “હે બંધો ! તમે જયવંતા ઠતાહા ! હતાશા એવી હું હણાઈ હું. તમારા બનેલીને યુદ્ધમાં મારી નાખી લક્ષ્મણ સહિત રામે વિરાધને તેના રાજ્યાસને સ્થાપ્યો છે. હે પ્રજો ! હું ત્યાંથી જીવ લઈને નાસીને તમારી શરણે આવી હું, માટે પુત્ર સહિત એવી મને તમે રક્ષણ કર્તા થાઉં.

રાવણે કહ્યું. “હે બ્હેન ! તું બહુ રૂદન ન કર ! હું ધોના વચ્ચે તમારા ત્હારા પતિ પુત્રાદિકને મારનારા શત્રુને મારીશ.” આમ પોતાની બ્હેનને ધીરજ આપી રાવણ પોતાના મંદીરને વિષે શય્યામાં સૂતો; પરંતુ સીતાની સાથે ક્રીડા કરવામાં નિત્સાહવંત એવા તેને નિશ્ચ આવી નહિ. વલી એટલુંજ નહિ, પરંતુ આજ સુધી જાનકીનો સમાગમ ન થવાથી શય્યામાં સૂતેલા રાવણને સ્થલમાં રહેલા માંઠલાની પેઠે અત્યંત પરિતાપ થતો હતો. પછી ડુઃખને વિષે પમેલા પતિને જોઈ મંદોદરી રાણીએ તેને કહ્યું. “હે સ્વામિન્ ! આપને એવું શું ડુઃખ છે ?” રાવણે કહ્યું. “હે પ્રિયા ! સીતાના વિરહરૂપ કામાગ્નિ મને કમલનાલની પેઠે બાલે છે; માટે તું માન મૂકી દઈ મારે અર્થે સીતાને પ્રસન્ન કર. નહિ-તો સ્થલમાં પમેલા માંઠલાની પેઠે મ્હારા પ્રાણ જશે. વલી મ્હારે ગુરુએ આપેલો એવો નિયમ છે કે, નહિ ઇચ્છા કરતી એવી સ્ત્રી ઉપર બલાત્કાર કરવો નહિ.” પછી મંદોદરી પોતાના સ્વામીની તુષ્ટીને માટે ઉદ્યાનમાં સીતાની પાસે જઈ પ્રીતિપૂર્વક વારંવાર કહેવા લાગી કે, “હે સીતા ! હું અને બીજી આ સર્વે વિદ્યાધર સ્ત્રીયો ત્હારી કિંકરીયો થીએ, તેમજ વિશ્વનો પતિ શ્રી રાવણ પણ ત્હારા દાશ્યપણને જીજે છે, માટે અરણ્યમાં વાસ કરનારા, સુખ રહિત અને સંપત્તિ વિનાના એવા પતિ રામનો તો ત્હારે ત્યાગજ કરવો જોઈએ. તું સ્વપ્ન સમાન લંકાને પામી છે. વલી પ્રજ્ઞુતાનો પાલક અને ત્રિલોકનો જોક્તા તેમજ વિરુદ્ધ પરાક્રમવાળો રાવણ ત્હારા પૂર્વજીવના પુણ્યથી તને પોતાના હૃદયરૂપ કમલને વિષે હંસીની પેઠે ધારણ કરવાની ઇચ્છા કરે છે; માટે તું સંપત્તિ રહિત એવા રામને ત્યજી દઈ મેં જોગવેલા એવા રાવણને જીજ. કારણ વિકટ સંકટને વિષે વ્રતલોપ પાપને માટે થતો નથી.” મંદોદરીનાં આવાં વચન સાંજલી મહાસતી સીતા પોતાના બન્ને હાથથી બન્ને કાનને ઢાંકી દઈ આ પ્રમાણે કહેવા લાગી. “અરે મુગ્ધા ! તું કુલી ન ઠતાં અકુલીન સરસ્વાં વચન કેમ બોલે છે ? શું કુલીન સ્ત્રીયો પ્રાણાં તે પણ બીજા

पतिनी इच्छा करे खरी ? वनवासने अंगीकार करीने पण उत्तम नीति तथा धर्म साम्राज्यनुं रक्षण करनार वली पोतानी प्रतिज्ञारूप समुझनो पार पामनार ए म्हारा प्राणप्रिय क्यां ? अने सर्व कुशीलवंतोमां रेखारूप तथा परस्त्रीनी इच्छाथी उत्पन्न अयेला पाप समूहना नाररूप त्हारो पति क्यां ? जे कुलमां पति परस्त्री लंपट होय अने स्त्री दूतीना कार्यने करनारी होय ते कुल अंते लोकमां धिक्कारपणाने पामे ठे. प्रौढ साम्राज्य संपत्तिथी इंड समान, तथा धनथी कुबेर समान होय तो पण ए दशकंठ (रावण) मने प्राणांतने विषे पण नथी रुचतो.” आम सीता मंदोदरीने कहे ठे एटलामां कामज्वरथी अत्यंत पीमा पामेलो रावण पोते वायुथी उरामेला रुनी माफक त्यां आव्यो अने सुप्रसन्न दृष्टिथी सीताना सामुं जोतो ठतो कहेवा लाग्यो के, “हे वैदेहि ! हुं त्हारो दास हुं अने आ मंदोदरी त्हारी आज्ञाकारी दासी ठे. हे ऋषे ! म्हारे विषे कृपा करी तुं मरजी प्रमाणे मने ऋज अने मने अंगीकार करी विद्याधरीयोमां ईश्वरीरूप आ.” पढी “आ रावण परस्त्रीयोना गमनथी अत्यंत पापी थयो ठे.” एम धारी सीताये अवलुं मुख राखीने तेने कहुं. “अरे राक्षसाधम ! तने निश्चे काले कोलीयारूप करेलो देखाय ठे. कारणके, तें कपट करी दशरथना पुत्रनी प्रिया एवी म्हारुं हरण करयुं ठे. तें पोतानुं कुल कलंकित करयुं अने पोतानो आचार पण दुषित कस्यो ठे. हे पापीष्ट ! हवे थोमा वखतमां लहमण त्हारा प्राणोनुं हरण करशे.” सीताये आ प्रमाणे अपमान कस्यो ठतां पण रावण तो तेनी प्रार्थना करवा लाग्यो. धिक्कार ठे कामदेवने के, जे बलवंत पुरुषोना बलने पण हरण करी ले ठे. आ वखते जखणे रावणना कुविकल्पथीज पातालमां पेसी जतो होयनी ? एम सूर्य अस्त घाम्यो, जेथी सर्व स्थानके अंधकार फेलाइ गयो.

पढी रावणे सीताने जय पमाम्वा माटे घुत्कार शब्द करनारा घुवमनां, फेत्कार शब्द करनारा शीयालनां, उंची फणवाला सर्पनां, सिंह शब्द करनारा सिंहनां, गर्जारा करनारा हाथीनां, अट्टाटहास करनारा दुष्ट वैतालनां अने बीजा जयंकर रूपो वनाव्यां; परंतु ते सर्व ने जोइ निर्जय तथा परमेष्ठी मंत्रनुं ध्यान करती सीता पोतानुं शील राखवामांज तत्पर रही. पढी रात्रीनुं सर्व वृत्तांत जाणीने नीतिमान् एवा विज्ञीपणे त्यां रावणे रोकेली सी-

तानी प्राप्ति जइने कह्युं. “हे शुभे ! तमे कोण ठे ? कोनी पुत्री ठे ? अने कोनी प्राणप्रिया ठे. ? हुं परस्त्रीयोने ज्ञाइ समान ठुं, माटे तमारे जे दुःख होय ते मने ऊट कहो. ?” विज्जीषणनां आवां द्वार समुद्रना मध्यमां रहेली मिठी वीरमीनां समान वचन सांजली लज्जा सहित जानकीये कह्युं. “हे सौम्य ! सावधानपणायी सांजलो. हुं जनकराजानी पुत्री अने दशरथपुत्र श्री रामनी प्राणप्रिया ठुं. पितानी प्रतिज्ञा पालवाने माटे लक्ष्मण सहित वनमां निवास करनारा म्हारा पतिनी साथे हुं पण दंभकारण्यमां आवी हती. एक दिवस वनने विषे पितानी मरजी प्रमाणे क्रमण करता म्हारा दियर लक्ष्मणे दिवसने विषे वंशनी जालीमां रहेलुं एक महा अद्भुत खड्ग जोयुं. पढी तेमणे म्यानमांथी खड्गने खेंची तत्काल सर्व वंशजाली बेदी नाखी एटले तो कोइ स्वविद्यानुं साधन करता पुरुषने हणायेलो दीगो. पढी पोताना चित्तेने विषे खेद पामता लक्ष्मणे दयाने लीधे ऊट रामनी पासे आवी ते सघली वात कही. त्यार पढी विद्या साधन करनारनी माता पुत्रवधने लीधे क्रोधातुर अइ लक्ष्मणनी पाठल गइ; परंतु ते श्री रामने जोइने कामातुर अइ. श्रेष्ठ शीलधारी राम लक्ष्मणे तेनो आदर न कस्यो. ते उपरथी तेणे पोताना पुत्रवधनी वार्ता पोताना पतिने अने ज्ञाइने कही. पढी आकाशमार्गे अनेक विद्याधरोनी सेना आवी; तेनी साथे जेटलामां निर्जय एवा लक्ष्मण युद्ध करवा गया तेटलामां पाठल सिंहनादनो संकेत करी जेनुं मृत्यु पासे आव्युं ठे एवा रावणे कपट करी पतिने बेतरनीने म्हारुं हरण कर्युं ठे. हे ज्ञाइ ! हुं प्राणनो नाश अये पण शील रक्षण करीश.”

सीतानां आवां वचन सांजली नीतिमार्गे रहेलो विज्जीषण पोताना बंधु रावण पासे जइने तेने कहेवा लाग्यो के, “हे बंधो ! तें आ पोताना कुलनो अंत करनारुं शुं आरंभ्युं ? ए महासती कटपांते पण त्हारुं वाक्य अंगीकार करशे नहि. वली तुं राम लक्ष्मणवरुं थोमा कालमां कुलनो नाश करीश, माटे न्यायधर्मने विचारी जानकी पाढी रामने सोंप अने स्नेहवंत बंधुननी साथे पोतानुं साम्राज्य पद दीर्घकाल सुधी जोगव.” आम विज्जीषणे हित वचन कहां ठतां पण रावणे पोतानी कुमतीनो त्याग कस्यो नहि. कह्युं ठे के—तसीव वाकुं होय त्यारे शुं नथी अतुं ? बलग-

वित रावणे विज्जीषणने कह्युं. “हे बंधो ! ए बे वनचरोथी तुं केम जय पामे ठे ? में अहिं आणेली ए सीता निश्चे मने अंगीकार करशे अने राम लक्ष्मण अहिं आवशे तो तेनुने हुं निश्चे मारी नाखीश. कहे, विद्याधर अने मनुष्यना युद्धने विषे कोइ बलवंत पुरुषे मने क्यारे पण जीत्यो ठे ?” विज्जीषणे फरी थी कह्युं. “जाइ ! पण ते ज्ञानिनुं वचन तो सत्यज ठे के, स्त्रीना हेतुथी त-मारा कुलनो क्षय रामथी थवानो ठे. में तमारी जक्तिने लीधे दैवज्ञनुं वचन मिथ्या करवाने दशरथ जूपने माख्यो हतो, ठतां ते एम न होय तो पोतानी नगरी प्रत्ये पाठो क्यांथी आवे ? माटे हुं विज्ञापना करुं तुं के, “निश्चे ज्ञावी अ-न्यथा थवानुं नथी.” एम पोताना मनमां विचारी जानकी पांठी रामने अर्पण करो.” पंठी रावण विज्जीषणनां वचनने नहिं गणकारतो तत्काल सीताने पु-ष्पक वैमानने विषे बेसारी आकाशमार्गे चाड्यो अने कहेवा लाग्यो के, “हे जड़े ! कदलीगृहथी मनोहर एवा आ बगीचान, क्रीमा शैलने विषे नाना प्र-कारनी मणिमय म्हाटी गुफान अने राजहंसादि मिथुनोए सेवन करेलां जल-वाली क्रीमा करवानी वाव्यो, सरोवर विगेरे जे आ मुख्य जलाशयो देखाय ठे तेनुने विषे हे सुंदरी ! म्हारी साथे निरंतर क्रीमा कर. कारण हुं तने इच्छित वस्तु आपवाने कल्पवृक्षरूप तुं.” आ प्रमाणे रावणे मधुर वचनथी सीताने बहु लोप्तावी; परंतु ते तो पोताना पति श्रीराम नामनो जप करती मौन धा-रण करीनेज रही. आम रामने विषे स्थीर चित्तवाली सीताने जाणी रावण तेने फरी तेज स्थानके (पोताना उद्यानमां) मूकी पोताने घेर गयो.

हवे अहिं विज्जीषण, मुख्य प्रधानोनी साथे एकांतमां विचार करता क-हेवा लाग्यो के, “हे प्रधानो ! तमे म्हारुं हितकारी वचन सांजलो. पूर्वे आ पणो स्वामी रावण पोताना जुजबलने लीधे सैन्यथी पण वधारे बलवान् ह-तो; परंतु ते हवणां श्री रघुपतिनी प्राणप्रियानां हरणथी बहु अल्प बलवालो थइ गयो ठे. मनुष्योने एक पण कामासक्ति अनर्थनुं कारण थाय ठे, तो पंठी नरक आपनारी परस्त्रीयोमां आसक्ति करवी तेनुं तो शुंज कहेवुं ? माटे हे मंत्रियो ! तमे रावण पासे जइ तेने कहो के, तुं निश्चे श्री रामनी स्त्रीना ह-रणथी पोताना कुलनो अने पोतानो नाश न कर. कुलनो क्षय करनारी ए जानकीने त्यजी वइ पोताना वंधुपुत्रादि युक्त आ अमित एवी राज्य लक्ष्मी

जोगव्य. " मंत्रियोए कह्युं. " अमे राजा रावणने कुव्यसनथी दूर करवा तथा श्रेष्ठ रस्ते स्थापन करवा समर्थ नथी; परंतु जेम हाथीने श्रेष्ठ रस्ते चलाववा एक अंकुशज समर्थ ठे तेम ए राजा रावणने पण कुव्यसनथी दूर करवा तथा न्याय रस्ते स्थापन करवा आप एकज समर्थ ठे. " पढी विज्जीषणे तेउ ने कह्युं. " हे सचिवो ! शुं करीए ? कारण म्हारुं गुणकारी हित वचन रावण मानतो नथी. निश्चे कोइनी ज्वितव्यता अन्यथा अती नथी, तो पण म्होटा पुरुषोए क्यारे पण पोतानो उद्यम ठेरुवो नहि. " आम कही ते विज्जीषणे प्रथम लंकाना बहु उंचा एवा किल्ला उपर यंत्रो गोठव्या अने त्यां चारे बाजुंए कांगरा उपर बलवान् राक्षसो राख्या. वली पोताना ज्ञाइना रक्षण माटे ठेकाणे ठेकाणे अनेक योग्य विचक्षण चर पुरुषो स्थाप्या.

हवे अहिं किष्किंधा नगरीने विषे सीताना समाचार न मलवाथी राम कृष्णपक्षना चंडनी पेठे अत्यंत दुर्बल अवा लाग्या. एक दिवस तेवी अवस्था-वाला श्री रामना कहेवा उपरथी लक्ष्मण अत्यंत क्रोध धरता ठता पोताना धनुष्य बाण लइ सुग्रीवनां घरे गया. " आ लक्ष्मण अत्यारे क्रोध पाम्या ठे. " एम धारी द्वारपालकोए पण तेमने रोक्या नहि; तेथी ते तत्काल सुग्रीवना अंतःपुर प्रत्ये गया. लक्ष्मणने आव्या सांजली जय पामता सुग्रीवे सन्मुख आवी हाथ जोम्नीने प्रणाम कख्या. लक्ष्मणे क्रोध करीने कह्युं. " अरे कपीश्वर सुग्रीव ! तुं तो निःशंक अइने जोगो जोगवे ठे अने राम तो सीताना विरहनी व्यथा सहन करे ठे. तें कह्युं हतुं के, हुं थोमा दिवसमां जानकीनी शोध लावी आपीश; पण हवे तो तने राज्य मलवाथी टाढ वाती हशे. शुं आ योग्य ठे ? हवणां ऊट सीतानी शुद्धिने माटे नठ अने प्रतिज्ञाना जंगथी साहसगतिना मार्गने न पाम. अर्थात् मृत्युनी इच्छा न कर. " लक्ष्मणनां आवां वचन सांजली जय पामतो सुग्रीव तेमना चरणने नमस्कार करीने कहेवा लाग्यो के, " हे विज्जो ! आप म्हारा अपराधनी क्षमा करो. " आम लक्ष्मणनी विनैती करी कपीश्वर सुग्रीवे अनेक सुजटो सहित श्री रामनी पासे जइ तेमने प्रणाम कख्या. पढी तेणे पोताना सेवकोने आज्ञा करी के, " हे सुजटो ! तमे सर्व पृथ्वीने विषे जानकीनी शोध करो. " आ प्रमाणे पोताना पतिये आज्ञा करेला सुजटो गाम, खाण अने पुरादिकने विषे जानकीनी शोध करवा चाळ्या.

આ અવસરે જામંદલ પણ સીતાના હરણને સાંજલી અત્યંત દુઃખ ધર-
તો ઠતો રામની પાસે આવ્યો. કહ્યું છે કે-પ્રેમનો સમય તો તેજ કહેવાય
છે. વિરાધ પણ સેના સહિત રામની સેવા કરવા માટે તત્કાલ આવી પ-
હોચ્યો. કહ્યું છે કે-ઋક્તિના ઝરારૂપ ઋક્ત જનો પોતાના સ્વામીને અવસરે
સેવે છે. પઠી સુગ્રીવ પોતે પણ સીતાની શોધ કરવા માટે આકાશ માર્ગે
થઈ કંબુદ્વીપમાં રહેલી સુરસંગીતાર્થ નામની પુરીપ્રત્યે ગયો. ત્યાં તે દ્વીપનો
અધિપતિ રત્નજટી સુગ્રીવને આવેલો જોઈ વિચાર કરવા લાગ્યો કે, “શું
મ્હારી વિદ્યાના હરણથી પણ અસંતોષી રહેલો રાવણ હવે મ્હારા પ્રાણનેજ
હરણ કરવા આવ્યો છે કે, તેણે અહિં સુગ્રીવને મોકલ્યો છે?” આમ વિચારી
જેટલામાં તે નગરીમાં નાસી જવાનું ધારે છે તેટલામાં તે રત્નજટીને સુગ્રીવે
કહ્યું. “અરે ! આકાશ પ્રત્યે ચાલવાને તૈયાર થયેલો તું કેમ નિરુદ્ધમી થઈ ગ-
યો ? અર્થાત્ હવે તું કેમ આકાશ માર્ગે ચાલી શકતો નથી ? ” પઠી શાંત
થયેલા રત્નજટીયે સુગ્રીવને કહ્યું. “હે સુગ્રીવ ! સાંજલ. વૈદેહીનું હરણ કરીને
તુરત નાસી જતા રાવણે મ્હારી વિદ્યાનું હરણ કરી લીધું છે; તેથી મ્હારી આ-
કાશ ગતિ સ્થલિત થઈ છે.” પઠી સુગ્રીવે સીતાની શુદ્ધિના બીજરૂપ રત્નજ-
ટીને તત્કાલ રામની પાસે આણ્યો. ત્યાં રત્નજટીયે વિયોગથી દુઃખી એવા રામ-
ને પ્રણામ કરીને કહ્યું કે, “પુષ્પક વૈમાનમાં બેઠેલા રાવણે સીતાનું હરણ ક-
ર્યું છે. તે વચ્ચે “હે દાશરથે ! હે લક્ષ્મણ બંધો ! હે જામંદલ ! આ અધમે
વલાત્કારે હરણ કરેલી મને ઝટ રક્ષણ કરો !!” આમ વિલાપ કરતી સીતાને
મ્હારા નગરને વિષે સાંજલીને હું ચમ્પૂ લઈ તત્કાલ રાવણની પાસે ગયો; પરંતુ
તેણે ક્રોધ કરી મ્હારી સર્વ વિદ્યાનું હરણ કરી લીધું એટલે તો દિન એવો હું
તેને જોઈ રહ્યો અને તે લંકાને વિષે ચાલ્યો ગયો.”

રામ આ પ્રમાણે સીતાની ઉત્તમ શુદ્ધિ પામી વહુ હર્ષ પામ્યા અને ર-
ત્નજટીને આલિંગન કરી તેની વારંવાર પ્રશંસા કરવા લાગ્યા. પઠી તેમણે
સુગ્રીવ પ્રમુખ વલંત યોદ્ધાને પૂછ્યું કે, “હે સુજાટો ! કહો. તે લંકા અહિં-
થી કેટલે દૂર છે ?” રામના આવા પૂછવા ઉપરથી ઉદ્વેગ પામેલાના સમાન
દેશાત્તા તેણે કહ્યું કે, “રાવણ રાજા શત્રુ ઠતાં તે ન પ્રવેશ કરાઈ શકાય
એવી લંકાપ્રત્યે જવું મર્યું. કારણ યુદ્ધમાં વિજયી એવો તે પોતાના વંધુરૂપ

જુજથી, ડુર્ગથી, પુત્રોથી અને સેના વિગેરેના બલથી અત્યંત ગર્વધારી થઈ સ-
મગ્ર શત્રુનું પણ તૃણ સમાન ગણતો નથી. ” રામે ફરીથી કહ્યું. “ હે જૂપો!
આપણે જય પરાજયની વાર્તાથી શર્યું; પણ તે પરસ્ત્રીનો ચોર રાવણ મને
દેખાતો. પછી તે લક્ષ્મણનાં શસ્ત્ર સમૂહના પ્રહારથી વ્યથિત આત્માવાલા રા-
વણના વિદ્યાબલને જાણશું. ” લક્ષ્મણે ક્રોધ કરીને કહ્યું. “ ઓરે ! તમે રાવ-
ણને કેમ વચાણો છો ? જે સીતાનું હરણ કરીને ચોરની પેઠે નાસી ગયો તે
શું બલવંત કહેવાય રહ્યો ! હું રાક્ષસો, વિદ્યાધરો અને જૂપતિનનાં જોતાં ઘાતાં
આંગણને વિષે તે રાવણના મૌલિમંદુલને પાત્રી નાચીશ. ” જાંબુવાને કહ્યું.
“ જો આપની શત્રુને મર્દન કરનારી શક્તિ છે તો તે સત્ય; પરંતુ પૂર્વે અનંત-
વીર્ય નામના મુનિયે કહ્યું છે કે, જે પોતાના બલથી કોટિશિલાને ઉપારુશે
તેજ યુદ્ધને વિષે પ્રબલ એવા રાવણને હણી શકશે. ”

જાંબુવાનનાં આવાં વચન સાંજલી લક્ષ્મણે કહ્યું. “ તે પણ કૌતુક જોઈ-
એ. ” પછી રામની આજ્ઞાથી અનેક વિદ્યાધરોએ તે કોટિ શિલાને ત્યાં આણી એટલે
શત્રુનું મર્દન કરનારા લક્ષ્મણે તે યોજનપ્રમાણ શિલાને પોતાના દક્ષિણ હા-
થવતી ઢીંચણ પર્યંત ઝંચી કરી. તે વચ્ચે આકાશમાં દેવતાનું જયજય
શબ્દ કસ્યો અને “ આ વાસુદેવ, ચિરકાલ પર્યંત જીવો. ” એમ કહી પુષ્પનો
વર્ષાદ વરસાવ્યો. પછી થયો છે નિશ્ચય જેમને એવા તે સુગ્રીવાદિક રામ પાસે
આવીને તેમની પાસે વિચાર કરવા બેઠા. સુગ્રીવે કહ્યું. “ નિશ્ચે તમારાથી
રાવણ હણાશે, તો પણ ત્યાં કોઈ ચતુર દૂતને મોકલવો જોઈએ. તે દૂત લંકા
પ્રત્યે જઈ સીતાને મુક્ત કરવાનું વિગ્નીષણને કહેશે. કારણ તે નીતિવાન અને
ચતુર છે. જો નીતિ વચનના બોધથી રાવણ સીતા આપણને અર્પણ કરશે તો
કાર્ય સિદ્ધિ સુખથી થઈ જશે; પરંતુ ગર્વધારી રાવણ અને ન્યાયવંત વિગ્નીષણ
તમારું કહેવું નહિ માને તો પછી અમે તમારા પક્ષમાં રહીશું, માટે પ્રથમ કોઈ
સમર્થ શ્રેષ્ઠ દૂતને ત્યાં મોકલો. વલી અમે હવણાં એમ પણ સાંજલ્યું છે કે, લં-
કાને સારી રીતે રક્ષણ કરી લીધી છે. ” પછી સુગ્રીવ વિશ્વજૂતિને મોકલી વજ્રના
કબોટાવાલા હનૂમાનને બોલાવી તેની સાથે રામ પાસે આવીને કહેવા લાગ્યો
કે, “ હે સ્વામિન્ ! સર્વ કપિજાતોને વિષે આ હનૂમાન વડુ બલવાન્ છે, માટે એને
દૂતકાર્ય કરવા મોકલો. ” હનૂમાને રામને પ્રણામ કરીને કહ્યું. “ આ કપિ-

નુને વિષે અનેક સુન્નટો ઢેઠતાં પણ સુગ્રીવમ્હારું વચાણ કરે છે. હે સ્વામિનું! હું જનકસુતા સહિત લંકાને નચામી અહિં લાવું કે, પુત્રાદિ પરિવાર સહિત રાવણને બાંધી અહિં લાવું? અથવા રાવણને ત્યાંજ મારી ફક્ત સીતાને અહિં લાવું? આપની જેમ મરજી હોય તેમ આજ્ઞા કરો.” રામે હર્ષિત થઈને કહ્યું. “તમારે વિષે સર્વ સંજ્ઞા છે; પરંતુ હવણાં લંકા પ્રત્યે જઈ સીતાને મલો અને એક બીજાની જાણને માટે આ મ્હારી મુઝિકા તેમને આપી તેમનું શિશ્વામણિ અહિં તત્કાલ લઈ આવો. વલી તમારે સીતાને કહેવું કે, હે જઈ! તમારા ત્રિરહાનલથી રામ પુષ્પની શયને અંગારાની ગામીરૂપ માને છે. હે પ્રિયા! તું મ્હારા વિયોગથી પોતાના જીવિતને ત્યજીશ નહિ. કારણ કે, લક્ષ્મણ યુદ્ધને વિષે ધોળા વચતમાં રાવણને મારશે.” આમ સીતાના સમાચાર કહી રામ ફરી હનૂમાને કહે છે કે, “હે જાણ! કાર્યસિદ્ધિને માટે તત્કાલ ત્હારો માર્ગ કલ્યાણકારી થાત.” હનૂમાને હાથ જોમી રામને કહ્યું. “હે પ્રજ્ઞો! હું જ્યાં સુધીમાં લંકા પ્રત્યે જઈ અહિં પાઠો આવું ત્યાં સુધીમાં આપે અહિંથી બીજે ક્યાં જવું નહિ.” હનૂમાનનું એ વચન રામે કબુલ કર્યું.

પછી સુન્નટોથી વિંટલાયેલો હનૂમાન પોતાના વૈમાનમાં બેસી તેજથી વિરાજિત એવા સૂર્યની પેઠે આકાશ માર્ગે ચાલ્યો. રસ્તામાં તેણે મહેંડ પર્વત ઉપર મહેંડ નામના નગરને જોઈ વિચાર્યું કે, “આ મ્હારા માતામહ (માનાબાપ) મહેંડ જૂપતિનું નગર છે. એણે પૂર્વે મ્હારી માતાને ઘરમાંથી કાઢી મૂકી છે, માટે પ્રથમ એની સાથે યુદ્ધ કરું.” એમ ધારી હનૂમાને જંજા વગામી. આમ અકસ્માત રણસંગ્રામની જંજાનો શબ્દ સાંજલી બલવંત વિદ્યાધરાધિપતિ મહેંડ સજ્જ થઈ નગરની બહાર આવ્યો. યુદ્ધ ચાલ્યું તેમાં હનૂમાને મહેંડને જીત્યો, તે ઉપરથી તેનો પુત્ર પ્રસન્નકીર્તિ યુદ્ધ કરવા લાગ્યો. હનૂમાને તેને પોતાનો મામો ધારી માસ્યો નહિ; પરંતુ ફક્ત કૌતુકને માટે પોતાનું બલ દેખાવ્યું અને તેને રથમાં બેઠા ઠતાં પકમી લીધો. યુદ્ધ કરતા એવા બલવંત મહેંડને પણ તેણે પકમ્યો. પછી હનૂમાને પ્રણામ કરીને કહ્યું. કે, “હે માતામહ! હું તમારી અંજનાનો પુત્ર હનૂમાન છું. મેં મ્હારું બલ તેમને દેખાવવા માટે આમ કર્યું છે. હું રામની આજ્ઞાથી લંકાપ્રત્યે જાતું છું. રસ્તે અહિં આવ્યો એટલામાં તમે મ્હારી માતાને કાઢી મૂકી હતી તે વાત યાદ આવવાને લીધે મેં આ તમારી સાથે વૃથા મહા યુદ્ધ

करुं ठे. हे तात ! तमे म्हारो अपराध क्षमा करो अने श्री राम पासे जानु.”
आवां हनूमाननां वचन सांजली प्रसन्न थयेला महेन्द्र जूपतिये हनूमानने कहुं.
“ हे वत्स ! में तने पूर्वे नामथी तो श्रवण कस्यो हतो, पण आजे त्हारुं लो-
कोत्तर शौर्य जोयुं, ए म्हारां म्होटां जाग्य. तुं पराक्रमथी प्रसिद्ध थयो ठे. जा
तुं त्हारा पतिनुं कार्य निर्विघ्नपणे पूर्ण कर. ” महेन्द्र आ प्रमाणे पोताना जाणे-
ज हनूमानने विदाय करी पोते सैन्य सहित रामनी पासे गयो.

हवे वैमानमां बेठेला हनूमाने पण आगल जतां दधिमुख दीपने विषे
कायोत्सर्गे रहेला कोइ बे मुनियोने दीठा. वली ते मुनियोनी पासेना जागमां
तेणे कोइ त्रण कन्यानुने पण जोइ. ए सर्वेने दावानल फरी वलेलो होवाथी
तेज बली जवानी तैयारीमां हता. आम दावाग्निना संकटमां पमेलां ते सर्वेने
जोइ हनूमाने कृपाथी मेघनी पेठे समुद्रनुं पाणी लावी ते दावाग्निने सिंचन
करी दीधो. पढी तेणे ते बन्ने मुनियोने प्रणाम कस्या. कन्यानुए पण मुनियोने
वांथा. पढी कन्यानुए हनूमानने कहुं के, “ तमे आ बन्ने साधुनुं तथा अ-
मारुं दुःख क्षणमात्रमां नाश करुं ठे. ” हनूमाने पूछुं. “ तमे कोण ठो ? ”
तेनुए कहुं. “ हे बलवंत ! अमे दधिमुख नामना पर्वतने विषे रहेला गंधर्व-
राज नामना जूपतिनी वनमाला पत्नीथी उत्पन्न थयेली कन्यानु ठीए. अमने
परणवाना हेतुथी अनेक विद्याधरो अमारा पितानी प्रार्थना करे ठे. वली अं-
गारक नामनो विद्याधर तो अमारे विषे बहु अनुरागी अइ गयो; परंतु अमा-
रा पिताने कोइ रुचिकर न होवाथी अमारो कोइ साथे पाणीग्रहण कराव्यो
नहि. कारण पूर्वे अमारा पिताए कोइ नैमित्तिकने अमारा पति संबंधी पूछुं
हतुं; तो तेणे कहुं हतुं के, जे साहसगतिने हणशे ते तमारी पुत्रीयोनो जतरि
अशे. अमारा पिताए नैमित्तिके केहेलो वर न दीठो एटले अमारा पतिनी
जाण थवाने माटे तेणे अमारा सहित विद्यानुं साधन आरज्युं. तेमां वैरने
लीधे अंगारके विघ्न करवा माटे दावानल सलगाव्यो; परंतु ते तो अमारा उ-
पर उपकार करनारा तमोए तत्काल शमावी दीधो. जे मनोगामिनी विद्या ठ
मासे सिद्ध थाय ठे, ते पण अमने आजे तमारा प्रज्ञावथी सिद्ध अइ ठे. एथी
अमे वंधुनी स्थिति सहित रामना चित्तनो सर्व वृत्तांत जाणीए ठीए. तेमज
साहसगतीना मृत्युने पण जाणी लीधुं ठे. ” पढी ते त्रणे कन्यानुए हर्ष पा-

मता ठता पितानी पासे जइ पोतानो वृत्तांत कही संजलाव्यो ते उपरथी ते श्री राम पासे गयो.

पढी हनूमान आकाशमार्गे प्रयाण करी लंकाना उद्यान प्रत्ये आव्या. त्यां तेमणे उत्कट एवं राक्षसीनुं रूप जोयुं. राक्षसीये “अरे कपि ! तुं क्यां जाय ठे ? निश्चे तुं हवणां म्हारा रक्षणरूप थयेलो ठे.” एम कही तत्काल पोतानुं विकराल मुख पहोलुं करयुं. हनूमाने पण हाथमां गदा लइ तेनां मुख मां प्रवेश कस्यो अने पढी क्षण मात्रमां जीर्ण वस्त्रनी पेठे तेना उदरने चीरी बहार निकळ्या. राक्षसीये रचेलो कोट पण तेमणे पाद प्रहारथी तुरत तोमी नाख्यो. ते जोइ कोटनो रक्षक वज्रमुख युद्ध करवा आव्यो; तेने पण हनूमाने क्षणमात्रमां माख्यो. आथी अत्यंत क्रोधाकुल थयेली तेनी महाबलवंत लंकासुंदरी नामे स्त्री हनूमानने बोलावीने तेमनी साथे युद्ध करवा लागी. हनूमाने पण तेने युद्धरूप रंगमंरुपमां नर्तकीनी पेठे बहु नचावी. ठेवट शस्त्र क्षय थवाने लीधे युद्धथी निवृत्तेली ते कामदेव समान आकृतिवाला हनूमानने जोइ कामथी विह्वल थइ ठती हाथ जोमीने कहेवा लागी. “हे नरोत्तम ! पिताना घातथी उत्पन्न थयेला कोपने लीधेज में आपनी साथे युद्ध करयुं ठे; परंतु पूर्वे नै-मित्तिके आपने म्हारा र्त्तार थवानुं कहुं ठे, माटे हवे आप पूर्वपुण्यना योगथी म्हारो पाणीग्रहण करो.” पढी हनूमाने तेनो गांधर्व विवाहथी पाणी-ग्रहण कस्यो. पढी तेनी साथे ते रात्री क्रीडा करवामां निर्गमन करीने सवारे अनेक सुन्नटोथी रक्षण करायेली लंकापुरीप्रत्ये गया. त्यां तेमणे सत्कार पूर्वक विज्ञीषणना घरप्रत्ये प्रवेश कस्यो. विज्ञीषणे हनूमानने आववानुं कारण पूठयुं. ते उपरथी हनूमाने कहुं के, “हे विज्ञो ! हुं श्री रामनो दूत हुं अ ने तमे आ राक्षसोना कुलमां उत्तम ठो, माटे म्हारुं कहेवुं सांजलो. तमे रा-वणे रोकेली सीताने ठोमावो. नहिं तो ए लक्ष्मणथी नाशज पामशे. हे महामति ! बलवान् पण लोक विरुद्ध आचरण करवाथी नाशज पामे ठे. तो तमे तमारा वंधुने तत्काल बोध पमामो.” विज्ञीषणे कहुं. “आपे तेना संब-धमां बहु सारुं कहुं ठे. में पण एने पूर्वे सीताने त्यजी देवानुं कहुं इतुं; परंतु ने म्हारुं कहुं मानतो नथी. हे वंधो ! जो आप आ बात नहि मान ना हो तो हुं ने आपने क्यारेक देखामी आपीश.”

પઠી હનૂમાન ત્યાંથી નીકળીને દેવરમણ નિવાસમાં ગયા. ત્યાં તેમણે ત્રિજટા રાક્ષસીથી રક્ષણ કરાવેલી, અશોક વૃક્ષની નીચે બેઠેલી, અશ્વમેધ આંસુની ધારાથી વિરહરૂપ વૃક્ષને સિંચન કરતી, વર્ષાકાલને વિષે ગ્લાની પામી ગયેલી કમલીની પેઠે મ્લાન શરીરવાળી, વિરહ અગ્નિના તિલકા સમાન નિશ્વાસને મૂકતી, જૂતમંત્રની પેઠે રામ નામનો જપ કરતી, ક્ષીણ અંગીવાળી, ક્ષીણ અંશ ગયેલા લાવણ્યવાળી અને પોતાના કંપાલને વિષે હાથ મૂકીને અત્યંત દુઃખી અવસ્થામાં બેઠેલી સીતાને દીઠી. સીતાને આવી અવસ્થામાં જોઈ મનમાં બહુ દુઃખ થયેલા હનૂમાન વિચાર કરવા લાગ્યા. “ હા ! આ સતી આવી ધોર અવસ્થામાં પડ્યા છે ? મેં આજે પૂર્વના પૂણ્યને લીધેજ પોતાના શીલથી પવિત્ર અંગવાળી અને લાવણ્યથી મનોહર આકૃતિવાળી તેમજ સ્ત્રી-યોમાં મુકુટરૂપ આ સીતાને દીઠી છે. આ મહા સતીના વિયોગથી રામ દુઃખ કરે છે તે યોગ્ય છે. કારણ નિશ્ચય રતિ અને પ્રીતિનું પણ આવું રૂપ નથી. આ રાવણનેજ ધિક્કાર છે ! કારણ આ પવિત્ર અંગવાળી મહા સતીની ઇચ્છા કરી એણે નરકગતિ આપનારો પોતાનો નાશ વહોરી લીધો છે. ” આમ વિચાર કરીને તેમણે હર્ષને માટે રામના નામવાળી તથા દેવીપ્રકાંતિવાળી મુદ્રિકા સીતાનાં ચોભામાં નાંખી. સીતા તે મુદ્રિકાને જોઈ અત્યંત પ્રફુલ્લિત મુખવાળા થયા. આમ સીતાને પ્રસન્નમુખવાળા જોઈ ત્રિજટા રાક્ષસી, રાવણની પાસે આવી કહેવા લાગી. “ હે વિદ્વો ! આજે હવણા સીતા હર્ષિત દેખાય છે. ” તેનાં આવાં વચન સાંજીવી રાવણ મંદોદરીને કહેવા લાગ્યો કે, “ હે દેવી ! આજે પતિને ત્યાગ કરનારી સીતા મ્હારે વિષે સ્નેહવાળી થઈ છે, માટે તું ત્યાં જઈ તેને અહિં મ્હારી પાસે લાવ. કારણ એમ કરવાને ત્હારો અવસર આવ્યો છે. ” પઠી પતિની આજ્ઞાથી દેવી મંદોદરી સીતાની પાસે આવીને પ્રસન્નમુખવાળી સીતા પ્રત્યે સત્ત્વર કહેવા લાગી. “ હે સીતા ! વનેચર એવા રામને ત્યજી દઈ રાવણરૂપ પડેલો જાજ કે, જેથી કરીને સમર્થ એવી હું વિદ્યાધરી પણ ત્હારું દાસપણું અંગીકાર નાગપા. ત્હારા સ્વરૂપને લીધે રાવણ વિસ્મૃતિથી પોતાના યોગને અને વિધિને પણ બંધનને પા નથી. વળી તે હવણા ત્હારા સંગની ઇચ્છા કરે છે, માટે રામ પતિને દેખાવજઈ હૃદયમાં રાવણ પતિને ધારણ કર. ”

એવા મેધાવાં મંદોદરીનાં વચન સાંજીવીને ક્રોધથી આક્રોશ કરતી એવી સીતાએ

કહ્યું. “ અરે નિંદિત શીલવાલી ! કુમુખવાલી ! અને લજ્જા વિનાની ! તું મને આવું અશ્રાવ્ય વચન કેમ સંજ્ઞલાવે છે ? તું રાક્ષસની પત્ની હું, માટે ત્હારામાં ધર્મગુણ નથી. જેની સમીપે વિપત્તી આવી પહોંચી છે એવો ત્હારો દીન જ્ઞર્તા મને શું કરવાનો છે ? તે તો નિશ્ચે લક્ષ્મણના શસ્ત્રરૂપ અગ્નિવાલા રણ-સંગ્રામમાં પતંગપણું પામશે. તું મને ત્હારું મુખ નહિ બતાવ. ત્હારા આ કુવચનથી મ્હારા કર્ણોને ન વિંધ. ” આ પ્રમાણે સીતાયે ધિક્કારેલી મંદોદરી પોતાને ઘરે પાઘી ગઈ. સીતાનું સતીપણું પ્રત્યક્ષ જોઈ હર્ષવંત થયેલા હનૂમાને પ્રગટ થઈ અને હાથ જોમીને તેને સ્પૃષ્ટ આ પ્રમાણે કહ્યું. “ હે દેવી ! ચિરકાલ પર્યંત વિજયવંતા વર્તો. આજે તમારા દર્શનથી મ્હારા મ્હોટા જ્ઞાત્ય. સ્વરાદિ દૂશ્મનોને હણી હવણાં શ્રીરામ અને લક્ષ્મણ કિષ્કિંધા નગરીપ્રત્યે રહેલા છે. ત્યાં સુગ્રીવ અને મહેંડાદિ વાનર તથા વિદ્યાધરો, ઉત્તમ મહિમાવાલા દશરથના પુત્રને કુલ દેવતની પેઠે નિરંતર સેવે છે. રામના હૃદયને વિષે દાહ કરનારો તમારા વિયોગરૂપ અગ્નિ એવો સ્ફુરાયમાન થયો છે કે, તે સુહૃદોનાં વચનરૂપ અમૃતથી પણ શાંત થતો નથી. વલી સારા કુલમાં ઉત્પન્ન થયેલો પુત્ર જેમ પ્રીતિને માટે પોતાની માતાના દર્શનની ઇચ્છા કરે તેમ લક્ષ્મણ પણ રાત્રી અને દિવસ અત્યંત તમારીજ સ્પૃહા કરે છે. હે માત ! મને સુગ્રીવે બોલાવીને રામે તમારી સંજ્ઞાલ લેવાને માટે અહિં મોકલ્યો છે. મ્હારું નામ હનૂમાન છે. આ મુઝિકા રામે તમને ઐંધાણીને માટે મોકલી છે અને તમારો ચુસ્તામણિ તેમણે મંગાવ્યો છે. હું ત્યાં જઈશ પઠી બલવંત, સેના સહિત રામ અને લક્ષ્મણ પોતાના શત્રુ રાવણને મારવા માટે અહિં આવશે. ” સીતાયે હનૂમાનના સામું જોડને કહ્યું. “ હે નરોત્તમ ! તમે કોણ થો કે, જે મને જ્ઞર્તાની કલ્યાણકારી વાર્તાથી પ્રસન્ન કરો થો ? ” હનૂમાને કહ્યું. “ હે દેવી ! પવનંજય રાજાનો પુત્ર હનૂમાન તે આ હું પોતે કે, જે હવણાં રામનો દૂત થયો હું. ” આવા રામના કુશલ સમાચાર સાંજ્ઞલ્યા પઠી હનૂમાનના આગ્રહને લીધે સીતા તો વીશ દહામે પારણું કર્યું.

પઠી સીતાયે હનૂમાનને કહ્યું. “ હે વત્સ ! તું હવે અહિંથી ઝટ જુ; પરંતુ જા, નહિં તો તને અહિં રહેવાથી રાવણ વિગ્ન કરશે. ” અંજનાપુત્રે હાથ હો તો કહ્યું. “ હે માત ! આપ મ્હારા ઉપર વાત્સલ્યપણાને લીધે કહો થો; પ

करवाने तैयार थयेला म्हारी आगल ए रावण कोण मात्र ठे. जो आप आझा आपो तो तमने म्हारा स्कंध नपर बेसारी युद्धमां रावणने सैन्य सहित हणी श्री रामनी पासे तत्काल चाल्यो जानं. ” जानकीये विस्मयपामीने कह्युं. “निश्चे तुं सत्य कहे ठे. अहो ! शुं तें पराक्रमवने पोतानां प्रभु श्रीरामने तृप्ति नथी प-
मामचा ? परंतु म्हारे परपुरुषनो स्पर्श करवो योग्य नथी. वली तें जर्ता रामनुं कुशल कहीने म्हारुं पूर्ण हित कर्युं ठे. ” हनूमाने कह्युं. “एम हो. परंतु ए डुरात्मा रावणने कांडक चमत्कार तो बतावीश. कारण एने पण जाण थाय रे, रामना सैनीको पण आवा बलवंत ठता युद्ध करवा तैयार रहेला ठे. ” ए-
कही सीताये आपेला चूमारत्नने लइ अने तेमने प्रणाम करीने पढी हनू-
माने देवरमण उद्यानना सर्वे वृक्षोने वायुनी पेठे नखेनी नाखवानो आरंज कख्यो. आम देवरमण उद्याननो नाश थतो जोइ चारे दिशाना रक्षक राक्षसो क्रोधथी हनूमानने मारवा दोरुचा; परंतु हनूमाने वृक्षनी पेठे तेनुने एवा मा-
ख्या के, जेथी तेनु कागमानी पेठे तुरत नाशी गया. पढी उद्यानना रक्षकोनो नाश सांजली क्रोधातुर थयेला रावणे एक हजार सुजट सहित अक्ष नामना पोताना पुत्रने मोकल्यो. अक्ष हजार योक्षानुनी साथे परवख्यो थको हनूमा-
ननी साथे युद्ध करवा लाग्यो. युद्ध करवामां कुशल एवा हनूमानने एक ठता पण ते समरांगणमां जाणे हजाररूपवाला होयनी ! एम राक्षसो दे-
खता हता. “हनूमाने अक्षने अनेक राक्षसो सहित मारयो. ” ए वात सांज-
ली रावणपुत्र मेघनाद बहु क्रोधाकुल थयो. ज्यारे हनूमाने सर्वे सुजटोने त-
त्काल जीती लीधा त्यारे मेघनादपोते युद्ध करवा उठ्यो. पढी रणकर्मने विषे कुशल एवा ते बने सुजटो डुर्जय एवा हाथीयोनी पेठे युद्ध करवा लाग्या. ते-
मां रणना मर्मने जाणनारा तथा श्रमने जीतनारा तेनु बने जणा परस्पर एक बीजाना शस्त्रो नो रस्तामांज ठेद करता ठता शस्त्ररहित थइ गया.
ठेवट पोताना सर्व शस्त्रो नाश थवाथी क्रोधातुर थयेला वीर मेघनादे नागपासवने हनूमानने गाढ बांधी लीधा. जो के हनूमान ते नागपासना बंधनने चोरवामां समर्थ हता तो पण रावणनी सज्जामां पोतानुं पराक्रम देखामवाना हेतुथी तेमणे ते पाशो तोरुचा नहि. पढी जेनो विजय थयो ठे एवा मेघनादे बंधन करेला हनूमानने सुजटोनी पासे रावणनी सज्जामां बो-

લાવ્યા. ત્યાં રાવણે તિરસ્કાર સહિત હનૂમાનને કહ્યું. “ અરે કપિ ! તૈં આ શું કર્યું કે, જે મને ત્યજી દેશને વનેચર એવા રામનો આશ્રય કસ્યો ? એ રામ તો રાજ્યથી નૃષ્ટ થયેલો છે. તો પછી તેને રાજ્ય શી રીતે આપશે ? કારણ જે પોતે મૂંગો હોય તે બીજાને શી રીતે બોલતા શીખવે ? તું પોતે દૂત કાર્ય કરવા માટે આવ્યો છે, તેથી તું પોતાના તેજને નાશ કરે છે. કારણ કયો પુરુષ સુતેલા સિંહની કેશવાલી રેંચે ? ” હનૂમાને કહ્યું. “ અરે હર્ષુદિ દશાનન ! મેં ક્યારે ત્હારા ચરણની સેવા કરવાની પ્રતિજ્ઞા કરી હતી તે તો કહે ? પૂર્વે તું ન્યાયવંત હતો; તેથી શત્રુના સંકટમાં પમેલા ત્હારું મેં રક્ષણ કરેલું છે; પરંતુ હવે તું બ્રહ્મ પ્રતિજ્ઞાવાલો થયેલો હોવાથી સહાય કરવાને યોગ્ય નથી. વનેચર એવાય પણ નીતિમાર્ગને વિષે રહેલા દશરથ પુત્ર સેવા કરવા યોગ્ય છે અને પરસ્ત્રીનું હરણ કરવામાં ચિત્તવાલા ત્હારી સાથે જાણણ કરવું પણ યોગ્ય નથી. તૈં સીતાનું હરણ કર્યું એ વહુ મૂર્ખપણું કર્યું છે, જેથી તું સર્વ પ્રકારે પોતાના પ્રાણથી પણ રુષ્ટ થયેલો છે. અરે ! રામ તો દૂર રહ્યા; પરંતુ રુષ્ટ થયેલા લક્ષ્મણે પ્રહાર કરવા આરંભેલા તને વચાવવા કયો મૂર્ખ આવી શકે તેમ છે. હજુ પણ રામને જાનકી અર્પણ કર તો ત્હારો અર્થ નાશ થશે નહિ. કારણ એમણે ઊંઘી દીધેલોજ તું કેટલોક કાલ જીવી શકીશ. ” આવા હનૂમાનનાં વચન સાંજલી ક્રોધથી ત્રકુટીને ચમ્પાવી નેત્રને પહોલા કરતા રાવણે હુંકાર શબ્દ પૂર્વક હનૂમાનને કહ્યું. “ અરે અધમ વાનર ! નિશ્ચે તું મરવાની ઇચ્છાથીજ અહિં આવ્યો દેખાય છે. હુષ્ટ જાણણ કરનારા એવા ત્હારું મસ્તક હવે આ મ્હારા ચમ્પાવતી ઝેદી નાચું; પરંતુ તું દૂત ઠસ્યો છે. નીતિમાં દૂતને હણવાની ના કહેલી છે, એથીજ હે શઠ ! હું તને જીવતો મૂકું તું. ” આમ હનૂમાનને કહી વલી તેણે પોતાના સેવકોને કહ્યું કે, “ હે રક્ષકો ! આને માથું મુંઝવા પૂર્વક ગધેમા ઉપર વેસારી લંકાની અંદર ફેરવી અને લોકોની સમક્ષ રામના પદ્મનું ફલ દેખાતી મ્હારી નગરીથી વહાર કાઢી મૂકો. ” રાવણનાં આવાં વચનથી અત્યંત ક્રોધાતુર થયેલા પવનંજય રાજપુત્ર હનૂમાને વલથી પોતાનું શરીર કંપાવતા તત્કાલ નાગપાસના બંધનોને તોડી નાખ્યા અને “ અરે ! તું મ્હારી આ પ્રમાણે વિમંવના કરે છે ? ” એમ કહી વિજલીના ગર્જારવની પેઠે આકાશમાં ઊઠલી મહા તેજવાલા તેમણે વજ્રસમાન પોતાના પાદપ્રહારથી રાવણ મસ્તક ઉપર રહેલા મણિવાલા મુકુટોને તેના પરાક્રમની સાથેજ

कुंजारना वासएनी पेठे चूर्ण करी नाख्या. “ अरे सुजटो ! पकमो ! पकमो !! एने मारो ! मारो !! ” एम रावण कहेवा लाग्यो एटलामां तो हनूमाने पाठा आकाशमां उठली पाटुथी लंकाना किछ्वाने, मंदिरोने अने सुजटो समूहोने खंरु खंरु करी नाख्या. पढी तेजना समुद्ररूप अने अखंभीत गतिवाला हनूमान तत्काल रामादिकना जोता ठतां तुरत रामना सैन्यप्रत्ये आव्या. त्यां तेमणे सीतानो चूमामणि रामना हस्तने विषे मूकी प्रणाम कर्या. रामेतेने हर्षथी पूठ्युं. “ हे हनूमान ? तमे जले आव्या देवी कुशल ठे ? तमने मार्गने विषे कोइए रोक्या तो नथी ? आम रामना पूठवा उपरथी हनूमाने हर्ष पूर्वक तेमने कह्युं.

हे नाथ ! हुं आपना चरणने नमस्कार करी अहिंथी चाल्यो अने अनुक्रमे लंकामां ज्यां देवरमण उद्यानने विषे सीता हता त्यां गयो. में तेमने आपनी मुडिका आपीने कुशल वार्ता कही; तेथी ते जानकी बहु आनंद पाम्या. तमारा नाम मंत्रना जापथी पवित्र एवा सीताने में ते दिवसे बहु आग्रहथी विश दहामे पारणुं कराव्युं. हे स्वामिन् ! त्वारं पढी तमारा प्रसादथी चूमामणिने लइ, अनेक राक्षसो सहित अक्षपुत्रने हणी, लंकाना किछ्वाने तोमी सर्वमे अत्यंत क्षोभ उपजावी हुं अहिं आपना चरणकमलनी पासे कुशलपणे आव्यो हुं. ” हनूमंत वीरनां आवां चमत्कारी चरित्रने सांजली हर्षित थयेला लक्ष्मण विगेरे तेनी बहु प्रशंसा करवा लाग्या. म्होटी विरह व्यथारूप सर्पणना क्लेशने नाश करवामां समर्थ ते राम जाणे निश्चे पोतानी प्रियना संयोगनी शुद्धिने अर्थे सत्यकारपणुंज होयनी ! एवा जनक राजपुत्रीये मोकलेला चूमामणि रत्नने पोताना हृदयमां धारण करीने दीर्घकाल सुधी बहु आनंद पाम्या.

इति श्री पद्म चरित्रे विरोधादिसंबंधेहनूमदूतवादानुवर्णनो

नाम षष्ठः प्रस्तावः ॥ ६ ॥

पढी रावणनो घात करवाने प्रतिज्ञा करनारा लक्ष्मणे श्री राम सहित सारा दिवसे शुभ मुहूर्तमां प्रयाण कर्युं. ते वखते रामना सैन्यने विषे विराध सहित सुग्रीव, जामरुल, नील, जांबुवान हनूमान अने महेन्द्र विगेरे महा बलवंत विद्याधरो एकठा थया हता. बलवंत खेचरोना वाहन हाथीयो, घोडां तेमज पालांथी पूर्ण एवा असंख्य सैन्यथी अने तेजना वैमानना समूहथी

આકાશ તથા સૂર્યનું નિર્મલ પ્રતિબિંબ આઘાદિત થઈ ગયું. શીઘ્ર પ્રયાણથી જૂ-
 મીને નહાવવા કરી મહા સમુદ્રની ઉપર વિચરતા વિદ્યાધરો અનુક્રમે અસંખ્ય
 સૈન્ય સહિત વેલંધર નામના નગરપ્રત્યે આવી પહોંચ્યા. આ નગરમાં ત્યાંના બ-
 લવંત સમુદ્ર અને સેન નામના બે રાજાનું રામની સાથે યુદ્ધ કરવા આવ્યા; પ-
 રંતુ તેમને તો વિદ્યાધરોના અધિપતિ એવાં નલનીલે તત્કાલ બાંધી લીધા. પછી
 રામની આજ્ઞા પાલવામાં તત્પર થયેલા તે નમ્ર એવા બંને રાજાનું શ્રી રામે
 તેમનાં રાજ્યને વિષે સ્થાપ્યા. કહ્યું છે કે—સત્ પુરુષોનો મ્હોટો પ્રસાદ તત્કાલ
 સફલ થાય છે. સમુદ્ર જૂપતિયે પોતાની ઉત્તમ રૂપવતી ત્રણ પુત્રીયો હર્ષપૂર્વક
 લક્ષ્મણને આપી. કહ્યું છે કે—સકુળથી શોભતા પુરુષનું ગૌરવ કોણ નથી ક-
 રતું ? અર્થાત્ સર્વ કરે છે. પછી તે બંને રાજાનું અતિ આગ્રહને લીધે અતિ
 ગૌરવથી રામ આગલ પ્રયાણ કરવામાં ઉત્સુક બતાં એક રાત્રી ત્યાં રહ્યા. પ્રજ્ઞા-
 તે સકલ વિશ્વને પૂરી દેનારા પ્રયાણના વાર્તાઓના શબ્દપૂર્વક તેનું પ્રયાણ
 કર્યું અને અનુક્રમે સુવેલ પર્વત પાસે આવી પહોંચ્યા. ત્યાં શ્રી રામે સુવેલના-
 અને પણ પોતાને સ્વાધિન કસ્યો. ત્યાં પણ તેના આગ્રહથી એક રાત્રી રહી સેના
 સહિત રામ આગલ ચાલ્યા અને લંકાદ્વીપની પાસેના હંસદ્વીપની પાસે આવી પહોં-
 ચ્યા. ત્યાંના રાજા હંસરથને જીતી સર્વ વિદ્યાધરોથી સેવન કરાવેલા અને શત્રુરૂપ
 અંધકારને નાશ કરવામાં સૂર્યરૂપ શ્રી રામ નિર્જયપણે ત્યાં રહ્યા. આ વખતે લંકા-
 ના રહીશો પણ પોતાના ઉપર ઘમાડ કરી આવેલા દશરથ પુત્ર રામને સૈન્ય સહિ-
 ત જોઈ ક્રોધ પામ્યા. તેમજ અતિ બલિષ્ઠતાને લીધે ગર્વ ધારણ કરનારો અને
 દૂર્ગમાં રહેલો રાવણ પણ ક્રોધ પામ્યો. પછી રાવણની સેવા કરવામાં તત્પર
 એવા પ્રહસ્ત, હસ્ત, મારીચિ અને સારણ પ્રમુખ અનેક વિદ્યાધર પતિયો યુદ્ધ
 કરવાને તૈયાર થયા. મહા પ્રચંદ ક્રોધથી સિંહાસનને કંપાવતા એવા અને યુદ્ધ
 ક્રીડામાં ચપલ એવા રાવણે પણ તત્કાલ સંગ્રામનો પટ્ટા વગાડ્યો. આ વ-
 યતે વિચક્ષણ અને વિવેકવાન્ વિજ્ઞીષણે આવીને આદરપૂર્વક રાવણને કહ્યું.
 “હે જાણી ! ફરીથી સ્થીર મનવાલો થઈ પોતાના હિતને માટે મ્હારું એકવાર
 વચન સાંજીવ. તેં પ્રથમથીજ વિચાર કસ્યા વિના પરસ્વી હરણરૂપ પાપકર્મ
 કર્યું છે એજ પોતાના વંશને મલીન કરનારું, પોતાનો અંત કરનારું અને જીવાં-
 ને નિશ્ચે દુર્મતિ આપનારું છે. બલવંત રામ પોતાની પ્રાણપ્રિયા સીતાને પાછી

વાલવાને અહિં આવ્યા છે. તે તને થોડા કાલમાં ગરુડ જેમ સર્પનો નાશ કરે તેમ નાશ પમાડશે. જો કે દેવાદિકથી ન જીતાય એવા અને રઘુવંશમાં उत्पन्न થયેલા તે રામ લક્ષ્મણ વીર તો દૂર રહ્યા; પરંતુ ત્હારાથી તેમનો એક સેવક હનૂમાન પણ જીતાવો અશક્ય થયો. હે બંધો ! તે પોતાના વંશના વિનાશને માટે તે जनक राज्यपुत्रीને અહિં લાવેલી દેखाય છે. તું પોતાની કુબુદ્ધિથી સ્વર્ગ સમાન પૃથ્વીનાં આન્નૂષણરૂપ પોતાના રાજ્યને વૃથા ન હારી જા. ” તે વચ્ચે મહા મેઘના સમાન શબ્દવાલો અને મંદરાચલના સમાન ધૈર્યવાલો મેઘનાદ બોલ્યો. “ અરે વિઙ્ગીષણ ! તું શત્રુના સમૂહને દેખવા માત્રથી જ શા માટે બી-કણપણું ધારે છે ? કારણ તું દેવ, દાનવ અને મનુષ્યોથી નિરંતર ન જીતી શકાય એવા પિતાથી રાવણ રાજાને જાણતા ઢતાં પણ નપુંસકપણાથી અમારા સર્વેનું વૃથા જનૂપણું દેખાતી આપે છે. વલી હે મૂઢ ! અમારા પરાક્રમોને જાણતા ઢતાં તું સર્વ પ્રકારના વિદ્યાબલથી રહિત અને વનેચર એવા એ રામ લક્ષ્મણને વૃથા વચાણતો ઢતો શું લજ્જા નથી પામતો ? નિશ્ચે ત્હારા આવા વિચારથી ધીરજતાનો લોપ કરનારો તુંજ પ્રથમ શત્રુરૂપ છે. ” આવાં રાવણપુત્ર મેઘનાદનાં વચન સાંજલી અત્યંત ક્રોધ પામેલા વિઙ્ગીષણે કહ્યું.

“ અરે ડુર્મુખ ! તુંજ શત્રુરૂપ છે અને પોતાના વંશને વિષે વિનાશનું કારણ થયો છે. કારણ જે તું પોતાના બંધુનું કહેલું હિતાહિત જાણી શકતો નથી. વલી કામાતુર એવો ત્હારો પિતા અને તું બન્ને જણા મંદ ઢો, માટે સૂ-ર્વના શિરોમણિ એવા તમે બન્ને જણા ડુર્જય એવા શત્રુરૂપ સમુદ્ધને વિષે પમ-શો. ” વિઙ્ગીષણનાં આવાં વચન સાંજલી તીવ્રકોપરૂપ અગ્નિથી તપ્ત થયેલા આત્માવાલો રાવણ સિંહાસનથી ડઠી નીતિના વનરૂપ વિઙ્ગીષણને મારવા માટે દોડ્યો. પઢી ક્રોધથી વિકરાલ થયેલો વિઙ્ગીષણ પણ એક મ્હોટા સ્તં-ભને ડપાતી તત્કાલ રાવણને મારવા માટે સામો દોડ્યો. કહ્યું છે કે—જે પો-તાના બંધુને મારવાનું ધારે તે બંધુ ઢતાં શત્રુજ સમજવો. આ વચ્ચે તત્કાલ કુંજકર્ણે આવીને તે બન્નેને નિવાર્યા. પઢી રાવણે કઠોર વચનથી જનકર કો-પવાલા વિઙ્ગીષણને કહ્યું. “ અરે શત્રુના પક્ષપાતિ ! તું મ્હારા રાજ્યથી ડટ-ચાલ્યો જા ! ચાલ્યો જા ! ! ” આમ રાવણે તિરસ્કાર કરેલો વિઙ્ગીષણ તત્કાલ રામના સૈન્યપ્રત્યે ગયો, જ્યારે વિઙ્ગીષણ રામના સૈન્યપ્રત્યે ગયો ત્યારે તેની પા-

ઠલ ઝગ્ર એવા વિદ્યાધરોની અને રાક્ષસોની અકોહિણી પ્રમાણ બહુ સેના જેમ હાથીની પાઠલ ઉત્તમ હાથણીયો જાય તેમ ગઈ. આવતા એવા વિઝ્ઞીષણને જોઈ રામના સેવકો પ્રથમ તો કોજ પામી ગયા; પરંતુ એટલામાં તો વિઝ્ઞીષણે પોતાનું આવવાનું રામને જણાવવા માટે સેવક મોકલ્યો. સેવકે શ્રી રામને વિઝ્ઞીષણના આવવાની ખબર આપી. આ વચ્ચે તે સેવકને જોઈ વિશ્વાસપાત્ર થઈ ગયેલું સર્વ વાનરોનું સૈન્ય રામને કહેવા લાગ્યું.

“આ ક્રૂર હૃદયવાળા રાક્ષસો દંત્રયુક્ત હોય છે, માટે પ્રથમ તેની જાણ-ણ વિગેરે ચિન્હોથી પરીક્ષા કરીને પઠી તેને આપની પાસે બેસારવો.” સેવકોનાં આવાં વચન સાંજલી દૂતે કહ્યું. “એ વિઝ્ઞીષણ મહા વિદ્યાને ધારણ કરનારો, ઉત્તમ ધર્મવાન, નીતિમાં કુશલ અને વિનીત છે. એણે સીતાને ઢોઢાવવા માટે રાવણને બહુ બહુ કહ્યું. એ ઝપરથી રાવણે ક્રોધ પામી તેને કાઢી મૂક્યો છે, માટે આપના શરણે આવેલો છે.” આવાં સેવકનાં વચન સાંજલી રામે તેને દ્વારપાલ મારફતે પોતાની સજ્ઞામાં બોલાવ્યો. વિઝ્ઞીષણે સજ્ઞામાં આવી રામના ચરણને વિષે નમસ્કાર કસ્યા એટલે રામે તેને તત્કાલ બન્ને જુજાથી આલિંગન કર્યું. આ વચ્ચે રામના વક્ષસ્થલને વિષે જાણે સુંદર નીતિ અને તત્વનો મેલાપ થયો હોયની ! એમ તેણે બન્ને જણા શોજવા લાગ્યા. પઠી વિઝ્ઞીષણે હાથ જોમી શ્રી રામને કહ્યું. “હે પ્રજ્ઞો ! અન્યાયમાર્ગે રહેલા બંધુ રાવણને ત્યજી દઈ ન્યાયમાર્ગે રહેલા આંખ મહારાજાની સેવા કરવાને હું આવેલો છું; માટે પોતાના સેવકરૂપ મને અંગીકાર કરો.” વિઝ્ઞીષણનાં આવાં વચનથી અતિ પ્રસન્ન થયેલા રામે કહ્યું. “હું તને લંકાનું અધિપતિપણું આપીશ.” કહ્યું છે કે—તત્કાલ પ્રસન્ન થયેલા ચિત્તવાળા મ્હોટા પુરુષો શું નથી આપતા ? અર્થાત્ સર્વ વસ્તુ આપે છે.

પઠી રામ તે હંસઘ્રીપમાં આવેલ દિવસ રહી બહુ ધૂલથી આકાશને ઢાંકી દેતા સૈન્ય સહિત આગલ ચાલ્યા. અનુક્રમે તેમણે લંકાપુરીના સીમાને આવી વિશ યોજન પ્રમાણ જૂમીને રોકી અગણ્ય એવા સૈન્યના હાથી, ઘોડા અને પાયદળના કોટિ શબ્દથી દિશાનું પૂર્ણ કરતા પડાવ કસ્યો. આ વચ્ચે રાવણના સૈન્યને વિષે પણ રોમાંચિત થયેલા હસ્ત, પ્રહસ્ત, શુક અને સારણ વિગેરે અનેક મુખ્ય રાજાનું શત્રુ રૂપતિયોની સાથે યુદ્ધ કરવા તૈયાર થયા. રાવણ

પૂર્ણ અતિ ઘાઠ અંતર્વર્ણી વજ્ર સમાન કવચને ધારણ કરતો દિવ્ય શસ્ત્રથી પૂર્ણ એવા રથ ઉપર બેઠો. મહા શ્રેષ્ઠ વીર્યના કુંજ સમાન અને શત્રુની સેનારૂપ લતાવનને નુકસાની નાકવાને કુવામારૂપ કુંજકર્ણ પણ પોતાના જાણની પાઠ-લતૈયાર થયો. રણસંગ્રામરૂપ મહાસમુદ્રને મથન કરવાને મંદરાચલ સમાન પ-રાક્રમવાલો મેઘનાદ પોતાના ન્હાનાજાઈ મેઘવાહન સહિત નિરંતર રાવણના બંને પરુખાને સેવવા લાગ્યો. વલી સુકુમાર દેહવાલા અને પવિત્ર એવા રાવણ-ના બીજા હજારો પુત્રો યુદ્ધમાં પાષાણની પેઠે અતિ કઠોર અંગવાલા થઈ ત-ત્કાલ પિતાની પાઠલ ચાલ્યા. જાણે હાલતા ચાલતા એવા પર્વતોજ હોયની ! એવા વચ્ચેતરવાલા હાથી, ઘોડાનું, શસ્ત્રથી ઝરપુર એવા રથો અને સર્વ પ્રકાર-નાં અસ્ત્રોને ધારણ કરનારા પાલાનું તૈયાર થયા. વૃદ્ધિ પામેલા શૌર્યવાલો સેના-પતિ આ પ્રમાણે સેના તૈયાર કરી રાવણની પાઠલ ચાલ્યો. કહ્યું છે કે—ઉત્તમ સેવકો ધણીની આજ્ઞાની વાટ જોઈ રહેતા નથી.

પઠી વિદ્યાધરોની અને રાક્ષસોની ચાર હજાર ૧અક્ષોહિણી સેના સહિત યુદ્ધના અર્થે એવા રાવણે પોતાના નગરથી નિકલી પચાસ યોજન ઝૂમી ન-પર પમાવ કસ્યો. બંને સૈન્યને વિષે નિર્જય એવા વાર્જીત્રોના કોટી શબ્દો વિ-શ્વને પૂરીદેવા લાગ્યા. પઠી પ્રજ્ઞાતે નદયાચલ પર્વતના શિખર ઉપર એ બંને સૈ-ન્યના મ્હોટા રણસંગ્રામને જોવા માટેજ હોયની ! એમ સુન્નટરૂપ નટોને નચા-વવા માટે પોતાના કિરણરૂપ હાથને વિસ્તાર કરતો શિઘ્રગતિવાલો સૂર્ય નદય પામ્યો. તે વચ્ચે બંને સૈન્યો પોત પોતાના ઝૂપતિની આજ્ઞાથી પરસ્પર સન્મુ-ખ ઝગા રહી જેમ લોકને વિષે મેઘો જલ વર્ષાવે તેમ વાણોનો વર્ષાદ વરસાવ-વા લાગ્યા. બંને સેનાના અગ્રજાગને વિષે રહેલા અને જેમને ચોમાંચ વૃદ્ધિ પા-મ્યો હતો એવા વીર પુરુષોનો સમૂહ, જેમ સૂક્ષ્મ બુદ્ધિવાલા નવિન અચ્ચાસ કોનો સમૂહ સ્વર અને વ્યંજનને જાણવા તૈયાર થાય તેમ યુદ્ધકરવાને તૈયાર થયો. તેમાં સર્વ પ્રકારના સંગ્રામથી વિજય મેલવનારા અને ન જિતી શકાય એવા કપિરાજવીરોથી વિષમ એવું પણ રાક્ષસોનું સૈન્ય જેમ વાયુથી મેઘની પંક્તિનો નાશ થાય એમ નાશી ગયું. ગ્રામ પોતાના સૈન્યનો પરાજીત જોઈ પ્રહસ્ત અને

हस्त विगेरे उद्धत पराक्रमवाला राक्षसोना अधिपतियो क्रोधथी तत्काल वान-
रोना सुज्जटोने मारवा माटे दोरुचा; परंतु नलवानरे हस्तने अने नी-
प्रहस्तने रोकी राख्या, जेथी शत्रुजनों नाश करवामां लक्ष राखनारा वने तर-
रफना सुज्जटो एकबीजाने प्रहार देवा लाग्या. धणो वखत रणजूमिमां युद्ध
कख्या पढी नलवानरे हस्तने अने नीलवानरे प्रहस्तने मारी नाख्या. कारण
विजयलक्ष्मी तो पूर्वना पुण्ययोगे मले ठे. आ अवसरे देवतानुं नलनील उ-
पर दिव्य एवां पुष्पोनी वृष्टी करी ते जाणे सबल एवा शत्रुजना घातथी तेम
ना उपर प्रसादरूप प्रज्जुनी दृष्टिज पमी न होय ? एम देखावा लागी. पढी
हस्त अने प्रहस्तना नाशथी क्रोधाकुल थयेला बीजत्स, मारीच, शुक, अर्क,
सारण अने सिंहस्थ प्रमुख विद्याधरो तुरत वानरना सुज्जटोने मारवा
दोरुचा. तेमने जोशने सर्व प्रकारनां दिव्य आयुधवाला रथमां बेठेला, संताप
अने विघ्नादि महा बलवंत वानर योद्धां ते राक्षसोनी साथे युद्ध करवा आ-
व्या. तेजनुं परस्पर युद्ध चाळ्युं तेमां वानर सुज्जटोए केटलाक राक्षसोना सु-
ज्जटोने जीत्या अने राक्षसोना सुज्जटोए केटलाक वानरोना सुज्जटोने जीत्या.
आवा तेमना घोर युद्धने जोवा असमर्थ एवो सूर्य आ वखते अस्त पामी ग-
यो; तेथी वने सेना वेला विनाना समुझनी पेठे पोते पोताने स्थानके गइ.
वीरपुरुषो रणजूमिमां हणायेला पोताना अथवा शत्रुना सुज्जटोनी शोध करवा
लाग्या. फरी बीजे दिवस अति उग्र एवा अंधकारना समूहने नाश करवा
माटे उदय पामेला प्रतापवान् सूर्यनी पेठे रणसंग्रामनी क्रीडामां कौतुकी
एवो रावण पोते युद्ध करवाने तैयार थयो अने असंख्य सैन्यथी व्याप्त एवो
ते क्रोध करी शत्रुना लक्ष जीवोनो घात करवा माटे पोताना महावेगवाला
रथमां बेसी तत्काल रणजूमीमां आव्यो. आ वखते कळपांत कालना समुझ-
नी पेठे पोताना सर्व सैन्यथी पृथ्वीने पूरीदेता अने शत्रुना सैन्यनो नाश क-
रवानी इच्छावाला महा बलवंत राम पण रणजूमीमां आव्या. सवारमां प्रथम
वने तरफना योद्धांनुं खरू युद्ध चाळ्युं. कारण वादियोने सद्युक्तिनी श्रेणीरूप
वाणना वरसादथी वाद थ्यो ? आ वखते रावणो कळपांतकालना अग्नि स-
मान पोतानी दृष्टिथी अने हुंकार शब्दथी शत्रुना सैन्यने मारवा माटे पोता-
ना सुज्जटोने एवा प्रेक्षा के, तेजुंए रामना सैन्यने कणमात्रमां मान विनांना

महा यंत्रधी म्होटा किल्लानी पेठे नाश करी नाख्युं. आम पोतानी ते सेनानो पराजव जोइ कोपधी कराल नेत्रवालो सुग्रीव जेटलामां पोताना शस्त्रधी पूर्ण एवा रथ उपर बेसी तत्काल जवानी तैयारी करे ठे तेटलामां “हे महा उग्र शौर्यवाला कपीश्वर सुग्रीव! हुं विद्यमान ठतां आप अहिंज रदो” एम कहीने महा दुःसह प्रराक्रमवाला अने बुद्धिमान हनूमान राक्षसनी सेना तरफ चाढ्या एटले तेमने अनेक शस्त्रधारी एवा माल नामना दैत्यै रोख्या. ते उपरधी ते बनेनुं शस्त्र समूहना वर्षादधी विजलीनी पेठे उद्योत करनारुं घोर युद्ध थयुं. अंते हनूमाने ते माल दानवने युद्धमां शस्त्र रहित करीने कहुं के, “हे राक्षसपति ! तुं आ रणयुद्धधी चाढ्यो जा. कारण फक्त तने हणवाधी म्हारी बहादुरी शी ? अने म्हारा जुजनुं बल शुं ? ” आम हनूमान कहेता इता एटलामां तो तेमना सामो वीरमानी एवो वज्रोदर नामे राक्षस आवीने कहेवा लाग्यो. “अरे ! जो त्हारी शक्ति होय तो हवणां म्हारी साथे युद्ध कर; विलंब जवा दे.” वज्रोदरनां आवां वचन सांजली अंजनीपुत्र हनूमान तत्काल युद्ध करवा लाग्या. कारण के, निर्भय एवो सिंह शुं हाथीना तिरस्कारने सहन करे खरो ? पढी हनूमाने बहु वखत तेनी साथे युद्धक्रीडा करीने ठेवट तेने शस्त्र विनानो करीने मारी नाख्यो. कारण तेवा हनूमान समान सुजटनी आगल बीजो कयो टकी शके ? वज्रोदरनां मृत्युने सांजली क्रोध पामेला अने मदधी अंध थयेला जांबुमाली विगेरे रावणना पुत्रोए कोपांध एवा हनूमानने घेरो धाढ्यो. ते वखते हनूमाने जोगलवने जांबुमालीने एवो माख्यो के, जेधी ते तेवा प्रहारने लीधे व्याकुल बन्यो ठतो मूर्खधी तत्काल वृक्षनी पेठे पृथ्वी उपर पन्यो. तेने पन्यो जोइ महोदरादि अनेक राक्षसो आवी पदोच्या, पण यमना समान आकृतिवाला हनूमाने तेमने हत प्रहत करी नाख्या. अहो ! पवनंजयपुत्र समान कोइ बलोत्कट सुजट नधी. कारण जे महा बलवंत हनूमान रावणना असंख्य सैन्यने विषे एकलोज युद्ध करवाने समर्थ थयो.

आम हनूमाने निर्दयपणे अनेक मानवंत राक्षसोना सुजटोने हणोला जोइ क्रोधधी आकुल व्याकुल थयेला कुंजकर्ण स्थूल रूपने धारण करी वानरोने त्रास पमानतो रणभूमि तरफ दोन्यो. कुंजकर्ण रणभूमिमां आव्यो तेने जोइ वानरो “आ जीतवाने अशक्य ठे.” एम जाणी रणभूमि मूकी ग-

रुमथी त्रास पामी नासी जता सपोनी पेठे नासी जवा लाग्या. कुंजकर्ण पण केटलाकने वन्ने हाथथी, केटलाकने वन्ने पगथी, केटलाकने ढींचण अने कोणीवती तत्काल मारवा लाग्यो. आ वखते तेनुं बल सहन करवाने कोइ समर्थ थयुं नहि. पठी युद्धने विषे कुंजकर्ण गाढ क्रोधथी पोतानी सेनारूप समुझे मथन करतो जोइ उत्पन्न थयेला महा कोपवालो सुग्रीव तुरत सर्व शत्रुनो नाश करवा माटे तैयार थयो. महेन्द्र अने जामंमल विगेरे अनेक नृपतियो तथा बहु वानराधिपतियो कुंजकर्णनी साथे युद्ध करवा लाग्या; परंतु ते कोइथी जीतावाने शक्य थयो नहि. हवे कुंजकर्ण पोताना शस्त्रथी शत्रुनो अजय्य मानी अवस्वापिनी विद्या सूकी, तेथी वानरोनी सेना दिवसे पण निशायुक्त थइ गइ. आम पोतानी सेनाने निशायुक्त जोइ सुग्रीवे तत्काल अवबोधिनी विद्यानुं स्मरण करचुं; तेथी ते सेना तुरत जागती थइ. “पठी अरे निर्लज कुंजकर्ण! तूं कयां जाय ठे?” एम केहेता अने अवस्वापिनी निशथी उत्पन्न थयेला क्रोधवाला वानरो कुंजकर्णनी साथे युद्ध करवा लाग्या. सुजटोमां मुख्य एवा सुग्रीवे गदावती कुंजकर्णना रथने पापरुनी पेठे कणमात्रमां जाली नाख्यो अने तेना घोमानुने तथा सारथीने मारी नाख्या. आम थवाथी तो अत्यंत क्रोधाकुल थयेलो कुंजकर्ण हाथमां दुःसह एवी जोगल लइ तुरत सुग्रीवने मारवा माटे दोरुचो; परंतु रस्तामां ते बहु वायुथी जेम मेघ रोकाइ जाय एम बहु विद्याधरोथी रोकाइ गयो. अनेक वानरो तेने रोकवा माटे म्होटी शीलानु फेंकवा लाग्या; पण तेने तो ते कुंजकर्ण पोतानी जोगलवती चूर्ण करी नाखवा लाग्यो. फरी सुग्रीवे विद्युदंरु नामे महा शस्त्र फेंक्युं, ते कुंजकर्णना मस्तक उपर घोर एवी विजलीनी पेठे पळ्युं. आ शस्त्रना प्रहारथी मूर्छाने वइय थवाने लीवे लोपाइ गयेला चैतन्यवाला अने क्रोधथी रक्त थइ गयेला यमरूप तेणे सुग्रीवना रथनो नाश करवा माटे पोतानी सेनाने आगल चलावी.

हवे अहिं लंकामां कुंजकर्णने मूर्छा पामेलो सांजली अने रावणने युद्ध करवा जतो जोइ पुत्र इंजित रावणने कहेवा लाग्यो के, “हे तात ! वानरोने विषे अनुल जुजवलवाला तमारे आ प्रयास ओ ? हे पिता ! आप अहिंज रहो. हुं ए सर्व शत्रुनो नाश करुं तुं.” आम कही मेघनाद सहित ते इंजित क्रोधथी कंपले. ठतो तत्काल शत्रुना सैन्य प्रत्ये गयो. संहार करता अने यम-

તે સમાન કાંતિવાલા હુર્જય રાવણપુત્રને જોઈ વાનરો યુદ્ધને ત્યજી દડ બન્ને જુએ નાશી જવા લાગ્યા. પછી રાવણપુત્ર ઇંડજિત નાસી જતા એવા વાનરોને કહેવા લાગ્યો કે, “ અહો ! તમે કેમ નાસી જાહો ? હું યુદ્ધ નહિ કરનારા એવા તમોને મારીશ નહિ. કારણ તમને મારવાથી મ્હારો પુરુષાર્થ શ્યો ? ” જેમણે પોતાના સુજબલથી સર્વ યોદ્ધાનું નાશ કરી નાખ્યો છે અને જેમણે પ્રગણ્ય એવા મ્હારા પિતાના સૈન્યને જેમ સિંહ હાથીના સમૂહનો નાશ કરે તેમ ક્ષણમાત્રમાં નાશ કસ્યો છે તે સુગ્રીવ અને હનૂમાન વિગેરે શ્રેષ્ઠ કપીશ્વરો ક્યાં ગયા ? ” આમ બોલતા અને સેનાની અંદર પ્રવેશ કરતા તેને પ્રબલ પરાક્રમી સુગ્રીવે તત્કાલ આવીને ઘેરી લીધો તથા જ્ઞામંરુલે તેના ન્હાના જાણને ઘેરી લીધો. પછી ચારે મહા યોદ્ધાનું પરસ્પર મહા દારુણ યુદ્ધ કસ્યો. તેમાં હિરુથી અને બાણોથી યુદ્ધમાં અનેક શત્રુનું માથા ગયા. આ વચ્ચે તેનું પ્રનેર્ગલ શૌર્ય તથા સુજબલ જોઈ વિજય લક્ષ્મીને પણ “ હવે મારે કોને વરવું ? ” એવો શંસય થઈ પડ્યો. ઢેવટ દીર્ઘકાલ પર્યંત યુદ્ધ કરીને પછી ઇંડજિતે સુગ્રીવને નાગપાસવમે બાંધી લીધો તેમજ મહાબલવંત એવા મેઘનાદે જ્ઞામંરુલ ને પણ બંધન કસ્યો. વલી તેનું પાશથી એવા બંધન કર્યા કે, તેનું બલવંત ગતાં પણ શ્વાસ લેવાને સમર્થ થયા નહિ. અરે ! હાથ પગને ફેરવવું તો દૂર રહ્યું, પણ નેત્રનું ફરકવું પણ બંધ કર્યું. આ વચ્ચે કુંજકર્ણને મૂર્છા વલી; તેથી તે કોપથી વ્યાકુલ થયો હતો રણઝૂમિમાં આવ્યો. પછી તેણે ગદાવમે હનૂમાનને એવું તામન કર્યું કે, જેથી પવનંજયપુત્ર હનૂમાન તત્કાલ મૂર્છા પામ્યો. પછી કુંજકર્ણે મહા જોગલ સમાન પોતાના બન્ને હાથથી તુરત મુર્ચ્છિત એવા મહાવીર હનૂમાનને ઝપામી પોતાની બગલમાં રાખ્યો.

આમ પોતાના સુજટોને શત્રુના હાથમાં ગયેલા જોઈ વિઙ્ગીષણે રામને કહ્યું. “ હે નાથ ! આ તમારા સુગ્રીવ, હનૂમાન અને જ્ઞામંરુલ ત્રણે સમર્થ સુજટોને શત્રુનું પકડ્યા છે, માટે જ્યાંસુધીમાં તેનું તેમને લંકાપ્રત્યે ન લઈ જાય ત્યાંસુધીમાં હું આપની આજ્ઞાથી તેનું બોલાવું. ” એમ કહીને વિઙ્ગીષણ તુરત કુંજકર્ણની પાસે ગયો. પછી જ્યારે કુંજકર્ણે યુદ્ધ કરવા પોતાના હાથ વેંચા કસ્યા, તે વચ્ચે ચૈતન્યવંત એવા હનૂમાન જેમ સિંચાણાના મુલથી ચકલી પડી જાય તેમ નીચે નીકળી પડ્યા. પછી વિઙ્ગીષણે સુગ્રીવ તથા જ્ઞામંરુલ

भोलाववा माटे रावणना पुत्र तरफ प्रयाण करयुं. ते वखते पोतानी तर
 उतावले आबता विज्जीषणने जोइ रावणपुत्रो विचारवा लाग्या. “ जो के न
 त्रुना पक्षमां गयेलो विज्जीषण अमारी साथे युद्ध करवा आवे ठे, तो पण म्हे
 टा कुलीन एवा अमारे ते पूज्यनी साथे शी रीते युद्ध करवुं ? माटे हवणा
 आपणे युद्ध मार्गशी निवृत्ति पामवुं अने आ शत्रुन पण मृत्यु पामशे. वली
 अत्यारे काको अत्यंत रुष्ट थयेला ठे, माटे आपणे जता रहीए. ” आम विचार
 करी जेटलामां ते बन्ने जणा युद्धशी निवृत्ति पाम्या तेटलामां विज्जीषण, ज्ञा-
 मंमल तथा सुग्रीवनी पासे आवी पहोच्यो. राम पण तुरत त्यां आव्या. नाग-
 पासनां बंधनशी पीना पामता ते बन्नेने जोइ राम लक्ष्मण बहु खेद पाम्या.
 पढी जेणे पूर्वे वरदान आप्युं हतुं ते त्रण नेत्रवाला सुपर्ण (गरुड) देवनुं रामे
 स्मरण करयुं; तेथी ते देवताए तत्काल त्यां आवीने शत्रुनने त्रास करनारी मृ-
 गेंडनाद नामनी अपूर्व विद्या तथा हलमुशल रामने आप्यां. वली तेणे लक्ष्म-
 णने पण विद्युन्मुख नामनी म्होटी गदा, गरुडयुक्त ध्वजावालो शस्त्रशी पूर्ण
 एवो दिव्यरथ, गारुडी विद्या अने देदिप्यमान एवां दिव्य शस्त्रो आप्यां. पढी
 ते देव राम लक्ष्मणनां चित्तने प्रसन्न करी पोते संतुष्ट थयो ठतो पोताने स्था-
 नके गयो. वली लक्ष्मणने देवताए आपेला रथनी ध्वजा उपर रहेला गरुडनी
 दृष्टि मात्रशी कृणमात्रमां सुग्रीव तथा ज्ञामंमलना तुटी गयेला नागपास बं-
 धनशी श्री रामनी सेनाने विषे जय जय शब्द थवा लाग्यो. पढी जाणे बन्ने
 सैन्यना सुजटोने विश्रांती आपवा माटेज होयनी ! एम सूर्य अस्त थयो एट-
 ले बन्ने सैन्य पोतपोताने स्थाने जइ पोतपोताना सुजटोने उपचार करवा लाग्या.

पढी प्रज्ञाते फरी जाणे बन्ने सैन्यनी युद्धक्रीडा जोवाने माटेज होयनी
 एम सूर्य उदय पाम्यो एटले वली बन्ने सैन्यनुं दारुण युद्ध चाढ्युं. आ वखते
 ते महा रणसंग्राममां अग्रेसर एवा सुग्रीव अने ज्ञामंमल विगेरे मुख्य चुपति-
 योथी राक्षसोनं सर्व सैन्य कृणमात्रमां नाशी गयुं. कारण के, विजय तो पुण्य-
 वाननोज होय ठे. पोतानी सेनानो जंग जोइ अत्यंत आकुल थयेलो, सज्ज के-
 रेला दिव्य आयुधवालो अने शत्रुनो वध करवा माटे बहु स्पृहा करनारो रावण
 रणभूमिमां आव्यो. ते वखते काल समान आकृतिवाला रावणना सन्मुख न
 जो रही युद्ध करे एवो कोइ समर्थ सुजट रामना सैन्यने विषे नहोतो. पोताने

સેનાનો વધ કરતા એવા રાવણને જોઈ રામ તેના સન્મુખ ચાલ્યા. તે વચ્ચે તેમને પાઠા વાલી વિઙ્ગીષણ રાવણના સામો થયો. સન્મુખ આવતા વિઙ્ગીષણને જોઈ રાવણે ક્રોધ કરી તેને કહ્યું. “અરે મૂઢ ! તું શત્રુનો આશ્રય કરી પોતાનું સુખ શા માટે દેખાવવા આવે છે ? હે વિઙ્ગીષણ ! પોતાના જીવિતનું રક્ષણ કરનારા જે રામ લક્ષ્મણ યમરાજના સુખસમાન મ્હારા સુખની આગલ તને હણીને પોતાના સૈન્યને વિષે રહેલા છે, તેનો તું શા માટે આશ્રય કરે છે ? હે અધમબંધુ ! હજુ પણ જ્યાં સુધી મ્હારું મન ત્હારે વિષે સ્નેહવાળું છે, ત્યાં સુધી તું આવધ કરવા યોગ્ય રામને ત્યજી દેશ્ શીઘ્ર રણઝૂમિમાંથી નાસી જા.” પઠી વિઙ્ગીષણે નિર્જયથી કહ્યું. “હે દશમુખ ! રામ લક્ષ્મણ બન્ને જાણ્યો પોતેજ ત્હારી સાથે સંગ્રામ કરવા તૈયાર થયા હતા; પરંતુ ત્હારા હિતને માટે તેમને પાઠા વાલી હું આવ્યો છું. જો કે મેં રાજ્યપદવીની ઇચ્છાથી તેમજ મૃત્યુના ઝનયથી તેમનો આશ્રય કસ્યો નથી; પરંતુ આ ઝવનો અને પરઝવનો નાશ કરનારા ત્હારા અન્યાયને જોઈ તેમનો આશ્રય કરેલો છે. હજુ પણ જો તું સતી સીતાને ત્યજી દે તો હું ત્હારો આશ્રય કરું. નહિ તો આ રામ લક્ષ્મણ તને પુત્ર અને બાંધવો સહિત નાશ કરશે.” વિઙ્ગીષણનાં આવાં વચન સાંઝલી ઝૂકુટી ચર્યાવીને ઝયંકર બનેલા રાવણે તેને કહ્યું. “અરે વરાક ! તું શું મને એ રામ લક્ષ્મણથી ઝય વતાવે છે ? રણસંગ્રામમાં મ્હારી આગલ તેડ બીચારા કોણ ! અને તું પણ કોણ !!! જો હું તે બન્ને જાણ્યોને યુદ્ધમાં ન મારું તો હું ત્હારો જાણ નહિ. અરે વિઙ્ગીષણ ! તું પણ હવણાં મ્હારી પાસેથી ચાલ્યો જા. નહિ તો તને પણ યમનો અતિથી કરીશ.” આવું રાવણનું કહેવું સાંઝલી કોપથી વિકરાલ સુખવાલા વિઙ્ગીષણે તત્કાલ તેની સાથે યુદ્ધ ચલાવ્યું. જેમણે ધનુષ્યની દોરીના ઘાતથી ધર્મને ગજાવી મૂક્યા હતા એવા તે મહા પરાક્રમવાલા બન્ને જાણ્યો ક્રોધવરે સ્પર વિષમ આયુધથી હાથીયોની પેઠે યુદ્ધ કરવા લાગ્યા. કુંઝકર્ણ રાવણની ક્ષાથી રામને મારવા માટે દોર્યો અને બીજા રાક્ષસો રામના સૈન્યને મારવા મૂક્યા; પરંતુ રામે કુંઝકર્ણને, લક્ષ્મણે મેઘનાદને, હનૂમાને કુંઝ સમાન પચ્ચાલા કુંઝ દાનવને અને સુગ્રીવે વિરોધી એવા સારણને સ્તંજાવી રાખ્યા. પરઝામંરલ વિગેરે બીજા વિદ્યાધરાધિપતિયોએ રાવણના હુમુર્યાદિક રાક્ષનીક્ષટોને મેઘવૃષ્ટિ સમાન શસ્ત્ર ઘાતથી સ્વલના પમાર્યા.

પઠી મેઘનાદે ક્રોધ કરી લક્ષ્મણ ઉપર તામસ નામનું શસ્ત્ર ફેંક્યું; પરંતુ તે શસ્ત્રને લક્ષ્મણે તાપન નામના શસ્ત્રથી વ્યર્થ કરી નાખ્યું. ઢેવટે ક્રોધાકુલ થયેલા લક્ષ્મણે રાવણપુત્ર મેઘનાદને મહાપાસથી હાથીની પેઠે બાંધ્યો, જેથી તે વીર મેઘનાદ તત્કાલ પૃથ્વી ઉપર પડી ગયો. વલી રામે કુંજકર્ણને, હનૂમાને કૌંત્રને, સુગ્રીવે વિરોધિ એવા સારણને અને જ્ઞામંડલાદિકે બીજા હુર્મુખાદિકને બંધન કસ્યા. પઠી રામ અને લક્ષ્મણની આજ્ઞાથી હનૂમંત વિગેરે યોદ્ધાનુ ઇલ-બંધનથી બાંધેલા તે કુંજકર્ણાદિ રાક્ષસોને પોતાની સેનાને વિષે લડ ગયા. આમ પોતાના જ્ઞાને, પુત્રને અને બીજા યોદ્ધાનુને બંધનમાં પડેલા જોડ અત્યંત કોપ ધામેલા રાવણે રામનો વધ કરવા માટે તુરત ત્રિશુલ ફેંક્યું; પણ તે ત્રિશુલને તો રામે પોતાના નુત્કટ બાણથી રસ્તામાં જ નષ્ટ કર્યું. આમ પોતાના ત્રિશુલનો નાશ જોડ રાવણે અમોઘ એવી વિજયા શક્તિ લીધી. જ્યારે રાવણે પોતાના હાથને વિષે શક્તિ લીધી ત્યારે રામે લક્ષ્મણને કહ્યું કે, “હે લક્ષ્મણ ! વિઝ્ઞીષણે પોતાના જ્ઞાડ રાવણનો આશ્રય ન કસ્યો, એજ હેતુથી આ રાવણ હવણાં ઉપામેલી શક્તિવતી વિઝ્ઞીષણને મારશે. ” રામનાં આવાં વચન સાંજલી મહા બલ-વંત એવા લક્ષ્મણ વિઝ્ઞીષણના આત્મા નજા રહ્યા અને રાવણ તરફ અસ્ત્ર ફેંકવા લાગ્યા એટલે રાવણે કોપ કરીને લક્ષ્મણ પ્રત્યે કહ્યું. “હે લક્ષ્મણ ! મેં આ શક્તિ તને મારવા માટે લીધી નથી, ઠતાં તું જા માટે મરવા તૈયાર થાયઢે ? વધ કરવા યોગ્ય મ્હારો વંધુ ઢે, માટે તું મ્હારા વંધુના પદને વિષે આજે જીવ-તો રહે. ” અમોઘ શક્તિવાલા રાવણે આમ તિરસ્કાર કરી અને ચારે તરફ તે શક્તિને જમાવી લક્ષ્મણ ઉપર ફેંકી, તે જાણે ઈંડે, પર્વત ઉપર વજ્ર ફેંકુ હોયની ! એવી દેખાવા લાગી. શક્તિ લક્ષ્મણની ઠાતીને વિષે વજ્રની પેઠે વાગી-તેથી તે તેના પ્રહારથી અત્યંત પીડા પામતા ઠતા મૂર્છાને લીધે પૃથ્વી ઉપર પડી ગયા. આમ લક્ષ્મણને ચેત્તના રહિત થઈ પૃથ્વી ઉપર પડતા જોડ ક્રોધથી રાતા નેત્રવાલા રામ, રાવણને મારવા માટે તત્કાલ પંચાનન નામના રથ નુ-વેઠા. પઠી વંધુના ઘાતથી નુત્પન્ન થયેલા કોપરૂપ અગ્નિથી જ્વાલલ્લ્યમાન રા-વાલા રામે, રાવણની સાથે દેવ અને દાનવોને કોજ કરનારું યુદ્ધ ચલાવ્યું. જ-ણ પણ તત્કાલ બીજા રથ ઉપર વેસી યુદ્ધ કરવા લાગ્યો; પરંતુ મહા પ-મવાળા રામે ક્ષણમાત્રમાં તેનો રથ તૂર્ણ કરી નાખ્યો. આ પ્રમાણે રામે

ણના પાંચ રથો જાગી નાઠ્યા એટલે તેણે એક યુક્ત યુક્તિ શોધી કહામી કે, “ મ્હારી શક્તિના પ્રહારથી મૂર્છા પામેલો લક્ષ્મણ સવારે મૃત્યુ પામશે અને તેના વિયોગથી રામ પણ નિશ્ચે તેજ અવસ્થા અંગીકાર કરશે. તો પછી હવે મ્હારે રામની સાથે મીઠ્યા યુદ્ધ શા માટે કરવું જોઈએ ? ” આમ ધારી તે યુદ્ધથી નિવૃત્ત થઈ લંકાપ્રત્યે જતો રહ્યો. રામ પણ બંધુના દુઃખથી આકુલ થયા બતા તત્કાલ લક્ષ્મણ પાસે આવ્યા.

હવે પોતાના બંધુને મૂર્છાથી પૃથ્વી ઉપર પમેલા જોઈને બહુ શોકથી આકુલ વ્યાકુલ થયેલા મનવાલા રામ પણ મૂર્છાથી પૃથ્વી ઉપર પડી ગયા. પછી જ્યારે સુગ્રીવ વિગેરે નરેંદ્રોએ કરેલા શીતલ જલ અને ચંદનાદિકના ઉપચારથી તેમની મૂર્છા વલી ત્યારે તે આદરપૂર્વક પોતાના બંધુનું મુખ જોતા બતા વિલાપ કરવા લાગ્યા. “ હે લઘુબંધવ લક્ષ્મણ ! તું પોતાની સ્નિગ્ધ દૃષ્ટિથી આગલ બેઠેલા પોતાના મ્હોટા જાણને કેમ નથી જોતો ? અથવા કેમ નથી બોલાવતો ? હે વત્સ ! તું કોઈ કારણથી મ્હારા ઉપર રુષ્ટ થયો છે ? જે હોય તે મને કહે. અહો ! તેં મ્હારે માટે વર્ણવી ન શકાય એવા વનવાસના કષ્ટને મિઠ્યા સહન કર્યું. અત્યારે ઘોર કષ્ટથી મૂર્છા પામેલા તને જોઈ હું શ્વાસોશ્વાસ ઝુઝું, એ મ્હારી ઢાંતિની કઠોરતાને ધિક્કાર છે. હે સુબંધો ! હું રાવણના યુદ્ધરૂપ સમુદ્ધને ત્હારા ઝુજબલરૂપ વહાણવડે તરવાને સમર્થ હતો, તો હવે તું ઝઠ અને વિજયવંત એવા થઈને આપણે બન્ને જણા તે સમુદ્ધને લીલા માત્રમાં તરી જઈએ. અરે નિર્દય અને કઠોર હૃદયવાલા દુષ્ટ રાવણ ! તું મ્હારા બંધુને હણીને હવેળાં ક્યાં નાસી જાય છે ? તું ક્ષણમાત્ર રણાંગણમાં ઝૂનો રહે. હું તને મારા બાણવતી યમરાજનો પરુણો કરું. ” આમ વિલાપ કરતા અને વાણીથી શત્રુનો તિરસ્કાર કરતા રામ ધનુષ્યનો ટંકાર શબ્દ કરી તત્કાલ યુદ્ધ કરવાને માટે ઝૂજા થયા. પછી સુગ્રીવે રામની વિનંતી કરી કે, “ હે નાથ ! હવેળાં રાત્રીનો વખત છે; રાવણ પોતાની નગરીપ્રત્યે જતો રહ્યો છે અને લક્ષ્મણ પ્રહારને લીધે મૂર્છિત થયેલા છે, માટે હવેળાં તમે ધિરજ ધરો અને ન્હાના બંધુને તત્કાલ ઉપચાર કરો. ” સુગ્રીવનાં આવાં વચન સાંજલી રામ પોતાનું ધનુષ્ય પૃથ્વી ઉપર મૂકી-ખેદ કરતા બતા ફરી વિલાપ કરવા લાગ્યા. “ અરે હનૂમાન, નલ, નીલ સુગ્રીવ વિગેરે કપીશ્વરો ! તમે સૌ મ્હારા ઉપર કૃપા કરી પોતપોતાને

સ્થાનકે ચાલ્યા જાઉં. હું તો પોતાના પ્રાણથી પણ અધિક ઇષ્ટ એવા આ લઘુ વાંધવને ત્યજી જરા પણ દૂર જવાને સમર્થ નથી.” વલી પણ રામે પોતાની પ્રિયાના હરણ અને વંધુના કષ્ટથી વિઙ્ગીષણને કહ્યું કે, “હે જ્ઞાન ! હું આપનું કૃત્ય કરી શક્યો નથી, એની આપે મ્હારા ઉપર ક્રમા કરવી. મેં જગત્ની સમક્ષ આપને લંકાનું રાજ્ય આપવાની પ્રતિજ્ઞા કરી છે, પણ તે આ મ્હારા જીવિતરૂપ લક્ષ્મણના ઘાતથી પૂર્ણ થઈ નથી. હા ! મ્હારે નથી કામ ચક્રવર્તી રાજ્યનું કે, નથી કામ પ્રિયાના મુખને જોવાનું !!! પરંતુ મ્હારે સહચારી એવા પોતાના વંધુ વિના એક ક્ષણ સો વર્ષ સમાન થાય છે.” આમ વિયોગની પીડાને લીધે વિલાપ કરતા રામને જોઈ વિઙ્ગીષણે કહ્યું. “હે વિઙ્ગો ! ઉપચાર કહ્યા વિના કેવલ વિલાપથી શું વલવાનું છે ? શક્તિના પ્રહારથી પીડા પામેલો મનુષ્ય જે ઔષધાદિકથી ફરી જીવતો થાય છે તે મંત્ર તંત્ર વિગેરે મુખ્ય ઉપાયો લક્ષ્મણને માટે કરો.” વિઙ્ગીષણનું કહેલું પ્રમાણ કરી રામે, સુગ્રીવ વિગેરે યોદ્ધાનું લક્ષ્મણની ચારે બાજુએ વેસારી તેનું સાથે પોતે પણ નાના પ્રકારના ઉપચારો કરવા લાગ્યા.

હવે આ અવસરે કોઈ માણસ સીતાની પાસે જઈને કહેવા લાગ્યો કે, “હા-ય હાય ! રાવણની શક્તિના પ્રહારથી લક્ષ્મણ મૃત્યુ પામ્યો અને રામ પણ લક્ષ્મણના વિયોગથી ઓમા દિવસમાં મૃત્યુ પામશે !!” તે માણસનાં આવાં વચન સાંજલી અત્યંત દુઃખથી તપ્ત થયેલી સીતા ગાઢ મૂર્છાને લીધે તુરત પૃથ્વી ઉપર પડી ગઈ. તેને રાક્ષસની સ્ત્રીઓએ શીતલ જલના સિંચનથી થોડીવારે મૂર્છારહિત કરી. પછી તે મહાદુઃખને લીધે વિલાપ કરવા લાગી કે, “હે ગંજિ-ર બુઢિવાલા લક્ષ્મણ ! હે ધીર ! હે વીરમણિ ! શું તમે જ્ઞસ્મ થયેલા વૃક્ષની ઉપમા જેવા સંજ્ઞલાનું ઠો ? અહો ! તમે પોતાના મ્હોટા વંધુને ત્યજી દઈ શું એકલાજ પરલોક ગામી થયા ? તમે પાસે હતા ત્યારે વનવાસ પણ રાજ્ય સમાન દેખાતો હતો. હા વિદેહરાજપુત્રી ! તુંજ મંદપુણ્યવાલી છે કે, જે દીયરને પણ કષ્ટદાયી થઈ પડી. હવે પ્રયાણ કરવામાં તત્પર એવા મ્હારા પ્રાણ ઝટ નાશ પામો ! નાશ પામો !!” આમ દુઃખને લીધે વિલાપ કરતી સીતાને જોઈ કોઈ દયાલુ વલાકિની નામની વિદ્યાધરીયે સીતાને પ્રસન્ન કરવા માટે પોતાની વિદ્યાના વલ્લથી કહ્યું. “હે જનકસુતા ! તું સ્વસ્થ થા. ત્હારા-દીયર

सवारे जीवता अशे अने वली मध्यान्हे तारा पति तने हर्ष आपनारा पण अ-
शे. लक्ष्मणना घातशी कृणमात्र हर्ष पामेलो रावण लंकामां गयो ठे, पण ते
त्यां पोताना पुत्रने अने बंधुने अयेला नागपासना बंधन संजारी वारंवार आ
प्रमाणे विलाप करे ठे के, “ हे बंधो कुंजकर्ण ! हे सुपुत्र मेघनाद ! अने कु-
लने विषे आन्नरणरूप हे बीजा पवित्र पुत्रो ! तमे सौ नागपासना बंधननी
पीमाने शीरीते सहन करी सकशो ? ” आम वारंवार बहु विलाप करतो रा-
वण तत्काल मूर्छा पाम्यो ठे. कह्युं ठे के—निरंतर अनितिमार्गे चालनारा मा-
णसोने सुख क्यांशी होय ? ”

हवे आ अवसरे कोइ स्वरूपवान् माणस ज्ञामंरुल पासे आवीने कहेवा
लाग्यो. “ तुं मने रामनुं दर्शन कराव्य के, जेथी हुं लक्ष्मणने जीवामवानो उपा-
य बतावुं. ” पढी ज्ञामंरुल तेने हाथ पकरी राम पासे लाव्यो अने रामने प्र-
णाम करीने कहेवा लाग्यो. “ हे नाथ ! आ पुरुष जे कहे ठे ते सांजलो. ”
पढी पेलो पुरुष कहेवा लाग्यो.

संगीतक देशना राजा शशीमंरुलनी सुप्रज्ञा प्रियाथी उत्पन्न अयेलो
महा कीर्तिवंत चंड नामनो हुं विद्याधराधिपति हुं. एक दिवस हुं प्रिया सहि-
त पृथ्वी उपर क्रीडा करतो हतो एवामां शस्त्रना समूहने धारण करनारा
सहस्राधिज्य नामना विद्याधरे मने मार्गमां दीठो. पढी पूर्वना वैरने लीधे ते
णे म्हारी साथे बहु युद्ध करीने मने सुदढनामनी शक्तिवरे एवो प्रहार कस्यो
के, जेथी हुं आकाशथी नीचे पृथ्वी उपर पडी गयो. त्यांशी साकेत नामना
नगरना महेंडोदय नामना उद्याननी पासे आलोटता एवा मने दयावंत एवा
तमारा ज्ञाश्री ज्ञरतराजाए दीठो. पढी परोपकारी एवा तेमणे क्यांशी सुगंधी
जल लावी तेनुं म्हारा उपर सिंचन करी तत्काल म्हारा शरीरमांशी शक्ति दूर करी.
आम ते जलथी जेनुं शरीर स्वस्थ बनी गयुं ठे एवो हुं ते महाराजाने जलनुं स्व-
रूप पूढवा लाग्यो एटले तेमणे कह्युं के, कोइ वखते बंध्य नामनो सार्धपति ह-
स्तिनापुर पासेथी जतो हतो. तेनो एक वृषज बहु ज्ञारने लीधे आज नगरमां
तुटी पड्यो. पढी सार्धपतिये ते वृषजनी सारसंज्ञाल माटे घणुं डव्य आपी
तेने गामना माणसोने सोंप्यो अने पोते पोतानी नगरी प्रत्ये गयो. नगरवासी
जनोए सार्धपतीनुं डव्य लीधुं; पण वृषजनी जरापण सारसंज्ञाल करी नि

તેથી તે બીચારો લોકોની સારસંજાલ વિના હુઃસ્વથી અકામ નિર્જરાવમે મૃત્યુ પામીને દેવતા થયો. પઠી તે દેવતાએ પૂર્વ જન્મના વૈરથી મ્હારા દેશને વિષે રોગ વિકુર્વ્યો. હવે મ્હારી પાસેના મ્હારા મામાના દેશમાં નિરોગીપણું જોઈ મેં તેમને પૂછ્યું કે, “ તમારા દેશમાં નિરોગતાનું શું કારણ છે ? ” (ચંડ વિદ્યાધર શ્રી રામને કહે છે કે,) પઠી હોણધન રાજાએ પોતાના જાણેજ જરત જૂપતિને કહ્યું કે, “ મ્હારી પ્રિયંકરા નામની જે પત્ની છે તે પૂર્વે બહુ રોગવાલી હતી, પરંતુ તેના ગર્જને વિષે કોઈ પુણ્યવાન જીવ उत्पन्न થયો; તેના અનુજાવથી તે રોગ રહિત થઈ. પઠી અનુક્રમે તેણે એક પુત્રીને જન્મ આપ્યો. મેં તેનું વિશલ્ક્યા એવું નામ પાડ્યું. હે જાગિનેય ! પૂર્વે મ્હારો દેશ પણ ત્હારા દેશની પેઠે બહુ રોગવાલો હતો; પરંતુ એ પુત્રીના સ્નાનજલનું સિંચન કરવાથી તત્કાલ નિરોગી થયો છે.

એક દિવસ મ્હારે ત્યાં સત્યજૂતિ મુનિ આવ્યા. તેમને મેં એ વિશલ્ક્યાના અતિશયનું કારણ પૂછ્યું એટલે તેમણે કહ્યું કે, “ એણે પૂર્વ જન્મને વિષે અતિ ધોર તપ કરેલ છે, માટે તેના સ્નાનજલના સિંચન કરવાથી અતિ હુઃસદ્દ એવા હુષ્ત્ર વ્રણની શાંતિ, મહારોગનો નાશ અને શલ્ક્યનો ક્ષય થાય છે. તો લક્ષ્મણને પણ એથીજ શાંતિ થવાની છે. ” (જરત રાજા ચંડ વિદ્યાધરને કહે છે કે,) મામાનાં આવાં વચન સાંજલી મેં વિશલ્ક્યાના સ્નાન જલને લાવી મ્હારા દેશને વિષે ઠાંટ્યું, એથી મ્હારા દેશનો રોગ નાશ પામી ગયો. (ચંડ વિદ્યાધર શ્રી રામને કહે છે કે,) જરત જૂપતિની એવી વાણી સાંજલી સ્વસ્થ થયેલા શરીરવાલો હું પિતાએ કરેલા ઉત્સવ પૂર્વક મ્હારા ઘરને વિષે ગયો. તે હું આજે આ લક્ષ્મણને પ્રવલ એવી શક્તિના પ્રહારને શ્રવણ કરી તત્કાલ તેનો ઉપાય કહેવાને માટે અહિં આવ્યો છું. “ હે નરોત્તમ રામ ! તમે વિશલ્ક્યાના સ્નાનજલને શીઘ્ર અહિં મંગાવો અને તેનું લક્ષ્મણ ઉપર સિંચન કરો કે, જેથી શક્તિનો પ્રહાર વૃદ્ધા થાય. ”

ચંડ વિદ્યાધરનાં આવાં વચન સાંજલવાથી રામ વિગેરે સર્વે બહુ હર્ષિત થયા. પઠી વિચાર કરી રામની અનુમતિ લઈ જામંરુલ, હનૂમાન અને અંગદ એ ત્રણે જણા શીઘ્ર ગતિવાલા વિમાન ઉપર બેસી અયોધ્યાપુરી પ્રત્યે આવ્યા. ત્યાં તેમણે જરત રાજાને પોતાના ઘરની અંદર સુતેલા

जोया एटले तो तेन गाढ चिंताथी पीमा पामता ठता जेटलामां कणवार उ-
 ज्जा रह्या तेटलामां पासे रहेला प्रस्तावनी जाण करनारा पुरुषोए तुरी वा-
 र्जिनिना शब्दथी तेमने जगाम्या. पढी साकेतन नूपति एवा नरत राजाए
 ते नामंमलादिक त्रणेने जोइ तत्काल आदरथी पूछ्युं के, “ तमे शा कारण
 माटे अहिं आव्या ठे ? ” नामंमले सर्व वात निवेदन करी एटले फरी न-
 रत नूपतिये तेमने कह्युं के, “हे विद्याधरो ! तमे मने म्हारा मामानी पासे
 लइ जानु.” ते उपरथी ते त्रणे जणानुए नरतने विमानमां बेसारी कणमात्र-
 मां कौतुकथी मंगल एवा तेना पुरप्रत्ये पहोचाम्या. त्यां साकेतन नूपतिये
 पोताना मामा झेणघनने कह्युं के, “ आपनी महा जाग्यवती पुत्री विश-
 ल्याने लक्ष्मणने वागेली शक्तिना प्रहारना नाशने माटे ऊट मोकलो.” पढी
 ते वखते महा हर्षवान् एवा झेणघने पोतानी पुत्री विशल्याने हजारो स-
 खीयो सहित तुरत लक्ष्मणनो पाणीग्रहण करवा माटे मोकली. पढी नरत
 सहित नामंमल विगेरे सौ हजारो सखीयोवाली विशल्याने लइ चाल्या. रस्ते
 साकेतन पुर आव्युं त्यां नरतने मूकी बाकीना सौ रामनी पासे गया. अत्यंत
 रूपवती एवी कन्या विशल्याने जोई शोक रहित अयेला राम, वानरोना समू-
 ह सहित पोतानुं कार्य सिद्ध करवाने उत्साहवंत थया. पढी रामनी आज्ञाथी
 विशल्याये कमल समान पोताना कोमल हस्तथी शक्तिना प्रहारवने व्यथित
 अयेला लक्ष्मणना शरीरे स्पर्श कस्यो. आ वखते देवीना रूपने धारण करनारी
 तथा अत्यंत कृष्णवर्णवाली शक्ति लक्ष्मणना शरीरनो त्याग करी तत्काल आ-
 काश मार्गे जवा लागी; परंतु पवनंजय कुमार एवा हनूमाने तेने पोताना ब-
 लथी ऊट पकमी लीधी अने कह्युं के, “अरे निर्दय महाडुष्ट हृदयवाली रंमे !
 तें म्हारा स्वामीने बहु पीमा आपी ठे तो हवे तने हुं गणत्रीमां नहि आवी शके
 एवी अर्थात् बहु म्होटी शिक्षा आपीश.” पढी नय पामती एवी ते शक्तिये
 हनूमानने कह्युं. “ श्री धरण नूपतिये मने रावणने आपेली ठे. प्रज्ञाति विद्या
 म्हारी ब्हेन ठे. म्हारो कांइ दोष नथी. बलीष्ट रावणे लक्ष्मणने हणवा माटे
 मने मूकी हती; परंतु पूर्व नवने विषे आचरेला घोर तप वाली विशल्याना अ-
 मित तेजथी हुं हतप्रज्ञाववाली अइ ठुं; जेथी हवे आ लक्ष्मण पासे कणमात्र
 रहेवाने हुं समर्थ नथी. हे सुनट ! हवे मने गोमी दे के, जेथी हुं चाली जानुं.”

शक्तिनां आवां वचन सांजली दयावंत एवा हनूमाने तेने त्यजी दीधी; तेश्री शक्ति पोताने इष्ट स्थाने चाली गइ अने लक्ष्मणने चैतन्य आव्युं. पढी विशदयाये पोताना हाथश्री लक्ष्मणनां सर्व अंगने विषे गोशीर्ष चंदननो विले-
प कख्यो; जेश्री तेमनुं सर्व शरीर तदन घा विनानुं अइ गयुं. पढी पूर्वजवना
पुण्यश्री पुष्ट एवा लक्ष्मण तत्काल नेत्रने उघासी राम अने जामंमल विगेरे
मुख्य अधिपतिना हर्ष सहित उजा अया. ते वखते पोताना नेत्रमांश्री हर्षनां
आंसुना समूहने वर्षावता एवा अने हर्षश्री पूर्ण अंतरात्मावाला राम पोताना
वन्ने हाथश्री ऊट लक्ष्मणने जेटी पम्या. सुजटो पण नोबत विगेरेना शब्दपू-
र्वक “हे प्रजो ! आप जयवंता वतों ! !” एम आशीष आपवा लाग्या. वली
रामनी आज्ञाश्री सुग्रीव विगेरे बहु राजानुं एकठा अइ दिव्य एवी हजारो क-
न्यानुं सहित विशदयानुं लग्न लक्ष्मणनी साथे करयुं.

हवे आकाशने विषे ठेकाणे ठेकाणे रहेली राक्षसोनी परंपराश्री लक्ष्मणने
जीविता अयेला जाणी खेदातुर अयेलो रावण विचार करतो ठतो पोताना मंत्रीने
कहेवा लाग्यो. “अरेरे ! में एम जाण्युं हतुं के, शक्तिना प्रहारश्री लक्ष्मण त-
त्काल मृत्यु पामशे अने तेना वियोगश्री दुःख पामेला रामनी पण एज अव-
स्था अशे. तयारबाद म्हारुं सारुं अशे. वली सुग्रीव विगेरे पायदल नासी जशे,
तेश्री कुंजकर्ण अने इंडजित विगेरे म्हारा सुजटो बंधनश्री मुक्त अइ पोतानी
मेले पाठा आवशे. हे सचिव ! लक्ष्मण कया उपायश्री जीव्या ? अने हवे
रामनुं सेन्य देदिप्यमान अयुं तो म्हारा ज्ञाइ, पुत्र विगेरेना बंधनो शी रीते
बुटशे ? ” आम वारंवार पूठता एवा रावणने तेना मंत्रीयोए स्पष्ट कह्युं के,
“सीता पाठी सोंपी रामने प्रसन्न करो के, जेश्री तमारा बंधु पुत्रादि मुक्त आ-
य. ” मंत्रीयोना कहेवा उपरश्री क्रोधातुर अयेला रावणे कोइ एक चतुर गुप्त
पुरुषने बोलावी तेने संदेशो कही तत्काल रामनी पासे मोकल्यो. दूत पण त-
त्काल रामनी पासे आवी कहेवा लाग्यो के, “हे राघव ! तमे म्हारुं कपटरहित
वचन सांजलो. रावण आपने कहेवरावेठे के, तमे म्हारा ज्ञाइ अने पुत्रोने ठोमी
मूको तथा आपनी प्रिया जानकी मने अर्पण करो के, जेश्री हुं तमने म्हारुं अर्ध
राज्य तथा सीताश्री अधिक रूपवंती एवी त्रण हजार कन्यानुं आपुं. ” पढी
रामे कह्युं. “ म्हारे रावणनां राज्यनुं कांड प्रयोजन नथी तेमज सीता विना

बीजी रूपवन्ती हजारो कन्यावसे मने प्रीति आय तेम नथी, माटे हे दूत ! तुं रावणनी पासे जइने म्हारुं वचन कहेके, सीताने मूकी दीधा विना राम त्दारा जाइ तथा पुत्रोने ठोमशे नहि. ” दूते ते वात रावणने कही एटले रावणे फरी कांड समाचार कही तेने पागो राम पासे मोकड्यो. साहसीक दूत फरी रामनी पासे आवी कहेवा लाग्यो के, “ हे राम ! समृद्धिंत एवा राज्यथी शामाटे नृप आन ठो. विश्वविजयी एवो रावण फक्त स्त्रीना माटे निश्चे क्रोध करतो नथी. हे राम ! वली जून के, आ तमारो जाइ लक्ष्मण ते रावणनी शक्तिना प्रहारथी एकवार जीवतो अयो ठे, पण हवे बीजीवार ते जीवी सकशे नहि, माटे महाराजा रावणने प्रसन्न करो. ” दूतनां आवां वचन सांजली क्रोधथी व्याप्त अयेला लक्ष्मणे कह्युं, “ अरे मूढ दूत ! रण-जूमिमांथी नासी गयेला ते रावणना उग्र एवा जुज बलने तुं शं जाणे ठे ? तेना केटलाक पुत्रो तो रणजूमिमां हणाइ गया ठे, केटलाकने बांधी राख्या ठे अने केटलाकने तो घायल करेला ठे तो हवे सीताना हरणथी उत्पन्न अयेलो कोपरूप अग्नि रावणना मृत्यु विना शांति पामशे नहि. ” पठी दूते पोतानी लंका नगरी प्रत्ये आवीने सर्व वात राजा रावणने कही. रावणे पण पोताना सर्व प्रधान मंजलने बोलावीने पूछ्युं के, “ हे बुद्धिंत सचिवो ! हवे शं करवुं ? ” उत्तम प्रधानोए तेने उत्तर आप्यो के, “ हे नाथ ! सीताने अर्पण करी रामनी साथे संधि करो अने पठी पोताना बंधु पुत्र विगेरेने ठो-मावी पोताना कुलनुं अने शीलनुं रक्षण करो. ” उत्तम प्रधानोनी आवी वाणी सांजलीने रावणनुं चित्त जरापण सीताने त्यजी देवा उत्साहवंत अयुं नहि. अहो ! प्राणीयोना पापीष्ट कठोर चित्तने धिक्कार ठे ! धिक्कार ठे ! !

पठी रावण पोताना हृदयमां विचार करीने सघली तरफथी शत्रुने जीतनारी तथा बहु रूपवाली विद्यानुं अराधन करवा माटे सज्जामांथी उठी नीकड्यो. स्नान करी पवित्र वस्त्रथी सुशोभित देहवालो ते तत्काल श्री शांतिनाथना मंदिर प्रत्ये गयो, त्यां तेणे हरिणना लांछनवाला श्री शांतिनाथ प्रभुनो चंदनथी मिश्रित एवां सुगंधी जलना पूर्ण कलशोवसे स्नात्र महोत्सव कस्यो. कपूरथी मिश्र एवा घणां चंदनथी प्रभुना शरीरने लेपन करीने च-क्ति पूर्वक प्रफुल्लित पुष्पोथी पूजन कर्युं. अहो ! रावणनी अरिहंत प्रभुने

विषे अति तात्त्विकी ज्ञप्ति हती !!! पढी रावणे श्री शांतिनाथ प्रभुनी स्तुति करीने पोताना सुज्जटोनी पासे नगरीमां पट्टह वगमाव्यो के, “ हे नगरवासी जनो ! तमे आजथी आठ दिवस पर्यंत उत्तम रीते श्री जिनेश्वर प्रभुनुं पूजन करवामां अने ध्यानमां तत्पर आनु. जे कोइ आ म्हारी आझाने निष्फल करइ ते चोरतुल्य शिक्षाने पात्र अइ. ” आम पट्टह वगमावीने रावण विद्यानुं आराधन करवा तत्पर अयो.

हवे रावण विद्यानुं साधन करवा बेठो ठे, ते वात सुग्रीव विगेरे सुज्जटो-ए जाणी; तेथी तेमणे श्री रामने कह्युं के, “ हे नाथ ! हवणां रावण महा ध्यानमां लीन अइ गयो ठे, माटे आप जेम योग्य होय तेम करो. ” सुग्रीव विगेरे सुज्जटोनां आवां वचन सांजल्ली रामे हसिने उत्तर आप्यो के, “ हुं क्या-रे पण दंज करनारो नथी. वली आयुधने त्याग करी जिनमंदिरमां रहेला, ध्यानमां तत्पर अने शांत एवा रावणने जो हुं लंकापुरीनो जंग करी पीमा करुं तो पृथ्वीमां वीर पुरुषोना मध्ये म्हारी उत्तम प्रतिष्ठा शी ? ” पढी जेम प्रचंड वायु म्होटा पर्वतने क्षोन्न पमान्वा तैयार आय एम महा पराक्रमवंत एवा अंगद विगेरे सुज्जटो रावणने क्षोन्न पमान्वा दोम्या. तेनुंए विविध प्रकारना उपसर्ग कस्या, परंतु तेथी रावण जरा पण क्षोन्न पाम्यो नहि. वली टंकार शब्द अने अट्टाट्टहासथी पण ते जरा जय पाम्यो नहि. आम क्षोन्न रहित अने निर्जय एवा रावणने जोइ अंगद विगेरे सुज्जटो फरी तेनी पासे आवीने कहेवा लाग्या के, “ हे राक्षस ! तें रामना जयथी आ पाखंडु श्यो आरंज्यो ? जो त्हारुं अतुल बल होय तो युद्ध कर. ” आवी रीते क्षोन्न पमान्थो तो पण रावण तेनुंनां वचनने सांजल्लतो नहोतो; तेथी तेनुंए कठोर वचन कहेवा मांम्या के, “ हे दशकंठ ! त्हारी परोक्षमांज राम, सीताने पाठा लइ गया ठे अने अमे पण त्हारा जुवनमां पेसीने बहु विलाप करती एवी त्हार प्रिया मंदोदरीनुं हरण करीए ठीए, माटे हवे तुं तेनुं रक्षण कर रक्षण कर. ” एकाग्र चित्तवालो अने स्थिर ध्यानवालो रावण आवी रीते पोतानो तिरस्कार करता एवा अंगद विगेरे सुज्जटोने गणकारतो नहोतो; तेथी शीघ्र आसुरी विद्या प्रगट थड के, जेना प्रज्ञावथी सर्व कपीयो तत्काल नासी गया. पढी “ हुं प्रसन्न अइ तुं ! प्रसन्न अइ तुं !! तुं त्हारा अनुज्जना घातादि इष्ट अर्थरूप वरदान

माग. हुं त्हारुं शुं इष्ट करुं ?” एम देवी आसुरी विद्याना कहेवा उपरथी राव-
णे कह्युं के, “हे देवी! तुं म्हारुं कार्य साध.” पढी रावणनुं कहेलुं सर्व अंगी-
कार करी आसुरी विद्यादेवी कृणमात्रमां पोताने स्थानके गइ. पढी जेनी
मरण दशा नजीक प्राप्त अइ ठे एवो रावण पण अंगद विगेरे सुन्नटोए कहेलां
वचनने सांजलीने फरी बहु क्रोधने धारण करतो ठतो क्रीमा करवानी इच्छा-
थी सीतानी पासो गयो. ते वखते ते जाणो मरण पामवाने उत्साहवंत थयेलो
पतंग ज्वालाथी विकराल एवा महा अग्निने विषे पस्तो होयनी? एवो देखायो.

पढी रावण सीताने कहेवा लाग्यो के, “अहो! में त्हारा उपर घणा व-
खतथी बहु प्रसाद कख्यो ठे, ठतां तुं म्हारुं वचन अंगीकार करती नथी तो
आजे युद्धमां राम लक्ष्मणने हानीने हुं त्हारी साथे क्रीमा करीश, माटे हवे
तुं त्हारा पोताना अज्ञोष्ट अज्ञिग्रहने ऊट मूकी दे.” रावणनां आवां वचन
सांजली शरण रहित जय पामेली सीता दुःखथी मूर्छा पामी गइ. पढी रा-
वणनी आज्ञाथी दासीयोए सीताने शीतल उपचारथी तुरत सचेत वनावी
एटले गइ ठे कामदेवनी पीमा जेने एवो रावण, पोताना मनमां विवेकदृष्टिथी
विचार करवा लाग्यो के, “अहो! पोताना प्रियपति रामने विषे निःकृत्रिम
स्नेहवाली आ सीता मने इच्छती नथी तो में बलवमे एनुं वृथा हरण करयुं.
वली में म्हारा जाइयो तथा मंत्रियोनुं कहेबुं पण स्वीकारयुं नहि. हवे जो हुं
हवणां सीता रामने स्वाधिन करुं तो सर्व सुन्नटोमां म्हारी अपकीर्तिनो फे-
लावो थाय, माटे तेम करवुं तो योग्य नथी; पण जो युद्धमां रामने बंधन क-
रीने पढी तेमने सीता अर्पण करुं तो लोकमां म्हारुं अद्भुत पुरुषातन कहे-
वाय, तेम न्याय अने धर्म पण निर्मल थाय.” आम विचार करी सीताने त्यां
ज मूकी बलीष्ट एवो रावण पोतानी सर्व सेना सहित सर्व प्रकारना शकुनोए
निषेध कख्यो ठतो दुर्दैवना वशथी तुरत युद्धने विषे गयो. ते वखते कोपरूप
अग्निथी प्रज्वलित हृदयवाला, महा पराक्रमवंत अने महा बलवंत एवा हनु-
मान विगेरे सुन्नटोथी चारे तरफ विंटलाइ रहेला राम लक्ष्मण पण तुरत
रणभूमिमां आव्या.

पढी बने सैन्यमां घोर युद्ध चाड्युं एटले रावण पोतेज क्रोधने लीधे जेम
खुख्यो माणस जोजन करवाने प्रवृत्त थाय तेम श्री रामनी सेनाने म .

માટે પ્રવર્ત્યો. આમ યમરાજની પેઠે પોતાની સેનાનો સંહાર કરતા રાવણને જોઈ તુરત લક્ષ્મણે પોતાના મહાદારુણ શસ્ત્રોવડે જેમ ગરુડ પોતાની પાંખ વડે સર્પને પ્રહાર કરે તેમ પ્રહાર કસ્યો. પઠી રાવણે પોતાના શત્રુરૂપ લક્ષ્મણને અતિ ડુર્જય માનીને વિદ્યાના બલથી બહુ ઝન્યંકર અનેક રૂપો ધારણ કસ્યાં. લક્ષ્મણે રાવણનાં સર્વ રૂપોને વિષે અનેક તિક્ષ્ણ શસ્ત્રોનો પ્રહાર કસ્યો કે, જેથી તેના મુખ્ય રૂપને વિષે ચારે તરફથી અતિ ઝગ્ર પીમા થવા લાગી. પઠી રાવણે પોતાના સર્વે રૂપોને સંહરી લઈ ચક્રનું સ્મરણ કર્યું, જેથી તેજ વશ્વતે જ્વાજલ્યમાન સૂર્યના પ્રતિબંબ સમાન ચક્રતેના હસ્તને વિષે પ્રાપ્ત થયું. પઠી સુર અને અસુરને પણ ઝન્ય આપનારા તે ચક્રને ઝમાવીને રાવણે રામ વિગેરે બહુ શોક કરતા ઠતા લક્ષ્મણ ઉપર ફેંક્યું. ચક્ર પણ લક્ષ્મણની પાસે આવી તેમની પ્રદક્ષિણા કરવા પૂર્વક તેમની ઢાતીમાં પ્રહાર કરી તત્કાલ બહુ પુણ્યના યોગથી તેમના જમણા હસ્ત કમલની ઉપર બેઠું. આમ પોતાનું ચક્ર પણ લક્ષ્મણના હાથને વિષે પ્રાપ્ત થયેલું જોઈ અત્યંત રોદ પામતા રાવણે વિચાર્યું કે, “ હા હા ! બહુ કષ્ટથી મેલવલું મ્હારું ચક્રપણ નિષ્ફલ ગયું. ” પઠી નિસ્તેજ બની ગયેલા રાવણને જોઈ તુરત વિઙ્ગીષણ તેને કહેવા લાગ્યો કે, “ હે ઝાડ ! તું સીતાને ત્યજી દેશ પોતાના બંધુનું સહિત સુખેથી રાજ્ય કર. ” રાવણે ધૈર્યનો આશ્રય કરી ફરી ઉત્તર આપ્યો કે, “ મ્હારા ઝુજને વિષે બહુ બલ છે, તેથી હું ચક્રસહિત એ શત્રુને મુઠી પ્રહારથી હણી નાખીશ, તે તું જો જ. ” આમ રાવણ કહેતો હતો એટલામાં લક્ષ્મણે ચક્ર ફેંકીને તેનું મસ્તક ઢેદી નાખ્યું. ધિક્કાર છે રાવણના હુલ્લ અઝિમાનને ! ! ! પઠી રૌડધ્યાનમાં પરાયણ એવો પ્રતિવાસુદેવ રાવણ મૃત્યુ પામીને અનેક હુઃખોથી વ્યાપ્ત એવી ચોથી નરક પ્રત્યે ગયો અને આકાશમાર્ગમાં જય જય શબ્દ કરતા અને હર્ષથી વ્યાપ્ત થયેલા દેવતાનું લક્ષ્મણના મસ્તક ઉપર ઉત્તમ સુગંધવાલાં પુષ્પોની વૃષ્ટિ કરી.

॥ इति पञ्चवर्तिने रावणनिग्रहो नाम सप्तमः प्रस्तावः ॥

પઠી શ્રી રામના ઝન્યથી નાસી જતા અને નાયક વિનાના તે રાક્ષસોને વિઙ્ગીષણે કહ્યું કે, “ હે નિશાચરો ! તમે ઝતાવલથી શ્રી રામના ચરણકમલનો આશ્રય કરો. કારણ કે, દેવણાં આ ઝારત ઝૂમિને વિષે આવમા બલદેવ અ-

ને વાસુદેવરૂપ દશરથ રાજાના બલવંત શ્રી પદ્મ અને નારાયણ (રામ લક્ષ્મણ) નામના પુત્રો સેવા કરવા યોગ્ય છે. ” વિઙ્ગીષણનું આવું પરિણામસુંદર વચન સાંજલીને નિર્જય બનેલા તથા નિશ્ચલ નીકિધી વ્યાપ્ત થયેલા મહા સુન્નટ એવા રાક્ષસો રામના ચરણનો આશ્રય કરવા લાગ્યા. પઢી પૃથ્વીને વિષે પમેલા રાવણને જોઈ બંધુના સ્નેહના વશ્યને લીધે મરવાને તૈયાર થયેલા વિઙ્ગીષણે પોતાનું નદર ચીરી નાખવા માટે ક્ષણમાત્રમાં શસ્ત્ર લીધું. આ પ્રમાણે મૃત્યુ પામવાને તૈયાર થયેલા તે વિઙ્ગીષણને રામે નીવારીને કહ્યું કે, “અરે બંધો ! તું આ સર્વ સુન્નટોને વિષે નિરંતર લજ્જાકારી એવું શું કૃત્ય કરે છે ? પઢી બંધીલાનાથી ઢોમેલા કુંજકર્ણ મેઘનાદ વિગેરે અનેક સુન્નટો અને મંદોદરી વિગેરે અનેક ઉત્તમ સ્ત્રીયોની સાથે તે વિઙ્ગીષણ રાવણની પાસે આવીને રુદન કરવા લાગ્યો. આમ તારસ્વરથી રુદન કરતા અને મહાશોકથી પૂર્ણ થઈ ગયેલા વિઙ્ગીષણને લક્ષ્મણ સહિત શ્રી રામ તુરત મધુરવાણીથી બોધ કરવા લાગ્યા.

“હે વિઙ્ગીષણ ! આ પૃથ્વી ઉપર પૂર્વે રાવણ સમાન કોઈ સુન્નટ થઈ ગયેલો અથવા હવે પઢી થાય એમ અત્યારે દેખાતું નથી. કારણ કે, જેનું આજસુધી પ્રબલ પરાક્રમ દેવ અને દાનવોથી નિરંતર અસ્થલિત હતું. વલી જેણે આજસુધી વીર વૃત્તિયે કરીને નિશ્ચે અર્ધનું એવું ત્રણ અર્ધનું સામ્રાજ્ય ઝોગવ્યું છે તે સુન્નટોમાં મુકુટરૂપ રાવણ તમારે શું શોક કરવા યોગ્ય છે ? શું કાલને લીધે કયા કયા પુરુષો વિનાશ નથી પામ્યા ? ” આ પ્રમાણે અવસરના જાણ એવા રામે તે વિઙ્ગીષણને કુટુંબ સહિત પ્રવોધ પમાડીને તુરત તેજ વચ્ચે રાવણના શરીરને અગ્નિ સંસ્કાર કરાવ્યો. પઢી પ્રસન્ન મુખકમલવાલા રામે લક્ષ્મણ સહિત સ્નાન કરી રાવણના વંશનેવિષે મુકુટરૂપ કુંજકર્ણ અને ઇન્દ્રજીત વિગેરે વીર પુરુષોને કહ્યું. “હે કુંજકર્ણાદિ સુન્નટો ! તમે સૌ મ્હારું વચન સાંજલો. હવે તમે નિર્જય થઈ પૂર્વની પેઠે પોતપોતાની રાજ્યસ્થિતિને પાલો. ” રામનાં આવાં વચન સાંજલી તેજી કહ્યું. “હે રામ ! અમારે નાશવંત સ્વજ્ઞાવવાલા ઉત્તમ રાજ્યનું કાંઈ પ્રયોજન નથી. હવે તો અમે તુરત શાશ્વત એવા મોક્ષ સુખને મેલવવા માટે ગુરુની પાસે ચારિત્ર અંગીકાર કરિશું. ”

પઢી તેજ રાત્રીને વિષે કુસુમાયુધ નામના ઉપવનમાં વલ નામના મુનિ

ને કેવલ જ્ઞાન નુત્પન્ન થયું, તેથી તેજ અવસરે દેવતાનું તેમનો કેવલ મહોત્સવ કસ્યો. પ્રજાતે હર્ષથી વ્યાસ અંગવાલા રામ, લક્ષ્મણ, સુગ્રીવ અને વિઙ્ગીષણ વિગેરે અનેક પુરુષો, પરિવાર સહિત તે કેવલી મુનીશ્વરને વંદના કરવા ગયા. ત્યાં કેવલીએ તેમને વૈરાગ્યથી સુશોજિત એવી હાથીને બાંધવાની શાલારૂપ તથા પુણ્યરૂપ અમૃતને ઝરવાની વિશાલ શાલારૂપ પાપને વિનાશ કરનારી ઉત્તમ ધર્મદેશના આપી; તેથી રાવણના ન્હાના ઝાડ કુંજકર્ણ સહિત મેઘનાદ વિગેરે અનેક વીર પુરુષો તથા રાવણની સ્ત્રી મંદોદરી વિગેરે અનેક સ્ત્રીઓ તુરત સર્વ સંગનો ત્યાગ કરી દીક્ષા લીધી. પઠી સંતુષ્ટ ચિત્તવાલા, મહોત્સવને ઉત્પન્ન કરનારા તથા સર્વ પ્રકારે સુશોજિત અંગવાલા રામે પણ તે કેવલીને તથા નવ દીક્ષિત મુનીંદ્રોને પ્રણામ કરી લક્ષ્મણ, હનુમાન, સુગ્રીવ અને જ્ઞામંદલ વિગેરે અનેક વિદ્યાધરો સહિત વિઙ્ગીષણાદિ બહુ રાક્ષસોએ અલંકૃત કાલિબહુ-કાપુરી પ્રત્યે પ્રવેશ કસ્યો. લંકામાં પ્રવેશ કસ્યા પઠી ગરીષ્ઠ એવા રામે પુષ્પ-શૈલ પર્વતના શિખર ઉપર હનુમંતે વર્ણવેલા શુદ્ધ શીલગુણવાલી સતી સીતાને દીઠી એટલે તેમણે તપના આચરણથી ડુર્બલ થઈ ગયેલી, લજ્જાથી નમ્ર થઈ ગયેલાં મુખકમલવાલી અને પોતાના પતિના આવવાથી સંતુષ્ટ થયેલા ચિત્તવાલી સીતાને પોતાના ધોલોને વિષે બેસારી. આ વખતે આકાશમાં સુર, અસુર અને સિદ્ધ નરોએ દીર્ઘકાલ પર્યંત ચારે તરફથી એવી નિદ્યોષણા કરી કે, “ પૃથ્વીને વિષે વિશુદ્ધ શીલવાલી, કલંક રહિત તથા નિષ્પાપ એવી આ જનકરાજપુત્રી સીતા જયવંતી વર્તો. ” રામ પણ પોતાના ચિત્તરૂપ ચકોરને આનંદિત કરવામાં ચંદ્રરૂપ સીતાને બહુ દિવસે જોતા ઠતા તે વખતે આરંભ કરેલા સમગ્ર રણસંગ્રામને સફલ તથા મનની તુષ્ટીના કારણરૂપ માનવા લાગ્યા. પઠી વાસુદેવ એવા લક્ષ્મણે જનકરાજપુત્રી સીતાના ચરણકમલને હર્ષથી પ્રણામ કસ્યો એટલે સીતાએ તેમને હર્ષથી એવી આશિષ આપી કે, “ હે વીર ! તમે દીર્ઘકાલ પર્યંત જીવો અને આનંદ પામો. ” હર્ષના આંસુથી પૂર્ણ નેત્રવાલા જ્ઞામંદલે પોતાની બહેન સીતાને પ્રણામ કસ્યા એટલે જનકરાજસુતાએ તેને આશીર્વાચનથી બહુ સંતોષ પમાડ્યો. હર્ષના વશથી સુગ્રીવ, હનુમાન અને વિઙ્ગીષણ વિગેરે મુખ્ય નૃપતિઓ પણ પોતપોતાના નામના ઝંઝાર પૂર્વક સીતાના ચરણને વિષે પ્રણામ કસ્યા. તેથી તે સર્વેને પણ તેણે વારંવાર આશિષો આપી.

पढी लक्ष्मण सहित राम तुरत पर्वत समान जुवनालंकार नामना हाथी उपर बेसीने परिवारे विंटलाया ठता विन्नीषणदि राक्षसोए करेला वि-
विध प्रकारना उत्सव पूर्वक रावणना मंदीर प्रत्ये गया. त्यां माणिक्य अने सुवर्णमय एवा म्होटा जिनमंदिरमां प्रवेश करीने तेमणे लक्ष्मण सहित श्री शांतिनाथनी प्रतिमाने ज्ञक्तिपूर्वक वंदना करी. पढी विन्नीषणे आणेलां सुगंधी पुष्पोष्ठी रामे श्री शांतिनाथनी पूजा करीने बहु अर्थष्ठी गर्जित एवा पवित्र स्त्रोत्रवने स्तुति करी अने नमस्कार कस्यो. पढी विन्नीषणे बहु आग्रह पूर्वक सुग्रीव जामंरुल विगेरे अनेक सेवको सहित राम लक्ष्मणने पोताना घर प्रत्ये तेनी जइ हर्षष्ठी गौरव पूर्वक जोजन कराव्युं. त्यार बाद विशेषे जाण एवा विन्नीषणे रामने म्होटा सिंहासन उपर बेसारीने कह्युं. “हे नाथ ! नि-
रुवा लो हाथी रथ विगेरे आपनुंज ठे अने हुं आपनो सेवक हुं, एम जाणो. बली जो आप म्हारा उपर क्रपा करीने मने आज्ञा आपता हो तो हुं आपने आ सर्वे राक्षसोनी समक्ष लंकापुरीना राज्यनो महान्निषेक करुं. ” पढी संतो-
षित चित्तवाला रामे कह्युं के, “हे बंधो ! तें कह्युं ते ठीक, परंतु में तने लंकानुं राज्य आपवानुं कह्युं ठे, ते तुं शुं झूली गयो ? ” पढी रामे अत्यंत विनयवंत एवा विन्नीषणने राक्षसोनी समक्ष लंकाना राज्यने विषे अन्निषेक कस्यो. पढी सिंहोदरादि राजानुंए सेवकोने मोकलीने तेमावेली पोतपोतानी अति रूपवा-
ली कन्यानुं पोतपोताना बंधुनुं सहित त्यां आवी. राम अने लक्ष्मण पण ते उत्तम रूपवाली कन्यानुंने महोत्सव पूर्वक परण्या. पढी विन्निषण अने सुग्रीव विगेरे अनेक जूपतियोए सेवन करेला अने तेथीज उत्तम सुखने लीधे हर्षवंत एवा राम लक्ष्मण, रावणानी राजधानी (लंका) मां ठ वर्ष पर्यंत रह्या. आ अ-
वसरे विंध्याचलपर्वतनी उपर तपधारीमां श्रेष्ठ एवो मेघनाद पोताला ज्ञाइ मेघ-
वाहन सहित सिद्धि पाम्यो. ते उपर त्यां मेघरथ नामनुं तीर्थ लोक प्रसीद्ध थ्युं. कय कस्या ठे सर्व कर्म जेणे एवो कुंजकर्ण पण नर्मदाने विषे सिद्धि पा-
म्यो, तेथी त्यां आज पर्यंत लोकने विषे “रक्षित” नामनुं लोक प्रसिद्ध तीर्थ थ्युं.

हवे ते अवसरने विषे अहिं अयोध्यामां उत्तम शीलधारी एवा रामनी माता कौशल्या तथा कट्याणनां पात्ररूप साध्वी अने विख्यात एवा लक्ष्म-
णनी माता सुमित्रा ए बने पोतपोताना पुत्र शोकथी आकुल व्याकुल थता

હતા. વલી તેનું પોતપોતાના પુત્રના કુશલ સમાચાર ન મલવાને લીધે અત્યંત દુઃખિત થયા હતા “ અમારા પુત્રના કુશલ સમાચાર આજે અથવા કાલે આવશે. ” એવી આશાથી નિરંતર પોતાનું જીવિત ધારણ કરતા હતા. પછી એક દિવસ અધિક મહિમાવાલા નારદરુષિ બીજા દ્વીપથી આ દ્વીપમાં આવી ચમચા હતા, તેમણે ગ્લાની પામી ગયેલી મુખકાંતિવાલી તે બન્ને રાણીયોને તેમના દુઃખનું કારણ પૂછ્યું એટલે તેનું કહ્યું કે, “ હે નારદ ! રામલક્ષ્મણ નામના અમારા પવિત્ર પુત્રો વનવાસ ગયા હતા; ત્યાંથી તેનું રાવણે હરણ કરેલી મહાસતી સીતાને પાછી લાવવા માટે લંકાપુરી પ્રત્યે ગયા છે. રાવણની શક્તિના પ્રહારથી લક્ષ્મણ મૂર્છા પામ્યા હતા; તેથી ઝરત રાજાએ તુરત પોતાના મામાની ન્હાની પુત્રી વિશલ્યાને ત્યાં મોકલી છે. હવે આગલ શું થયું હશે ? તે અમે નથી જાણતા; તેથી અમે બન્ને જણીયો શોકાકુલ થીએ. ” આમ નારદને કહીને પુત્રવિયોગથી વિહ્વલ બનેલી કૌશલ્યા અને સુમિત્રા એ બન્ને જણીયો વહુ રુદન કરવા લાગી. નારદે કહ્યું. “ હે સૌનાગ્યવંત મુખવાલીયો ! તમે ચિત્તને વિષે શ્વેદ ન કરો, હું મહા જ્ઞાગ્યકલાના નિવાસરૂપ તમારા બન્નેના પુત્રોને થોડા સમયમાં અહિં લાવીશ. ” આમ નારદરુષિયે મધુર વચનથી તે બન્ને જણીયોને શાંત ચિત્તવાલી કરી પોતે લંકાપુરીમાં રાવણના નિવાસ ઘરને વિષે આવ્યા. ત્યાં તેમણે રામલક્ષ્મણને દીઠા. પછી રામે સત્કાર પૂર્વક નારદને પૂછ્યું કે, “ હે મુનિ ! હવેનાં નવીન શું છે ? અહિં આગમનનું જે કારણ હોય તે પણ કહો ? ” નારદે કહ્યું. “ તમે જ્ઞાગ્યવરને જોગસમૃદ્ધિના સ્થાનને પામ્યા છો તો હવે માતાનું તુષ્ટીને માટે અયોધ્યાપુરી પ્રત્યે જવાનું પ્રયાણ કરો. હું તમને એજ કહેવાને માટે અહિં આવ્યો છું. ” નારદનાં આવાં વચન સાંજલી પોતાની માતાને મલવાને વૃદ્ધિ પામેલી નૃત્કંઠાવાલા લક્ષ્મણ સહિત રામે પોતાના સેવક અને વિશેષ જ્ઞાતિવંત એવા વિન્નીપણને કહ્યું કે, “ હે બુદ્ધિવંત ! ત્હારા ગૌરવપણાથી સંતુષ્ટ ચિત્તવાલા અમે આટલા વર્ષો અહિં મુગ્ધેથી રહ્યા થીએ. હવે જો તું આજ્ઞા આપે તો અમે અમારી માતાને મલવા માટે જઈએ. ” વિન્નીપણે કહ્યું “ હે નાથ ! આપ અહિં સોલ દિવસ રહો કે, જેથી હું મ્હારા સેવકોની પાસે આપના પ્રવેશને માટે અયોધ્યાપુરીને સુશોભિત કરાવું. ” રામે “ એમ થાનું. ” એમ કહ્યું એટલે વિન્નીપણે તેજ વસ્ત્રો પોતાના

माणसोनी पासे अयोध्यापुरीने लक्ष्मीवने इंदुपुरी समान सुशोभित बनावी दीधी. रामे आज्ञा करी एटले तुरत नारदे अयोध्यामां आवीने पुत्रोनुं आगमन कौशल्या तथा सुमित्राने कह्युं; तेथी ते बन्ने जणीयो बहु हर्ष पासी. पढी नविन प्रियानने साथे लक्ष्मण अने सीता सहित राम तत्काल पुष्पक वैमानमां बेसी सुग्रीवादि जूपतियोनी साथे चाढ्या अने श्रोता वखतमां चारे तरफथी अनेक वैमाने करी व्याप्त एवुं ते पुष्पक वैमान महासमुद्रने उल्लंघी अयोध्यानी समीपे आवी पहोच्युं. श्री रामने आव्या जाणी नृद्यानमां रहेला नम्र जरत जूपतिये मंत्री, सामंत अने नागरीक लोको सहित म्होटा उत्सवथी सामैयुं कर्युं. जरतने सामा आव्या जोइ राम पुष्पक वैमानथी नीचे उतस्या एटले विनयथी नम्र एवा जरते हाथीथी नीचे उतरी हर्षथी रामने प्रणाम कस्यो. जक्तिथी पोताना चरणने विषे पमेला जरतने रामे पोताना बन्ने हस्त कमलथी आलिंगन कर्युं अने जाणे हर्षना आंसुना मीषथी पूर्वना दुःखने खेंची काढता होयनी? एम मोहने लीधे नेत्रजलथी सिंचन कस्या. वली चरण कमलने विषे वंदन करता एवा शत्रुघ्न बंधुने पण रामे आलिंगन कर्युं. कारण के, इष्ट मनुष्यने मलवाने अवसरे परस्पर आलिंगन करवुं एज मुख्य गरिष्ठ फल ठे. लक्ष्मणे पण जरत अने शत्रुघ्न ए बन्ने ज्ञाड्योने प्रणाम कस्यो. पढी जरतनी विनंतीथी रामे ते पोताना बंधुन सहित वैमानमां बेसी उत्सवोथी प्रसन्न मनवाला अया ठता अयोध्या नगरीप्रत्ये प्रवेश कस्यो. त्यां प्रेमना आंसुने वरसावनारा रामे लक्ष्मण सहित पोतानी मातानुना चरणकमलने नमस्कार कस्यो. विनीत एवी सीता अने विशाढ्या विगेरे वधुनए पण सासुनुना चरणनी उत्तम जक्ति करी. हर्षथी विस्मित मनवाली मातानुए पण तेमने आशिर्वचन दीधां. ज्यारे रामे अयोध्यामां प्रवेश कस्यो ते वखते सर्वे नगरवासी जनो हर्षथी व्याप्त अइ गया.

पढी श्री रामना प्रवेशोत्सवथी हर्षित चित्तवाला विनीत जरते हाथ जोमी रामनी विनंती करी के, “ हे विज्ञो ! हवणां म्हारा उपर कृपा करी मने वृत लेवानी आज्ञा आपो. हुं आटला दिवस आपनी आज्ञाथीज पिताना आचरणने अनुसरतो ठतो रह्यो हुं. ” रामे कह्युं. “ कुलमां मुकुटरूप हे जरत बंधो ! तुं दीर्घकाल पर्यंत राज्य कर. अमे तो फक्त मलवाने माटे

आव्या ठीए पण राज्यने अर्थे आव्या नथी. " ज़रते फरीथी कह्युं. " हे ईश ! में आपनी आज्ञाथीज आ राज्यनुं चीरकाल पर्यंत पालन करयुं ठे, पण हवे तो हे ज़ाई ! उज्वल एवां पुण्यने खीलारूप आ राज्य लीलाथी म्हारे शरयुं; राम लक्ष्मणे बहु प्रेमथी विनीतापुरीना साम्राज्य पदने धारण करवानो आग्रह कस्यो तो पण ज़ूपतियोने विषे चूमामणिरूप ज़रते तुरत अनेक ज़ूपालोनी साथे विधिपूर्वक चारित्रने अंगीकार करी तपथी समग्र एवा आठे कर्मोनों कय करी अनंत सुखने आपनारा मोक्षपदने स्वीकारयुं. पढी हर्षित एवा विज्जीषण विगेरे सर्व राजानुए रामने कह्युं के, " हे प्रजो ! जो आप आज्ञा आपो तो अमे म्होटा उत्सवपूर्वक आपने राज्याभिषेक करीए. " रामे कह्युं. " हे ज़ूमिपालो ! तमे सारा दिवसने विषे अनेक एवा म्होटा उत्सवोथी रावणने जीतनारा लक्ष्मणने वासुदेव पदनो अभिषेक करो. " रामनी आवी आज्ञाथी राक्षस, विद्याधर अने ज़ूमिपालोए हर्षवमे बाजीत्रोना नाद पूर्वक म्होटा उत्सवथी प्रतिवासुदेव एवा रावणने मारनारलक्ष्मणने वासुदेव पदनो अभिषेक कस्यो अने रामने बलदेव पदनो अभिषेक कस्यो तयार पढी तेनुए रामलक्ष्मणनी आगल मुक्ताफलादि अनेकवस्तुन ज़ेड तरी के मूकी. आ वखते रामे विज्जीषणने लंकापुरीना द्वीपनुं अधिपतिपणुं आप् अने कपीश्वर एवा सुग्रीवने कपिद्वीपनुं समस्त राज्य सोंप्युं. वली नदार चित्तवाला रामे आश्रितो नपर प्रेमने लीधे ज़ामंमल विगेरे बहु ज़ूपतियोने जूद जूदा इष्टदेशो आप्या. पढी नग्रतेजवाला शत्रुघ्न वीरे पोताना डुबेर बलर्थ युद्धमां मधुदेशना राजाने जीती मथुरा नगरीना साम्राज्यपदने ग्रहण करयुं आम शोल हजार ज़ूपतियोए सेवन कस्यां ठे चरण कमल जेमना एवा राम लक्ष्मणे निष्कण्टक एवं पूर्ण अर्धा ज़रतखंमनुं राज्य दीर्घकाल पर्यंत करयुं सुमित्राना पुत्र लक्ष्मणने शोल हजार स्त्रीयो अइ. तेमां विशद्व्या विगेरे आ पटराणीयो हती. अनुक्रमे तेनुने लक्ष्मण समान आकृतीवाला, शत्रुघ्नथी अजय अने साम्राज्यलक्ष्मीने वरवामां उचित अंगवाला श्रीधर विगेरे वसोने पच्चास पुत्रो थया. श्रीरामने पण उत्तम रूपवाली आठ हजार स्त्रीयो हती; तेमां उत्तम रूपवाली सीता विगेरे चार पटराणीयो हती.

जोड वखते सीताये रात्रीने विषे स्वप्नामां वैमानथी चवेला बे वेव-

तानुने पोतानां मुखमां प्रवेश करता जोया. पढी जागीने तेणे ते स्वप्न पो-
ताना पति रामने कह्युं. राम पण विचारकरीने प्रसन्न अइ प्रियानी आगल ते
स्वप्ननुं फल कहेवा लाग्या के, “हे मनोहरमुखवाली ! तने पवित्र एवा उत्तम
प्रतापवाला बे पुत्रो अशे.” रामनां आवां वचनथी संतुष्ट अयेली सीता पोताना
मंदीरप्रत्ये गइ. त्यारपढी तेणे जेम रोहणाचल पर्वतनी चूमी निर्मल महामु-
ह्यवाला माणिक्यने धारण करे तेम गर्जने धारण कखो. जेम निश्चै शरदू-
तुनी चंडज्यात्सनाने विषे कोइ किंचित्मात्र उष्णपणुं देखी शकतो नथी तेम
रामनी बीजी स्त्रीयो सीताने विषे क्यारे पण पापरूप दोष देखती नहोती.
एक दिवस ते शोक्योए जनकराजपुत्रीने माथे मिथ्या दोष आरोपण करवा-
ना हेतुथी एम कह्युं के, “तुं जगतने आश्चर्यकारी अने जोवा योग्य एवा राव-
णनां रूपने आलेखी अमने देखाम.” सीताये मुग्ध जावथी उत्तर आप्यो.
“हे ब्हेनो ! में क्यारे पण रावणनुं संपूर्ण अवयव जोयुं नथी, फक्त में एना
पग दीठा ठे.” सपत्नीयोए कह्युं. “त्यारे तेना बने पग आलेखीने अमने ब-
ताव.” सरल स्वजाववाली सीताये ते बखते दिव्य एवा रावणना बने पग
आलेख्या. आम सीताना कलंकनुं मूल पोताने प्राप्त अयुं; तेथी हर्ष पामेली
तथा उत्पन्न अयेला कषायना पूरवाली सर्वे शोक्योए एकांतमां रामनी पासे
जइने कह्युं. “हे प्रिय ! आपने सीता बहु व्हाली ठे, तोपण ते निरंतर राव-
णनुंज ध्यान करे ठे. कारण जो एम न होय तो ते सीता रावणना बने पगने
आलेखी पोतानी पासे शा माटे राखे ?” आम कहीने तेनुए रावणना
चरणनी ढबी रामने देखामी; परंतु रामे सीता उपर पूर्ण प्यारने लीधे ते
स्त्रीयोनुं कहेवुं चित्तने विषे मान्युं नहि. कारण संत पुरुषो क्यारे पण तुझ
प्रकृतीवाला अता नथी.

पढी ते शोक्योए इष्याने लीधे सीताना अपवादने तुरत लोकमां प्रसि-
द्ध करवा मांखो. कह्युं ठे के—अत्यंत क्रुद्ध अंतःकरणवाला पापीयो शुं शुं वृथा
एवुंय पण अवलुं आचरण नथी करता ? पढी सीताये रामने कह्युं. “हे पू-
ण्यवंत ! आपणां उद्याननां अति सुगंधवालां पुष्पोवने नगरीमां रहेली अरि-
हंत प्रभुनी प्रतिमाने पूजन करवानो मने दहोलो उत्पन्न थयो ठे.” पढी त्यां वसं-
तरुतुना उत्सवने विषे अयोध्या नगरनी कीर्तने जोती एवी सीताये महोत्स-

વપૂર્વક જૈનમંદિરોને વિષે અરિહંત પ્રજ્ઞુની ઉદ્યાનનાં પુષ્પવને પૂજા કરી. વચ્ચે જનકરાજપુત્રી સીતાનું દક્ષિણેત્ર બહુ ફરકવા લાગ્યું; તેથી કાંઈક ખેદ પામેલી તેણે એ વાત શ્રીરામને કહી. રામે કહ્યું. “ હે પ્રિયા ! એ સારું નથી. ” સીતાએ કહ્યું. “ મ્હારું રાવણે હરણ કર્યું, એથી પણ બીજું મને શું મ્હોટું કષ્ટ પ્રાપ્ત થવાનું હશે ? હે નાથ ! હવણાં મને આપનો વિયોગ ન થાન. ” ખેદથી પૂર્ણ થયેલી સીતા આવી રીતે વારંવાર કહેવા લાગી એટલે રામે કહ્યું. “ હે દેવી ! ધીરા થાન ! બહુ ખેદ કરવાથી શું ! પૂર્વે કરેલું શુભાશુભ કર્મ કોઈનું વૃથા થતું નથી, માટે ઘરપ્રત્યે જાન, દેવપૂજા કરો અને શ્રેષ્ઠ મુનિયોને દાન આપો. ” પોતાના પ્રિયનાં આવાં વચન સાંજલી ધૈર્યને ધારણ કરતી એવી સીતા, પોતાના મંદિરપ્રત્યે જઈને જિનેશ્વરની પૂજા, મુનીશ્વરોને દાન અને તપનું આચરણ કરવામાં તત્પર થઈ.

કોઈ વચ્ચે અયોધ્યા નગરીના મહાજન લોકો એકઠા થઈ રામની પાસે આવ્યા એટલે રામે સંતુષ્ટ ચિત્તથી તેમને સત્કાર પૂર્વક કહ્યું કે, “ હે ઉત્તમ પુરુષો ! તમારે જે કાંઈ કહેવાનું હોય તે કહો. ” મહાજન લોકોએ કહ્યું. “ હે વિજ્ઞો ! અમે આપની આગલ અમારી વિનંતી કહી શકતા નથી. ” રામે ફરીથી કહ્યું. “ તમે નિર્જય અને નિઃશંક ચિત્તવાલા થઈ જે કહેવાનું હોય તે કહો. ” પછી તેનું સ્વસ્થ ચિત્તવાલા થઈને કહ્યું કે, “ હે નૃપતિ ! લોકો એમ કહે છે કે, અત્યંત કામાતુર ચિત્તવાલા રાવણે સીતાનું હરણ કર્યું અને તે સીતા રાવણના ઘરપ્રત્યે દીર્ઘકાલ પર્યંત રહી, તો તે શુદ્ધ શીલવાલી કેમ રહી હશે ? આમ છે ઠતાં પ્રૌઢ અને બુદ્ધિમાન એવા શ્રી રામે પૂર્વના પ્રેમને લીધે નિઃશંક થઈ સીતાને સતી માની પોતાની સર્વ સ્ત્રીયોને વિષે મુખ્ય બનાવી. હે નાથ ! આવો લોકાપવાદ તમારી ઉજ્જ્વલ કીર્તિરૂપ વસ્ત્રને મશના સમૂહની પેઠે મલિન કરે છે. તો હે નરેન્દ્ર ! આપ એ લોકાપવાદને મહાવૃદ્ધિ પામેલો ન કરો. વલી “રામ પરીક્ષા કસ્યા વિના સીતાને પોતાના ઘરને વિષે લાવ્યા. ” એ મહા અપવાદ સમસ્ત રાક્ષસોના કુલમાં ઉત્પન્ન થયેલા તમારા યજ્ઞનો વહુ નાશ કરે છે. ” આવાં મહાજનલોકોનાં વચન સાંજલી રામે તેમને કહ્યું. “ તમે આવું હિત વચન મ્હારી આગલ કહ્યું; તેથી નિશ્ચે તમે મ્હારા જ્ઞાનનો છે. હે મુજનો ! હું પોતાના જીવિતથી પણ અધિક એવી સીતાને માટે

आवा लोकोपवादाने सहन करीश नहि. कारण के, सत् पुरुषोंने यज्ञ एज सर्व ज्य कहैवाय ठे. ” रामे आवो पोतानो अजिप्राय विचारपूर्वक ते सर्वमहाजन लोकने जणावी सत्कारथी विदायकस्या; तेथी तेउ सर्व पोतपोताने स्थानके गया.

पंढी राम रात्रीने विषे पण ते अपवादथी शंकित मनवाला अइ पोते न-
गरीने विषे जमता ठता ए अपवादने सांजलवा लाग्या. वली तेमणे ए अपवा-
दन सांजलवा माटे नगरनी बाहार मोकलेला पोताना गुप्त सेवको जे जे सां-
जलता ते ते सर्व रामनी पासे आवीने निवेदन करता. एक दीवस सुग्रीव, हनु-
मान अने विज्जीषण विगेरे अनेक सुज्जटो सहित सज्जामां बेठेला रामे कोइ एक
पोतानी पासे आवेला सेवकने पूछ्युं एटले तेणे पगले पगले संजलातो ते अप-
वाद रामने कही संजलाव्यो के, “ रावणे पोताना घरने विषे राखेली सीताने
नहि जोगवी होय एम केम घटे ? ठता रामे निःशंक अइ तेने सती मानी पो-
ताना घरने विषे राखी !!! ” सेवकना आवां वचन सांजली क्रोधथी कंपित
थयेला लक्ष्मणे कह्युं. “ अरे लोको ! महासती एवी सीताने विषे जे कोइ
माणस दोषनुं आरोपण करशे, तेने हुं तुरत यमराजनो परुणो बनावीश. ”
रामे कह्युं. “ हे सुकृतवंतबंधो ! पूर्वे में आ प्रमाणे अधिकारीयोनां मुखथी
सांजल्यु ठे. वली एटलुंज नहि पण में पोतानी जाते सांजल्यु ठे अने रात्रीने
विषे मोकलेला चर लोकोनां मुखथी पण एमज सांजल्युं ठे; माटे रावणे ह-
रण करेली सीताने वनमां त्यजी दइश के, जेथी विचित्र बुद्धिवालो लोक
म्हारो अपवाद न बोले. ” आवां वज्रपातसमान रामनां वचन सांजली वा-
सुदेवरूप लक्ष्मणे कह्युं. “ हे बंधो ! आ महा मुख एवा नागरीक लोकनां
कहेवाथी महासती सीताने न त्यजो न त्यजो !! अहो ! अत्यंत श्रेष्ठ एवां रा-
ज्य सुखमां आसक्त थयेला आ नगरवासी लोको बीजा माणसना अपवादने
त्यजी दइ राजाना अपवाद बोले ठे, माटे दंभ करवा योग्य एवा ते नागरीक
लोकोने धिक्कार ठे ! ” लक्ष्मणे आम कह्या ठतां पण रामे तो कृतांत नामना
सेनापतिने आज्ञा करी के, “ तुं घोर एवा वनमां सीताने मूकी तुरत अहिं
पाठो आव्य, विलंब करीश नहि. ” कानने पीमा उपजावनारा रामना आवा
हुकमने सांजली लक्ष्मणे पगमां पनीने कह्युं. “ हे बंधो ! म्हारा उपर प्रसन्न
आउ ! प्रसन्न आउ !! अने अपराध विनानी आ महासती सीताने वनमां न

ત્યજી ઘો ! ન ત્યજી ઘો !! ” રામે “ તમારે આવું ફરીથી નહિ બોલવું. ” એમ કહી લક્ષ્મણને જવાની આજ્ઞા કરી, તેથી અત્યંત ખેદાતુર થયેલા લક્ષ્મણ પોતાના ઘર પ્રત્યે ગયા. પઠી ઈર્ષ્યાવંત એવા રામે કૃતાંત સેનાપતિને ફરીથી આજ્ઞા કરી કે, “ ત્હારે સંમેતશિખર તીર્થની યાત્રાના મીષથી સીતાને મહા અ-રણ્યમાં ત્યજી દેવી. ”

પઠી સારથીયે પોતાનો રથ તૈયાર કરી સીતાની પાસે આવીને આ પ્રમાણે કહ્યું. “ તમને અયોધ્યાપતિયે ઉત્તમ અને મનને ઇષ્ટ એવી સંમેતશિખર તીર્થની યાત્રા કરવા જવાની આજ્ઞા આપી છે. ” પઠી અનેક આનુષંગીયોને ધારણ કરી નિ-ષ્કપટ ચિત્તવાલી સીતા રથ ઉપર બેઠી એટલે અનેક અપશુકન થયા ઠતાં પણ સેનાપતિયે રથને આગલ ચલાવ્યો. અનુક્રમે તે ગંગાસાગરના સંગમરૂપ તીર્થને ઉતરી જ્યાં અનેક સિંહો ગર્જના કરી રહ્યા હતા એવા સિંહનાદ નામના મહા અરણ્યમાં આવી પહોંચ્યા. પઠી “ આ અરણ્યમાં સીતાને કેમ ત્યજી દેવાય ? ” એવા વીચારથી અત્યંત ખેદ પામેલા અને હૃદયમાં દુઃખથી આકુલ વ્યાકુલ થ-યેલા તે સેનાપતિયે રથને ઊત્તો સરખ્યો એટલે સરલ સ્વચ્છાવવાલી સીતાયે તેને કહ્યું કે, “ અરે સારથી ! તું રથને આગલ કેમ નથી ચલાવતો ? ” સીતાનાં આવાં વચન સાંજલી જેનાં નેત્રમાંથી આંસુની ધારાનું વહેવા લાગી હતી એવા સારથીયે ઉત્તર આપ્યો કે, “ હે માત ! હું મહારાજા રામને વશ હું, તેથી શું કરું. સાંજલો. રામે નગરવાસી જનો પાસેથી તમારો અપવાદ સાંજલ્યો; તેથી આંસુથી વ્યાપ્ત નેત્રવાલા લક્ષ્મણે ના કહ્યા ઠતાં પણ તેમણે તમને ત્યજી દી-ધાં છે. હે સ્વામિની ! અને તેથીજ નિર્દય ચિત્તવાલો હું તમને તીર્થયાત્રાના મીષથી આ મહાન્ અરણ્યમાં તેમની લાવ્યો હું. હે માત ! વાઘ વિગેરે હિંસક પશુનુંથી ઘોર એવા આ વનમાં પોતાના શીલવૃત્તથી રક્ષણ કરાયેલા તમે પો-તાના પતિ રામની વિષમ આજ્ઞાથી રહો. ” સારથીનાં આવાં વચન સાંજલી સીતા મૂર્ઝા પામી એટલે કૃતાંત સારથીયે તેને જાણે તુરત મૃત્યુ પામી ગઈ હોયની ? એમ જાણી અશ્રુધારાને વર્ષાવતા ઠતા વહુ રુદન કરવા માંડ્યું. પઠી શીતલ પવનવદ્ મૂર્ઝા રહિત થયેલી સીતાયે પણ ધૈર્ય ત્યજી રુદનપૂર્વક વિ-લાપ કરવા માંડ્યો કે, “ હે કરુણાના સમુદ્ર ! તમે અપરાધ વિના મ્હારો મહત્ત્વા ન્યાગ કેમ કર્યો ? આમ કહીને ફરી તે મૂર્ઝા પામી, વલી સચેત થઈ

त्यारे वनवासथी जय पामती सीता पोताना पुण्यरहितपणानेहारा पूर्वजवना ना समूहने आपनारा दैवने निंदवा लागी. ठेवट खेदातुर अयेळपरीक्षा कल्या पुत्रीये बहु काल धीरपणुं धारण करीने सारथीने पूढ्युं. “हे नाजी दीधी.” हिंथी साकेतपुर केटले दर ठे अने राम क्यां ठे ? सारथीये उत्तसा फरी मूर्छा “हे सुशीले ! जे सचेत अया एटले वली कहेवा लाग्या के, “हाय हाय ! शरयुं. कारण के खेद पामता राम शी रीते पोताना प्राणने धारण करी सनां आवां वचनये कहेला संदेशारूप कृतांत सारथीनां आवां वचन सांजली तेने कहुं. “हे वियोगरूप तिव्ररोगथी अत्यंत पीमा पामेला राम मूर्छा पाम्या. कहेवो. “मैं जल विगेरेना उपचारथी सचेत अया एटले गाढ विलाप करवा उदय अयोठे. सीताना वियोगथी पीमा पामेला रामने जोड लक्ष्मणे कहुं. उत्पन्न अयेला तमारी प्रिया वनने विषे पोताना शीलथी विघ्नेने दूर करती तेनी निश्चे दिसंजवे ठे, माटे ज्यां सुधीमां ते तमारा वियोगथी मृत्यु न पामे मनेशा माटे. अहिं तेमी लावो.” लक्ष्मण आ प्रमाणे रामने कही पोतेज परीक्षा करीपतिनी साथे वैमानमां बेसी तुरतते सिंहनाद वनमां आव्या. त्यां नहि. फक्त यत्नथी सीतानी शोध करी, पण ते जमी नहि; तेथी ते पोताने नो संदेशो वळ्या. पढी “निश्चे ते वनमां सीतानुं कोड वाध अथवा सिंह जलगी के, “हयो हरो.” एम धारी राम लक्ष्मणे सीतानी प्रेत क्रीया (उत्तर क्रीया) करी. नामंरुल विगेरे सर्व बंधुवर्ग पण सीताना मृत्युना समाचार सांजली बहु रुदन करवा लाग्या. रामे पण पोताना चित्तेने विषे पोताना अविचारी कार्यनी बहु निंदा करी.

हवे अहिं पुंरुरीक नगरने विषे सुखेथी रहेला सीताये शुभ दिवसे उत्तम समयमां श्रेष्ठ लग्नने वखते वाव्य दिशाना गजराज पुष्पदंतना सरखा कांतिथी देदीप्यमान एवा बे पुत्रोने जन्म आप्यो. वज्रजंघ राजाए ते पुत्रोनो जन्मोत्सव करी पहेलानुं अनंगलवण अने बीजानुं मदनांकुश एवां नाम पाम्यां. पढी धावमातानथी लालन पालन कराता ते बन्ने पुत्रो पोतानी मेले श्री रामना वंशरूप कल्पवृक्षनी उत्तम फल संपत्तिने धारण करता बता अनुक्रमे वृद्धि पामवा लाग्या. एक दिवस प्रसिद्ध गुणवालो, बहु शास्त्रनो ज्ञान, समकीतथी सुशोभित, उत्तम उपासकोना सर्व व्रतने धारण कश्नारो,

રાત્રી દિવસ સર્વ તીર્થયાત્રા કરવાથી પવિત્ર આકૃતિવાલો, શીલ વૃત્તથી સુ-
 શોભિત અને જ્ઞાનને જાણનારો કોઈ સિદ્ધાર્થ નામનો વિદ્વાન ઝીઠા નિ-
 મિત્તે સીતાના ઘરે આવ્યો. સીતાયે હર્ષ પામી તે અતિથિને વિવિધ પ્રકારનાં
 ઝોજનથી જમાવ્યો અને આદરથી તેના આવવાનું સ્વરૂપ પૂછ્યું. અતિથિયે
 તુરત પોતાની સર્વ વાત સ્વચ્છરી કહીને પઠી સીતાને તેની વાત પૂછી એટલે
 સીતાયે પણ પોતાનું સર્વ વૃત્તાંત તેને કહી સંજ્ઞાલાવ્યું. પઠી ત્રીકાલવેત્તા એવા
 તે નૈમિત્તિકરૂપ અતિથિયે તેની આગલ પ્રગટપણે કહ્યું કે, “હે સીતા ! તું
 ફોગટ શા માટે સ્વેદ કરે છે ? આ યૌવનાવસ્થાને પામેલા ત્હારા પુત્રો પરાક્ર-
 મવર્મે ઇંડ સમાન અને સર્વ જીવંતિયોના મુકુટરૂપ થશે.” પઠી સીતાયે હર્ષ-
 થી તે અતિથિને પોતાના ઘરને વિષે રાહી બુદ્ધિવંત એવા પોતાના બન્ને પુત્રોને
 સર્વ ઉત્તમ કલાનુનો અભ્યાસ કરાવા માંડ્યો. અનુક્રમે પુણ્યના અર્થી એવા
 તે અતિથિ પાસે અભ્યાસ કરતા બન્ને પુત્રો પોતાની રૂપકાંતિથી કામદેવનો
 તિરસ્કાર કરનારી યુવાવસ્થાને પ્રાપ્ત થયા હતા સર્વ કલામાં નિપુણ થયા.
 પઠી વજ્રજંઘ રાજાએ અનંગલવણકુમારને ઉત્તમરૂપવાલી બત્રીશ રાજકન્યાને
 પરણાવી અને પોતાની લક્ષ્મીવતી રાણીના ઉદરથી ઉત્પન્ન થયેલી શશિચુ-
 લિકા નામની પુત્રી પણ આપી. વલી તેણે સીતાના ન્હાના પુત્ર મદનાંકુશના
 પાણિગૃહણને માટે પૃથ્વીપુરના અધિપતિ એવા પૃથુરાજાની શ્રેષ્ઠ પુણ્યવંત
 કનકમાલાની યાચના કરી. તે વચ્ચે પૃથુરાજાએ દૂત મુખથી કહેવરાવ્યું
 કે, “હું એવા અજાણ્યા કુલરૂપવાલાને મ્હારી પુત્રી શી રીતે આપું ?” પૃથુ-
 રાજાનાં આવાં વચન સાંજલી અત્યંત કોપાયમાન થયેલો વજ્રજંઘ પોતાના
 સૈન્યને તૈયાર કરી અનંગલવણ તથા મદનાંકુશ સહિત પૃથુરાજા તરફ ચા-
 લ્યો. પૃથુરાજા પણ પોતાની સહાય્યને માટે પોતનપુરના જીવંતિને બોલાવી
 મહાબલવંત એવા વજ્રજંઘના સૈન્ય તરફ ચાલ્યો. પઠી બન્ને સૈન્યનું યુદ્ધ ચા-
 લ્યું, તેમાં પૃથુરાજાના સૈન્યથી પોતાનું સૈન્ય નાશ પામેલું જાણી અનંગલવણ
 તથા મદનાંકુશ એ બન્ને મહા બલવંત વીરો યુદ્ધ કરવાને ઝડપા. પઠી જ્યારે
 તે બન્ને જાણ્યો યુદ્ધ કરવા લાગ્યા ત્યારે કોઈ મહા સુજાત તેમની આગલ ટ-
 કી શક્યો નહિ. ઘેવટ નાસી જતા પૃથુરાજાને જોઈ મહા જીજ્ઞાસુવાલા તે
 બન્ને કુમારોને કહ્યું “હે જમિપાલ પથ્ર ! અમને અજાણ્યા વંશમાં ઉત્પન્ન

थयेला जाणीने प्रख्यात वंशमां उत्पन्न थयेलोतुं आ रणसंग्रामथी स्त्रीनी पेठे केस नासी जायठे ?” पढी पृथुराजाए पाठा वली सर्व राजाननी समक कहुं के, “हे कु-मारो ! निश्चे तमारा आ जुजाना पराक्रमथी में तमारो वंश जाणयो ठे.” पढी पृथुरा-जा पूर्वे याचना करेली पोतानी पुत्रीनो मदनांकुशनी साथे संबंध करी तथा वज्र-जंघनी साथे संधी करी तेपोताना नगर तरफ गयो. वज्रजंघ पण पोताना स-र्व सैन्यने त्यांज पन्नाव करावीने रह्यो, एवामां नारद ऋषि त्यां आव्या. व-ज्रजंघे तेमने बहु आदर सत्कार पूर्वक श्री रामना बन्ने पुत्रो सांजलतां ठतां सर्व राजाननी समक कहुं. “ हे मुनि ! पराक्रमथी जाणयो ठे विशालवंश जेनो एवा आ मदनांकुशने पृथुराजा हर्षपूर्वक पोतानी पुत्री आपशे, माटे एमनो समग्रवंश असने कही सज्जलावो.” नारदे कहुं. “अहो ! विश्वमां प्रसि-द एवा आ कुमारोनो वंश कोण नहि जाणतो होय ? के, जेने पूर्वे स्थापन करनार त्रण विश्वना अधिपति श्री रुषजदेव प्रजु हता. वली जेमना वंशने विषे तीर्थंकर, चक्रवर्ती अने बलदेव तथा वासुदेव थया ठे एवा आ कुमारोना पिता राम के जेमना न्हाना जाइ लक्ष्मण ठे, तेमने कोण नहि जाणतो होय ? अर्थात् सर्वे जमंरुल तुरत पोताना रणसंग्राममां रावणने मारी अयोध्यामां आ-व्या त्यारे तेथहोच्यो. सेनाना अधिपति एवी रूपवाद सांजलीने अपयशना जयथी सीताने जोइ; तेथी क्षोत्र पामेला अंतःकरणे कहुं. “ हे मुनीश्वर ! रामे ते सारुं ख कमलवाला तेनुं एते सीता माताने नग्वाथी उत्तम शीलवती. पोतानी प्रियअत्यंत नम्र एवा अनंगलवण अने मदनांकु हे मुनि ! जो के अ-पवादने दूर व पोतानो मामो जाणी तेने पण नमस्कहा ! दयालु एवा ते रामे नीच माणसमंरुले तेनुं धैर्य जोइने कहुं. “ हे वत्सो ! जयुं हशे ? ” अनंग-लवण कुमोयंत दुर्जय एवाय पण शत्रुने जीतवा समर्थ ठो दूर ठे ? मुनिये उत्तर आप्पोताना पूज्य पितानी साथे युद्ध करवुं योग्य नथी. जन ठे.”

पढी एवा रावणने पण जीत्यो ठे तो पढी तेमनी आगल. “ हे प्रजो ! आप जो ह्वा समर्थ आय. ” अनंगलवण अने मदनांकुशे कहुं. “ ने विषे राम लक्ष्मणने आगल कोइ टकी सकवाने समर्थ नथी ए आपे सत्य पृथुराजानी पुत्रीने मने हवणां युद्धथी पाठा फरीये तो ते अमारा पिता एक म्होटा न-सवथी प अमारे बन्ने जाइयोने तेमनी साथे युद्ध करवुं एताना सैन्यने लइ

અનેક દેશોના બહુ રાજાનું જીતી ગંગાનદીને નતરી અને નતર દિશામાં કૈલાશ પર્વતની પાસે આવ્યા. ત્યાં તેમણે સિંહલ વિગેરે બહુ સમૃદ્ધિવંત દેશોને પોતાના સ્વાધિન કસ્યા.

પઠી સિંધુનદીના સામે તીરે જઈ ત્યાંના બહુ રાજાનું જીતી અને પઠી તેનુંનીજ સાથે મહા હર્ષવંત એવા તે બન્ને જાણ્યો પાઠા પુંમરીક નગર પ્રત્યે આવ્યા. ત્યાં વજ્રજંઘ રાજાએ તેમનો પ્રવેશ મહોત્સવ કર્યો. બન્ને વીરોએ પોતાના ઘરને વિષે આવી બહુ પ્રેમથી સીતાને પ્રણામ કસ્યા. મહાસતી સીતાયે પણ પ્રસન્ન મનથી અનેક દેશના અધિપતિપણાની વિજય લક્ષ્મીને મેલવનારા તે પોતાના બન્ને પુત્રોને “ શ્રી રામલક્ષ્મણના સમાન પરાક્રમવાલા તથા દીર્ઘ આયુષ્યવાલા થાનું. ” એમ આશીષ આપી.

પઠી કોઈ દિવસે બન્ને જાણ્યોએ હાથ જોમીને વજ્રજંઘ રાજાને કહ્યું. હે વિજ્ઞો ! આપે પ્રથમ અમને કોશલા નગરીપ્રત્યે જવાનું કહ્યું હતું, માટે હે નરેન્દ્રચંદ ! આપણી સેના તુરત તૈયાર કરો. ” વજ્રજંઘ રાજાએ તુરત પોતાની સૈના તૈયાર કરી એટલે વિનયથી નમ્ર એવા રામપુત્રોએ પોતાની માતા સીતાને પ્રણામ કરીને કહ્યું. “ હે માત ! જો આપ તંત્રેથી નત્પન્ન થઈો અમે કોશલાપુરી પ્રત્યે જઈએ અને અપ્પા. વલી તેણે સીતાના ન્હાના પુત્રાં અમારું જુજાવલ દેખામીયે. ” સીત્વીપુરના અધિપતિ એવા પૃથુરાજાની ઓવા કાકાની સાથે નમ્ર યુદ્ધ કરવું તે કરી. તે વચ્ચે પૃથુરાજાએ દૂત મુખશઃજ વચાણવા યોગ્ય ઠે. ” પુત્રોએ કહ્યું કુલરૂપવાલાને મ્હારી પુત્રી શી રીતે વચન તેમની પાસે શી રીતે કહીએ ? સાંજલી અત્યંત કોપાયમાન થયેલો વજ્રવામાં લજ્જા પામે ઠે. તો હે માત્ર અનંગલવણ તથા મદનાંકુશ સહિત પૃથુરાજાની પઠી પોતાના કુલને રૂપેણ પોતાની સહાય્યને માટે પોતનપુરના જૂપગ્રાપી એટલે અસંખ્ય સેના રૂઢા વજ્રજંઘના સૈન્ય તરફ ચાલ્યો. પઠી બન્ને સૈન્યી રસ્તામાં અનેક વલીપૃથુરાજાના સૈન્યથી પોતાનું સૈન્ય નાશ પામેલું જાણિરી તરફ ચાલ્યા. અનુકુશ એ બન્ને મહા વલવંત વીરો યુદ્ધ કરવાને નઠયા અલંકિત પરાક્રમવાલ્ક્યો યુદ્ધ કરવા લાગ્યા ત્યારે કોઈ મહા સુન્નટ તેમની પહોંચ્યા.

હેવે આંહિ. ઠેવટ નાસી જતા પૃથુરાજાને જોઈ મહા જુજા તથા નાના પ્રકાગ્ના વાજેકહ્યું. “ હે જૂમિપાલ પૃથુ ! અમને અજાણ્યા વંજોડ્ડે -

म लक्ष्मण क्रोध करी कहेवा लाग्या के, “ अरे ! पतंग समान मरवानी इच्छा करनारो आ कयो शत्रु अस्मात् अहिं आवे ठे ? ” एम कहीने क्रोधथी प्रज्ञात-ना सूर्य समान लाल नेत्रवाला ते राम लक्ष्मण तुरत युद्ध जूमीमां आव्या.

हवे एम बन्धुं के ए वखते विद्याधरोनो अधिपति ज्ञामंरुल नारद रु-षिना कहेवाथी पोतानी ब्हेन सीताना समाचार सांजली हर्षथी तुरत पुंरु-रीक नगरप्रत्ये आव्यो. त्यां ते ज्यारे सीतानी पासे आव्यो त्यारे जनकराज-पुत्रीये तेनी आगल रुदन करतां कह्युं के, “ हे बंधो ! रामे म्हारा अपराधनी तपास कख्या विना मने घोर वनने विषे तुरत त्यजी दीधी ठे. मने वनवास-रूप एक दुःख तो ठे. तेमां बीजुं ए अयुं के, आजे ओमा दिवस अया त्हारा ज्ञाणेजो में ना कख्या ठतां पण पोताना पितानी साथे युद्ध करवा माटे को-शला नगरीप्रत्ये गया ठे. ” ज्ञामंरुले कह्युं. “ हे ब्हेन ! एक तो रामे मूर्ख-लोकोना कहेवाथी तने सहसा वनमां त्यजी दीधी ठे. बीजुं युद्धरसमां आकुल अयेला तेन शत्रुबुद्धिथी त्हारा पुत्रोने हणी नाखशे. तो एम न थवा माटे हुं ऊट त्यां जाजं ठुं. अहिं विलंब करवो ते योग्य नथी. ” पढी सीताने वैमानमां बेसारी ज्ञामंरुल तुरत पोताना ज्ञाणेजना बलने जोवा माटे तेमना सैन्यप्र-त्ये आवी पहोच्यो. सेनाना अधिपति एवा रामना पुत्रोए अकस्मात् पोतानी माता सीताने जोइ; तेथी कोज पामेला अंतःकरणवाला तथा प्रफुल्लित अयेलां नेत्र अने मुख कमलवाला तेनुं ए ते सीता माताने नमस्कार कख्यो. पढी सीताना कहेवाथी अत्यंत नम्र एवा अनंगलवण अने मदनांकुश एवा ते बन्ने जाइयोए ज्ञामंरुलने पोतानो मामो जाणी तेने पण नमस्कार कख्यो. पढी प्रसन्न मन-वाला ज्ञामंरुले तेनुं धैर्य जोइने कह्युं. “ हे वत्सो ! जो के तमे आ समरांग-णमां अत्यंत दुर्जय एवाय पण शत्रुने जीतवा समर्थ ठे, तथापी उत्तम एवा तमारे पोताना पूज्य पितानी साथे युद्ध करवुं योग्य नथी. कारण जेमणे महा बलवंत एवा रावणने पण जीत्यो ठे तो पढी तेमनी आगल बीजो कयो पुरुष युद्ध करवा समर्थ आय. ” अनंगलवण अने मदनांकुशे कह्युं. “ हे मामा ! ए मनी आगल कोइ टकी सकवाने समर्थ नथी ए आपे सत्य कह्युं ठे तथापी जो अमे हवणां युद्धथी पाठा फरीये तो ते अमारा पिता लज्जा पामे, माटे हवणां अमारे बन्ने जाइयोने तेमनी साथे युद्ध करवुं एज योग्य ठे. ” आम

तेन परस्पर वात करे ठे तेटलामां तो बन्ने सैन्यने विषे युद्ध चाळ्युं. पठी रा-
मलक्ष्मणना सैन्य प्रत्ये कालरूप एवा ते बन्ने वीरो पोताना मामानी पासे युद्ध
करबानी रजा मागी पोताना सर्व सैन्यनी साथे तैयार थया. आ वखते रामना
सैन्यने विषे एवो कोइ पालो, रथी, अश्वार के हाथी उपर बेसनारो नहोतो के,
जे आ बन्ने महारथीयोना सन्मुख युद्ध करवाने तैयार थयो न होय. ठेवट
पोताना समग्र बलथी रामना सैन्यने मथन करी अनंगलवण कुमार रामनी
साथे अने मदनांकुश वासुदेव एवा लक्ष्मणनी साथे युद्ध करवा लाग्या. आ व-
खते अनंगलवणे रामने तथा मदनांकुशे लक्ष्मणने जूड जूड कह्युं के, “ तमे
पोतानुं जे बल रावणने देखाम्युं होय ते हवणां अमने देखामो. ” रामे पण
अत्यंत घोर एवी युद्धक्रीमा करता एवा महा दुर्जय अनंगलवण कुमारने जोइ
पोताना सेनापति कृतांत मुखने कह्युं. “ हे सारथी ! तुं आ म्हारा रथने ऊट
ए शत्रुनी पासे लइ जा के, जेथी हुं तेने तुरत जीती लउं. ” सारथीयें कह्युं.
“ हे नाथ ! आकी गयेला आ घोमन अहिंथी आगल चालता नथी तेम रथ पण
शस्त्रोना प्रहारथी जर्जरीत थइ गयो ठे. वली म्हारा बन्ने हाथो धनुष्य खेंचवाथी
बहु आकी गया ठे, तो हवे हुं वारंवार अत्यंत तीव्र एवा प्रहारनी वेदनाने
सहन करी शकतो नथी. ” रामे कह्युं. “ हवणां म्हारुं अंग पण एवुं शिथिल
थइ जाय ठे के, तेवुं पूर्वे रावणना घोर युद्धने विषे पण थयुं नहोतुं. म्हारां
इल मुशलादि दिव्य आयुधो पण आ शत्रुनी आगल वृथा थइ पमे ठे. पूर्वे
में जगतूना मध्ये जे विजयलक्ष्मी मेलवी हती तेनुं शुं हवणां स्थापन करी
शकाशे ? ” राम आ प्रमाणे पोताना सारथीने कहे ठे एटलामां युद्ध
करता एवा मदनांकुशे लक्ष्मणना वक्षस्थलने विषे बाणनो एवो प्रहार कस्यो
के, जेथी लक्ष्मण रथना उपर तुरत मूर्छा पाम्या. पठी वारंवार चंदननां
शीतल जलनुं सिंचन करवाथी सचेत थयेला लक्ष्मणे क्रोधथी विकराल मु-
ग्ध करी शत्रुना समूहने नाश करनारा चक्रनुं स्मरण कर्युं. चक्र तुरत ल-
क्ष्मणनी पासे आव्युं एटले तेमणे तेने क्रोध करीने तत्काल मदनांकुश तरफ
फेंक्युं; परंतु ते चक्र तो मदनांकुशनी प्रदक्षिणा करीने फरी लक्ष्मणना हस्त
उपर वेवुं. लक्ष्मणे आवी रीते चक्रने वे वार मूक्युं. चक्र पण मदनांकुशनी
प्रदक्षिणा करी लक्ष्मणनाज हस्तने विषे प्राप्त थयुं. आम चक्र वारंवार पावुं

ફર્યું, તેથી નાશ પામ્યું છે માન જેમનું એવા રામ લક્ષ્મણ શ્વેદ કરતા ઠતા પોતાનામનમાં વિચાર કરવા લાગ્યા. “ હા! આ ઝરતક્ષેત્રને વિષે નિશ્ચે નવીન એવા આ બલદેવ તથા વાસુદેવ નૃપત્તન થયા કે શું ? જે એમના નુપર વારંવાર ફેંકેલું ચક્ર પણ નિષ્ફલ ગયું. !!! ત્રણ લોકમાં વીરરૂપ રાવણને જીતેઠતે પણ આ બન્નેથી પરાજય થયો એ મહા સમુદ્ધને તસ્યા ઠતાં પણ શ્વાસમાં બુઝી ગયેલા વહાણની પેઠે થયેલું છે. ” આવી રીતે શ્વેદથી પીમા પામેલા રામ લક્ષ્મણને જોઈ નારદઋષિયે તેમને કહ્યું. “ હે રાઘવો ! તમે હર્ષને સ્થાનકે આવો મહાન્ શ્વેદ શા માટે કરો છો ? કારણ કે, અત્યંત નૃત્કૃષ્ટ એવા ઝુજમંદલના પરાક્રમવાલા પુત્રોથી બલીષ્ટ એવા તમારો પરાજય પણ લોકને વિષે સર્વસ્થાનકે શ્રેયકારી છે. સીતા સતીના નૃદરૂપ ગુફાને વિષે નિવાસ કરનારા અને વીર પુરુષોના મધ્યે મુકુટમણિ સમાન અનંગલવણ અને મદનાંકુશ નામના આ બન્ને પુત્રો તમારા છે. એનું તમારા દર્શનને માટે હર્ષથી આદિં આવ્યા છે. તમારે એમને પોતાના ડુર્ધર વૈરને ધોષણ કરનારા શત્રુ માનવા નહિ. ” પઠી નારદે રામ લક્ષ્મણની આગલ સીતાને વનમાં ત્યજી દીધી ત્યારથી આરંઝી પુત્રના જન્મપર્યંતની સર્વ વાત કહી સંજ્ઞલાવી, તેથી દશરથ પુત્રો હર્ષ અને લજ્જાથી મહા વિસ્મય પામ્યા. પઠી રામરથથી નીચે નતરી અને હર્ષથી બન્ને હાથને પહોલા કરી પુત્રોને આલિંગન કરવા માટે તેમના સામા દોઢ્યા. અનંગલવણે અને મદનાંકુશે પણ પિતાને આવતા જોઈ પોતપોતાના રથમાંથી તુરત નીચે નતરી તેમના ચરણકમલને વિષે નમસ્કાર કસ્યો. રામે તેમને મહા હર્ષથી આલિંગન કર્યું. પઠી હર્ષિત ચિત્તવાલા બન્ને જ્ઞાણોએ લક્ષ્મણના ચરણમાં નમસ્કાર કસ્યો. લક્ષ્મણે પણ તેમને આલિંગનપૂર્વક બહુ પ્રીતિ નૃપજાવી. શત્રુઘ્ન ઝૂપતિયે પણ પોતાનાં ચરણને વિષે હર્ષથી નમન કરતા અને સર્વ જ્ઞાતિવર્ગને આનંદ નૃપજાવતા તે પોતાના બંધુના પુત્રોને પ્રેમથી આલિંગન કર્યું. તારુણ્ય લક્ષ્મીથી વ્યાપ્ત, સૌજ્ઞાન્ય ગુણોથી ગરીષ્ટ અને રૂપશ્રીથી કામદેવને પણ જીતનારા તે બન્ને પુત્રોને જોઈને રામ વિગેરે સર્વ મનુષ્યો અત્યંત સંતોષ પામ્યા. વૈમાનમાં બેઠેલા સીતા સતી પણ રામાદિકને ડુર્જય એવું પોતાના પુત્રોનું શૌર્ય જોઈને હર્ષ પામતા ઠતા ફરી પુંમરીક નગરપ્રત્યે આવ્યા.

પઠી લક્ષ્મણાદિ સ્વંજનો સહિત રામે મ્હોટા મહિમાથી મણિના તોર-

णोए करीने सुशोभित एवी विनीता नगरीप्रत्ये पोताना बन्ने पुत्रोने प्रवेश कराव्यो. आ वखते केटलाक नागरीक लोको रामने, केटलाक सीताने, केटलाक ते बन्ने पुत्रोने अने केटलाक तेमना श्रेष्ठ वंशने एम जूदा जूदा वखाणता हता. पढी रामे वज्रजंघ राजाने सत्कार पूर्वक कह्युं के, “ हे महानुभाव ! तमे म्हारी उन्नति करनारुं ए बहु सारुं करयुं ठे के, “ जे म्हारा पुत्रोने अहिं लाव्या. ” आ अवसरे विन्नीषण, सुग्रीव, हनुमान विगेरे मुख्य भूपतियोथी युक्त एवा लक्ष्मणे हाथ जोडीने हर्षथी तुरत श्री रामनी विनंती करी के, “ हे बांधव ! एक तो आपना वियोगथी अत्यंत तप्त थयेली सीता बहु दूर रही ठे. हे विवेकी ! तेमां पण बीजुं ए ठे के, हवणां ते महा सती पोताना पुत्ररत्नना वियोग दुःखथी बहु आकुलव्याकुल थइ होय एम देखाय ठे, माटे हे अधीश ! जो आप आज्ञा करो तो हुं ए महा सतीने अहिं तेनी लाववा माटे जानं. ” लक्ष्मणनां आवां वचन सांजली रामे पोताना मनमां विचार करीने लक्ष्मणने योग्य उत्तर आप्यो के, “ हे बांधव ! जो के लोकापवाद तदन असत्य ठे तो पण मूर्ख लोकोना अप्रमाणिक तथा साररहित वचनोथी त्याग करेली सीताने म्हाराथी पोताना घरने विषे केम लावी शकाय ? हुं सीताने शुद्ध शीलवाली जाणुं ठुं तो पण ते प्राणप्रियाने अपवादथी निवृत्त करवाने दिव्यपण करावीने पढी घरने विषे लावीश. ”

पढी “ एम थान. ” एम कहीने हनुमान विगेरे भूपतियोए विनीता नगरीनी बहार क्षणमात्रमां उत्तम सिंहासनोथी सुशोभित एवा म्होटा वैमान तुल्य अनेक श्रेष्ठ मंरुपोतैयार कराव्या. पढी श्री रामनी आज्ञाथी देदीप्यमान वैमानमां बेसी सुग्रीव भूपतिये पुंरुरीक नगर प्रत्ये जइने सीताने प्रणामपूर्वक विनयथी कह्युं के, “ हे मात ! निश्चे रामे तमने तेरुवा माटे मने अहिं मोकल्यो ठे, माटे पोताना प्रिय प्राणनाथना आ पुष्पक वैमानने विषे आप शीघ्र बेसो. ” सुग्रीवनां आवां वचन सांजली पूर्वना स्पष्ट पराज्वना स्मरणथी खेद पामती सीताये कह्युं. “ अहो ! एक तो आज सुधी पण म्हारा मननी अंदर मेने वनमां त्यजी दीधानुं दुःख स्फुरायमान ठे तेमां वली बीजा दुःखने आपनाग ते रामनी पासे हुं शी रीते आवुं ? में एमना हृदयनो स्नेह जाण्यो ठे. ” सुग्रीवे फरीथी कह्युं. “ हे स्वामिनी ! क्रोध त्यजी द्यो, कारण हवणां सुमित्रा-

ના પુત્રસહિત શ્રી રામ અનેક નગરવાસી જનો અને જૂપાલોની સાથે તમારી શુદ્ધિને માટે વિનીતા નગરીની બહાર તૈયાર કરેલા મંમપોમાં સિંહાસનની ઉપર બેઠેલા છે. ” સીતા પ્રથમથીજ પોતાની શુદ્ધિની સ્પૃહાવાલી હતી, તેથી સુગ્રીવનાં સંતોષકારી વચનથી તે વૈમાનમાં બેઠી. વૈમાન પણ ક્ષણમાત્રમાં આકાશ-માર્ગે ઇંડ વિનીતા નગરીની સમીપે આવી પહોંચ્યું. પછી जनकराजपुत्री સીતા મહેંડોદય નામના ઉદ્યાનમાં વૈમાનથી નીચે ઉતર્યાં એટલે લક્ષ્મણાદિ સમસ્ત નરેંડોએ તેમને સન્માનપૂર્વક હર્ષથી પ્રણામ કસ્યા. લક્ષ્મણે વિઙ્ગી ગણાદિકની સાથે સીતાને ફરીથી પ્રણામ કરીને કહ્યું. “હે નિર્મલ હૃદયવાલાં जनकराजपुत्री ! તમે તુરત પોતાના મેહેલ પ્રત્યે પધારીને ઇમને પવિત્ર કરો. ” સીતાયે કહ્યું. “હે વત્સ ! હું પોતાની શુદ્ધિ કસ્યા વિના ક્યારે પણ અયોધ્યા નગરીમાં આવવાની નથી. ” પછી લક્ષ્મણે એ સર્વ વાત તુરત રામને નિવેદન કરી એટલે રામે પોતે ત્યાં આવી સીતાને કહ્યું. “હે દેવી ! તમે રાવણના ઘરને વિષે દીર્ઘકાલપર્યંત રહ્યા છતાં અત્યંત શુદ્ધ શીલવાલા છો તો હે પ્રિયા ! તમે સર્વ નગરવાસી માણસો અને જૂપાલોની સમક્ષ નવીન એવા દીવ્યથી સર્વ અપવાદને નાશ કરવાના કારણરૂપ આત્મશુદ્ધિ કરી બતાવો. ” સીતાયે હાસ્ય કરીને કહ્યું. “હે રામ ! તમારું વિચક્ષણપણું કેંઈ અલૌકિક દેખાય છે કે, જે તમે ગર્જવંતી એવી મને પરીક્ષા કસ્યા વિના વૃથા વનને વિષે ત્યજી દીધી. હે પ્રાણનાથ ! પ્રથમ મને તીવ્ર દંડ તો આપી ચૂક્યા અને હવે પાઠલથી પરીક્ષા કરવાનું કહો છો એ તમે કાંઈ અલૌકિક નીતિ પ્રગટ કરી હોય એમ દેખાય છે. ” રામે વિલક્ષ બનીને કહ્યું. “દેવી ! હું તને વિશુદ્ધ શીલવાલી જાણું છું, તથાપી નગરવાસી જનોના વિશ્વાસને માટે એમ કહું છું. ” સીતાયે કહ્યું. “હે સ્વામિન્ ! સાંનલો. મેં ડુઃસહ એવાં પાંચ દિવ્ય ંગીકાર કસ્યાં છે. તેમાં ? જ્વાલાથી વિકરાલ એવા અગ્નિમાં પ્રવેશ કરું, ૧ અત્યંત તપાવેલા કોશને જી-જીવતી ચાટું, ૨ ત્રાજવામાં તોલાઈ, ૪ મંત્રેલા ચોખા ચાવું અથવા ૫ હલની લોહમય ફાલને જીજીવતી ગૃહણ કરું. આ પાંચ દિવ્યમાંથી જેની આજ્ઞા કરો તે કરું. ” આ વચ્ચે નારદરૂષિ અને સર્વે નગરવાસી લોકો શ્રી રામને કહેવા લાગ્યા કે, “હે રઘુરાજ ! આ સીતા સતીજ છે; એમાં તમારે જરાપણ શંકા કરવી નહિ. ” રામે પણ સર્વે લોકોને કહ્યું. “તમારો વિચાર શ્રેષ્ઠ છે; પરંતુ

હા ! પૂર્વે તમોએજ હુષ્ટ સંકલ્પના સમૂહથી આ મહાસતીને દૂષિત કરેલી છે, તો હવે તે દિવ્ય વિના હવણાં શુદ્ધ શીલવાલી શી રીતે થાય ? હે નાગરિકો ! હવે તમારી ચપલ એવી જીહ્વા ઇંડિ જેમ તેમ બોલે નહિ એટલા માટે સીતા પણ તમારા વિશ્વાસને માટે મ્હોટું દિવ્ય ધારણ કરો. ” એમ કહીને રામે ત્રણસો હાથ લાંબી અને બે માથોના ડંભી એક ટાઢાંડાં, તેમાં પોતાના સેવકો પાસે સૂકાં ચંદનનાં કાષ્ઠો ઝરાવ્યાં. ડેવટ તેમાં અગ્નિ મૂકીને તે ટાઢાંડાં ચારે તરફથી જ્વાલિત કરી.

હવે આ અવસરે વૈતાલ્ય પર્વતની ઉત્તર શ્રેણી ઉપર રહેનારો અને આઠસો સ્ત્રીયોનો પતિ શ્રી જયન્નૂષણ નામનો વિદ્યાધર રાજ્ય કરતો હતો. એક દિવસે તેણે પોતાના મામાના પુત્ર હેમશિખ સાથે પોતાની કરમંત્રલ નામની પ્રિયાને સૂતેલી જોડને ક્રોધને લીધે તેને પોતાના ઘરમાંથી કાઢી મૂકી અને પોતે પણ વૈરાગ્યના આવેશથી સર્વ સંગને ત્યજી ઇંડ દીક્ષા લીધી. પછી ધીરે એવા તે જયન્નૂષણ મુનિ પૃથ્વી ઉપર વિહાર કરતા હતા. એક દિવસ તે મહાત્મા વિનીત નામના ઉદ્યાનને વિષે કાચોત્સર્ગે ગયા હતા. હવે જે કરમંત્રલ સ્ત્રીને પોતે કાઢી મૂકી હતી, તે સ્ત્રી પોતાનું બાકીનું આયુષ્ય બહુ કષ્ટથી પૂર્ણ કરી બહુ પાપને લીધે વિદ્યુદંષ્ટા નામની એક રાક્ષસીપણે ઉત્પન્ન થઈ. આ સ્ત્રી પૂર્વના વૈરને લીધે પેલા કાચોત્સર્ગે ગયેલા મુનિને ઘોર ઉપસર્ગ કરતી હતી; પરંતુ મુનિએ તો તેણે કરેલા બહુ ઘોર ઉપસર્ગને સહન કરી અનંત સુખકારી એવા એક કેવલજ્ઞાનને પ્રાપ્ત કર્યું. મુનિને કેવલજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું, તેથી ઇંડ અનેક દેવતાનું સાથે ત્યાં તે મુનિનો કેવલજ્ઞાનનો મહોત્સવ કરવાને આવ્યો. તે વખતે દેવતાનું ઇંડને સીતાના દિવ્યકૃત્યની વાત કહી સંજ્ઞાવાવી. પછી ઇંડ જનકરાજપુત્રીને સહાય્ય કરવા માટે પોતાના હરિભોગમેથી દેવતાને આજ્ઞા કરી પોતે પેલા કેવલજ્ઞાની મહાત્મા પાસે ગયો.

હવે અહિં શ્રી રામની આજ્ઞાથી પવિત્ર દેહવાલી, પરમેષ્ઠી મંત્રના ધ્યાનથી નિષ્પાપ અને સર્વ પ્રકારના જ્ઞય રહિત એવી સીતા ટાઢાંડાંની સમીપે આવી. રામ જ્વાલાથી વિકરાલ એવા અગ્નિને જોઈ સ્વેદ પામતા થતા તુરત પોતાના મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યા કે, “ હાય હાય ! મેં આ જનકરાજપુત્રીને ગોર ઉઘાડીને ત્યાં પાડી છે. અહો દેવનું કેવું કુચેષ્ટિત છે ! ” આવી રીતે રામ

विचार करे ठे एटलामां सीता अग्निनी नजीक आवीने श्री वीतरागनुं स्मरण करती ठती कहेवा लागी. “हे जिनेंइत्तको, देवतानुं अने सत्पुरुषो ! तमे सौ सांजलो. में क्यारे पण आ राम विना बीजा कोइ पुरुषने चित्तमां पण धाख्यो होय तो आ अग्नि म्हारा शरीरने सहसा जस्मरूप करी नाखजो अने जो हुं सती होउं तो आ अग्नि शीतल अइ जजो. ” आम कहीने ते महा सती सीताये अग्निने विषे जंपापात दीधो. “अहो ! सीता महासतीनुं आ विशाल सत्व ठे !!!” एम देवता, विद्याधर, राजा अने बीजा सर्वलोको उंचा स्वरथी कहेवा लाग्या. आ वखते अग्नि बुझाइ गयो अने खाइ तो पगथीयां सुधी उत्तम जलवमे पूर्ण जाणे अद्भुत रत्नरूप वाव्य होयनी ? एवो अइ गइ. अहो ! निश्चे शीलवतीनां शीलनो कोइ अपूर्व उत्तम प्रज्ञाव विजयवंतो वर्त्ते ठे !! सीता पण वाव्यनां जलना मध्यज्ञागने विषे श्रेष्ठ कमलोनां उपर रहेला सिंहासनमां उत्तम वस्त्राभरणने धारण करी जाणे सौधर्म देवलोकनी अधिष्ठायक देवीज होयनी ? एम बेठी. वाव्यनी अंदर रहेलो जलसमूह पोताना म्होटा तरंगोथी आसपास रहेला सिंहासनोने जींजववा लाग्यो. विद्याधरो जींजावाना जयथी तुरत आकाशमार्गे उंचा जवा लाग्या. पढी ते जलना कलोलथी अत्यंत व्याकुल अयेला राजादि सर्वे लोको कहेवा लाग्या के, “हे महासती ! तुंज अमारुं रक्षण कर ! रक्षण कर !!” आम तेमणे बहु पोकार कख्यो एटले सीताये ते बोली देता एवा जलना समूहने पोताना बन्ने हाथथी स्पर्श कख्यो एटले ते जलसमूह तुरत वाव्य प्रमाण अइ गयो. पढी स्वस्थ अयेला राजादि सर्व लोकोए सीताना शीलवृत्तनी प्रशंसा करी. देवताए पण प्रसन्न अइ ते महासती उपर पुष्पवृष्टी करी. माताना आवा अद्भुत महिमाने जोइ अनंगलवण अने मदनांकुश ए बन्ने ज्ञाइयो जाणे वाव्यनां जलना हंसो होयनी ! एम जलने विषे तरता तरता तुरत सीतानी पासे गया.

पोतानां चरणकमलने विषे प्रणाम करता ते महा ज्ञाग्यवंत बन्ने पुत्रोने आलिंगन करी महासती सीताये जाणे निश्चे मूर्तिमंत न्याय अने धर्म होयनी ! एम पोतानी बन्ने बाजुए बेसाख्या. पढी सुग्रीव, जामरुल विगेरे अनेक नृपालो सहित वासुदेव एवा लक्ष्मणे प्रेमपूर्वक सीतानां चरणने विषे प्रणाम कख्या. रामे पण सीतानी पासे आवी हाथ जोम्नीने कह्युं. “हे सुशी-

લે ! લોક વાક્યથી મેં કરેલા અપરાધની આપ ક્ષમા કરો. હે દેવી ! પ્રથમ તો ગર્જના કરતા સિંહ અને હાથીયોના સમૂહથી અત્યંત ધોર એવા ઝયંકર વનને વિષે જે તમે જીવતાં રહ્યા એજ તમારું મુખ્ય દિવ્ય શું અમે નથી જાણતા ? હે વિદેહરાજપુત્રી ! તમે મ્હારા સર્વ અપરાધોની ક્ષમા કરીને ઘર પ્રત્યે ચાલો અને હે પ્રિયા ! સ્વસ્થ મનવાલા અફૂર્વની પેઠે મ્હારી સાથે અલંકૃત ઝોગોને ઝોગવો.” સીતાયે કહ્યું. “હે નાથ ! એમાં કાંઈ આપનો અથવા નગરવાસી લોકોને દોષ નથી; એતો મેં પૂર્વે ઉપાર્જન કરેલા અતિ ધોર દુષ્ટ કર્મનું ફલ આવી પમ્થું હતું. હે વિઝો ! હવે મ્હારે આ લોકને વિષે તેમજ પરલોકને વિષે બહુ દુઃખ આપનારા વિનશ્વર એવા સંસારના ઝોગથી શરૂ. હવે તો હું સંસાર-વાસથી મેલવેલાં પાપને નાશ કરવામાં સમર્થ એવા કલ્યાણકારી મહાવ્રતને અંગીકાર કરીશ.” આ પ્રમાણે કહીને એજ વચ્ચે મહા સત્વવાલી સીતાયે પોતાના હાથવતી પોતાના મસ્તક ઉપર રહેલા કેશનો લોચ કસ્યો. પછી જે-ટલામાં “અરે પ્રિયા ! તમે આ શું કરો ઠો ?” એમ કહીને રામ મૂર્છા પામ્યા તેટલામાં સીતાયે જયઝૂપણ કેવલીની પાસે જઈને તપસ્યા લીધી. પછી જ્યારે ચંદનનાં જલ વિગેરે શીતલ ઉપચારથી સિંચન કરેલા રામ સચેત થયા ત્યારે તે વિલાપ કરવા લાગ્યા કે, “હે પ્રિયા ! તું ક્યાં છે ? અને હવણાં ક્યાં ગઈ છે ?” વલી પોતાની ચારે બાજુએ વિંટલાઈને વેઠેલા ઝામંદલ વિગેરેને પણ રામે કહ્યું કે, “અરે ધિક્કાર છે ધિક્કાર છે !! તમે મને પોતાના કેશનો લોચ કરનારી એવી જનકરાજ પુત્રી સીતાને હવણાં દેખામતા નથી.” રામે આ પ્રમાણે કહ્યું, ઠતાં સર્વે ઝૂપતિયો મૌન ધારણ કરીને બેસી રહ્યા; તેથી વધારે ક્રોધાતુર થયેલા રામે કહ્યું. “અરે ! મરવાની ડઘા કરતા એવા તમે મને આવું દુઃખ પ્રાપ્ત થયે ઠતે પણ કેમ નિદાસીપણું ધારણ કરો ઠો ?” લક્ષ્મણે પ્રણામ કરીને કહ્યું. “હે વિઝો ! આ સર્વે ઝૂપતિયો આપના આજ્ઞાકારી સેવકો છે તેમજ હે કરુણાસાગર ! આ સર્વ લોકો પણ આપનાજ ઝત્તો છે. સીતા સતીયે પોતેજ મસ્તક ઉપર લોચ કરી જયઝૂપણ કેવલીની પાસે વિધિપૂર્વક દિક્ષા લીધી છે. જેમ પૂર્વ ! આપે લોકના દુષ્ટ વચનથી ગર્જવતી તે સીતાને ત્યજી હતી તેમજ પ્રાપ્ત થયેલા સત્વવાલી એ મહાસતીયે હવણાં ઉત્તમ વ્રત ધારણ કરી આપને ત્યજી દીધા છે. એ મહર્ષિને ચાર કર્મનો નાશ થવાથી હવણાં કેવલજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું

હે, માટે આપ સરખાને પણ ઉત્કૃષ્ટ એવા પુણ્યને માટે તેમનો કેવલમહિમા કરવો નિશ્ચે યોગ્ય છે. વલી વ્રતને ધારણ કરનારી સીતા પણ ત્યાં સાધ્વીયોની પાસે છે” લક્ષ્મણનાં આવાં વચન સાંજલી પુણ્ય બુદ્ધિવાલા રામે તુરત સીતાની પ્રશંસા કરતા કહ્યું. “અહો ! ઉત્કૃષ્ટ પુણ્યવાલી તે મ્હારી પ્રિયાને ધન્ય છે કે, જેણે તે કેવલી મુનિની પાસે વિધિપૂર્વક વ્રત આદર્યું.” આમ કહીને રામ પોતાના પરિવાર સહિત તે કેવલી મુનિને વંદના કરવા ગયા. ત્યાં રામ કેવલીને વંદના કરી તેમની આગલ બેઠા એટલે હિતના અઝિલાષી તથા તપોધન એવા તે મહામુનિયે પાપનો નાશ કરનારી અમૃત સમાન ધર્મ દેશના આપી. વ્યાખ્યાન પૂર્ણ થયા પછી રામે તેમને પૂછ્યું કે, “હે મુનિ ! હું જ્ઞવ્ય હું કે અજ્ઞવ્ય હું ? આ મ્હારા શંસયને ઢેદી મને શંકા રહિત કરો.” કેવલીયે કહ્યું “હે નરેન્દ્રવંદ ! તમે જ્ઞવ્ય છો અને વલી તમે આજ જ્ઞવને વિષે મ્હોટા નદયને પામશો.” ઉત્તમ આચરણથી વચ્ચાણવા યોગ્ય એવા રામે ફરીથી પૂછ્યું. “હે મુનીશ્વર ! મ્હારે લક્ષ્મણને વિષે આવો દુઃસ્ત્યજ પ્રેમ શાથી છે ?” મુનિયે કહ્યું. “હે બલદેવ ! તમે જોગોને જોગવીને અંતે શુદ્ધ એવા ચારિત્રને અંગીકાર કરશો.” આ વચ્ચે જોને અત્યંત વોધ પ્રાપ્ત થયો છે એવા રામના સેનાપતિ કૃતાંતે સંસારવાસથી બહુ જ્ઞય પામતા ઢતાં અનેક જ્ઞવ્ય પુરુષો સહિત દીક્ષા લીધી. પછી તે કેવલીમુનિયે રામ, લક્ષ્મણ, વિઙ્ગીશણ અને સુગ્રીવ વિગેરે અનેક પુરુષોના પૂર્વજનો વિસ્તારથી કહીને તેમને જિનરાજના ધર્મને વિષે દૃઢ કહ્યા. પછી વિઙ્ગીશણે કેવલીને પૂછ્યું. “હે મુનીશ્વર ! વિશેષે જિનેન્દ્રના ધર્મને વિષે સ્થિર મનવાલા રાવણે કયા દુષ્ટ કર્મને લીધે સીતાનું હરણ કર્યું ? વલી લક્ષ્મણે રાવણને માચ્યો એ પૂર્વજવના વૈરથી કે નવિન ઉપાર્જન કરેલા વૈરથી ? તેમજ મૂર્ખલોકોએ મિથ્યા કલંકથી સીતાને શા માટે દૂષિત કરી ?”

કેવલીયે કહ્યું. “હે રાજન્ ! દક્ષિણ ઝરતકેત્રમાં ક્ષમાવતી નામની નગરીને વિષે નયદત્ત નામે વણિક્ રહેતો હતો. તેને સુનંદા નામની સ્ત્રી હતી. તેણે શ્રીદત્ત અને ધનદત્ત નામના બે પુત્રો હતા. અનુક્રમે યુવાવસ્થાને પ્રાપ્ત થયેલા તે બન્ને પુત્રોને યાજ્ઞવલ્ક્ય નામના કોઈ બ્રાહ્મણની સાથે મીત્રાઈ થઈ. હવે એજ નગરમાં સાગરદત્ત નામનો કોઈ ધનવંત વણિક્ વસતો હતો. તેને રત્નપ્રજ્ઞા નામની સ્ત્રી હતી. તેણે એક અનુત્તમા નામની પુત્રી હતી. જ્યારે આ

પુત્રી યુવાવસ્થા પામી ત્યારે પિતાએ તેનો સંબંધ નયદતના મ્હોટા પુત્ર શ્રીદત્ત સાથે કસ્યો. પઠી માતાએ પણ પોતાના લોજીથી એજ પુત્રીનો સંબંધ પતિથી ઠાની રીતે કોઈ મહા ધનવંત શ્રીકાંત નામના વણિકની સાથે કસ્યો. આ વાતની યાજ્ઞવલ્ક્યને સ્વર પડવાથી તેણે તે વાત શ્રીદત્ત તથા ધનદત્તને કહી. પઠી શ્રીદત્તે રાત્રીને વિષે ક્રોધથી શસ્ત્રવ્રતે શ્રીકાંતને માસ્યો. શ્રીકાંતે પણ તેને તેવોજ પ્રહાર કસ્યો. વન્ને જણાનું મૃત્યુ પામ્યા અને વિંધ્યાચલ પર્વતની જૂમિને વિષે હરણરૂપે નૃપત્ત શયા. પેલી અનુત્તમા કન્યા પણ તેમનેજ માટે હોયની ? એમ પરણ્યા વિના મૃત્યુ પામીને તેજ વનમાં મૃગી રૂપે નૃપત્ત શય. પઠી તે વન્ને હરણો મૃગલીને માટે મહા ધોર યુદ્ધ કરીને મૃત્યુ પામ્યા. આમ વૈરને વિષે તત્પર એવા તે વન્ને જણાએ બહુ જીવ ગ્રમણ કસ્યા.

હવે અહિં ધનદત્ત બંધુરહિત થવાથી અત્યંત દુઃખ પામતો રાત્રીને વિષે વનમાં જટકતો હતો. ત્યાં તેને જીવ લાગી એવામાં દેવ ઇચ્છાથી કેટલાક સાધુનું તેની નજરે પડ્યા. ધનદત્તે તેનું પાસે જઈ સ્વાધ્યાય માગ્યું એટલે તે સાધુનું સાથે એક જણે કહ્યું. “અરે ! સાધુનું દિવસને વિષે પણ ક્યારે ગૃહસ્થિયોને અન્ન આપતા નથી તો પઠી રાત્રીને વિષે તો આપેજ કેમ ? વલી સાધુનું તો સર્વ પ્રકારે રાત્રીનો જીવન ત્યાગ કર્યું છે.” આ પ્રમાણે મુનિયોએ પ્રતિબોધ પમાડેલો તે ધનદત્ત ધર્મ પામી અંતે કાલ કરી સૌધર્મ દેવલોકે દેવતાપણે નૃપત્ત શયો. ત્યાં દેવતાનું આયુષ્ય પૂર્ણ કરીને તે કોઈ નગરમાં મેરુનંદન નામના શ્રાવકની સ્ત્રી ધારણીને નિદરે પદ્મરૂચિ નામનો પુત્ર શયો. અનુક્રમે યુવાવસ્થા પામ્યો એટલે તેણે શ્રાવકધર્મ આદર્યો. એક દિવસ ઘોડા નિપર બેસીને બહાર જતા એવા તેણે રસ્તામાં કોઈ વૃદ્ધ વૃષજને મરવાની તૈયારીમાં દીઠો. દયાવંત પદ્મરૂચિયે તુરત ઘોડા નિપરથી નીચે નિતરી તે વૃષજના કાનમાં પાંચ પરમેષ્ઠિનો નવકાર મંત્ર સંજ્ઞલાવ્યો. પઠી તે વૃષજ મૃત્યુ પામીને નવકાર મંત્રના પ્રજ્ઞાવથી તેજ નગરીના નૃપતિની સ્ત્રી શ્રીદત્તને નિદરે વૃષજધ્વજ નામના પુત્રપણે નૃપત્ત શયો. અનુક્રમે તે યુવાવસ્થા પામ્યો.

એક દિવસ તે રાજકુમાર નગરને વિષે ફરતો ફરતો પેલા વૃષજનાં મૃત્યુસ્થાને આવી પહોંચ્યો. ત્યાં તેને તે સ્થાનને જોવાથી જાતિ સ્મરણ જ્ઞાન પ્રાપ્ત થયું. પઠી તેણે તે જગ્યા નિપર એક જિનાલય કરાવી તેની ઝીંત નિપર મૃત્યુ

पामवाने तैयार अयेलो एक वृषज चितराव्यो. वली तेणे वृषजना कानमां न-
वकारमंत्र संजलावनार पुरुषनुं चित्र पण जिनेंझनी मूर्ति सहित कराव्युं. पढी
तेणे त्यां रहेला पूजारीने कहुं के, “ जे माणस आ चित्रोने यथार्थपणे जोवे
तेनी खात्री करी मने तुरत खबर आपवा.” वृषजध्वजकुमार आ प्रमाणे यो-
ग्य बंदोबस्त करी पोताने घेर गयो.

हवे केटलाक दिवस पढी पेलो पद्मरूचि शेठ त्यां चैत्यवंदन करवा
आव्यो. तेणे अरिहंत प्रज्जुने नमस्कार करीने जींते चितरेलां चित्रो एकी
नजरशी जोझने हाश्य करयुं एटले पूजारीये तेने कारण पूठयुं. पद्मरूचिये
कह्युं. “ में पूर्वे अश्व उपरशी नीचे उतरी वृद्ध वृषजना कानमां परमेष्टी मंत्र
संजलाव्यो तेनो आ चितार ठे. ए कारणशी में हाश्य करयुं ठे. ” पूजारीये
आ वात राजपुत्र वृषजध्वजने कही, तेथी ते त्यां आवी पद्मरूचिने प्रणाम
करीने कहेवा लाग्यो के, “ हे सुश्रावक ! ते वृद्ध वृषज हुंज हतो. आपे मने
अंत वखते नवकारमंत्र संजलाव्यो; तेथी हुं राजपुत्र अयो हुं. हे महा उप-
कार करनारा ! हवे तमे म्हारा गुरू, देव अने प्राणरूप ठे.” वृषजध्वज राज-
कुमारे, आ प्रमाणे पद्मरूचिना वखाण करी तेने लक्ष्मीशी समृद्धिवानू एवा
पोताना घर प्रत्ये तेनी जइ तेनीज साथे उत्तम श्रावकधर्म आदख्यो. पढी ते
बने जणानुं कालधर्म पामी ईशान देवलोके महा समृद्धिवंत देवता अया. त्यां
तेनुं दीर्घकाल पर्यंत सुख जोगवी तेमांनो पद्मरूचि त्यांशी ज्यवीने वैताढ्य प-
र्वतना नंदावर्त नगरना नंदीश्वर राजानो नयतप्रिय नामना पुत्रपणे उत्पन्न
अयो. त्यां ते बहु काल पर्यंत राज्य जोगवी अंते दीक्षा लइ कालधर्म पामी
माहिंइ देवलोकमां देवता अयो. त्यांशी चवी महाविदेह क्षेत्रमां क्षेत्रमा नगरीना
राजा विपुलवाहननी स्त्री पद्मावतीना उदरे श्रीचंइ नामना पुत्रपणे उत्पन्न अयो.
अनुक्रमे युवावस्था पाम्यो एटले बहु काल पर्यंत राज्य सुख जोगवी अंते स-
माधीगुप्त मुनी पासे चारित्र लइने काल करी ब्रह्मदेवलोकनो देवेंइ अयो. त्यां
तेणे ब्रह्मलोकनां बहु सुखो जोगव्यां. पढी त्यांशी चवीने आ पद्म नामे उत्पन्न
अयो. वृषजध्वज पण ईशान देवलोकमां नाना प्रकारनां सुखोने जोगवी अंते
त्यांशी चवी बहु प्रकारना जवोवमे मेलवेलीं पुण्यशी आ सुग्रीव अयो ठे.

हवे श्रीकांतनो जीव के, जे मृग अयो हतो ते बहु जवो भ्रमण करी

मृणालकंद नगरमां वज्रकंद राजानी हेमवती प्रियाना उदरस्थी महा बलवान् शंजु नामे पुत्र थयो. नयदत्तनो जीव घणां जवो ब्रमण करी शंजु नृपतिना उपाध्याय विजयनी स्त्री रत्नचुमाने उदरे श्रीज्जुति नामनो पुत्र थयो. अनुक्रमे ते पुरोहित पद पाम्यो. अनुत्तमा पण अनेक जवो जमीने श्रीज्जुतिनी स्त्री सरस्वतीने पेटे वेगवती नामे कन्या थइ. अनुक्रमे ते युवावस्था पामी. एक दिवस मनुष्योने ज्ञप्तिस्थी स्तुति करवा योग्य सुदर्शन नामना साधुने कायोत्सर्गे उज्जेली जोइ वेगवतीये हाइय करीने सर्वे लोको सांजलता ठतां कह्युं के, “अरे लोको ! पूर्वे आ साधुने में कोइ स्त्रीनी साथे कीमा करतो जोयो ठे. तो हवे तमे ए साधुनो वेष धारण करनार दंजनीने शा माटे वंदना करो ठो?” वेगवती-नुं आवुं वचन सांजली मूर्ख पुरुषो अरिहंत धर्ममां तत्पर रहेला ते साधुनी निंदा करवा लाग्या एटले मुनिये एवो घोर अजिग्रह लीधो के, “ज्यां सुधी हुं कलंकथी निर्मुक्त थइश नहि त्यां सुधी कायोत्सर्गेज रहीश.” पढी जैनधर्म-वंत पुरुषोए वेगवतीनो बहु तिरस्कार कस्यो. वेगवती पण बहु उद्वेग पामीने फरीथी साधु पासे जइ सर्वे लोको सांजलतां ठतां कहेवा लागी. “हे यतींइ ! आप निरंतर निष्कलंक ठो. में ए सर्व कपटस्थी कह्युं हतुं, तो आप क्कमा करो.” आम कह्नीने तेणे फरीथी मुनिने नमस्कार कस्यो. सर्वे लोको पण स्वस्थ मनवाला थया. पढी ते दिवसस्थी वेगवतीये श्रावकधर्म अंगीकार कस्यो. एक दिवस शंजु राजाए उत्तम रूपवाली वेगवतीने दीठी; तेथी तेणे वेगवतीना पिता पासे तेनी याचना करी. वेगवतीना पिता श्रीज्जुतिये कह्युं. “हुं ए कन्या आपने आपनार नथी. पढी राजाए श्रीज्जुतिने मारी बलात्कारे वेगवतीने जोगवी एटले तेणे नृपतिने क्रोधस्थी श्राप आप्यो के, “जवांतरे हुं त्हारा वधने अर्थे उत्पन्न थइश.” पढी शंजु राजाए वेगवतीने ठोमी दीधी एटले ते कन्याये हरिगंता नामनी साध्वी पासे दीक्षा लइ उग्र तप आदर्युं. केटलोक काल पांच महाव्रत पालीने वेगवती अंते काल करी ब्रह्म देवलोकमां देवतापणे उत्पन्न थइ. न्यांथी चवीने ते पूर्वे करेला नियाणाना बलस्थी जनकरात्री सीता थइ. तेणे पूर्व जवने विषे साधुने मिश्र्या कलंकीत कस्या इता, तेथीज तेने माथे लोकोए कलंक चमाव्युं हतुं.

शंजुराजा पण मृत्यु पाम्या पढी अनेक जव ब्रमण करी कुश नामना

બ્રાહ્મણની સ્ત્રી સાવિત્રીને નદેરે પ્રજ્ઞાસ નામે પુત્ર થયો. અનુક્રમે યુવાવસ્થા પામ્યો એટલે તેણે વિજયસેન આચાર્ય પાસે દીક્ષા લઈ નગ્ર તપ કરવા માંડ્યો. એક દિવસ મહા સમૃદ્ધિથી સંમેત શિશુરે યાત્રા કરવા જતા વિદ્યાધરોના અધિપતિ કનકપ્રજ્ઞને જોઈ તે પ્રજ્ઞાસ નામના સાધુએ નિયાણું કર્યું કે, “ આ મેં ઉત્તમ રીતે કરેલાં તીવ્ર તપના સમૂહનું જે કાંઈ ફલ હોય તેથી હું આવતા જવને વિષે આવા વૈજ્ઞવવાલો અને બહુ જૂજાબલવાલો થાઉં.” પછી તે પ્રજ્ઞાસ મુનિ કાલ કરી ત્રીજા દેવલોકમાં દેવતા થયા. ત્યાં બહુ સુખ જોગવ્યા પછી ચવીને ત્હારા બંધુરૂપ રાવણ થયો. (શ્રી જયજૂષણ કેવલી વિજ્ઞીષણને કહે છે કે) હે રાજન્ ! શ્રીદત્ત અને ધનદત્તનો મિત્ર જે યાજ્ઞવલ્ક્ય બ્રાહ્મણ હતો તે ઘણા જીવો ઝ્રમણ કરીને આ તું વિજ્ઞીષણ થયો હું. હવે વેગવતીનો પિતા જે શ્રીજૂતિ હતો તે મૃત્યુ પામી સ્વર્ગમાં ગયો. ત્યાંથી ચવીને તે સુપ્રતિષ્ઠ નગરમાં પુનર્વસુ નામે વિદ્યાધર થયો. એક દિવસ કામથી પીડિત થયેલા તેણે પુંરુચિક નગરના જગનંદન ચક્રવર્તીની પુત્રી અનંગસુંદરીનું હરણ કર્યું. કહ્યું છે કે—કામાતુર પુરુષોને ચતુરાઈ (વિવેકીપણું) ક્યાંથી હોય ? પછી જગનંદન ચક્રવર્તીએ પોતાની પુત્રીની શોધને માટે મોકલેલા અનેક વિદ્યાધરોની સાથે યુદ્ધ કરતા તે પુનર્વસુના વૈમાનથી અનંગસુંદરીએ કોઈ મહા જાત્રીમાં પડતું મૂક્યું.

પુનર્વસુએ પણ પોતાનું બલ ક્ષીણ થવાને લીધે જીવ પામતાં ઘટાં દીક્ષા લઈ તપસ્યા કરવા માંડી. પછી મરણના અવસરે અનંગસુંદરીને મલવાનું નિયાણું કરી તે પુનર્વસુ મુનિ કાલધર્મ પામી દેવલોકે ગયા. ત્યાંથી આયુષ્ય પૂર્ણ થયે ચવીને આ લક્ષ્મણ થયા છે. હવે જાત્રીમાં પડેલી અનંગસુંદરી ત્યાં જ તપનું આચરણ કરી અંતે અનંશન લઈ કાલધર્મ પામીને બીજા દેવલોકમાં દેવી થઈ. ત્યાંથી દેવ સુખ જોગવીને પછી ચવી આ લક્ષ્મણની સ્ત્રી વિશલ્યા થઈ છે. (કેવલી કહે છે કે,) અહો ! પરસ્પર પ્રેમ અને દેખને ધારણ કરનારા સર્વે જીવો રાગ અને રોષથી જગત્તને હિતકારી એવા અરિહંત ધર્મને નહિ જાણીને આ સંસારરૂપ મહા અરણ્યમાં ઝ્રમણ કરે છે.”

પછી રામ, જયજૂષણકેવલીને નમસ્કાર કરી સીતા સાધ્વીની પાસે આવ્યા. ત્યાં તે અત્યંત કોમલ અંગવાલી સીતા સાધ્વીને જોઈ પોતાના ચિત્તમાં વિચાર કરવા લાગ્યા કે, “ અહો ! આ મહામતીનું શરીર માગ્વણના મરણું

બહુ કોમલ છે. તો એ કઠોર દેહવાલા ધીર પુરુષોથીજ પાલી શકાય એવા વ્ર-
તને શીરીતે ધારણ કરી સકશે ? હા ! સર્વ જગત્ના જનોને ક્ષોભકારી એવો
રાવણ પણ જેના ચિત્તને કંપાવી શક્યો નથી, તે મહાસતીને તપશ્ચા શું હુઃકર
અવાની છે ? કારણ નિશ્ચે તપશ્ચાને વિષે કઠોર અનારા પુરુષો મુક્તિ પામના-
રા થાય છે. ” આ પ્રમાણે મહાસતી સીતાના ધૈર્ય વિગેરે ઉત્કૃષ્ટ ગુણોનો પો-
તાના ચિત્તમાં વિચાર કરતા રામ તે શાંત મનવાલો અને મહાવ્રતને ધારણ
કરનારી મહા સાધ્વી સીતાને નમસ્કાર કરી લક્ષ્મણ વિગેરે પોતાના પરિવાર
સહિત તેના તે તે ગુણોથી હર્ષિત થયા ઠતાં વિનીતા નગરીપ્રત્યે આવ્યા. અહો !
મનુષ્યોને વિષે સીતા સમાન બીજી કોઈ સ્ત્રી સતી અને પતિવ્રતા નથી. કા-
રણ કે, જેના શીલવ્રતના પ્રજ્ઞાવથી જ્વાજલ્દયમાન એવો વિકરાલ અગ્નિ પણ
જલરૂપ થઈ ગયો.

इति श्री पद्म चरित्रे सीता प्रवासदिव्यदीक्षावर्णनो नाम

अष्टम प्रस्तावः

પઠી લક્ષ્મણ પોતાનાં હૃદયમાં શ્રી રામની ઝત્તિ કરતા ઠતા રાજ્યનું
પાલન કરવા લાગ્યા. આ પ્રમાણે રામ લક્ષ્મણ વન્ને જાણ્યો પૂર્વના પુણ્ય યો-
ગથી પુત્રપૌત્રાદિની પરંપરાથી વૃદ્ધિ પામ્યા. મહાસતી જનકરાજ પુત્રી સીતા
પણ ઘોર એવા તપને આચરી તેત્રીશ દીવસ અનશન વ્રત ધારણ કરી અંતે મૃ-
ત્યુ પામીને અન્યુત દેવલામાં બાવિશ સાગરોપમના આયુષ્યવાલા દેવેન્દ્રપણે જ-
ત્પન્ન થઈ. કૃતાંત મુનિ પણ તીવ્ર તપ કરી પોતાના પુણ્યયોગથી બ્રહ્મદેવલોકને
વિષે ગયા. આ વચ્ચે વૈતાલ્ય પર્વત ઉપર કનકપુર નગરને વિષે કનકરથ નામે
રાજા રાજ્ય કરતો હતો. તેને ચંડમુખી અને મંદાકિની નામની બે પુત્રીયો
હતી. રાજાએ તેમના વિવાહને માટે સ્વયંવર મંરૂપ રચી રામ વિગેરે અનેક વિ-
દ્યાધરોને પુત્ર સહિત ત્યાં આવવાનું આમંત્રણ કર્યું. પઠી સ્વયંવર મંરૂપમાં
અનેક રાજાનું આવ્યે ઠતે કનકરથ જૂપતિની વન્ને પુત્રીયોએ પોતાની ઇચ્છા પ્ર-
માણે સુવર્ણસમાન કાંતિવાલા રામના વન્ને પુત્રોના કંઠમાં વરમાલા આરોપી.
તેમાં મંદાકિનીએ અનંગલવણનો પાણી ગ્રહણ કર્યો અને ચંડમુખીએ મદનાં-
કુશને વચ્ચો. પઠી વલીષ્ટ એવા શ્રીધરાદિ દોઢસો લક્ષ્મણના પુત્રો મદથી રા-
ગના પુત્રોની માથે યુદ્ધ કરવાને તૈયાર થયા. મહા પગક્રમવંત એવા રામના

पुत्रो पण विवेकशी पोताना चित्तने विषे विचार करवा लाग्या के, “ आ आ-
पणा पित्राश्रयोना पुत्रोनी साथे कोण युद्ध करशे ? कारण बंधुजनों वध निश्च
न करवो जोड़ए. ” रामना पुत्रोनों आवो विचार जाणी बहु लज्जायुक्त थयेला
तेउ पोतानी युद्ध तैयारीने निंदता ठता अल्प कर्मताने लीधे वैराग्य पाम्या.
ठेवट तेमणे पितानी आज्ञा लइ महाबल मुनिपासे चारित्र लीधुं. राम लक्ष्मण
पण बने पुत्रोनों विवाह करी कणमात्रमां पोतानी राजधानी प्रत्ये गया.

कोइ वखते विद्याधराधिपति जामंरुल पोताना जुजाबलथी वैताढ्य
पर्वतना समस्त विद्याधरोने जीतीने पोताना नगरने विषे महा समृद्धिशी र-
ह्यो ठतो विचार करतो हतो के, “ हुं म्हारी सर्व इच्छाजने पूर्ण करीने पढी
अवसरे परलोकनां सुख आपनारी संयमलक्ष्मीने अंगीकार करीश. ” आम
ते विचार करतो हतो एटलामां आकाशशी अकाले उत्पन्न थयेली विजलीना
परवाशी ते मृत्यु पाम्यो. अंजनापुत्र (हनुमान) पण सुमेरु पर्वतने विषे जि
नवंदन करी बीजे दिवस आकाशमार्गशी आवतो हतो, एवामां तेणे आका-
शमां चंडना अस्तने जोड़ विचार्युं के, “ अहो ! सर्वे वस्तुन नश्वर देखाय
ठे. ” आवी रीते विचार करता तेणे पोताना नगरने विषे आवीने अने पोताना
पुत्रने राज्याभिषेक करीने पोते सातसें मनुष्योनी साथे दीक्षा लीधी. हनुमं-
तनी स्त्री लक्ष्मीवतीये पण साध्वीयोनी पासे चारित्र लीधुं. अनुक्रमे महा-
मुनि हनुमंत सर्व कर्मनो कथ करी अनंत सुखवाळुं मोक्षपद पाम्या. हवे
अयोध्या नगरीने विषे रहेला राम, हनुमाननी दीक्षानी वात सांजलीने मनमां
विचार करवा लाग्या. “ अहो ! हनुमाने रम्य एवा विषयोने त्याग करी शुं
कष्टकारी एवा चारित्रने अंगीकार कर्युं ? ” आ प्रमाणे राम विचार करे ठे
एटलामां अवधि ज्ञानवाला इंद्र तेमना मननो ज्ञाव जाणीने तत्काल पोता-
नी सज्जामां सर्व देवतानुनी समक्ष कहुं के, “ अहो ! विशेष जाण, विवेक-
वान, समकितधारी अने आज जवमां मोक्ष जनारा राम अज्ञाननी पेठे विष-
योने केम बखाणे ठे अने चारित्रने दुःखदायी केम कहे ठे ? हा अथवा में एम-
नुं कारण जाण्युं. ए पोताना बंधु लक्ष्मणनी साथे बहु गाढ स्नेह राखे ठे, तेथीज
तेमणे लक्ष्मणने वैराग्य पमामता ठता एम कहुं हशे !! योग्य ठे के, म्होटा
पुरुषोने पण स्नेह बहु दुस्त्यज होय ठे. ” सौधमेंडनां आवां वचन सांजली

तेनी सज्जामां बेठेला कोइ बे देवतानु रामलक्ष्मणना स्परस्पर स्नेहने जोवा-
माटे पृथ्वी उपर कोशला नगरीमां आव्या. पढी तेनुए मायावमे रामना अं-
तःपुरनी सर्व स्त्रीयोने “हे नाथ ! तमे अमने सर्वने त्यजी दइ एकला क्यां जता
रह्या ठो ?” एम विलाप पूर्वक रुदन करती लक्ष्मणने देखामी. आ प्रमाणे बं-
धुनी प्रियानुने तार स्वरथी पोतानी आगल रुदन करती जोइ तुरत उत्पन्न
अयेला महा शोकथी तत अयेला लक्ष्मण मनमां विचार करवा लाग्या के,
“ हा ! आजे म्हारा सरखा प्रेमपात्र बंधु जीवता ठतां निष्कारण वैरी एवा
कालरूप क्रुरराक्षसे हवणां आ म्हारा प्यारा म्होटा बंधुने प्रसीत कस्या के
शुं ? ” आ प्रमाणे महा शोकरूप जोरावर सिंहथी लक्ष्मण मृत्यु पाम्या. ल-
क्ष्मणने दिव्य सिंहासन उपर मृत्यु पामेला जोइ अत्यंत खेद करता पेला बने
देवतानु विचार करवा लाग्या के—

हा हा ! केवल परस्पर स्नेहनी परीक्षा करता एवा अमोए आ प्रिय आ-
कृतिवाला, महाबलवाला, पृथ्वीना आधाररूप, उत्कृष्ट संपत्तिना स्थानरूप
अने गुणोथी नरपुर एवा लक्ष्मणने हएया के शुं ? ” आ प्रमाणे ते बने दे-
वतानु बहु खेद करीने जाणे रामना जयथीज होयनी ? एम कालना वशथी
तुरत स्वर्ग प्रत्ये गया. धिक्कार ठे धिक्कार ठे आवा हास्य कार्यने ! ! !

“ हे नाथ, हे नाथ ! आ आपने शुं अयुं ? ” एम कहीने रुदन करता
एवा मंत्री विगेरेना शब्दो सांजलीने राम तुरत सर्व नृपति अने प्रधानो स-
हित त्यां आव्या अने तुरत वैद्योने बोलावी औषध तथा मंत्रतंत्र विगेरे उप-
चार करवा लाग्या; परंतु मृत्युने वश अयेलाने गुण क्यांथी आय ? अर्थात्
नज आय. ठेवट निराश चित्तवाला राम पृथ्वी उपर आलोटतां ठतां मूर्छा
पाम्या. फरी सचेत अया एटले ते “ हे बांधव, हे बांधव ! ” एम कहीने रुदन
करवा लाग्या. शोकथी पीमित चित्तवाली अपराजिता राणी सुमित्रादि मा-
तानु अने बीजी विशदया विगेरे हजारो स्त्रीयो पण बहु रुदन करवा लागी.
आ बसते सुंदर मंदिरोने विपे नृपालोनो, अधिकारीयोनो, नगरवासी जनोनो
अने बजारोमां बेहेपारीयोनो एम सर्व स्थानके रुदननो अवाज संजलावा ला-
ग्या. पढी नुचिंता प्राप्त अयेला अने कोइथी पण नहिं उलंघी शकाय एवा
लक्ष्मणना मृत्युने जोइ बोध पामेला अनंगलवण अने मदनांकुश बने पुत्रो

तुरत प्रणाम करीने कहेवा लाग्या. “ हे पिता ! सुमित्राना पुत्रनुं मृत्यु संसार थकी अत्यंत जय पामता एवा अमे बने ज्ञाइयो हवणां आपनी लइ सुगुरु पासे दीक्षा अंगीकार करीशुं. ” आ प्रमाणे पितानी रजा सर्वनो संग त्यजी दइ बने ज्ञाइयोए वनमां आवी सुधाघोष मुनि पासे दीक्षा लीधी. अनुक्रमे जग्रजाववाला ते बने बंधुन मोक्षपदने पाम्या. पढी बंधुना मृत्युना अने पुत्रोनी दीक्षाना शोकथी विमंबित मनवाला राम वारंवार मूर्छा पामवा पूर्वक विलाप करवा लाग्या. “ हे बंधु ! में त्हारो कांइ पण अपराध कखो नथी, माटे प्रसन्न थइ म्हारा सामु जो. हे प्रिय ! मने उत्तर आप के, जेथी हुं कणमात्र जीवुं. म्हारा कठोरपणानो तुं जरापण विचार करीश नहि. वली हे ज्ञाइ ! तुं मौन धारण करीने रहेलो होवाथी अने प्रेमना स्थानरूप पुत्रोए त्यजी दीधेलो होवाथी हुं निश्चे पांखो विनाना पक्षीनी पेठे मृत्यु पामीश. ” आ प्रमाणे विलाप करता, अत्यंत विह्वल थयेला, पोताना बंधु सामे एक दृष्टीथी जोइ रहेला, दीन बनेला अने शोकथी पीसा पामेला रामने विज्ञीषणादि सर्वे जूपतियो सद्चनथी प्रतिबोध देवा लाग्या. “ हे प्रजो ! आप सर्वे धीर पुरुषोने विषे धुरंधर अने उत्तम विवेकवंत पुरुषोना मुकुटरूप गो, माटे स्वज्ञावथीज उत्पन्न थयेला शौर्य गुणेने धारण करो अने अन्य प्रकृतिनो आश्रय त्यजी द्यो. हे प्रजो ! तमे वृथा खेद शा माटे करो गो ? आ परलोक प्रत्ये गयेला पोताना बंधुनुं उर्ध्वदेहिक करो. ” तेजनां आ वां वचनथी कोपव्याप्त नेत्रवाला रामे तेमने कह्युं. “ अहो ! आ म्हारो बंधु जीवतां ठतां मृत्यु केम पाम्यो कहेवाय ? निश्चे खल एवा तमे जुतुं बोलो गो. अरे ! तमे अग्निमां पेसीने मृत्यु पामो अने आ म्हारा बंधु तो दीर्घायु-प्यवाला थान. ” रामे फरीथी लक्ष्मणने कह्युं. “ हे बंधो ! चालो आपणे अन्यदेश प्रत्ये जइए. धीर पुरुषोना मध्ये वीररूप हे लक्ष्मण ! हवे हुं खल मनुष्योना जेवा तेवा शब्दोने श्रवण करी शक्तो नथी. ” आम विलाप करता राम, लक्ष्मणने पोताना स्कंध उपर बेसारी अन्यस्थले चाल्या गया. राम क्यारेक लक्ष्मणने सूक्ष्म वस्त्रथी आच्छादित करेली शय्यामां सुवारता, क्यारेक चंदनथी सुवासीत करता, क्यारेक सुगंधी पुष्पोथी सुशोभित करता अने क्यारेक तो मोहथी आकुल व्याकुल थयेला ते सरस एवा स्तोत्रपाठथी स्त-

વન કરતા. વલી ક્યારેક રામ, લક્ષ્મણને બોલાવીને પોતેજ ઉત્તર આ પવાની પેઠે હુંકારો આપતા. ક્યારેક પ્રેમપૂર્વક આલિંગન કરી વારંવાર ચુંબન કરતા અને ક્યારેક પોતાના ધોલાને વિષે બેસારતા. આ પ્રમાણે રાજ્યને આપને સર્વ પ્રકારના કર્મને ત્યજી દશ મૂઠ થયેલા રામને, લક્ષ્મણના મૃતક (શાવ)ની સેવા કરતા ઠ માસ નિર્ગમન થયા. અહો ધિક્કાર ઢે રાગી પુરુષોની આવી મોહ વિટંબનાને ! ! !

પઠી મહેંડજિત્ અને સ્કંદના ઉદ્ધત પુત્રોએ રામને ગાંઠા થઈ ગયેલા જાણી અવસર જોઈ વહુ મ્હોટી સેનાવડે અયોધ્યા નગરીને ઘેરો ઘાઢ્યો. આ વાત રામે સાંજલી, તેથી તે લક્ષ્મણને પોતાના ધોલાને વિષે ધારણ કરી તુરંત શત્રુના પ્રાણોનો સંહાર કરવામાં શ્રેષ્ઠ એવા ધનુષ્યનો ટંકાર શબ્દ કરતા ત્યાં જવા નિકળ્યા. આ અવસરે જટાયુ નામનો દેવ અવધિજ્ઞાનથી રામના આ-વા સ્વરૂપને જાણી તેમને પ્રતિબોધ દેવા માટે માહેંડ દેવલોકથી મ્હોટા વૈમા-નમાં બેસી ત્યાં આવ્યો. અહિં અયોધ્યા નગરીને ઘેરો ઘાલી રહેલા પુરુષો આ-કાશ માર્ગે જટાયુના આગમનને જોઈ વિચાર કરવા લાગ્યા કે, “ અહો, નિ-રંતર મોહથી વ્યાકુલ ચિત્તવાલા રામના પદપાતિ દેવતાનું અધ્યાપી પર્યંત વિ-દ્યમાન દેખાય ઢે. રામ પોતાની દેવસેનાથી આપણને હણશે. લંકામાં ગયેલો વિઙ્ગીપણ પણ આપણી એજ અવસ્થા કરશે.” આમ ધારી તેનું વૈરાગ્ય પામી દીર્ઘદૃષ્ટિ નામના સજ્જુ પાસે દીક્ષા લીધી. જટાયુ દેવ પણ તે અવસરે રામને પ્રતિબોધ કરવા માટે મનુષ્યરૂપ ધારણ કરી તેમની આગલ આવ્યો. પઠી તે મહા કઠોર એવા પશ્ચરને વિષે સુકાં લાકડાં વાવી જલનું સિંચન કરવા લા-ગ્યો. પૃથ્વી ઉપર ઠાણ નાંખી તેમાં કમલ વાવવા લાગ્યો; મૃત્યુ પામેલા વૃષ-જોથી અકાલે ધાન્યને વાવવા લાગ્યો અને ઘાણીને વિષે રેતીને પોલવા લાગ્યો. દેવનાં આવાં કાર્યથી વિસ્મય પામેલા રામે તેને કહ્યું. “ અરે મૂઢમતિ ! તું આ પશ્ચર ઉપર શુષ્ક કાષ્ટને વાવવું એ વિગેરે નિર્ર્થક શું કૃત્ય આરંભ્યું ઢે ? નિ-શ્ચે આવા કાર્યથી નિરંતર સર્વ માણસોની મધ્યે ત્હારી હાંસી થશે.” જટાયુ દેવે હર્મીને કહ્યું. “ જો આપ એવું જાણો ઢે તો આ મૃતક (શવ)ને શામાટે આપે ગૃહણ કરી રાખ્યું ઢે ? વલી તેને સ્નાન, લેપન, પુષ્પ અને અલંકારોથી આ માટે સુશોજિત કરો ઢે ? પઠી ક્રોધથી વિકરાલ મુખવાલા રામે લક્ષ્મ-

एना शरीरने आलिंगन करी देवताने कह्युं. “ अरे वाचाल ! तुं आवुं अमंग-
लिक केम बोले ठे ? म्हारी दृष्टिथी दूर जा. ” देव त्यांथी चाढ्यो गयो अने
फरी बीजुं रूप धारण करी त्यां आव्यो. कह्युं ठे के—जो कदापी संत पुरुषो
शीतल थइ जाय तो तेनुने प्रतिबोध पमारवाना थोमा कृत्यो नथी. देवता
पोताना स्कंधने विषे स्त्रीना मृतकने उपानी फरीथी रामनी पासे आव्यो ए-
टले गांमा थयेला रामे तेने कह्युं. “ अरे ! तुं आ अपवित्र एवा शबने शामाटे
धारण करे ठे ? ” देवताए कह्युं. “ तमे आवुं अमंगलिक केम बोलो ठे ? नि-
श्चे आ म्हारी प्रिया तो जीवती ठे. वाह ! में उपामेला शबने आप सहन क-
री शकता नथी अने तमे पोते तो शबने वहन करता ठता जरा लज्जा पण
पामता नथी. ” आवा बीजा स्पष्ट विविध उपायोथी प्रबोध पामेला राम वि-
चारवा लाग्या. “ अरे ! आ म्हारोन्हानो ज्ञाइ लक्ष्मण शुं मृत्यु पाम्यो ? के
एनी कायचेष्टा विकल देखाय ठे ? ” पढी जटायुदेव, रामने प्रबोध पामेला
जाणी प्रगट थयो अने सूर्य समान देदीप्यमान पोतानुं स्वरूप बतावी कांइ
वात कही देवलोकप्रत्ये गयो. पढी पोताना अनेक स्वजनो सहित रामे चित्तमां
संसारिक सर्व पदार्थोना ज्ञावने अस्थिर जाणतां लक्ष्मणना शरीरने सुगंधी
काष्ठोथी दहन कर्युं. पढी चारित्रने अंगीकार करवा उत्साहवंत थयेला रामे
अयोध्या नगरीप्रत्ये आवी पोताना बंधु शत्रुघ्ने बोलावीने कह्युं. “ हे वत्स ! तुं
राज्यने अंगीकार कर अने हुं अनुक्रमे प्राप्त थयेला चारित्रव्रतने गृहण करी-
श. ” शत्रुघ्ने कह्युं. “ हे बंधो ! म्हारे राज्यनुं प्रयोजन नथी. हुं पण निश्चे चा-
रित्र लइश. पढी स्थिर चित्तवाला रामे, पोताना राज्यने विषे अनंगलवणना
पुत्र अनंगदेवने स्थापन करी पोते श्री मुनिसुव्रत स्वामीना शासनना आभू-
षणरूप जिनदास नामना आवके प्रशंसा करेला श्री सुव्रताचार्य गुरुनी पासे
सुग्रीव, शत्रुघ्न अने विज्जीषण विगेरे अनेक भूपतियो सहित तथा बीजी हजा-
रो अंतःपुरनी स्त्रीयो सहित चारित्र अंगीकार कर्युं. अनुक्रमे पूर्ण भक्तिथी
गुरुनी सेवा करता राम साठ वर्ष पर्यंत पवित्रकारी एवा जिनागमोनो अज्या-
स करी पोताना आठ कर्मनो भइ करवा माटे तीव्र तप करवा लाग्या. पढी
मोक्षनी इच्छावाला तेमणे गुरुनी आज्ञा लइ एकाकीपणे विहार करता कोइ
वनप्रत्ये जइ त्यां पर्वतना शिखर उपर कायोत्सर्गे निवास कस्यो. आ वखते

तेमने मननी शुद्धिणी लोकमां प्रमाणरूप एवं अवधि ज्ञान उत्पन्न थयुं. पढी तेमणे उपयोग दइने जोयुं तो लक्ष्मणनुं मृत्यु कोइ बे देवतानुंथी थयेलुं जा-
 एयुं. वली असंख्य एवी गाढ वेदनानुंथी पूर्ण चोथी नरकने विषे पोताना प्रति-
 कुल कर्मणी लक्ष्मणने पमेला जाणी राम पोताना मनमां विचार करवा ला-
 गया. “ हा लक्ष्मण ! सो वर्ष बाढ्यपणामां, त्रणसें वर्ष मंरुलिकपणामां, चा-
 लीश वर्ष दिग्विजयमां तथा अगीयार हजार पांचसो ने साठ वर्ष राज्य करवा-
 मां एम सघलुं मली वार हजार वर्षरूप आपनुं सर्व आयुष्य निष्फल गयुं ?
 अहो ! तमे निर्दय मनवाला थइ उत्कृष्ट संग्राम करवावने संसारना थोमा सु-
 खने माटे असंख्य दुःखोने एकठां कख्यां ठे. ” आवी रीते विचार करता राम
 सर्व जीवोने विषे समत्व ज्ञाव धारण करीने संवर ज्ञावणी पूर्ण थई अखंरि-
 त वैराग्यणी शांत चित्तवाला थया.

पढी एक दिवस राम, रथस्थल नामना पुरप्रत्ये गया. त्यां त्रण गुप्ति
 तथा पांच समिति युक्त निष्क्रोधी एवा ते, ठठना पारणे आहारने माटे गृह-
 स्थोनां घरने विषे फरता हता. आवा रूपलावण्यना महा समुद्र मुनीश्वरने
 आवेला जोइ अत्यंत हर्ष पामेलां स्त्री पुरुषो हाथमां अनेक प्रकारनां दिव्य
 भोजनो लइ तेमने वहोराववा दोरुथा; परंतु ते वखते तेमणे “ हुं त्याग कख्या
 विनानी जिज्ञा नहि गृहण करूं. ” एवो अग्निग्रह लीधेलो हतो. पढी लोकोए
 मिष्टानना ढगलानुं तेमने अर्पण कख्या; परंतु तेमांथी तेमणे थोमुं पण लीधुं
 नहि. अनुक्रमे महासुनि राम, पृथ्वी उपर विहार करता करता पोताना घरप्र-
 त्ये आव्या. त्यां तेमणे हर्षित थयेला प्रतिनंदी राजाए त्यजी दिधेला आहारव-
 ने प्रतिलाज्या. ते वखते देवतानुंए दिव्य वार्जात्रोना शब्दपूर्वक सुवर्णवृष्टि
 विगेरे पंच दिव्यो प्रगट कख्यां. मुनि पण महा ध्यान करवा माटे फरीथी म-
 नुष्य रहित वनने विषे चाढ्या गया. अहिं तेमणे एवो निश्चय कख्यो के, “ हुं
 नगरमां जानुं हुं, तेथी लोकोने क्लेश थाय ठे; माटे हवे म्हारे नगरमां जवुं न-
 हि अने तप पूर्ण थये अहिं आवेला कोइ पण मनुष्यो पासेथी निर्दोष आहार
 ग्रहण करवो. ” ग्राम धारी अत्यंत जितेंद्रिय अने शांत मनवाला रामे वनने
 विषे निवास कख्यो तथा पद्म अथवा मासने अंते पारणुं करवा मांरुचुं.

एक दिवस अश्वे हगण केगेलो प्रतिनंदि राजा उचिंतो ते वनमां आवी

चरुचो. त्यां तृषाथी आकुल अयेलो ते अश्व पाणी पीवा माटे सहसा कादव-
थी जरेला तलावमां पेठो अने तेमां खूच्यो. ज्यारे अश्व कादवमां खूची गयो
त्यारे प्रतिनंदि राजा तेना उपरथी नीचे उतरी तटे आव्यो, एटलामां तेनी से-
ना पाठल आवी पहोची. पढी सौए जोजननी तैयारी करी. आ वखते ते श्री
राम मुनि पारणाने अर्थे त्यां आव्या. प्रतिनंदि जूपतिये तेमने हर्षथी प्रति-
लाज्या, तेथी तेने वन पण नगर समान जणायुं. देवतानुये ते वखते यतिदा-
ननां पुण्यथी सुवर्णवृष्टी करी. कह्युं ठे के-घरने विषे, वनने विषे, ब्हार अथवा
अंदर सर्व स्थानके पुण्यनुं फल तो निश्चे मले ठे. पढी पारणुं करीने निर्झिमांनी
महामुनिये संसारनो नाश करनारी धर्म देशना आपी. राजा श्रावकधर्म अं-
गीकार करी पोताना पुण्यने वखाणतो ठतो नगरप्रत्ये आव्यो. पढी महामुनि
राम, कोटि जूपतियोने श्रेष्ठ सिद्धि आपनारी कोटिशिलाप्रत्ये गया. त्यां ते तुर-
त मन, वचन अने कायाने रोकी शुद्ध ज्ञावथी ध्यान करवा लाग्या. आ अ-
वसरे सीता सुरेंडे अवधिज्ञानथी रामने केवलज्ञान आपनारा ध्यानने विषे
तत्पर अयेला जाणी पोताना मनमां विचारयुं के, “ आ राम म्हारा पूर्व ज-
वने विषे प्राणनाश हता, माटे हवे पढी जो ए संसारी थाय तो हुं पण तेम-
नी साथे रहुं. हवणां पण कामदेवना म्होटा विकारथी एमना उत्कृष्ट ध्याननो
नाश करुं. ” आम धारी सीतेंड अनेक देवांगनानु सहित त्यां आव्यो. पढी
तेणे दिव्य विकार उत्पन्न करनारी सीतानी आकृति धारण करीने रामने
कह्युं. “ हे प्रिय ! हुं आपनी प्रिया सीता हुं. में ते वखते सहसात्कारे
दीक्षा लीधी हती, परंतु आपनो वियोग सहन न करी शकवाथी दीक्षानो
त्याग करी फरीथी आपनी पासे आवी हुं. ” आम सीतारुप इंडे, महामुनि
रामने ते ते असंख्य विकारोथी होन्न पमारुवा मांरुथा; परंतु मेरु पर्वतनी
पेठे ध्यानमां लीन अयेला ते मुनिनी आगल ए सर्व कृत्य निष्फल अयुं. एट-
लुंज नहि पण बने घातिकर्मनो हय अवाथी ते महामुनिने केवलज्ञान प्रगट
अयुं. सीतारुप इंडे ते वखते उपसर्गने त्यजी दइ पोतानुं खरुं स्वरुप धारण
करी सुवर्णना कमल उपर विराजित अयेला महामुनि केवलीने वारंवार पो-
तानो अपराध खमावता ठता जक्तिपूर्वक वंदना करी. पढी सीतेंड देवतानु सह
हित तेमनो केवल महोत्सव करीने धर्मोपदेश श्रवण करवा बेठो. मुनिये धर्म-

देशना आपी. धर्मदेशनाने अंतरे सीतेंडे मुनिने नमस्कारपूर्वक पूछुं के, “हे मुनि ! आप म्हारा उपर क्रपा करीने कहो के, रावण तथा लक्ष्मण कइ गतिमां गया ठे ?” मुनिये कह्युं, “शंबूक सहित लक्ष्मण अने रावण ए बने जणा हाल चोथी नरकने विषे गया ठे. पण त्यां तेनु पोतानुं आयुष्य पूर्ण करीने महा विदेह क्षेत्रमां विजयावती नगरीने विषे सुनंद श्रावकनी स्त्री रोहिणीना उदरे जिनदास अने सुदर्शन नामना बे पुत्रो अशे. त्यांथी तेनु मृत्यु पामीने सौधर्म देवलोकमां देवता अशे. त्यांथी चवीने फरी तेनु विजया नगरीमां श्रावकपणे उत्पन्न थशे. त्यांथी मृत्यु पामीने तेनु हरिवर्ष क्षेत्रने विषे युगलिया रूपे अशे. त्यांथी मृत्यु पामी तेनु देवता थशे. ठेवटे ए विजया नगरीना राजा कुमारवार्तनी स्त्री श्रीलक्ष्मीना उदरथी जयप्रन्न अने जयकांत नामना बे पुत्रो अशे. त्यां तेनु दीर्घकालपर्यंत चारित्र पालीने मृत्यु पाम्या पढी लांतक देवलोकें देवतारूपे उत्पन्न अशे.

(श्री राममुनि सीतेंडने कहे ठे के,) ते वखते तुं अच्युत देवलोकमांथी चवीने आ नरतक्षेत्रमां महायशवंत रत्नमति नामे चक्रवर्ती अइश अने लांतक देवलोकमांथी वने देवतानु चवीने इंद्रायुद्ध तथा मेघरथ नामना त्हास पुत्रो अशे. पढी तुं दीक्षा लइ कालधर्म पामीने वैजयंत देवलोकमां बत्रीश सागरोपमनी आयुष्यवालो महान् देवता थईश. रावणनो जीव इंद्रायुध पण त्रण नव त्रमण करीने तीर्थंकर गोत्रकर्म उपार्जन करी ‘अर’ नामना जिनेश्वर अशे. ते वखते तुं वैजयंत देवलोकथी चवीने तेमनो गणधर अइश. पढी तमे वने जणानु उत्तम धर्मनुं निरुपण करी मोक्षे जशो. हवे लक्ष्मणनो जीव के, जे त्हारो मेघरथ नामनो पुत्र अशे, ते पण मृत्यु पामीने शुभ्रगति पाम्या पढी पुष्करछीपमां पूर्व विदेहे चित्रा नगरीने विषे चक्रवर्ती अशे. अनुक्रमे ते राज्यसंपत्ति जोगवीने अंतरे चारित्र लइ तीर्थंकर नाम गोत्र बांधी बीजा नवमां तीर्थंकर अइ थोमा वखतमां मोक्ष पामशे. ”

आ प्रमाणे रावणनी तथा लक्ष्मणनी सर्व वात सांजली हर्षित अयेलो सीतेंड, त्यांथी उठीने गाढ अनुरागथी महा दुःखित एवा लक्ष्मणने जोवा माटे धणमात्रमां चोथी नरकप्रत्ये आव्यो. त्यां तेणे क्रोधाग्निथी ज्वाजल्यमान पण शंबूक तथा रावणने तिहादिरूपो करी लक्ष्मणनी साथे युद्ध करता बी-

ठा. परस्पर एक बीजानां तीक्ष्ण आयुधोष्ठी जेदाइ गयेला देहवाला, सैंकमो अने हजारो ककमारुप अइ फरी मली जता, वारंवार विलाप करता अने अत्यंत उग्र ताप, टाढ तथा ते पृथ्वी संबंधी अनेक वेदनानुष्ठी पीडा पामता तेउने जोइने दयावंत अइ गयेला तथा तेउना दुःखने न जोइ शकता ते सीतेंडे तेमने कह्युं. “ हे लक्ष्मण ! आजपर्यंत नरक जूमीमां रहेलो मूढबुद्धि-बालो तुं हजी क्रोधने शामाटे धारण करे ठे ? अरे रावण तथा शंबूक ! तमे पण नरक जूमीमां रह्या ठतां शामाटे क्षमा गुणने नथी धारण करता ! आम सीतेंडे तेमने युद्धकी निवृत्त करीने पढी राम मुनि पासेथी सांजलेला तेउना जव तेमने कही संजलाव्या. सीतेंडनां आवां वचनरूप अमृतनुं पान करता रावण, लक्ष्मण अने शंबूक ए त्रणे जणाए तेने कह्युं. “ हे दयावंत ! तें बहु सारुं करयुं. तें अमारा उपर पोतानो प्रेम देखामी अमारुं परस्परनुं वैस्त्यजावी दीधुं, परंतु अमने अहिं बहु दुःख ठे, तेथी असंख्य वर्षोनों काल अहिं शी रीते जशे ? हे ज्ञाइ ! जो त्हासमां शक्ति होय तो अमने अहिंथी दूर लइ जा. ” दयालु मनवाला सीतेंडे कह्युं. “ हुं म्हारी दिव्य शक्तिथी तमने स्वर्गप्रत्ये लइ जइश. ” पढी तेणे ते त्रणे जणाने जेटलामां नरकना एक एक कूवाथी पोताना हाथमां लीधा, तेटलामां तेउनां शरीर गली जवाने लीधे तेउ पाठा नरकमां पम्या. नरकमां पम्या पढी तेउनां शरीर पाठा पारानी पेठे एकठा अइने हाथीना सरखा अया एटले देवताए फरी पोताना हाथमां लीधा. वली पण तेउ गली पम्या. आवी रीते पूर्वे करेलां दुष्टकर्मनां फलरूप तेमने वारंवार नरकमां गली पम्युं पम्युं. कह्युं ठे के-पूर्वे संपादन करेलुं कर्म इंडादिकथी पण निवारी शकातुं नथी. पढी रावण विगेरे त्रणे जणाए इंडने कह्युं. “ हे इंड ! पोताना दुष्ट कर्मथी बंधनमां पमेला अमोने तुं मूकी दे, मूकी दे. त्हास उपामवाथी अमने बहु दुःख आय ठे, माटे हे कृपालु ! तुं त्हास स्वर्गप्रत्ये जा. ” तेउनां आवां वचन सांजली सीतेंडे तेमने त्यां रहेवा दइ, समकितनी शुद्धीने अर्थे जिनपूजनादिनो उपदेश दइ पोते नंदीश्वरादि द्वीषोमां यात्रा करी पोताने स्थानके (अच्युत देवलोके) गयो.

पढी केवलज्ञानी एवा राममुनिये पचीश वर्ष पर्यंत शुद्ध विहार अने कर्मथी अनेक जव्य पुरुषोने प्रतिबोध पमाम्या. आ प्रमाणे पोतानुं यचास

हजार वर्षनुं आयुष्य जोगवी महामुनि राम सुखना स्थान एवा मोक्षपदने पाम्या. हे ज्ञव्य पुरुषो ! तमे पण आ संपूर्ण एवा राम चरित्रने सांजली प-
रस्त्रीनी स्पृहा त्यजी दइ कढ्याण लक्ष्मीना स्थानरूप मुक्ति पदने पामो. में
आ रामचरित्र फक्त पोताना उपकारने माटे संक्षेपथी रचेलुं ठे, माटे तेमां
कांइ झूल आवे तो म्होटा पुरुषोए म्हारा उपर दया करी सुधारी लेवुं.

॥ इति पद्य चरित्रं संपूर्णम् ॥

जेणुगातवं तत्तं, अवराहं ददु निअप्रयरूवस्स ॥

तुंगिअगिरिवरसिहरे, सो राममुहामणी जयज ॥ १४ ॥

शब्दार्थ—जेमणे सौजाग्यवंत एवा पोताना स्वरूपना अपराध रूप
स्त्रीना व्यामोहने जोडने नंचा श्रेष्ठ पर्वतना शिखर उपर जइ उग्र तप करथुं,
ते श्री बलजइ बलदेव महामुनि जयवंता वर्तो. १४

रामो तवप्पजावा, सुपत्तदाणान् उति रहकारो ॥

अणुमोअणाइ हरिणो, संपत्ता बंजल्लोगम्मि ॥ १५ ॥

शब्दार्थ—तपना प्रजावथी बलजइ बलदेव, सुपात्रदानथी सुतार अने
तपनी तथा सुपात्र दाननी अनुमोदनथी हरिण, एम ए त्रण जणा तुरत ब्रह्म
देवलोकने पाम्या ठे. १५

॥ श्री बलजइ बलदेव चरित्रम् ॥

जेमना तपरूप ज्वाजळयमान अग्निने विषे कामदेवरूप वृद्ध जस्मी-
चुत थइ गयो ठे एवा मोक्षमार्गना देखामनार श्री शिवा माताना पुत्र श्री
नेमिनाथ अमने कढ्याणकारी थानु.

जेणे कृष्ण नामना ज्ञव्यपतिने पामी बीजा कोइ नृपतिने विषे कृष्ण-
मात्र पण विदास कथ्यो नहोतो एवी सौंदर्य लक्ष्मीये करीने म्होटा पुरुषोने
पण आनंद करनारी जाणे कोइ सती स्त्री होयनी ? एंवी छारका नामे नगरी
ठे. ते नगरीमां नवमा अर्द्धचक्रवर्ती कृष्ण पोताना बंधु सहित राज्य करता इ-
ता. एक दिवस ते नगरीना रैवत नामना उद्यानने विषे श्री नेमिनाथ नामना

जिनेश्वर समवसख्या. पापनो नाश करनारा प्रभुना आगमनने जाणी अत्यंत हर्षित अयेला कृष्ण परिवार सहित त्यां जइ प्रभुने नमस्कार करी योग्य आसने वेठा एटले प्रभुए विशेषथी धर्मनुं रहस्य अने वैज्जव यौवनादि संसारिकपणानुं नश्वरपणुं ए विगेरे धर्म देशना आपी. धर्मोपदेश श्रवण कख्या पढी कृष्णे श्री जिनेश्वरने पूठ्युं. “ हे प्रभो ! स्वर्ग समान आ म्हारी द्वारका नगरी अचल रहेशे के नाश पामशे ? अने म्हारुं मरण कोनाथी अशे ? ” त्रीकालज्ञानी एवा जगज्जुरु प्रभुए कह्युं. “ हे उत्तम ! सांजल. मदिराना मद-थी आंधला अयेला त्हारा पुत्रोए क्रोध पमामेला द्वैपायन ऋषिथी आ द्वार-कानो नाश थशे. वली त्हारा म्होटा ज्ञाइ एवा जरा कुमारथी थोमा वखतमां त्हारु मृत्यु पण अशे. हे मुकुंद ! विकट स्वरूपवाली अने अंते महा दुःखका-री आ जवनी स्थितिज एवी ठे. ” प्रभु पासेथी आवा जविश्यमां अनारा उ-पडवने जाणी कृष्णे द्वारकामां आवीने केटलाक दिवस गया पढी ते उपडवने नाश करवा माटे नगरीमां पट्टह वगमाव्यो के, “ हे कुमारो अने बीजा लो-को ! तमे सौ सांजलो. तमने महाराजा कृष्ण एम आज्ञा करे ठे के, तमारे मदिरानी इच्छा त्यजी देवी. कारण के, मदिराना पानथी श्री नेमिनाथ जिने-श्वरे कहेलो म्होटो अनर्थ उत्पन्न थशे. ” श्री कृष्णानी आवी आज्ञाथी सर्वे कुमारोए पोते पोतानां मदिरानां पात्रो द्वारका नगरीनी ब्हार श्री रैवताचल पर्वतनी गुफामां नांख्या. योग्यज ठे राजानी आज्ञा कोइथी उल्लंघी सका-ती नथी. पढी जराकुमार “ आ यादववंश रूप समुझे उल्लास पमामवामां चंड समान श्री कृष्णनुं मृत्यु म्हाराथी न आनु. ” एम कह्नीने. द्वारका नगरी त्यजी दइ तुरत कोइ एक पल्लीमां जइने रह्यो. बलदेवना न्दाना ज्ञाइ सि-द्धार्थे पण व्रत लेवानी इच्छाथी पोताना म्होटा बंधु पासे आज्ञा मागी. कह्युं ठे के—विद्वान् पुरुषो धर्मकार्य करवामां विलंब करता नथी. पढी बलदेवे सिद्धा-र्थने कह्युं. “ जो तुं देवता अइ मने बोध पमामे तो हुं तने दीक्षा लेवानी रजा आपुं. ” सिद्धार्थ ए वात कबुल करी अने पढी ते श्री नेमिनाथ पासे चारित्र-लइ ठ मास पर्यंत चारित्रने श्रेष्ठ रीते पाली स्वर्गे गयो. कह्युं ठे के—श्रेष्ठ पुरुषो पोताना हितकारी अर्थने थोमा दिवसमां साधी ले ठे.

हेवेज्यां रैवताचलनी गुफामां कुमारोए मद्यनां पात्रो नाख्यां इतां, त्यां

તે એકઠા થયેલા મધના મ્હોટા ધરાનું ચડ ગયા. વલી તે પમતા એવા ફલાંદિ કના રસથી અતિ શ્રેષ્ઠ રસવાલા અયા. એક દિવસ શાંબકુમારનો કોઈ સેવક ફરતો ફરતો ત્યાં જઈ ચમચો. તેણે ગુફાની અંદર પ્રસરી રહેલા મધના બહુ મંથથી આગલ જઈને જોયું તો ઉત્તમ એવા ધરાનું દીઠા. પઠી તેણે દારકામાં આવીને તે વાત શાંબ વિગેરે કુમારોની આગલ કહી એટલે મધને વિષે અતિ લુબ્ધ થયેલા યાદવના હજારો કુમારો દોમતા દોમતા તુરત ત્યાં આવ્યા. પઠી જેમ મરુસ્થલના તરફ ચાલેલો લોકો શીતલ જલનું વારંવાર પાન કરે તે-મ તે કુમારોએ અતિ સ્વાદિષ્ઠ રસવાલી મદિરાનું પાન કર્યું. આવી રીતે ઉત્સાહથી કંઠપર્યંત મદિરાનું પાન કરીને વિકલ બનેલા તે કુમારો ગીતનૃત્યાદિ કરતા ઠતા પર્વતની ગુફામાં પોતાની મરજી પ્રમાણે ફરવા લાગ્યા. એવામાં ત્યાં તેમણે અતિ શાંત અને તપ કરતા એવા દૈપાયન નામના તાપસને દીઠા. પઠી મદિરાને લીધે અતિ મૂઢ બનેલા તે કુમારો, નિવારી સકાય નહિ એવા જુતના વાલકોની પેઠે જેમ તેમ બોલતા દોમ્યા અને તાપસની પાસે જઈ “ અરે તાપસ ! તુંજ અમારી નગરીનો નાશ કરનાર છે ? આજે મહા કઠોર અને પાપી એવા તને અમેજ હણશું. ? ” એમ કહીને તેનું તેમને મુઠી લાકડી વિગેરે વિવિધ પ્રહારથી માસ્યા. અહો ! મધ્યાદિને વિષે આસક્ત થયેલા પુરુષો કોઈ પણ અનર્થને ગણતા નથી. “ અરે હુષ્ટબુધ્ધિવાલાનું ! તમે નિરપરાધી એવા મને તપસ્વીને શા માટે મારો છો ? જો મ્હારું કાંઈ પણ તપ છે તો તેથી હું તમારી નગરીને દહન કરનારો થઈશ. ” આમ નિયાણું કરતા તે મુનિને પ્રહારથી મૃત્યુ પામેલાના સમાન કરી સર્વે કુમારો દારકામાં જતા રહ્યા. આ વાત કૃષ્ણવલ્લેદેવે સાંજલી, તેથી તેનું અત્યંત આકુલવ્યાકુલ થયા ઠતા તાપસ્વીયોમાં મુખ્ય એવા દૈપાયનને અમૃત સમાન વચનવડે શાંત કરવા માટે ત્યાં આવ્યા અને કહેવા લાગ્યા. “ ઉગ્રતપના સમુદ્ધરૂપ હે મુનિ ! પૂજન કરવા યોગ્ય આપને અમારા નહત એવા ક્રોધી પુત્રોએ હણ્યા છે; પણ આપે પ્રસન્ન થઈ એકવાર તે અમારા અપરાધને ક્ષમા કરવો જોઈએ. ” આવી રીતે કૃષ્ણવલ્લેદેવે મુનિને વધુ શાંત કરવા માંડ્યા; પરંતુ તેમણે પૂર્વના ક્રોધને ત્યજી દીધો નહિ. કહ્યું છે કે—તુરત સલગી નહેલો દાવાનલ શું કોઈથી શાંત કરી શકાય ન્હા ? જ્યારે અત્યંત ક્રોધાતુર થયેલા મુનિયે કોઈ પણ રીતે આપનો

(नियाणानो) अनुग्रह करचो नहि त्यारे स्वप्नावीक गंज्जीरगुणे करीने मनोहर एवा रामे कृष्णने कह्युं. “हे जनार्दन ! तूं मोहने लीधे वृथा प्रयत्न शामाटे करे ठे ? जरा विचार तो खरो, के जगत्मां क्यारे पण जिनराजनी वाणी शुं फोगट आय खरी ? ” द्वैपायने कह्युं. “हे कृष्णबलदेव ! में क्रोधश्री द्वारकापुरीने नाश पमाववानुं नियाणुं करचुं ठे. वधारे शुं कहूं, पण हुं तमारा बनेजणाना विना बीजा कोइने बोली देनार नथी. ”

पढी बलन्नड सहित कृष्णे द्वारका नगरीमां जइने तुरत पोताना सेव-को पासे पट्टह वगमाव्यो के, “हे नगरवासी जनो ! क्रोधातुर अयेला द्वैपायन ऋषिये हवणां द्वारकानो प्रलय करवानुं कह्युं ठे, माटे तमे सौ निरंतर परमेष्टी मंत्रना ध्यानने विषे एक चित्तवाला आन अने धरने विषे अथवा नद्या नने विषे त्रणे काल जिनराजनुं पूजन करो. वली डुप्कर एवा ठठ विगेरे तप करवामां अने नाना प्रकारना नियम धारवामां नद्यमवंत अइ व्यसन, वैर, विलास, निजा अने विकथा विगेरे दुर्गुणोने त्यजी द्यो. तेमज बालथी मांमीने वृक्षपर्यंत सर्वे नगरवासी जनो आदरथी श्रेष्ठ एवा जिनराजना धर्मनी सेवा करो के, जेना अतुल्य एवा पुण्य प्रज्ञावथी ए द्वैपायन म्हारी नगरीनो नाश करवा समर्थ आय नहि.” कृष्णनी आवी आज्ञाथी सर्वे लोको, ते दिवसथी आरंज्जीने जिनेइनी पूजा तथा परमेष्टी मंत्रनुं ध्यान ए विगेरे धर्म कार्य करवा लाग्या.

हवे श्री नेमिनाथ प्रभु पृथ्वी उपर विहार करता करता फरी रैवताचल पर्वत उपर आव्या. कृष्ण विगेरे यादवो पण पोताना परिवार सहित हर्ष पामता ठता तेमने वंदना करवा गया. ते वखते जगवाने संध्याना वादलाना रंग समान, हाथीना कान समान, दर्जना अग्र जग उपर रहेला जलना विंडु समान, जलना कछोल समान अने इंडना धनुष्य समान लहमीनुं, यौवननुं अने राज्यनुं अस्थिरपणुं दर्शावि धर्मदेशना आपी. प्रभुनी धर्मोपदेशना सांजलीने संसारमां निवास करवाथी अने विलासथी खिन्न अयेला पद्युन्न, शांव, निषध, उन्नट अने जारण विगेरे यादवना कुमारोए कृष्ण बलन्नडनी आज्ञा लइने प्रभुनी पासे दीक्षा लीधी. रुक्मिणीये पण पोताना पति श्री कृष्णने कह्युं. “हे प्रभो ! मने व्रत लेवानी आज्ञा आपो के, जेथीकरीने हुं पण हवणां श्री नेमिनाथ प्रभु पासे मोक्षने माटे चरित्र अंगीकार करूं. ” कृष्णे

વહુ શોકથી રુદ્ધન કરવાપૂર્વક આજ્ઞા આપી; તેથી તેણે બીજી અનેક રાણીયોની સાથે સંસાર સમુદ્રમાં વહાણરુપ ચારિત્ર લીધું. પઠી શ્રી નેમિનાથ પ્રજુએ બીજે સ્થાનકે વિહાર કર્યો એટલે કૃષ્ણે પણ દ્વારકા નગરીમાં આવીને પટ્ટહ વગમાવ્યો કે, “ હે નગરવાસીજનો ! તમારે સર્વ પ્રકારે પોતાના હિતને માટે નિરંતર ધર્મને વિષે યત્ન કરવો.

હવે ઈપાયન નામનો તાપસ મૃત્યુ પામીને અગ્નિકુમાર દેવતાનું મધ્યે નૃપત્તન થયો, તે પૂર્વના ક્રોધથી દ્વારકા નગરીનો નાશ કરવાને તુરત ત્યાં આવ્યો. વલી પર્વતના ઉપર મૃગોને હણવા માટે જેમ સિંહ તૈયાર થાય તેમ તે ધર્મ ધ્યાનમાં તત્પર એવા મનુષ્યોને મારવા તૈયાર થયો; પણ કેટલાક મનુષ્યો જ્ઞયથી અને કેટલાક સ્વજ્ઞાવથી એમ સર્વે લોકો જિનરાજના પવિત્ર ધર્મનું સેવન કરતા હતા; તેથી જેમ પર્વતને વિષે ધ્રુવ ગયેલી ફાલવાલો સિંહ ડુષ્ટ વિચારવાલો ઠતાં મનુષ્યોને ઉપડવ કરી શકતો નથી તેમ ડુષ્ટ ચિત્તવાલો તે દેવ, ધર્મનું ઉત્કૃષ્ટ ધ્યાન કરવામાં ચતુર એવા નગરવાસીજનોને ઉપડવ કરવા સમર્થ થયો નહિ. જો કે તે મહા વિરોધી દેવ દ્વારકા નગરીમાં રહેનારા મનુષ્યોને ઉપડવ કરવા માટે વારંવાર આવતો, પણ તેમ કરવાને અસમર્થ હોવાથી પાઠો ચાલ્યો જતો. આવી રીતે બાર વર્ષ વીતી ગયા. એવામાં ડુષ્ટ કર્મના ફલોદયથી ધર્મને વિષે સીધા ધ્રુવ મનવાલા સર્વે માણસો વિચાર કરવા લાગ્યા કે, “ હવે તે ડુષ્ટ દેવ ક્યાં જતો રહ્યો હશે. ” આમ ધારી પ્રમાદી થયેલા સર્વે મનુષ્યો ધર્મને વિષે અત્યંત મંદ આદરવાલા થયા. પઠી દુરાત્મા અને ઠલને શોધતા એવા તે દેવતાને અવસર મળ્યો એટલે તેણે મનુષ્યોને અતિ જ્ઞયકારી એવા દિગ્દાહ, જૂમીકંપ અને ધુલવૃષ્ટિ વિગેરે અનેક દિવ્ય ઉત્પાત પ્રગટ કર્યા, તથા મનુષ્યોમાં પરસ્પર ક્લેશ કરાવ્યા. વલી તેણે વહુ ક્રોધને લીધે સંવર્તક વાયુને વિકર્વી નગરીમાં ઘાસ કાપનો સમૂહ એકઠો કરીને સલગાવ્યો. પઠી જ્ઞયથી બીજા દેશપ્રત્યે નાસી જતા એવા સર્વ લોકોને પણ તે દેવતાએ સંવર્તક વાયુથી ઉપામી ઉપામીને પાઠા નગરીમાં નાખ્યા. લોકો વહુ આકુલ વ્યાકુલ થયા; તેથી તેનું ઘણાં જલથી અગ્નિને સિંચન કરવા લાગ્યા; પરંતુ તેમ કરવાથી અગ્નિ શાંત થવાને વડલે બલદો વહુ વધવા લાગ્યો. અગ્નિથી ત્રણ માલનાં અને માત્ર માલનાં ઘરો સલગવાં લાગ્યા. અનેક શીલાનું ફાટવા લાગી. શિખરો

तुटी परवा लाग्या. सुक्ताफल अने मणियोथी जमित्र एवा चंडुवान तथा शाल विगेरे दिव्य वस्तुन सलगवा लागी. कपूर तथा अगुरुचंदन विगेरे उत्तम वस्तुननी डुकानोनी पण तेज दशा अवा लागी. वली ते वखते मनुष्योने आंधला करवा-मां प्रविण एवो धूमामो सर्व दिशानुमां प्रसरी जवाथी हाथी, घोमा अने बलद विगेरे मुख्य पशुन तथा स्त्री पुरुष अने बालको पण बलवा लाग्या. ते वखते “ हा कृष्ण ! हा राम ! आ महा अग्निथी पीमा पामेला अने अति दीन चित्त-वाला अमने रक्षण करो ! रक्षण करो ! ! ” एवो महा जयंकर शब्द चारे बा-जुए संजलावा लाग्यो.

ते वखते कृष्ण जेटलामां पोताना दिव्य शस्त्र, मंत्र अने मणि विगेरेथी अग्निने शांत करवा लाग्या तेटलामां तेमना अटपपुण्यने लीधे चक्र, गदा, शं-ख, बाण, हल अने मुशल विगेरे सर्व अस्त्रो अदृश्य थइ गयां. पढी माताने विषे उत्कृष्ट ज्ञक्तिवाला कृष्ण बलञ्जे, देवकी तथा रोहिणी सहित वसुदेवने द्वारका नगरीथी बहार लइ जवाने रथमां बेसास्या, परंतु ते वखते रथमां जो-मेला घोमानु, अग्निथी अत्यंत बलता उता जरा पण आगल चाड्या नहि. पढी कृष्ण बलञ्ज पोतेज मातृज्ञक्तिने लीधे रथने वलगी खेंचवा लाग्या. जेटला-मां तेनु पोताना विशाल मंदिरना दरवाजा पासे आवी पहोच्या तेटलामां दरवाजाना बारणां बंध थयां. जो के बलञ्जे बहार निकलवा माटे ते बंध थ-येला कमामोने ज्ञागी नाख्यां, तो पण ते क्षणमात्रमां पाठां एकठां थइ गयां. आ वखते आकाशमां नजेला अने जयंकर आकृतिवाला द्वैपायन देवे कृष्ण बल-ञ्जने कह्युं. “ हे वीर पुरुषो ! तमे पोताना बलने फोगट शामाटे गुमावो ठो ? हुं फक्त तमारा बन्ने जण विना बीजा कोइ बाल के वृद्धने गोमी देनार नथी. में पूर्वे एकठां करेलां सर्व तपने पण निश्चे तेज माटे मूढ ज्ञावथी गुमावी दीधुं ठे. ” पढी माता पिताए कृष्ण बलञ्जने कह्युं. “ हे पुत्रो ! तमे आ स्थानथी दूर जता रहो. जो तमे जीवता रहेशो तो तमारथी फरी वंश वृद्धि थशे. तमे माता पितानी ज्ञक्तिने लीधे पोतानी पूर्ण शक्ति प्रगट करी; परंतु पूर्व जवमां मेलवेला अमारां दुष्ट कर्मथी ते सफल थइ नहि. जो के पुरुषार्थरहित एवा असोए श्री नेमिनाथ प्रभु पासे दीक्षा न लीधी तो पढी संसारवासने अनुसरी रहेली आ विटंबना अमने केस सुलज्ज न धाय ?

हवे अमने श्री जिनेश्वरोनुं शरण आनु, सिद्ध, साधु अने केवली प्रणित धर्म पण अमारा शरणरूप आनु. वली आ जवने विषे अमने चार प्रकारना आहारना त्यागरूप अनशन व्रत पण हो. सर्व प्रकारना प्राणीयोना हित-कर्ता, राग द्वेषादिकनो संग त्यजी देनारा अने सर्व जगत्ना मित्र श्री नेमिनाथ प्रभु अमारा शरण आनु. ” आ प्रमाणे परमेष्ठी मंत्रना ध्यानमां तत्पर अयेला ते त्रणेजणा (देवकी रोहिणी अने वसुदेव) द्वैपायन देवे प्रगट करेला अग्निथी जस्मीजूत थड पुण्यने लीधे स्वर्गमां गया. आवी रीते सर्वे नगरवासी जनो जस्मीजूत अया. कृष्ण बलज्जड पण निश्चे जस्मीजूत अती पोतानी समग्र नगरीने जोता ठता बहारना जीर्णोद्यानने विषे गया. त्यां बलता सुवर्णना किङ्गा अने महेलोना अता खडखडाट शब्दोथी, जस्मरूप अता मनुष्योना अने तिर्यंचोना कोलाहलथी तथा अग्निनी ज्वालाना तीखारानुमां पमता पकीयोना शब्दोथी क्षोन्न पामेला कृष्णे दीन वचनथी पोताना ज्ञाड बलज्जडने कह्युं. “हे बंधो ! हुं म्हारी पोतानी दृष्टिथी आ नगरीना दाहने जोड शकतो नथी, तो हवे कयां जानुं ? कारण के, राजानुनुं महा पराक्रमवंत सर्व मंमल आपणाथी विरुद्ध ठे. ” बलज्जडे कह्युं. “हवणां आपणने श्रेष्ठ बुद्धिवाला अने संबंधि एवा पांरवोनी नगरी प्रत्ये जवुं योग्य ठे; पण बीजा कोइ दुश्मनने घरे जवुं योग्य नथी. ” कृष्णे कह्युं. “ठीक ठे, पण पूर्वे में महा क्रोधथी अने हठथी ते पांरवोने बहु पीसा आपी ठे; तेथी हवणां तेमनी नगरीप्रत्ये जतां आपणा मनमां शुं बहु लज्जा नहिं थाय ? ” बलज्जडे फरीथी कह्युं. “हे मुकुंद ! निश्चे तें जेवी रीते एकवार पांरवोनो अपकार कख्यो ठे. तेवीज रीते बहुवार उपकार पण कख्यो ठे. खरेखर ए पांरवो उत्तम गुणवान् अने कृतज्ञ (करेला गुणने जाणनारा) ठे; तेथी तेनु पूर्वे तमे करेला उपकारना स्मरणथी ह-रित चित्तवाला अइने तमारुं बहु गौरव करशे. ” आ प्रमाणे निश्चय करीने पगवमे चालता ते वन्ने ज्ञाड्यो पांरवोनी नगरी तरफ चाल्या. अहो ! अति म्होटा पुरुषोने पण डुईवथी डुष्ट कर्मना फलरूप आवी दुर्दशा प्राप्त आय ठे!!!

देवे अहिं छारका नगरीमां श्री कुब्जवारक नामनो बलज्जडनो पुत्र पोतानी नगरीने दग्ध अनी जोड अत्यंत जय पामतो ठतो पोताना महेल उपर चमीने केहया लाग्यो के. “हे देवतानु ! हुं श्री नेमिनाथप्रभुनो शिष्य हुं

अने तेथीज श्री जिनेश्वर जगवाने मने आज्ञा करी ठे. तो हवे तमे मने आग्रिवमे शामाटे बाळो ठे ? आम कहेता एवा ते कुब्जवारकने जूँजक नामना देवताए तुरत त्यांथी उपामी श्री नेमिनाथ प्रभु पासे मूक्यो. योग्यज ठे के, तेज जवमां सिद्धिपदने पामनारा पुरुषोने आवी अनर्थनी घटना केम आय ? अर्थात् नज आय. आ वखते श्री नेमिनाथ प्रभु दूर रहेला पळहविना-मना देशमां विहार करता हता, त्यां कुब्जवारक कुमारे आवीने तेमनी पासे दीक्षा लीधी. अनुक्रमे उत्कृष्ट तपस्या करतो ते कुमार मुक्ति पदने पाम्यो. कृष्ण बलञ्जनी बीजी पण हजारो स्त्रीयो आ अति घोर एवा अग्निना संकटने विषे अनशन व्रत धारण करी मृत्यु पामीने जव्य गति पामी. दुःसह अग्निथी दग्ध थयेली केटलीक माताञ तो तुरत उत्पन्न थयेला सुज्जावयुक्त थइने तेज वखते धणुं करीने देवतारूपे अथवा म्होटा प्रज्ञाववाला व्यंतररूपे प्रगट थइ. आवी रीते ते द्वैपायनरूप अग्नि कुमार देवताए द्वारका नगरीने ठ मास पर्यंत दग्ध करी. पढी जाणे संकेतज आप्यो होयनी ? एम समुडे पो-ताना उज्जलता तरंगोथी ए नगरीने चारे तरफथी बोली दीधी. धिक्कार ठे आ वा दुष्ट कृत्यने !!!

हवे कृष्ण बलञ्ज बन्ने ज्ञाइयो हस्ति समान हस्तिनापुरप्रत्ये जवा माटे प्रति दिवस आगल आगल प्रयाण करता हता, एवामां एक दिवस कृष्णे बल-ञ्जने कहुं के, “हे बंधो ! मने जुख लागवाथी बहु पीमा आय ठे.” बलञ्जइ कहुं. “जो तुं अहिं सावधानपणे उज्जो रहे तो हुं आ पासेना नगरमां जाऊं.” कृष्णे कहुं. “परंतु त्यां तमने उपडव थाय तेनी खबर अहिं मने कोण कहे-शे ? ” बलञ्जइ कहुं. “हे राक्षसोना शत्रु ! जो त्यां तेम थशे तो हुं सिंहनाद करीश; एथी तमने तुरत जाण थशे. पढी तमारे तत्काल त्यां आववुं.” आ-वो संकेत करीने बलदेव तुरत नगरमां गया. श्रेष्ठरूपवाला बलञ्जने नगरमां प्रवेश करता जोइ नगरवासी जनो परस्पर कहेवा लाग्या के, “अहो ! आ ब-लदेव दग्ध थती द्वारका नगरीथी निकली आव्या ठे के शुं ? ” आम नगरना सर्वे मनुष्यो विचार करता हता एटलामां बलदेवे मूढ्य आपीने वजारमांथी मद्य सहित उत्तम रसवाला जोजनने खरिद्युं. पढी ते जेटलामां ए सर्व व-स्तुंने लइ नगरना दरवाजा पासे आव्या तेटलामां आकुलव्याकुल मनवाला

રક્તક પુરુષે પાંખુના પુત્ર ઠંદંતક જૂપતિને સ્વર આપી કે, “હે મહારાજા ! દિવ્ય રૂપવંત કોઈ પુરુષ હવેનાં નગરીમાં આવીને વહુ મૂલ્યથી મદિરા તથા જોજન સ્વરીદ કરી ચાલ્યો જાય છે. હું આપને સ્વર કહેવા ઝટ અહિં આવ્યો છું, તો હવે મ્હારો દોષ નથી.” રક્તકનાં આવાં વચન સાંજલી તુરત સેના સહિત તૈયાર થયેલા ઠંદંતક જૂપતિને નગરીનો દરવાજો બંધ કરાવ્યો. આમ પોતાને હણવા માટે તૈયાર થયેલા ઠંદંતક જૂપતિને જાણી બલદેવે તુરત સિંહનાદ કરીને એક મ્હોટા આલાન સ્તંભને ઝડપે પોતાના હાથમાં લીધો. સિંહના સમાન પરાક્રમવાળા અને મહા બલવંત એવા કૃષ્ણ પણ સિંહનાદને સાંજલી તુરત પાલ મારતા ત્યાં આવ્યા અને નગરીના દરવાજાના બંને કમારને પાટુના પ્રહારથી તોડી નાંખ્યા.

પઠી કૃષ્ણે તુરત ઠંદંતક જૂપતિને બાંધીને કહ્યું. “અરે મૂર્ખ ! મરવાની ડગ્ગા કરતા તૈં દારકાની લાયમાં શું અમારા જુજાના બલને પણ દગ્ધ થઈ ગયું જાયું ? ધિક્કાર છે તને !!! નિશ્ચે હું રાંક એવા તને હણીને શું કરું !” કૃષ્ણે આ પ્રમાણે ઠંદંતક રાજાને તિરસ્કાર કરી ઢોમી મૂક્યો. પઠી કૃષ્ણે બલજન સહિત મધ્યપાન પૂર્વક જોજન કર્યું. ત્યાર બાદ તેણે પૂર્વ દિશામાં પર્યાણ કર્યું. અનુક્રમે પૂર્વે નપાર્જન કરેલા કર્મના નિદયથી તે બંને જાણ્યો, પ્રસન્ન એવા અસંખ્ય જંતુઓ પૂર્ણ એવા કૌશાંબ નામના અરણ્યપ્રત્યે આવી પહોંચ્યા. તે બંને વિષે ચાલતા એવા કૃષ્ણને મદિરાના પાનથી, લસણના ઝાડથી, માર્ગના શ્રમથી, ઝગ્ર તાપથી અને પૂર્વ જન્મના પુણ્યના ફળથી વર્ણવી સકાય નહિ એવી વહુ તરફ લાગી. કૃષ્ણ તરફને લીધે એક પગલું પણ આગલ ચાલવાને સમર્થ થયા નહિ; તેથી તેમણે પોતાના જાણને કહ્યું કે, “હે વંચો ! તરફને લીધે મ્હારું તાલવું સૂકાઈ જાય છે.” વિશાલ બુદ્ધિવાળા બલજને મહા પ્રેમથી કહ્યું. “હે મુકુંદ ! તું સ્વસ્થપણે આ વૃક્ષની નીચે બેસ. હું જલ લઈને આવું છું.” પઠી માર્ગે ચાલવાને લીધે વહુ સ્વિન્ન થયેલા કૃષ્ણ મ્હોટા વૃક્ષની નીચે પોતાનું વસ્ત્ર મુલપદ્મ ઉપર ઝાડી તથા ઢીંચણ ઉપર ઘીંજી પગ સૂકીને બેઠી ગયા અને બલદેવ તેમના માટે જલ લેવા વહુ દૂર ગયા. પાછત્ર તેજ બનમાં રહેનારો, વાઘના ચામરને ઝડપારો, નિરંતર ધનુષ્ય ઉપર તાણને રમવાની ગમવાને, પાપ મંપતિ મેલવવામાં ડાંકા વગરનો અને દૂર રહેલી

જીણી વસ્તુને પણ વિંધી નાંખવામાં ચતુર એવો જરાકુમાર, દૈવયોગથી ફરતો ફરતો ત્યાં આવી ચમ્પો. ત્યાં તેણે વ્રુવૃક્ષની નીચે સૂઈ ગયેલા કૃષ્ણના દેદીપ્યમાન કમલના ચિન્હવાલા ચરણ કમલને જોઈ મૃગની ત્રાંતિથી તુરત યમરાજના દૂતરૂપ બાણ માર્યું. પઠી બાણથી પગના મર્મ સ્થાબને વિષે વિંધાયેલા અને તેજ પ્રહારથી પી-
 મિત થયેલા મનવાલા વલી સૂકાઈ ગયું છે તાલવું જેમનું એવા કૃષ્ણે ઝઠીને કહ્યું.
 “અરે! પોતાનું નામ અને વૈરનું કારણ દર્શાવ્યા વિના મને બાણથી કોણે વિંધ્યો છે? કારણ કે, કૃત્રીય પુરુષો તો પ્રબલ વૈર ઢતાં પણ સૂતેલા માણસ ડપર પ્રહાર કરતા નથી.” કૃષ્ણનાં આવાં વચન સાંજલી જરાકુમારે અતિ શ્વેદ પામીને કહ્યું. “અહો! મેં કોઈ પુરુષને પ્રહાર કસ્યો!!” પઠી કૃષ્ણે “તું કોણ હું?” એમ પૂછવાથી તેણે ડત્તર આપ્યો કે, “રાજ્યને ત્યજી દઈ આ વનમાં નિવાસ કરવા આવેલો હું જરાકુમાર નામે વસુદેવનો પુત્ર હું. દયાવંત ચિત્ત-
 વાલા શ્રી નેમિનાથ પ્રજ્ઞુએ મને શ્રીકૃષ્ણનો ઘાત કરનાર કહ્યો હતો, તેથી હું કૃષ્ણનું રક્ષણ કરવા માટે અર્થાત્ મ્હારા હાથથી એવું બંધુવધરૂપ કુકૃત્ય ન થાય એવા હેતુથી દ્વારકા નગરી ત્યજી દઈ અહિં રહ્યો હું. કેવલ પાપસંપત્તિને એકઠી કરનારા મને અહિં નિવાસ કરતા બાર વર્ષ વીતી ગયા છે. અહો! તેમાં મેં આજે મનુષ્યરૂપ તમને દીઠા છે. હે જ્ઞાઈ! તમે કોણ છો? તેમને ઝડ નિ-
 વેદન કરો.” કૃષ્ણે કહ્યું. “જેના માટે તમે સ્વર્ગ સમાન દ્વારકા નગરીને ત્ય-
 જી દઈ આ વનમાં નિવાસ કરો છો તેજ હું તમારો ન્હાનો જ્ઞાઈ કૃષ્ણ હું. હું અહિંયાં આ વ્રુવૃક્ષની નીચે સૂતો હતો એટલા તમારા બાણથી વિંધાણો હું.”
 કૃષ્ણનાં આવાં વચન સાંજલી દૂર ઝડેલો જરાકુમાર વ્યાકુલ મનવાલો થઈને તત્કાલ તેમની પાસે આવ્યો અને પોતાના બાણથી વિંધાયેલા પોતાના બંધુશ્રી કૃષ્ણને જાણીને તે તુરત મૂર્છા પામ્યો. પઠી જ્યારે મૂર્છા નિવૃત્ત થઈ ત્યારે તે ડુઃખથી બહુ વિલાપ કરવા લાગ્યો. તેણે ગદ્ગદ્ સ્વરથી કૃષ્ણને કહ્યું. “હે બંધો! મને શ્રી નેમિનાથ પ્રજ્ઞુએ કહ્યું હતું તે પ્રમાણે દ્વૈપાયન નામના તાપસે આપણી દ્વારકા નગરીને અને યાદવોના સમગ્ર વંશને શું દગ્ધ કર્યા? હે જ્ઞાઈ અર્ધ જરતશ્વની રાજ્ય લક્ષ્મીને જોગવનારા તમારી આજે આ શી દશા થઈ!!!”
 પઠી અત્યંત પીડાયુક્ત થયેલા કૃષ્ણે જરાકુમારની આગલ સર્વ વાત કહી. પોતાના કુકૃત્યથી શ્વેદ પામેલા જરાકુમારે પણ ફરીથી કૃષ્ણને કહ્યું. “ધિક્કાર છે

मने के, जे हुं वधुलनो घात करनार पुरुषोना मध्ये आ प्रथम रेखा पाम्यो
 हुं!! अहो ! वसुदेवनो पुत्र अइ अने संसार समुझने तारनारा श्री नेमिनाथनी
 निरंतर सेवा करीने में आवुं कुकर्म करयुं तो निश्चै हुं धिक्कारवा योग्य हुं,
 आ अरण्य क्यां, म्हारो निवास क्यां, तमारा सरखा अतिथियोनुं आववुं क्यां
 अने म्हारा बाणथी तमारुं विधाववुं क्यां ? श्री नेमिनाथ प्रभुनुं कहेवुं सर्व
 सत्य अयुं ठे. आहा ! बलवंत पुरुषोने पण दैवयोग क्यारे बीजीरीते अतो नथी.”
 आम बारंवार शोक करता जराकुमारने कृष्णे कह्युं. “ हे बंधो ! तुं वृथा खेद
 शा माटे करे ठे, ? हे विवेकी ! कोइनुं ज्ञावी मिथ्या अतुं नथी. ज्यारे मनुष्यो-
 नो पूर्वे संपादन करेलो पूण्यसमूह क्षय पामे अने पापसमूह उदय आवे त्यारे
 महात्मा पुरुषोए करेली दुःसह विघ्नोनी रक्षा पण निष्फल थाय ठे. हे बंधो !
 आ एक ज्ञावीज ठे एमां त्हारो अथवा बीजा कोइनो दोष नथी; परंतु में पूर्वे
 करेलां उग्र दुष्ट कर्मनुं ए पाप मनेज अति पीमाकारी अइ पम्युं ठे, माटे हे
 बंधो ! तुं शोकने त्यजी दइ अने म्हारी आ अवस्था अइ एवी पांरवोने खबर
 कहेवा माटे आ म्हारा हृदयना कौस्तुभरत्नने लइ पांरवोना राज्यमां जा.
 यादवकुलमां फक्त एक बाकी रहेला अने पांरवो थकी प्राप्त अयेला सुराज्य
 पदने सेवन करनारा तने पांरवो वृद्धि पमासो, तेमज त्हाराथी फरी वंशनी वृ
 द्धि पण आन. वली हे बंधो ! त्हारे पांरवोनी आगल आ सर्व वात निवेदन क-
 रीने पठी में अति क्रोधने लीधे ते महा जक्तिवालाने देशमांथी काढी मूक्या
 हता तेनी मधुर वाणीथी कृमा मागवी. अरे ज्ञाइ ! हवे तुं अहिंथी नठ अने
 ऊट चाड्यो जा, कारण के, म्हारे माटे जल लेवा गयेला बलजइ आवशे अने
 ते त्हाराथी थयेला म्हारा वधने जाणशे तो निश्चै पोताना चित्तमां गोत्रक्षयने
 नहिं गणता त्हारो वध करशे. वली त्हारे अहिंथी अवला पगथी अर्थात् म्हारा
 सामुं मुख राखीने चाड्युं जवुं के, जेथी म्हारे विषे अति प्रेम जक्तिवाला व-
 लजइ त्हारो वध करवा माटे त्हारी पाठल न आवी शके. ” अति स्नेहने धा-
 रण करनारा कृष्णे आवी रीते बहु बहु बार कह्युं एटले दीन थयेलो जराकुमार
 कृष्णनी पामेथी कौस्तुभमणिने लइ चाड्यो गयो.

इवे अहिं कृष्ण पोतानो मृत्युकाल पास आव्यो जाणी दुःखथी अति
 पीना पामता ठता पण उत्तम धर्मवानना राखीने तेमज शुभ चित्तवाला थ-

इने दर्शना आसन उपर बेसी कृष्णमात्र आ प्रमाणे आराधना करवा लाग्या.
 “अरिहंत सिद्ध, आचार्य, उपाध्याय अने साधुजने हुं प्रणाम करुं तुं. निश्चे पो-
 ताना शरणे प्राप्त थयेला मने तेजु सर्व काल रक्षण करनारा थानु. देवाधिदेव,
 महोदय लक्ष्मीना आपनारा, विश्वना आनूषण अने केवलज्ञानथी सर्व प्राणी-
 योना ज्ञावने जाणनारा श्री नेमिनाथ प्रज्जुने हुं निरंतर नमस्कार करुं तुं. में आ
 ज्ञवमां महा कषायना योगथी चतुर्गतिने विषे रहेला सर्व जंतुजनी जे कांइ वि-
 राधना करी होय अथवा बीजा ज्ञवोमां जे कांइ विराधना करी होय ते सर्व-
 नी कृमा मागुं तुं. में बाल्यावस्थाथी मांझीने आज पर्यंत दिव्य आयुधोथी
 कंत्रियरसवने (शूररसवने) कंस मैद विगेरे शत्रुजनों जे वध कस्यो ठे ते सर्व
 पापने धिक्कारवापूर्वक कृमा मागुं तुं. म्हारुं कोइ नथी तेम हुं पण कोइनो न-
 थी. में सर्व संग त्यजी दीधो ठे. तेमज मने आ ज्ञवमां क्षायक समकितरूप
 रत्न प्राप्त थानु. वली समुद्रविजय विगेरे दशार्हो, त्रण जगतना प्राणीयोने
 पूजन करवा योग्य गजसुकुमाल विगेरे म्हारा बंधुज अने शांवादि म्हारा पुत्रो
 ए सर्वे निश्चे पुण्यवंता ठे. कारण के, जेजु दुःखनां स्थानरूप गृहवासने त्यजी
 दइ श्री नेमिनाथ प्रज्जु पासे दीक्षा लइ अने तीव्र तपस्याकरी मुक्तिपदने पामशे.
 खरेखर उत्तम शीलवाली रुक्मिणी विगेरे म्हारी स्त्रीयो पण प्रशंसा करवा
 योग्यज ठे. केमके तेजु पण प्राप्त थयेला अवसरे श्री नेमिनाथ जिनेश्वर पासे
 दीक्षा लइने पोताना म्होटा उदयवाला अर्थनुं साधन करे ठे. ” आ प्रमाणे च-
 रुता ज्ञावथी शुद्ध ध्यानने विषे प्रवृत्त थयेला कृष्णना ज्ञावने विषे, पूर्वे बंधाये-
 ला नरक आयुष्यने लीधे आवी रीते फेरफार थयो. “ हा ! पूर्वे अति बलवंत
 शत्रुजनी पण म्हारो पराज्जव थयो नथी, ते आजे म्हारा जोता ठता दुष्ट चित्त-
 वाला द्वैपायने म्हारी नगरी, प्रजा, माता, पिता, बंधु, वधु अने ब्हेनो विगेरे
 सर्वने दग्ध करी मने आवी विषम दशाने पद्मोचारुथो ठे. बलभद्र सहित बल-
 वंत एबा मने धिक्कार ठे !!! जो हवणां ए म्हारा माता पितादिनो नाश क-
 रनार शत्रुने हुं जाणुं अथवा देखुं तो निश्चे ते दुष्ट हृदयवालाने म्हारा पोताना
 हाथवती शिक्षा करुं. ” आवी रीते वृद्धि पामेला गाढ रौड ध्यानमांज आयुष्य
 पूर्ण थवाने लीधे मृत्यु पामेला कृष्ण महा दुःसह क्लेशना स्थानरूप त्रीजी न-
 रकने विषे उत्पन्न थया.

पढी वनने विषे जमीने कमलपत्रमां जल लइ पोताना बंधु कृष्णने जोवा माटे पढोलां करेलां नेत्रवाला बलजइ ते वरुनी पासे आव्या, तो त्यां तेमणे प्रफुल्लित पण वस्त्रथी ठांकी राखेला मुखवाला अने सूइ रहेला कृष्णने जोइ विचार्युं के, “ बहु श्रमथी आकी गयेलो आ म्हारो बंधु सुखे सूइ रह्यो ठे. ” आम धारी ते वरुवृद्धनी नीचे कृष्णनी पासे उज्जा रह्या. वली “ आ म्हारो ज्ञाइ पोतानुं शरीर केम नथी हलावतो अथवा तेनां मुख उपर मांखीयो शा माटे जमे ठे ? ” एवी शंकाथी तेमणे कृष्णनां मुख उपरनुं वस्त्र दूर कर्युं एटले मृत्यु पामवाने लीधे चेष्टा रहित अयेला शरीरवाला पोताना बंधुने जोइ बलजइ तुरत मूर्छा पाम्या. पढी शीतल पवनथी सचेत थया एटले बंधु वियोगने लीधे अति आकुलव्याकुल अयेला तेमणे पोताना ज्ञाइना चरणने विषे अयेलो बाणप्रहार जोइ तुरत वनना जीवोने त्रासकरनारो तथा जयंकर एवो सिंहनाद कर्यो. वली ते बलजइ तारस्वर करीने कह्युं के, “ अरे ! मृत्यु पामवाने इच्छता कया दुष्ट पुरुषे आ सुखे सूइ रहेला म्हारा बंधुने हाण्यो ? जेणे आवुं कुकृत्य कर्युं होय ते ऊट म्हारी पासे आवीने कही द्यो. जे पुरुष पोताना सर्व बलथी बालकने, स्त्रीने, गांमाने, मंदने, मूर्छा पामेलाने, सूइ गयेलाने, रोगीने अने अस्त्र विनाने हणे ठे तेने सर्व माणसो अधममां पण अधम कहे ठे. ” पढी विह्वल थयेला बलजइ, कोप अने शोकथी ते महा अरण्यमां सर्व ठेकाणे जम्या पण कोइ स्थानके पोताना बंधुनो घात करनार पुरुषने दीठो नहि. पढी मननी अंदर थयेला बहु शोकने लीधे बहु वखत सुधी शोक करीने बलजइ पोताना खंजा उपर कृष्णना शरीरने धारण करी ते वननी अंदर फरवा लाग्या. जो के बलजइ पोते जाण तथा वखाणवा योग्य गुणवाला हता, तो पण ते क्यारेक कृष्णना शरीरने पुष्प तथा फलवमे बहु सुशोभित करता. क्यारेक शय्यामां सूवारता अने क्यारेक पोते जलवमे स्नान करावता. आ प्रमाणे कृष्णना शरीरने पोताना खंजा उपर उचकी प्रतिदिवस विविध प्रकारनी चेष्टा करता बलजइने ठ मास थया. हाहा ! महात्मानुंने पण आवी मोहविटंवना थाय ठे.

हवे बलजइनो न्हानो ज्ञाइ सिद्धार्थ के, जे चारित्र लइने देवता थयो दनो, तेणे अवधिज्ञानथी बलजइनी आवी अत्यंत दुर्दशा दीठी, तेथी ते पोताना प्रतिज्ञा पाळवाने माटे मोदथी अत्यंत मूढ वनी गयेला पोताना बंधुने

બોધ પમારુવાને માટે તુરત ત્યાં આવ્યો. પછી તે દેવતાએ બલનંદ જોતા બતાવતના વિષમ પ્રદેશ ઉપરથી સાજા ઉતારેલા અને પૃથ્વીના સરલરસ્તા ઉપર જાગી ગયેલા રથને ફરીથી સાજો કરવા માંડ્યો. તેની આવી ચેષ્ટા જોઈને બલનંદે કહ્યું. “ અરે મૂર્ખ ! વિષમ માર્ગેથી સુખે ઉતારેલા અને સરલ રસ્તે જાગી ગયેલા રથને હવે શા માટે સાજો કરવા બેઠો છે ? ” દેવતાએ કહ્યું. “ હે બલદેવ ! યુદ્ધ ધિના મૃત્યુ પામેલો આ ત્હારો બંધુ જ્યારે જીવતો થશે ત્યારે આ જાગી ગયેલો મ્હારો રથ પણ સાજો થશે, એમ ધારી હું તેને સાંધુ હું. ” દેવતાનાં આવાં વચન સાંજલી વિશેષ દુઃખ પામેલાં બલદેવ તત્કાલ આગલ ચાલ્યા. દેવતા પણ તેમને પ્રતિબોધ પમારુવા માટે ચેતુનું રૂપ ધારણ કરી પૃથ્વર ઉપર કમલ વાવવા લાગ્યો. બલનંદે તેનું આવું કૃત્ય જોઈ હસીને પૂછ્યું. “ અરે ! આ ત્હારાં કમલો ક્યારે નગશે ? ” દેવતાએ ઉત્તર આપ્યો. “ ત્હારા સ્વંન્ના ઉપર રહેલું શબ જ્યારે જીવતું થશે ત્યારે એ કમલો નગશે. ” બલદેવ ફરીથી આગલ ચાલ્યા એટલે દેવતા પણ મનુષ્યનું રૂપ ધારણ કરીને તેજ માર્ગમાં એક બલી ગયેલા વૃક્ષને જલસિંચન કરવા લાગ્યો. બલદેવે તેને હાસ્યપૂર્વક કહ્યું. “ હે મૂઢ ! આ બલી ગયેલું વૃક્ષ ત્હારા સિંચન કરવાથી ક્યારે પલ્લવિત થશે ? ” દેવતાએ કહ્યું. “ જ્યારે આ ત્હારા સ્વંન્ના ઉપર રહેલું શબ જીવતું થશે ત્યારે આ વૃક્ષ પણ પલ્લવિત થશે. ” દેવતાનાં આવાં વચનથી બલનંદ આગલ ચાલ્યા. દેવતા પણ તુરત ગોવાલનું રૂપ ધારણ કરી તેજ માર્ગમાં એક મૃત્યુ પામેલી ગાયના મુખમાં લીલા ઘાસના કોલીયા પ્રયત્નથી દેવા લાગ્યો. બલદેવે તેને કહ્યું. “ અહો ! આ મૃત્યુ પામેલી ગાય શું ઘાસને खाશે ? ” દેવતાએ કહ્યું. “ હે મૂઢ ! ત્યારે આ શબ પણ શું જીવતું થશે ? ” દેવતાની આવી સમાન પ્રત્યુત્તરવાલી વાળી સાંજલીને શ્રી બલદેવ વિચાર કરવા લાગ્યા. “ શું મ્હારો બંધુ નિશ્ચે મૃત્યુ પામ્યો છે કે, જેથી સર્વે માણસો આવી રીતે કહે છે ? ” આમ બલદેવ પોતાના ચિત્તમાં વિચાર કરે છે એટલામાં સિદ્ધાર્થદેવે પોતાનું સ્વરૂપ ધારણ કરીને તેમને કહ્યું. “ હે બલદેવ ! આપ બંધુના સ્નેહથી કેમ મોહ પામો છો ? હું તમારો જાઈ સિદ્ધાર્થ છું. આપે મને પ્રતિજ્ઞા કરાવી હતી કે, ત્હારે અવસરે આવીને મને પ્રતિબોધ પમારુવો. ” એજુ કારણથી હું સ્વર્ગનું સુખ ઊભી દૃષ્ટિ તમને પ્રતિબોધ કરવા અહિં આવ્યો છું. હે બલનંદ ! સાંજલો.

तमे ज्यारे कृष्णना माटे जल लेवा दूर गया त्यारे कृष्ण मार्गना श्रमथी पीना-
 पामवाने लीधे वरुवृहनी नीचे महा निझथी उंधी गया. पाठल एज अर-
 एयमां जमतो जराकुमार त्यां आव्यो अने तेणे मृगनी त्रांतिथी कृष्णना च-
 रणकमलने विषे बाण मार्युं. पढी कृष्णे पोतानो कौस्तुभमणि आपीने तेने
 पांरवोनी राजधानी प्रत्ये मोकळ्यो. प्रथम शुभ्र ध्यानमां तत्पर रही अने पा-
 ठलथी पोताना पूर्व जवना निकाचित कर्मथी अत्यंत रौड ध्यानमां तत्पर थ-
 येला कृष्ण मृत्यु पामीने त्रीजी नरकप्रत्ये गया. ” बलज्जडे कह्युं. “ हे बांध-
 व ! तें बहु सारुं कर्युं ! बहु सारुं कर्युं ! ! जे अवसरे आवीने मने प्रतिबोध
 पमार्यो. हे उपकारी बंधो ! हवे म्हारे शुं करवुं ते तुं मने ऊट कहे. ” देवताए
 कह्युं. “ हे पुण्यवंत ! हवे तुं श्री नेमिनाथ प्रज्जु पासे दीक्षा गृहण कर. ”
 पढी विवेकी एवा बलज्जडे तुरत चंदनना काष्ठथी कृष्णना शरीरने अग्नि सं-
 स्कार कस्यो; एटलामां श्री नेमिनाथ प्रज्जुए चारण मुनिने त्यां मोकळ्या; तेथी
 बलज्जडे अवसर जाणीने कृष्णनो शोक त्यजी दइ स्नेहपूर्वक तेमनी पासे
 दीक्षा अंगीकार करी. पढी सिद्धार्थ देवता अने चारणमुनि पोतपोताना स्था-
 नके गये ठते श्री बलज्जड मुनि विहार करता करता तुंगिक नामना पर्वतने
 विषे गया. त्यां तेमणे शांत चित्तथी तपश्या करवा मांमी.

एक दिवस मासखमणने पारणे बलदेव मुनि, ते पर्वतनी पासेना गा-
 ममां जिह्वा माटे जता हता एवामां बालकने साथे लइ जल जरवा आवेली
 कोइ स्त्रीये कूवाना कांठा उपर उज्जा उज्जा तेमने दीठा. बलदेवना रूपथी
 मोह पामेली ते स्त्रीये जल जरवा माटे घमाने बदले पोताना पुत्रनाकंठे दो-
 र्मुं बांधी कूवामां सिंचवा मांर्यो. तेनां आवां विलोम कृत्यने जोड पोताना
 रूपलक्ष्मीनी निंदा करता बलदेव मुनिये ते स्त्रीने कह्युं. “ हाहा ! तुं आ अ-
 नार्यलोकने पण निंदा करवा योग्य, शोक तथा आपत्तिने आपनारुं अने मह
 दुःखना कारणरूप शुं कृत्य करे ठे ? ” आवी रीते ते स्त्रीने प्रबोध पमामी ब-
 लज्जड मुनि पोताना चित्तमां विचार करवा लाग्या. “ निश्चे में आ बालकने
 मृत्युथी मृकाव्यो. हवे पढी म्हारां रूपथी आवुं कुकृत्य न थाय एटला माटे
 म्हागे नगरी विंगेरेमां क्यारे पण जिह्वा लेवा जवुं नहि. फक्त आ पर्वत उपर-
 जे म्हाी अवन्ने काष्ठ विंगेरेनोज आदार करवो. ” आ प्रमाणे घोर अज्जिग्रह

લઈ વિધિને જાણનારા મુનિ બલજ્ઞ ત્યાં રહ્યા. ત્રણ રત્નનું આરાધન કરવા-
માં સાવધાન, ત્રણ ગુપ્તિ અને ચાર સમિતીનું રક્ષણ કરનાર, શમન્નાવના સ-
મુદ્ધ અને મોક્ષ સુખના અન્નિલાષી તે મહામુનિ, પદ્મકમળ અને માસક્ષમળના
પારણાને વિષે કાષ્ઠ જલ વિગેરેનું નક્ષણ કરતા તપ કરવા લાગ્યા. પછી એક
દિવસે તે પર્વત ઉપર કાષ્ઠ લેવા આવનારા માણસે પોતાના રાજાની પાસે આ-
વીને કહ્યું કે, “ આ પર્વતના શિખર ઉપર કોઈ તપસ્વી અતિ ધોર એવું તપ કરે
હે. સર્વે રાજાનું પણ એ વાત સાંજલીને કોજ પામતા બતા વિચાર કરવા લા-
ગ્યા કે, “ નિશ્ચે એ આપણું રાજ્ય લેવાને અર્થેજ ધોર તપ કરે હે, માટે એનો હ-
વણાં વધ કરવો યોગ્ય હે. ” આમ ધારી સર્વે જૂપતિયો બચતર પહેરીને બલ-
દેવ મુનિને હણવા માટે ત્યાં આવ્યા. ધિક્કાર હે ધિક્કાર હે મહામોહને સેવન
કરનારા મનુષ્યોનાં આવાં અયોગ્ય સ્થાનને વિષે આરંજેલા યુદ્ધનાં કૃત્યને !!!
સિદ્ધાર્થ દેવ પણ આ વચ્ચે પોતાની ઉત્કૃષ્ટ નક્તિને લીધે પુંજ અને કેશવાલી-
થી પૃથ્વીના જાગને કંપાવતા એવા વિકરાલ મૂર્તિવાલા સિંહો શ્રી બલદેવ મુ-
નિની પાસે વિકૂર્ચ્યા. દેવતાનાં આવાં કૃત્યથી જય પામેલા સર્વે રાજાનું શ્રી
બલદેવ મુનિને પ્રણામ કરી પોતપોતાને સ્થાનકે જતા રહ્યા. કહ્યું હે કે-લોકને
વિષે તીવ્ર તપસ્વી લોકોનાં તપનો પ્રજાવ અચિંત્ય હોય હે. એ મહા મુનિના
મધુર સ્વરવાલા સ્વાધ્યાયને સાંજલીને વ્યાઘ્રાદિ હિંસક જીવો પણ પરસ્પર
વૈર ત્યજીને નપશામ જાવને પામ્યા હતા.

હવે શ્રી બલજ્ઞ મુનિનો કોઈ પૂર્વ જન્મનો મિત્ર લઘુકર્મી જીવ, ઉત્પન્ન
થયેલા જાતિ સ્મરણ જ્ઞાનવાલો અને વિશુદ્ધ શ્રદ્ધારૂપી ગુણવાલો તે વનમાં
મૃગ થયો હતો. તે જ્યારે બલદેવ મુનિ બેસતા ત્યારે બેસતો, નજા રહેતા ત્યારે
નજો રહેતો અને કોઈ સ્થાનકે જતા ત્યારે તેમની પાઘલ જતો. પરંતુ શુદ્ધ
ચિત્તવાલો તે મૃગ ક્યારે પણ તેમનું પરુચું મૂકતો નહિ. વિવેકવંત એવા તે
હરિણે “ આ વનમાં સાર્થ વિગેરેનો યોગ હોય હે ત્યારે તેમની પાસેથી આહાર
પાણી લાવીને આ મુનિ જોજન કરે હે. નહિતો નથી કરતા. ” એવા મુનિ-
નો ધોર અન્નિગ્રહને જાણ્યો. પછી તે મૃગ હમેશાં સવારે મુનિની સેવા કરી
અને તેમને નમસ્કાર કરી પર્વતના વનની અંદર સાર્થ વિગેરેના આશ્રમને શો-
ધતો શોધતો દૂર જમે અને જ્યારે તે કોઈ સાર્થ વિગેરેને દેખે ત્યારે તે મુનિને

शुद्ध आहार वहारवा माटे नगरवाने पोताना शींगमा वने मुनिने खजवाले. अनुक्रमे बलदेव मुनि तेनो संकेत जाणे एटले पोताना स्थिर ध्यानने मूकी आगल चालतां हरिणे बतावेला मार्गने विषे दातारना आश्रमे जाय. पढी शुद्ध ज्ञावथी वहोरावेला निर्दोष आहारशी पारणुं करी ते महामुनि फरी पोताना आश्रमे जइ अति नग्न तप करे. आप्रमाणे ए महामुनिने व्रतनुं पालन करता एकसो वर्ष वीती गयां.

एक दिवस ते अरण्येने विषे केटलाक सुतारो लाकमां कापवा आव्या अने पोताना तीक्ष्ण कुवामावती पांशरा अने गांगो विनाना म्होटा वृक्षोने कापवा लाग्या. मध्यान्हनो वखत अयो एटले तेउ अर्ध कापी नाखेलां मूलवाला ते म्होटा वृक्षनी नींचे नोजन करवा वेठा एटलामां पेलो हरिण फरतो फरतो त्यां आवी पडोच्यो. त्यां तेमने नोजन करता जोड तुरत संकेत करवा माटे मुनिनी पासे गयो. बलदेवमुनि पण ध्यानने त्यजी दड इर्याप-थिकीनुं स्मरण करता संतुष्ट चित्तवाला मृगे बतावेला मार्गेशी त्यां आवी पडोच्या. जाणे हालतुं चालतुं कळपवृक्षज होयनी ? अथवा तो जाणे मूर्ति-मंत पूणयनो प्रकाशज होयनी ? एवा अने उचिंता आवेला ते जोवा योग्य सुखवाला अतिश्रिने जोडने विवेकी एवो मुख्य सुतार विचार करला लाग्यो. “आजे म्हारा आंगणामां अमृतवृष्टि अइ अथवा तो कळपवृक्ष प्रगट अयो !” आवी रीते हर्षशी अनुमोदना करतो सुतार उत्तम नृत्तिशी मानरहित एवा बलननुनिने दोपरहित एवं पोतानुं जातुं व्होराववा लाग्यो. पासे नजेलो मृग पण आ प्रमाणे शुद्ध जावना जाववा लाग्यो के, “निश्चे दातार एवो आ सुतार जगन्मां धन्य, कृतार्थ, पुण्यवान् अने त्रणलोकमां मान्य ठे. कारण के, जे एणे उत्तम, एषणीय अने अगण्य एवा पोताना ज्ञाताशी आ मुनिने प्रति-लाज्या. खरेखर अज्ञागी तो हुंज ठस्यो के, आ दुष्ट पशुजातिपणाशी पात्रदान रहित रह्यो. बलदेव मुनिये पण तुरत पोतानी तपोवृक्षीने माटे लोलुपीपणुं दूर करी सुतारे व्होरावेलो एषणीय आहार गृहण करचो. आ वखते प्रचंडवायु उत्पन्न थयो; तेथी पेलुं मूलमांथी अर्ध कापी नाखेलुं वृक्ष ते त्रणेजण उपर पड्युं, जेथी तेउ तुरत मृत्यु पाव्या. महातप, अतुल्य पात्रदान अने अनुमो-दनाशी श्रीगणेशाय नमः अथवा अतिश्रितिविषेला अंगवाला श्री बलदेवमुनि, सुतार अने

मृग ए त्रणेजणा ब्रह्म देवलोकने विषे महा समृद्धिवंत देवता अया. िं .
मोक्ष आपवायोग्य एवा ब्रह्मचर्य व्रतने धारण करनारा अने तीव्र तप करनारा
श्री बलदेव मुनि स्वर्गमां गया ए एक त्हारा चित्तमां आश्चर्यरूप जणाय ठे.
तेमज मोक्ष लक्ष्मीना एक मुख्य कारणरूप सुपात्रदान आपतो एवो सुतार
पण ब्रह्मदेवलोक प्रत्ये गयो ए पण आश्चर्यरूप ठे. वली तिर्यंच जातिवालो मृग
पण दान, शील अने तपक्रिया रहित उतां केवल उच्छलता ज्ञावयोग्यी ब्रह्म-
देवलोकमां देवता अयो ए पण म्हारा चित्तने विषे आश्चर्य ठे.

हवे ब्रह्म देवलोकने विषे उत्पन्न अयेला बलञ्ज देवताने त्यां तुरत अव-
धिज्ञान उत्पन्न अयुं; तेथी तेमणे प्रेमना स्थानरूप पोताना पूर्वज्वना बंधु
कृष्णने दुःसह वेदनाथी पीमा पामता त्रीजी नरकने विषे दीठा. पढी नरक-
थी कृष्णनो उद्धार करवाने इच्छतो ते देव तुरत स्वर्गथकी त्यां गयो अने कृ-
ष्णने प्रेमपूर्वक आलिंगन करी कहेवा लाग्यो के, “ हे बंधो ! हुं त्हारा पूर्व-
जन्मनो राम (बलञ्ज) नामनो बंधु तुं. हुं दीक्षा लइ पांचमा देवलोकमां दे-
वतापणे उत्पन्न अयो तुं; परंतु प्रेमने लीधे अहिं त्हारी पासे आव्यो तुं. ”
आम कहीने बलञ्ज देवताए पोतानी अप्रमाण एवी दिव्य शक्तिथी कृष्णना
जीवनो नरकमांथी उद्धार करवा मांर्यो; परंतु ते सूर्यथी गली परुता बरफ-
नो पेठे तुरत गलीने पाठो नरकमांज परुवा लाग्यो. कृष्णे कह्युं. “ हे बंधो !
इवे तुं मने मूकी दे. कारण एम करवाथी मने बहु पीमा आय ठे. ” पढी खे-
दयुक्त चित्तवाला देवताए महा वेदनाथी पीमा पामता कृष्णने मूकी दइने क-
ह्युं. “ हे ज्ञाइ ! त्हारा घोर कर्मने लीधेज हुं तने बीजे स्थानके लइ जवा
समर्थ अयो नहि; परंतु जो तुं कहे तो हुं त्हारी प्रसन्नताने अर्थे निरंतर अहिं
रहुं. ” कृष्णे कह्युं. “ म्हारा दुष्ट कर्मने लीधे प्राप्त अयेली आ नरकपीमा तुं
म्हारी पासे रहीश, तेथी क्यारे पण दूर अवानी नथी, माटे हे ज्ञाइ ! बीजी
एक वात कहुं ते सांजल अने ते म्हारा चित्तनी प्रसन्नताने माटे ऊट कर. आ-
पणी घोर अवस्थाने सांजली तथा अग्निथी द्वारकाना नाशने सांजली सर्व
स्थानके सर्वे खल पुरुषो हर्ष पाम्या ठे. परंतु श्रेष्ठ पुरुषोने तो दुःख उत्पन्न
अयुं ठे, माटे तुं श्रेष्ठ पुरुषोने हर्ष करवा माटे अने खल पुरुषोने खेद करवा

माटे चक्र गदा विगेरे शस्त्रयुक्त हाथवालुं, गतिमां लक्ष्मीना चिन्हवालुं, गरु-
 रु नपर विराजीत श्येलुं, पीला वस्त्रवालुं म्हारुं स्वरूप तेमज वैमान नपर
 वेठेलुं, श्याम वस्त्रवालुं, हल मुशल विगेरे शस्त्रथी सुशोन्नित हाथवालुं त्हारु स्व-
 रूप पण आकाशमां राखी आ सर्व ज़रतक्षेत्रने विषे देखामके, जेथी करीने स-
 ऊनोने विषे आपणो अपवाद नाश पामे. वली लोकने विषे एवो पण उद्घोष
 करवो के, “ देवरूपने धारण करनारा, निरंतर स्थितिवाला, नित्य सुखवाला
 अने पोतानी इच्छा प्रमाणे विहार करनारा श्री रामकृष्ण निरंतर जयवंता
 वर्त्ते ठे. ” आ सर्व वात अंगीकार करी बलज्जइ देवे तुरत दक्षिण ज़रतक्षेत्रमां
 आवीने कृष्णना कहेवा प्रमाणे वैमानमां वेठेला बने स्वरूपो आकाशमां राखी
 सर्व लोकने देखामचा. वली दिव्य देहकांतिवाला तेणे स्पष्ट एवो उद्घोष क-
 स्यो के, “ हे प्राणीयो ! तमे सौ सांजलो. आ विश्वनी उत्पत्ति अने संहार
 करनारा अमे ठीए. अमे सुखने माटे आ द्वारका नगरीने कणमात्रमां उत्पन्न
 करी हती, पण हवे अमारी बीजे स्थानके जवानी इच्छाथी अमे ते द्वारका
 नगरीनुं हरण करयुं ठे. ” बलज्जइ देवनी आवी वाणी सांजली हर्ष पामेला
 सर्वे माणसो आ लोक संबंधी अनेक प्रकारना सुखनी इच्छाथी ठेकाणे ठेकाणे
 म्होटा देवालयोने विषे एवाज स्वरूपवाली रामकृष्णनी मूर्त्तिनुं स्थापन करी
 तेमना ज़क्त थया. आ प्रमाणे उद्यानोने विषे अने गृहोने विषे रामकृष्णनी
 महा मूल्यवाली अनेक मूर्त्तियोनुं महोत्सवपूर्वक स्थापन करीने आ लोक सं-
 वंधी अनेक जोग संगना अजिलाषी एवा अर्द्ध ज़रतखंरना मनुष्यो तेमनुं
 पूजन करवा लाग्या. बलज्जइ देव पण ते मूर्त्तियोनुं पूजन करनारने हर्षपूर्वक
 सर्व प्रकारनी संपत्ति आपवा लाग्यो. अहो ! शुद्ध सम्यक्प्रधारी एवा बलज्जइ
 देवताए केवल बंधुना प्रेमथी मिथ्यात्वपणुं विस्तारयुं. अनुक्रमे ते देव स्वर्गलो-
 कना सुखोने जोगवी आयुष्य पूर्ण श्ये त्यांथी चवी आवती अवसर्पिणीमां
 सारा विशाल कुलमां अवतरणे. पढी कृष्णनो जीव के, जे श्रीमम नामना
 तीर्थंकर शवाना ठे तेमना वारामां ए बलज्जइनो जीव महोदयवाली दीक्षा
 लइ अनुक्रमे अंते अनंत सुख पामणे. हे मोक्षार्थी ज्ञयजनो ! तमे सर्व प्र-
 काशना पापने नाश करनारा, काम, क्रोध, मद विगेरेनो उच्छेद करनारा अने
 पुण्यनी वृद्धि करनारा आ बलदेव मुनिना चरित्रने सांजलीने वैराग्यथी उत्कृ-

ए एवा पोताना बंधुसंबंधी मोहने त्यजी दइ केवल सुखकारी एवा जैनध-
र्मनुं सेवन करो.

॥ इति नवमबलदेवमुनिसंबंधकथनरूपो द्वितीयः प्रस्तावः ॥

इस्कागरायवसहो, पम्बिबुद्धीनाम कोसलासामी ॥

तह नेआ अंग्गाए, चंदह्वाए निरुवमाए ॥ १६ ॥

संखेवकासिराया, कुणालदेसाहिवो तहा रूप्पी ॥

कुरुवइ अदीणसत्तु, पंचालपहु अ जीअसत्तू ॥ १७ ॥

संजायजाइसरणा, पवइआ ठप्पि मल्लिजिणपासे ॥

चउदसपुव्वी एए, जयंतु अपुणप्रवं पत्ता ॥ १८ ॥

अर्थ—इह्वाकुवंशना राजानुमां श्रेष्ठ एवो कोशलादेशनो अधिपति प्रति-
बुद्धि, निरुपम एवी अंग्गा नगरीनो महाराजा चंदह्वाय, काशीनो नृपति शंख,
कुणालदेशनो अधिपति रुक्मी, कुरुदेशनो नृपाल अदीनशत्रु अने कांपिड्य-
पुरनो नृपति जितशत्रु. ए उत्पन्न अयेला जातिस्मरण ज्ञानने लीधे श्री म-
ल्लिनाथ प्रभु पासे दीक्षा लइ अने चौद पूर्वना धारणहार अइ मोक्षपदने प्राप्त
करनारा (उपर कहेला) ठए महाराजानु जयवंता वर्तो.

॥ श्री मल्लिनाथ चरित्रम् ॥

पूर्व विदेहक्षेत्रने विषे सलिलावती नामनी महा विजयमां लोकोने आ-
श्चर्य करनारी वीतशोका नामे नगरी ठे. त्यां शत्रुना सैन्यने मर्दन करवामां
समर्थ जुजा दंरुवालो महा बलवंत बल नामनो राजा राज्य करतो हतो. तेने
मनोहर स्वरूपवाली धारणी विगेरे एक हजार स्त्रीयो हती. एक दीवस ए
धारणीये सिंह स्वप्नसूचित एवा एक पुत्रने जन्म आप्यो. राजाए हर्षपूर्वक ते
पोताना पुत्रनो जन्म महोत्सव कस्यो. बारमे दिवसे विविध प्रकारना महोत्स-
वथी स्वजनोने संतोष पमानी बल राजाए पोताना पुत्रनुं “महाबल” नाम
पारुचुं. पढी पांच धावमातानुथी वृद्धि पामतो ते कुमार अनुक्रमे सर्व कला-
उनो अज्यास करतो स्त्रीयोनां चित्तने संतोष करनारी यौवनावस्था पाम्यो

એટલે બલરાજાએ તેને કમલશ્રી પ્રમુખ પાંચસો રાજકન્યાનું પરણાવી અને તેને રહેવા માટે ડબ્બથી પૂર્ણ એવાં મંદિરો આવ્યાં. મહાબલકુમાર તે પોતાની પાંચસો સ્ત્રીયોની સાથે અનેક પ્રકારની જોગસંપત્તિને જોગવતો ઢતો પિતા-એ આપેલા મંદિરપ્રત્યે રહેવા લાગ્યો.

કોઈ વચ્ચે તે ઉત્તમ ચારિત્રને ધારણ કરનારા કેટલાક સ્થવિર સાધુનું તે નગરીના ઇંડકુંજ નામના ઉદ્યાનમાં આવ્યા એટલે બલજૂપતિયે તે ઉદ્યાનમાં જઈ અને ગુરુના ચરણને વિષે પ્રણામ કરીને મોક્ષસુખ આપનારી નિર્મલ ધર્મોપદેશના સાંજલી. પઠી વૈરાગ્યથી જાણિત ચિત્તવાલો બલરાજા, ગુરુને પ્રણામ કરી નગરીપ્રત્યે ગયો. ત્યાં તેણે મહાબલ કુમારને રાજ્યાન્નિષેક કહ્યો. પઠી બલજૂપતિયે તે સ્થવિર સાધુનું પાસે દીક્ષા લઈ અનુક્રમે એકાદશાંગીનો અજ્યાસ કહ્યો. અનુક્રમે દીર્ઘકાલ પર્યંત પવિત્ર એવા ચારિત્રને પાલી અને ચારુ નામના પર્વતને વિષે એક માસના ઉપવાસથી સંલેખના કરીને તે મહાસુનિ મોક્ષપદ પામ્યા. પઠી પોતાના રાજ્યપદને જોગવતા શ્રીમાન્ મહાબલ જૂપતિને, કમલશ્રી પટ્ટરાણીથી એક સિંહસ્વપ્નસૂચિત પુત્ર ધર્યો. મહાબલે તેનું “બલજી” નામ પામ્યું. અનુક્રમે તે કુમાર યૌવનાવસ્થા પામ્યો.

હવે મહાબલ રાજાને વાલ્યાવસ્થાથીજ અચલ, ધરણ, પૂરણ, વસુ, અન્નિચંડ અને વૈશ્રમણ નામના મહા સંપત્તિવાલા ઠ મિત્રો હતા. જાણે પોતાનો એક આત્માજ હોયની ? એમ એ ઠ મિત્રોની સાથે મહારાજા મહાબલ, નિરંતર સ્નાન, વિવિધ પ્રકારના જોજન અને ક્રીડા વિગેરે કરતો. આમ તે રાજાનો સર્વકાલ સુખમાંજ નિર્ગમન થતો. એવામાં કેટલાક ઉત્તમ સ્થવિર સાધુનું વિહાર કરતા કરતા તે નગરીમાં આવ્યા. મહાબલ પોતાના ઠ મિત્રો સહિત ધર્મ શ્રવણ કરવા ગયો. ત્યાં સુનિયોએ આપેલા ધર્મોપદેશરૂપ અમૃતરસનું કંઠપર્યંત પાન કરી ઉત્કૃષ્ટ જાણવલવાલા મહાબલ રાજાએ દીક્ષા લેવાની ઇચ્છા કરી. પઠી તે સાધુને પ્રણામ કરી પોતાની નગરીપ્રત્યે આવીને મિત્રોને કહેવા લાગ્યો. “હે મિત્રો ! હું મ્હારા પૂર્વજોના અનુક્રમથી પ્રાપ્ત થયેલી દીક્ષા લઈશ. તમે તપઃજ્ઞાનો અંગીકાર કરજો ? તમે તમારો જે વિચાર હોય તે કહો.” મિત્રોએ કહ્યું. “અમે પણ તમારીજ સાથે દીક્ષા લઈશું.” પઠી રાજાએ કહ્યું. “હે મિત્રો ! નિશ્ચે આપણે મૌ યદામ્વી અને પુણ્યવંત ઢીએ. હવે તમે મૌ પોતપો-

ताने घरे जइ पोतपोताना बंधुजने तथा कुटुंबने आ वात निवेदन करी अने पोताना म्होटा पुत्रने घरबार सौंपीने पढी चारित्र लेवा माटे पालखीमां बेसीने अहिं आवो. ” ग्राम पोताना ठ मित्रोने आज्ञा करी अने गुणोए करीने उत्तम एवा पोताना पुत्र बलज्जने राज्याभिषेक करी महाबल राजा पोते चारित्र लेवाने तैयार अयो. ठए मित्रो पण त्यां आव्या एटले पढी हजारो मनुष्योए उपामेली पालखीमां बेसी वार्जित्रीना शब्दोधी दिशानुने गजावी देतो महाबल राजा हर्षशी पोताना ठ मित्रो सहित नगरीशी बहार नीकली उद्यानमां स्थविर साधुजनी पासो आव्यो. त्यां ते सर्वे जणाये तपस्या लीधी. पढी परस्पर धर्मरागने धारण करनारा ते सर्वे साधुज, विधि सहित एकादशांगीनो अज्यास करी बहुश्रुत अया. वली तेजुए “ जे साधु ठठ, अठम, दशम विगेरे घोर एवा तपनुं आचरण करे ते बीजाए पण करुं. ” एवी परस्पर प्रतीज्ञा करी. ते सर्वेमां म्होटा अने उपशमना समुद्ररूप महाबल मुनि पोताना चित्तमां विचार करवा लाग्या के, “ तपमां समान रीते रहेनारा एवा अमारी कीर्ति पण लोकमां सरखी रीतेज अशे. वली अमारामां कोइ पण मुख्य अमुख्यनुं ज्ञान धरावतो नथी, माटे आ सर्वे साधुजशी हुं वधारे तप करुं के, जेथी लोकमां ते सर्वे करतां म्हारी प्रशंसा वधारे आय. ” आवी रीते वीचार करीने इंडियोने वश्य राखवामां तत्पर एवा ए महाबल मुनिये अधिक अधिक तपश्चर्या करवा मांमी. अहो ! धिक्कार ठे के, जे म्होटा पुरुषोने पण निश्चे मोह आय ठे !! निरंतर उत्तम रीते मोक्ष सुखना साधनरूप अति निर्मल चारित्रने विषे पण ए शमज्जाववाला महाबल मुनिने मायाकलंक अयुं. जो के सर्व आगमने जाणनारा अने ममता रहित ए महाबल राजर्षिये तीर्थंकर ज्ञाति विगेरे विश स्थानकथी प्रकट जिन नाम कर्म उपार्जन करयुं, तो पण तेमणे ते वखते मायातप करवाथी स्त्रीनामकर्म बांध्युं. साधुजने अनुक्रमे वार पन्निमा आराधन करवानुं कह्युं ठे ते पण त्रण गुप्ति अने चार समितिमां आसक्त चित्तवाला ते साते मुनीश्वरोए आराधी. तेमज लघुवृत्ति अने सिंहनिक्रीमित नामनुं तीव्र तप करयुं. वली तेजुए बीजा पण तीव्र तप कस्यां. पढी दुर्बल अइ गयेला अंगवाला ते साते साधुज पोताना आयुष्यना अंतने जाणी तथा न पाली शकाय तेवा चारित्रने जाणी शमज्जावने धारण करवा पूर्वक

परिवार सहित सर्वे स्थविर साधुजने वंदना करी चारु नामना पर्वत उपर गया. त्यां उत्कृष्ट एवा चारित्रने पालवामां तत्पर एवा ते साते साधुज नूमीनुं शोधन करी संलेखनामां तत्पर अइ शिलातल उपर बेठा. पढी ते सर्वे मुनीश्वरो वे मास पर्यंत अनशन व्रत पाली मृत्यु पामीने जयंत नामना अनुत्तर देवलाकमां देवतापणे उत्पन्न अया. त्यां महाबल देवतानुं बत्रीस सागरोपमनुं पूर्ण आयुष्य दतुं अने बाकीना ठ देवतानुं बत्रीश सागरोपमयी कांश्क उठुं आयुष्य दतुं; तेथी ते ठए देवतानुं, पोतानुं आयुष्य पूर्ण अये महाबल देवने त्यांज मूकी जंबुद्वीपना आ नरतक्षेत्रने विषे राजपुत्र तरिके जूदा जूदा उत्पन्न अया. अनुक्रमे तेउ साम्राज्य लक्ष्मीने योग्य एवी यौवनावस्था पाम्या. तेनुमां एक कोशला नगरीनो राजा प्रतिबुद्धि नामे अयो हतो, बीजो अंगापुरीनो महाराजा चंड्याय अयो, त्रीजो काशीनो नूपाल शंख अयो हतो, चोथो शंखना सरखी ज्ज्वल कीर्तिवालो कुणाल देशनो अधिपति रुक्मी अयो हतो. पांचमो कुशदेशनो अदीनशत्रु नामे नृपति अयो हतो अने ठगे पंचालदेशनो महाराजा यथार्थ नामवालो जितशत्रु अयो हतो. आ प्रमाणे ए ठए राजानुं, विशाल संपत्तिथी समृद्धिवंत एवां पोताना विस्तारवंत राज्योनुं पालन करता ठता पूर्वना पुण्यथी स्वर्ग समान सुख जोगवता हता.

॥ इति श्री मल्लिचरित्रे पूर्वजवस्वरूपवर्णनोनाम प्रथमः सर्गः ॥

पूर्व जवना ठ मित्रोरुप नूपतियोना किल्लामां रहेला कामदेवरुप सिंदने जेणे एकज बाणथी जीत्यो ठे, ते व्याधोमां सुजटरुप श्री मल्लिनाथ जिनेश्वर जयवंता वर्तो.

आ जंबूद्वीपना दक्षिण नरतक्षेत्रने विषे समृद्धिथी स्वर्गपुरी समान मिथिला नामनी नगरी ठे. त्यां त्रणजुवनमां प्रसिद्ध यशवालो तथा शंकरना समान पराक्रमवालो कुंज राजा राज्य करतो हतो. तेने उत्तम शीलवाली, दयावंत अने यथार्थ नामने धारण करनारी प्रज्ञावती नामनी स्त्री हती. हवे जयंत नामना देवलोकमां महासुखनो अनुजव करतो महाबल देवता अवधिज्ञानथी पोतानुं आयुष्य पूर्ण अयुं जाणी चैत्र मासनी शुक्ल चोथनी रात्रीये अश्विनी नक्षत्रमां चंड्योग प्राप्त अये ठते ते पांचमा देवलोकथी चवीने प्र-

જાવતીના ઉદરને વિષે અત્યંત સ્થો. તે વાલે પ્રજાવતી રાણીયે સ્પૃષ્ટ એવાં ચૌ-
દ સ્વપ્ન જોયાં. પઠી જાગ્રત થઈને તેણે તે સ્વપ્નોને અનુક્રમે સ્મરણ કર્યાં.
ત્યાર પઠી એ રાણી સ્વપ્નોનું ફલ પૂઠવા માટે હંસીની પેટે તુરત ત્યાંથી ઝઠીને
પોતાના પતિની પાસે ગઈ. ત્યાં “હે મહારાજ ! આપ વિજયવંતા વર્તો, વિજ-
યવંતા વર્તો,” એમ પ્રવોધ પમાડીને તે મહારાણી ઝડાસન ઉપર બેઠી. જા
ણ એવા સેવકો પણ તેની આજ્ઞાથી ત્યાં બેઠા. પઠી નૂપતિયે તેને પોતાની પાસે
આવવાનું કારણ પૂઠ્યું એટલે તે પટ્ટરાણીયે અનુક્રમે ચૌદ મહાસ્વપ્ન કહ્યાં.
વલી તેણે હાથ જોડીને પોતાના પતિને વિનંતી પૂર્વક કહ્યું કે, “હે નાથ !
આ સ્વપ્નોનું સારું નરસું જે ફલ હોય તે મને કહો ?” રાજાએ તે સર્વ સ્વ-
પ્નોનો પોતાના મનમાં વિચાર કરીને કહ્યું કે, “હે પ્રિયે ! વચ્ચાણવા યોગ્ય
આ સ્વપ્નો મહાફલને આપનારાં છે. સામાન્ય રીતે તો એનું ફલ અમિત જોગ
અને રાજ્યસુખાદિ છે; પરંતુ હે જાણે ! વિશેષે એ સ્વપ્નોનું જે ફલ છે તે કહું તું.
સાંજલ. આજથી નવમાસ અને સામાસાત દિવસ ગયે છે તે તું પોતાના કુલમાં
ઉત્તમ આન્નરણરૂપ પુત્રરત્નને જન્મ આપીશ. વલી વાલ્યાવસ્થાને ત્યજી યૌ-
વનાસ્થાવસ્થાને પ્રાપ્ત થયેલો તે ત્હારો પુત્ર અદ્ભુત બલવાન, ગુણવાન અને પૃ-
થ્વીને વિષે ચક્રવર્તી થશે.” રાજાનાં આવાં વચન સાંજલોને અત્યંત હર્ષ પા-
મેલી ચંડ સમાન મુલવાલી રાણીયે કહ્યું. “હે પ્રાણપ્રિય ! નિશ્ચે આપનું કહેવું
સત્ય સફલ થાનું.” પઠી રાજાની સાથે જોગસુખ જોગવી અને તેની આજ્ઞા
લઈને પોતાના મંદીર પ્રત્યે ગયેલી તે પ્રજાવતીયે ધર્મજાગરણ કરી.

પઠી પ્રજાતે કુંજરાજા, પ્રજાતસંવંધી ધર્મક્રીયા કરીને અનેક સામં-
તોની સાથે સન્નામાં આવ્યા. ત્યાં સેવકોની પાસે સ્વપ્ન પાઠકોને બોલાવી
તેમણે હાથમાં ફલ રાખી તેમને સ્વપ્નાનું ફલ પૂઠ્યું. સ્વપ્નપાઠકોએ પણ
હૃદયમાં વિચાર કરીને પઠી અનુક્રમે દર્શપૂર્વક રાજાને કહ્યું. “હે મહારાજ !
નિશ્ચે સર્વ પ્રકારે આવાં સ્વપ્નો જાગ્યથીજ પ્રાપ્ત થાય છે. સ્વરેખર સ્વપ્નના પ્ર-
જાવથી પ્રજાવતી રાણી પૂર્ણમાસે તીર્થંકર અગ્રવા તો ચક્રવર્તી એવા પુત્રને
જન્મ આપશે.” રાજાએ તે સર્વ વાત સત્ય માનીને સ્વપ્ન પાઠકોને આનૂચ્છણ
કર્યું, ફલ અને પુષ્પથી સત્કાર કરીને તથા હુદાર મનથી વહુ હજ્ય આપીને
વિદાય કર્યા. પઠી રાણી પ્રજાવતીને ત્રીજે માસે સુલકારી અને સર્વ સંપ-

तिना कारणरूप एवो दोहद उत्पन्न थयो के, “जाणे हुं जल अने स्थलमां उत्पन्न
 अयेलां तेमज सुगंधिवालां पुष्पोथी आढादित करेली, महा मूढ्यवाली तेमज
 जाइ, चंपक, पाटल, पुंनाग, अशोक अने मल्लिका विगेरे दश वर्णनां पुष्पोना
 हारोवाली शय्यामां ते ते पुष्पोनी सुगंध लेती ठती उत्तम लावण्यवाली ल-
 क्ष्मीनी पेठे पोतानी सखीयोनी साथे पोताना जुवनमां हर्षथी विलास करुं.”
 प्रज्ञावती राणीने आवो दोहद उत्पन्न थयो तेज वखते व्यंतर देवतानुंए त-
 त्काल श्री कुंजराजाना मंदिर उपर पोताना सुगंधथी कृणमात्रमां सर्व दि-
 शान्ते सुगंधमय करनारां पुष्पोनो वरसाद वरसाव्यो. वली अखंमित एवी
 पुष्पोनी मालानुंथी प्रज्ञावती राणीनी शय्याने आढादित करी, जेथी ते म-
 हाराणीये पुष्पोनी सुगंधी लेता शय्यामां बेसी पोताना पवित्र दोह-
 दने पूर्ण कस्यो. योग्यज ठे, पुण्यवंत जीव गर्भमां आव्ये ठते मनुष्योने
 शुं असाध्य होय ठे ? अर्थात् कांड होतु नथी. पढी पूर्ण अइ ठे आशा जेनी
 एवी ते महाराणी प्रज्ञावतीये मागशर सुदी अगीयारसने दिवसे अश्विनी
 नक्षत्रमां चंडनो योग ठते निर्मल दिशान्त, सुनिक्षथी सुंदर एवं पृथ्वीतल ते-
 मज सुखकारी वायु अने सर्व ग्रहोनुं उच्चस्थानके रहेवुं इत्यादि उत्तम जन्म-
 काल प्राप्त थये ठते देहनी कांतिना समूहथी सूतिकागृहने प्रकाश करनारा
 अने कर्मथी आश्चर्यकारी रूपवाला श्रीजिनेश्वरने जन्म आप्यो. ते वखते
 त्रलोकमां तुरत म्होटो उद्योत थयो. नारकी जीवोने पण ते वखते कृण-
 मात्र सुख उपन्युं. आसन कंपने लीधे उपयोगथी श्री जिनराजना जन्मने
 जाणी ठप्पन्न दिगंकन्यानुंए बहु हर्षथी त्यां आवीने पुत्री सहित श्री प्रज्ञावती दे-
 वीनुं सुखकारी सुतिका कर्म करयुं. इंझेए पण तीर्थकरनो जन्म महोत्सव करयो.
 पढी तेनुं श्री जिनराजने माता प्रज्ञावतीनी पासे मूकी नंदीश्वर द्वीपमां अ-
 षाड महोत्सव करीने स्वर्गे गया. वली ते वखते कुवेरना आज्ञाकारी देवोए,
 कुंजराजाना मंदिर उपर सुवर्ण रत्नादिकनी बहु वृष्टि करी. तेमज ते हर्षित
 चित्तवाला देवतानुंए पुष्प, वस्त्र, चूर्ण, पत्र, आन्नूपण अने विविध प्रकारनां
 फलोनों वरदा पण कस्यो. कुंजराजाए पण हर्षथी पोताने पुत्रीना जन्मनी व-
 वासणी आपनाराने उत्रायी अधिक अधिक सुवर्ण रत्नादिकनुं दान आप्युं.
 जेनी नीके उत्तम पुत्र माना पिताने महाहर्ष उत्पन्न करे ठे तेथी पण अधि-

ક એવો દર્શ આ પુત્રીયે પોતાના માતા પિતાને નત્પન્ન કહ્યો. કુંજરાજાએ પુત્રીના જન્મ મહોત્સવ વખતે કોટવાલ વિગેરે પુરુષોને આજ્ઞા કરીને બંધીવાન પુરુષોને ઘોડાવી મૂક્યા. દરવાજે દરવાજે વિવિધ પ્રકારનાં મણિમય તોરણોની રચના કરાવી. નિર્મલ અને વિશાલ એવા ઝંઘેલા ચંડુવાનથી જાણે અત્યંત મનોહર વિલાસવાલી સ્ત્રી હોયની ? એવી બજાર શણગારી. ઠેકાણે ઠેકાણે સંગીત, ગીત, વાદ્ય અને વિવિધ પ્રકારના મનોહર નાટકથી રાજમાર્ગને પણ બહુ સુશોજિત કહ્યો. આમ ઉત્તર ઉત્તર મ્હોટા દાનવાલા મહોત્સવની વૃદ્ધિ કરતાં ઉત્તમ એવો નામ પામવાનો દશમો દિવસ આવ્યો. તે દિવસે હર્ષિત મનવાલા કુંજરાજાએ પોતાના બંધુનની સાથે પ્રથમ ઝોજન લઈ પઠી વસ્ત્રોના દાનપૂર્વક તેમને કહ્યું કે, “હે સ્વજનો ! જ્યારે આ કન્યા પોતાની માતાના ન્દરને વિષે આવી હતી તે વખતે તેની માતાને પુષ્પથી સુશોજિત એવી શય્યામાં શયન કરવાનો શુભ દોહદ નત્પન્ન થયો હતો, તેથી ધન્ય મનુષ્યોમાં પણ ઉત્તમ એવી આ કન્યાનું ‘મલ્હિ’ એવું નામ પાડું.” પઠી નિરંતર સ્વર્ગમાંથી આવતી ઇંદાણીયોએ પોતાના ઘોડામાં ધારણ કરીને લામ લમ્લાવેલી અને સૌજાગ્યના પાત્રરૂપ તે કન્યા, શુક્લપદ્મના ચંડની કલાની પેઠે વૃદ્ધિ પામવા લાગી. જાણે મૂર્તિમતિ લક્ષ્મીજ હોયની ? અથવા તો અમૃત સમાન મધુર વાણીવાલી સરસ્વતીજ હોયની ? એવી તે મહા જાગ્યવાલી મલ્હિકુમારીને જોઈ સર્વે લોકો તેની પ્રશંસા કરતા હતા. વિશ્વના સામાન્ય બાલકની પેઠે ક્રીડા કરવામાં તત્પર એવી તે કુમારી અનુક્રમે બાલ્યાવસ્થાને નલ્લંબન કરી યૌવનાવસ્થા પામી. દેદીપ્યમાન મરકતમણી, પ્રિયંગુ અને નીલોત્પલ સમાન અંગનો કાંતિવાલી એ મલ્હિકુમારીયે પોતાને જોનારા કયા મનુષ્યની દૃષ્ટિને નિર્મલ નથી કરી ? પચવિંશ ધનુષ્ય પ્રણામ દેહવાલી અને કામદેવને જીતનારી એ કુમારીયે વિશ્વને જીતનારી રૂપસંપત્તિને ધારણ કરી. ત્રણ જ્ઞાનથી સર્વ શાસ્ત્રાર્યને જાણનારી અને કુશાસ્ત્રને તિરસ્કાર કરનારી એ મલ્હિકુમારીયે સરસ્વતીની પેઠે સર્વ કલાનું અભ્યાસ કહ્યો. વલી તેણે અત્રિધિજ્ઞાનથી પોતાના પૂર્વ જીવના ઠ મિત્રોને તે તે દેશને વિષે ઇંદની પેઠે રાજ્યપદ ઝોગવતા જોયા એટલે તે કુમારીયે તેનું પ્રતિબોધ આપવાને માટે કાંઈ ન્પાયનો વિચાર કરીને પઠી સુતારોને આ પ્રમાણે આજ્ઞા કરી કે, “હે સુત્રધારો ! તમે

आ म्हारा निवासगृहना अशोकवननी मध्ये पुतलीयोथी सुशोजित एवा मणिमं-
 य स्तंजोथी देदीप्यमान, नाना प्रकारना रत्नोथी जमित्र जूपीठवालुं अने जा-
 ले गाढ चंडोदयथी मनोहर एवं वैमानज होयनी ? एवो अद्भुत एक मंरुप
 करो. तेना मध्ये ठ दिशानुमां विविध प्रकारनी रचनाथी चित्तने आश्चर्य क-
 रनारा अने मनोहर मध्यज्ञागवाला ठ घरो बनावो अने ते ठ घरोना मध्य ज्ञा-
 गमां मणिमय जालीयोथी सुंदर एक देदीप्यमान मंदिर तैयार करो. वली ते
 मंदिरनी अंदर मध्य ज्ञागमां किरणोना समूहरूप एक म्होटी अने निर्मल एवी
 मणिपीठिका करो. ” श्री मल्लिकुमारीये आज्ञा करेला अतिगरिष्ठ शिष्य
 शास्त्रीयोए ते सर्व थोडा दिवसनी अंदर तैयार कर्युं. पढी मल्लिकुमारीये
 पोताना समान आकृतीवाली, मस्तक उपर सुवर्णनां पद्मथी ढांकी दीधेल
 ठिड्वाली अने सत्पुरुषोने पण भ्रम करनारी पोतानी सुवर्णनी पोली मूर्ति
 करावीने ते मंरुपमध्येनी मणिपीठिका उपर मूकी. वली हमेशां पोतान
 आहारमांथी गलता रसवालो कोलीयो ते सुवर्णनी मूर्तिना मस्तकना ठिड्म.
 नाखवा लागी. अनुक्रमे ए गलता रसवाला एकठा थयेला आहारनो महा दुः-
 सह एवो नासीकाने जेदी नाखनारो गंध जाणे मरी गयेला कुतरा, सर्प अने
 वलदना चुंथायेला शरीरथीज नीकलतो होयनी ? एम पुतलीना मस्तक उ-
 पर रहेला सुवर्णपद्मना ढांकणाने उघादी नाखवाथी निकलवा लाग्यो. यौ-
 वनावस्था प्राप्त थया ठतां पण निरंतर संसारना जोगनी इच्छा रहित एवी
 तथा चारित्रमां केवी रीते वर्तवुं तेनो प्रथमथी अज्ञ्यास करती वली पोताना
 दर्शनथी माता, पिता, ज्ञाइ विगेरे सर्व स्वजन मनुष्योने अधिक अधिक प्र-
 मन्न करती ए मल्लिकुमारी प्रतिदिन असंख्य एवं सुखने जोगवती हती.

हवे सर्व संपत्तिना निवास स्थानरूप कोशल नामना देशने विषे इंड्रपु-
 री समान साकेतपुर नामे नगर ठे. त्यां इक्ष्वाकुवंशना आज्ञाधाररूप, वैरीयो
 ना नमूदने दावानल समान प्रतिबुद्धि नामे राजा लक्ष्मीथी उत्कृष्ट एवं रा-
 ज्यनुं पालन करतो डतो. तेने रूपसंपत्तिये करीने लक्ष्मीना सरस्वी पद्माव-
 ती नामनी सती स्त्री हती. ते नगरमां एक म्होडुं अतिशयवालुं नागमंदिर ह-
 तुं. एक दिवस पद्मावती देवीये मढा दर्य प्रगट करनारा श्री नागदेवनी पूजा-
 ना मंदोपनयने विषे जता एवा लोकोना समूदने जोड दर्यथी विनयपूर्वक प्र-

तिबुद्धि नृपतिने कह्युं. “ हे प्रजानाथ ! आजे श्री नागदेवनी पूजानो म्होटो उत्सव ठे; तेथी जो आप रजा आपो तो हुं त्यां जानुं. आपे पण म्हारा उपर प्रसन्न थइने त्यां आवबुं. ” राजाए ते बात कबुल करी एटले हर्षयुक्त चित्त-वाली पद्मावती राणीये मधुर वचनथी आज्ञाकारी सेवकोने कह्युं के, “ हे सेवकजनो ! तमे आजे नागमंदिर प्रत्ये जइ विविध प्रकारना अति सुगंधवालां पुष्पोथी एक म्होटो पुष्पनो विशाल मंरुप तैयार करो अने तेना मध्ये जुलती विचित्र पुष्पोनी मालाअथी गुंथेलुं जाणे उत्कृष्ट एवी शोभानुं निधान होयनी ? एवं सुगंधीनी संपत्तिवालुं “ श्री दाम ” नामनुं मंदिर बनावो. वली वार्जीत्र, गीत, धूप, वासकपेप विगेरे विविध प्रकारनो पूजानो सामान प्रयत्नथी तैयार करीने म्हारी वाट जोता उज्जा रहो. ” आ प्रमाणे महाराणीये आज्ञा करेला सेवको ते सर्व तैयार करी पद्मावती राणीनी राह जोता उज्जा रह्या.

पद्मावती राणी पण स्नान करी, सर्व प्रकारनां अलंकारोने धारण करी अने पोताना समान सखीयोनी साथे श्रेष्ठ एवा रथमां बेसीने बहु वार्जीत्रोना तथा धवलगीतना मधुर शब्दथी व्याप्त अने देशांतरोथी आवेला अनेक लोकोथी नरपूर एवा ते महोत्सववाला नागमंदिर प्रत्ये आवी. त्यां ते महाराणी पुष्प विगेरेथी नागदेवनुं पूजन करी दिव्य महोत्सवेने वृद्धि परमावती नृपालना आववानी वाट जोती बेठी. महाराजा प्रतिबुद्धि पण राणीना स्नेहने लीधे उत्तम शृंगारने धारण करी, पट्ट हस्ति उपर बेसीने असंख्य सेना सहित त्यां आव्यो. त्यां ते गंध, पुष्प, नैवेद्य विगेरे सामग्रीथी नागदेवनुं विधिपूर्वक पूजन करीने श्रेष्ठ एवां पुष्पोना मंरुपमां रहेला सिंहासन उपर बेगो. क्षणमात्र मंरुपनी शोभाने जोइने पढी ए राजानी दृष्टिरुप मयुरीये जाणे आकी जवाने लीधेज होयनी ? एम मंरुपनी अंदर रहेला जुलती पुष्पोनी मालाना मंदिरने विषे (श्री दामने विषे) निवास कख्यो. पढी आश्चर्य पामेला नृपाले, पोतानी आगल बेठेला, वृद्ध, बुद्धिना निधान अने सुबुद्ध नामना पोताना मंत्रीने पूठ्युं. “ हे मंत्री ! तमे म्हारी आज्ञाथी निरंतर घणा राजजुवनो प्रत्ये गया ठो. त्यां तमे कोइ स्थानके आवुं श्रीदाम जोयुं होय तो कहो. ” मंत्रीये कांइक हास्य करीने कह्युं, “ महाराज ! स्थिर चित्त करीने सांजलो. ”

एक दिवस हुं आपनी आज्ञाथी मिथिला नगरी प्रत्ये गयो हतो, त्यां ते दिव-
मे कुंजराजानी महेलपताका समान, वन्य अने पुण्यवंत एवी मल्लिकुमा-
रीनो प्रसिद्ध जन्म दिवस हतो. ए मनोहर उत्सवमां जूपतिये मंदार पुष्पोनी
मालाथी एक म्होटी पुष्पमंरुप तैयार करव्यो हतो. तेनी अंदर दिव्यसुगंधी
वानुं एक श्रीदाम बांध्युं हतुं. महाराज ! ए श्रीदामनी में जे शोभा जोइ ह-
ती तेनी आगल आ शोभा निश्चे कांइ नथी. " मंत्रीनां आवां वचन सांजली
प्रतिबुद्धि जूपतिने श्रीदामने विषे जे आश्चर्य थयुं हतुं ने उत्तरी गयुं; परंतु ए
जूपालनुं चित्त, कानने सुखकारी एवां श्री मल्लिकुमारीनां नामने सांजलतां
मात्रमांज तेने विषे आलक्त थयुं; तेथी तेणे पूर्वना मोहने लीधेज मंत्रीने फ-
रीथी आदरपूर्वक पूछ्युं के, " हे मंत्री ! ए मल्लिकुमारीनुं केवुं रूप ठे ते मने
कहो ? " प्रधाने कह्युं. " हे जूपाल ! जेनां स्वरूपनुं वर्णन करवाने सर्व वि-
श्वने जाणनाग पुरुषो पण समर्थ अता नथी, तो पढी हुं ते राजकुमारीनां
स्वरूपने शीरीते वर्णवी शकुं ? महाराज ! बबारे कहेवाथी शुं ? परंतु त्रण
जगन्नी अंदर बीजा कोउने एनी उपमा आपी शकाय तेम नथी. फक्त मोक्ष
सुखनी पेठे ए निरुपमज ठे. " प्रधाननां आवां वचनथी तो जूपतिनुं चित्त,
मल्लिकुमारीने विषे बहुज आलक्त थयुं. एटलुंज नहि, पण तुरत ते जूपति म-
ल्लिकुमारीनो पाणीग्रहण करवाने बहुज उत्साहवंत थयो. पढी प्रतिबुद्धि रा-
जाए पोतानुं अष्टकार्य सायवाने माटे एक जाण दूतने कुंजराजाने अर्थे योग्य
जेट आर्याने मल्लिकुमारीनो विवाह पोतानी साथे कराववानी जलामण करी
मिथिला नगरी प्रत्ये कुंजराजा पासे मोकल्यो. दूत पण पोताना राजानी
आज्ञा अंगीकार करी पोताने घेर गयो. पढी ते रथमां वेसी केटलाक माण-
सोनी साथे शीघ्र मिथिला नगरी प्रत्ये जवा निकल्यो. ?

हवे अंगदेउमां जाणे पूर्ण लक्ष्मीना निवास स्थानरूप क्षीरसागरज हो-
यनी ? एवी अने बहु शत्रुनथी पण निष्कंप रहेली चंपा नगरी नामे प्रख्यात
पुरी ठे. त्यां चंडाया नामनो राजा, पोताना कुलक्रमथी प्राप्त थयला उत्कृष्ट
जोग नमृद्धिवाला नाम्राज्य पदने जोगवतो हतो. ते नगरीमां श्री रुपज प्र-
भुता जगत अने जेमनो वेपार समुद्र गस्ते अनेक देउमां चालतो हतो.
एथे अर्द्धवक्र विंगे अनेक अन्वको बनना हता, सर्व आवकोमां अर्द्धवक्र आ-

वक जिनधर्मने विषे वधारे प्रीतिवालो हतो. ए श्रावक दृढ समकितवालो हो-
 वाथी सुर अने असुरोथी पण क्षोत्र पामतो नहि. एक दिवस अर्हन्नक विगेरे
 केटलाक श्रावकोए समुद्र रस्ते अइ बीजा देशमां वेपार करवा जवानो विचार
 करीने विविध प्रकारनी बहु वस्तुजना वहाणो जरी प्रयाण करयुं. अनुक्रमे
 केटलाक दिवस सुधी समुद्रनी मध्ये जता एवा तेजने एक दिवस नाना प्रका-
 रना क्लेशने उत्पन्न करनारा वायु विगेरे बहु दुष्ट चिन्हो देखावा लाग्या. ते व-
 खते सर्व लोकोनां हृदयने विषे दुःखरूप अंधकारने बहु वृद्धि पमारुतुं अने सू-
 र्यना किरणोने ठांकी देतुं घोर अंधकार प्रगट थयुं. चारे तरफ विजलीना ऊ-
 बकारा अने अति ज्ञयानक मेघना कमाका थवा लाग्या. वली वहाणना सर्व मा-
 णसोने बहु दुःखकारी एवी घाढ काजलना समूह समान अंधकारनी जाल
 सर्व दिशामां फेलाइ गइ. आ वखते राता नेत्रवाला, चूलाना समान आकृति-
 वाली नासिकावाला, लांबा हाथवाला, बांकी मोकवाला, जामा उंचा करेला
 बे हाथथी विकराल मूर्तिवाला, अंधारा कुवाना समान नाजिवाला, बहु न्हाना
 पेटवाला, दुष्ट खजावाला, शुष्क वृक्ष समान गतिवाला, जामनी शाखानी
 पेठे उंचा करेला हाथवाला अने जाणे साक्षात् यमराजनो सगो ज्ञाइ होयनी?
 एवा स्वरूपवाला कोइ पोतानी पासे आवता एवा वैतालने जोइ वहाणना
 सर्वे माणसो आकुलव्याकुल थवा लाग्या. एक अर्हन्नक श्रावक विना बीजा
 सर्वे वणिको दुःखथी अति विह्वल थया ठता पोतपोताना गोत्रदेवनुं स्मरण
 करीने तुरत आपत्तिनी निवृत्तिने माटे पोतपोताना इष्टदेवतानी यात्रा, पूजा,
 नैवेद्य विगेरेनी मानता करवा लाग्या. केटलाक नवीन परणेली स्त्रीना अनुरागथी
 मोह पामता ठता तेनुं ध्यान करवा लाग्या. केटलाक पुत्रना, केटलाक बंधुजनोना,
 केटलाक इव्यना अने केटलाक पोताना वृद्ध मातापितानो निर्वाह चलाववाना
 ध्यानमां तत्पर थया. वली केटलाक तो मृत्युथी ज्ञय पामीने पोताना नवा
 बनावेला घरोनोज विचार करवा लाग्या. आम निरंतर महारौइ ध्यानने वइ
 थयेला ते सर्वे वणिको “हवे शुं करवुं?” तेनो कांइ विचार न सुजवाथी मूढनी
 पेठे पोतपोताने स्थाने बेसी रह्या. फक्त अरिहंतना धर्मने जाणनारा श्रावक
 शिरोमणि अर्हन्नके, लोकमां आवा कालना समान विघ्न करनारा वैतालने
 जाण्यो; तेशी ते. “आवी दुःखी अवस्थायां श्री अरिहंत प्रज्जुनो धर्म एकज.

आधाररूप ठे.” एवो पोताना चित्तमां निश्चय करीने वहाणना एकांत प्रदेशमां गयो. त्यां तेणे विधिथी ढाँचणवने उज्जा रहीने मस्तक उपर हाथ जोमी श्री अरिहंत प्रज्जुने स्तुतिपूर्वक नमस्कार कस्यो. पठी ते अर्हन्नक श्रावके आराधना करीने विधिथी सागारीक अनशन करयुं के, “ जो आ उपसर्गथी नियमे करीने म्हारुं मरण आय तो में बाह्य अने अंतरंगरूप सर्व संग त्यजी दीधा ठे तथा आ म्हारो कायोत्सर्ग विशेष ज्ञावथी आ जन्मपर्यंत आनु. में धन कुटुंबादिकने विषे सर्व आसक्ति त्यजी दीधी ठे. वली म्हारे आ जन्मने विषे सर्व जीवोने विषे मैत्रीज्ञाव हो. ”

पठी कालना समान कोपथी जयंकर आकृतिवाला वैताले अर्हन्नक श्रावक पासे आवीने जूकुटी चमावीने कह्युं. “ अरे दुष्ट आत्मावाला कुमति ! तुं आ वृथा पाखंरुं शामाटे करे ठे ? जैनधर्म त्यजी दे अने प्रयत्नथी मिथ्यात्वने अंगीकार कर. अरे ! जो तुं म्हारुं कह्युं नहि करे तो आ त्हारा वहाणने म्हारी आंगलीना तीव्र प्रहारथी समुद्रमां फेंकी पापमनी पेठे चूर्ण करी नाखीश. हे जन्म ! तुं खरेखर पोताना जीवितथी अने आवा वैज्जवथी अष्ट अवाने लीधे अति दुःखी अइ अकाले आ समुद्रमांज मृत्यु पामीश, माटे जन्म बुद्धिवालो तुं पोताना हितने माटे म्हारुं कहेवुं कबुल कर के, जेथी तने आ समुद्रमां पण जरा जय न आय. ” अर्हन्नक श्रावके मौन धारण करयुं हतुं; तेथी ते पोतानां मनथीज तेने कहेवा लाग्यो के, “ हे देव ! तुं मने अहिं जय देखामे ठे; परंतु तेथी हुं रुरी जवानो नथी. म्हारुं धनधान्यादि सर्व जले नाश पामो, पण हुं जैनधर्म त्यजनार नथी. ” अर्हन्नक श्रावके आ प्रमाणे कहे ठते अत्यंत कोपायमान थयेला ते वैताले पोतानी बे आंगलीना प्रहारथी ते वडाणने क्षणमात्रमां जलने विषे फेंकी दीधुं. जो के वैतालना प्रहारथी ए वडाण बहु कंपवा लाग्युं. तोपण अर्हन्नक शेठनुं मन जैनधर्मथी मेरुपर्वतनी पेठे जरा पण चलायमान थयुं नहि. वली कल्लोलना अग्रजागथी वडाणने उदालना अने नीचे पामता ते वैताले अर्हन्नक शेठने वीकण पुरुषोना प्राणने नाश करनारी बहु ज्ञीति देखामी. आ प्रमाणे बहु जय देखामवाथी पण मेरुपर्वतनी पेठे ते अर्हन्नक शेठना धर्म ध्यानने निश्चल जोइ देवताए वैतालनुं जयंकर रूप त्यजी दइ पोतानुं न्वाजाविक स्वरूप धारण कयुं. पठी अग्रि स-

मान देदीप्यमान आनूषणोने धारण करनारो, कल्पवृक्षना पुष्पोष्ठी गुंथेला-
चोटलावालो, उत्तम वेशने धारण करनारो, डुंडुजिना दिव्य शब्दश्री दिशानने
बेदेरी करी नाखतो, चंचल कुंमलश्री सुशोभित आकृतिवालो, विश्वने आश्च-
र्यकारी रूपलक्ष्मीवालो अने सर्व लोकने विस्मय पमाननारो ते देव जयजय
शब्दपूर्वक चारे तरफ पुष्पवृष्टि करतो ठतो प्रगट अयो, कृणमात्रमां सर्व दु-
र्निमित्त शांत अइ गयुं अने “हवे वहाणोने जरा पण जय नथी.” एम धारीने
सर्वे माणसो पण स्वस्थ अया. पढी देवताए गंजीर एवी मधुर वाणीश्री कह्युं.
“हे श्रद्धारूप अमृतना समुद्र अर्हन्नक श्रावक ! तूं जयवंतो वर्ते ठे. त्हारो अव-
तार श्रेयकारी ठे अने त्हारुं आ मनुष्यजन्ममां जीवित पण वखाणवा योग्य
ठे. कारण के, मेरुपर्वतनी चूलिकानी पेठे जिनधर्मने विषे त्हारी दृढ श्रद्धा ठे. हे
अर्हन्नक ! सांजल. सौधर्म देवलोकना इंदुसुविक्रमे हर्षश्री पोतानी सज्जामां त्हारी
प्रशंसा करी हती अने एम कह्युं हतुं के, “हे देवतान ! सांजलो. जंबुद्वीपना
जरतक्षेत्रने विषे चंपानगरीमां अर्हन्नक नामनो श्रावक श्री अरिहंत धर्मरूप
संपत्तिनुं स्थान ठे. जेम वायुश्री मेरुपर्वत कंपायमान थतो नथी तेम कोइ
पण सुर, असुर, रक्ष के यक्ष पोतानी दिव्य शक्तिवरे ए श्रावकने जैनधर्मश्री
क्षोज पमानवा समर्थ नथी.” (देवता अर्हन्नक श्रावकने कहे ठे के,) हे श्रा-
वक ! इंदनां आवां वचन सर्वे सज्जासदोए प्रमाण मान्यां; परंतु में ते न स्वी-
कारता विचार्युं जे, जो आ परम ऐश्वर्यने धारण करनारो इंद जे जे असत्य
बोले ठे ते ते मीठुं मीठुं बोलनारा तेना सेवको देवता प्रमाण करे ठे. अहो !
देवतानी आगल म्होटा शक्तिवालानी पण गणत्री अती नथी तो पढी फक्त
दृढताना वर्णनने विषे आ मनुष्यमात्रनी प्रशंसा शा दिशावमां ठे. बहु दृढ
एवा मनुष्यनी पण धर्मने विषे स्थिरता त्यांज सुधी रहे ठे के, ज्यां सुधी
कोइ देवता तेने चलावनार मढयो न होय ? माटे चाल, हुं त्यां जइने ते
जैन धर्मीनी परीक्षा करूं.” आम धारीने में अहिं आवीने बहु माया प्रगट
करी. परंतु हे महाज्ञाग ! इंदे पोतानी सज्जामां जेवी त्हारी धर्मस्थिरता व-
खाणी ठे, तेथी पण अधिक में त्हारी धर्मने विषे स्थिरता जोइ ठे. हे महा-
ज्ञाग ! में जे जे त्हारा अपराधो करचा होय ते ते क्षमा कर, ” एम कहीने दे-
वताए अर्हन्नक श्रावकने वे जोरु कुंमलो आप्यां. पढी ते विजलीनी पेठे अंत-

ध्यान अइ गयो एटले अर्हन्नके पोतानुं पञ्चखाण पुरुं करयुं. वहाणमां वेठेला सर्वे माणसो पण अर्हन्नक श्रावकना आवा अजुत महिमाने जोइ जैनधर्मने विषे दृढ आदरवाला अया. ठीकज ठे प्रत्यक्ष देखेला गुणने कयो पुरुष न माने ! अर्थात् सर्वे माने.

पढी अनुकुल पवनना योगथी सर्वे वहाणो कुशलपणे गंज्जीरपोतपुर प्रत्ये आवी पहोच्या. त्यां अर्हन्नक विगेरे सर्वे वेपारीयो पोतानां करीआणां वहाणथी गामां नरी थोमा दिवसमां मिथिला नगरी प्रत्ये आव्या. त्यां वहारना उद्यानने विषे सर्व वस्तुनना गामाने राखी राजाने योग्य एवी कुंमल विगेरे उत्तम वस्तुननी जेट लइ अर्हन्नक विगेरे सर्व श्रावको कुंजराजा पास गेया. त्यां राजानी आगल जेटनी वस्तुन मूकीने सर्वे शेठोए प्रणाम कख्या कुंजराजाए पण बहुमान आपवा पूर्वक स्नेह दृष्टिथी तेमना सामुं जोइ कुशल समाचार अने लाजादिकनी वात पूढी संतोष पमार्या. पढी कुंजराजाए साम्राज्यपदथी पण अधिक स्नेहवाली अने महा सौजाग्यवाली मल्लिकुमारीने कन्याना अंतःपुरथी पोतानी पास सज्जामां बोलावी. स्वजावथीज मनोहर कांतिवाली अने दिव्य अलंकारोने धारण करनारी मल्लिकुमारी पण पोतानी अनेक सखीयोनी साथे सज्जामां आवी. पढी कुंजराजाए पोताना हाथथी नम्र एवी मल्लिकुमारीने कुंमलो पहेराव्यां. ते वखते ए राजकुमारीना कानने विषे पहेरावेलां ते बंने कुंमलो पोतानी दिव्य कांतिथी जाणे जंवूझीपनी अंदर रहेला वे सूर्यज होयनी ? एवा शोभवां लाग्यां. अर्हन्नक विगेरे श्रावको पण मल्लिकुमारीनां स्वरुपने जोइ पोतानी सुसाफरी सफल मानवा लाग्या. पढी नूपतिये रजा आपेली मल्लिकुमारी पोताना अंतःपुर प्रत्ये गइ. कुंजराजाए वेपारीयोना संतोषने माटे ते वखते पोताना देशमां तेमनुं दाण साफ करयुं. पढी सर्वे वेपारीयोए पोतानुं करीआणुं बहु लाजथी वेची दस्तुरत परदेशनुं योग्य करीआणुं खरीद करयुं. जूदी जूदी जातनी वस्तुनथी अने वासणोथी गामानुं नरी तेथो समुझे कांठे आव्या. त्यां इष्टलाजथी हय पामेला तेनुं सर्व माल वहाणमां नरीने अनुकुल पवनथी पोतानी नगरी तरफ जवाने विदाय अया. अनुक्रमे ते वणिक पुत्रो थोमा वखतमां चंपानगरी प्रत्ये आव्या. त्यां तेमणे दर्याथी पोतानी सर्व वस्तुन वहाणमांथी उतारी ना-

खी. पढी अर्हन्नक विगेरे मुख्य श्रावको कुंमलादि योग्य जेट लइने राजानी सज्जामां गया. त्यां तेमणे चंड्हाय जूपतिने प्रणाम करी सर्व मनोहर वस्तुब अर्पण करी. पढी संतोष पामेला चंड्हाय जूपाले कुशल समाचार पूढीने कह्युं के, “ हे शेठे ! तमे कोइ स्थानके कांइ अपूर्व आश्चर्य जोयुं होय तो ते मने कहो ? ” राजाना आवा प्रश्नशी तेनुए कह्युं. “ स्वामिन् ! आपनी आइाशी अमे दीर्घकाल पर्यंत वहाणो वमे समुझनुं उल्लंघन करता अनुक्रमे मिथिला नगरीये पहोच्या. त्यां कुंजराजाने भलवा माटे सज्जामां गयेला अ-
मोए तेमनी रत्नरूप मल्लिकुमारी पुत्रीने दीठी. महाराज ! तेना समान त्रण जगतने विषे बीजा कोइनुं स्वरूप नथी एज अमे म्होहुं अपूर्व कौतुक दीतुं ठे. ” एढी पूर्वजवना संबंधशी उत्पन्न अयेला प्रेमशी उल्लसता स्नेहवाला चंड-
हाय राजाए मल्लिकुमारीनुं स्वरूप पूढ्युं, ते उपरशी तेमणे मल्लिकुमारीनुं यथार्थ स्वरूप वर्णव्युं. पढी हर्ष पामेला विवेकी राजाए गौरवताशी तेमनुं दा-
ण माफ करी सर्वे शेठेने रजा आपीने ए चंड्हाय राजाए पण पोतानुं पाणी ग्रहण मल्लिकुमारीनी साथे करवानी इहाशी एक चतुर दूतने जेट आपीने मिथिला नगरी प्रत्ये कुंजराजा पासे मोकढयो.^२

हवे निरंतर महालक्ष्मीना निरवद्य स्थानरूप वाणारसी नगरीने विषे शंखना सरखी उज्ज्वल कीर्तिवालो श्री शंखराजा राज्य करतो हतो. हवे ए कदा मिथिला नगरीमां श्री मल्लिकुमारीनां पेला अर्हन्नक श्रावके आपेलां वे दिव्य कुंमलो ज्ञागी गयां; तेथी कुंजराजाए चतुर सोनीयोने बोलावी ते बने कुंमलो तेमने सांधवा माटे आप्यां. सोनीयोए बहु उपायशी ते बने कुंमलोने सांधवा मार्यां; परंतु तेदेवताए आपेलां (दिव्य) होवाशी संधाणां नहि. ठेवट तेनु थाक्या; तेथी ते सर्वे सोनीयो कुंजराजा पासे जइने विनंती करवा लाग्या के, “ हे नरेश्वर ! अमे बहु यत्न कस्यो, पण आ कुंमलो संधातां नथी. जो आपनी आइा होय तो एमे तेनाज सरखां बीजां नवां कुंमलो बनावी आपी-
ये. ” सोनी लोकनां आवां वचन सांजली अग्निनी पेठे अत्यंत क्रोधातुर अये-
ला कुंजराजाए कह्युं. “ अरे जमो ! पोताना कार्यमां पण अकुशल एवा तमे सोनी शेढा ? के, जे एक सांधो करवाने पण समर्थ अया नहि. अरे मूर्खो ! माटे तमे म्हारो देश त्यजी बीजा दूर देशमां जाउ. ” शंखराजानी आवी

आज्ञाथी सर्वे सोनीयो पोतपोताना घरना सार सार उपकरणथी गामाउ जरी जयने लीधे तुरत मिथिला नगरीनी बहार निकली गया. अनुक्रमे तेने मिथिलापतिना देशने उल्लंघन करी हेमकुशलथी वाणारसी नगरीना उपवनने विषे आवी पहोच्या. पढी सर्वे सोनीयो पोतपोताना कुटुंब सहित गामाउने ते उद्यानमांज राखी जूपालने योग्य एवी जेटो साथे लइ हर्षपूर्वक शंखराजानी सज्जामां गया. त्यां तेजुए सर्व जेट शंखजूपतिनी आगल मूकीने तेने प्रणाम कख्या. शंखराजाए पण प्रसन्न दृष्टिथी तेजुना सामुं जोइ तेमने पोतानी नगरीप्रत्ये आववानुं, निवास स्थाननुं अने आ जीविकाविगेरेनुं कारण पूठयुं. पढी हर्षित मनवाला सोनीयोए, पोतानुं काशी नगरीमां आववुं थयुं त्यां सुधीनी सर्व वात निवेदन करी. ए उपरथी शंखजूपाल मल्लिकुमारीने विषे बहु आसक्त थयो. पढी उदार मनवाला ए राजाए हर्षथी सर्वे सोनीयोने रहेवा माटे पोतानी नगरीमां मनोहर घरो करावी आप्यां. त्यारबाद मल्लिकुमारीनी साथे लग्न करवाने उत्साहवंत थयेला ते अचल धैर्यवाला शंखजूपाले कोइ एक चतुर दूतने मिथिला नगरी प्रत्ये कुंजरराजा पासे मल्लिकुमारीनुं मागुं करवा मोकळयो.^३

जाणे पोताना देदीप्यमान स्थानोनी कांतिना मीषथी अमरावतीनी लहमीने पण हसती होयनी ? एवी उत्तम गुणवाली कुणाल नामे नगरी ठे. त्यां सुवर्ण समान देदीप्यमान कांतिवालो रुक्मी नामे राजा राज्य करतो इतो. तेने शीलरूप सौजाग्यने धारण करनारी धारिणी नामे स्त्री हती. तेजुने पोताना माता पिताना चित्तरूप सरोवरने विषे राजहंसी समान, उज्वल गुणवाली अने उत्तम रूपवाली सुवहुला नामे पुत्री हती. एक दिवस ते कन्यानो चार्तुमासिक नामे स्नानोत्सव (न्हावण करवाना उत्सवनो दिवस) आय्यो. ते दिवसे राजानी आज्ञाथी मालीये राजमार्गमां पंचवर्णनां मनोहर सुगंधीवालां पुष्पोथी स्वर्गना उद्यान समान एक म्होटो मंरुप वनाव्यो. तेनां मध्य जागने विषे सोनी लोकोए जूपतिना हुकमथी पंचरंगी चोखावमे नगरी आलेखीने तेनी मध्यमां सुवर्णनो एक अजुत वाजोठ मूकयो. त्यार पढी अलंकारोथी सुशोभित अंगवालो रुक्मीराजा, पट्टहस्ति उपर वेसीने ते मंरुपमां आय्यो अने तेणे ते वरवते पोतानी सुवहुला कन्याने त्यां बोलाववा माटे

सेवकोने आज्ञा करी. लोकोने जोवा योग्य शोभावाली सुबहुला पण सुखास-
नमां बेसी अनेक सखीयोनी साथे त्यां आवी. पढी ते राजकुमारीने मंरुप-
नी अंदर रहेला सुवर्णना बाजोठ नुपर बेसारीने रुक्मी राजाना अंतःपुरनी
स्त्रीयोए मांगलिक घमाना मंत्रित जलवमे अग्निषेक कस्यो. ते वखते कुलस्त्री-
यो मांगलिक धवलगीत गावा लागी. वार्जीत्रो वागवा लाग्यां. वृद्ध पुरुषो आ-
शिष आपवा लाग्या अने ब्राह्मणो हर्षथी वेदोच्चार करवा लाग्या. वली ते व-
खते बीजा आश्चर्यकारी बहु उत्सवो अवा लाग्या. पढी दिव्य वस्त्र तथा दिव्य
आभूषणोने धारण करी दूषणरहित अने पोताना चरणमां प्रणाम करती एवी
ते राजकुमारीने रुक्मी राजाए पोताना खोलामां बेसारी. आ वखते सुबहुला
कन्याना औदार्यथी सुशोभित एवा तथा उत्तम पुरुषोने वखाणवा योग्य र-
म्यपणावाला निरुपम रूपे करीने वली मंरुपनी अति मनोहर एवी विचित्र
रचनावमे करीने चारे तरफथी उत्सवसहित आवेला मनुष्योनां जोवाथी तथा
अत्यंत आनंद पामेला बंधुजनी बहु शोभाए करीने अने वागतां एवा महा वा-
जीत्रोना शब्दे करीने आकाशमां बहु गर्जना अवा लागी हती.

पढी हर्षथी उत्साहवंत हृदयवाला अने अत्यंत प्रसन्न थयेला रुक्मिरा-
जाए पोतानी आगल बेठेला मुख्य कंचुकीने कंश्क हास्ययुक्त मुख करीने
पूछ्युं के, “ तुं निरंतर दूतसंबंधी कार्यने माटे अनेक राज्योने विषे गयो ठे
तो ते कोइ स्थानके आवो मज्जनोत्सव दीगो होय तो कहे ? ” राजाना आवा
आदेशथी कंचुकीये पोताना मस्तकने विषे हाथ जोम्नीने कह्युं. “ हे नाथ !
एक दिवस हुं आपनी आज्ञाथी मिथिला नगरीप्रत्ये गयो हतो. त्यां में कुंज-
राजाना घरने विषे तेमनी पुत्री श्रीमल्लिकुमारीनो आथी सोगुणो मज्जनो-
त्सव जोयो हतो. ” कंचुकीनां मुखथी श्रीमल्लिकुमारीनुं नाम सांजलतांज रु-
क्मीराजा तेने विषे आसक्त थयो, तेथी तेणे कंचुकीने श्रीमल्लिकुमारीना
गुणोनुं वर्णन करवानुं कह्युं. कंचुकीये तेम करवाथी तो ते रुक्मीराजा म-
ल्लिकुमारीने विषे बहु आसक्त थयो. पढी श्रीमल्लिकुमारीनो पाणीग्रहण क-
रवाने माटे बहु रागवंत थिने तेणे पण एक वाचाल दूतने मिथिला नगरी
प्रत्ये कुंजराजा पासे मल्लिकुमारीनुं मागुं करवा माटे मोकड्यो. ४

हवे कुरुदेशने विषे लक्ष्मीने क्रीडा करवाना कमलरूप, वेपारीजनोथी-

पूर्ण अने ऊरता मदवाला हाथीनी पेठे दान आपवामां प्रवीण एवं गजपुर नामे नगर ठे. ते नगरमां शत्रुने अति दीन बनावनारो अदीनशत्रु नामनो राजा बलिराजाने बंधन करवामां प्रविण एवा कृष्णनी पेठे उत्कृष्ट संपत्ति-वालुं राज्य करतो हतो.

आ वखते श्रेष्ठ एवी मिथिला नगरीने विषे श्री कुंजरानो पुत्र जे मल्लिकुमारीनो न्हानो जाइ अतो हतो ते मल्लदिनवरकुमार उत्कृष्टपणे वर्ततो हतो. एक दिवस ते राजकुमारे चित्रशाला बनाववा माटे अद्भुत चिताराने पोताना सेवको मोकलीने बोलाव्या. पढी तुरत आवेला ए चिताराने मल्लदिनवर कुमारे चित्रशालाना जूदा जूदा जागो चितरवा माटे सोंप्या. सर्वे चिताराने, पोतपोताने सोंपेला चित्रशालाना जागोने सुवर्णनी सूक्ष्म रेखावाला मनोहर स्वरूपशी चितरवा लाग्या. तेनुमां कोइ एक चितारानो युवान पुत्र देवताशी प्राप्त अयेला वरदानने लीधे चित्रकलामां एवो प्रवीण हतो. के, ते कोइ पण स्त्री विगेरेना घोडा अंगने जोइने सर्व मूर्ति चितरी शकतो हतो. एक दिवस ते चिताराना पुत्रे, पद्मदानी अंदर रहेली श्री मल्लिकुमारीनो माणिक्य रत्नना सरखो सुशोभित एवो पगनो अंगुठो दीगो. पढी तेणे पगना अंगुठाने जोवा उपरशी तुरत श्री मल्लिकुमारीनुं अद्भुत रूप यथार्थपणे उत्तम रंगोशी चितरचुं. पढी चिताराने सर्व चित्रशालाने चितरीने हर्षशी मल्लदिनवर कुमारने जोहेर करचुं. राजकुमारे पण ते जोवाशी प्रसन्न अइने तेनुने बहु इव्य आपी संतोष पमाम्या.

एक दिवस मल्लदिनवर कुमार प्रातः कृत्य करी वस्त्रान्मूषणने धारण करवा पूर्वक पोतानी धावमाता अने प्राणप्रियानी साथे चित्रशालामां आव्यो. त्यां तेणे वाव्य, कूवा, सरोवर, समुद्र, पर्वत, नगर, हाथी, घोडा, वन, म्होटी सेना, रथ, पद्म, अने स्त्री पुरुषांनां जोडलां, इत्यादि नेत्रने आश्चर्य करनारां अनेक चित्रो जोतां जोतां दूरशी श्रीमल्लिकुमारीना चित्ररूपने जोयुं. ते ते रंगना योगशी खेरखर मल्लिकुमारीना समान ते चित्रने जोइने मल्लदिनवर कुमारने ते वखते “ आ मल्लिकुमारी पोते उज्जी ठे ” एम आंति अइ. राजकुमार लज्जाने लीधे तुरत पावो वळ्यो एटले प्रेमपूर्वक धावमाताये मधुर वचनशी कहुं. “ हे वत्स ! जेम कायर साणस जयने लीधे रणजमिने जोइ दूरशी नासी

જાય છે તેમ તું પણ આ ચિત્રશાળાને પરિપૂર્ણ જોયા વિના કેમ પાઠો વલી જાય છે ?” રાજકુમારે કહ્યું. “ હે માત ! દેવ અને ગુરુની પેઠે પૂજવા યોગ્ય શ્રી મલ્લિકુમારી નામની મ્હારી મ્હોટી બ્હેન પોતે આગલ નન્ની છે, તો હું નિર્લજ્જ થઈ તેમની આગલ આ મ્હારી પ્રાણપ્રિયા સહિત શી રીતે જઈ શકું ?” આમ રાજકુમારે કહ્યું એટલે ધાવમાતાએ હસીને તેને કહ્યું. “ હે નિર્મલ બુદ્ધિવાલા પુત્ર ! એ શ્રી મલ્લિકુમારી પોતે નથી; પરંતુ ચિત્રકારોએ ચિતરેલું તેનું અપૂર્વ રૂપ છે. ” ધાવમાતાનાં આવાં વચન સાંજલી કોપથી આકુલ વ્યાકુલ થયેલા રાજકુમારે કહ્યું. “ જે જમ્બુપુરુષે આ ઠેકાણે દેવ તથા ગુરુરૂપ મ્હારી મ્હોટી બ્હેનનું આવું સુરતલીલાની આકૃતી યોગ્ય સ્વરૂપ ચિતર્યું છે તે હુષ્ટ બુદ્ધિવાલા ચિત્રકાર નપર નિશ્ચે યમરાજાએ પોતેજ કટાક્ષ કર્યો છે. ” પછી ક્રોધાતુર થયેલા તે રાજપુત્રે પોતાના સેવકોને આજ્ઞા કરી કે, “ જેણે આવું રૂપ ચિતર્યું છે તે ચિતારાને તુરત મારી નાખો. ” રાજકુમારની આવી આજ્ઞાથી રાજસેવકોએ તત્કાલ તે ચિતારાના પુત્રને પકડ્યો અને કંપતા શરીરવાલા તેને વધ કરવા માટે તેનું વધસ્થાનકે લઈ ગયા. આ વાત સર્વે ચિતારાનું સાંજલી; તેથી તેનું એકઠા થઈ વધસ્થાનકે ગયા. ત્યાં તેનું રાજસેવકોને બહુ હ્રદય આપી ક્ષણમાત્ર અટકાવ્યા. પછી તેનું તુરત રાજકુમારની પાસે આવી શ્રેષ્ઠ નજરાણા મૂકી, ઉત્તમ આશિષોથી વૃદ્ધિ પમાડી અને હાથ જોમીને મધુર વાણીથી કહ્યું. “ હે નાથ ! જે ચિતારાએ શ્રી મલ્લિકુમારીનું સ્વરૂપ ચિતર્યું છે, તેને દેવતાએ વરદાન આપેલું છે, જેથી એ ચિતારો જેનું થોમું પણ રૂપ દેખે તેનું ચિન્હ અને લક્ષણયુક્ત સર્વ રૂપ ચિતરી શકે છે. મહારાજ ! એ ચિતારાએ પરુદાની અંદર ઝપ્પેલા શ્રી મલ્લિકુમારીના પગનો અંગુઠો ઢીઠો હતો, માટે તેણે સ્વજ્ઞાવથીજ તેમનું યથાર્થ સ્વરૂપ ચિતરેલું છે. હે દેવ ! આપે તેને વધ કરવાનો દંડ આપેલો છે તે મૂકી દઈ બીજો દંડ કરવો જોઈએ. કારણ અમે આપના પ્રસાદથી તેની ચિત્રકલાથીજ જીવિએ ઢીએ. ” ચિતારાનાં આવાં કોમલ વચનથી કાંઈક શાંત થયેલા રાજકુમારે મલ્લિકુમારીનું સ્વરૂપ ચિતરનાર ચિતારાના ફક્ત જમણા હાથનો અંગુઠો કપાવીને તેને પોતાના દેશમાંથી કાઢી મૂક્યો, તેથી તે ચિતારાનો પુત્ર પણ પોતાનો નવીન જન્મ માનતો ઠતો ઘરની સાર સાર વસ્તુને લઈ કુટુંબ સહિત તુરત ચાલી

निकल्यो. अनुक्रमे श्रोता दिवसमां ते श्री गजपुर प्रत्ये आवी पहोच्यो. पढी फलनी इच्छावाला ते चिताराए पोताना मावा हाथना अंगुठाथी श्री मल्लिकुमारीना उत्तम स्वरूपवालो चित्रपट चितस्थो. तयारबाद ते चित्रपटने लई चित्रकार गुप्त रीते राजसज्जामां गयो. त्यां तेणे योग्य जेट मूकी जूपतिने प्रणाम कस्यो. अदीनशत्रु राजाए पण तेने जन्मस्थान अने आववा विगेरेनुं कारण पूछ्युं, ते उपरथी ए चिताराए मूलथी आरंजीने पोतानुं सर्व वृत्तांत कह्युं. आ वखते मल्लिकुमारीनुं सुखकारी नाम सांजलवाथी अदीनशत्रु राजा, ते राजपुत्री उपर अति राग धारण करवा लाग्यो; तेथी तेणे चिताराने श्री मल्लिकुमारीनी रूप गुण विगेरेनी सर्व वात पूढी. आ अवसरे चिताराये श्री मल्लिकुमारीनो पट प्रगट करीने जूपतिनां हाथमां आप्यो; तेथी अदीनशत्रु महाराजा श्री मल्लिकुमारीनां रूपने जोइ विस्मय पामीने कहेवा लाग्यो के, “ हे महाजाग ! ते आ शुं विद्याधरीनुं स्वरूप चितरयुं ठे के किन्नरीनुं ? अथवा तो कोइ देवीनुं ? खरे लोकमां आवुं स्वरूप कोइ मनुष्यस्त्रीनुं तो नथीज !!! ” राजानां आवां वचनथी चिताराए कह्युं. “ हे राजन् ! में आ श्री मल्लिकुमारीनी फक्त आकृति चितरेली ठे. कारण तेनुं खरुं स्वरूपतो कोइथी चितरी शकाय तेम नथी. ” चित्रकारनां आवां वचनथी अत्यंत प्रसन्न अयेला अदीनशत्रु राजाए पोताना मनमां वारंवार प्रशंसा करता मल्लिकुमारीनुं स्वरूप बहुवार जोयुं. पढी तेणे चित्रकारने प्रीतिदानथी संतोष पमामी अने रहेवा माटे योग्य घर करावी आपीने पोताना नगरमां राख्यो. तयार पढी ते राजाए पण मल्लिकुमारीनी साथे पाणीगृहण करवानी इच्छाथी एक चतुरदूतने ऊट मिथिला नगरी प्रत्ये कुंजरराजा पास मल्लिकुमारीनुं मागुं करवा मोकल्यो.”

हवे पंचाल देशमां कांपील्यपुर नगरने विषे जितशत्रु नामे राजा राज्य करतो हतो. तेने बहु सौजाग्यथी देदीप्यमान अने श्रेष्ठ गुणवाली धारणी विगेरे हजारो स्त्रीयो हती. आ वखते दिव्य संपत्तिथी श्रेष्ठ एवी मिथिला नगरीने विषे मनुष्योने वहाली कोइ एक परिव्राजिका रहेती हती. ते हमेशां मनुष्योनी आगल पोताना पवित्र धर्मनुं स्थापन करती राजाना अने प्रधान विगेरेनां मुख्य घरोने विषे फरती हती. एक दिवस दंरुमंरुलने धारण करनारी ते परिव्राजिका, ज्यां पोतानी सखियोनी साथे श्रीमल्लिकुमारी

સુખે બેઠી હતી ત્યાં તેના ઘરપ્રત્યે આવી અને ત્યાં તે કમંમલમાં રહેલાં જલ-
 શ્રી પૃથ્વીને ઠાંટી તે ઉપર પોતાનું દર્જાસિન નાખીને તત્કાલ બેઠી અને જેમ
 લોકોની આગલ પોતાના ધર્મને નિવેદન કરતી હતી તેમ શ્રીમલ્લિકુમારીની
 આગલ પણ તે પરિવાજિકા આદરપૂર્વક પોતાનો ધર્મોપદેશ કહેવા લાગી. આ
 વચ્ચે ત્રણ જ્ઞાનને ધારણ કરનારી મલ્લિકુમારીયે તેને પૂછ્યું. “હે સુજ્ઞા-
 ને ! તું કહે જોઈ, સ્વર્ગાદિ સુખઆપનારો કયો ધર્મ લોકમાં કહેવાય છે ?”
 મૂઠાત્મા પરિવાજિકાએ કહ્યું. “પવિત્રતારૂપ મૂલવાલો, શ્રેષ્ઠ યુક્તિવાલો, દા-
 નાદિગુણોને જ્ઞાના આપનારો અને સ્થાપનાને યોગ્ય એવો અમારો જ ધર્મ સ્વ-
 ર્ગાદિ સુખ આપનારો છે. જેમ કોઈ મલિન વસ્તુને મૃતિકાનું લેપન કરીને પ-
 ઠી ધોઈ નાખીયે તો તે નિર્મલ થાય છે તેમ સ્નાનાદિ શૌચથી પાપરૂપ કા-
 દવનો સમૂહ ધોવાઈ જવાને લીધે જીવ નિર્મલ થાય છે.” મલ્લિકુમારયે કહ્યું.
 “હે શુભે ! કાંઈ મ્હારું વચન સાંજલ. રુધીરથી ચરમાયેલાં મલિન વસ્ત્રને ફ-
 રી રુધીરથી જ ધોઈયે તો તે શીરીતે ઝળ્ઝળ થાય ? એમ હિંસાદિકૃત્યથી મલિ-
 ન થયેલો જીવ, જલ વિગેરેના સ્નાનથી શીરીતે પવિત્ર થાય ? ઝલટો તે સા-
 વધ યોગથી વધારે મલિન થાય છે.” શ્રીમલ્લિકુમારીનાં આવાં યુક્તિવાલાં
 વચન સાંજલીને પરિવાજિકા તુરત મૌન થઈ ગઈ, તેથી તે કાંઈ પણ બોલવા-
 ને સમર્થ થઈ નહિ. પઠી મલ્લિકુમારીની ચતુર સચ્ચીયોએ પરસ્પર સુખમરમી-
 ને પેલી નીચું મુખઘાલીને રહેલી પરિવાજિકાને ધિક્કાર કરતા કહ્યું. “અરે
 જમ ! મૂર્તિવંત સરસ્વતીના સરચ્ચી અમારી સ્વામિનીની સાથે વાદ કરવામાં
 તું કેમ સમર્થ થા ? આમ રાજકુમારીની સચ્ચીયોએ પરસ્પર બહુ હાસ્ય કર્યું;
 તેથી લજ્જાવંત થયેલી પરિવાજિકા તુરત ત્યાંથી બહાર ચાલી ગઈ. વલી તે
 જમહદયવાલી પરિવાજિકા, શ્રીમલ્લિકુમારી ઉપર દ્વેષ ધારણ કરતી હતી
 પોતાના મનમાં વિચાર કરવા લાગી કે, “પોતાના જ્ઞાનથી બહુ ગર્વ ધારતી એ
 રાજકુમારીયે મ્હારી મજકરી કરી છે. તો હવે હું તેનો શીરીતે બદલો વાલું ?”
 આમ તે વિચાર કરતી પોતાના ચિત્તમાં બહુ રોષ પામી. પઠી તે પરિવાજિકા
 પોતાના પરિવાર સહિત મિથિલા નગરીથી ચાલી નીકળી અને પૃથ્વી ઉપર જમતી
 જમતી કાંપીલ્યપુર નગરે આવી પહોંચી. પાપમાં પ્રીતિવાલી અને વીજા મનુ-
 પ્યોને આનંદ પમાડવામાં તત્પર એવી તે કેટલેક દિવસે જિતશત્રુ રાજાના

મંદીરપ્રત્યે ગઈ. ત્યાં પોતાની હજારો સ્ત્રીયો સહિત નૃપતિયે તેનો સત્કાર કર્યો. એટલે તે હર્ષથી વિધિપૂર્વક પોતાના આસન્ન નપર બેઠી. પઠી જિતશત્રુરાજા-એ તેને મધુર વચનથી સંતોષ પમાડીને પૂછ્યું કે, “ હે આર્યે ! તમે નિરંતર રાજકુલ પ્રત્યે ફરોડો, તો આજે મ્હારી આગલ સત્ય કહો કે, આવી રૂપસંપત્તિથી વચાણવા યોગ કયા કયા રાજાનાં અંતઃપુરો છે ? ” રાજાનાં આવાં વચન સાંજલીને કાંઈક હાસ્ય કરી ગર્વ સહીત પરિવ્રાજિકાએ કહ્યું. “ હે નૃપતિ ! સ્વરેશ્વર તમે કૂવાના દેમકા સમાન દેખાનું છો. સાંજલો.

કોઈ એક કૂવામાં રહેનારો દેમકો પોતાના સ્થાનને અગાધપણાથી નિરંતર બહુ મ્હોટું માનતો હતો. એવામાં કોઈ એક સમુદ્રનો દેમકો તે કૂવાના કાંઠા નપર આવ્યો એટલે કૂવાના દેમકે તેને હર્ષથી ઝટ પૂછ્યું કે, “ હે મિત્ર તું ક્યાંથી આવ્યો ? ” તેણે ઉત્તર આપ્યો. “ મહાસમુદ્રથી. ” કૂવાને દેમકે ફરી પૂછ્યું “ હે જ્ઞાઈ ! તે સમુદ્ર કેટલો મ્હોટો છે, તે તું મને ઝટ કહે ? ” સમુદ્રના દેમકાએ “ એ બહુ મ્હોટો છે. ” એમ કહ્યું એટલે કૂવાના દેમકાએ પોતાના પગવતી પાણીમાં એક લીટી દોરીને કહ્યું. “ હે જ્ઞાઈ ! તે મહાસમુદ્રું આવડો મ્હોટો છે ? ” સમુદ્રના દેમકાએ કહ્યું. “ એથી પણ બહુ મ્હોટો છે. ” સમુદ્રના દેમકાનાં આવાં વચન સાંજલી કૂવાનો દેમકો બહુ ક્રોધ કરીને તે કૂવાના એક કાંઠા નપરથી વીજા કાંઠા નપર જઈને બોલ્યો. “ હે ડુર્ડર ! કહે શું એ આવડો મ્હોટો છે ? ” સમુદ્રના દેમકાએ ફરી કહ્યું. “ અરે ! તરંગોને સાલાવાલો, વાણીથી ન વર્ણવિ શકાય તેવો અને આ ત્હારા કૂવાથી પણ વધુ મ્હોટો છે. ” કૂવાના દેમકાએ બહુ ક્રોધ કરીને કહ્યું. “ અરે ડુષ્ટ નિર્લજ્જ તું મિથ્યા જ્ઞા માટે બોલે છે ? આ મ્હારા કૂવાથી વીજું કાંઈ પણ મ્હોટું નથી.

(પરિવ્રાજિકા જિતશત્રુરાજાને કહે છે કે,) હે રાજન્ ! એમ તમે પણ વીજા રાજાનું અત્યંત રૂપવાલી અને પ્રેમવાલી બ્હેન પુત્રીયોને જોયા વિના પણ અન્નિમાનને લીધેજ પોતાના સામાન્ય રૂપવાલા અંતઃપુરનેજ વચાણવા કરો છો. હે મહારાજ ! સાંજલો. હવણાં મિથિલાનગરીને વિષે શ્રી કુંજરાજાની પ્રખ્યાત એવી મલ્લિકુમારી નામે પુત્રી છે. હે પૃથ્વીનાથ ! એનાં અંગની મનોહરતા આગલ આ તમારી સેંકડો સ્ત્રીયોની રમ્યતા કેવલ સુવર્ણ આગલ માટીના ઢેકાની નમાન દેગ્વાય છે. ” વળી તે પરિવ્રાજિકાએ પોતાના મનમાં “ એ મલ્લિક

કુમારીને શોકયના હુઃખમાં નાણું. ” એવો વિચાર કરીને ઇર્ષ્યાથી જિતશત્રુરાજા પાસે તેના બહુ વચાણ કહ્યાં. પઠી જૂપતિયે સત્કાર કરીને તે પરિવારજિ-
કાને રજા આપી; તેથી તે પોતાની કાર્યસિદ્ધિ માનતી થતી ત્યાંથી ચાલી ગઈ. જિતશત્રુરાજાએ પણ મલ્હિકુમારીની સાથે પાણીગૃહણ કરવાની ઇચ્છાથી એક
ચતુર દૂતને શ્રી મિથિલા નગરી પ્રત્યે કુંજરાજા પાસે મલ્હિકુમારીનું માર્ગું
કરવા મોકલ્યો.^૬

જેમ તીર્થકરના સમવસરવાથી દૈવી પ્રજાવને લીધે નિધાનમાં એકજ દિ-
વસે અત્યંત પ્રીય એવી ઠ રુતુનાં ફલાદિકની સંપત્તિ પ્રાપ્ત થાય છે તેમ પોતાના
સ્વજનોની સાથે તે ઠએ દૂતો રથમાં બેસીને દૈવના યોગથી એકજ દિવસે શ્રી
મિથિલા નગરીના નિધાનને વિષે આવી પહોંચ્યા.

॥ ઇતિ શ્રી મલ્હિનાથજ્ઞાને ષટ્દૂતાગમો નામ દ્વિતીયઃ સર્ગઃ ॥

પઠી નિધાનને વિષે પોતપોતાના રથ વિગેરે પરિવારને મૂકી ઠએ દૂતો
મિથિલા નગરીમાં આવીને એકીજ વચ્ચે શ્રી કુંજરાજાના દ્વાર પાસે નિજા
રથા. જૂપતિની આજ્ઞાથી પ્રતિહારી તેણે સન્નામાં લાવ્યો એટલે તે ઠએ દૂતોએ
હાથ જોમીને રાજતેજથી દેદીપ્યમાન એવા કુંજરાજાને પ્રણામ કહ્યા અને મલ્હિ-
કુમારીની યાચનારૂપ પોતપોતાના રાજાના સંદેશા શ્રી કુંજરાજાને એકીજ વચ્ચે
કહ્યા. પઠી કુંજરાજાએ “આ મ્હારી કન્યા કોને આપું અને કોને ન આપું?” એવા
વિચારથી ક્રોધાતુર થઈને તે સર્વે દૂતોને કહ્યું કે, “વિવેકરૂપ રત્ન વિનાના
તમારા ઠએ રાજાનું યાચના કેવલ હાસ્યરૂપ છે, માટે હું મ્હારી પુત્રી
મલ્હિકુમારીને તેનું માંના કોશની સાથે પરણાવવાનો નથી.” આ પ્રમાણે
કુંજરાજાએ તે સર્વે દૂતોને અપમાન પમાડી પોતાની નગરીથી કાઢી મૂક્યા;
તેથી તે સર્વે નિઃસાહ રહિત થઈને તુરત પોતપોતાને નિતારે આવ્યા. ત્યાંથી તેણે
થોડા દિવસમાં પાઠા પોતપોતાના રાજાનું પાસે આવીને પોતાનું અપમાન
તથા મલ્હિકુમારીના વિવાદની કહેલી ના એ સર્વ સમાચાર તેમને કહ્યા. પઠી
ક્રોધાતુર થયેલા તે ઠએ રાજાનું પરસ્પર એક વીજાને દૂત મોકલીને કહેવરા-
વ્યું કે, “હે જૂપતિયો ! સામ્રાજ્યપદને જોગવનારો અને બલીષ્ટ એવો કુંજરાજા
આપણી મશ્કરી કરે છે, તો આપણા બલીષ્ટપણને ધિક્કાર છે, નિશ્ચે આપણે

सर्वे एकठा थइने तेने आपणा स्वाधिन करवो जाइए, माटे सौ एकठा थइ कुं-
जराजा नपर चमाइ करो. " आ प्रमाणे सर्वे राजानु निश्चय करीने पोतपो-
ताना सैन्यनी तैयारी करवा लाग्या. पढी घोर वार्जात्रोना शब्दथी आकाशने
जर्जरीत करता ठताते ठ राजानुए पट्टहस्ति नपर बेसी पोतपोताना नगरथी
जुज दिवसे प्रयाण करयुं. पढी ठरावेला संकेत स्थले ते ठए राजानु जाणे
नगान्नाइनुज होयनी ? एम एकठा थइने परस्पर एक बीजा नपर निःकृत्रिम
एवा स्नेहनी वृद्धि करवा लाग्या. पढी सर्व सैन्यने एकठुं करी ठए राजानुए अ-
ति वेगथी मिथिलादेश प्रत्ये प्रयाण करयुं.

हवे मिथिला देशनी अंदर फरता एवा कुंजराजाना अनुचरोए राज्यज-
क्तिथी पोताना नूपतिनी पासे आवीने विनंती करी के, " हे स्वामिन् ! सांजलो.
जाणे समुझना कछ्छोल होयनी ? एवा पोताना म्होटा सैन्यथी पृथ्वीने चारे
तरफथी आक्रमण करता ठ देशना महा बलवंत राजानु हवणां तमारी साथे
युद्ध करवाने अहिं आवे ठे. " सेवकोनां आवां वचन सांजलीने पोताना जुज-
बलथी गर्वित अने मननी अंदर अत्यंत कोप पामेला कुंजराजाए तुरत पोताना
मेवकोनी पासे युद्धनो पट्टह वगमाव्यो. पढी महाशक्तिवालो कुंजराजा युद्धनी
सर्व सामग्री तैयार करीने चाढ्यो अने मिथिला नगरीना सिमाने आवीने
उज्जो रह्यो. ठ राजानुनुं सैन्य पण तुरत कुंजराजाना सैन्यनी पासे आवीने
उज्जुं रह्युं. त्यां ते राजानुए पोतपोतानी म्होटाइथी कोइ पण रीते संधी करी
नहि; तेथी धीर पुरुषो तुरत तैयार थइने रणभूमिमां आवीने उज्जा रह्या. क-
वचधारी दुर्द्धर एवा सर्वे राजानु पण सवारमां म्होटा सैन्यनी साथे युद्धभूमि-
मां आव्या. पढी जेम नूख्यो माणस जोजन करवामां प्रवृत्त आय तेम सेना-
नी अग्रज्जागमां रहेला सूरवीर पुरुषोए खड्ग अने बाणोथी युद्ध चलाव्युं. आ
वगवते अल्पसैन्यने लीधे रणसंग्राममां टकी शकवाने असमर्थ तथा अवसर-
नो जाण कुंजराजा पाठो वलीने तुरत पोतानी नगरी प्रत्ये आवतो रह्यो. आ
म कुंजराजा नासी आवीने मिथिला नगरीना किछ्छामां जराइ पेठो एट्टे
पेठा ठए राजानुए तेनी पाठल आवीने मिथिलानगरीने घेरो घाढ्यो. बहु शे
जुजनी सेनावमे चारे तरफथी घेरायली मिथिलानगरीने जोइ नगरवासीजन
बहु आकुलव्याकुल थवा लाग्या. तेमज बहु शत्रुजुजथी घेरायला कुंजराजए पण

પોતાની નગરીના રક્ષણ માટે બહુ ડુંસહ ઉપાયો રચ્યા. પઠી કિલ્લાના કાંગરાને વિષે બહુ સુન્નટોને રાખી ચિંતાથી આકુલવ્યાકુલ થયેલો કુંજરાજા સન્નામાં આવીને બેઠો. આ અવસરે સહિયોની સાથે મલ્લિકુમારી, પોતાના પિતાના ચરણને નમન કરવા માટે સન્નામાં આવી. ત્યાં તેણે પિતાના ચરણમાં પ્રણામ કર્યા; પરંતુ વ્યાકુલ ચિત્તવાલા પિતાએ તેને પ્રેમદૃષ્ટિથી જોઈ નહિ તેમ મધુરવાણથી બોલાવી પણ નહિ. પઠી જ્ઞાનાતિશયને લીધે પિતાના મનના સંતાપને જાણી મલ્લિકુમારીયે ગૌરવપૂર્વક કોમલ વચનથી પિતાને કહ્યું. “હે તાત ! તમારે એવી કાંઈ ચિંતા નથી, બતા તમારું ચિત્ત આમ કેમ બહુ સંતાપ પામે છે જે તમે પૂર્વની પેઠે સ્નેહદૃષ્ટિથી મ્હારા સામું જોતા નથી તેમ મૌનની પેઠે પ્રેમ વચનથી બોલાવતા પણ નથી ? તમારા મનમાં શી ચિંતા છે, જે હોય તે મને કહો ?” કુંજરાજાએ આવાં વચન સાંજલી નેત્ર ઉઘામીને જોયું તો પોતાની આગલ ઝંજેલી શ્રી મલ્લિકુમારીને દીઠી. પઠી તેમણે બહુ સ્નેહથી સ્તુત્કાર કરીને કહ્યું. “પોતાના વંશરૂપ સમુદ્ધને ઉદ્ધાસ આપવામાં ચંડજ્યોત્સ્ના સમાન અને હર્ષ આપનારી હે વત્સે ! ઠ શત્રુનના સૈન્યથી ઘેરાઈ રહેલી આપણી મિથિલાપુરીને તું શું નથી જાણતી ? હે વત્સે ! પ્રબલ શત્રુનું મ્હારી સર્વ સેનાનો નાશ કરી નાખ્યો છે; માટે હવે મ્હારે શું કરવું ? તેની મને બહુ ચિંતા થાય છે અને તેજ ચિંતાના કારણથી અહિં આવેલી તને હું જાણી શક્યો નહિ.”

પિતાનાં આવાં વચન સાંજલી વિશ્વમાં વિખ્યાત ગુણવાલી મલ્લિકુમારીયે કહ્યું. “હે તાત ! તમે બીકણ પુરુષનો યોગ્ય એવી ચિતારૂપ ચિંતા ત્યજી દો અને શત્રુનની સાથે સંધી કરનારી મ્હારી વાણી સાંજલો. હે તાત ! તમે અકેકા રાજા પાસે ગુપ્ત દૂત મોકલાવીને મધુર વચનથી એમ કહેવરાવો કે, “હે નૃપ ! રાત્રીને વચ્ચે તમારે એકલાએજ કોઈને કહ્યા વિના કિલ્લાના નાલાને રસ્તે થઈને નગરીમાં આવવું. કારણ તમે ગુણોદય કરીને મલ્લિકુમારીને યોગ્ય થો, માટે હું તમારીજ સાથે તેનો વિવાહ કરીશ.” (શ્રી મલ્લિકુમારી પોતાના પિતાને કહે છે કે,) હે તાત ! આવા સમાચારથી તે ઠાણ રાજાનું અહિં બોલાવીને તેમને આપણા અશોકવનનાં દેદીપ્યમાન મોહગૃહના મધ્યજાગના ઠ ગૃહોને વિષે એક બીજા ન જાણે તેવી રીતે રાખો. હે તાત ! વલી આપે નગરીના દરવાજા બંધ રાખીને સજ્જ થઈને રહેવું. પઠી જે થવાનું હશે તે થશે.”

પઠી કુંજરાજાએ પુત્રીનાં વચનરૂપ અમૃતથી સંતોષ પામીને તુરત સર્વે તે પ્રમાણે કર્યું. કારણ એવો કયો પુરુષ હોય કે, પોતાના હિતને વિષે વિલંબ કરે ? અર્થાત્ કોઈ ન કરે. પઠી જાણે સાક્ષાત્ સરસ્વતીજ હોયની ? એમ લોકોને ત્રાંતિ પમાડતી શ્રી મલ્લિકુમારી, સખીયો સહિત પિતાની આજ્ઞાથી પોતાના મંદિરપ્રત્યે ગઈ. પેલા ઢાંચે રાજાનું પણ દૂતનાં વચનથી રાત્રીયે અશોક-વનની અંદરનાં દિવ્ય મોહગૃહપ્રત્યે આવીને “ નિશ્ચે અમે સવારે મલ્લિકુમારીને પરણિશું. ” એવા વીચારથી પોતપોતાના ગૃહોને વિષે પલંગમાં સૂતા. અહો ! રાગી પુરુષોની સ્થિતિ આવીજ હોય છે. “ જ્યારે મંગલમય એવો દિનમણિ (સૂર્ય) નદય પામશે ત્યારે અમે પૂર્વના પુણ્યથી સુખકારી એવો મલ્લિકુમારીનો પાણિગૃહણ કરીને સર્વ જૂપતિયોથી અધિક ગુણવાળા થઈશું. ” એમ તે ઢાંચે રાજાનું પોતપોતાના ચિત્તની અંદર વિચાર કરતા તે રાત્રી મહા કષ્ટથી નિવૃત્ત કરી.

॥ઈતિ શ્રી મલ્લિકુમારનાધિકારે ષટ્પૂર્વમિત્રનૃપાગમોનામ તૃતીયસર્ગઃ ॥

પઠી દેદીપ્યમાન કાંતિવાળો સૂર્ય, નદયાચલ પર્વત ઉપર નદય પામ્યો એટલે તે સર્વે રાજાનું આજ્ઞાનું સાથે દશે દિશાનું પ્રફુલ્લિત થવા લાગી. આ વચ્ચે એક તરફ મિથિલા નગરીની બહાર રહેલું રાજમંડલ પોતપોતાના રાજાને ન જોવાથી નિસ્તેજ બનવા લાગ્યું તો બીજી તરફ શ્રી મલ્લિકુમારીના મોહગૃહમાં રહેલું તે ઢાંચે રાજાનું મંડલ, પોતાનાં નૃકુષ્ટ નૃત્સાહથી દેદીપ્યમાન દેખાવા લાગ્યું. જો કે તે ઢાંચે રાજાનું ગૃહોના બારણાં બંધ હતાં તો પણ સૂર્યની કાંતિ રત્નની જાલીયોના ઢિંઢના સમૂહને લીધે તે ગૃહોની અંદર વધુ પ્રકાશ કરતી હતી. પઠી તે ઢાંચે રાજાનું પોતપોતાની શય્યામાંથી ઊઠી મણિજન્મિત્ર જૂમિ ઉપર ધીમે ધીમે ચાલતા હતા એવામાં તેનું જાલિની અંદરથી આવતા દિવ્ય તેજના સમૂહથી સુશોભિત અને મધ્યગૃહની વચમાં રહેલી શ્રી મલ્લિકુમારીની પેલી સુવર્ણપ્રતિમા દીઠી. પુણ્યરૂપ લાવણ્યથી પરિપૂર્ણ દેવાંગનાનું સમાન સૌન્દર્યવાળી અને દેદીપ્યમાન કાંતિવાળી સુવર્ણમય પ્રતિમાને પ્રફુલ્લિત નેત્રથી જોતા એવા તે સર્વે જન રાજાનું ચેરેરે શ્રી મલ્લિકુમારીજ માનવા લાગ્યા. વલી તેનું સુવર્ણની પ્રતિમારૂપ મલ્લિકુમારીની અત્યંત આશ્ચર્યકારી કાંતિ, રૂપ અને સૌન્દર્યથી મનમાં વધુ સંતોષ

पामता ठता तेना वारंवार वखाण करवा लाग्या. आ अवसरे त्रण ज्ञानने धारण करनारी अने बहु आनूषणोशी सुशोभित एवी मल्लिकुमारीये पोतानी सेंकनो सखीयोनी साथे त्यां आवीने सुवर्णनी प्रतिमाना मस्तकना ठीड नपर ठांकी राखेलुं कमल नपानी लीधुं एटले तेमांशी बहु दुर्गंध निकलवा लाग्यो. पढी सर्वे राजान, ते महा दुर्गंधशी आकुलव्याकुल अशने वारंवार पोतपोतानी नासिकाने ठांकवा लाग्या एटले श्री मल्लिकुमारीये नीचुं मुख राखीने बेसी रहेला ते ठए राजानने बोध पमामवा माटे निर्मल प्रेमने लीधे कह्युं. “हे नृपतियो ! प्रेमवशशी आ प्रतिमाने जोता एवा तमे, निश्चे विरक्त बुद्धिवाला अने ज्ञानोत्साहवाला केम देखानु ठो ?” राजानए कह्युं. “हे सुजने ! खरेखर एनो दुर्गंध अमे सहन करी सकतां नशी, माटे अमे मुख तथा नासिकाने ठांकीने बेठा ठीए.” मल्लिकुमारीये कह्युं. “अरे नृपालो ! जरा तत्त्वबुद्धिशी हृदयमां विचार करो तो खरा के, आ सुवर्णमय प्रतिमामां आवो दुर्गंध क्यांशी होय ? परंतु हे क्षितींशे ! में दररोज ज्ञोजन करती वखते बहुज रसवालो अन्ननो एक एक कोलीयो ए प्रतिमाना मुखमां नाख्यो ठे. अहो ! ए एकठा अयेला अन्नना कोलीयानो महा दुःसह गंध उत्पन्न अयो के, जे तमाराशी सहन करायो नहि तो पढी केवल अन्नना आहारशीज वृद्धि पामेला रुधिर, मज्जा अने अस्थिने धारण करनारा, अशुभ पुण्यलोशी निरंतर अपवित्रतानां स्थानरुप, जीर्णवृद्धनां पत्र समान नाशवंत अने शाश्वत सुखशी नृष्ट करनारां स्त्रीयोनां शरीर नपर अनंत सुखनी इच्छा करनारो कयो पुरुष राग करे ? अहो नृपालो ! माटे तत्त्वबुद्धिशी विचार करीने नाशवंत स्वप्नाववाला कामज्ञोगने विषे वृथा मोह न पामो तेमज आसक्ति पण न करो. सांजलो. हुं आशी त्रीजा जवने विषे महाविदेहमां महाबल नामे राजा हतो अने तमे ठए जणा म्हारा मित्रो हता.” आ प्रमाणे निरुपम बुद्धिवाली श्री मल्लिकुमारीये ते सर्वे राजान पासे पूर्वना बे जवनुं यथार्थ वृत्तांत तेज वखते कहा संजलाव्युं. वली ते राजपुत्रीये कह्युं के, “हे मित्रो ! जयंत नामना वैमानने विषे तमे देवजवमां असंख्य सुखो ज्ञोगव्यां ठे, ते सुखो शुं आ मनुष्यजन्मने विषे तमे विसरी गया ? तेमज कल्याणना स्थानरुप पूर्वनी देवजाति पण तमने नशी सांजतरती ?” श्री मल्लिकुमारीनी

आवी संसार समुझे तारवामां नाव समान अमृतमय वाणीथी प्रतिबुद्धिवि-
गेरे ठए राजानु प्रतिबोध पाम्या. पढी श्रेष्ठ परिणामथी अने शुद्ध लेश्याथी
क्षणमात्र इहापोह करतां ते सर्वे राजानुने पूर्वनो जव सांजस्यो. मल्लिकुमा-
रीये पण अवधिज्ञानथी ते सर्व राजानुने उत्पन्न थयेलुं जातिस्मरण ज्ञान
जाणीने तेमना निवासगृहो उघमाव्यां. पढी सर्वे राजानु पूर्वना बने जवनां
उत्पन्न थयेला बहु स्नेहने धारण ठता हर्षथी श्रीमल्लिकुमारीनी पासे आवीने
तेने प्रणाम करवा लाग्या. श्री मल्लिकुमारीये पण कोमल वचनथी तेमने
कहुं के, “हे पूर्वजन्मना मित्र जूपालो ! तमे हर्षथी सांजलो. संसारवास-
थी उद्वेग पामेली हुं महाव्रतने अंगीकार करीश, तमे शुं करशो ? पोतानां
राज्यने विषे रहेशो के व्रत गृहण करशो ? जे मरजी होय ते कहो.”

श्री मल्लिकुमारीनां आवां वचन सांजली सर्वे राजानुए स्पष्ट कहुं.
“हे मल्लि ! सांजलो. तमे जेवी रीते पूर्वजवने विषे श्री महाबल नामे अमारा
स्वामी हता तेवी रीते आ जवने विषे पण अमारा अधिपति तमेज थानु. जो तमे
संसार समुझे तारनार दीक्षा गृहण करशो तो अमे पण निश्चे साम्राज्यपदने
त्यजी दइ संयम लेशुं.” सर्वे जूपतियोए निर्मल चित्तथी आ प्रमाणे उत्तर
आप्यो एटले तेनुनां सत्वथी हर्षित थयेली मल्लिकुमारीये तुरत तेनुने कहुं. “हे
नरेश्वरो ! जो तमे म्हारीज साथे व्रत गृहण करवाना हो तो तमे सौ पोतपोता-
नां राज्यने विषे पोतपोताना पुत्रोने स्थापन करी तुरत अहिं आवो.” आ
वात सर्वे राजानुए अंगीकार करी एटले मनुष्योनां कर्मने जेदनारी श्री म-
ल्लिकुमारी, ते सर्वे जूपालोने पोताना पितानी पासे सज्जामां तेनी लावी. त्यां
“मल्लिकुमारीये आ सर्वे राजानुने प्रतिबोध पमाम्या.” एवी वात सांज-
लीने अत्यंत हर्ष पामेला कुंजराजाए ते सर्वे राजानुने स्नेहपूर्वक आलिंगन
करीने आज्ञापण तथा उत्तम जोजनवमे विवेकथी संतोष पमाम्या. पढी ते
सर्वे राजानु पोतपोताना देशप्रत्ये चाढ्या. आ वखते जेम दुष्ट रोगथी निर्मु-
क्त थयेला मनुष्यनुं शरीर शोन्ने तेम शत्रुनुना रोधथी मुक्त थयेली मिथिला
नगरी अत्यंत शोन्नवा लागी.

पढी ब्रह्मदेवलोकथी लोकांतिक देवतानुए तुरत त्यां आवीने जक्तिथी
श्री मल्लिनाथ जिनेश्वरने दीक्षानो काल निवेदन कस्यो. श्री मल्लिनाथे पण

अवधिज्ञानथी दीक्षाकालने एक वर्षनुं अंतर जाणी मानसिक सांवत्सरीकदान आपवा मांरुं. सौधमेंडे पण ज्ञानोपयोगी श्री अरिहंत प्रभुने दाननो अवसर जाणीने यक्षेश्वर (कुबेर)ने आज्ञा करी एटले तेणे पोताना अनुचर जूँजक देवतानुने जूमिमां रहेला असंख्य निधि श्री मल्लिनाथना घरे लाववानुं कह्युं. देवतांण ते प्रमाणे असंख्य निधि श्री मल्लिनाथना घरे आएका. त्यार पढी श्री मल्लिनाथ प्रभुए, जेम अशाढ मासमां आकाश जलवृष्टि करे तेम सवारने विषे सांवत्सरीक दान आपवा मांरुं. वली तेमणे गाम, पुर, बजार अने नगरने विषे तेमज मिथिला नगरीमां परुह वगमाव्यो के, “ सुख्या, दरिडी, देवाथी पीनयला तथा रोगी एवा सर्वे पुरुषोए जेने जेवी इच्छा होय तेवी वस्तु अमारी पासेथी मागी लेवी.”

आ प्रमाणे श्री मल्लिनाथे दररोज एक पोरसीमां एक करोड अने आठ लाख-थी कंश्क जुंहुं एटलुं इअ आपवा मांरुं. तेमज दीन, दुखी, त्रिहुक अने याचकोने ठेकाणे ठेकणे इच्छित जोजन कराववा मांरुं. आ वखते श्री मल्लिनाथ प्रभु दान कर्मने विषे कल्पवृक्षथी पण अधिक थया. कारण के, जगत्मां कल्पवृक्ष तो याचकजनोने इच्छा प्रमाणे आपे ठे अने श्री मल्लिनाथ प्रभु तो याचकजनोनी इच्छाथी पण अधिक अधिक आपता हता. आवी रीते दानकर्मथी एक वर्ष पूर्ण थयुं अने जीवलोक संतोष पास्यो एटले श्री मल्लिनाथे प्रणामपूर्वक पोताना मातापिताने कह्युं. “ हे मातपिता ! हुं तमारी आज्ञाथी संसार समुडने तारनारी दीक्षा गृहण करीश. ” पुत्रीनां आवां वचन सांजली प्रेमाश्रुथी व्याप्त थयेलां नेत्रवाला मातापिताए प्रीतिथी तेमने युक्तिवालुं वचन कह्युं. “ देदीप्यमान गुणमणिनी खारणरुप हे पुत्री ! तमे जेवी रीते दानकर्मथी विश्वनो उद्धार कस्यो ठे तेवी रीते तुरत चारित्रवमे पोताना आत्मानो उद्धार करो. ” पढी कुंजरराजाए पोताना चतुर सेवकोने आज्ञा करी के, “ अहो अनुचरो ! श्री मल्लिकुमारीने दीक्षानो अन्निषेक करवा माटे माटीना, रुपाना, सोनाना अने रत्नोना अनेक कुंजो तैयार करी तेमां ऊट सुगंधिवालुं जल जरो. ” राजाना आदेश सेवकोए हर्षपूर्वक तुरत ते सर्व तैयार करथुं एटलामां इडनुं आसन कंपायमान थयुं. तेणे अवधिज्ञानथी जोयुं तो श्री मल्लिनाथना चारित्रनो अवसर जाण्यो. पढी सर्वे देवेंडे, पोतपोताना वैमानमां बेसीने को-

દેવતાનની સાથે ત્યાં આવ્યા. જેટલામાં કુંજરાજાદિ અનેક મનુષ્યો શ્રી મલ્લિનાથના દીક્ષાન્નિષેકની સુવર્ણકુંજાદિ સર્વ સામગ્રી તૈયાર કરે છે તેટલામાં દેવેંડોએ, પોતાની શક્તિથી તે સર્વ સામગ્રી તૈયાર કરી. પછી કુંજરાજાએ શ્રી મલ્લિનાથને બોલાવીને એક મ્હોટા રત્નના મંરુપમાં સુશોજિત સિંહાસન ઉપર હર્ષથી બેસાડ્યા. ત્યારબાદ કુંજરાજાની સાથે સર્વે ઇંડોએ તે કુંજોના જલવને શ્રી મલ્લિનાથ ઉપર ઋક્તિપૂર્વક અન્નિષેક કહ્યો. આ વચ્ચે કેટલાક પ્રજ્ઞુની આગલ નાટક કરતા હતા, કેટલાક મધુર સ્વરથી ગાયન કરતા હતા, કેટલાક આકાશને ગજાવવા પૂર્વક શ્રેષ્ઠ વાર્જીત્રો વગાડતા હતા અને કેટલાક તો વહુ ઋક્તિથી પુષ્પવૃષ્ટિ કરતા હતા. પછી શ્રી મલ્લિનાથને ઉત્તરાન્નિમુખે બેસારીને દિવ્ય વસ્ત્રાલંકારો પહેરાવ્યાં. આ પ્રમાણે અન્નિષેકનું કૃત્ય પૂર્ણ થયા પછી કુંજરાજાએ પોતાના નિપુણ કારીગરોને આજ્ઞા કરી કે, “હે શિલ્પિયો! તમે શ્રી મલ્લિનાથને બેસવા યોગ્ય એવી પાલખી તૈયાર કરો.” પછી શિલ્પજ્ઞાનમાં ચતુર એવા તે કારીગરોએ મણિમય સ્તંભોવાળી, અનેક પ્રકારના રત્ન જ્વિત્ર જુતલવાળી, પેમલીયોવાળી, આનંદયુક્ત નૃત્ય કરતી એવી સુવર્ણની પુતલીયોવાળી, મંરુપના મધ્ય જાગમાં સુશોજિત તોરણોથી મનોહર બનાવેલી, ધજાનું તથા કલશોથી વૈમાનોની શોજાને તિરસ્કાર કરનારી, સૂર્ય સમાન કાંતિવાળા મણિજમ્બીત્ર પગથિઆવાળી, અતિપવિત્ર અને મનોહર એવી પાલખી તૈયાર કરી. ઇંડની આજ્ઞાથી દેવતાનું પણ એક બીજી પાલખી તૈયાર કરી. દેવતાનું તૈયાર કરેલી તે પાલખી બીજી પાલખીયોની અંદર અતિમનોહર-પણાને લીધે તેલ પૂરવાથી દીવાની કલાની પેઠે વહુ શોજતી હતી.

પછી લક્ષ્મીથી સુશોજિત એવા શ્રી મલ્લિનાથ પ્રજ્ઞુ, પિતાની આજ્ઞાથી તુરત પ્રદક્ષિણા કરીને પાલખીને વિષે આસન ઉપર પૂર્વાન્નિમુખે બેઠા. તે વચ્ચે ઇંડોએ ઘટ્ટ ચામરાદિક સર્વ વૈજ્ઞવ પ્રગટ કહ્યો. પછી કુંજરાજાએ મહા સમૃદ્ધિવાળા, દિવ્ય અલંકારોને ધારણ કરનારા અને સંતુષ્ટ મનવાળા પોતાના સેવકોને આજ્ઞા કરી કે, “હે સૌમ્ય આકૃતિવંત પુરુષો! પુણ્યના અર્થી એવા તમે, પાપને દૂર કરવામાટે આ પાલખીને ઉપામો.” કુંજરાજાની આવી આજ્ઞાથી દર્પિત મુગ્ધવાળા, ઉત્તમ વેશને ધારણ કરનારા અને પ્રસન્ન થયેલા તે સર્વ સેવકો, “હું પેલો, હું પેલો” એમ ઉચ્ચાર કરવાપૂર્વક તે પાલખીને ઉપામવા લા-

ગ્યા. આ અવસરે દેવ મનુષ્યોનાં અલંકૃત વાર્જીત્રો વાગવા લાગ્યા, રંજાદિ દેવાંગ-
નાનું નૃત્ય કરવા લાગી, દેવતાનું બંદિજનો ગાયન કરવા લાગ્યા અને સર્વે મનુ-
ષ્યો અષ્ટ પ્રકારના સ્પષ્ટ મંગલિક શબ્દ કરવા પૂર્વક મંગલિક ગીતો ગાવા લાગ્યા.

પઠી હાથી ઉપર બેઠેલા કુંજરાજાએ, સ્વજનોએ અને પરિવારસહિત
પાલખીમાં બેઠેલી પ્રજાવતી માતાએ આનંદપૂર્વક જોયેલી તે પ્રજુની પાલખી-
જેટલામાં પોતાના મહેલથી વિસ્તારવંત એવા રાજમાર્ગને વિષે આવી પ-
હોચી તેટલામાં દેદીપ્યમાન આઝૂષણોવાલા તથા અતિ આદરવંત એવા સુરેં-
શેએ અને અસુરેંશેએ હર્ષથી તે પાલખીને ઉપામવા માંની. વલી તે વચ્ચે પુ-
ષ્પનો વર્ષાદ કરતા અને નાના પ્રકારની નાટ્ય ક્રીયા કરતા એવા તે દેવતાનું
પોતાનાં તેજથી મિથિલાપુરી અને સ્વર્ગપુરી એકજ કરી દીધી. અતિ સંતુષ્ટ
થયેલા લોકોએ પણ પોતાના પ્રફુલ્લિત એવાં નેત્રોથી જેનું લાવણ્ય પાન કરાતું
હતું એવા શ્રી મહ્વિનાથ પ્રજુ મિથિલા નગરીને ત્યજી અનુક્રમે સહસ્રાબ્રવન-
માં અશોકવૃક્ષની નીચે આવ્યા. ત્યાં શીલરૂપ આઝૂષણોથી સુશોભિત એવા
તેમણે પાલખીમાંથી નીચે ઉતરી પ્રયત્ન વમે સર્વ બાહ્ય આઝૂષણો ત્યાગકર્યાં.
પઠી જ્યારે પ્રજુએ લોચ કચ્છો ત્યારે તેમના સર્વ કેશને ઇંડે પોતાના વસ્ત્રમાં
લઈ ક્ષીરસમુદ્રમાં નાખ્યા. ઇંડની આજ્ઞાથી દેવ અને મનુષ્યોએ કરેલો વાર્જી-
ત્રોનો શબ્દ શાંત થયો એટલે પ્રજુએ સિદ્ધોને નમસ્કાર કરીને સર્વ સાવચ્ચો-
ગના ત્યાગપૂર્વક જૈની દીક્ષા લીધી. આ વચ્ચે જાણે આગમને વિષે શ્રીમાન્
કેવલજ્ઞાનરૂપ ઝૂપતિનો પ્રતિહારજ હોયની? એમ શ્રી મહ્વિનાથ પ્રજુને ચોથું
જ્ઞાન પ્રગટ થયું. શ્રી મહ્વિનાથે જ્યારે પોશ સુદી અગીયારસને દિવસે અશ્વિની
નક્ષત્રમાં ચંદ્રમાનો યોગ પ્રાપ્ત થયે ઠતે અઠમ તપ કરીને દીક્ષા લીધી ત્યારે
વ્રતને ધારણ કરનારી ત્રણસો સ્ત્રીયોની અંતઃપર્ષદા અને વ્રત અંગીકાર કરનારા
ત્રણસો પુરુષોની બાહ્ય પર્ષદા થઈ. વલી બલિમિત્ર, સુમિત્ર, નંદમિત્ર, નંદક,
અંમરપતિ, જ્ઞાનુમિત્ર, અમરસેનિક અને મહાસેન એ આઠ પ્રસિદ્ધ રાજપુત્રોએ
તેમની સાથે તેજ વચ્ચે ચારિત્ર અંગીકાર કર્યું. શ્રી મહ્વિનાથ જગવાને, જે
દિવસે ચારિત્ર અંગીકાર કર્યું તેજ દિવસે સાંજે તેમને વિશુદ્ધ એવા ધ્યાનના
યોગથી નિર્મલ એવું કેવલજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું. આ અવસરે ચાર નિકાયના દેવ-
તાનું, વહુ ઋક્ષિથી તુરત રૂપાના સોનાના અને મણિના કિલ્લાનું બનાવીને

समवसरणी रचना करी.

पढी इंडनी विनंती उपरथी श्री मल्लिनाथ प्रभु अनेक देवतानुषी परवस्था ठता पूर्वद्वारे अइने समवसरणमां आव्या. त्यां परिवार सहित इंडोए सेवन करेला प्रभु, नाना प्रकारनां रत्नोथी निर्माण करेलां सिंहासन उपर विराज्या. उद्यानपालके तुरत मिथिला नगरीमां आवीने प्रभुना केवलज्ञाननी वधामणि कुंजराजाने आपी. कुंजराजा पण तेने प्रीतिदानमां बहु लक्ष सुवर्ण आपीने हर्षपूर्वक परिवार सहित समवसरणमां आव्या. त्यां विधिथी मल्लिनाथ प्रभुने नमस्कार करीने ते श्री जिनेश्वरना सन्मुख योग्य आसने बेठा. संसारथी उद्देग पामेला प्रतिबुद्धि विगेरे ठ राजानु पण चारित्र लेवानी इच्छाथी त्यां आव्या अने व्याख्याना स्थानप्रत्ये दाखल अइने विधिथी प्रभुने नमस्कार करी हर्ष पामता ठता श्री कुंजराजा पासो बेठा. पढी सर्व पर्वदा नराइ एटले त्रण जगत्तना प्रभु एवा श्री मल्लिनाथे, परोपकारने माटेज पुण्यरूप अमृतने वर्षावनारी देशनानो आरंज कस्यो. जेम मेघवृष्टिथी नूमिमां रहेला अंकुरा वृद्धि पामे तेम श्री मल्लिनाथ प्रभुनी ते देशनाथी नव्यपुरुषोने संसारनो वैराग्य वृद्धि पाम्यो. शुद्ध श्रद्धावाला कुंजराजाए पण ते धर्मदेशना सांजलीने प्रजावती सहित श्रावकधर्म आदस्यो. आ वखते प्रतिबुद्धि विगेरे ठ राजानुए हाथ जोलीने ज्ञानि पुरुषोने पण स्तवन करवा योग्य एवा श्री जिनेश्वरनी आदर सहित विनंती करी के, “ हे प्रभो ! संसार समुडने तारवामां वहाण समान दीक्षा आपीने अमने तुरत तारो. ” तेनुनी आवी विनंतीथी “ हे नूपाळो ! तेमने जेम सुख आय तेम करो. ” एवी प्रभुए आज्ञा करी एटले ते ठए राजानुए पोताना अंगना आजू पणो त्यजी दइने तुरत लोच कस्यो. पढी साधुनो वेष धारण करी अने श्री मल्लिनाथ प्रभुनां मुखथी महाव्रत उचरी ते ठए साधुनुए बीजा साधु पासो श्री विविध प्रकारनी शिक्षा उत्तमरीते जाणी. ते वखते मोक्षना अर्थी एवा बीजा मनुष्योए पण लघुकर्मपणाने लीधे वैराग्यवंत अइ श्री जिनेश्वर पासो महाव्रत अंगीकार करयुं. पढी बुद्धिवंत पुरुषोनी रेखाने प्राप्त थयेला, सर्व लब्धिने पामेला, निर्मल बुद्धिवाला अठविश श्रेष्ठ साधुनु, श्री जिनेश्वरनां मुखथी केवल त्रिपदीने पामीने ते महाशयोए एक मुहूर्तनी अंदर छादशांगीनी.

रचना करी. ज्ञानवंत एवा प्रभुए द्वादशांगीने निर्दूषण जाणी तेजने उत्सव पूर्वक गणधरोनां पदे स्थाप्या. श्री जिनेश्वर त्यां चार प्रकारना संघनी रचना करीने पढी परिवार सहित पृथ्वी उपर विहार करवा लाग्या.

पढी ते महाराजर्षियो, पोतानी बुद्धिना योगथी संसारनो अंत करना-री द्वादशांगीनो अज्यास करवा लाग्या. पवित्र चारित्रनुं पालन करनारा, आ-श्रवोने क्य करनारा तथा सर्व दुःखनो उद्बेद करनारा ते महामुनियो, तीव्र तपथी सर्व प्रकारनां कर्मनो क्य करीने अनुक्रमे केवलज्ञान पामीने सिद्धिपु-रप्रत्ये गया. श्री मल्लिनाथ प्रभुने गृहावासमां एक सो वर्ष तथा केवलीपणा-मां पंचावन हजार वर्ष निर्गमन अया. तयारपढी पोतानो निर्वाण समय न-जीक आब्यो जाणी प्रभु, उत्तम तीर्थरूप संमेत शिखर उपर गया. त्यां तेम-णे पांचसो साधु अने पांचसो साध्वीयोनी साथे एक मासनुं अनशन लीधुं. चैत्रमासनी शुक्ल चोधने दिवसे ज्ञरणी नक्षत्रनो चंडमा ठते स्थिरशरीर-वाला जगद्गुरुए कार्योत्सर्ग कस्यो. पढी ते शैलेशी करवापूर्वक सर्व कर्मने संहारीने अनंत दर्शन, अनंत ज्ञान, अनंत आनंद अने अनंत वीर्यवाला मोक्ष प्रत्ये गया. शुद्ध चारित्रथी पवित्र एवा श्री मल्लिनाथना सर्वमलीने साधुज-नी चालीश हजारनी संख्या हती. ए जिनेश्वरनी संघमनुं आराधन करवामां उद्यमवंत तथा क्रीयामां तत्पर एवी बंधुमती विगेरे पंचावन हजार साध्वीयो हती, जिनेश्वरनी आज्ञानुं आराधन करनार एक लाख ने चोराशी हजार श्रावको तथा त्रण लाख पांसठ हजार श्राविकानु हती. वली ठसो चोदपूर्व-धारीयो, बे हजार अवधिज्ञानीयो, त्रण हजार ने ठसो केवलज्ञानीयो, त्रण हजार ने पांचसो वैक्रीयलब्धिवाला, आठसो मनःपर्यवज्ञानवाला, एक ह-जार ने चारसो वादलब्धिवाला अने बे हजार अनुत्तरलब्धिवाला आ प्रमाणे ए श्री मल्लिनाथप्रभुनो परिवार हतो. श्री मल्लिनाथ प्रभुनी बे प्रकारनी अं-तकृत जूमि हती के, जेमां एक युगांतकृत जूमि अने बीजी पर्यायांकृत जूमि हती. देहप्रज्ञाना मंमले करीने इंडनील मणिनी कांतिने जीतनार अने काम-रूप दावानलने समन करवामां मेघ समान एवां उगणीशमा तीर्थंकर श्री मल्लिनाथ प्रभु, तमारी मोक्ष संपत्तिने अर्थे आनु. जेम श्री मल्लिनाथ प्रभुनां मुखथी निकलेलां वचनरूप अमृतनुं पान करीने अत्यंत प्रसन्न अथेला, उज्वल

ગુણવાલા, ગણધરપદને પામેલા, વૈરાગ્યવંત થયેલા અને શ્રુતધર કહેવાયેલા પ્રતિબુદ્ધિ વિગેરે ઠ રાજાને શ્રેષ્ઠ મુક્તિમાર્ગને પામ્યા તેમ સંસારનો પાર પામવાની ઇચ્છા કરનારા શ્રેષ્ઠ બુદ્ધિવંત પુરુષોએ આ દિક્ષારૂપ માર્ગને સેવવો.

॥ ઇતિ શ્રી મલ્હિનાથ ચરિત્રમ્ ॥

સઠિં વાસસયાઈ, જેણં ઠઠેણ જાવિન અપ્પા ॥

બહુવિહલહિસમિદ્ધં, વિહ્નું વંદામિ અણગારં ॥ ૧૯ ॥

અર્થ—જેમણે ઠ હજાર વર્ષપર્યંત ઠઠના તપથી પોતાના આત્માને તપોમ કસ્યો ઠે તે બહુ પ્રકારની સમૃદ્ધિથી પ્રધાનરૂપ એવા યતીશ્વર શ્રી વિષ્ણુકુમારને હું વંદના કરું છું. ॥ ૧૯ ॥

જો તિન્નસ્સપન્નાવણમકાસિ વેનિદ્ધિદેહલહીએ ॥

તં વિહ્નું ગયતિહ્નં, નમામિ પત્તં સિવપુરમિ ॥ ૨૦ ॥

અર્થ—જેમણે વૈક્રિયદેહલબ્ધિથી તીર્થ પ્રજ્ઞાવના કરી ઠે તે નિર્લોજિ અને મોક્ષપુરને પામેલા શ્રી વિષ્ણુકુમારને હું નમસ્કાર કરું છું. ॥ ૨૦ ॥

આ વિષ્ણુકુમારનો સંબંધ મહાપદ્મ ચક્રવર્તીનાં ચરિત્રમાં કહ્યો ઠે, માટે ત્યાંથી જાણી લેવો.

एगूणो पंचसए, खंदगंसीसाण कुंजकारकमे ॥

पालयकयज्वसग्गे, पत्ते पाणमामि अपवग्गे ॥ २१ ॥

અર્થ—કુંજકાર નગરને વિષે પાલક પુરોહિતે, જેમને પ્રાણાંત નપસર્ગ કસ્યો હતો, તે શ્રી સ્કંદકાચાર્યના મોક્ષ પામેલા ચારસો ને નવાણું શિષ્યોને હું પ્રણામ કરું છું. ॥ ૨૧ ॥

॥ શ્રી સ્કંદકસૂરિની કથા ॥

જેમાં મણિમય અનેક પ્રાસાદો ઝલહલી રહ્યા હતા એવી શ્રાવસ્તી નામે નગરી ઠે. ત્યાં પ્રખ્યાત યજ્ઞવાલો જિતશત્રુ નામે રાજા રાજ્ય કરતો હતો. તેને શીલવ્રત ધારણ કરનારી યથાર્થ નામવાલી ધારિણી નામે સ્ત્રી હતી. તેને મદા પરાક્રમવંત સ્કંદક નામનો ચતુર કુમાર હતો. તે યુવરાજપદ જો-

ગંવતો ઠતો જૈનધર્મને વિષે બહુ પ્રીતિવાલો થયો હતો. સ્કંદકને ચોસઠ ગુણ-વાલી અને રૂપસૌન્દર્યથી સુશોભિત પુરંદરયશા નામે નાની બ્હેન હતી. તેને કુંજકાર નગરના રાજા દંરુકાગ્નિ વેરે પરણાવી હતી. ત્યાં તે સૌન્દર્યની જ્ઞા-ગ્યની જૂમિ ઠતી પટ્ટરાણી પદને પામી હતી. દંરુકાગ્નિ રાજાને મિથ્યાદૃષ્ટિ, જૈન-ધર્મનોદ્દેશી અને વિદ્યાના અજ્ઞિમાનને ધારણ કરનારો પાલક નામે પુરોહિત હતો.

એક દિવસ દંરુકાગ્નિ જૂપાલે કોઈ રાજકાર્યને માટે તે પુરોહિતને શ્રા-વસ્તી નગરી પ્રત્યે મોકલ્યો. ત્યાં તે રાજસજ્જામાં ગયો. બીજે દિવસ તે મ-લીન બુદ્ધિવાળા પુરોહિતે સ્કંદકરાજકુમાર સાંજલતાં ઠતાં રાજાની આગલ જિનધર્મની નિંદા કરી એટલે સ્કંદકકુમારે કુતીર્થિ મનુષ્યનાં વચનરૂપ વહા-ણને તોમી પામવામાં મહા વાયુસમાન યુક્તિવચનોવ્રમે તે પુરોહિતના પક્ષને ઢેદી નાખ્યો. પછી અંદરથી ક્રોધાતુર થયેલો, પરંતુ નત્તર આપવાને અસમર્થ હોવાને લીધે, નપરથી હાસ્ય કરતો તે પુરોહિત કુમારનાં વચનને વચાણવા લાગ્યો. પછી તે પાલક પુરોહિત રાજ્યકાર્ય કરીને પોતાને નગરે ગયો એટલે પાઠલથી તત્ત્વને જાણનાર સ્કંદકકુમારે વિચાર કસ્યો કે, “ હા ! દક્ષિણવ-ર્ત્તે શંખની પેઠે ઇષ્ટફલ આપનારો આ હુર્લ્લજ્ઞ મનુષ્યજન્મ મ્હારાથી ફક્ત પ્રમા-દને લીધેજ હારી જવાય ઢે. વલી આરંજ્ઞમાં ફક્ત અલ્પ સુખ આપનારા પરંતુ પાઠલથી મહાદુઃખદાયી આ જ્ઞોગો કિંપાક ફલની પેઠે સારરહિતજ દેશવાય ઢે. નિશ્ચે આ સંસાર અસાર ઢે, માટે તેને ત્યાગ કરીને હું શ્રીસુવ્રતસ્વામી પાસે અનંત સુખ આપનારાં ચારિત્રને ગૃહણ કરીશ. ” સ્કંદકકુમાર આ પ્રમાણે પવિત્ર મનોરથ ધારતો હતો તેવામાં શ્રી મુનિસુવ્રતસ્વામી પૃથ્વી નપર વિહાર કરતા કરતા સવારે શ્રાવસ્તી નગરી પ્રત્યે આવ્યા. ત્યાં મહા હર્ષવંત દેવતાનું ક્રીડા નિધાનમાં મુક્તિગામી પ્રજ્ઞુના માટે સમવસરણની રચના કરી. આ વચ્ચે વનપાલકે તુરત જિતશત્રુ રાજાને પ્રજ્ઞુના આગમનની વધામણી આપી. જ્ઞત્તિમાન્ એવો તે જ્ઞુપતિ પણ વધામણી સાંજલીને અત્યંત હર્ષ પામતો ઠતો પુત્ર પરિવારને સાથે લઈ ક્રીડોદ્યાનમાં પ્રજ્ઞુને વંદના કરવા માટે ગયો. સ્કંદકકુમાર સહિત જિતશત્રુ રાજાએ ત્યાં વિધિથી પ્રજ્જુને વંદના કરીને તેમની મોક્ષ સુખ આપ-નારી દેશના સાંજલી. પ્રજ્જુની દેશના સાંજલીને નત્પન્ન થયેલા વૈરાગ્યવાલો સ્કંદકકુમાર તે દિવસથી વ્રત લેવા માટે વધારે સ્પૃહાવંત થયો. પછી શ્રીજિ-

नेश्वर जगवानेने नमस्कार करी पितानी साथे पोताना घेर जइ व्रत लेवाने
 उत्साहवंत थयेला स्कंदके मातापिताने पूछ्युं, ते उपरणी तेनुंए कह्युं के, “हे
 वत्स ! हवणां तुं युवावस्थावालो ठे, माटे अमारां राज्यने गृहण कर अने व्र-
 त लेवुं तो अमने योग्य ठे ” माता पिताए आम कहा ठतां पण संसारना
 जयणी अति उद्देग पामेला, मोहना अर्थी अने चारित्रने विषे स्थिरवासवा-
 ला स्कंदककुमारे, पितानी आज्ञा मानी नहि. ठेवट तेणे पितानी आज्ञा ल-
 इ पांचसो मित्रोनी साथे श्रीसुव्रतस्वामी पासे चारित्र लीधुं. सर्व सिद्धांतनो
 अभ्यास करी अने जिनेश्वर प्रभु पासेथी आचार्यपद पामी स्कंदकमुनिये
 केटलाक वर्ष सुधी प्रभुनी साथेज विहार कस्यो.

कोइ वखते पूर्वना कर्म प्रेरेला स्कंदक मुनि, पोतानी ब्हेनना पति दंभ-
 काग्निने वंदन कराववा माटे कुंजकार नगरप्रत्ये जवानी इच्छाथी प्रभुनी आज्ञा
 मागवा लाग्या. ते वखते त्रिकालना जाण एवा प्रभुए तेमने कह्युं. “हे सौ-
 म्य ! त्यां तमने प्राणांत उपसर्ग थवानो ठे, माटे ते क्लेशकारी स्थानके जवा-
 नुं त्यजी द्यो. ” प्रभुए आम कह्युं तो पण तेमणे फरीथी पूछ्युं. “हे विप्रो !
 अमे ते उपसर्ग प्राप्त थये ठते आराधक रहीशुं के विराधक ? ” प्रभुए कह्युं.
 “तमे सौ आराधक ठो; परंतु त्यां जवुं मूकी द्यो.” जिनेश्वरे आवी रीते बहु कह्युं
 तोपण तेमणे पोतानो कदाग्रह ठोरुच्यो नहि. पठी “जो आ अमे सौ आराधक
 ठीए तो अमने विरतिनुं फल थयुं. ” एम कहीने तथा जिनेश्वरने वंदना करीने
 स्कंदकसूरि बीजा अनेक साधुल सहित चाळ्या. ज्यारे स्कंदकसूरि कुंजकार न-
 गरनी पासेना गाममां आव्या त्यारे ते कुंजकार नगरमां पण सूरिना आव-
 वानी वात फेलाइ गइ. स्कंदकसूरिनुं आववुं पालक पुरोहिते सांजळ्युं; तेथी ते
 अग्निना गोलानी पेठे हृदयमां पूर्वनो तिश्कार संनारतो ठतो विचारबा ला-
 ग्यो. “ते वखते पोताना स्थानवलने पामीने एणे मने बहु विगोव्यो ठे, ते
 हुं झूली गयो नथी; जेथी तेने हुं ते पोतानां कृत्यनुं फल देखामीश. ” पठी
 जाणे कालेज आकर्षण कस्या होयनी ! एम सूरि ते नगरना उद्यानने विषे
 आव्या एटले “ हवे हुं एनो कंइ नाशकारी अनर्थ करीश. ” एवो विचार क-
 रीने ते दुष्टात्मा पुरोहिते पोताना पुरुषो पासे, जे उद्यानने स्कंदकसूरिये पोताना
 निवामथी मुशोजित कस्यो इतो ते उद्यानने विषे गुप्तरीते अनेक शस्त्रो दटा-

ઘ્યાં. સવારે સૂરિના આગમનને સાંજલી નગરવાસી સર્વે જનો બહુ ઝત્તિકથી તેમને વંદન કરવા માટે ઉદ્યાનમાં જવા લાગ્યા. ઉદ્યાન પાલકથી સૂરિનું આગમન જાણી દંડકાગ્નિ રાજા પણ સ્ત્રી સહિત ગુરુને વંદન કરવા માટે ઉદ્યાનમાં ગયો. ત્યાં સૂરિયે તેમને મધુર વચનથી તેવી રીતે જિનોક્ત ધર્મ સંજ્ઞલાબ્યો કે, જૈથી તેનું સર્વે બહુ સંતોષ પામ્યા. દેશના પૂર્ણ યથા પઢી રાજા પોતાના મંદિર પ્રત્યે જઈને હર્ષ પામતો હતો સ્કંદક ગુરુની વારંવાર પ્રશંસા કરવા લાગ્યો. અવસર મલવાથી હુષ્ટ બુદ્ધિનો પાત્ર અને હુરાત્મા પાલક પુરોહિત રાત્રીને વચ્ચે નૃપતિને એકાંતમાં લઈ જઈને કહેવા લાગ્યો. “ હે રાજન્ ! આ કુંસાધુન છે. હું તેનું વારંવાર શું વર્ણન કરું ? મહારાજ ! આપ તેનું હુષ્ટ દાર્દને નથી જાણતાં. સાંજલો. ધોર એવા કષ્ટકારી વ્રતને પાલવામાં અસમર્થ એવો એ સૂરિ કોઈ રાજા છે, તે તમારાં રાજ્યને ગૃહણ કરવાની ઇચ્છાથી અહિં આવેલો છે. વલી તેની પાસે રહેલા શિષ્યો રાત્રીયે એકાંતમાં ઘટિશ પ્રકારનાં આયુધને ધારણ કરનારા અને હજારો પુરુષોની સાથે યુદ્ધ કરનારા મહાસુજાત છે. જ્યારે ત્યારે અવકાશ મલશે તે વચ્ચે ગુણોથી વિશ્વાસ પામેલા તમને મારીને તેનું તમારાં રાજ્યને લઈ લેવાનો નિશ્ચય કરી રહ્યા છે.” રાજાએ પુરોહિતને કહ્યું. “ એ કેવલ ધર્મનો મ્હોટો આદંબર દેખાય છે; પરંતુ અસ્ત્રનો પરિગ્રહ તો લાગતો નથી. ” પુરોહિતે કહ્યું. “ સ્વામિન્ ! જો આપને મ્હારાં વચનનો વિશ્વાસ ન હોય તો ત્યાં આપનાંજ માણસોને મોકલીને તુરત તપાસ કરાવો. ” રાજાએ મનમાં કંઈક આશ્ચર્ય પામીને પુરોહિતનાં વચનની પ્રતીતિને માટે પોતાના કેટલાક સેવકોને એકાંતમાં શિશ્વામણ આપીને તુરત ત્યાં મોકલ્યા. સાધુનું અર્ધપોરસી કરીને નિજા લેતા હતા એટલામાં તે રાજપુરુષો આમ તેમ શસ્ત્રની ધોલ કરવા લાગ્યા. પઢી પૃથ્વીને ધોડીને નાના પ્રકારનાં શસ્ત્રોને લઈ તેનું પુરોહિતની સાથે રાજસન્નામાં આવી રાજાની આગલ સર્વ શસ્ત્રો મૂક્યાં. નૃપતિ શસ્ત્રોને જોઈ પુરોહિતનાં વચનને વિષે વિશ્વાસ પામ્યો અને ક્ષણમાત્રમાં અતિ ક્રોધથી રાતા નેત્રવાલો બની ગયો. “ હૈં હૈં ! એ ક્રૂર પાશંધિયો મને મારશે અને મ્હારાં રાજ્યને લઈ લેશે ? અહો ! આ એમની કાંઈ મ્હોટી વાત દેખાય છે ! ” ઢાવાનલ અગ્નિની પેઠે બલતા દંડકાગ્નિયે આમ બોલતા હતા વિચાર કસ્યા વિનાજ હુરાત્મા પુરોહિતને આદેશ કસ્યો કે, “ આ હુ-

रात्मा मुनियो हवणां में तनेज सोंप्या ठे, माटे ए डुष्टोने तुं त्हारी मरजीमु-
जव शिक्षा कर. ” पढी “ पूर्वे म्हारां हृदयने फेकी नाखनारा मुनियोनो हुं
नाश करी नाखुं. ” एम विचार करतो ते डुष्ट मनवालो अने परम अधर्मी
पालक पुरोहित, त्रण जगतने पूज्य एवा निरपराधी सर्वे मुनियोने वध स्था-
नके लाव्यो. वली विपरीत आत्मावालो ते त्रण जगतना सुहृद् एवा मुनियोने
शत्रु मानतो ठतो जेम जेम तेउ पीसा पामे तेम तेम उपायो करवा लाग्यो.

अधम एवा पालक पुरोहिते स्कंदकाचार्यने कह्युं. “ ते अवसरे जे ते
पोतानी सज्जामां म्हारो तिरस्कार कस्यो हतो तो आजे हुं त्हारो नाश करी-
श. ” पालके आवां कठोर वचन कहां तो पण सूरितो कृमा धारण करी बे-
सी रह्या. पढी पापी पुरुषोमां अग्रेसर एवा पालके अनुक्रमे ते सर्वे मुनियोने
घोर एवा तिलयंत्र (घाणी) मां नाख्या. अरे ! आवी घोर निर्दयताने धिक्कार
आन धिक्कार आन !! पढी “ जिनेश्वरनुं वचन मिथ्या न होय. ” एम विचार
करता एवा स्कंदकाचार्य पोताना सर्वे शिष्योने आ प्रमाणे कृमानो प्र-
तिबोध कस्यो के, “ अहो ! धीर तपस्वीयो ! तमे सौ श्रेष्ठ एवा कृत्रिय कु-
लमां उत्पन्न थया ठो, माटे आज तमे ज्ञावशत्रुनी साथे युद्ध करो. आ डुष्ट
पालके करेली बहु घोर वेदनाने खमावो. कारण के, नरक जवने विषे आथी
अनंतगणी वेदनानु सहन करी ठे. अहो ! तमे एक मुहूर्त मात्रना कष्टथी
अनंत सुख संपत्तिमय सर्वोत्कृष्ट सुक्तिने मेलवो. ” गुरुनी आवी शिक्षा सां-
जलीने अधिक मनोवलवाला सर्वे मुनियो यंत्रमां पीलावाथी थयेली पीसाने
सहन करवा समर्थ थया. अनुक्रमे सुक्तिरूप मंदिरनी निसरणीरूप कृपकश्रे-
णी प्रत्ये आरुढ थयेली ते सर्वे मुनियो अंतकर केवली थया. आम सर्वे मुनी
झे ज्ञावथी सिद्धिपद पाम्ये ठते फक्त एक कुल्लक शिष्य अने स्कंदकसूरि पोते
ए वे जण बाकी रह्या. पढी पुरोहिते ते कुल्लक शिष्यने यंत्रमां पीलवा माटे
लीधा एटले कुल्लकना मोहथी खेंचायेला सूरिये पालक पुरोहितने कह्युं. “ तुं
पहेलो मने पील. कारण के, हुं तेनी पीसाने म्हारी दृष्टीथी जोवा समर्थक-
थी. ” मुनिनां आवां वचन सांजलीने पढी “ एनी आगल आ बालकनो घात क-
वाथी तेने बहु दुःख थशे. ” एम धारी पालक पुरोहित ते कुल्लकने प्रथमजाताना
मां नाखीने पील्यो एटले उत्पन्न थयेली आत्मधैर्यने लीधे जेणे पोताना सो दटा-

નો ક્ય કચો હતો એવો તે બાલમુનિ કેવલ જ્ઞાન પામીને તત્કાલ મોહપદને પામ્યો. અહો ! લોકમાં જેમના અર્થો સિદ્ધ થયા છે એવા પુરુષો પીમા પામીને સ્વલરૂપ બની જાય છે અને પીમા પામેલા તે મ્હોટા સિદ્ધ અર્થવાલા પુરુષો અશ્વર્ય ઉત્પન્ન કરે છે. “ અહો ! આ દૂરાત્મા તે કેવો ? કે, જેણે એક બાલમુનિને પણ ઢોમી દીધો નહિ. ” આવા કોપથી તે મહાન્ આચાર્યને અશુભ પરિણામ ઉપન્યો. પછી પીમા પામેલા તે સૂરીશ્વરે વહુ કોપથી દેશ, પુર અને નૃપતિ સહિત પાલક પુરોહિતને બાલી નાખવાનું નિર્ણય કર્યું. કુંજકાર નગરમાં આવું હુકમ થવાથી સવારે જાણે જગતના સ્વામી એવા સૂર્યે તે નગરને ન જોવાની ઇચ્છાથી પોતાનાં નેત્રને બંધ કસ્યા હોયની ? એમ સર્વે દિશાનું રજથી બહુજ મલીન થઈ ગઈ અને માંસનો આહાર કરનારા પક્ષિઓ આકાશમાં ઉડવા લાગ્યા.

હવે આકાશમાં ઉડતી કોઈ એક સમલીયે, પૃથ્વી ઉપર પમેલા અને રુધિરથી સ્વરમાયેલા શ્રી સ્કંદકસૂરિના રજોહરણને મનુષ્યના હસ્તની ત્રાંતિથી આદરપૂર્વક ઉપામ્યો. અનુક્રમે તે સમલી ઉડતી ઉડતી જેટલામાં દંડકાગ્રિ રાજાની સ્ત્રી પુરંદરયશા કે, જે સ્કંદકસૂરિની બહેન થતી હતી તેના મંદિર ઉપર ગઈ તેટલામાં તેનાં મુખથી તે રજોહરણ પડી ગયો. પ્રથમથીજ નેદેગ પામેલા મનવાલી તે પુરંદરયશા પોતાની આગલજ પમેલા વજ્રસમાન રજોહરણને તુરત હાથમાં લઈને બોલી કે, “ અહો ! મેંજ આપેલા રત્નકંબલથી વિંટાલેલો આ મ્હારા જ્ઞાનનો રજોહરણ અહિં ક્યાંથી આવ્યો ? અરે ! તે લોહિથી સ્વરમાયેલો કેમ ? અને વલી આકાશમાંથી ક્યાંથી પડ્યો ? ” પછી પુરંદરયશાએ સૂરિની શોધ કરાવી તો તેણે દૂતનાં મુખથી તુરત સર્વ વાત જાણી એટલે તો તે હુઃ-સ્વને લીધે પોતાની ઘાતિને કૂટતી મૂર્છા પામી ગઈ. મૂર્છા નિવૃત્ત થઈ ત્યારે પૃથ્વી ઉપર આલોટતી, રુદન કરતી અને વારંવાર નિશાસા મૂકતી ગદ્ગદ વચનવતે રાજાને કહેવા લાગી. “ અરે ! તમે આવું ધોર પાપકર્મ શા માટે આચર્યું કે જે પવિત્ર એવા સાધુનું પુરોહિતને મારવા માટે સૌંપ્યા. ” રાજાએ રાત્રીનું પાશંવૃત્તાંત કહ્યું એટલે પુરંદરયશાએ કહ્યું કે, “ હા હા નરેંડ ! જિનધર્મના છે-મ્હોટીશ પુરોહિતે તમને ઢેતસ્યા છે. નિરંતર ઉત્તમ સાધુને વિષે દેવ રાખના-વા પુરોહિતેજ આ સર્વ કપટ કર્યું છે એમ જાણો. હે નૃપતિ ! પિતાએ આ-

પેલું પોતાનું રાજ્ય પણ ત્યજી દઈ જેણે શીઘ્ર ચારિત્ર અંગીકાર કર્યું છે, તે તમારાં રાજ્યને શા માટે લેશે ? ધિક્કાર છે ધિક્કાર છે તમારાં શૂન્યચિત્તપણા-ને !! અને ધિક્કાર છે ધિક્કાર છે તમારાં ડુર્બલ એવા કાનને !!! જે તમે કૂર આદેશથી એ પુરોહિતની પાસે સાધુનું મરાવ્યા. અરે ! જેણે અગ્નિહોત્રની પેઠે દયારૂપી ગુણોને અગ્નિમાં બાલી નાખ્યા છે તે પાપી પુરોહિતનું નામ પણ કેમ લેવાય ? હે નૃપ ! વધારે શું કહું જે અવાનું હતું તે થયું; પરંતુ નિશ્ચે દેશ સહિત તમારો ઓમા વચ્ચતમાં નાશ થશે. અરે ! પોતાનાં બંધુ સ્કંદકનો વ્યર્થ વધ સાંજલીને પોતાના મંદિરમાં જીવતી રહેલી પુરંદરયજ્ઞાને (મને) ધિક્કાર છે ધિક્કાર છે !! ” આ પ્રમાણે શોક કરતી એવી તે રાણીને શ્રી અરિહંત પ્ર-જ્ઞુની માન્યકારી એવી સાશનદેવીએ ત્યાંથી નપામીને તુરત શ્રી મુનિસુવ્રત-નાથ જિનેશ્વર પાસે મૂકી. ત્યાં તે વિરક્ત ચિત્તવાલી રાણીએ અરિહંત પ્રજ્ઞુ પાસે વ્રત અંગીકાર કર્યું. યોગ્યજ છે, સત્પુરુષોને કેવલ સંસારના ત્યાગને માટેજ વૈરાગ્ય નૃત્યન થાય છે.

હવે સ્કંદક મુનિ, પોતે કરેલા નિયાણાથી અગ્નિકુમાર દેવતાનું વિષે સંપૂર્ણ પર્યાપ્તિવાલો એક મૂહુર્તને અંતરે દેવતા થયો. દિવ્ય પલંગથી નઠેલાં તે દેવતાએ અવધિજ્ઞાનથી પોતાનો પૂર્વજન્મ જોયો, તેથી તે બહુ ક્રોધાતુર થયો. પઠી ક્રોધરૂપ અગ્નિથી પ્રલયકાલના અગ્નિની પેઠે અતિ જ્વાલમયમાન એવા તે દેવતાએ તુરત કુંજકાર નગરપ્રત્યે આવીને મેઘની પેઠે સ્વેરના અંગારાની વૃષ્ટિ કરી, જેથી દેશ તથા નગર સહિત દંભકાગ્નિ રાજા જ્ઞસ્મરૂપ થયો. અહો ! અ-ધર્મી પુરુષોના કુસંગથી મ્હોટા પુરુષોનો પણ નાશ થાય છે. વરાક એવો પા-લક પુરોહિત અગ્નિવર્મે જ્ઞસ્મીજૂત થઈ નરકે ગયો. આહા ! પાપ વૃત્તિવાલા જી-વો પોતાના અને પરના મૃત્યુને અર્થે થાય છે. અહો ! જેમ સ્કંદકસૂરિ આપત્તિ-ને વિષે પણ પોતાના શિષ્યો સહિત ક્રમાધારી થયા, તેમ નૃત્કૃષ્ટ મોહ સુખ-ની સ્પૃહા કરનારા વીજા શ્રેષ્ઠ સાધુનું પણ તેવાજ (ક્રમાધારી) થવું.

॥ ઇતિ સ્કંદકસૂરિની કથા ॥

दधुण अन्नतिन्निअ-पराज्जवं जवज्जयाउ उव्विग्गो ॥

नेगमअठसहस्से-ए पम्बुमो कित्तिउसिठ्ठी ॥ ११ ॥

पवईउ मुणिसुव्वय-सामिसगासम्मि बारसंगविऊ ॥

बारससमपरिआउं, सोहम्मे सुरवई जाउ ॥ १२ ॥

अर्थ-अन्यतीर्थियोथी अयेला पोताना पराज्जवने जोइ संसारना जयथी उद्देग पामेलो, एक हजारने आठ वणिक पुत्रो सहित श्रीमुनिसुव्वत स्वामी पासो दीक्षा लेनारो, द्वादशांगीनो अज्यास करनारो अने बारवर्ष पर्यंत दीक्षा पर्यायवालो कार्तिक शेठ, सौधर्म देवलोकने विषे सुरपति (इंद्र) थयो. ११-१३

पृश्न-चौदपूर्वधारीनो जघन्यथी पण लांतक देवलोकने विषे अवतार थवो जोइए-जेने माटे “लंतमिव चउदपुव्विस्स” एवुं प्रमाण आपेलुं ठेठता आ कार्तिक शेठ, सौ धर्म देवलोकने विषे इंद्र केम थयो ?

उत्तर-चौद पूर्वीना अज्यासीउने पण प्रमादथी कांडक विसरी जवाथी परिकर्म, सूत्र, पूर्वानुयोग, पूर्वगत अने चूलिका ए पांच दृष्टिवादना जेदो तो होयज ठे. कारण पूर्वगतमां चौद पूर्व रहेला ठे माटे, एम बने स्थाननां अध्ययनने विषे पण दृष्टिवादना पाठथी दश पूर्वना अध्ययनने विषे पण चौद पूर्वीपणानो संजव आय ठे. एमां कांड विरोध नथी.

॥ कार्तिक शेठनी कथा ॥

पुण्ये करीने पवित्र तथा कल्याणकारी हस्तिना पुरी नामे नगरी ठे, त्यां श्रेष्ठ समकितनां पात्ररूप, एक हजार अने आठ श्रावक पुत्रोए सेवन करेलो, राजाने तथा बीजा वेपारीने बहु मान्य एवो कार्तिक शेठ नामे वेपारी वसतो હતો. वली ते नगरमां बीजो कोइ गंगदत्त नामे महा धनवान् शेठ रहेतो હતો. तेणे अवसर मळवाथी श्री मुनिसुव्वतस्वामी पासो दीक्षा लीधी હતી.

हेवे ते नगरमां गैरिक नामे कोइ तपस्वी आव्यो. ते निरंतर मासक्रमे अने अंते पारणुं करतो હતો. नगरवासी लोको पण जक्तिपूर्वक पोताना घेरथी आवीने मासक्रमणना पारणाने अवसरे “हुं पेलो हुं पेलो” एवा आग्रहथी तेनुं निमंत्रण करता. पारणाने वखते नगरमां आवेला ते तापसने

जोइने नगरवासी लोको तेने आदरथी बहु बखाणता. लोको तेनी आ प्रमाणे
 नक्ति करता; परंतु कार्तिक शेठ तो ते मिथ्यादृष्टि अज्ञान तपवालो होवा-
 थी तेना सामुं पण जोतो नहि. पढी ते तापस, पोताने नहि नमता एवा
 कार्तिक शेठने जाणीने बहु क्रोध पाम्यो. कह्युं ठे के—जैनसाधुन विना बीजाने
 विषे कृमा गुण क्यांथी होय ? एक दिवस ते तपस्वीये पोतानी तपोशक्ति-
 थी त्यांना राजाने वश कस्यो; तेथी ते पोते पारणाने अवसरे तपस्वीने ज्ञो-
 जनने वास्ते आमंत्रण करवा आव्यो. तपस्वये कह्युं “ हे पृथ्वीनाथ ! हुं त्या-
 रेज तमारा घरने विषे पारणुं करीश के, ज्यारे कार्तिक शेठ मने पीरसवा
 आवे. ” राजाए ते वात कबुल करी तत्काल कार्तिक शेठना घरने विषे आ-
 वीने तापसनो अग्निग्रह तेने कही बताव्यो. पढी तत्त्वने जाणनार अने
 विशेष बुद्धिवंत एवा शेठे ज्ञूपतिने कह्युं. “ हे स्वामिन् ! अन्यतीर्थियोने
 विषे सत्क्रिया करवी योग्य नथी, तोपण हे राजन् ! हुं आपना नगरने विषे
 रहुं ठुं, माटे आप जे आज्ञा करो ते म्हारे करवीज जोइए. कारण के, राजा-
 नो आदेश बलवान् होय ठे. ” शेठे राजानुं वचन मान्य करयुं एटले प्रसन्न
 थयेलो ज्ञूपति सेनासहित तुरत पोताने घेर आव्यो. पढी मध्यान्हने बखते त-
 पस्वी, राजाना घेरे पारणुं करवा आव्यो त्यारे समयनो जाण एवो शेठ पण
 त्यां आव्यो. राजाए मूकेला आसन उपर तापस बेठो एटले राजानी आज्ञा-
 थी शेठे तेने मिष्ट ज्ञोजन पीरस्यां. ज्यारे आ शेठ पीरसतो हतो त्यारे ते ता-
 पसे “ में तने नमाव्यो ठे. ” एम उंची आंगली करीने तेनो तिरस्कार कस्यो
 एटले शेठ विचारवा लाग्यो. “ धिक्कार ठे धिक्कार ठे म्हारा जन्मने तथा जी-
 वितने के, जे में आ कुलिंगिनो सत्कार करीने म्हारा समकितने मलिन करयुं.
 एणे जे म्हारो पराज्जव कस्यो ते मने दुःखकारी नथी; परंतु ए जे अरिहंत
 धर्मनी निंदा करे ठे ते मने बहु साले ठे. अहो ! धन्य अने पुण्यवंत तो गंग-
 दत्त शेठज ठे के, जेणे गृहस्थधर्म त्यजीने अवसरे दीक्षा ग्रहण करी ठे. जो
 में पण संसार जयने नाश करनारी दीक्षा आगलथी लीधी होत तो हुं आ
 अवम तापसथी पराज्जव पामत नहि. हवे म्हारे आ परस्वाधिन अने अपवित्र
 एवा गृहवासथी सरयुं. ” आ प्रमाणे कार्तिक शेठ बहु वैराग्य पाम्यो. पढी
 तापस जमीने गयो एटले शेठे राजानी विनंती करी के, “ हे स्वामिन् ! मने

આજ્ઞા આપો કે, જેથી કરીને હું સંયમ લઉં.” બહુ આગ્રહથી રાજાની આજ્ઞા લઈ સંસારથી નિસ્પૃહ થયેલા તે કાર્તિક શેઠે જૈનમંદિરોને વિષે અઘાઈ મહોત્સવ કરાવ્યા. ચાર પ્રકારના સંઘને નાના પ્રકારનાં દાનથી સર્વ પ્રકારે સંતોષ પમાતી દીનજનોને પણ કૃતાર્થ કસ્યા. વલી સાતક્ષેત્રને વિષે પણ પુષ્કલ ઇચ્છા વાપર્યું. એવામાં તેના જ્ઞાન્યયોગથી ત્યાં શ્રી મુનિસુવ્રતસ્વામી સમવસર્યા એટલે એક હજારને આઠ વણિકપુત્રોની સાથે તેણે પ્રજ્ઞુ પાસે ચારિત્ર અંગીકાર કર્યું. અનુક્રમે તે સ્થવિરસાધુન પાસે દ્વાદશાંગીનો અન્યાસ કરતો ગીતાર્થ થઈ અને બાર વર્ષ પર્યંત ઉત્તરગુણ ચારિત્રને પાલી સૌધર્મ દેવલોકને વિષે ऐश्वर्यનાં પાત્ર રૂપ ઇંડ ધ્યો. હવે પેલો તાપસ પણ દ્વેષથી આગ્નિયોગિક કર્મને નિપાર્જન કરી તેજ સૌધર્મ દેવલોકમાં ऐरावत નામે આગ્નિયોગિક દેવ ધ્યો. કોઈ એક દિવસે ઇંડે “ હે દેવ ! તું મ્હારે બેસવા યોગ્ય અતિ શ્વેત કાંતિવાલું હાથીનું રૂપ કર. ” એમ તે ऐरावતને આજ્ઞા કરી; પરંતુ તે દેવતાએ અવધિજ્ઞાનથી પોતાનો તાપસરૂપ પૂર્વજન્મ તથા ઇંડનો શેઠરૂપ પૂર્વજન્મ જાણ્યો; તેથી તેણે ગર્વને લીધે હાથીનું રૂપ ન કર્યું. ઇંડે વારંવાર કહ્યું એટલે તે દેવતાએ ઇંડના પરાક્રમને ન જાણતા હાથીનાં બે રૂપ વિકુબ્યાં. પછી ઇંડ પણ તુરત પોતાનાં બે મનોહર રૂપ કરી તેના ઉપર બેઠો. વલી તે દેવતાએ ઇંડને ઢેતરવા માટે પોતાનાં ચાર રૂપ કસ્યાં. તો ઇંડ પણ ઉત્તમ એવાં તેટલાંજ રૂપો કરીને તેના ઉપર બેઠો. દેવતાએ વારંવાર પોતાનાં રૂપો વધારવા માંડ્યા એટલે ઇંડ, ક્રોધથી વિચારવા લાગ્યો કે, “ મૃત્યુ પામવાને ઇચ્છતો આ હાથી શું મને ઢેતરે ? ” પછી અવધિજ્ઞાનના નિયોગથી જોયું તો ઇંડે હાથીને પૂર્વજન્મનો તાપસ જાણ્યો એટલે તેણે પોતાને ઢેતરવાની ઇચ્છા કરતા તે હાથીને હણવા માટે હાથમાં વજ્ર લીધું. “ તું જીવ કરે છે, માટે હવણાં આ વજ્રથી તને મારું તું. ” એમ ઇંડે કહ્યું એટલે તે ऐरावत દેવતાએ પોતાની કપટ ક્રીયા ત્યજી દીધી. પછી તે ऐरावत મહા હાથી સરલગતિવત્તે નિરંતર ઇંડના ક્રીમાવિહારના કૌતુકને પૂર્ણ કરવા લાગ્યો. પ્રથમ ગૃહવાસમાં સમ્યક્ત્વ પૂર્વક દેશચારિત્રને સારી રીતે પાલી અને પછી હર્ષપૂર્વક ચારિત્રને પાલતો તે કાર્તિક શેઠ ઇંડ પડને પામ્યો.

॥ ઇતિશ્રી કાર્તિક શેઠની કથા ॥

मग्निह्वगिरिंमि सुको-सलेण वग्धीकनुवसग्गेण ॥

पत्तं परमं ठाणं, कित्तिधरेणवि वरं नाणं ॥ १४ ॥

अर्थ-मौजिल पर्वतने विषे सुकोशल नामना मुनि, वाघेणे करेला उ-
पसर्गशी मोक्षपद पास्या अने तेमना पिता कीर्तिधरे पण श्रेष्ठ एवा केवल
ज्ञानने उपार्जन कर्युं. ॥ १४ ॥

॥ अथ कीर्तिधर तथा सुकोशल मुनिनी कथा ॥

आ ऋतक्षेत्रने विषे लक्ष्मीना निवास स्थानरूप साकेतपुर नगरमां
सर्व स्थानके विजय मेलवनारो विजय नामे राजा राज्य करतो हतो. तेने
मेरु पर्वतनी चूलिका समान स्थिर बुद्धिवाली, निर्मल शीलरूप गुणलक्ष्मी-
शी मनोहर तथा प्रेमनां पात्ररूप हिमचूला नामे स्त्री हती. तेनुने काले करी-
ने वज्रबाहु अने पुरंदर नामना श्रेष्ठ कांतीवाला अनुक्रमे बे पुत्रो थया.

आ वखते नागपुरमां प्रतापशी विख्यात एवो दधिवाहन नामे राजा राज्य
करतो हतो. तेने चूनामणि नामे प्रिया हती. तेनुने रूपलक्ष्मीये करीने म-
नोहर एवी मनोरमा नामे पुत्री हती. मातापिताए ते कुमारिकानो संबंध
साकेतपुरना महाराजा विजयना पुत्र वज्रबाहुनी साथे कस्यो हतो. पितानी
आज्ञाशी कुमार वज्रबाहु, म्होटी सैना सहित नागपुर प्रत्ये जश्ने म्होटा उ-
त्सवपूर्वक मनोरमाने परायो. त्यां सासराना आग्रहशी केटलाक दिवस रहिने
पठी ते कुमार प्रिया सहित पोताना नगर तरफ चाल्यो. दधिवाहन नूपाले
पोताना उदयसुंदर कुमारने परिवार सहित मनोरमानी साथे मोकळ्यो.
पठी आनंदी तथा गुणी एवा सालानी, पोताना मंत्री तथा मित्रानी तेमज
मनोहर एवी प्रियानी साथे पोताना नगर प्रत्ये जतो एवो वज्रबाहु कुमार
वसंत ऋतुना अवसरे कोश्क पर्वतना उद्यान प्रत्ये आवी पहोच्यो. त्यां ते पो-
तानी सेनाने पमाव करावी पोते सालानी तथा प्रियानी साथे वसंत क्रीडा
करवाने वनमां गयो. मधुरस्वरे स्पष्ट गीतगान करवाशी, अखंभित वेणु-
वाद्य वागवाशी, अति रूपवंत गणिकाउ विनयवसे नाचवाशी, स्त्रीउ मंमलाकारे
गीत गावामां आसक्त श्रवाशी वाद्यक्रीडा, जलक्रीडा अने पुष्पादिकनी

ક્રીમાથી અત્યંત રમતો એવો વજ્રબાહુ કુમાર બહુ રાગવંત થયો. આ પ્રમાણે વનમાં પોતાની મરજી મુજબ ક્રીમા કરતા એવા વજ્રકુમારે અશોક વૃક્ષની નીચે કાયોત્સર્ગે રહેલા એક જીતેન્દ્રિય મુનિને દીઠા. આમ મુનિને દેખવાથી વસંત ક્રીમાને ઝુલી ગયેલો તે રાજકુમાર ચરેચર મુનિની ધ્યાનમુદ્ધાનેજ જોવા લાગ્યો. નિર્જન એવો હૃદયસુંદર કુમાર મરજી પ્રમાણે દીર્ઘકાલ પર્યંત વનમાં ક્રીમા કરી અને મુનિને વંદના કરી પોતાના આશ્રમ પ્રત્યે જવાને પાઠો વઢ્યો; પરંતુ તે મુનિની સામું જોઈ રહેલા વજ્રબાહુ કુમારને આ પ્રમાણે કહેવા લાગ્યો. “હે કુમાર ! ચાલો. સ્થિરનેત્ર કરી એ મુનિસામું શું જોઈ રહ્યા ઠો ? તમે પણ મુનીશ્વર થવાના ઠો કે શું ? અહો ! તમે ચારિત્ર લેવાના હો તો મને પણ કહેજો કે, જેથી હું પોતાના પરાક્રમથીજ તમારો સહાયકારી (તમારી સાથે વ્રત લેનારો) થાઉં.” હૃદયસુંદરનાં આવાં વચન સાંજલી તત્ત્વનો જાણ વજ્રબાહુ કુમાર “અરે જન ! વ્રત વિના બીજું શું રમ્ય છે ?” એમ કહીને પરિવાર સહિત મુનિને નમસ્કાર કરી ત્યાં બેઠો. મુનિયે પણ તેમના ઉપર અનુગ્રહ કરવાને માટેજ કાયોત્સર્ગને પૂર્ણ કરીને ક્લેશનો નાશ કરનારી ધર્મ દેશના આપી. “હે મનુષ્યો ! જન્મમરણાદિ ક્લેશે કરીને પૂર્ણ એવા આ સંસારરૂપ સમુદ્રમાં વસતા ઢતાં તમે વસંતક્રીમા કરવામાં કેમ પ્રીતિ પામો ઠો ? જે મનુષ્યો આ હર્ષજન એવા મનુષ્યજનવને પામીને ધર્મને વિષે પ્રીતિ રાખતા નથી અને કેવલ ક્રીમા કરવામાંજ તત્પર રહે છે તેનું નિશ્ચે નરકને વિષેજ જાય છે. અરે જન્યજનો ! તમે મનુષ્યજનવ ન હારી જાનું અને ઝટ બોધ પામો. વલી સર્વ વિકારોને ત્યજી દઈ ફક્ત મુક્તિને માટેજ ઉત્તમ એવા વ્રતને ગ્રહણ કરો.” મુનિની આવી ધર્મોપદેશના સાંજલી અતિ વૈરાગ્યવંત થયેલા વજ્રબાહુ કુમારે પોતાના શાલાને કહ્યું. “હે હૃદયસુંદર ! હું પ્રવ્રજ્યા લઈશ, માટે તું ઝટ મ્હારો સહાયકારી થા.” હૃદયસુંદર કુમારે કહ્યું. “મેં તો હાસ્ય કર્યું છે, માટે તમે હવણાં ચારિત્ર લેશો નહિ.” આમ શાલાએ કહ્યું એટલે વજ્રબાહુ કુમારે ફરીથી કહ્યું કે, “જેમ શાધેલું ઔષધ રોગનો નાશ કરનારું થાય છે તેમ હાસ્યથી અંગીકાર કરેલું અને ઉત્તમ રીતે પાલેલું વ્રત પણ મુક્તિને અર્થેજ થાય છે.” નવોઢા એવી મનોરમાએ પણ તપસ્યાનો નિષેધ કરવારૂપ બહુ વચન કહ્યાં; પરંતુ ઉત્તમ એવા વજ્રકુમારની પેઠે વજ્રબાહુનું મન

जरा पण जेद पाम्युं नहि. पढी उदयसुंदर विगेरे ठत्रीश श्रेष्ठ पुरुषोना समू-
हनी साथे नवी स्त्री सहित वज्रबाहु कुमारे दीक्षा लीधी. पढी मंत्रीयोए सा-
केतनपुरमां आवीने कुमारनी दीक्षागृहण संबंधी सर्व वात विजयनूपतिये
कही, तेश्री ते नूपाल पोताना चित्तमां विचारवा लाग्यो के, “ धन्य ठे ते व-
ज्रबाहुकुमारने के, जेणे युवावस्थामां पण व्रत अंगीकार कर्युं. अमेज मूर्ख
ठह्या के, अति वृद्धावस्था प्राप्त थया ठतां पण जोगने विषे स्थिर रह्या. ”
विजयनूपतिये मनमां आवो विचार करीने अने पढी पोतानां राज्यने विषे
पुरंदर पुत्रने स्थापीने पोते संसार समुझने तारवामां नाव समान चारित्र
अंगीकार कर्युं.

हवे पुरंदर राजाने पृथिवी नामे अति मनोहर स्त्री हती. तेजने काले क-
रीने एक कीर्तिधर नामे पुत्र थयो. अनुक्रमे ते पुत्र यौवनावस्था पाम्यो एट-
ले ते पुरंदर पितानी आज्ञाथी हर्षपूर्वक कुन्नादेशना राजानी सहदेवी नामे
युवान पुत्रीने परणयो. पुरंदर नूपतिये पण कीर्तिधर पुत्रने राज्य सोंपी दीक्षा
लीधी. कह्युं ठे के—कळयाणनी इच्छा करनारा पुरुषोने तो पूर्वना पुरुषोए आ-
चरेलो मार्ग श्रेयकारी ठे. कोइ वखते राज्यनुं पालन करता एवा यशवंत की-
र्तिधर राजाए दिवसने विषे सूर्यनुं ग्रहण दीवुं; तेश्री ते नूपतिये पोताना सर्व
मित्र, सामंत अने मंत्रीयोनी पासे “ निश्चे आ सर्व संसारिक वस्तु नाशवंत
ठे. ” एम कह्युं. पढी नित्य सुख आपनारां चारित्रने गृहण करवाने तैयार थ-
येला ते राजाने सामंत तथा मंत्री विगेरे मुख्य माणसो एकठा अइने कहेवा
लाग्या के. “ हे नरेश्वर ! हवणां तमारे व्रत लेवानो विचार करवो ते योग्य
नथी. कारण के, राजा विना आ विशाल एवो देश तथा राज्य कृणमात्रमां
नाश पामशे. वली राज्यना नाशथी लोकमां म्होटा अनर्थो पण बहु आय ठे,
माटे हे नाथ ! तमारे पुत्र विना हवणां व्रत लेवुं योग्य नथी. ” पढी जोगश्र-
की अति वैराग्यवंत थयेलो ते कीर्तिधर राजा, “ हुं क्यारे चारित्र लइश. ”
एम चिंतवन करतो ठतो राज्यनुं पालन करवा लाग्यो. अवसरे सहदेवी रा-
णीये एक पुत्रने जन्म आप्यो; परंतु मंत्रीयोए ते गोपवी राखवाथी राजाए
पुत्रजन्म जाण्यो नहि. पढी कोइ वखते कोइ पुरुषे राजाने पुत्रजन्मनी वात
कही; नथी. एक पखवामीयुं पूर्ण थये गजाए तेने हर्षथी बहु प्रीतिदान आ-

પ્યું. પઠી પંદર દિવસના અથેલા તે પોતાના પુત્રને સન્નામાં લાવી રાજાએ “સુ-
કોશલ” એવું નામ પામવા પૂર્વક તેને પોતાનું રાજ્ય આપ્યું અને લઘુકર્મી એવા
પોતે બહુ જાણે એવા આશ્ચર્યકારી ચારિત્રને અંગીકાર કર્યું. પઠી સહદેવી રા-
ણી પોતાના સુકોશલ પુત્રને પ્રેમપૂર્વક પાલવા લાગી અને નગરવાસી જનો
પણ તેને (સુકોશલને) રાજા માનીને નમવા લાગ્યા. જ્યારે સુકોશલ કુમાર
બાલ અવસ્થાને ઝલ્લંઘન કરી યુવાવસ્થા પામ્યો ત્યારે તે ગુણે કરીને સુશોન્નિ-
ત એવી કોઈ મહારાજાની પુત્રીને પરણ્યો. પઠી સહદેવી વિચાર કરવા લાગી
કે, “ આ મ્હારા પુત્રના વરવાનું એ યુવાવસ્થામાંજ રાજ્યને ત્યજી દઈ દીક્ષા લી-
ધી છે તો આ મ્હારો પુત્ર પણ માલાધર્મની પેઠે યુવાવસ્થામાંજ સંયમ લ-
ક્ષ્મીને અંગીકાર કરશે. કારણ શ્રદ્ધા જોવાથી વધે છે. હવે હું નિશ્ચે લિંગધારી
મુનિયોને તથા બીજા સાધુઓને પણ નગરમાં આવવાનું બંધ કરું કે, જેથી કરી
મ્હારો પુત્ર કાંઈપણ ધર્મ ન સાંજીલે. ” આ પ્રમાણે વિચાર કરીને સહદેવી
રાણીએ નગર રક્ષકોની પાસે પ્રથમજ નગરમાં રહેલા ધર્મ કહેનારા સર્વ સા-
ધુઓ કાઢી મૂક્યા તેમજ બીજા નવા આવનારાઓને પણ નગરમાં આવવાનું
બંધ કર્યું. કહ્યું છે કે—મોહરૂપ મદિરા મનુષ્યની પાસે શું શું નથી કરાવતી?
અર્થાત્તુ બહુ સ્વરાવ કામો પણ કરાવે છે.

હવે કોઈ વચ્ચે પૃથ્વી ઉપર વિહાર કરતા કરતા કીર્તિધર મુનિ (સ-
હદેવીના પતિ અને સુકોશલનો પિતા) સાકેત નગરપ્રત્યે આવ્યા. ત્યાં નગરી-
માં પ્રવેશ કરી મધ્યાન્હને વચ્ચે પારણાને માટે માર્ગમાં જતા એવા તે મુનિને
ગોશ્વમાં બેઠેલી સહદેવીએ દીઠાં દેખે તો તે રાણી સજ્જાથી સુશોન્નિત અને વિ-
શ્વના પ્રાણીયો ઉપર દયા રાખનાર તે મુનિ ઉપર મત્સર ધરવા લાગી. વલી
“ મ્હારો પુત્ર એને ન મલો ” એવા વિચારથી તે રાણીએ પોતાના સેવકો પાસે
તે મુનિને પ્રહાર કરાવી તુરત નગરમાંથી કાઢી મૂક્યા. “ આ વિટંબના સહ-
દેવીએ કરાવી છે. ” એમ જાણતા ઠતા પણ મુનિ ક્ષમાથી તે સર્વ સહન ક-
રીને વનમાં જઈ રહ્યા. હવે અહિં સહદેવીએ પોતાના સેવકો પાસે મુનિને પ્ર-
હાર દેવરાવ્યો તે સુકોશલની ધાવમાતાએ દીઠું; તેથી તે કીર્તિધર રાજર્ષિના
પૂર્વના ઉપકારને સ્મરણ કરતી વધુ રોવા લાગી. સ્નેહવંત સુકોશલે તે ધાવ-
માતાને રોવાનું કારણ પૂછ્યું દેખે ધાવમાતાએ તેને કહ્યું. “ હે વત્સ ! કીર્તિ-

ધર મુનીશ્વર ત્હારા વહાલા પિતા આય છે. તે માસક્રમણને પારણે નગરમાં
 જ્ઞિક્ષા લેવા આવ્યા હતા. તું તેમની સાથે ન જતો રહે એવી ઇચ્છાથી આ ત્હા-
 રી માતા સહદેવીયે તે મહામુનિને મારી કાઢી મૂક્યા છે. હે વત્સ ! હું તેમના
 ગુણોનું સ્મરણ કરતી ઠતી રુદન કરું છું. હે કુમાર ! જ્યારે તમે પંદર દિવસના
 હતા ત્યારેજ તેમણે તમને રાજ્યાસન ઉપર બેસારી દીક્ષા લીધી છે અને તે દિવસથી
 તે મુનીશ્વર આજેજ આ નગરમાં આવ્યા હતા. ” લઘુકર્મી અને વિવેકમાનુ
 સુકોશલ જૂપતિ ધાવમાતાનાં આવાં વચન સાંજલીને તુરત પોતાના શ્રેષ્ઠ પ-
 રિવાર સહિત વનપ્રત્યે ગયો. ત્યાં જેના શરીરે પુલકાવલી યજ્ઞ હતી એવો તે
 જૂપતિ પોતાના પિતારૂપ સાધુને પ્રદક્ષિણાપૂર્વક જ્ઞક્તિથી નમસ્કાર કરી તેમ-
 ની આગલ બેઠો. પઠી કીર્તિધર રાજર્ષિયે આદરથી ધર્મનો ઉદ્ધાસ કરનારી
 વાણી કહી. “ હે જ્ઞવ્યપુરુષો ! જન્મ મરણાદિ કલ્તોલે કરીને જરપુર એવા
 આ સંસારરૂપ સમુદ્રમાં અસાર એવા જોગોએ કરીને માણસ જરાપણ તૃપ્તિ
 પામતા નથી; તેમાં પણ દક્ષિણાવર્ત્તશંખની પેઠે મનુષ્ય જન્મ હર્ષજન છે અને
 તેમાં વિષયસુખ વિજલીના સમાન ચંચલ છે. આ સંસારમાં પ્રાણીયોને જન્મ-
 મરણાદિ ઘોર દુઃખો પ્રાપ્ત થાય છે; માટે તત્ત્વને જાણનારા પુરુષોએ સર્વ પ્રકારે
 સંસારનો ત્યાગ કરવો. ” મુનિની આવી ધર્મોપદેશના સાંજલીને પ્રસન્ન થયેલા
 સુકોશલ જૂપતિયે કહ્યું. “ હે તાત ! તમારા દર્શનથી આજે મ્હારો જન્મ સ-
 ફલ થયો. મને બાલકને સંસાર સંબંધી દુઃખ આપનારાં સામ્રાજ્યપદને વિષે
 મૂકી શું તમે પોતેજ હિતકારી એવા વ્રતને અંગીકાર કર્યું ? હે પિતા ! હું બહુ
 તરડ્યો છું, માટે હવેનાંજ મને પોતાના ચારિત્રરૂપ અમૃતનું પાન કરાવો. ”
 આ વચ્ચે દીક્ષા લેવાને તૈયાર થયેલા સુકોશલ પુત્રને જાણી સહદેવી તુરત
 ત્યાં આવીને તેને કદાગ્રહ કરી ના પામવા લાગી; પરંતુ સુકોશલ જૂપતિયે
 કહ્યું. “ જો હું ત્હારો વહાલો પુત્ર છું તો તું મને પવિત્ર એવા ચારિત્ર લેવા માટે
 ઝડપ રજા આપ. ” વલી તે પોતાની સ્ત્રીને કહેવા લાગ્યો. “ હે કૃશોદરી ! તને
 ગર્જન છે, માટે પુત્ર આય ત્યારે તેને મારાં રાજ્યને વિષે સ્થાપન કરજે. અત્યારે તું મને
 વિગ્નકારી અજ્ઞાનહિ. ” આ પ્રમાણે માતાની, સ્ત્રીની, સામંતોની અને મંત્રીયોની
 સુઘેઠગીને રજા લઈ તત્ત્વને જાણનાર એ સુકોશલ રાજાએ તેજ વચ્ચે જ નત્સવથી
 ચારિત્ર લીધું. પઠી મોહરૂપ નિષાદ ત્યજી દીધેલા તે પિતા પુત્રરૂપ બન્ને મુની-

कीर्तिधर तथा सुकोशल मुनिनी कथा. (३४३)

श्वरो निरंतर शुद्ध ध्यान अने क्रीया करवामां उद्यमवंत थया. कोइ वखते श्रेष्ठ एवा ते बन्ने मुनीश्वरो, वर्षाकालने विषे मौज्जिदय पर्वतना शिखर उपर कनकावली विगेरे बहु तप अने यवमध्यादि पन्निमा करता ठता चातुर्मास रह्या. पढी कार्तिक मासनी पूनमना पारणाने विषे चातुर्मासिक व्रत पूर्ण करी गुणोथी गरिष्ठ एवा ते बन्ने साधुन ते महा पर्वतथी नीचे उतरवा लाग्या.

हवे आ वखते सुकोशल पुत्रना वियोगनी पीमाने नहि सहन करवाथी तेनी माता सहदेवी मृत्यु पामीने वाधेण अइ हती. वली दुष्ट चित्तवाली, जयंकर मुखवाली अने अनेक जीवोनो संहार करती ते, आ मौज्जिदय पर्वतने विषेज रहेती हती. पर्वतना शिखरथी उतरता ते दयावंत बन्ने मुनी-इने पर्वतनी मेखलामां मध्यमां जमती एवी वाधेणे दूरथी दीठा. पढी प-होलुं करयुं ठे म्हाहुं जेणे एवी ते वाधेण जूखने लीधे बन्ने मुनियोने ज्ञान करवा दोमी. आ वखते तत्त्वनो जाण अने गुणी एवो सुकोशल मुनि सुज-टनी पेठे कीर्तिधर पिताए वारंवार ना कहा ठतां पण वाधेणना परीसहने सहन करवा माटे पोतानी मेलेज आगल थयो. पढी रातांनेत्रे करीने अति जयंकर वाधेण फाल देती त्यां आवीने मुनिने पामी नाखी तेना उपर चमी बेठी. वली ते मुनिना साश्रवना अतिकोमल मांसने खावा लागी. अहो ! अज्ञानथी मूढ आत्मावालो जीव शुं पाप नथी करतो ? धिक्कार ठे आवा क्रूर कार्यने !!! पढी पासे उजेला कीर्तिधर मुनिये आवां अति मधुर वचनथी सुकोशल पुत्रने उत्साहवंत कस्यो. “ हे वत्स ! पूर्वकर्मना योगथीज आ तने दुःसह विपत्ति प्राप्त अइ ठे. तो हवे तुं ए विपत्तिने सहन करवामां पोतानुं सर्व पराक्रम फोरव. ” धीरजवान सुकोशल मुनिये पण पोताना द-ढ एवं अंतरमां प्रीयकारी ते ज्ञावनाने वज्रनी पेठे स्थापन करी. वली कीर्तिधर मुनि कहेवा लाग्या के, “ अनेक जवने विषे जमता स्नहवंत एवा तें बहु एकेंडि जीवोना समूहने ज्ञान कस्या ठे. वली तें नरकने विषे एवं घोर दुःखोने सहन कस्या ठे के, जेनी आगल आ दुःख कोण मात्र ठे ? ” महा मुनीश्वर सुकोशल आपतिमां पण एज प्रकारनी ज्ञावनाने ज्ञावतो ठतो अज्ञाननो नाश करनारी रूपकश्रेणी प्रत्ये चळ्यो. अनुक्रमे ते तुरत निर्मल एवा केवलज्ञानने पामी अने जगत्मां उत्तम एवी मुक्तिरमणीने पाम्यो. वा-

ધેણે પણ સુકોશલ મુનિના સાથલનું માંસ જીરણ કરી અને પઠી પેટનું, હાથનું, યજ્ઞાનું અને મસ્તક વિગેરેનું એમ સર્વ અંગોનાં માંસનું જીરણ કર્યું. ત્યાર પછી તે વાઘેણે, મ્હોદું પહોલું કરીને વગાસું ચાતા સુવર્ણથી જમિત્ર પોતાના દાંતની પંક્તિ દીઠી. માંસ જીરણથી નિવૃત્ત થયેલી વાઘેણ, સુવર્ણજમિત્ર દંત પંક્તિને જોતી “ નિશ્ચે મેં કાંઈક દીઠું. ” એમ વારંવાર પોતાના ચિત્તમાં વિચાર કરવા લાગી. જહાપોહ કરતા તેને પૂર્વનો જીવ સાંજીલો એટલે કીર્તિધરમુનિ, તેને આદરથી કહેવા લાગ્યા કે, “ હા સહદેવી ! તું વાઘેણ થઈ જીવ પશમવાલા અને ઇષ્ટ એવા પોતાના પુત્રના માંસને જીરણ કરતી થતી શું હર્ષ પામે છે ? કીર્તિધરમુનિનાં આવાં વચન સાંજીલી વાઘેણ, સુકોશલ પુત્રનો જાણે અત્યંત શોક કરતી હોયની ? એમ પૃથ્વી ઉપર આલોટવા લાગી. “ હા ! આ પુત્રને લાલન પાલન કરી મેં જ મ્હોટો કસ્યો છે. વલી નિશ્ચે તેના જ વિયોગથી હું મૃત્યુ પામીને વાઘેણ થઈશું. આ પવિત્ર બુદ્ધિવાલા પ્રાણપ્રિય પુત્રનું મેં જીરણ કર્યું, ધિક્કાર છે ધિક્કાર છે વે જીવના વિનાશકારી આ હુષ્ટજાતિના કર્મને !!! જો કે હિંસક જીવો નિરંતર વીજાનું જીરણ કરે છે; પરંતુ પોતે જ પુત્રનો નાશ કરનારી મ્હારા સમાન વીજી પાપીણી જગત્માં કોણ હશે ? ” આ પ્રમાણે વાઘેણ પોતાના મનમાં રોદ કરતી હતી. એવામાં કીર્તિધરમુનિયે તેને કહ્યું કે, “ હે જીરે ! આ ત્હારો જીવ જ વિષમ છે કે, જેમાં પોતાનું હોય તે પણ શત્રુરૂપ સમજાય છે. અસ્ખંભિત એવા ધર્મથી મનુષ્યપણું મળે છે. તું ધર્મવિના આવી નીચ ગતિ પામીશું. વલી નાના પ્રકારના જીવોના ઘાતથી રોદે-રોદે તું નરકગતિને જ પામીશ. હવે તું સર્વ જીવો ઉપર દયા કરવારૂપ ધર્મ અંગીકાર કર કે, જેથી અરિહંતધર્મ અને સ્વર્ગ એ બન્ને વસ્તુઓ તને પ્રાપ્ત થશે. ” મુનિનાં આવાં વચન સાંજીલી વાઘેણ બોધ પામી, તેથી તેણે નિર્મલ બુદ્ધિથી સ્વર્ગસંપત્તિ આપનારું અનંશન લીધું. આ વચ્ચે સુકોશલમુનિનું સત્ત્વ વધુ જ રહ્યું હતું કે, જેની મોક્ષપ્રાપ્તિની પણ કીર્તિધરમુનિયે અનુમોદના કરી કે, “ અહો જીવ્ય પુરુષો ! એ સુકોશલમુનિનું ન વર્ણવી સકાય તેવું આરાધકપણું જૂઠું છે, જે પ્રથમથી દીક્ષા લેનારા પિતાની પણ પહેલાં મોક્ષ પામ્યો. ” કીર્તિધરમુનીશ્વર આ પ્રમાણે મનમાં શુદ્ધ જાવના જાવતાં થતાં મોક્ષપુરના માર્ગરૂપ કેવલજ્ઞાન પામ્યા. તે વચ્ચે દેવતાઓ તેમની પામે આવીને હર્ષથી લોકને આશ્ચર્યકારી

अंधकवृष्णि राजाना आठ पुत्रोनी कथा. (३४५)

म्होटी केवल महोत्सव कस्यो. त्यां कीर्तिधरमुनिये उत्तम धर्मदेशना आपीने पढी बहु कालपर्यंत पृथ्वी उपर विहार कस्यो. नाना प्रकारना उपदेश समूहशी अनेक ज्ञव्यजीवोने प्रबोध पमामी आयुष्यनो क्षय अये ते विशुद्ध आत्मावाला कीर्तिधर मुनि मोक्षपदने पाम्या. जेवी रीते सुकोशल राजर्षिसहित कीर्तिधर महामुनिये म्होटी उपसर्ग सहन कस्यो तेवी रीते बीजा श्रेष्ठ साधुनंए पण पोताना देहशीज म्होटी उपसर्गो सहन करवा.

॥ इति कीर्तिधर तथा सुकोशल मुनीश्वरनी कथा ॥

कानं गुणरयणतवं, अठ्ठ अस्कोहसागरप्पमुहा ॥

वणिहसुआ संपत्ता, सिद्धं इकारसंगधरा ॥ १५ ॥

अर्थ—अंधकवृष्णि राजाना अगीयार अंगने धारण करनारा अक्षोज्य सागर विगेरे आठ पुत्रो गुणरत्नसंवत्सर नामनुं तप करीने सिद्धिपद पाम्या. ॥१५॥

अंधकवृष्णि राजाना आठ पुत्रोनी कथा.

शौर्यपुरमां हरिवंशना मुकुटमणिरुप अंधकवृष्णि नामे राजा राज्य करतो हतो. तेने धारिणी नामे स्त्री हती. तेनुने विश्वमां प्रख्यात यशवाला श्रेष्ठ दश पुत्रो हतो. ते आ प्रमाणे १ समुद्रविजय, २ अक्षोज्य, ३ स्तिमित, ४ हिमवान्, ५ सागर, ६ अचल, ७ धरण, ८ पूरण, ९ चंड, १० वसुदेव. अंधकवृष्णि राजाना आ दश पुत्रो पोताना कुलने आनंद करनारा, जगत्मां विख्यात पुरुषार्थवाला अने दर्शाह एवा नामशी प्रसिद्ध होता.

एक दिवस श्री नेमिनाथ प्रभु पृथ्वी उपर विहार करता करता द्वारका नगरी प्रत्ये आव्या. त्यां तेमनी देशना सांजलीने बोध पामेला अक्षोज्यादि आठ दशार्होए दीक्षा लीधी. पढी ते गुणवंत मुनियो आदरशी अगीयार अंगनो अज्ञ्यास करवा लाग्या. अनुक्रमे तेन गुणरत्न संवत्सर महा तप अने बीजां पण तप मोक्षने माटे करवा लाग्या. शोल वर्ष पर्यंत दीक्षा पर्याय पाली कपटरहित मनवाला ते मुनीश्वरो शत्रुंजय पर्वत उपर जइ, त्यां मासपर्यंत अनशन व्रत लइ, केवल ज्ञान पामी अने सर्व कर्मनो क्षय करी मोक्ष पाम्या.

॥ इति दशार्ह कथा ॥

तं वंदे रहनेमिं, चनरोवच्चरसयाइ जस्स गिहे ॥

जो वरिसं ठजमन्तो, पंचसए केवलीजाउ ॥ १६ ॥

अर्थ—जे चारसो वर्ष गृहस्थावासमां अने एक वर्ष ठग्नस्थपणे रह्या ते-
मज जेमणे पांचसो वर्ष केवलपर्याय पाढ्यो ते श्री रथनेमीने हुं वंदना करुं ठुं. १६

श्री रथनेमिनी कथा.

पश्चिम समुद्रना तीरे द्वारका नगरीमां बलज्जइ सहित कृष्णराज्य कर-
ता हता. त्यां दशार्होमां मुख्य श्री समुद्रविजय राजा रहेता हता. तेमने मो-
क्षलक्ष्मी ठे हस्तकमलमां जेने एवी शीलने धारण करनारी शिवादेवी
नामे स्त्री हती. तेजने विश्वने आनंद करनारा, कुलने वंदन करवा योग्य, सं-
सार समुद्रना जयने दूर करनारा अरिष्टनेमि नामना महा जाग्यवंत पुत्र ह-
ता. शंखना लांछनवाला, त्रण ज्ञानने धारण करनारा स्नेहवंत अने गाढ मे-
धना समान अथवा तो अंजनना समान कांतिवाला ए बाविशमा जिनेश्वर
हता. बाल अवस्थामां पण क्रीडा मात्रवमे वृद्धावस्थाना जयंकर जयने जीती
यादवकुमारोनी साथे प्रज्जु पोतानी मरजी प्रमाणे रमता हता.

एक दिवस महा तेजवंत एवा प्रज्जु यादवना कुमारोनी साथे द्वारकामां
क्रीडा करता ठता कृष्णानी आयुधशालाप्रत्ये गया. त्यां द्वारपालोए सत्कार
करेला तेमणे अंदर जशने सिंहासन उपर गोठवी राखेलां कृष्णनां सर्व आयु-
धो जोयां. पठी जिनेश्वर प्रज्जुए, ते शस्त्रो मांदेशी त्रण खंरुमां न वारी शका-
य एवा म्होटा शत्रुजना समूहना मदने नाश करनारा सुदर्शन नामनां चक्र-
ने पोताना हाथमां लीधुं अने तेने कुंजारना चाकनी पेठे लीलामात्रमां फेर-
व्युं. कौमोदकी गदाने पण सामान्य लाकमीनी पेठे उपामी. जाणे महा मंत्र-
शक्तिवाला वादीये राफामांश्री सर्पनेज खेंची काढ्यो होयनी ? एम प्रज्जुए
नंदक नामना खरुने म्यानमांश्री वहार खेंची काढ्यो. तयारपठी कमलनाल-
नी पेठे शार्ङ्ग धनुष्यना दंरुने सज्ज करी ब्रह्मांरुने फोमी नाखनारो प्रत्यंचानो
अब्द कस्यो. ठेवट जिनेश्वरे लीलेश्री पांचजन्य नामना शंखने पोतानां मुखने
विषे धागण करी गाढ स्वरश्री वगास्यो. आ वस्यते शंखना जयंकर शब्दश्री

समुद्र मर्यादा त्यजी दीधी; उत्पन्न अयेला जयश्री आकुलव्याकुल बनेला दि-
 शानुना हाथीयो त्रास पामवा लाग्या; शेषनाग कंपवा लाग्यो; सकल ब्रह्मांन
 शब्दमय अइ गयुं अने ब्रह्मा पोतानी ध्यानकलाने त्यजी दइ “आ शुं अयुं?”
 एम कहीने विस्मयश्री विचारवा लाग्या. वली त्रास पामेला मदांध हाथीयो
 तुरत वेगश्री आलान स्तंजोने उखेनी नाखी आम तेम नासवा लाग्या अने
 जय पामेला उत्तम घोमानु पण पक्षीयोनी पेठे चारे तरफ फालो देवा लाग्या.
 कृष्ण अने बलजइ विना बीजा सर्वे राजान, शंखनाशब्दश्री अत्यंत जयज्जी-
 त अइने महा मूर्छा पाम्या. जय पामेला कृष्ण पण पोताना बंधु एवा बलजइने क-
 हेवा लाग्या के, “हे बंधो ! देवतानुश्री पण अस्पृश्य एवा आ म्हारा शंखने
 सहसा कोणे वगाम्यो ?” बलजइ कह्युं. “ए शंख श्री नेमिकुमारे वगाड्यो
 ठे.” पढी शंका पामेला कृष्णे फरीश्री कह्युं. “ए शिवामातानो पुत्र खरे-
 खर चक्रवर्ती अथवा तो अर्धचक्रवर्ती देखाय ठे तो आपणे महा कष्टश्री मेल-
 वेलुं राज्य ए लइ लेशे !” बलजइ कह्युं. “हे कृष्ण ! तुं जरा पण एवी शंका
 न कर. कारण ए चक्रवर्ती तेम अर्धचक्रवर्ती नथी; परंतु ते धर्मचक्रवर्ती ठे.
 हे बंधो ! शुं ए नेमिनाथनुं आवुं अटप पराक्रम ठे ? ना ना कारण के, एतो
 क्षणमात्रमां पृथ्वीने ठत्ररूप अने मेरुपर्वतने दंमरूप बनावी दे तेवा बलवंत
 ठे. अरे ! ए एवा बलवान् ठे ठतां निस्पृहीपणाए करीने कोइनां राज्यने लइ
 लेवानी इच्छा करता नथी. एटलुंज नहि पण ए एक स्त्रीना पण परिग्रहने
 स्वीकारता नथी.” पढी कांइक स्वस्थ अयेला कृष्णे नेमिनाथने आदरपूर्वक
 पोतानी पासे बोलावीने कह्युं के, “हवणां आपणे बन्ने जणा पोतपोताना जु-
 जबलनी परीक्षा करीए.” नेमिनाथे कांइक हसीने कह्युं. “हे कृष्ण ! ठीक
 ठे चालो तेंम करीए.” पढी बन्ने जणा मल्लयुद्ध करवाना स्थानके गया. आ
 अवसरे श्री नेमिनाथ प्रज्जुए मनमां विचार्युं जे, “आ कृष्ण म्हारा हाथना
 प्रहारने शी रीते सहन करी सकशे ? आम धारीने तेमणे कृष्णने कह्युं के,
 “मल्लयुद्ध करवाश्री सारुं न आय, माटे आपणे बन्ने जणा एकबीजाना हा-
 थने वालवाश्री बालपरीक्षा करीए.” कृष्णे ए बात कबुल करीने पढी जोग-
 लना समान पोताना जमणा हाथने लांबो कस्यो एटले विश्वना नाथ एवा
 श्री नेमिनाथे ते हाथने लीलामात्रमां वाली दीधो. ठीकज ठे. अनंत जुजव-

લવાલા અરિહંતોનું એવું બલ હોય તેમાં શું આશ્ચર્ય ? પઠી કૃષ્ણે પોતાના હાથને શ્રી નેમિનાથે વાલેલો જોઈને કહ્યું, “ હે બંધો ! હવે તમે પોતાના હાથને લાંબો કરો. ” કૃષ્ણનાં આવાં વચન સાંજલી જિનેશ્વરે વજ્ર સમાન હુર્જેય અને સ્વર્ગદંડ સમાન વિસ્તારવંત પોતાનો હાથ લાંબો કસ્યો. પઠી કૃષ્ણે શ્રી નેમિનાથના હાથને નમાવા માટે એક હાથ લગામ્યો; પણ તેથી પ્રજ્ઞુનો હાથ જરા પણ નમ્યો નહિ એટલે તેમણે બન્ને હાથ તેજ કામમાં લગામ્યા. તો પણ પ્રજ્ઞુનો હાથ કિંચિત્તમાત્ર નમ્યો નહિ. પઠી શ્રી નેમિનાથ પ્રજ્ઞુએ કુતુહલથી તમાલનાં સરખી કાંતિવાલો પોતાનો હાથ જરા ઝંચો કસ્યો એટલે ચપલ અંગવાલા કૃષ્ણ, વૃક્ષ ઉપર વાંદરાની પેઠે નેમિનાથના હાથ ઉપર લટક્યા. શ્રી નેમિનાથ પ્રજ્ઞુના હાથનું આવું બલ જોઈ સંતોષ પામેલા દેવતાનું પ્રસન્ન થઈને તુરત તેમના ઉપર પુષ્પવૃષ્ટિ કરી. પઠી શ્રી નેમિનાથના આવા જુજબલનો અનુભવ કરીને મનમાં અત્યંત આશ્ચર્ય પામેલા બુદ્ધિવંત કૃષ્ણે વિચાર્યું જે, “ અહો ! ત્રણ જગત્ના મદને નાશ કરનારું આવું જુજાબલ ઠતાં શ્રી નેમિકુમારનું નિસ્પૃહપણું પણ તેવુંજ છે કે, જે એ એક સ્ત્રીને પણ મનથી રૂઝતા નથી તો પઠી તેમનું જુજવીર્ય વનના ફુલની પેઠે નિષ્ફલ જાણવું. જો કે એ સર્વ પ્રકારે નિસ્પૃહ છે તો પણ હું ઠલથી અથવા તો બલથી તેમને એક શ્રેષ્ઠ કન્યા સાથે પાણીગ્રહણ કરાવીશ. ” આવો વિચાર કરીને પઠી કૃષ્ણે નેમિનાથને કહ્યું, “ હે વત્સ ! તમે મ્હારી સાથે જલક્રીડાનો ઉત્સવ કરો. ” જિનેશ્વરે તે વાત અંગીકાર કરી એટલે હર્ષ પામેલા કૃષ્ણે પોતાના માણસો પાસે ઉત્તમ એક ક્રીડાવાવ્ય કરાવી. પઠી અંતઃપુરસહિત શ્રી કૃષ્ણ નેમિકુમારની સાથે હર્ષપૂર્વક જલક્રીડા કરવા લાગ્યા. દીર્ઘકાલપર્યંત જલક્રીડા કરીને પઠી અંતઃપુરની મધ્યે આસન ઉપર વેઠેલા કૃષ્ણે પવિત્ર ચંદનથી પોતાનાં શરીરને વિલેપન કર્યું. પઠી કૃષ્ણના અગ્નિપ્રાયને જાણી સત્યજ્ઞામાદિ આઠ પટ્ટરાણીયો મધુર વચનથી શ્રી નેમિનાથને વારંવાર કહેવા લાગી, “ હે દિયર ! ગુણોની યાણરૂપ તમે, સમર્થ ઠતાં અસમર્થ દેશાનું ઠો કે, જે તમે એક એવી પણ કોઈ મારી કન્યાને પરણતા નથી. આ નિર્દુશન એવું તમારું રૂપ અને મનોહર તામ્રાય સ્ત્રી વિના યેરેયર વનના કમલનો પેઠે નિષ્ફલ જાય છે. રૂષજ્ઞાદિ જિનેશ્વરોળ પણ પ્રથમ જોગોને જોગવી ચારિત્ર લીધું છે. તો હે નેમિનાથ !

તમે પણ ઝટ તેમની પેઠેજ આચરો. ઓરે દિયર ! તમે યુવાન ઠતાં આજ સુધી માતાની પાસેથી માગી યાનારા ઠો કારણ તમે કાંઈ પણ વસ્તુ જોઈતી હોય તો શિવામાતાનાં મુખ સામું જૂઠું ઠો. તમે અસાધ્ય એવા અમારા સંકટને વિષે પમેલા ઠો, માટે પાણીગ્રહણ કહ્યા વિના ટુટવાના નથી. જ્ઞાગ્ય અને સૌજ્ઞાગ્યવાલો મ્હોટો શ્રીમાન્ માણસ પણ શ્રેષ્ઠ ગુણવાલી સ્ત્રી વિના પ્રતિષ્ઠાને પામતો નથી. સર્વ લક્ષણથી પૂર્ણ કલાવંત, સ્ત્રી પ્રિય અને ગુણવંત ઠતાં હે દિયર ! તમે જ્ઞોગથી કેમ અવલા મુખવાલા થયા ઠો ? તમે નગરીમાં હમેશાં સ્યાદાદી કહેવાનું ઠો ઠતાં હવણાં આ એકાંતમાં સ્ત્રીના હસ્તને ગ્રહણ કેમ કરો ઠો ? અને પ્રસિદ્ધિમાં એક કન્યાના હસ્તને શા માટે આદરપૂર્વક ગ્રહણ કરતા નથી ? હે મ્હોટા મનવાલા ! તમે એક શ્રેષ્ઠ રૂપવંતી કન્યાનો પાણીગ્રહણ કરીને વૃદ્ધ એવા માતાપિતાને શા માટે આનંદ નથી નપજાવતા ? ”

આ પ્રમાણે કહેતીયો અને જેમના કેશ પૃથ્વી નપર પથરાઈ રહેલા હતા એવી તે શ્રીકૃષ્ણની પટ્ટરાણીયો શ્રી નેમિનાથના ચરણકમલને વિષે પમી. આ અવસરે કૃષ્ણે આદરપૂર્વક કહ્યું. “ હે બંધો ! હવે તમારે કદાગ્રહ કરવો યોગ્ય નથી. ” પઠી બલજ્ઞકહેવા લાગ્યા કે, “ જ્ઞાઈ ! જૂઠુંતો યરા આ તમારા મ્હોટા જ્ઞાઈ કૃષ્ણ, બીજી હજારો સ્ત્રીયોની સાથે ક્રીમા કરે ઠે અને તમે તો સ્ત્રીથી અવલા મુખવાલા થયો ઠો. પૂર્વે અનંત એવા તીર્થકરો પણ પ્રથમ સ્ત્રીનું પાણીગ્રહણ કરીને પઠી ચારિત્રલક્ષ્મીને અંગીકાર કરનારા થયાઠે. હે વત્સ ! બીજા કુમારોને પાણિગ્રહણથી પ્રતિષ્ઠા પામેલા જોઈ તમારા માતાપિતાને તેમના મનમાં બહુ યેદ થાય ઠે માટે હે વિશ્વને વહાલા ! તમે એક વચ્ચે સ્ત્રીના પાણિગ્રહણનો મ્હોટો નત્સવ કરી પોતાના માતાપિતાને આનંદ પમામો. ” બલજ્ઞકહી રહ્યા એટલે કૃષ્ણે પણ ફરી તેમજ કહ્યું. આમ કૃષ્ણ અને બલજ્ઞક બન્ને જણા શ્રીનેમિનાથને બહુ આગ્રહથી કહેવા લાગ્યા એટલે દાક્ષિણ્યરૂપ રથના સમુદ્ધ અને ઈન્દ્રિત મુખ આપનારા શ્રી અરિહંત પ્રજ્ઞુયે, કૃષ્ણ બલજ્ઞકના વચનને અંગીકાર કર્યું. પઠી આનંદ પામેલા કૃષ્ણ પરિવાર સહિત શ્રી નેમિનાથને સાથે લઈ દ્વારકા નગરી પ્રત્યે આવ્યા. ત્યાં તેમણે પોતાના પિત્રાઈ સમુદ્ધવિજય રાજાને “ નેમિનાથે વિવાહ કરવાનું કબુલ કર્યું ઠે. ” તે સર્વ નિવેદન કર્યું. કૃષ્ણનાં આવાં વચનથી સમુદ્ધવિજય રાજા મ-

नोहर एवी पोतानी स्त्री सहित बहु हर्ष पामीने कृष्णने आ प्रमाणे कहेवा लाग्या. “तें अमारो सर्व मनोरथ पूर्ण करयो ठे; जेथी तुं अमारा कुलनो आधाररूप ठे. तुं पोतेज विष्णु ठे तो हवे अमे त्हां केटलुंक गुणवर्णन करीए. पढी समुद्रविजय राजाए रजा आपवाथी कृष्ण परिवार सहित पोताना घर प्रत्ये गया. त्यां ते अंतःपुरमां जशने सर्व स्त्रीयोने पूढवा लाग्या के, “श्री नेमिनाथने योग्य एवी कोशने कन्या होय तो कहो ?” सत्यज्जामाए कह्युं. “हवणां रम्यगुणवाली, सती अने राजीमती नामनी उग्रसेन राजानी पुत्री श्री नेमिनाथने योग्य ठे. कारण ए सर्व लक्षणयुक्त, सुंदर सर्व अंगवाली अने सती होवाथी नेमिकुमारनेज योग्य ठे; परंतु बीजा कोशने योग्य होय एम नथी.” पढी कृष्ण “आ योग्य संबंध ठे.” एम जाणीने हर्ष पामता परिवारने साथे लइ उग्रसेनना घर प्रत्ये गया. पढी पोताने घेर आवेला कृष्णने सुवर्णना सिंहासन उपर बेसारी बहु प्रसन्न अयेला उग्रसेन जूपतिये तेमने मणि मुक्ताफलनी बहु जेटो आपीने संतोष पमामवा पूर्वक हाथ जोमनीने स्नेहथी विनंती करी के, “हे नाथ ! आजे म्हारो मंगलकारी दिवस अयो तेम आजे हुं कृतार्थ अयो कारण के, जे आप पोतेज प्रसन्न अशने म्हारा घेर पधारचा ठे. हे देव ! कांइ कार्य होय तो मने आज्ञा आपो.” उग्रसेननां आवां वचनथी संतोष पामेला कृष्णे कह्युं. “अहो ! नेमिकुमारने माटे तमारी अति मनोहर राजीमती पुत्रीनी याचना करवा हुं अहिं आव्यो तुं. हे जूप ! आ योग्य संबंध तमे कबुल करो. वली तेम करवाथी विधात्रानो तेमने (नेमिकुमार तथा राजीमतीने) वनाववारूप अयेलो श्रम सफल अशे.” कृष्णनां आवां वचन सांजली अति प्रसन्न अयेला उग्रसेन जूपतिये निर्मल विवेकने प्रगट करता ठता कृष्ण प्रत्ये कह्युं.

“हे यडुनायक ! तमे आम मध्यस्थनी पेठे केम कहो ठो ? शुं म्हारा संतान (पुत्रपौत्रादि) अने इत्यादि तमारुं न कहेवाय ? पोतानी वस्तु स्वीकार ता तमारे म्हारी प्रार्थना शी करवी होय ? हे नाथ ! जेम आपनी मरजी होय ते प्रमाणे शीघ्र करो. एक तो लोकोत्तर गुणवाला श्री नेमिनाथ म्हारी पुत्रीना पति अशे अने बीजुं आप म्हारा घर प्रत्ये आव्या तेशी हुं जाणुं तुं के, निश्चे म्हारी पुत्रीनुं पूर्वना शुद्ध पुण्योथी जाग्य जागतुं अयुं.” आम विज्ञानथी

સુશોજિત વચન કહેતાં એવા ઝગ્રસેન ઝૂપતિને સંતોષ પમાડીને કૃષ્ણ સમુદ્ર-વિજય રાજાના ઘર પ્રત્યે આવ્યા. ત્યાં અતિ પ્રસન્ન એવા કૃષ્ણે શ્રી નેમિનાથના વિવાહને માટે રાજીમતીનું માગુંકસ્યાનીસર્વ વાત સમુદ્રવિજય રાજાને કહી. પઠી હર્ષ પામેલા સમુદ્રવિજય રાજાએ કૃષ્ણને કહ્યું કે, “હે વત્સ ! નિરંતર અમારી ચિંતા તને દેખાય છે. હું હમેશાં સ્વજનોમાં જેવું ત્યારું સૌજન્યપણું દે-
 યું તેવું બીજાનું સ્વપ્નામાં પણ દેખતો નથી. મને શ્રી નેમિકુમાર ના વિવાહ સંબંધિ જે મનોરથ હતો તે આજે તેજ સફલ કસ્યો છે. ” પઠી કૃ-
 ણ તે કાર્ય નિવેદન કરીને પોતાને મંદિરે ગયા એટલે સમુદ્રવિજય ઝૂપતિયે દૈવજ્ઞ એવા કૌષ્ટુકી નિમિત્તિયાને બોલાવીને લગ્ન પૂછ્યું. કૌષ્ટુકિયે કહ્યું.
 “હે રાજન્ ! હવેનાં સર્વદા શ્રેષ્ઠ એવા લગ્નોજ છે. કારણ કે, વિવાહાદિ લગ્ન કાર્ય ફક્ત ચોમાસામાં થતા નથી. પુણ્યવંત મ્હોટા પુરુષોએ પોતાના કલ્યા-
 નને માટે ફક્ત ચોમાસામાં વિવાહાદિ મહોત્સવો ન આરંભવા. વર્ષાઋતુ વિ-
 ત્યાં પઠી લગ્ન બુદ્ધિ ગણાય છે, માટે તેમાં (શિયાલામાં) કરેલું વિવાહાદિ કાર્ય સુખ આપનારું થાય છે. ” સમુદ્રવિજય રાજાએ કહ્યું. “હે કૌષ્ટુકિ ! તમે કહો છો તે સત્ય છે, પરંતુ અમારું ઇતાવલનું કારણ સાંજલો. શ્રી નેમિકુમારે વિવાહ ન કરવા સંબંધિ લીધેલો કદાગ્રહ હવેનાં કૃષ્ણે સ્નેહને લીધે ઢોમાવી દીધો છે; પરંતુ જો તે યોગીની પેઠે વિરક્ત થઈને બ્રહ્મચર્યાદિ ક્રિયાનો આશ્રય કરશે તો પઠી કોણ ઢોમાવશે ? માટે હે કૌષ્ટુકિ ! વિલંબ ન કરતાં હવેનાંજ લગ્ન જૂન. વલી વિદ્વાન પુરુષોએ પણ સારા કામમાં બહુ વિઘ્નો કહ્યાં છે. ” પઠી કૌષ્ટુકિયે તુરત રાજાના આ દેશનું કારણ ધ્યાનમાં લઈ વર્ષાઋતુમાં લગ્ન માત્ર-
 રૂપ દિનશુદ્ધિને જોઈ કહ્યું કે, “શ્રાવણ માસની અજવાલી ઠઠને દિવસે સૂ-
 ર્યોદય વચ્ચે સુખકારી શ્રી નેમિનાથનું વિવાહકાર્ય કરો. ” સમુદ્રવિજય રા-
 જાએ નૈમિત્તિક કહેલું લગ્ન પ્રમાણ કરીને પઠી તે કૌષ્ટુકિનો વસ્ત્રાઝૂપણ ફલાદિક કરીને બહુ સત્કાર કસ્યો. પઠી તેમણે ઝગ્રસેન રાજાને પણ લગ્નના સ્વર આપ્યા. ત્યારવાદ તે બંને ઘરોને વિષે વિવાહના ઉત્સવો ચાલવા લાગ્યા. માંડવાનું, સ્વર્ગની દેવાંગના સમાન નૃત્યો, મણિમય ઝૂમિયો, સ્તંભના અગ્રજ્ઞા-
 ગમાં સુશોજિત પુતલીયો, ચંડુવાનું અને આનંદ આપનારા વિચિત્ર દર્પણોથી દે-
 દીપ્યમાન તોરણો શ્યાદિ અનેક પ્રકારની રચનાથી મનુષ્યોએ એ બંને રાજાના

ઘરોને શણગાર્યાં. નૂપતિયો આદરથી ચિત્તને પ્રિયકારી સાકરના લાડુ તેમજ સરસ રસોડ તથા શાક વિગેરે અનેક ઝોજનના પદાર્થો બનાવી કુટુંબના માણસોને જમાવવા લાગ્યા. વિવિધ પ્રકારના વાર્જીત્રો પણ પ્રિયકારી મધુર સ્વ-રથી વાગવા લાગ્યા. આ વખતે ચિત્રવાલાં સર્વે ઘરો ચારે તરફથી અનેક પ્રકારના અતુલ મંગલોને વિસ્તારતા હતા. દશાર્હ, દાશાર્હ, બલન્નદાદિ યાદવોના ઘરોને વિષે અતિ આનંદમય ધવલ શબ્દો સંજ્ઞાતા હતા. રાત્રિ દિવસ પગલે પગલે નાટકો યતા હતા. મધુર શબ્દવાલા ગંધર્વલોકો પણ ઉત્તમ ગાયનો કરતા હતા. તેમજ સ્વાન્નાવિક રીતે નગરીને બહુ મનોહર બનાવી હતી. સર્વે દરવાજાનું પણ જૂદી જૂદી જાતના રંગોથી અને સુશોભિત આનૂષણોથી દેદીપ્યમાન બનાવ્યા હતા.

પઠી નેમિનાથનો લગ્ન દિવસ પાસે આવ્યો એટલે મહાદર્શના ઝારથી સુશોભિત શ્રી શિવાદિમાતાનું, દેવકી વિગેરે દાશાર્હોની હજારો સ્ત્રીયો, હર્ષિત ચિત્તવાલી રેવતી વિગેરે બલન્નદની સ્ત્રીયો, બહુ પ્રેમથી સુશોભિત અને જગત્માં ઉત્તમ એવી રુક્મિણી તથા સત્યજ્ઞામાદિ કૃષ્ણની સ્ત્રીયો, ધાવમાતાનું અને બીજી અનેક સ્ત્રીયો, મહા મુલ્યવાલાં આનૂષણોને ધારણ કરી મંગલગીતોને ગાતી ઠતી શ્રી નેમિનાથને પૂર્વાન્નિમુખે બાજોઠ ઉપર બેસારીને પવિત્ર જલથી અન્નિષેક કરવા લાગી. પઠી બલન્નદ, કૃષ્ણ અને પાંડવો શ્રી નેમિનાથના હસ્ત કમલને વિષે ઉત્તમ બાણો આપતા ઠતા આ પ્રમાણે કહેવા લાગ્યા કે, “હે વિન્નો ! સ્વરેશ્વર તમેજ પુષ્પરૂપ આયુધવાલા અને રૂપલાવણના સૌન્દર્યની સંપત્તિથી ત્રણ જગત્માં વિજય મેલવનાર પંચબાણ^૧ કામદેવ ઠો.” પઠી કૃષ્ણ પોતેજ શ્રી નેમિનાથના કંઠને વિષે હસ્ત બાંધ્યો તે એમ સૂચવવાને કે, રાગ રહિત પુરુષને વિષે શું મૂર્તિમંત એવો સંસારનો રાગ પ્રવેશ કરે સ્વરો ? અર્થાત્ નજ કરે. તેવીજ રીતે કૃષ્ણે ઝગસેનના ઘરે જશે રાજીમતિને પણ સ્પષ્ટ નિમિત્તનો અર્થ કહી સંજ્ઞાલાવ્યો.

પઠી લગ્નને દિવસ ચંદનનાં લેપથી શ્રેષ્ઠ શરીરવાલા, કલ્પવૃક્ષનાં પુષ્પોથી મનોહર, દિવ્ય આનૂષણોથી સુશોભિત અને ઉત્તમ કોમલ વસ્ત્રોને ધારણ કરનારા શ્રી નેમિનાથને સમુદ્વિજય રાજાએ પોતાના પટહસ્તિ ઉપર

બેસાચ્યા. પઠી પૃથ્વી ઉપર ચાલતા પરિવાર સહિત દાશાર્હની, બલન્નડ ત-
થા કૃષ્ણની, કોટી કુમારોની અને બીજા અનેક રાજાનું સાથે તથા આકા-
શમાં ચાલતા દેવતાનું સાથે શ્રી નેમિનાથ ઉગ્રસેન રાજાના ઘર તરફ ચા-
લ્યા. પાઠલ દશાર્હ, બલન્નડ અને કૃષ્ણની ઉત્તમ સુશોજિત આનૂષણોને ધા-
રણ કરનારી તથા સુખાસનમાં બેઠેલી લાખો સ્ત્રીયો મધુર શબ્દથી ધવલમં-
ગલ ગીતોને ગાતી ઠતી ચાલવા લાગી. શ્રીજિનેશ્વરનાં મસ્તક ઉપર સ્પષ્ટ
મુક્તાફલોથી સુશોજિત નવિન ઠત્ર ધારણ કર્યું. જાણે શ્રી નેમિનાથના શ-
રીરની અંદરથીજ સાક્ષાત્ ગુણોની પંક્તિ નિકલી હોયની ? એમ પ્રજ્ઞુના બન્ને
પાસે ચંચલ ચામરોની પંક્તિ શોજતી હતી. પ્રજ્ઞુની આગલ સુખકારી વાજીંચો
વાગતા હતા. તેમજ ગંધર્વ અને માગધ લોકો દિવ્ય ગાયન કરવામાં તત્પર
થયા હતા. વલી “ અર્ચંમિત સૌન્દર્યરૂપ અમૃતના સમુદ્ર, ત્રણ જગત્નાં ને-
ત્રને આનંદ પમાડવામાં ચંડ્રરૂપ અને ઉજ્જ્વલ એવા આ શ્રી નેમિનાથરૂપ ચંડમા
હવણાં જેનો પતિ યશે, તે કન્યા સર્વ સ્ત્રીયોની મધ્યે ધન્ય અને ત્રણ જગત્ને
માન્ય છે. વલી નિશ્ચે આથી તેનાં પૂર્વનાં તપનું ફલ પ્રગટ થયું એમ જાણવું.”
આમ નગરવાસી લોકો વાતો કરતા હતા. આ વચ્ચે પૃથ્વી ઉપર માણસો અને
આકાશમાં દેવતાનું માતા નહોતા. આ પ્રમાણે મ્હોટી સમૃદ્ધિથી હાથી ઉપર
બેઠેલા શ્રી નેમિનાથ પ્રજ્ઞુ, ઉત્તમ તોરણોથી સુશોજિત એવા ઉગ્રસેન જૂપતિના
ઘરપ્રત્યે આવ્યા. પઠી જેટલામાં પૂર્વના આઠ જવના મોહથી શ્રી નેમિનાથને
જોવા માટે ઉત્સાહવંત થયેલી, શૃંગારથી સુશોજિત આકૃતિવાલી, ઉત્તમ આ-
નૂષણોને ધારણ કરનારી વલી પ્રજ્ઞુને આવવાના રસ્તામાં વારંવાર દૃષ્ટિ ફેંકતી
અને હૃદયમાં વારંવાર “ શ્રી નેમિ શ્રી નેમિ ” એમ સ્મરણ કરતી રાજીમતી
પોતાની સહીયોની સાથે ગોઝમાં ઝૂંટી હતી તેટલામાં મ્હોટા હાથી ઉપર
બેઠેલા, પૃથ્વી ઉપર કોટિ યાદવોથી અને આકાશમાં કોટિ દેવતાનુંથી વિંટ-
લાયલા શ્રી નેમિનાથ પ્રજ્ઞુ તોરણે આવ્યા. શ્રી નેમિનાથ પ્રજ્ઞુને વારંવાર જો-
ઈને રાજીમતીને ઉત્કૃષ્ટ આનંદની સંપત્તિથી રોમાંચ થવા લાગ્યો. ઉગ્રસેન
પુત્રી બહુ કાલપર્યંત રૂપસંપત્તિથી અધિક એવા પોતાના જીવિષ્યના પતિને
જોઈને વહુ હર્ષ પામતી ઠતી મનમાં વિચારવા લાગી. “ ઉત્તમ આચરણથી પ-
વિત્ર એવા અને જગત્માં શ્રેષ્ઠ કહેવાતા આ પતિ પોતે આનંદથી લધુ એવી મને

પરણવા માટે અહિં આવે છે; પરંતુ મ્હારું પૂર્વનું પુણ્ય એવું નથી કે, જે એ જાગ્યવું પુરુષ મને પરણીને તત્કાલ કેમકુશલ પોતાને ઘરે જાય. દેવ દાનવોએ પ્રશંસા કરેલા અને સ્વર્ગાધિપતિયોએ પૂજેલા આ વર ક્યાં ? અને ધાન્યના ક્રીનારુપ અલ્પગુણવાલી તથા હીનલક્ષણવાલી હું ક્યાં ? ” આ પ્રમાણે નગ્નસેન પુત્ર રાજીમતી જેટલામાં વિચાર કરે છે, તેટલામાં તેનું માબું અંગ અને જમણું નેત્ર ફરક્યું. પછી તે રાજકુમારીને પોતાના શરીરને વિષે ક્રોધ અને નદેગ ન્તપ્ત થયો. વલી સંવામે સંવામે પરણેવો પણ તેવોજ થયો. રાજીમતીની આવી અવસ્થા અને નિરુત્સાહપણું જોઈ તેની સહીયો કહેવા લાગી કે, “ હે સહી અમંગલ શાંત શાંત થઈ ગયું. વલી હે શુન્ને ! બહુ હુષ્ટ વિકલ્પોથી તું આવું કેમ દેખાય છે ? ” રાજીમતીએ કહ્યું. “ હે સહીયો ! મ્હારું માબું અંગ અને જમણું નેત્ર ફરક્યું છે; તેથી હું જાણું છું કે, મને આ શુન્ન અવસરે કાંઈ મ્હોટું અમંગલ થશે. હે સ્નેહવંત સહીયો ! એજ કારણથી હું આવી અવસ્થાવાલી થઈ છું. ”

હવે આ વચ્ચે ધર્મચક્રવર્તી એવા શ્રી નેમિનાથ જિનેશ્વરે રસ્તામાં અનેક પશુનને જોઈને તુરત સારથીને પૂછ્યું કે, “ અરે ! રસ્તામાં આ પશુનને શા માટે બાંધ્યા છે ? કે, જેનું દયા નપજે એવા દીન અને અદીન એવા શબ્દો કરે છે. ” સારથીએ નત્તર આપ્યો કે, “ એ પશુનનાં માંસથી તમારું ગૌરવ કરશે, એટલાજ માટે તે શશલાં વિગેરે પશુનને અહિં એકઠાં કર્યાં છે. ” સારથીનાં આવાં વચન સાંજલીને દયામય નેત્રવાલા પ્રજ્ઞુએ, કરુણારસને સૂચવનારી પોતાની દૃષ્ટિ ફેંકીને સારથીને કહ્યું કે, “ અરે ! કયો હુષ્ટબુદ્ધિવાલો પાપી માણસ, પ્રાણીયોને પીમા નપજાવવારુપ પાણીગ્રહણ કરે ? ” પછી દયાના સમુદ્ધરુપ જિનેશ્વરે, તે માર્ગમાં બાંધેલાં જીવોને ઊંચી મૂકીને અને આષાઢ માસના મેઘની પેઠે સાંવત્સરી દાન આપીને કૃષ્ણે તથા ઇંડોએ કરેલા મહોત્સવપૂર્વક ત્રણસો રાજકુમારો સહિત ચારિત્ર લીધું. પ્રજ્ઞુની ચારિત્ર લીધાની વાત સાંજલી ન્તપ્ત થયેલાં હૃદયહુઃસ્વથી પીમા પામેલી સતી રાજીમતી મૂર્ઝાથી પૃથ્વી ઉપર પડી ગઈ. પછી શીતલ નપચારથી સચેત થઈ એટલે તે રાજપુત્રી, મહા હુઃસ્વથી પૂર્ણ થઈ ઠતી કરુણસ્વરથી વિલાપ કરવા લાગી. પોતાના આત્માની નોંધા કરતી, આનંદરહિત અને પ્રજ્ઞુના વિયોગથી આકુલવ્યાકુલ થયેલી તે મહાન્મની “ નેમિ નેમિ, ” એમ બોલતી વારંવાર મૂર્ઝા પામવા લાગી. પછી નગ્ન

सेन जूपतिये त्यां आवीने मधुर वाणीथी कह्युं के, “हे पुत्री ! तूं नेमिनाथनी दीक्षाथी शामाटे खेद करे ठे ? हुं यादवोना बीजा राजानी साथे महोत्सव-पूर्वक त्हारो पाणिग्रहण करावीश. ” राजीमतीये कह्युं. “हे तात ! हवे फरीथी तमे मने एवुं कहेशो नहि. म्होटो अथवा न्हानो जूपति श्री नेमिनाथ समान क्यांथी होय ? हे पिता ! जे त्रणलोकना पति ठे अने जेमने देव, दानव तथा मनुष्यो पूजे ठे तेमनी तुळ्यता बीजो म्होटो पण कयो जूपति पामी शके तेम ठे ? जो के हवणां नेमिनाथे पोतानो जमणो हाथ मने आप्यो नथी, तो पण ते हुं ज्यारे व्रत अंगीकार करीश त्यारे खरेखर तेज पोतानो हाथ मने आपशे. सती राजीमतीनां आवां व्रतने योग्य वचन सांजली उग्र-सेन राजा पोताना चित्तमां बहु हर्ष पांम्यो. पत्नी संसारना जोगथी विरक्त अयेली, खेदने नहि करती अने प्रभुना नामनो जप करती ते शुद्धशीलवाली राजीमती पोताना घरने विषे रहेवा लागी.

हवे नेमिनाथनो न्हानो ज्ञाइ रथनेमि के, जे युवराज हतो ते राजीमती उपर स्पृष्ट बहु राग धरतो हतो, तेथी ते निरंतर वस्त्र, आभूषण अने पुष्पादि मनोहर जेठ तेने मोकलतो हतो. राजीमती पण दियरबुद्धिथी रथनेमिये मोकलेली वस्तुने हर्षथी स्वीकारती हती. आथी तो ए रथनेमिकुमार राजीमती उपर वृथा बहु राग धरवा लाग्यो. एक दिवस नेमिनाथनो ज्ञाइ रथनेमि राजीमतीने घेर गयो; त्यां ते हाश्य वचन बोलवा लाग्यो; परंतु तेणे राजीमतीनी कांइ रुचि जाणी नहि. वली ते फरीथी पण हर्षथी राजीमतीना घरे आय्यो. आ वखते तेना विना बीजुं कोइ घरमां न होवाथी ते, राजीमतीने कहेवा लाग्यो. “हे सुंदरी ! त्वारा अति सौजाग्यपणाना गुणथी वश्य अयेलो हुं खरेखर त्वारा उपर बहु प्रीतिवालो अयो हुं; माटे साक्षात् कळपेवेल समान तूं शीघ्र प्रसन्न अइने पाणिग्रहण कार्यथी म्हारी आशा पूर्ण कर. आवी समृद्धि, नविन यौवन, इष्टरूप अने सर्व गुणवाली तथा प्रेमवाली त्वारा समान प्रिया ए सर्व त्यजी देनारो म्हारो बंधु निश्चे अवलि बुद्धिवालो अयेलो देखाय ठे. कारण बहु पुण्योथी जोगादि मले ठे. हे राजपुत्री ! हुं ते श्री नेमिनाथनो बंधु अने गुणना समुद्धरुप हुं, माटे प्रेमनां पात्ररूप म्हारे विषे त्वारुं मन ऊट स्थापन कर. ” रथनेमिनी आवी वाणी सांजलीने सती रा-

જીમતીયે, તેનું કામદેવના હેતુરૂપ પૂર્વનું સર્વ ગૌરવપણું જાણ્યું. પઢી મેરૂપ તની ચૂલિકાની પેઠે વ્રતને વિષે નિશ્ચલ એવી તે રાજીમતી જાણે સાક્ષાત્ સ રસ્વતીજ હોયની ? એમ કહેવા લાગી. “ હે કપટિ ! તું વિદ્વાન્ પુરુષોમ નિશ્ચે ઠેતરાણો દેખાય છે ? હે અજ્ઞાનિ ! કારણ કે, હું પ્રથમથીજ ધારેલ પતિને વરી ચૂકી હું તે તું શું નથી જાણતો ? આ જ્ઞવમાં તો મ્હારે ત્હારે મ્હોટો બંધુજ પતિરૂપ છે. માટે હે મહાશય ! તું આ સર્વ દુષ્ટ વિકલ્પોને ત્યજ દે ! ત્યજી દે !! ” રાજીમતીયે આ પ્રમાણે બહુ કહ્યું; પણ કામથી પીમા પામત તે રથનેમીયે પૂર્વના પાપકર્મની પેઠે તેને વિષે રાગ ત્યજી દીધો નહિ. ઠેક રાજીમતીયે મદનફલના ઝરૂણથી સુવર્ણના પાત્રમાં ઝલટી કરીને કહ્યું કે “ હે રથનેમિ ! તું ઝટ હર્ષથી આ વસ્તુને ઝરૂણ કર. ” તેણે કહ્યું. “ હે સું દર સુખવાલી ! તું આ શોક કરવા યોગ્ય શું બોલે છે ? ” રાજીમતીયે કાં ફક હસીને તે રથનેમિને કહ્યું. “ અરે રાજપુત્ર ! જે તું પોતાના બંધુએ ત્યજ દીધેલી નીરસ એવી મને ઈચ્છે છે તો તું શું વમેલી વસ્તુને ઈચ્છનારો નથી ? ” રાજીમતીનાં આવાં વચનથી બોધ પામેલો રથનેમિ, તુરત તેની સાથે પાણિગ્રહણની ઈચ્છાને ત્યજી દઈ પોતાને ઘરે ચાલ્યો ગયો.

“ હવે વીજા દિવસે વરદત્તના ઘરને વિષે શ્રી નેમિનાથે પારણું કર્યું. તે વખતે ત્યાં આકાશમાં દિવ્ય વાર્જીત્રોના શબ્દપૂર્વક દેવતાનુએ સામાવાર ક્રોમ સોનૈયાની વૃષ્ટિ કરી. ત્યાર પછી પ્રમાદ રહિત એવા પ્રજ્ઞુ ચોપન દિવસ સુધી વિહાર કરીને રેવતાચલના ઉદ્યાનને વિષે ગયા. ત્યાં તેમને આસો માસની અમાસને દિવસે સવારમાં ચિત્રા નક્ષત્રના ચંદ્ર ઠેકે અઠમ તપના અવસરે વેતસવૃક્ષની નીચે શુક્લ ધ્યાન ધ્યાતાં ત્રણ જગત્ના મનુષ્યના જ્ઞાવાજ્ઞાવને પ્રકાશ કરનારું કેવલજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું. પ્રજ્ઞુના સર્વે કલ્યાણકોને વિષે દુઃખથી વલી રહેલા નારકી જીવોને પણ ક્ષણમાત્ર લોકોત્તર સુખ પ્રાપ્ત થાય છે. પછી પોતપોતાના આસન કંપવાથી ચોસઠ ઈંડોએ ત્યાં આવીને જિનેશ્વર પ્રજ્ઞુનું સમવરણ રચ્યું. સૌધર્મેડ પણ ત્યાં આવી જગત્ગુરુને નમસ્કાર કરવા પૂર્વક આદરથી આ પ્રમાણે વિનંતી કરવા લાગ્યો. “ હે નાથ ! આપ આ સમવસરણેને સુખે કરીને પવિત્ર કરો કે, જેમાં જ્ઞવ્યજનો તમારાં સુખથી ધર્મરૂપ અમૃતનું પાન કરે. ” યૌધર્મેડની વિનંતીનો સ્વીકાર કરીને નવિન એવા સુવર્ણનાં ક-

મલને વિષે ચરણકમલને મૂકતા તથા દેવેંડોએ “ હું પેલો હું પેલો, ” એવા આગ્ર-
હથી આગલ તથા પાઠલ સેવન કરેલા પ્રજ્ઞુ પૂર્વદ્વારે યજ્ઞને સમવસરણમાં આવ્યા.
ત્યાં તે ત્રણ પ્રદક્ષિણા કરી તથા તીર્થપતિને નમસ્કાર કરી સિંહાસન નપર બેઠા. તે
વચ્ચે આશ્ચર્યકારી રીતે પ્રજ્ઞુનું મુખ્ય રૂપ પૂર્વ દિશા તરફ અને બીજા ત્રણ અદ્વ-
શ્ય રૂપ બીજી દિશાનમાં પ્રજ્ઞુના પ્રજ્ઞાવથી આશ્ચર્યકારીપણે શોભતાં હતાં. પઠી રે-
વતાચલના નિધાનપાલકે તુરત દ્વારકામાં આવીને પ્રજ્ઞુને કેવલજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયાની
વધામણી કૃષ્ણને આપી. કૃષ્ણે વધામણીમાં તેને સામાબાર ક્રોધ રૂપાન્હોર આપી.
યોગ્યજ ઠે. બીજાનું તુષ્ટિદાન આપવામાં કૃષ્ણની રીત એવીજ ઠે. પઠી કૃષ્ણ,
બલજ્ઞની, દશાર્હોની, બીજા હજારો રાજાનની અને કોટિકુમારોની સાથે સમ-
વસરણ પ્રત્યે ગયા. ત્યાં કૃષ્ણાદિ તેનું સર્વે, જગત્તુગુરુને પ્રણામ કરીને પોતપોતાના
યોગ્ય આસને બેઠા. પઠી શ્રી નેમિનાથ પ્રજ્ઞુએ એવી રીતે ધર્મદેશના આપી કે,
જેથી અનેક જ્ઞવ્યજનો ધર્મકાર્યમાં તત્પર થયા. વલી તેનુંમાં વરદત્ત જૂપતિયે
તો બહુ વૈરાગ્યને લીધે બીજા અનેક રાજાન સહિત શ્રી જિનેશ્વર પાસે દીક્ષા
લીધી. નગ્રસેનાદિ દાશાર્હોએ તથા બીજા જૂપતિયોએ શ્રાવકધર્મ આદર્યો અને
કૃષ્ણ વિગેરે આદરથી સમક્તિ પાલવા લાગ્યા. રાજપુત્રી દક્ષિણાયે બીજી બહુ
સ્ત્રીયો સહિત નિર્મલ જ્ઞાવથી શ્રી તીર્થંકર પ્રજ્ઞુ પાસે ચારિત્ર લીધું. અદીન
વાણિવાલા અને શુદ્ધ આત્માવાલા વરદત્ત મુનીશ્વરે દશ સાધુન સહિત પ્રજ્ઞુનાં
મુખકમલથી ત્રિપદીને પામી બહુ અર્થવાલી દ્વાદશાંગી રચી. પઠી વરદત્તની
વિનંતી નપરથી પ્રજ્ઞુએ તે દ્વાદશાંગીને શુદ્ધ માનીને સૂત્ર તથા અર્થથી શુદ્ધ
એવી તે દ્વાદશાંગીને પ્રમાણ કરી. પઠી દેવેંડોએ કરેલા મહોત્સવપૂર્વક પ્રજ્ઞુએ
વરદત્તાદિ અગ્યાર મુનીશ્વરોને ગણધર પદ્મી આપી. ત્યારબાદ અવસર મલવાથી
કૃષ્ણે, ત્રણ જગત્તુના ગુરુ એવા શ્રી નેમિનાથ પ્રજ્ઞુને પૂછ્યું કે, “ હે પ્રજ્ઞો! રાજી-
મતી તમારે વિષે બહુ રાગ શા માટે ધારણ કરે છે ? ” પઠી પ્રજ્ઞુએ ધન અને
ધનવતીથી આરંજીને પોતાના પૂર્વના આઠ જ્ઞવનું વૃત્તાંત કહીને કૃષ્ણનો સં-
દેહ દૂર કહ્યો. પઠી ચાર પ્રકારના સંઘની સ્થાપના કરી ધર્મમય જલવૃષ્ટિ
કરતા ઠતા જિનેશ્વર પ્રજ્ઞુ બીજા દેશમાં વિહાર કરવા લાગ્યા.

કેટલા વર્ષો સુધી પૃથ્વી નપર વિહાર કરીને ફરી પ્રજ્ઞુ દેવતાનું પરવ-
સ્થા ઠતા ફરી દ્વારકા નગરી પ્રત્યે આવ્યા. પ્રજ્ઞુનું આગમન સાંજલી કૃષ્ણ

વિગેરે સર્વે યાદવો જિનેશ્વર પ્રજ્ઞુની પાસે આવી આદરથી દેશનારૂપ અમૃતનું પાન કરવા લાગ્યા. આ વચ્ચે એક ફક્ત વાસુદેવ વિના સર્વે ઢાઢાહોં, રથ-નેમિ વિગેરે સમુદ્વિજય રાજાના પુત્રો, બહુ ઁવી કૃષ્ણની સ્ત્રીઓ ઁ અને કોટિ કુમારો ઁ વૈરાગ્યથી પ્રજ્ઞુ પાસે ચારિત્ર લીધું. સંસારથી વૈરાગ્ય પામેલી રાજી-મતીયે પણ પોતાના બંધુવર્ગની રજા લઈ ઁનેક સ્ત્રીઓની સાથે હર્ષથી દીક્ષા ઁંગીકાર કરી. પઢી રથનેમિ મુનીશ્વર પણ વૃદ્ધિ પામતી શ્રદ્ધાવમે સ્થવિર મુનિની પાસે સર્વ ક્રિયા કરવા લાગ્યા. તેમજ સિદ્ધાંત જ્ઞણવામાં આસક્ત થયેલી સાધ્વી રાજીમતી પણ પ્રવર્તિનીયોની પાસે શુદ્ધક્રિયા કરવા લાગી.

હવે કોઈ વચ્ચે રથનેમિ મુનિ, કાંઈ કાર્ય પ્રસંગે બહાર જતા હતા ઁવા-માં રસ્તે વર્ષાદ વરસવા લાગ્યો ઁટલે સચ્ચિત્ત જલના જયથી તે મહા મુની-શ્વર ઁક ગુફામાં પેઠા. આ વચ્ચે રાજીમતી પણ કેટલીક સાધ્વીઓ સહિત શ્રી નેમિનાથ પ્રજ્ઞુને વાંદવા માટે આવતી હતી. પોતાના શરીર ઁપર વર્ષાદના ઁંટા પડવા લાગ્યાથી સર્વે સાધ્વીઓ અપકાય જીવોનું રક્ષણ કરવા માટે જૂદી જૂદી ગુફાનુંમાં જઈ રહી. રાજીમતી પણ બહુ ઁંધારાને લીધે ગુફાની ઁંદર રહેલા રથનેમિને નહિ જાણતી ઢતી દૈવયોગથી તેજ મહા ગુફા પ્રત્યે ગઈ. ગુફા ઁંદર બહુ વિસ્તારવાલી હોવાથી તેમાં પોતાનાં જીનાં થયેલાં વસ્ત્રોને સૂકવતી તથા સુવર્ણ સમાન ઁજ્વલ દેહકાંતિને વિસ્તારતી રાજીમતીને જોઈ ગુફાની ઁંદર રહેલા, શરીરની ઁંદર સ્ફુરી રહેલા પૂર્વના રાગવાલા ઁને કા-મવાણથી પીમા પામેલા રથનેમિ બહુ નિર્લજ્જ બની ગયા. ઁનુક્રમે ત્યાં ગુફા-માં પ્રકાશ થયો ઁટલે રાજીમતીયે ચારિત્રને નાશ કરવામાં ઁત્સાહવંત થયે-લા તે શ્રેષ્ઠ મુનિને દીઁ ઁટલે લજ્જાથી નમ્ર મુખવાલી તે મહાસતી જટ વસ્ત્રો પહેરી તથા સર્વ ઁંગને સંવરી બહાર વરસાદ વર્ષતો હોવાથી ત્યાં ગુફા-માંજ ઁજી રહી. પઢી વૃદ્ધિપામતી કલાક્રિમાથી વ્યાકુલ થયેલા રથનેમિ મુનિ, પોતાની ચતુરાઈને જ્ઞસ્મીજૂત કરતા ઢતા રાજીમતીને આ પ્રમાણે કહેવા લાગ્યા.

“ સૌજ્ઞાન્યના સારરૂપ, સફલ અવતારવાલી ઁને શ્રેષ્ઠ મુખવાલી હે રા-જીમતી ! ત્હારે વિપે પ્રેમ ધારણ કરનારો તે હું રથનેમિ હું. હે જડે ! મને જજ, પૂર્વની પેઢે મ્હારી યાચનાને વૃથા ન કર. સંતુષ્ટ મનવાલા આપણે વત્રે જણા પ્રથમ મહા જોગથી આ યુવાવસ્થાને કૃતાર્થ કરી ઁ અને પઢી વૃજ્ઞવ-

સ્થામાં જિનેશ્વરે કહેલા ધર્મને શુદ્ધ જ્ઞાવથી પાલિશું. ” રથનેમિનાં આવાં કા-
નને વિષે શૂલ સમાન વચન સાંજલીને પણ મેરુપર્વતના શિખરની પેઠે સ્થિર
રહેલી રાજીમતીયે કહ્યું. “ અરે મૂઢ ! તું શ્રી અરિષ્ટનેમિનો બંધુ તેમજ શિ-
ષ્ય થઈને નિર્લજ્જની પેઠે મ્હારી આગલ સર્વ પ્રકારે કુલ, શીલ તથા વ્રતને
વિરોધ કરનારું, મુક્તિમાર્ગને રોકનારું તથા નરકમાર્ગને દેખાડનારું આ શું
બોલે છે ? જોગો ફક્ત આરંભમાંજ મધુર, પરંતુ અંતે તો વહુજ કરવા લાગે
છે; માટે જો તું આત્માને વિષે સ્પૃહા રાખતો હોય તો તેથી વિરામ પામ. જો
કે તું રૂપથી કામને જીતનારો છે, યૌવનથી પણ તેવોજ છે. વલી ત્હારીક્રીમા
કૃષ્ણથી અધિક છે તો પણ હું ત્હારે વિષે રુચિ કરતી નથી. આ જીવ નાશવંત
સ્વજ્ઞાવવાલા, અતિ તુહા અને અંતે મહા દુઃખકારી એવા અસંખ્ય જોગોને
જોગવીને પણ તૃપ્તિ પામ્યો નથી. જન્મ જરા અને મૃત્યુ રહિત એવા શાશ્વત
સુખ ઇચ્છનારા સંત પુરુષો તો નિરંતર પોતાના આત્માને વિષે શીલવ્રતને પાલે
છે. હે સાધો ! જરા વિચાર તો કર કે, પૂર્વે જે પ્રકારના વિષમ રાગોને ત્યજી
દેનારા પુરુષો શીલવ્રત લોપવાથી આ સંસારને વિષે જ્ઞમ્યાછે. અરે સૌમ્ય ! તું
પોતાને સ્વાધિન એવા જે જે જોગો જૂએ છે તેને તેને વિષે જો આવી રીતે હઠ-
થી પ્રીતિ કરીશ તો તને ધીરજ ક્યાંથી થશે, માટે એક એકાંત સુખના સ્થાન-
રૂપ મોક્ષનેજ સ્વીકારી બીજા કોઈને વિષે અનુરાગવાલું મન ન કર. ”

રાજીમતીનાં આવાં અમૃતમય હિતકારી વચન સાંજલીને રથનેમિયે
પોતાનું મન જૂમિની પેઠે ચારિત્રને વિષે સ્થિર કર્યું. પઠી કામક્લેશને નાશ
કરતા બતા તે મહામુનિ, પોતાના શીલમય તેજથી સૂર્યની પેઠે શોભવા લા-
ગ્યા. વલી તે રથનેમિયે “ મને મિથ્યા હુક્કત હો. ” એમ રાજીમતીની ક્ષમા
માગીને ચારિત્રને વિષે ધીરજપણું ધારણ કર્યું. પઠી વૈરાગ્યને પામેલા તે બન્ને
જણા ઉત્તમજ્ઞાવને લીધે એક વર્ષમાં કેવલજ્ઞાન પામ્યા. અનુક્રમે ગુણના સ-
મુદ્ધરૂપ તે બન્ને જણા પાંચસો વર્ષ સુધી કેવલજ્ઞાન સંપત્તિને જોગવી કર્મક્ષ-
યથી મોક્ષપદ પામ્યા. રાજીમતી અને રથનેમિયે ચારસો વર્ષ ગ્રહાવાસ, એક
વર્ષ ચારિત્ર અને પાંચસો વર્ષ કેવલીપણે નિર્ગમન કર્યા. હે જ્ઞવ્યજનો ! ત્રણ
જગત્ત્રને વિષે બ્રહ્મચર્ય વ્રતને પ્રસિદ્ધ કરનારું અને શ્રી નેમિનાથ તથા રાજીમ-
તીના સંબંધથી પવિત્ર થયેલું આ રથનેમિ મુનિનું ચરિત્ર સાંજલી તમે વિષયા-

શક્તિ ત્યજી દશ નિરંતર મોક્ષ લક્ષ્મીના કારણરૂપ અને સંસારને નાશ કરનારા બ્રહ્મચર્ય વ્રતને વિશે આદર કરો.

॥ ઇતિ શ્રી નેમિચરિત્રગર્જિત રાજિમતી તથા રથનેમિની કથા ॥

જાલિમયાલિજવયાલિ, પુરિસસેણે અ વારિસેણેય ॥

પદ્યુન્ન સંવઅનિરુદ્ધ, સત્યનેમિ અ દઢનેમિ ॥ ૧૮ ॥

પન્નાસંપન્ના સં-ન્નજ્ઞા ચદ્વત્તુ વારસંગધરા ॥

સોલ્લસસમપરિઆયા, સિદ્ધા સેત્તુજ્ઞા દસવિ ॥ ૧૯ ॥

અર્થ—જાલિ, મયાલિ, ઉપજાલિ, પુરુષસેન, વારિષેણ, પ્રદ્યુમ્ન, શાંબ, અનિરુદ્ધ સત્યનેમિ અને દઢનેમિ એ દશે યદુકુમારો, પોતપોતાની પાંચસો પાંચસો સ્ત્રીયોને ત્યજી દેને દીક્ષા લઈ અનુક્રમે દ્વાદશાંગીને ધારણ કરનારા થઈ શોલ વર્ષ પર્યંત દીક્ષા પર્યાય પાલતા ઠતા શ્રી શત્રુંજય પર્વત ઉપર સિદ્ધ થયા. ॥ ૧૮-૧૯ ॥

જાલિ વિગેરે કુમારોની કથા.

હારકા નગરીમાં વસુદેવ જૂપતિની સ્ત્રી ધારિણીને જાલિ, મયાલિ, ઉપજાલિ, પુરુષસેન અને વારિષેણ નામના પાંચ પુત્રો હતા. કૃષ્ણને રુક્મિણી થકી ઉત્પન્ન થયેલો, શાંત અને સર્વ પુત્રોમાં મુખ્ય એવો પ્રદ્યુમ્ન નામે પુત્ર હતો. તેમને વીજો જાંબુવતીથી જન્મેલો મહાપરાક્રમી શાંબ પુત્ર પણ હતો. પ્રદ્યુમ્નને વૈદર્જીથી ઉત્પન્ન થયેલો અનિરુદ્ધ નામે પુત્ર હતો. સમુદ્રવિજય રાજાને સત્યનેમિ અને દઢનેમિ નામે પુત્રો હતા. આ સર્વ પુત્રોને પિતાનું આદરથી મહોત્સવ પૂર્વક યૌવનાવસ્થામાં પાંચસો પાંચસો સ્ત્રીયો પરણાવી હતી. વલી તે કુમારો હસ્તમેલાપ વચ્ચે કોટી પ્રમાણ ધન અને દાસીયો પામ્યા હતા. તેમજ તેનું પોતપોતાના પરાક્રમથી વીજી અનેક સ્ત્રીયો પરણ્યા હતા. તેમાં સાંબ અગીયારસો કન્યા પરણ્યો હતો.

એક દિવસ શ્રી નેમિનાથ પ્રજુનો અશ્વંમિત ઉપદેશ સાંજલી તે દશે પુત્રો જોગનો યોગ ઠતાં પણ ચારિત્રવામના પામ્યા, પછી માતાપિતાની તેમજ

સ્ત્રીયોની રજા લઈ તે દશે પુત્રો શ્રીજિનેશ્વર પાસે વ્રત અંગીકાર કરી અનુ-
ક્રમે દ્વાદશાંગીના જાણ થયા. શોલ વર્ષ પર્યંત નિર્દૂષણ એવાં ચારિત્રને પાલી
શત્રુંજય નામના તીર્થને વિષે તેનું સિદ્ધિસુખ પામ્યા. અહો ! યુદ્ધમાં સુરવીર,
ક્રીડામાં પ્રીતિવાલા, મહાબલવંત અને ક્ષીણ થયાં છે કર્મ જેમના એવા તે સર્વે
કુમારો કોને પ્રશંસા કરવા યોગ્ય ન થયા ? અર્થાત્ સર્વને વચાણવા યોગ્ય થયા છે.

॥ ઇતિ જાહ્નિ પ્રમુખ કુમારોની કથા ॥

વત્તીસપુરંધિવર્ષ, દેવદૂત્તા અણીજ્જસપમુહા ॥

ઠપ્પિઅ નેમિસુસીસા, ચડદસપૂઘી ગયા સિદ્ધિ ॥ ૧૯ ॥

અર્થ—ગૃહાવાસમાં વત્તીશ વત્તીશ સ્ત્રીયોના પતિ એવા અનીકયશ વિગેરે
દેવકીના ઠ પુત્રો, શ્રી નેમિનાથ પ્રજ્ઞુના શિષ્ય અર્થ ચૌદ પૂર્વધારી થયા હતા
મોક્ષગતિ પામ્યા ॥ ૧૯ ॥

દેવકીના ઠ પુત્રોની કથા.

અમરાવતી નગરીની સમૃદ્ધિરૂપ લક્ષ્મીનું સ્થાન, ઝરતક્ષેત્રની જૂમિનું
આજ્ઞરણ અને ઉત્તમ ધર્મનું મંદિર એવું ઝદ્ધિલપુરનામે નગર છે. ત્યાં જેની
કીર્તિરૂપ હંસ જગત્તરૂપ કમલમાં ક્રીડા કરી રહ્યો છે એવો જિતશત્રુ નામે
રાજા અશ્વમેધ સામ્રાજ્યને ઝોગવતો હતો. તે નગરમાં ગુણલક્ષ્મીયે કરીને શ્રેષ્ઠ
એવો પુનાગ નામે શેઠ વસતો હતો. તેને નિર્મલ શીલરૂપ ગુણવાલી અને સ્ત્રી-
યોમાં મુખ્ય એવી સુલસા નામે પ્રિયા હતી. તેને ચંડસમાન ઝજ્વલ કીર્તિને
ધારણ કરનારા, ન્યાય વિનય યુક્ત અને જૂપતિનાં લક્ષણોવાળા તિલકયશ, શ્રી
અજિતસેન, અજિતસેન, અનિહતરિપુ, સુદેવસેન અને શત્રુસેન એવા નામના
અનુક્રમે ઠ પુત્રો થયા. પઠી જેટલામાં તેનું સ્ત્રીયોનાં મનને વિનોદકારી યૌવના-
વસ્થા પામ્યા તેટલામાં માતાપિતાએ તેમને એક એકને વત્તીશ વત્તીશ કન્યાનું
પરણાવી. હસ્તમેલાપ વચ્ચે તે ઠ પુત્રો, પોતપોતાના સાસરાનું પાસેથી
વત્તીશ વત્તીશ ક્રોધ રૂપામ્હોર અને સોના મ્હોર પામ્યા. ઉત્તમ બુદ્ધિવાળા તે
દરેક કુમાર, વૈમાનને પણ જીતનારા એવા વત્તીશ વત્તીશ મંદિરોમાં તેટલી-

જ સંખ્યાવાલી સ્ત્રીયોની સાથે વિલાસ કરતા હતા. આ અવસરને વિષે શ્રી નેમિનાથ પ્રજ્ઞુ તે નગરીના ઉદ્યાનને વિષે સમવસસ્યા. જિતશત્રુ રાજા પરિવાર સહિત તેમને વંદન કરવા ગયો. તિલકચણાદિ ઠ પુત્રો પણ શ્રીજિનેશ્વરના આગમનને સાંજલી બાંધવોની સાથે હર્ષિત થયા ઠતાં પોતપોતાની મ્હોટી સંપત્તિથી ઉદ્યાનને વિષે સમવરણમાં ગયા. ત્યાં શુદ્ધ જ્ઞાવવાલા તેનું પવિત્ર વિધિથી જિનેશ્વરને પ્રણામ કરીને પ્રજ્ઞુના સન્મુખ દૃષ્ટિ રાખી યોગ્ય આસને બેઠા. પ્રજ્ઞુએ પર્ષદામાં અમૃત સમાન વાણીવ્રમે ધર્મોપદેશ આપ્યો. પઠી લોકો ધર્મને અંગીકાર કરી પોતપોતાને ઘેરે ગયા. તિલકચણાદિ ઠ કુમારો પણ જિનેશ્વરની દેશનાથી વૈરાગ્યને પામ્યા ઠતા પ્રજ્ઞુને નમસ્કાર કરી ચારિત્ર લેવાની બુદ્ધિથી પોતાને ઘેર ગયા. પઠી પોતાનો સંકલ્પ પાર પામવામાં તત્પર એવા તે ઠએ પુત્રોએ વિષયસુખ, લક્ષ્મી, સ્ત્રી અને પ્રેમાદિ સર્વને અતિ કષ્ટકારી જાણીને મહા આગ્રહથી માતાપિતાને પ્રબોધ પમાડી અને પોતાના પગનાં રજની પેઠે કોટિ ડબ્બને પણ ક્રીડામાત્રમાં ત્યજી દેશ શ્રી નેમિનાથ પ્રજ્ઞુ પાસે જ્ઞાવથી દીક્ષા લીધી. વલી તેનું તેજ દિવસે પ્રજ્ઞુ પાસે એવો ઘોર અગ્નિગ્રહ લીધો કે, “અમારે જીવિત પર્યંત અઘંમિતરીતે ઠઠનો તપ કરવો.” પઠી ઉપશમ રસથી પૂર્ણ હૃદયવાલા તે ઠ મુનિયો અનુક્રમે બાર પૂર્વનો અન્યાસ કરી નિરંતર શ્રી નેમિનાથ પ્રજ્ઞુ સાથે વિહાર કરવા લાગ્યા.

કોઈ વચ્ચે કોટિ દેવતાનું જેમનાં ચરણકમલને વંદના કરી રહ્યા ઠ એવા શ્રી નેમિનાથ જિનેશ્વર તિલકચણાદિ ઠ મુનિયોની સાથે વિહાર કરતા કરતા શ્રી ગિરનાર પર્વતના મ્હોટા ઉદ્યાનમાં સમવસસ્યા. વનપાલનાં મુખથી શ્રી નેમિનાથનાં આગમનને સાંજલી વલજ્ઞહ સહિત કૃષ્ણ આનંદથી ત્યાં સમવસરણમાં આવ્યા. કૃષ્ણ જિનેશ્વરનાં મુખથી સંસારના જ્ઞયને નાશ કરનારી દેશના સાંજલીને ધર્મમાં અધિક શ્રદ્ધાવંત થયા ઠતાં ફરી પોતાની નગરી દ્વારકા પ્રત્યે ગયા. પઠી ઠઠાના પારણે તિલકચણાદિ ઠ મુનિયો, બે પોરસી પૂર્ણ થયા પઠી પમિલેહણ કરેલાં વસ્ત્ર પાત્રને લઈ હાથ જોડી અને શ્રી નેમિનાથને નમસ્કાર કરીને કહેવા લાગ્યા. “હે પ્રજ્ઞો ! અમે વલે જણાં એકઠા થઈને દ્વારકા નગરીમાં ગોચરી માટે જડએ ઠીએ.” પઠી “તમારે સાવધાનપણાથી જવું.” એવાં પ્રજ્ઞુનાં વચનમંત્રને અંગીકાર કરી તેનું વિધિપૂર્વક

નાના પ્રકારનાં કુલોથી ઝરપૂર એવી દારકા પ્રત્યે ચાલ્યા. હવે તે ઠ મુનિયો માંહેના બે મુનિયો જાવથી નુંચનીચ ઘરો પ્રત્યે ફરતા ફરતા જાગ્યવશથી તત્કાલ દેવકીનાં ઘરનાં આંગણામાં આવી પહોંચ્યા. વિવેકના જાણ, ઝડાસન નપર બેઠેલા અને પોતાની સર્ખીયોથી પરવરેલા દેવકી તે બે મુનિયોને જોઈ તુરત ઝક્તિથી તેમની પાસે ગયા અને પ્રદક્ષિણાપૂર્વક વંદના કરી તેમણે હર્ષથી તેમને સ્નિગ્ધ મોદકો વહોરાવ્યા. પછી તે મુનિયો ગયા અને તેમના સમાન આકૃતિવાલા બીજા બે મુનિયો તેજ વચ્ચે દેવકીનાં આંગણામાં આવ્યા. તેમને પણ કૃષ્ણમાતાએ જાવથી મનોહર મોદકનાં ઝોજનવમે પ્રતિલાજ્યા. તેનું ગયા અને પછી ત્રીજા બે મુનિયો પણ ફરતા ફરતા ત્યાં આવી ચમચા. તેમને પણ જાવથી તેવાજ ઝોજનવમે પ્રતિલાજીને શંકાયુક્ત થયેલા દેવકીયે પૂછ્યું. “હે ઝગવંતો ! આ અમરાવતી સમાન દારકા નગરીમાં શ્રેષ્ઠ મુનિયો, શું તેના તેજ ઘરો પ્રત્યે વારંવાર ફરતા હશે ? અર્થાત્ તમે એકના એક વારંવાર મ્હારે ઘેર કેમ આવો છો ? ” મુનિયો દેવકીના જાવને જાણીને કહેવા લાગ્યા.

“હે કૃષ્ણમાતા ? શ્રેષ્ઠ સાધુનું નિર્દોષ આહારને માટે મધુકર (ઝમર) વૃત્તિયે કરીને નાના પ્રકારનાં ઘરો પ્રત્યે ફરે છે. મહા મુનિયો ક્યારે પણ એક ગૃહસ્થનાં ઘરપ્રત્યે વારંવાર જતા નથી. હે શુન્ને ! તમને અમારા વિષે જે ઝાંતિ થઈ છે, તેનું કારણ સાંઝલો. ઝદિલપુરમાં મહા ધનવંતેવા પુંનાગ અને સુલસાના અમે ઠ પુત્રો છીએ. યૌવનાવસ્થાને પામેલા, વિવાહ કરેલા અને ઝત્તમ ઝોગલક્ષ્મીના બહુ વિલાસને ઝોગવતા અમે ઠએ જાણ્યો શ્રી નેમિનાથ જિનેશ્વરના ઝપદેશથી પ્રતિબોધ પામીને દીક્ષા લઈ તેમનીજ સાથે વિહાર કરીએ છીએ. આજે ઠઠના પારણે આ દારકા નગરીમાં આવ્યા છીએ. અમે ઠએ સાધુનું બંબે બંબેના જથ્થાથી તમારા ઘરને વિષે આવ્યા હઈશું; પરંતુ એકના એકજ બે સાધુનું ત્રણ વચ્ચે આવીએ એમ બને નહિ. ” આ પ્રમાણે તે બંને સાધુનું દેવકીની ઝાંતિ નિવૃત્ત કરી ચાલ્યા ગયા. પછી દેવકી પોતાના મનમાં વિચાર કરવા લાગી કે, “તે સુલસા લોકને વિષે શાથી પુત્રવાલી કહેવાણી ? નિશ્ચે હુંજ પુત્રવાલી હું, એવો જે હું બહુ ગર્વ ધારતી હતી તેતો વૃથા દેખાય છે. સુલસાના ઠએ પુત્રો રૂપાદિગુણે કરીને જેવા દેખાય છે તેવા લોકને વિષે બીજી કોઈ સ્ત્રીના દેખાતા નથી, માટે ચાલ પ્રજ્ઞ પાસે જઈને હું મ્હારો પોતાનો સંદેહ ટાલું. ”

આ પ્રમાણે વિચાર કરીને સર્વથી સહિત દેવકી તુરત પોતાના સજ્જ કરેલા રથ ઉપર બેસીને સમવસરણમાં આવી. ત્યાં તે જિનેશ્વરને વંદના કરી વારંવાર કહેવા લાગી કે, “હે સ્વામિન્ ! મ્હારો સંશય ટાલો.” આ પ્રમાણે દેવકીના વારંવાર પૂઠવા ઉપરથી પ્રજ્ઞુએ સાક્ષાત્ દરાવના સમાન મધુર વાણી-થી કહ્યું. “ઋદ્ધિપુરમાં પુંનાગશેઠની સુલસા નામે સ્ત્રી છે. તે હમેશાં જ્ઞાવથી હરિનૈગમેષિ દેવતાનું આરાધન કરતી હતી. જો કે એક ચિત્તથી આરાધન કરતી સુલસા ઉપર તે દેવતા બહુ પ્રસન્ન હતો; પરંતુ તે તેના પૂર્વજવના પાપથી મૃત્યુ પામતા પુત્રોને જીવાત્મી સકવાને સમર્થ થતો નહિ. આ વચ્ચે એમ બન્યું હતું કે, મથુરા નગરીમાં ક્રૂર અને અતિ દુષ્ટ ચિત્તવાલા કંસે ત્હારા સાત ગર્જોને નાશ કરવાનો નિશ્ચય કસ્યો હતો. દેવતાના પ્રજ્ઞાવને લીધેજ તું અને સુલસા સાથેજ ગર્જવતી થઈ હતી. કહ્યું છે કે—દેવતાની કાંઈ પણ શક્તિ કોઈ નાશ કરવા સમર્થ નથી. પછી તેં અને સુલસાએ સાથેજ પુત્રને જન્મ આપ્યો એટલે તે હરિનૈગમેષિ દેવતાએ ત્હારા તુરતનાં જન્મેલાં બાલકને સુલસાની પાસે મૂક્યો અને તેનો મૃત્યુ પામેલો પુત્ર ત્હારા ઘરને વિષે આણ્યો. આ ફેરફાર કો-ઈએ ક્યારે પણ જાણ્યો નહોતો. હે દેવકી ! મેઘ સમાન કાંતિવાલા અને દિવ્ય રૂપવાલા તે ત્હારા ઠાણે પુત્રો સુલસાના ઘરને વિષે વૃદ્ધિ પામ્યા. પછી યુવાવસ્થા પામ્યા એટલે માતાપિતાએ તે એક એકને બત્રીશ બત્રીશ કન્યાનું પરણાવી તથા તેટલીજ કોટિ સુવર્ણ આપ્યું. પછી મ્હારી દેશનાથી અધિક વિવેકવંત થયેલા અને સંસારથી વૈરાગ્ય પામેલા તે ઠાણે પુત્રોએ તૃણની પેઠે વિષય તૃષ્ણાને ત્યજી દઈ દીક્ષા લીધી. હે કૃષ્ણમાતા ! નિરંતર હર્ષથી ઘઠના અગ્નિગ્રહને ધારણ કરનારા, છાદશાંગીના જાણ અને નિર્મલ ચરણ કરણના ધારણદાર આ ઠાણે મુનિયો ત્હારા પુત્રો છે.” જિનેશ્વરનાં આવાં વચન સાંજીની દેવકી, સમવસરણને વિષે સાધુનું પંક્તિમાં બેઠેલા અને મહા તીવ્ર તપવાલા તે પોતાના પુત્રોને જોવા લાગી. પછી ઉત્પન્ન થયેલા મહા સ્નેહથી ઝરતા સ્તનવાલી તથા અત્યંત સંતોષિત મનવાલી દેવકી, તુરત તે પોતાના પુત્રરૂપ મુનિયોની પાસે આવી. ત્યાં તે વહુ વચ્ચે સુધી એક દૃષ્ટિથી તેમને નીહાલી તથા જિનેશ્વર પ્રજ્ઞુને નમસ્કાર કરીને તુરત રથમાં બેસી જેટલા-માં પોતાના યગ પ્રત્યે ગઈ તેટલામાં તેના ચિત્તને વિષે અતિ દુઃખકારી ચિં-

ता उत्पन्न अइ के, “ हा ! में ठ पुत्रोने जन्म आप्यो; परंतु एकेने लालन पालन कस्यो नहि. ए ठ पुत्रोना उपर आ अर्द्ध जगतक्षेत्रनो अधिपति कृष्ण अयो ते पण यसोदाना घरने विषे वृद्धि पाम्यो. हा धिक्कार ठे मने !!! सर्व स्त्रीयोमां तेनेज धन्य ठे के, जे पोताथी उत्पन्न अयेला पुत्रोने हर्षथी पोतेज लाम लमावे ठे. खरेखर स्त्रीयोमां ज्ञाग्यहिन हुंज ठुं के, जे में एके पुत्रने लाम लमाव्यो नहि. ” आ प्रमाणे खेदयुक्त चित्तवाली अने ऊरतां नेत्रवाली देवकी, शोक करती हती ते वखते परिवारथी विंटलायेला कृष्ण, पोतानी माताने वंदन करवा माटे उत्साहथी त्यां आव्या. ज्यारे अर्द्ध जगतक्षेत्रना अधिपति एवा कृष्णे, पोतानी मातानां चरणमां नमस्कार कस्यो ते वखते तेमणे देवकीने बहु दुःखथी पीमा पामेला जाण्या, तेथी तेमणे हाथ जोम्नीने कह्युं के, “ हे माता ! हुं राज्य जोगवताठतां तमने कोणे दुःख दीधुं ? ” कृष्णे बहु आग्रह कस्यो एटले देवकीये पोतानां दुःखनुं कारण कही संजलाव्युं. ते उपरथी सर्व अर्थने विषे सामर्थ्यपणुं धारण करनारा कृष्णे कह्युं. “ हे मात ! तमे हृदयमां बहु दुःख न पामो. हुं तेवुं करीश के, जेथी म्हारो न्हानो बंधु तमारा हर्षने पूर्ण करनारो अशे. ” आवां प्रिय वचनथी पोतानी माताने हर्ष पमाम्नीने कार्यसिद्धिनो विचार करता एवा यशधारी कृष्ण पोताना मंदिर प्रत्ये आव्या. पढी प्रातःस्नान करीने पोताना मध्य गृहमां दर्जना पवित्र आसन उपर बेसी हरिनैगमेषी देवताने उद्देशी अठमनो तप करता ठता ब्रह्मचर्यने विषे चित्तने धारण करनारा अने पद्मासने बेठेला कृष्णे अखंनित एवा ध्याननो आरंभ कस्यो. पढी कृष्णना तपोज्ञाग्यथी खेंचायेलो हरिनैगमेषी देव, त्रीजा दिवसनी रात्रीये प्रगट अइने कृष्णने कहेवा लाग्यो. “ हे विष्णो ! तमे मने केम संज्ञास्यो ठे ? अने तमारे म्हारुं शुं काम ठे ? हे जनार्दन ! जे होय ते ऊट कहो के, जेथी हुं ते शीघ्र करी आपुं. ” पढी कृष्णे ध्यान मूकी दइ विधिथी सत्कार करीने तेने कह्युं. “ मने न्हानो बंधव आप. ” देवताए ज्ञानोपयोगथी विचारीने कह्युं. “ हे शौरी ! तमने ओमा वखतमां एक न्हानो बंधव प्राप्त अशे; परंतु ते युवावस्थामां वैराग्यवंत अइने तत्काल दीक्षा लेशे. ” देवतानां आवां मधुर वचनथी कृष्ण बहु संतोष पाम्या. पढी कृष्णे, बहु मान पूर्वक देवताने रजा आपी अने देवतानां वचन

પોતાની માતા દેવકીને કહીને તેમને પરિવાર સહિત બહુ સંતોષ પમાડ્યા. પછી જેમ સિંહ પોતાના નિવાસથી પર્વતની ગુફાને સુશોભિત બનાવે તેમ તેજ દિવસે સ્વર્ગથી ચવેલો કોઈ પુણ્યવાનુ જીવ, દેવકીના નદરુપ ગુફાને શોજાવવા લાગ્યો. દેવકીએ સ્વપ્નમાં સિંહ દીઠો તે વાત તેણે પોતાના પતિ વસુદેવને કહી એટલે તેમણે પણ કહ્યું કે, “ હે દેવી ! નિશ્ચે તને સર્વ ગુણવાળો એક પુત્ર ઓશે. ” પછી પૂર્ણ અવસરે શુભ લગ્નમાં દેવકીએ હાથીના તાલવા સમાન અતિ કોમલ અને શ્રેષ્ઠ લાવણ્યથી રસાલ એવા એક પુત્રને જન્મ આપ્યો. આ વચ્ચે કૃષ્ણે તથા વસુદેવે બહુ મણિ અને કોટિ સુવર્ણના દાનથી ઘરકા નગરીમાં મ્હોટો જન્મ મહોત્સવ કહ્યો. અગીયારમે દિવસે સૂતક નિવૃત્ત કરીને વારમે દિવસે હર્ષિત એવા માતાપિતાએ તથા કૃષ્ણે, સર્વ બંધુ-જનોને સંતોષ પમાડીને હસ્તિના તાલવાની પેઠે અતિ કોમલપણાને લીધે તે પુત્રનું વિવિધ પ્રકારના મહોત્સવ પૂર્વક “ ગજસુકુમાલ ” એવું યથાર્થ નામ પામ્યું. બાલક અવસ્થામાં પાંચ ધાવ માતાનથી પાલન કરાતો અને નતકૃષ્ટ વૃદ્ધિ પામતો તે કુમાર માતાપિતાને બહુ હર્ષ પમાડવા લાગ્યો.

અનુક્રમે કમલ સમાન દેહવાળા તે કુમારે સંકુરુ પાસેથી સર્વ કલાનો અભ્યાસ કહ્યો. આ અવસરે રેવતાચલ (ગિરનાર) પર્વત ઉપર શ્રી નેમિનાથ સમવસર્યા. નિધાનપાલકે કૃષ્ણને વધામણ આપી એટલે બહુ હર્ષ પામેલા કૃષ્ણ પણ પોતાના લઘુ જ્ઞાણની સાથે સ્નાનથી શરીર પવિત્ર કરી અને સુશો-ભિત આજ્ઞૂપણો ધારણ કરી શ્રેષ્ઠ પદ્મહસ્તિ ઉપર બેઠા. પછી શ્રી નેમિનાથ-ને વંદના કરવાને ઉત્સાહવંત ઓયેલા કૃષ્ણ મ્હોટી સેનાથી પરવર્યા ઠતા મહા સમૃદ્ધિથી રાજમાર્ગે આવી પહોંચ્યા.

હવે ઘરકામાં સર્વ વેદનો જાણ સોમિલ નામે બ્રાહ્મણ વસતો હતો. તેને સોમા નામની સ્ત્રીથી ઉત્પન્ન ઓયેલી સોમથી નામની એક પુત્રી હતી. જગત-મંતાના ન્કૃષ્ટ રૂપને ધારણ કરતી યૌવનાવસ્થાને પામેલી અને શૃંગાર ધારણ કેરવીપૂર્વક સહીયોની સાથે ક્રીડા કરતી તે મહા રૂપવતી સોમથીને જોઈ બંધુના હિતેનુ એવા કૃષ્ણ વિચાર કરવા લાગ્યા.

“ નિશ્ચે ગજસુકુમાલ બંધુને રૂપગુણે સમાન આજ સ્ત્રી યોગ્ય છે. ” પછી કૃષ્ણે સોમથીના માતાપિતા જાતિ વિગેરે જાણી લઈને પછી પોતાના સેવકો

ને કહ્યું કે, “હે જ્ઞો ! તમે સોમિલ બ્રાહ્મણ પાસે જઈ તેને કોટિ ડ્રવ્યથી સંતોષ પમાડીને આ મ્હારા બંધુના વિવાહને માટે તેની પુત્રી સોમશ્રીનું માગું કરો અને તે વિપ્રની આજ્ઞાથી ઉત્તમ આન્નૂષણોને ધારણ કરનારી તે કન્યાને વિશ્વાસ પમાડીને સખીયોની સાથે કન્યાનુંના અંતઃપુરમાં રાખો.” કૃષ્ણ આવીરીતે કન્યા સંબંધિ પોતાના સેવકોને શીલામણ આપીને પઠી સમવસરણમાં જઈ શ્રી જિનેશ્વરે કહેલો ધર્મોપદેશ આ પ્રમાણે સાંજલવા લાગ્યા. “હે જ્ઞવ્યજનો ! કરવા ફલે કરીને નરકગતિ આપનારા, વિષયરૂપ સ્વારા જલવાલા, મોહરૂપ મહા કાદવથી પરિપૂર્ણ, સંકલ્પરૂપ મ્હોટા બહલતા કલ્તોલવાલા આ સંસારરૂપ સમુદ્માં પરુતા એવા મનુષ્યોને ચારિત્રરૂપ વહાણ વિના રક્ષણ નથી થતું. વિષયો કિંપાલફલની ઉપમાવાલા છે, શરીરકાંતિ નાશવંત સ્વપ્નાવવાલી અને લક્ષ્મી ચપલ છે. વલી સ્વજનોનો સમાગમ તથા વિયોગ પણ હમેશાં મલ્યા કરે છે. અહો ! સંસારને વિષે બહુ વિષમ ત્રાંતિયો છે, માટે હે જ્ઞવ્યજનો ! તમે મોક્ષસુખને માટે પ્રકટ ઉદ્યમ આચરો.” જિનેશ્વર પ્રજ્ઞુના આવા શ્રેષ્ઠ ઉપદેશથી જ્ઞાવિત ચિત્તવાલા સર્વે સજ્જાજનો સંસાર ઉપર વિરાગપણું દેખામતા ઢતા પોતપોતાને ઘેર ગયા. પઠી ચારિત્રમોહની કર્મનો ક્ષય થવાથી વિશેષ પ્રબોધ પામેલા ગજસુકુમાલે અરિહંત પ્રજ્ઞુને નમસ્કાર કરીને વિનંતી કરી કે, “હે સ્વામિન્ ! હું મ્હારા માતાપિતા અને કૃષ્ણ વિગેરે સ્વજનોની રજા લઈ જેટલામાં વ્રત અંગીકાર કરવા અહિં આવું ત્યાં સુધી આપ અહિંજ રહેજો.” આ પ્રમાણે ગજસુકુમાર પ્રજ્ઞુને વિનંતીપૂર્વક નમસ્કાર કરી ઘેર આવ્યો. ત્યાં તે હાથ જોડીને વંદનપૂર્વક પોતાના માતાપિતાને કહેવા લાગ્યો કે, “હે માતાપિતા ! તમે મ્હારા ઉપર પ્રસન્ન થઈ ઝટ આજ્ઞા આપો કે, જેથી હું નેમિનાથ પ્રજ્ઞુ પાસે ચારિત્ર લઈ.” આવાં વિયોગ વનને વૃદ્ધિ પમાડવામાં મેઘ સમાન પુત્રનાં વચનને સાંજલી મનમાં બહુ સ્વેદ પામતી દેવકીયે કહ્યું. “ગુણના સમુદ્ધરૂપ, પોતાના કુલરૂપ કમલને પ્રફુલ્લિત કરવામાં સૂર્ય સમાન અને શ્રેષ્ઠ રૂપના સમૂહવાલા હે પુત્ર ! તું માતાપિતાનો જ્ઞાત ઢતાં આવાં કઠોર વચન શા માટે કહે છે ? હે પુત્ર ! તું સ્વચ્છ મ્હારું જીવિત, આશ્રય તથા જીવરૂપ છે, વલી વધારે શું કહું, પરંતુ પ્રેમનો સમુદ્ધ અને તીર્થ પાશ તુંજ છે. પોતાનાં ઘરનાં શ્રેષ્ઠ આન્નૂષણરૂપ તું જોગોને જોગવતે ઢતે પુત્રવાલી

સ્ત્રીયો મધ્યે હું પોતાને ધન્ય તથા કૃતકૃત્ય માનું હું, માટે હે સુત ! તું પોતાની માતા ઉપર કૃપા કરીને યુવાવસ્થાપર્યંત વિષયસુખ ઝોગવ અને વૃદ્ધાવસ્થા પ્રાપ્ત થયે તું નિશ્ચે ચારિત્ર અંગીકાર કરજે. ” આ પ્રમાણે આકુલવ્યાકુલ ચિત્તવાલી માતાનાં વચન સાંજલીને સ્થિર બુદ્ધિવાલા ગજસુકુમાલ કુમારે તુરત મધુર વચનથી કહ્યું. “ હે માત ! સાંજલો, આયુષ્ય શરદ્ઋતુના મેઘ સમાન ચપલ છે. લક્ષ્મી પણ તેવાજ સ્વજ્ઞાવવાલી છે. વલી યૌવન પણ મદોન્મત્ત હાથીના બે કાન જેવુંજ ચપલ છે તો હે માત ! હિતેષુ એવા મહર્ષિ પુરુષોએ કેવલ દુઃખના મંદિરરૂપ આ સંસારમાં સુખના અર્થિયોને રહેવું અયોગ્ય કહેલું છે. ”

આ પ્રમાણે માતાને સમજાવી અને પઠી વ્રતના અર્થી એવા ગજસુકુમાલે કૃષ્ણની પાસે જઈને તેમને પોતાની ચારિત્ર અંગીકાર કરવાની વાત જણાવી. એટલે કૃષ્ણે પ્રેમપૂર્વક આલિંગન કરી ઝંચા આસને બેસારીને પોતાના ન્હાના-જાણને તુરત કહ્યું કે, “ ત્હારી વ્રતની વાર્તાથી સ્વજનાદિ સર્વે બહુ દુઃખી થશે, માટે હે વત્સ ! તું હવેનાં વ્રતની વાત ત્યજી દેશ આ યુવાવસ્થાને વિષે શ્રેષ્ઠ એવાં રાજ્યને અંગીકાર કરી ઉત્તમ ઝોગાને ઝોગવ. ” આમ સ્નેહથી કૃષ્ણે બહુ કહ્યું; પરંતુ દૃઢચિત્તવાલા તેણે વ્રતનો જ્ઞાવ ત્યજી દીધો નહિ. પઠી ઝરતાં નેત્રવાલા કૃષ્ણે ફરીથી કહ્યું. “ હે વત્સ ! અમે ત્હારા એક દિવસના રાજ્યઝોગને જોવા ઇચ્છિએ છીએ, માટે તું એક વચ્ચત ઝટ રાજ્યને અંગીકાર કર. ” પઠી ગજસુકુમાલ “ મને શોભા વિલંબથી સરચું; અર્થાત્ મ્હારે શોભા વિલંબથી કાંઈ હરકત નથી; પરંતુ આ સૌ પ્રસન્ન થાનું. ” એમ ધારી મૌન રહ્યા એટલે પ્રસન્ન થયેલા કૃષ્ણે તુરત સ્વજનોને બોલાવી અન્નિષેકવિધિ કરીને વાજીંત્રોના નાદ પૂર્વક મ્હોટા નૃત્યવથી પોતાના ન્હાના વંધુને રાજ્યાસને બેસાડ્યા. પઠી વીજે દિવસ સવારે ગજસુકુમાલ સર્વ વંધુજનોને સંતોષ પમાડી કૃષ્ણે કરેલા મહોત્સવપૂર્વક શ્રીનેમિનાથપ્રત્નુ પાસે ગયા. ત્યાં તેમણે પંચમુષ્ટી લોચ કરીને વિધિથી વ્રત લીધું. પઠી કૃષ્ણ અનુમોદના કરતા ઠતા પોતાના ઘર પ્રત્યે ગયા તેમજ વસુદેવપિતા વિગેરે વીજા સર્વે મનુષ્યો પણ શ્રીનેમિનાથને તથા ગજસુકુમાલને નમસ્કાર કરી હર્ષ પામતા ઠતા પોતપોતાને સ્થાને ગયા.

પઠી ગજસુકુમાલ. ચારિત્ર લીધું તેજ દિવસે શ્રીનેમિનાથને નમસ્કાર

करी हाथ जोमीने आ प्रमाणे विनंती करवा लाग्यो. “ हे प्रजो ! हुं आपनी आज्ञाथी पूर्वजन्मना कर्मने कय करवा माटे श्मसानमां जइ शुन जावथी कार्योत्सर्ग करीश. ” प्रजुए “ हे साधो ! मरजी प्रमाणे आचरण कर. ” एम आज्ञा करी एटले ते महासुनि तुरत प्रजुने नमस्कार करी समवसरण-थी चाली निकड्या. अनुक्रमे ते पगले पगले बलती चीताउना समूहवाला, क्रीमा करी रहेला नुत प्रेतवाला अने बहु शबवाला श्मसानमां आवी पहो-च्या. त्यां कमाना धारणहार ते महासुनि, जुमीने पन्विलेही तुरत मेरु पर्वतना शिखरनी पेठे स्थिरचित्त करीने कार्योत्सर्ग रह्या. जेटलामां ते मुनिराज, पोतानी नासिका सन्मुख नेत्र राखीने, ढांचणनी जोरमां वे लां-बा हाथ राखीने अने आत्माने विषे स्थिर मन राखीने उज्जा रह्या तेटलामां प्रथमथी तेज मार्गे अकाले डुर्वा तथा दर्ज लेवा माटे गयेला महाक्रोधी सो-मिल जट्टे ते गजसुकुमाल मुनिने तेवी रीते कार्योत्सर्ग उज्जेला दूरथी दीठा. पढी मनमां बहु क्रोध पामीने ते विचारवा लाग्यो के, “ हा ! आ डुष्टे नवी परणेली म्हारी निर्दोष पुत्रीने त्यजी दीधी ठे, माटे ए डुष्टनुं मस्तक हवणां पामी नाखुं ! ” आम विचार करीने पढी चारे तरफ जोइ कोइने न देख-वाथी ए विषे तलावमांथी लीली माटी लइ गजसुकुमालना मस्तक उपर गोलाकार पाल करी अने पढी तेमां खेरना अंगारा जख्या. पढी ते कूर महा जथ पामतो ठतो त्यांथी नाशी गयो. कह्युं ठे के—महापापी पुरुषो पोताना-थीज सर्व स्थानके त्रास पामे ठे.

पढी खेरना अंगारावमे जगसुकुमालनुं मस्तक सलगवा लाग्युं एटले स्थिर संवेगवाला ते महासुनि आ प्रमाणे विचारवा लाग्या. “ हे जीव ! तें पूर्वे करेलां डुष्ट कर्मथी आवी महा कायाना संयोगने लीधे नरक गतिमां बहु अग्निना संतापो सहन कख्या ठे. हे जीव ! तपावेला कथीररूप जलपानथी तथा अग्निमय पुतलीयोना आलिंगनथी तुं बहु तपेलो तुं के, जेनी आगल आ कांइ हिसाबमां नथी. जो के पाठलथी मलमूत्रे करीने मलीन तथा दा-हने योग्य एवा आ देहे करीने कर्मना समूहथी संसारनुं कारण थवुं पमे ते करतां अत्यारे जइमीनूत थवुं ते वधारे वखाणवा जेवुं ठे. हे जीव ! तुं आ शरीरने विषे ममतापणुं त्यजी दे, पोताना हृदयमां उपशम धारण कर अने

कायोत्सर्गे रह्यो ठतो धर्मध्यानमां उत्कृष्ट दृढता पाम. " आ प्रमाणे वृद्धि पा-
मता धर्मध्यानथी नाश पामी गयो ठे पोताना कर्ममलनो समूह जेमनो
एवा ते गजसुकुमालमुनि केवलज्ञान पामीने मोक्षस्थान प्रत्ये गया. देवताना
समूहे त्यां तेमनो पूष्पना वर्षाद अने वार्जात्रोना नादथी महोत्सव कख्यो.

हवे बीजे दिवस सवारे गजसुकुमाल मुनीश्वरने वंदन करवा माटे बहु
उत्साहवंत अयेला कृष्ण हर्षथी परिवार सहित समवसरण प्रत्ये चाढ्या.
रस्तामां तेमणे जरावस्थाथी जीर्ण अयेला, अति दुर्बल शरीरवाला अने
म्होटी इंटोना ज्ञारथी श्वासोश्वास लेता कोइ वृद्ध पुरुषने दीगो. ते पुरुष
एक एक इंट लइने महा कष्टथी कोइना चणाता माल उपर मूकतो हतो.
कृष्णने तेना उपर दया आवी, तेथी तेमणे पोताना हाथथी एक इंट लइने
तुरत ते माल उपरथी मूकी. पढी हर्ष पामेला सर्वे राजानुए पण एक एक
इंट लइने माल उपर मूकी. आम एक एक इंट मूकी तो पण माल उपर
बहु इंटोनो जथो एकठो अइ गयो. पढी हर्ष पाम्यो ठे आत्मा जेमनो एवा
श्रीकृष्ण समवसरणमां आवीने श्री जिनेश्वर प्रभुने नमस्कार करी श्रेष्ठ
साधुनंती पंक्तिमां जोवा लाग्या; परंतु पोताना बंधु एवा श्री गजसुकुमाल
मुनीश्वरने न दीगो; तेथी ते चित्तमां कांडक आश्चर्य पामीने हाथ जोमी श्री
जिनेश्वर प्रभुने पूठवा लाग्या. " हे स्वामिन् ! जेणे कालेज दीक्षा लीधी ठे
एवा तथा सर्व साधुनंमां मुकुटमणि समान म्हारो ज्ञाइ क्यां ठे ? " कृष्णे
आम पूठयुं एटले संदेहरूप वनने ज्ञस्मीज्जुत करवामां अग्नि समान एवा
श्री नेमिनाथ प्रभुए कह्युं. " हे कृष्ण ! साजलो. ए साधु म्हारी आज्ञाथी
काले सांजे महा घोर एवा श्मसानमां जइ कायोत्सर्गे रह्यो हतो. त्यां तेने
जोइने कोइ पुरुष बहु क्रोध पाम्यो हतो. " जिनेश्वर प्रभुए आ प्रमाणे गज-
सुकुमाल मुनीश्वरनी प्रथमथी आरंजीने मोक्ष पर्यंत सुधीनी बात कही. वली
तेमणे एम पण जणाव्युं के, " ज्ञावज्ञानुनंती साथे युद्ध करता ए महामुनि-
ये शुद्ध ज्ञावथी श्रोता वखतमां पोतानो अर्थ साध्यो ठे. " प्रभुनां आवां वने
कानने विषे कफवां वचन सांजली कृष्णे ललाटमां विकराल जृकुटि चमावीने
प्रभुने पूठयुं. " हे अरिहंत प्रभो ! पापी पुरुषोनी मध्ये अधम एवो ते कयो
माणन हतो के, जेणे म्हारा बंधुरूप मुनीने हाण्या. खरेखर ए पण श्रोता वखतमां

यमराजानो अतिप्रि अशे. ” प्रभुए कह्युं. “ हे कृष्ण ! दयालु एवा ते पुरुषन-
पर क्रोध न कर. कारण के, मुक्तिपद प्रत्ये जता एवा त्दारा बंधुने एणे ऊट
सहाय्य करी ठे. अनेक जवोमां संपादन करेलां जे कर्मो महा उग्रतपथी पण
बहु काले कय थाय तेवा कर्मोने तमारा बंधुए ते पुरुषना समीपपणाथी एक
मूहूर्तमां कय करी नाख्यां ठे. ” कृष्णे कह्युं. “ अहो ! जिनेश्वरो तो अपरा-
धीयोना पण गुणोनेज ग्रहण करता देखाय ठे. ठीकज ठे. साकर पोतानो वि-
नाश अता पण सर्व जलने मधुर करे ठे. ” वली कृष्णे “ हे जगन्नाथ ! म्हारे
ते पापीने शी रीते नुलखवो ? ” एम पूठ्युं एटले जिनेश्वरे स्पृष्ट कह्युं के, “ हे
विष्णु ! सांजल. तने नगरीमां पेसता जोशने जे जयने लीधे मुस्तक फाटी
जवाथी उज्जा उज्जाज मृत्यु पामे तेने त्दारे पोताना बंधुने उपडव करनारो
जाणवो; परंतु तेना उपर त्दारे क्रोध करवो नहि. ” प्रभुनां आवां वचन सां-
जली तेने खरेखर मानता ठतां कृष्णे प्रभुने नमस्कार करी तुरत पोतानी
नगरी तरफ जवाने प्रयाण कर्युं.

हवे अहिं सोमिलजट्ट पोताने घेर आवीने विचार करवा लाग्यो के,
“ हा ! कृष्ण श्री नेमिनाथने वंदन करवा गया ठे, त्यां ते केवलज्ञानी प्रभु-
ए कहेलुं आ म्हारुं निंद्यकर्म जाणशे, तो हुं नथी जाणतो के, कोप पामेला
कृष्ण मने केवो प्रहार करशे ? माटे चाल दीन एवो हुं अहिंथी ऊट नाशी
जानं. हा हा ! परंतु हुं क्यां नाशी जइश ? ” आ प्रमाणे मनमां खेद करतो
ते सोमिलजट्ट पोताना पापकर्मथी क्यांइ पण धीरज पाम्यो नहि. पढी ते
मूढ जेटलामां पोताना घरथी निकली चोरनी पेठे चंचल दृष्टिवने आमी न-
जरथी लोकोने जोतो ठतो बहु जय पामी राजमार्गमां चालवा लाग्यो तेट-
लामां सामेथी सेना सहित कृष्ण आवता हता. विप्र कृष्णने देखवामात्र-
थीज बहु जयज्वांत बनी गयो. पढी जाणे पोतानुं चेष्टीतज होयनी ? एम
क्रोध पामेला सुजटोने मानता ठता ते ब्राह्मण तुरत मस्तक फाटी जवाथी
मृत्यु पाम्यो. पृथ्वी उपर पस्तता एवा ते विप्रने दूरथी जोइ कृष्णे तुरत निश्चय
कस्यो के, “ निश्चे मुनीश्वरनो घात करनारो आज पापी ठे. ” पढी “ श्रेष्ठ पु-
रुषोए आ अतिघोर पापीनुं मुख पण न जोवुं जोइए. ” एम कही कृष्ण तु-
रत बीजा रस्तेथी पोताना घर प्रत्ये आव्या अने “ आ रुपिहत्या करनारो

ठे. ” एवी उद्धोषणा पूर्वक तेने नीचलोक पासे केशथी पकमावी मरी गये-
ला कुतरानी पेठे नगरीनी बहार घसमावी काढ्यो. त्यारबाद “ गजसुकुमाल
महर्षिनुं उपसर्गने सहन करवामां आ म्होडुं धैर्य ? ” एम निरंतर अनुमोदना
करता कृष्णे निर्मल पुण्यरूप बहु धन उपार्जन करयुं. कषाय रहित एवा
तिलकयशादि ठ मुनीश्वरो पण वीश वर्ष पर्यंत शुद्ध चारित्र पाली अंते वि-
मलाचल महातीर्थ उपर एक मासनुं अनशन लई केवलज्ञान प्राप्त करीने
सिद्धिवधुना पति थया. जेवी रीते महाशय एवा कृष्णना म्होटा ठ बंधुए तथा
न्हाना गजसुकुमाल मुनिये महासत्वथी निश्चे पोतानो अर्थ साध्यो तेवी रीते
मुनीश्वरोए खरेखर पोतानो अर्थ साधवो जोइये.

॥ इति देवकीना ठ पुत्रनी कथा ॥

वंदामि नेमिसीसं, वयदिनगहिएगरायवरपद्मिं ॥

सोमिलकयलवसगं, पतं पणमामि अपवग्गं ॥ २९ ॥

अर्थ—व्रत लेवाने दिवसेज एक रात्री संवंधी पद्मिमाने धारण करनारा अने
सोमिल ब्राह्मणे करेला उपसर्गथी मोक्ष पामेला श्री नेमिनाथना शिष्य (ग-
जसुकुमाल) ने हुं वंदना करुं तुं ॥ २९ ॥

जो गेविआल चुल, आयाल तह कुले विसालंमि ॥

तं देवईअवच्चं, गजसुकुमालं नमंसामि ॥ ३० ॥

अर्थ—जे ग्रेवेयकथी चवीने यादवोना विशाल कुलमां उत्पन्न थया ठे, ते
देवकीपुत्र गजसुकुमाल मुनिने हुं नमस्कार करुं तुं. ॥ ३० ॥

जो वासुदेवपुरल, पसंसिल डुकरंकरेउत्ति ॥

सिस्नेमिजिनवरेणां, तं डंडणमहारिसिं वंदे ॥ ३१ ॥

अर्थ—श्री नेमिनाथ जिनेश्वरे कृष्णानी पासे जेमनी “आ डुःकर करे ठे”
एम कहीने प्रशंसा करी दती, ते श्रीडंडण महासुनिने हुं वंदना करुं तुं. ॥ ३१ ॥

॥ श्री ढंढणा मुनिनी कथा ॥

छारका नगरीमां श्री कृष्णने ढंढणा नामनी स्त्रीयी श्रेष्ठ राजलक्षणांवा-
लो एक ढंढण नामे कुमार अयो हतो. अनुक्रमे युवावस्था पामेला ते कृष्ण-
पुत्रे, श्री नेमिनाथ जिनेश्वरनी पासे ज्ञावथी दीक्षा लीधी. कर्मनो विनाश
करवा माटे विविध प्रकारनां तप करता अने द्वादशांगी विगेरे सिद्धांतोनो अ-
ज्यास करता ते मुनीश्वर, हमेशां श्री नेमिनाथ प्रभुनी पासे रहेता हता.

कोइ वखते ज्ञिक्षा माटे नाना प्रकारना नगर तथा ग्रामादिकने विषे
उंचनीच श्रावकना कुलमां फरता एवा ते मुनिने लाज्जांतराय दुष्टकर्मना उ-
दयथी अन्न प्राप्त अयुं नहि. वली ते महासत्ववान् मुनि, बीजानी लब्धिथी
प्राप्त अयेलुं अन्न लेता पण नहि. ज्यारे कृष्णना पुत्रपणार्थी प्रसिद्ध एवाय पण
ते मुनिने अन्न प्राप्त अयुं नहि त्यारे तो ते विचारवा लाग्या के, “ छारका न-
गरीमां हजारो मुनीश्वरो, निर्दोष तथा एषणा समितियुक्त ज्ञिक्षा पामे ठे अने
हुं नथी पामतो, तेनुं शुं कारण हशे ! चाल, ए संदेह श्री जिनेश्वरने पूवुं. ”
ग्राम धारी ते मुनिये प्रभु पासे जइ तेमने नमस्कार करी पोतानो संशय पू-
ठ्यो एटले प्रभुए कह्युं.

“ पूर्वे पारासर गाममां कोइ कणबी रहेतो हतो. त्यां बीजा पण घणां
कणबीयो वसता हता. खेतिना काममां आ कणबी सर्वथी अधिक हतो; तेथी
ते पारासर एवा नामथी गाममां प्रसिद्ध अयो. पठी खेतिना कामनो उपरी
एवो ते कणबी हमेशां बसो हलोथी राजाना खेतरमां ववरावतो एटले हमे-
शां बारसे बलदो ते काममां रोकाता. ज्ञात आव्ये ठते पण ते कणबी बलदो-
ने ठोरुतो नहि अने खेरुतोने कहेतो के, “ म्हारा खेतरमां एक हल दीधा
विना झुख्या एवाय पण तमने हुं ठोरुवानो नथी. ” कुथाथी आकुल अयेला
चित्तवाला बलदोने तथा खेरुतोने बलात्कारे एक हल पोताना खेतरमां देव-
राव्युं. आ उपरथी तेणें बहु दुःखकारी लाज्जांतराकर्म उपार्जन करयुं. पठी
अनेक जवोने भ्रमण करता पूर्वनां करेलां कोइ कर्मथी कृष्णनी ढंढणा नामे
राणीथी गुणवान् पुत्रपणे उत्पन्न अयो तेज तुं. (श्री नेमिनाथ प्रभु, ढंढण
कुमारने कहे ठे के,) ए पूर्वे करेलां कर्मथी तने निर्दोष आहार मळ्यो नहि.”
पठी ढंढणकुमार मुनिये, प्रभुने नमस्कार करीने एवो अग्निग्रह लीधो के, “ हुं

મ્હારી પોતાની લલ્લિયે કરીનેજ શુદ્ધઅન્નપાણી ગ્રહણ કરીશ. ” પઠી દરરોજે જિજ્ઞાસાના કાલે દ્વારકા નગરીમાં જન્મતા એવા તે મુનિ, નગરવાસીજનો જ્ઞતિ-વંત ઠતા નિર્દોષ આહાર પામ્યા નહિ. આમ નિર્દોષ આહાર નહિ મલતાં ઠતાં પણ સ્વેદ રહિત, ઉપવાસવાલા અને ધીરજવંતતે મુનિનો બહુ કાલ નિર્ગમન થયો.

કોઈ વચ્ચે શ્રી નેમિનાથ પ્રજ્ઞુની પ્રૌઢ પર્ષદામાં શ્રેષ્ઠ ગુણવાલા ઉત્તમ સાધુનું પંક્તિ જોડેને કૃષ્ણે જગન્નાથને પૂછ્યું કે, “ હે જગવન્ ! આ સાધુનું પંક્તિમાં વિશેષ તપ ક્રિયાવમે કયા સાધુ હુઃકરકારક છે ? ” પ્રજ્ઞુએ કહ્યું. “ ઢંઢણા રાણીના નંદરથી ઉત્પન્ન થયેલો ઢંઢણ કુમાર નામે સાધુ છે, જે તમારો પુત્ર થાય છે તે બહુ હુઃકરકારક છે. કારણ જે પરીષહને વિષે અલાજ નામનાં પરીષહને બહુ સહન કરે છે. ” કૃષ્ણે કહ્યું. “ ગુણોના મંદિરરૂપ તે અણગાર કયાં છે ? ” જિનેશ્વરે કહ્યું. “ હે સૌમ્ય ! હવણાં નગરીમાં જતાં તમને એ જી-જ્ઞાને અર્થે જન્મતા મુનિ મલશે. ” પઠી શ્રી નેમિનાથને નમસ્કાર કરી શ્રીકૃષ્ણ પોતાની નગરી તરફ પાઠા ફર્યા એવામાં તેમણે મહેલોની પંક્તિને વિષે ફરતા, ફક્ત હામકાં અને ચામમામય શરીરવાલા, લાવણના સમૂહ વિનાના, દેખાતી નારિયોના સમૂહવાલા અને અતિ ડુર્બલ એવા ઢંઢણ કુમાર મુનિને પોતાની આગલ જતા જોઈ શ્રી નેમિનાથનાં વચનથી તેમને ઝલક્યા; પરંતુ તેમના ઉપર પુત્રજ્ઞાવ લાગ્યા નહિ. પઠી હર્ષથી પૂર્ણ નેત્રવાલા કૃષ્ણ, તુરત હાથી ઉપરથી નીચે નતરી ત્રણ પ્રદક્ષિણા કરી, પોતાના મસ્તકથી તેમનાં ચરણમાં નમસ્કાર કરી અને હાથ જોમીને સામા ઝજા રહી પ્રસન્ન ચિત્તથી આ પ્રમાણે કહેવા લાગ્યા. હે મુનિ ! સંવરથી વ્યાપ્ત મનવાલા તમને ધન્ય છે. કારણ શ્રીનેમિનાથ પ્રજ્ઞુએ પણ હુઃકર ક્રિયાવાલા તમને વચાણ્યા છે. શ્રેષ્ઠગુણોના સમુદ્ગ્રૂપ હે મુનિ ! તમેજ મ્હારું કુલ સફલ કર્યું કે, જે તમને સાક્ષાત્ જિનેશ્વર પણ બહુ વચા-ણે છે. ” આ પ્રમાણે મુનિની બહુ જ્ઞતિથી સ્તુતિ કરતા એવા કૃષ્ણને જોઈ ગોશ્વમાં બેઠેલા કોઈ એવે વિચાર્યું જે, નિશ્ચે આ મહાત્મા બહુ ગુણવાલા દેખાય છે કે, જેમની શ્રીમાન્ કૃષ્ણ પોતે પણ આનંદથી સ્તુતિ કરે છે. ” પઠી કૃષ્ણ તેમને નમસ્કાર કરી પોતાને ઘેર ગયા એટલે તે મુનિ જિજ્ઞાસાને અર્થે ફરતા ફરતા દૈવયોગથી પેલા એઠના ઘર પ્રત્યે આવી પહોંચ્યા. કૃષ્ણને પણ પૂજ્યપણાથી તે મુનિને જ્ઞતિયોગ્ય માની એઠ તુરત ગોશ્વથી નીચે નતર્યો અને આદરથી નમસ્કાર કરી

पोताना घर प्रत्ये तेमी गयो. त्यां महा स्नेहवालो ते, मुनिने लाम्बा वहोरा-
ववा तैयार थयो. पढी संतोषना समुद्ररूप ढंढण मुनि विचार करवा लाग्या
के, “पूर्वे में उपार्जन करेलुं अंतराय कर्म शुं कय थइ गयुं?” पढी जिह्वा-
दोषथी रहित एवा ते लाम्बाने लइने ढंढण मुनि श्रीजिनेश्वर प्रज्जुनी पासे
आव्या. त्यां ते जगवानने पूढवा लाग्या के, “हे प्रज्जो! आजे म्हारुं सर्व ला-
जांतराय कर्म शुं कय पामी गयुं के, जे मने पोतानी लब्धिथीज निर्दूषण एवुं
मोदकान्न मढ्युं?” अरिहंते कह्युं. “हे मुनि! हजुं तमारुं अंतराय कर्म बाकी
ढे, माटे आ पोतानी लब्धिथी थयेलो लाज नथी; परंतु कृष्णनी लब्धिथी ढे.
कारण कृष्णे तमने ज्ञक्तिथी वंदना करी ते ए शेठे दीठी, ए उपरथी तेणे
तमने मोदकवस्त्रे प्रतिलाज्या ढे.” प्रज्जुनां आवां वचन सांजली ढंढण मुनि
विचारवा लाग्या के, “बीजानी लब्धिथी प्राप्त थयेला मोदको मने निश्चे क-
टपता नथी.” पढी प्रज्जुने नमस्कार करी शुद्ध जूमि प्रत्ये गयेला ते मुनि,
त्यागनी इच्छाथी ते मोदकोने चूर्ण करवा लाग्या. एकज उपवासना पारणाने
दिवसे जे कांइ प्राप्त थयेला अन्नने तुरत जक्षण करवामां उत्साहवंत थयेला
बीजा बहु माणसो होय ढे; परंतु घणा कालना तपने अंते आवा मोदकोने
त्यजी देवामां ते एक ढंढण कुमारज समर्थ ढे, बीजा नथी. पढी विधिपूर्वक बने
हाथवस्त्रे मोदकानो चूर्ण करता ए मुनिये तत्काल पोताना सर्व घाति कर्मोने
पण चूर्ण करी नाख्यां. आज वखते ते महामुनिने केवलज्ञान उत्पन्न थयुं;
तेथी संतोष पामेला देवतानुं तेमनो केवल महोत्सव करयो. जेवी रीते ढं-
ढण मुनिये बहु धीरजथी पोतानुं तप निर्वहन करी उत्तम केवलज्ञान प्रा-
प्त करयुं तेवी रीते बीजा साधुनुं पण पापनो ढेद करवा माटे तप करवुं.

॥ इति ढंढण मुनिनी कथा. ॥

इप्रकुलबालियाउ, सुपरिच्चिताउ जेण वत्तीसं ॥

जस्स य निक्कमणमहं, दसारकुलनंदणोकासी ॥ ३५ ॥

जो पुरिससहस्संजुउ, पवइउ नेमिपायमूलम्मि ॥

सो थावच्चापुत्तो, चउदसपुव्वी सिवं पत्तो ॥ ३६ ॥

અર્થ—જેમણે મહાસમૃદ્ધિવંત એવા વ્યવહારિયાની વત્રીશ પુત્રીયોને પર-
ણીને ત્યજી લીધી અને જેમનો દીક્ષામહોત્સવ શ્રીકૃષ્ણ વાસુદેવે કર્યો. વલી
જેમણે એક હજાર પુરુષોની સાથે શ્રી નેમિનાથની પાસે દીક્ષા લીધી; એવા
ચૌદ પૂર્વના ધારણહાર તે આવચ્છા પુત્ર સુનિ મોક્ષ પ્રત્યે પ્રાપ્ત થયા. ॥૩૨, ૩૩॥

સહસ્રજુહ તસ્સીસો, ચતુદસપૂર્વી સુઝ ગઝ સિદ્ધિ ॥

ઇકારસંગિસુયસીસ, સેલ્લઝ તસહપંચઝ ॥ ૩૪ ॥

અર્થ—તે આવચ્છા પુત્રનો શિષ્ય અને ચૌદ પૂર્વધારી એવો શુક, એક હ-
જાર શિષ્યની સાથે મોક્ષ પામ્યો છે. વલી એકાદશાંગીનો જાણ એવો શુક-
શિષ્ય સૈલક પણ પાંચસો શિષ્યો સહિત સિદ્ધિ પામ્યો છે. ॥ ૩૪ ॥

આવચ્છા પુત્રની કથા.

સૌરાષ્ટ્ર દેશના આઝૂપણરૂપ દ્વારકા નગરીમાં નવમા વાસુદેવ કૃષ્ણ
રાજ્ય કરતા હતા. ત્યાં આવચ્છા નામની કોઈ પ્રસિદ્ધ વ્યવહારીની સ્ત્રી વસતી
હતી. તેને આવચ્છા પુત્ર નામે પવિત્ર અંગવાલો પુત્ર હતો. એ કુમારે બાલ્ય અ-
વસ્થામાંજ કલાધર નામના ગુરુની પાસે કલાધરની નિર્મલ એવી સર્વ કલા-
ઝ ક્રીડા માત્રમાં ગ્રહણ કરી લીધી હતી. યુવાવસ્થા પામેલા તે પુત્રને મા-
તાએ, મ્હોટા આમંત્ર વર્ષક મંગલ આચારથી મ્હોટા શેઠીયાનું વત્રીશ કન્યા-
ઝ પરણાવી. પુણ્યવાન્ આવચ્છા પુત્રે, હસ્ત મેલાપનને વચ્ચે કન્યાનું પિતા
પાસેથી તેટલીજ કોટી પ્રમાણ (વત્રીહ ક્રોડ) સોનામ્હોર પ્રાપ્ત કરી. પછી
અસંખ્ય દિવ્ય વસ્તુઝથી ઝરપુર અને દેવગૃહ સમાન પોતાના નિવાસ ઝુવનમાં
તે આવચ્છા પુત્ર હર્ષથી પોતાની વત્રીશ કન્યાનું સાથે ઝોગ ઝોગવવા લાગ્યો.

હવે કોઈ વચ્ચે અનેક દેવતાનું સેવન કરેલા શ્રી નેમિનાથ જિનેશ્વર
ગિરનાર પર્વતના નંદનવનમાં સમવસર્યા. પ્રજુનું આગમન સાંજલી તત્કાલ
હર્ષના સમૂહથી પૂર્ણ એવા કૃષ્ણાદિ નગરવાસી જનો પોતાને ધન્ય માનતા
ઠતા તેમને વંદન કરવા ચાલ્યા. પોતાના મિત્રમંત્રથી શોખતા અને રાજ-
માર્ગે જતા એવા શ્રેષ્ઠ અલંકારવાળા લોકોને જોઈને આવચ્છાપુત્રે, પોતાના મિ-
ત્રોને ઝગડું કે, “ આજે સર્વ નગરવાસી ઉત્સાહવંત થઈને આમ કેમ જાય

હે ? શું નગરીમાં ઇંડ અથવા કાર્તિક સ્વામી વિગેરે કોઈ દેવતાનો મહોત્સવ હે ? જેથી આ અસંખ્ય માણસો નત્તમ વચ્છાલંકારને ધારણ કરતા ઠતા બતાવતા ચાલતા ગામીધોમ્તા વિગેરે વાહનોથી રેવતાચલ પર્વતના શિખર ઉપર જાય હે. ” મિત્રોએ સંતોષથી કહ્યું. “ હે મિત્ર ! કાનને સુખકારી વચ્ચન સાંજલ. મનુષ્યોને નત્તસાહવંત અંશે જવાના કારણરૂપ શ્રી નેમિનાથ પ્રજુ અહિં સમવસસ્થા હે. ” મિત્રોનાં આવાં વચ્ચન સાંજલી અતિ નિર્મલ જ્ઞાવવાલો થાવચ્છા પુત્ર, પોતાની સમાન વયવાલા મિત્રોની સાથે મ્હોટી સમૃદ્ધિથી શ્રી જિનેશ્વર પાસેગયો. ત્યાં તેણે વિધિથી નેમિનાથને પ્રદક્ષિણાપૂર્વક નમસ્કાર કરી યોગ્ય આસને બેસીને ધર્મોપદેશ સાંજલ્યો. તે આ પ્રમાણે.

“ નિશ્ચે આ સંસાર જન્મમરણાદિકનું કારણજ હે, એ સ્વેચ્છા લોકરુઢી હે. કારણ જે સંસારમાં સુખની નત્તપત્તિને નાશ કરનારા અસંખ્ય જ્ઞવો આય હે. અનંત દુઃખથી જરપુર એવા આ સંસારમાં પરિણામે સુંદર મતિવાલો સુખાર્થી પુરુષજ બહુ શ્રેયને ઇચ્છે હે, માટે હે જ્ઞવ્યજનો ! તમે જ્ઞાવથી ઝટ જૈન દીક્ષારૂપ વહાણ ઉપર ચમી સંસારનો નિસ્તાર કરવામાં નત્તમ કરો. ” જિનેશ્વરનાં સુખથી આવો સત્ય ધર્મોપદેશ સાંજલી થાવચ્છા પુત્ર પોતાના મનમાં વ્રતની નત્તકંઠા ધારવા લાગ્યો. સજ્ઞા નત્તયા પઠી તેણે પોતાનો ચારિત્ર લેવાનો નિર્મલ પરિણામ શ્રી જિનેશ્વરની આગલ કહી સંજલાવ્યો. વલી તેણે કહ્યું કે, “ ત્રણ લોકના હિતકારી હે પ્રજુ ! હું જ્યાં સુધીમાં મ્હારી માતાની રજા લઈ અહિં આવું ત્યાં સુધી આપે અહિંજ રહેવું. ” પ્રજુએ કહ્યું. “ હે પુણ્યવંત ! વિલંબ કરીશ નહિ. કારણ કે, પોતાનું કલ્યાણ કરનારા પુરુષો, ધર્મકાર્યમાં વિલંબ કરતા નથી. ” આવી જિનેશ્વરનાં સુખરૂપ ધરાથી શિક્ષારૂપ અમૃતનું પાન કરીને થાવચ્છા પુત્ર તુરત અરિહંત પ્રજુને નમસ્કાર કરી રથમાં બેસીને પોતાના ઘરપ્રત્યે ગયો. ત્યાં તે મધુર વચ્ચનથી પોતાની માતાને એવી રીતે પ્રવોધ પમાડવા લાગ્યો કે, તેણે તુરત પોતાના પુત્રને દીક્ષા લેવાની રજા આપી. પઠી પોતાના પુત્રને મ્હોટા નત્તસવથી દિક્ષા અપાવવાને નત્તસાહવંત યચેલી થાવચ્છા, શ્રી કૃષ્ણની પાસે જઈને સજ્ઞા સમક્ષ આ પ્રમાણે કહેવા લાગી. “ હે સ્વામિન્ ! અતિ શ્રેષ્ઠ ઐશ્વર્ય લક્ષ્મીવાલો મ્હારો થાવચ્છા પુત્ર નામનો પુત્ર મહોત્સવથી વત્રીશ દિવ્ય કન્યાનને પરણ્યો હે, તે હવણાં સાંજલવા યોગ્ય શ્રી નેમિનાથ પ્રજુના ધર્મોપદે-

શને સાંજલી વ્રત લેવાની ઇચ્છા કરે છે. મેં વહુ આગ્રહ કસ્યો તોપણ તે પોતાના ઘરને વિષે રહેતો નથી; તો હવે હું પણ તે મ્હારા પુત્રને દીક્ષા અપાવવાની ઇચ્છા કરું છું; જેથી હે દેવ ! આપ મ્હારા ઉપર પ્રસન્ન થઈ મને ઠત્ર, ચામર અને મુકુટ એ ત્રણ વસ્તુનું આપો. ” આવચ્છાનાં આવાં વચન સાંજલી ક્ષાયક સમ-કિતને ધારણ કરનારા અને હર્ષમાં વ્યાપ્ત થયેલા કૃષ્ણ પોતાના પ્રફુલ્લિત નેત્ર-થી આવચ્છાને જોતા ઠતા કહેવા લાગ્યો કે, “ હે માત ! હું પોતેજ તમારા ઘરને વિષે આવીને મ્હારા બંધુરૂપ તમારા પુત્રનો સ્નેહપૂર્વક મ્હોટો દીક્ષા મ-હોત્સવ કરીશ. ” કૃષ્ણનાં આ પ્રકારનાં વચનથી ન વર્ણવી શકાય એવા સં-તોષને પોતાના હૃદયમાં ધારણ કરતી તેમજ કૃષ્ણથી સત્કાર પામેલી અને લોકોએ વચાણેલી તે આવચ્છા પોતાના ઘરપ્રત્યે આવી. પઠી થોડા પરિવાર સ-હિત શ્રીમાન્ કૃષ્ણ તુરત આવચ્છા પુત્રના ઘરે આવ્યા. આવચ્છા પણ પોતાના ઘરને વિષે ચારે બાજુએ તોરણો વંધાવીને તેજવંત મુક્તાફલોથી સાશ્રિયાનુંની હારોને રચાવવા લાગી. તેમજ કુસુંવી દિવ્ય વસ્ત્રોથી યુક્ત એવા જલ ઝરેલા ઘમ્તાનુંને પણ મહા રાજરુદ્ધિથી બારણાની પેઠીયો ઉપર મૂકાવવા લાગી. બલી હાથમાં ઝારીયોવાલી કુમારીકાન્ત પાસે ગીત ગવરાવવાપૂર્વક મણિ મુક્તાફલથી શ્રી કૃષ્ણને વધાવવા લાગી.

પઠી કુલવાલાનું વધાવેલા કૃષ્ણ પરિવાર સહિત આનંદપૂર્વક આવચ્છા-ના ઘરની અંદર ગયા. ત્યાં તે મણિજન્મિત્ર સુવર્ણના સિંહાસન ઉપર બેસી પ્ર-સન્ન નેત્રથી તેનાં સર્વ ઘરને જોવા લાગ્યા. આ વચ્ચે પોતાના પુત્રની વત્રીશ સ્ત્રીયોને આગલ કરી આવચ્છાએ તુરત કૃષ્ણને હર્ષથી નમસ્કાર કસ્યો. પઠી નમસ્કાર કરતા એવા આવચ્છા પુત્રને કૃષ્ણે પોતાના હાથથી પકડીને સુમિત્ર-ની પેઠે પોતાના સિંહાસન ઉપર બેસાડ્યો અને સૌજાગ્યની સમૃદ્ધિથી કામદેવ-સમાન તેને સ્નેહ દૃષ્ટિથી જોતા ઠતા અમૃત વચનવચ્ચે કહેવા લાગ્યા કે, “ હે વત્સ ! મ્હારું દિતકારી વચન સાંજલ. આ પૃથ્વીને વિષે રૂપ સંપત્તિયે કરીને નિરુપમ અર્થાન્ કોડની નપમા ન આપી સકાય તેવું, જોગોને યોગ્ય અને લ-ક્ષ્મીને પણ પ્રાર્થના કરવા જેવું આ ત્હારું નવ યૌવન છે. માતા સર્વ પ્રકારે દિતકારી અને સ્ત્રીયો પણ ઉત્તમ ગુણોથી અતિ મનોહર છે. હે વિશેષ જાણ! કહે. આનો મુદ્દામ ગનાં તેને તું શા માટે ત્યજી દે છે ? તને જે વસ્તુ ઇષ્ટ

હોય તે આપીને હું ત્હારો મનોરથ પૂર્ણ કરું; પરંતુ મ્હારાં વચનથી હવણાં તું દેવતાની પેઠે જોગોને જોગવ. વલી મ્હારા હસ્તની ઢાયામાં નિવાસ કરતા એવા તને દીર્ઘકાલ પર્યંત કોઈ પણ જય થવાનો નથી તેમજ ત્હારી માતા અને સ્ત્રીયો પણ તેથી હર્ષ પામશે, માટે હે મહાજ્ઞાગ ! હવણાં તું વ્રત કષ્ટની વાત ત્યજી દઈ નિઃશંકપણે પોતાની સ્ત્રીયોની સાથે જોગોને જોગવ. ” શ્રી કૃષ્ણનાં આવાં વચન સાંજલી થાવચ્છા પુત્રે કહ્યું. “હે નરેન્દ્ર ! જો આપ મ્હારી જરાવસ્થારૂપ પિચાશણીને ગલી જવામાં મંત્રવાદી હો અને સન્મુખ આવતી એવી મૃત્યુરૂપ મહાઘાટીને જલંગાવવાને સમર્થ હો તો હું તમારા હસ્તની ઢાયામાં સુખેકરીને નિવાસ કરું. ” થાવચ્છા પુત્રનાં આવાં વચનથી વિસ્મય પામેલાં ચિત્તવાલા કૃષ્ણે કહ્યું. “હે વત્સ ! ત્રણ જગત્માં દેવ, દૈત્ય, ઇન્દ્ર, મહા ચક્રવર્તી અથવા તો બીજો કોઈ પણ તે બન્નેથી (જરાવસ્થા અને મરણથી) રક્ષણ કરવાને સમર્થ નથી. ફક્ત એ બન્નેને દલન કરવામાં સ્વકર્મના નાશથી આત્મા એકજ સમર્થ છે. ” કૃષ્ણનાં આવાં તત્ત્વ વચન સાંજલી થાવચ્છા પુત્રે ફરીથી કહ્યું. “જો એમ છે તો હું વ્રત લઈ નિશ્ચે જરાવસ્થાને તથા મૃત્યુને નાશ કરીશ. ”

પઠી ચારિત્ર અંગીકાર કરવામાં દૃઢ ઇચ્છાવાળા થાવચ્છાપુત્રને જાણીને અતિ હર્ષ પામેલા કૃષ્ણે પોતાના સેવકોને કહ્યું. “હે અનુચરો ! તમે દ્વારકા નગરીમાં ચારેતરફ સ્પૃષ્ટ પરુહ વગમ્નાવો કે, થાવચ્છાપુત્ર વ્રત અંગીકાર કરે છે; તેની સાથે મહાસત્ત્વવાળા બીજા જે પુરુષો વૈરાગ્યથી દીક્ષા લેશે, તેમના ઘરનો સર્વ જ્ઞાર કૃષ્ણ પોતે ચલાવશે અને તેનો બહુ વિધિથી દીક્ષા મહોત્સવ પણ કૃષ્ણ પોતેજ કરશે. ” કૃષ્ણે આ પ્રમાણે આજ્ઞા કરેલા સેવકોએ તેજ પ્રમાણે પટ્ટહ વગાડ્યો એટલે વિશાલકુલમાં ઉત્પન્ન થયેલા એક સહસ્ત્ર પુરુષો બહુ વૈરાગ્યથી દીક્ષા લેવાને તૈયાર થયા. પઠી અદ્ભુત મહોત્સવમાં મંગલાચાર પૂર્વક દીક્ષા અન્નિષેકને અંગીકાર કરી ઉત્તમ ચંદનથી લિંપાણેલા શરીરવાળો અને સર્વ પ્રકારનાં આઝૂપણોને ધારનારો થાવચ્છા પુત્ર પોતાની માતા અને ધાવમાતાની સાથે તુરત હજારો પુરુષોએ ઉપોત્તલી ઉત્તમ પાલસીમાં બેઠો. આ વખતે પેલા સહસ્ત્ર પુરુષો પણ ઝડ પોતાના વંધુજની રજા લઈ ચંદની પાઠલ નક્કત્રોની પેઠે થાવચ્છા પુત્રની પાઠલ ચાઢ્યા. કૃષ્ણે પોતાનો સુકુટ થાવચ્છાપુત્રના મસ્તક ઉપર વાંધી ચામરો સહિત ઘર તેના ઉપર ધારણ

કર્યું. પઠી હૃદયને હર્ષકારી ગાઢ વાગતાં એવાં વાર્જીત્રોના શબ્દોથી દિશાન-
ને બેરી કરી દેતો, ઉત્તમ સ્વરવાલા શ્રેષ્ઠ ગંધર્વોના સમૂહોએ ગાયન કરાવેલા
ગુણવાલો, કૃષ્ણો હર્ષથી સ્થાને સ્થાને કરાવેલા પ્રસ્તાવિક નાટકોમાં યાચક-
જનોને હર્ષથી મણિ, મુક્તાફલ, સોનામ્હોર રૂપામ્હોર અને વસ્ત્રના સમૂહોને
આપતો, પાલખીમાં બેઠેલો, હજારો રાજાનુંના પરિવારથી વૃદ્ધિ પામેલા ઉત્સા-
હવાલો, સુવાસિની સ્ત્રીયોનાં ઉત્તમ ધવલગીતથી અનુત શોખાવાલો અને સ-
મૃદ્ધિયે કરીને લોકમાં પ્રત્યક્ષ પુણ્યના ફલને સ્થાપન કરતો પુણ્યવાન શ્રા-
વચ્છાપુત્ર શ્રી નેમિનાથ પ્રજ્ઞુના સમવસરણમાં આવ્યો. ત્યાં પાલખીમાંથી ની-
ચે ઉતરેલા, કૃષ્ણાદિ મુખ્ય પુરુષોએ પ્રવેશ કરાવેલા અને પાલખીમાંથી ઉત-
રેલા હજાર પુરુષોએ વન્ને બાજુએ સેવન કરેલા તે શ્રાવચ્છાપુત્રે શ્રી નેમિનાથ
જિનેશ્વરને ત્રણ પ્રદક્ષિણા કરીને નમસ્કાર કહ્યા. આ અવસરે શ્રાવચ્છાએ, પો-
તાના પુત્રને દીક્ષા અપાવવા માટે પ્રજ્ઞુની વિનંતી કરી કે, “ હે સ્વામિન્
પોતાના કુલનો આધાર, સર્વને પ્રિય અને નાશવંત એવા આ લોકના બહુ સુખ
સમૂહના જોગમાં ઉદ્દેગ બુદ્ધિવાલો આ મ્હારો એકનો એક પુત્ર, અવિનાશ
સુખની ઇચ્છાથી તમારી પાસે ચારિત્ર લેવાની ઇચ્છા કરે છે, માટે હે સ્વામીન્
મ્હારા ઉપર પ્રસન્ન થઈ એ કુમારને ઝટ સંસાર સમુદ્ધી તારો.

પઠી શ્રાવચ્છા પુત્રે, પોતાના મુકુટ કુંમલાદિ સર્વ આજ્ઞરણો તુરત માતાને
જાલી રાખેલા વસ્ત્રમાં મૂક્યાં અને અધિકજ્ઞાવથી એક હજાર પુરુષો સહિત
પંચમુઠી લોચ કરીને શ્રી નેમિનાથ પ્રજ્ઞુ પાસે દીક્ષા લીધી. ત્યાર પછી ઉગ્ર બુ-
દ્ધિવાલા એ શ્રાવચ્છા પુત્રે પ્રજ્ઞુની આજ્ઞાથી સ્થવિર સાધુ પાસે ચૌદ પૂર્વનો અગ્ન્યાસ
કર્યો. જિનેશ્વરે તેને યોગ્ય જાણી શ્રેષ્ઠ એવા સૂરિપદે સ્થાપ્યો અને તેને એક હ-
જાર સાધુ સોંપ્યા એટલે તે પોતાના પરિવાર સહિત શ્રી જિનેશ્વરની આજ્ઞાથી
પૃથ્વી ઉપર વિહાર કરવા લાગ્યા. અનુક્રમે પોતાના પરિવાર સહિત તે સૂરિ
ચંપકાદિ શ્રેષ્ઠ વૃદ્ધોના સમૂહથી રમણીય એવા ગણી નામના ઉદ્યાનને વિષે આ-
વ્યા. એ ઉદ્યાનની પાસે ચારે તરફ પર્વતથી વિંટાલાયેલું સેલક નામનું નગર
હતું. ત્યાં સેલક નામે રાજા રાજ્ય કરતો હતો. તેને પદ્માવતી અને સુજગા
નામે બે સ્ત્રીયો હતી. તેમાં પદ્માવતી રાજાને પ્રિય હતી. એ રાજાને જ્ઞક પ્ર-
કૃતિવાલો મહુક નામે મહાતેજવંત પુત્ર હતો. વલી ઉત્તમ બુદ્ધિવાલા પંથક

વિગેરે પાંચસો પ્રધાન હતા. થાવચ્છા સૂરિ અનુક્રમે વિહાર કરતા તે નગરમા આવ્યા; વનપાલકનાં વચનથી ગુરુના આગમનને જાણીને સેલક જૂપતિ પોતાના સ્ત્રી, પુત્ર, મંત્રી વિગેરે પરિવાર સહિત સુગુરુ પાસે આવ્યો. ત્યાં તેણે શ્રદ્ધાથી સાકરના રસ સમાન મધુર દેશનાનું પાન કરી સાધુની સેવારૂપ શ્રેષ્ઠ ધર્મને અંગીકાર કર્યો. ગુણની સ્વાણરૂપ થાવચ્છાસૂરિ પણ તે જૂપતિને કેટલાક દિવસમાં ધર્માધર્મનો જાણ કરી અન્યસ્થલે વિહાર કરી ગયા. અનુક્રમે તે મહામુનિ સૌગંધિકા નામની નગરી પ્રત્યે આવી પહોંચ્યા. ત્યાં તેમણે પરિવાર સહિત નીલઅશોક નામના નિવાસ કર્યો. પઢી નગરવાસી સર્વે લોકો સૂરિની ધર્મોપદેશનાને સાંજલી જિનેંડના ધર્મને વિષે ગાઢ વાસનાવાલા થયા.

આ વચ્ચે ચાર વેદરૂપ સમુદ્ધને મથન કરવામાં પ્રવિણ, વિશેષે સાંખ્ય મતનાં સર્વ શાસ્ત્રનો જાણ, સર્વ સંન્યાસીઓમાં મુખ્ય અને મનુષ્યોને માન્ય એવો શુક નામે પ્રસિદ્ધ સંન્યાસી એક હજાર શીષ્યના પરીવારથી સર્વ પૃથ્વી ઉપર ફરતો હતો. સૌગંધિકા નગરીમાં તે સંન્યાસીનો જ્ઞાત સુદર્શન નામે એક શેઠ રહેતો હતો. તેણે થાવચ્છા પુત્ર મુનિના સત્ય ગુણો સાંજલ્યા, તેથી તે વિચાર કરવા લાગ્યો. “ જો કે હું ગુણના સમુદ્ધરૂપ શુક ગુરુનો નિરંતર જ્ઞાત હું. તો પણ મ્હારે મ્હોટા અતિથિયોનું દર્શન કરવું જોડે. ” આમ વિચાર કરીને પોતાના પરિવાર સહિત તે સુદર્શન શેઠે પરિણામે સુંદર બુદ્ધિને નિવાસમાં થાવચ્છા પુત્ર સૂરિ પાસે જઈ તેમને નમસ્કાર કર્યા. પઢી દેશનાને અંતે શેઠે વિનયથી સૂરિને પૂછ્યું કે, “ હે જગવંતો ! તમે કયા ધર્મને સુખદાતાર કહો છો ? ” સૂરિયે કહ્યું. “ હે મહાશય ! અમે તો સર્વ લોકમાં અતિ શુદ્ધ એવો વિનય મૂલ ધર્મ સર્વ પ્રકારનાં સુખનો દાતાર માનીએ છીએ. હે બુદ્ધિવંત ! તે વિનય શ્રાવક વિનય અને સાધુવિનય એવા જોડેથી મુખ્ય બે પ્રકારનો છે. તેમાં પહેલા વિનયમાં નિર્મલ એવાં પાંચ અણુવ્રત, ત્રણ ગુણવ્રત, ચાર શિક્ષાવ્રત અને અગીયાર પદ્ધિમા કહેલી છે. આ પ્રમાણેના પહેલા વિનયને ઉત્કૃષ્ટ રીતે પાલનારો પુરુષ અચ્યુત દેવલોક પ્રત્યે જાય છે. વલી શ્રી જિનેશ્વર એવા નેમિનાથ પ્રજ્ઞુએ કહેલા પંચ મહાવ્રતરૂપ બીજા વિનયને પાલનારા પુરુષો ઓમા કાલમાં સિદ્ધિ પામે છે. ” પઢી સૂરિયે તે સુદર્શન શેઠને પૂછ્યું. “ હે શેઠ ! તમને કયો ધર્મ ઇષ્ટ છે, તે

કહો. ? ” શેઠે કહ્યું. “ આપ બોલ્યા વિના સાંજલો. શુક ગુરુએ અમને સાંખ્ય-મત જાણનારાનું પવિત્રતારૂપ મૂલવાલો ધર્મ કરવો કહ્યો છે. કુંભ, નદી, ધરા, તલાવ અને પરબને વિષે વલી સમુદ્રના તીરને વિષે જે બહુ જલથી સ્નાન કરાય તેજ ગુરુનું પવિત્રતા કહી છે. ” શ્રાવચ્છા પુત્ર સૂરિયે કહ્યું. “ સાંજલ, જો એમ છે તો રુધિરથી સ્વરુપાણું ઉત્તમ વસ્ત્ર રુધિરથીજ પવિત્ર કેમ થાય. હે મહાજ્ઞાગ ! એજ પ્રમાણે પ્રાણીયોના વિનાશાદિ આરંજોથી પાપી બનેલો પ્રાણી ફરી શાસ્ત્રમાં કહેલાં પાપ આરંજથી નિશ્ચે પવિત્ર કેમ થાય ? જો જીવમય જલથી વહુ સ્નાન કરવાને લીધે પવિત્ર થયેલા આત્માનું સ્વર્ગ પ્રત્યે જાય તો માંજલા વિગેરેને તો સ્વર્ગમાં ગયેલાજ સમજવા. જેમ રુધિરથી સ્વરુપાણું વસ્ત્ર, પ્રથમ સ્વારાથી લીંપીને પઠી બના શુદ્ધ જલવદ્ધે ધોવાથી સ્વચ્છ થાય છે તેમજ સાવધ આરંજોથી કલુષિત (પાપી) થયેલો જીવ, ઉપશમ અને અહિંસાદિક શુદ્ધ હેતુથી પવિત્ર થાય છે. ” સુગુરુના આવા શ્રેષ્ઠ ઉપદેશ-રૂપ અમૃતના પાનથી સુદર્શન શેઠનાં ચિત્તને મોહકારી અસ્ખંભિત મિષ્ટ્યાત્વ-રૂપ વિપ્ર નાશ પામ્યું. પઠી હર્ષિત આત્માવાલા તેણે શ્રી શ્રાવચ્છા પુત્ર મુનિને નમસ્કાર કરી સમક્ષિત મૂલરૂપ શ્રાવક ધર્મ અંગીકાર કહ્યો અને દર-રોજ અતિ આદરથી સૂરિની સેવા કરવાથી શુદ્ધ જિનશાસનનું સર્વ જાણપણું પ્રાપ્ત કર્યું.

હવે પોતાના જ્ઞાત એવા સુદર્શન શેઠે જિનમતનો અંગીકાર કહ્યાની અને સાંખ્યમત ત્યજી દીધાની વાત શુક ગુરુએ સાંજલી, તેથી તે પોતાનાં મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો કે, “ હું સૌગંધિક નગરીમાં જડ મ્હારા જ્ઞાત સુદર્શનને જૈનમત ત્યજી દેવરાવી ફરી મ્હારા મતમાં સ્થાપન કરું. ” આમ ધારી તે પોતાના પરિવાર સહિત ત્રણ દંભ તથા કમંમલાદિ ચિન્હોને ધારણ કરી સૌગંધિક નગરી પ્રત્યે ગયો. ત્યાં તે સંન્યાસીયોના મઠમાં નતરી અને દંભ કમંમલ વિગેરે મૂકી પોતે શ્રોતા પરિવાર સહિત સુદર્શન શેઠને ઘેર ગયો. સુદર્શન શેઠ પણ સમ્યક્ત્વનાં અતિચાર અને અન્ય તીર્થિના સ્તવનથી જયઘ્રાંત થયો હતો શુક ગુરુને આવતા જોડ દૃષ્ટિથી તેમને નિરખવાપૂર્વક નજીક પણ થયો નહિ. જ્યારે દીર્ઘકાલ પર્યંત પૂર્વના પરિચયવાલા તે શુક ગુરુને શેઠે વંદના પણ કરી નહિ ત્યારે તો નિર્મલ બુદ્ધિવાલા શુક ગુરુએ પોતજ તેને કહ્યું કે, “ હે મુ-

દર્શન ! પૂર્વે તું બહુ વિનયવાલો મ્હારો જ્ઞાત હતો તો હવેનાં મને દેખીને તું કેમ જાણો છો તેમ વંદના પણ કરતો નથી ? વલી આસન પણ આપતો નથી, તો હે મહાજ્ઞાન ! તેં આવો કયા ગુરુ પાસેથી અવિનય મૂલરૂપ ધર્મ અંગીકાર કર્યો છે ? ” આ પ્રમાણે શુક ગુરુ કહેતા હતા એટલામાં અવસરનો જાણ સુદર્શન શેઠ આસનથી જાણે અહીં આદરસત્કાર કરી તેમને આસને બેસારીને આનંદથી કહેવા લાગ્યો કે, “ હે ગુણજ્ઞ ! મને ધર્મપ્રાપ્તિનું સ્વરૂપ સાંજ્ઞાલો. હવેનાં ફળિત ફલ આપવામાં કલ્પવૃક્ષ સમાન શ્રી નેમિનાથ જિનેશ્વર જયવંતા વર્તે છે. તેમના થાવચ્છા પુત્ર નામે વિનયવંત શિષ્ય, પૃથ્વી ઉપર વિહાર કરતા કરતા અહિં નીલોદ્યાનમાં સમવસસ્થા છે, તેમની પાસેથી હું આ વિનયધર્મ પામ્યો છું. ” જ્ઞાતિ વિવેકવાલા અને પરિણામે સુંદર મતિવાલા શુક ગુરુએ કહ્યું. “ હે શેઠ ! આજે ત્હારા ગુરુ પાસે જઈએ તે જો મ્હારા પ્રશ્નના ઉત્તર આપે તો હું નિશ્ચે તેને જ્ઞાતિથી વંદના કરીશ તેમ તેનું વચન પણ માન્ય રાખીશ. નહિં તો હુંજ તેને પ્રશ્નથી નિરુત્તર કરી નાખીશ. ” આમ કહીને શુક ગુરુ સુદર્શન શેઠ સહિત થાવચ્છા પુત્ર સૂરિની પાસે જવા નિકળ્યા.

નીલોદ્યાનમાં ગુરુની પાસે જઈ તેમને નમસ્કાર કર્યા વિનાજ આસન ઉપર બેસી શુક ગુરુએ તે મહાસૂરિને આ પ્રમાણે પૂછ્યું. “ હે પૂજ્યો ! તમારી યાત્રા સુખે નિર્વહન થાય છે ? યાપનિય પણ તેમજ છે ? વલી અવ્યાવાધપણું તેમજ પ્રાશુક વિહાર તેવોજ છે ? ” થાવચ્છા પુત્ર સૂરિએ કહ્યું. “ હે મહાશય ! મને એ ચોરે વસ્તુનું વાધ કરતી નથી. ” શુક ગુરુએ “ એ કશું ? ” એમ પરી પૂછ્યું એટલે થાવચ્છા પુત્રસૂરિએ આ પ્રમાણે વિસ્તારથી કહ્યું. “ જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર, તપ અને સંયમાદિકે કરીને જે યતનારૂપ પ્રવૃત્તિ કરાય છે તેને જિનેશ્વરોએ યાત્રા માની છે. વલી ઇન્દ્રિય અને નોન્દ્રિય એવા જોડથી યાપનીય બે પ્રકારે માન્યું છે. વલી તે પાંચ પ્રકારે પણ કહેલ છે. તેમાં ઇન્દ્રિય યાપનીય આ પ્રકારે. મ્હારી નેત્રાદિ બાહ્ય ઇન્દ્રિયો કોઈથી નહિં હણાણી તેમજ વશ્ય વર્તે છે, તે ઇન્દ્રિય યાપનીય કહેવાય છે. ક્ષીણ અને શાંત અયેલા ક્રોધાદિકે કરીને જે ચિત્ત તપીજતું નથી તેમજ અતિ નિવૃત્તિવાલું રહે છે, તે નોન્દ્રિય યાપનીય કહેવાય છે. તમે મ્હારા શરીરને વિષે અવ્યાવાધ-કુશલપણું, પૂછ્યું તેના ઉત્તરમાં કહું છું કે, મ્હારા શરીરને વિષે વાયુ સંબંધિ, પીત સંબંધી અને કફ સં-

बंधी सर्वे प्रकारना रोगो उदय आवता नथी. वली हुं, स्त्री पशु पिंकादि-
थी रहित एवा गाम, नगर, खाण, देवालय, वन अने पर्वतनी गुफा विगेरे
स्थानोमां वसु हुं. जेथी म्हारो विहार पण तमारा कहेवा प्रमाणे प्राशुक ठे.
तमे साधुननो जे प्राशुक विहार कह्यो, ते आ में कही बताव्यो तेज ठे. ”
आवा थावच्चा पुत्र सूरिये आपेला प्रश्नोतरथी शुक गुरु बहु आनंद पाम्यो. व-
ली ते शुक गुरुए ठा अंगना मध्यमां रहेला सेलक अध्ययनना प्रसिद्ध प्रश्नो
पूठ्या, ते पण ते महासूरिये कणमात्रमां कही बताव्या. पढी मोहनीय कर्मना
कथथी प्रबोध पामेला शुक संन्यासीये ज्ञातिथी श्री थावच्चा पुत्रने नमस्कार करी
वन्ने हाथ जोम्नीने कह्युं के, “हे जगवन् ! म्हारा उपर प्रसन्न अइने आप मने संसार
समुझने तारवामां वहाण समान जैनधर्मनो उपदेश करो.” पढी थावच्चा पुत्र सूरिये,
संसारना ज्ञयथी वैराग्य प्रगट करनारी नव तत्त्वमय उत्तम धर्मदेशना आपी अने
संसार समुझमां वहाण समान यति धर्मनुं संक्षेपथी निरूपण करयुं. तेने सांज-
लीने गलि गयो ठे मोह जेनो एवा शुक संन्यासीये थावच्चा पुत्र गुरुने कह्युं.
“मने उत्तम ज्ञान विना आवा संन्यासि अवांना कष्टथी सिद्धि अइ नहि. खरुं
ठे, जेवा तेवा रसथी सुवर्ण सिद्धि क्यांथी होय ? अर्थात् नज होय. हे गुरो !
हुं आपनीज पासे जैनव्रत आदरवानी इच्छा करुं हुं. कारण पूण्यना समूहथी
प्राप्त अयेला उत्तम मार्गने कयो पुरुष न अंगीकार करे ? ” गुरुए कह्युं. “हे
तपस्वी ! जेम सुख उपजे तेम कर.” पढी पुण्यात्मा शुक गुरुए पोताना द-
जार शिष्य सहित ईशान दिशामां जइ गेरुथी रंगेला राता वस्त्रने त्यजी दइ
शीखा विगेरे कढावी नाखी. पढी शासन देवीये आपेला वेशने धारण करना-
रा तथा परिवार सहित एवा ते शुक गुरुने श्री थावच्चा पुत्र सूरिये दीक्षा आ-
पी अने साधुनने योग्य एवो आचार शिखव्यो. शुक मुनि पण दर्जन अग्रजा-
गथी पण सुद्धम बुद्धिमे महा स्मृतिने लीधे दृष्टिवादमय सर्व सिद्धांत थोडा
वखतमां ज्ञानी गया. पढी थावच्चा पुत्र सूरिये सद्गुणोथी शुकमुनिने योग्य
जाणी तेमने आचार्यपदे स्थाप्या. शुकमुनिना पूर्वना हजार शिष्योए पण दी-
क्षा लीधी; तेथी शुक मुनि पोताना पूर्वना परिवार सहित श्री थावच्चा पुत्र
सूरिनी साधे विहार करवा लाग्या.

दवे ज्ञान्यजनोना समूहने प्रबोध करवामां तत्पर एवा शुक मुनि

पृथ्वी उपर विहार करता करता सेलकपुरना उद्यानमां आव्या. सूरिना आ-
गमनने जाणी उत्तम साधुना गुणमां आसक्त थयेला सेलक राजाए परिवार
सहित त्यां जइ तेमने वंदना करी. पढी सुगुरुना उपदेशरूप अमृतनुं पान
करीने वैराग्यना रंगथी पूर्ण थयेला ए राजाए मंगलकारी दीक्षानी इच्छा करी.
पढी नगरमां आवी उत्तम स्वप्नाववाला ते जूपतिये तुरत पोताना पांचसो
प्रधानोने बोलावीने आ प्रमाणे कह्युं. “ हे सचिवो ! तमे सौ आदरथी म्हारां
वचनने सांजलो. “ हुं हवणां शुक गुरु पासे चारित्र लेवानी इच्छा करुं हुं,
कहो, तमारो शुं विचार ठे ? ” आम राजाए पूढ्युं एटले ते प्रधानए तेने प्रणाम
करीने हितकारी आवी वाणी कही. “ हे स्वामिन् ! अमने गृहावासमां तमेज
कल्पवृक्षनी पेठे इष्ट फल आपनारा ठे तो दिक्षाग्रहणमां पण तमेज अमारुं
इष्ट करनारा थान. हे नराधिप ! निश्चे तमाराथी अमारो जूदो विचार शो
होय ? अमे पण आपनीज साथे संसार समुडने तारनारी दीक्षा लइशं. ” तेनु-
ए आ प्रमाणे कह्युं एटले जूपतिये फरीथी कह्युं. “ हे महाप्रधानो ! जो त-
मारो एवोज विचार होय तो हवणां तमे सौ पोतपोताना घरे जइ म्होटा पु-
त्रने घरनो नार सोंपी सर्व सामग्रीथी अहिं आवो के, जेथी आपणे चारित्र
लइए. ” आ प्रमाणे मंत्रीयोने कही संसारथी विरक्त मनवाला सेलक जूप-
तिये पोताना मंरुक नामना पुत्रने विविध प्रकारना महोत्सवथी आनंदपूर्वक
राज्यासने बेसाख्यो अने पोते पांचसो प्रधानोनी साथे तैयार अइ उद्यानमां
आवी महोत्सवथी शुकसूरि पासे दीक्षा लीधी. पढी सेलक राजर्षिये उत्तम
बुद्धिमे ज्ञातिथी शुक गुरुनी पासे एकादशांगीनो अन्यास कख्यो. शुकाचार्ये
तेमने योग्य जाणी पोताना सूरिपदे स्थाप्या अने पांचसो साधुन सोंप्या.
पढी पृथ्वी उपर बहु कालपर्यंत विधिथी विहार करता अने पुण्यथी मनोहर
एवी धर्मदेशनावमे अनेक ज्ञव्यजीवोने प्रतिबोध पमामता शुक गुरु पोतानुं
आयुष्य पूर्ण थयुं जाणी विमलाचल उपर गया. त्यां पोताना परिवारसहित
ए महामुनि एक मासना अनशनथी सर्व कर्मनो क्षय करी मोक्ष पाम्या.

हवे सिद्धांतना समुद्ररूप श्री सेलक महासूरि पोताना पांचसो साधुन
सहित निरंतर निर्मल चारित्रने पालता ठता पृथ्वी उपर विहार करवा लाग्या.
खुवा आहारथी, दुस्तपना आचरणथी, महा विहारथी तेमज उत्पन्न थयेला

अति विषम पित्तज्वरादि रोगाधी पोताना शरीरने बहु पीना पामतुं जाणता. ठता ए महामुनि विहार करता करता परिवार सहित सेलकपुरना उद्यानमा आवी पहोच्या. मंरुक जूपति पोताना पितारूप सेलकसूरिने उपवनमां आवे-
ला जाणीने बहु ज्ञक्तिशी सामंत तथा प्रधानोने साथे लइ तेमने वंदना कर-
वा माटे गयो. त्यां ते पोताना पिता सेलकसूरिने वंदना करी धर्मदेशना सांज-
ली अने पढी तेमने रोगाधी पीना पामेला जाणी विनंती करवा लाग्यो के,
“हे जगवन् ! तमे आ नगरमां एक निवास स्थानने पमिलेही तेमां आवतुं
चोमासुं रहो. अमे श्रेष्ठ वैद्योए बतावेल निडुर्षण औषधोशी तमारी सेवा क-
रीशुं के, जेशी तमारे स्वस्थ थया पढी पोतानुं चारित्र पाली शकाय. ” रा-
जाना बहु आग्रहशी सूरिये तेमनुं कहेवुं मान्य करयुं. पढी मंरुक जूपति पो-
ताना घरे गयो अने गुरु पण म्होटी यानशालाप्रत्ये आव्या. त्यां पांचसो श्रेष्ठ
मुनियोए पमिलेहन करेला पाट पाटलावाला स्थानमां सूरिये निवास कस्यो.
जूपति पण तेमनी विवेकवमे सेवा करवा लाग्यो. वली राजानी आज्ञाशी वैद्यो
पण निडुर्षण औषधोवमे ज्ञक्तिशी सेलक गुरुनी सेवा करवा लाग्या.

एकदा वैद्योए गुरुने कह्युं के, “हे जगवन् ! आवा महा रोगोने अमोए
मदीरापानरूप अमृतशी दूर कस्या ठे. ” वैद्योनुं आवुं वचन सांजली सेलक
सूरिये पोतानां शास्त्रनी विस्मृतिनां मुख्य कारणरूप मदीरापानने रोगोनी
निवृत्तिनुं अवलंबन धारी गीतार्थपणाशी कबुल करयुं. ए प्रमाणे केटला दिव-
से विविध प्रकारनी चिकित्साशी सेलक गुरुना शरीरने विषे सर्वे विषम रोगो
शांति पामी गया. निश्चे सर्वे इंद्रियोमां रसना इंद्रियना दुर्जय एवा वलीष्टप-
णाशी तेमज सर्व कर्ममां मोहनीय कर्मना तेमज प्रमादना अति गहनपणा-
शी गीतार्थपति अने संविग्रमनवाला सेलकाचार्ये निरंतर ज्ञक्तपानमां बहु आ-
सक्ति धारण करी, तेथी ए महामुनि सूत्रार्थना जणवा जणाववामां, विचार
करवामां, शुद्धक्रियादिक कार्यमां अने पट् आवश्यकमां हमेशां शिथिल वनी गया.

कोइ वखंत एक पंथक विना तपमां आसक्त थयेला चारसो नवाणुं शिष्योने
तर्क थयो के, “आपणा सेलकगुरु चतुर ठे ठतां सरस ज्ञक्तपानमां अति
आसक्त थयेला ए प्रमादशी बीजे विहार करवानी इच्छाकरता नशी, माटे मो-
हने धिक्कार ठे ! ! चारित्र पालवामां तत्पर अने त्यजी दीधो ठे ममतानो

चार जेमणे एवा आपणे सौ फक्त गुरुना दृढ नक्त एवा एक पंथकने अहिं गुरु पासो राखी बीजे विहार करीए. ” आम विचार करीने तेमज पंथकनी रजा लइने ते चारसोने नवाणुं साधुनुं बीजे दिवस सवारमां पाट पाटलादि पाहुं सौपीने सेलकसूरिथी जूदा विहार करवा लाग्या. पाठल विनीत अने शुद्ध परिणामवालो पंथक मुनि पोताना चित्तमां विचार करवा लाग्यो के, “ जो के सेलकगुरु पोताना कर्म वशथी शिथिल आत्मावाला थया ठे, तो पण जेमनी पासो आलोक तथा परलोकनुं हितकारी व्रत अंगीकार करयुं ठे ते गुरुने सुशिष्योए त्यजी देवा जोइए नहि. सर्व शास्त्र समूहने जाणनारा तथा वखाणवा योग्य गुणवाला ए महात्मा गुरु पोतेज चारित्रना आचरणनो नाश थये ठेते चेती जशे. ” आ प्रमाणे साधुनुंने हितकारी तथा अति श्रेष्ठ एवो विचार करीने ते विनीत एवो पंथक, नक्तिथी तेवा गुरुनी पण सेवा करवा लाग्यो. वली एकलो ठता आलस त्यजी अवसर प्रमाणे सर्व क्रीया ते पोतेज करतो अने चंडनी पेठे निर्मल चारित्रने पालतो हतो. चारित्रनुं आचरण करता एवा सेलक गुरु पण लोढानी सांकलोना समूहथी हाथीनी पेठे प्रमादादि शत्रुनुंना समूहोथी बहु बाधा पाम्या, ते एटले सुधी के, कार्तिक चातुर्मासनी पर्वणीने दिवसे पण ए महामुनि मीष्ठ एवा नक्तपानने मरजी मुजब जमी अने सुइ रह्या. शुद्ध क्रियामां तत्पर अने चारित्र पालवामां निपुण बुद्धिवालो पंथकमुनि पण ते दिवस उपवास करी अने गुरुनी नक्ति करी, प्रतिक्रमण करवा लाग्यो. पढी कृमासण करती वखते स्वप्नावथी सरल बुद्धिवाला ए पंथक यतीश्वरे पोताना मस्तकथी गुरुना चरणने विषे स्पर्श कस्यो. आ वखते तेमना मस्तकना संघटाथी जागी गयेला गुरु क्रोधथी आ प्रमाणे कहेवा लाग्या के, “ अरे ! कया जम्पुरुषे अवसर विना म्हारी निज्ञानो जंग कस्यो ? ” पढी शंकायुक्त चित्तवाला अने पोताना आत्माने गुरुना अपराधथी मलिन थयेला जाणता ठता पंथक मुनिये सरलगुणोवमे पोताना गुरुने मधुर वचनथी आ प्रमाणे कह्युं. “ हे प्रज्ञो ! हुं आपनो पंथक नामनो आज्ञाकारी शिष्य, आज्ञे कार्तिकीनो दिवस होवाथी हवणां चातुर्मासिक कृमासमण करुं ठुं. म्हारां पोतानां मस्तकना स्पर्शथी आपनी निज्ञानो जंग थयो ठे. आ अपराधनी हुं आपनी पासो कृमा मागुं ठुं अने हवे फरीथी एवो

अपराध नहि करूं.” अतिविनयवंत पंथक शिष्यनां आवां वचन सांजलीने अति गाढ मोह निझानो नाश थवाथी ते सेलक गुरु बोध पाम्या, तेथी ते विचार करवा लाग्या. “ हा हा ! उद्धत एवा मोहरूप नुतपतिने वश्य अयेला मने धिक्कार ठे ! धिक्कार ठे !! जे में संसारना जयने दूर करनां चारित्र हा-री दीधुं. अहो ? में म्होटां राज्यने त्यजी दइ निर्मल चारित्र आदरयुं इतुं अने बहु प्रयासथी सर्व शास्त्रनो अभ्यास कस्यो हतो ठतां लोन्नथी लोपाइ गये-ला बोधवालो हुं कांइ करी शक्यो नहि. हा ! इंडियोनो मार्ग नाश पामवाथी हवे ते सामर्थ्य क्यांथी होय ? साधुनं एक अतिचारनी आलोचना न ले तो निश्चे बोधीबीज दुर्लभ थाय एटलुं नहि; परंतु बहुकाल पर्यंत संसारमां ज-मवुं पमे. में रसना इंडियना लोन्नथी बहु काल पर्यंत निश्चे असंख्य अतिचा-रो सेवन कस्या ठे. तो हुं तेमनाथी शीरीते बूटीश. ? हा मने धिक्कार थान ! धिक्कार थान !! हवणां हुं पोतेज म्हारा आत्माने संसारनां मूल रूप पापो-ना समूहथी उद्धरूं अने शास्त्रमां कहेली युक्तिथी आलोचना लइ ऊट आवा डुराचारथी निवृत्ती पामुं. ” अहो ! बहु विनीत एवा सर्वे शिष्योमां पण आ पंथक मुनिने धन्य ठे. कारण के, अति प्रमत्त एवा मने ते बहु ज्ञातिथी सेवे ठे. वली चारित्र पालवानी बुद्धिवालो अने सावधान एवो ते पंथकमुनि निरं-तर व्रत पालतो ठतो म्हारी पासे रहे ठे. ” आम विचार करीने सेलक गुरु-ए पंथकने कह्युं. “ हे सुसाधु पंथक ! महा मोहनिझाने नाश करनारा त्हारां वचनथी हुं प्रबोध पाम्यो वुं. ”

पढी सेलक सूरि सर्व क्रीया करी नूपतिनी रजा लइ बीजे स्थानके वि-हार करी गया. त्यां बीजा बहुश्रुत साधु पासे पोताना सर्व दोषनी आलोचना लइ ते महामुनि, पंथक साधुनी साथे व्रत पालवा लाग्या. विशुद्ध चारित्रवा-ला सेलक सूरिने मोहनिझाथी निर्मुक्त अयेला जाणी सर्वे विनीत शिष्यो तु-रत तेमनी सेवा करवा लाग्या. परस्पर धर्मानुरागमां प्रीतिवाला ए मुनीश्वरो-नी साथे सेलकसूरिये प्रमाद त्यजी दइ बहुकाल विहार कस्यो. पढी अंत स-मये गुणोथी गरीष्ट एवा ते गुरु, मोक्ष सुखनी इच्छा करता ठता पोताना स-र्व पग्वार सद्धित शत्रुंजय पर्वत उपर गया. त्यां एक मासनुं अनशन करी थी सेलक मद्रामुनि. सर्व साधुनं सद्धित निरंतर आनंदमय एवा मोक्षसुख-

ने पाम्या. हे ज्ञव्यजनो ! तमे एकाग्रचित्तवाला थइने आत्म बोधरूप कमल-
ना समूहने प्रकाश करवामां सूर्यबिंब समान अने पुण्यरूप अमृतनां पात्र
रूप आ थावच्चा पुत्र मुनिनां उत्तम चरित्रने सांजलीने कामक्रोधादि शत्रुज-
नो क्षय करनार अने काढ्याणकारी एवा शुक तथा सेलक मुनीश्वरोनां
श्रेष्ठ व्रतनो आश्रय करो.

॥ इति थावच्चा पुत्रनी कथा ॥

सुच्ची जिणंदवयणां, सच्चं सोअप्रंति पन्नणिउ हरिणा ॥

किंसच्चंति पवुत्ता, चिंतंतो जाइसरणाउ ॥ ३५ ॥

संबुद्धो जो पढमं, अप्रयणां सच्चमेव पन्नवइ ॥

कच्चुलनारयरिसिं, तं वंदे सुगइमणुपत्तं ॥ ३६ ॥

श्री कृष्णना पूढवा उपरशी 'सत्य एज शोच' ए जिनेश्वरनुं वचन
सत्य ठे, परंतु सत्य शुं? एम विचार करवाशी जेमने जाति स्मरण ज्ञान प्राप्त
अयुं अने जेमणे केवलज्ञान मेलवी सत्य ए नामनुं प्रथम अध्ययन रच्युं. वली
जे मोक्षगति पाम्या, ते कच्चुल (नारद) रुषिने हुं नमस्कार करुं तुं. ॥ ३५-३६ ॥

नारद ऋषिनी कथा.

कुशाग्र देशमां शौर्यपुर नामे म्होदुं नगर ठे त्यां धनंजय नामनो शेठ
वसतो हतो, तेने सुजडा नामे स्त्री हती. पुत्र रहित अने मिण्या दृष्टि एवा
ते बन्ने जणा देव देवीयोनी पासे पुत्रनी याचना करता ठता निरंतर व्यग्र
मनवाला रहेता हता. ते नगरमां लोकने विषे प्रत्यक्ष महिमावालो सुरंवर
नामे यक्ष वसतो हतो, तेथी आ स्त्री पुरुषे, तेने सो पामा चमाववानी मा-
नता करी. कोइ वखते अनंत महिमाना स्थानरूप श्री महावीर स्वामी परि-
वार सहित ज्ञव्यजीवोने प्रबोध पमामता ठता त्यां समवसत्या. पढी श्रद्धा-
वंत धनंजय शेठे नगरवासी जनोनी साथे समवसरणमां जइ जिनेश्वरने वं-
दना करीने अमृतरस समान धर्म देशना सांजली. त्यार पढी तेणे तुरत त्यांज
हर्षवमे देश विरतिने अंगीकार करी.

પઠી કોઈ વચ્ચે તે શેઠની સ્ત્રી સુન્નડાણ પવિત્ર કાંતિવાલા પુત્રને જન્મ આપ્યો. અહો ! પૂર્વે કરેલાં પોતાનાં કર્મો નિશ્ચે અવસરે ફલે છે. પઠી તો પેલો યક્ષ, આનંદથી ધનંજય શેઠનીપાસે પોતાનાં વલિદાન (પૂર્વે માનેલા સો પાના) ને માગવા લાગ્યો. અહો ! દેવતાનું પણ કારણવિના હિંસામાં આસક્ત થયેલા દેખાય છે. પઠી પર પ્રાણી ઉપર દયાલુ એવા ધનંજય શેઠે યક્ષપાસે જઈને પોતાનાજ શરીરને કેટલાક ઝાગમાં બેંદી સો કકળા કરીને તેને નિવેદન કર્યા. શેઠનાં આવાં સત્વથી પ્રસન્ન થયેલો યક્ષેડ તેને કહેવા લાગ્યો કે, “હે ધનંજય ! તું સર્વ શેઠોમાં મુખ્ય છે, માટે વરદાન માગ ! વરદાન માગ !” ધનંજયે તેની પાસે હિંસા ન કરવારૂપ વરદાન માગ્યો. યક્ષે વરદાન આપ્યો એટલે પ્રસિદ્ધ યજ્ઞવાલા અને સાજા થઈ ગયેલા અંગવાલા ધનંજયે શ્રી જિનેશ્વર પ્રજ્ઞુની આજ્ઞાથી વહુકાલ પર્યંત શ્રાવકધર્મ પાઢ્યો. હવે કોઈ વચ્ચે શ્રી વર્ધમાન સ્વામી ત્યાં સમવસસ્થા. તે વચ્ચે પ્રજ્ઞુના ધર્મઘોષ અને ધર્મયજ્ઞ નામના બે વિનીત શિષ્યો, અશોક વૃક્ષની નીચે સજ્જાય કરવા લાગ્યા. વહુ વચ્ચે થયો; પરંતુ વૃક્ષની ઢાયા દૂર ગઈ નહિ એટલે વિનીત એવા તે બંને સાધુનું પરસ્પર કહેવા લાગ્યા કે, “હે મહામુનિ ! નિશ્ચે તમારા પ્રજ્ઞાવથી આ વૃક્ષની ઢાયા સ્થિર થઈ છે. ” બંનેમાંથી એક સાધુ દૂર ગયા તો પણ વૃક્ષની ઢાયા બીજા ઝાંઝેલા સાધુ ઉપર સ્થિર રહી. જ્યારે તે દૂર ગયા; તો પણ ઢાયા તો તેમની તેમજ સ્થિર રહી. પઠી તે આશ્ચર્યને જોઈ બંને મુનિયોએ શ્રી વીરપ્રજ્ઞુ પાસે જઈને હિતની ઇચ્છાથી વૃક્ષ ઢાયાના સ્તંભનનું કારણ પૂછ્યું. પ્રજ્ઞુએ કહ્યું.

“ પૂર્વે આ નગરમાં રાજાનુંના મુકુટમણિરૂપ સમુદ્રવિજય નામનો જૂપ-તિ રાજ્ય કરતો હતો. તેને સોમમિત્રા નામની પ્રિયાવાલો યજ્ઞયજ્ઞ નામનો પુરોહિત હતો. તેને યજ્ઞદત્ત નામે પુત્ર હતો. તેને સોમયજ્ઞા નામે સ્ત્રી હતી. યજ્ઞદત્ત અને સોમયજ્ઞાને લોકમાં પ્રસિદ્ધ કીર્તિવાલો નારદ નામે પુત્ર હતો. ઉપર કહેલા ચારે સ્ત્રી પુરુષો નિરંતર તપ કરવામાં કુશલ હતા. તેથી તેનું નારદને અશોકવૃક્ષની નીચે મૂકી દંમેશાં પોતાની આજીવિકા માટે ક્ષેત્રમાંથી દાણા વિણી લાવતા હતા. કોઈ વચ્ચે જૈનક દેવતાનું ત્યાં તે વાલકને જોઈ પ્રસન્ન થયા. પઠી તેનું ઉત્પન્ન થયેલી દયાને લીધે તુરત તે વૃક્ષની ઢાયાને સ્તંભાવીને વાલકને વૈતાલ્ય પર્વત ઉપર લઈ ગયા. ત્યાં તેનું તેને પ્રજ્ઞાપિ

आदि बहु विद्याउ शिखवी. अनुक्रमे ते महा सत्ववान् नारद नामनो तापस थयो.

हवे कोइ एक दिवस सज्जाने विषे बलज्जइ सहित श्री कृष्ण, तत्त्वज्ञ पुरुषोनी साथे तत्त्व संबंधी विचार करता हता. तेवामां त्यां नारद गया. कृष्णे तेमने सामा उठी आसन उपर बेसारीने स्पष्ट पूढ्युं के, “ हे नारद ! जलस्नानादिके करीने पोताना पापरूप कादवनो नाश थतो नथी, तो तेने तात्वीक शौच (पवित्रपणुं) शी रीते कहेवाय ? ” कृष्णनां आ प्रश्ननो नारदऋषि बहु बहु विचार करवा लाग्या, परंतु तेनो खरेखरो अर्थ जाणी शक्या नहि, तेथी ते तुरत आकाश मार्गे अइने पूर्व विदेहक्षेत्रमां श्री सीमंधरस्वामी पासे गया. त्यां तेमणे जिनेश्वरने पूढ्युं के, “ हे नाथ ! शौच (पवित्रपणुं) शुं कहेवाय ? प्रभुए उत्तर आप्यो के, सत्य एज शौच कहेवाय ठे.” पढी नारदऋषि त्यांथी उठीने अपर महाविदेहक्षेत्रमां श्री युगंधर जिनेश्वरनी मनोहरपणाथी हर्षकारी सज्जामां गया. त्यां पण तेमणे प्रभुने हर्षथी शौच शब्दनो अर्थ पूढ्यो. प्रभुए पण निश्चे पूर्वना जिनेश्वरनी पेठे शौचनो अर्थ सत्य कह्यो. पढी नारदऋषि बने जिनेश्वरोए कहेला शौचना अर्थने जाणी तुरत बहु उत्साह धरता द्वारका नगरीमां आवीने श्री कृष्णप्रत्ये कहेवा लाग्या. “ हे कृष्ण ! सांजलो. निश्चे शौचनो अर्थ सत्य ठे.” कृष्णे फरी पूढ्युं “ हे साधु ! सत्य कोने कहेवुं ते कहो ? ” वली कृष्णे हसीने कह्युं. “ हे मुनि ! आपे कहेलो शौचनो अर्थ खरो नथी ठतां तमे जेने शौचनो अर्थ पूढ्यो होय तेने सत्यनो अर्थ पण पूढो.” नारदऋषि “ ए ज्ञान विना जाणी शकातुं नथी.” एम विचार करता हता एवामां तेमने कर्मना क्षंयथी जातिस्मरण ज्ञान थयुं. अनुक्रमे उज्ज्वल एवा संवरनुं ध्यान करता ए महामुनिने केवलज्ञान उत्पन्न थयुं. पढी देवताए आपेला साधु वेशने धारण करी सुवर्णना कमल उपर बेठेला ते केवलीये कृष्णादिकनी आगल धर्मदेशना आपता प्रथम सत्य अर्थने प्रगट करनारुं सत्य नामनुं अध्ययन कही बताव्युं. सर्व प्राणियोने हितकारी अने महाव्रतथी ज्ञरपुर एवा सत्य अध्ययनने तथा बीजी उत्तम धर्मदेशनाने सांजली बहु ज्ञव्यजनो प्रबोध पाम्या. पढी ते कह्युं नारदऋषि, केवलीपणामां बहु कालपर्यंत पृथ्वी उपर विहार करी अनुक्रमे मोक्षपद पाम्या. ”

श्री महावीर प्रभुए पोताना धर्मघोष अने धर्मयश नामना बने शिष्यो-

ને આ નારદનું વૃત્તાંત કહીને પઠી કહ્યું કે, “તે દિવસથી એ વૃક્ષની ઢાયા ક્યારે પણ નમતી નથી. હે જ્ઞવ્યજનો ! તમે પૂર્વ જન્મને વિષે સંપાદન કરેલાં કર્મરૂપ પાપના સમૂહનો નાશ કરવા માટે આ પવિત્ર અને તત્ત્વાર્થ પ્રગટ કરનારા નારદઋષિના ચારિત્રને સાંજલી નિરંતર શ્રદ્ધાથી પવિત્ર મનવાલા અને ઝટ સંયમ-રૂપ જાવ શૌચને કરવામાં બાંધેલા આદરવાલા થાનું.

॥ ઇતિ નારદઋષિની કથા ॥

જો અ પરમકદ તવં, તિન્નં લૂહં ચ કાયમગણિતો ॥

સિદ્ધં વિહુઅરયમલં, સેલગપુત્રં તયં વંદે ॥ ૩૭ ॥

અર્થ—કોઈએ ઢેદીનાં રેલા અને મલિનપણાથી રુદ્ધ એવા પોતાના દેહને નહિ ગણતા બતાં જેમણે બાર પ્રકારનો તપ કસ્યો છે એવા તે કર્મના મલને ધોઈ નાશનારા સેલક પુત્ર (મંરુકરાજઋષિ) ને હું વંદના કરું છું. ॥ ૩૭ ॥

અસુરસુરપન્નગિંદા, જતં પન્નિમાગયં નમંસંતિ ॥

ઝજ્જિંતસેલસિહરે, તં સિરસા સારણં વંદે ॥ ૩૮ ॥

અર્થ—ગિરનાર પર્વતના શિખર ઉપર કાયોત્સર્ગે રહેલા જે મુનિને દેવ, દાનવ અને જીવનપતિયો નમસ્કાર કરે છે તે સારણમુનિને હું મસ્તકવદને વંદના કરું છું. ॥ ૩ ॥

વલી પણ ગ્રંથકાર વે ગાથાએ કરીને સારણમુનિની સ્તુતિ કરે છે. ॥

વારસન્નિરૂપન્નિમા, જેણાણુચિન્ના મહાણુજ્ઞાવેણ ॥

વાસસયા નિઅમેણં, અઠ્ઠમઠઠાણિ જો કાસી ॥ ૩૯ ॥

તં સ્વવિઅપેમદોસં, વંદે જરમરણરોગમુત્તિન્નં ॥

અન્નલસુહસાગરગયં, નિવાણમનુત્તરં પત્તં ॥ ૪૦ ॥

અર્થ—જે મહાનુજ્ઞાવે, વાર નિરૂપન્નિમા કરી અને સો વર્ષના અન્નિઅ-થી નવ્યઠ્ઠમાદિ તપો કસ્યાં તે રાગદ્વેષને સ્વપાવનારા, જરામરણના રોગથી

निर्मुक्त थयेला, अतुल्य सुखसमुद्घने पामेला अने उत्कृष्ट एवा मोक्षपदने अंगीकार करेला सारणमुनिने हुं वंदना करुं तुं. ॥ ३९-४० ॥

नारयरिसिपामुक्के, वीसं सिरिनेमिनाहतिहंमि ॥

पन्नरस पासतिह्ने, दश सिरिवीरस्स तिहंमि ॥ ४१ ॥

पत्तेअबुद्धसाहू, नमिमो जे भासिनु सिवं पत्ता ॥

पणयालीसं रिसिन्ना-सि आइं अप्रयण पवराइं ॥ ४२ ॥

अर्थ-श्री नेमिनाथना तीर्थमां वीश, पार्श्वनाथना तीर्थमां पंदर अने वीर प्रज्जुना तीर्थमां दश एम नारद रुषि विगेरे पीशतालीश प्रत्येक बुद्ध साधुन के, जेन पीस्तालीश रुषियोए कहेला श्रेष्ठ अध्ययनो प्रकाशीने मोक्ष पाम्या ठे. तेमने हुं नमस्कार करुं तुं.

ते पीस्तालीश रुषियोनां नाम आ प्रमाणे-

१ नारद, २ वर्जित, ३ पुण्यासीत, ४ अंगरुषि, ५ पुष्पशाल, ६ वल्कली, ७ कुंकुम, ८ केतली ए कास्यप, ९ तेतलीश्रुत, १० मंखली, ११ जगन्नपाली, १२ मयाली, १३ बहुमधु, १४ सौरिय, १५ विंडु, १६ उत्तरशैल, १७ कृष्ण, १८ आर, १९ उल्कलवादी, २० शरणकर, २१ गर्दज, २२ राम, २३ हिमगिरि, २४ अखंरु, २५ मयंग, २६ रक्त, २७ आर्द, २८ वर्द्धमान, २९ वायु, ३० शश, ३१ पींग, ३२ अरुण, ३३ श्रीगिरि, ३४ अदाल, ३५ चित्रक, ३६ श्रीगिरि, ३७ सति, ३८ पुत्रनाज, ३९ द्वीपायन, ४० इंडनाग, ४१ सोम, ४२ सोमयश, ४३ वसान, ४४ वैश्रमण.

पहरिद्यंतो दुय्यो-हणेण तह पंमवेहिं थुवंतो ॥

समसत्तुमित्तनावो, दमदंतमहारिसी जयनु ॥ ४४ ॥

अर्थ-दुर्योधने प्रहार करेला तेमज पांमवोए स्तुति करेला ठता शत्रु-मित्रने विषे समान ज्ञाववाला दमदंत महामुनि जयवंता वर्तो.

॥ दमदंत महामुनिनी कथा ॥

आ.जरत क्षेत्रमां कळयाणना स्थानरूप हस्तिशीर्ष नामे महानगर ठे.

त्यां निर्दूषण एवो दमदंत नामे राजा राज्य करतो हतो. आ वखते हस्तिना-
पुर नगरमां शत्रुजना जुजबलने नाश करनारा पांच पांरवो, कौरव सहित
राज्य करता हता. केटलोक काल गया पढी कोइ कारणथी दमदंत जूपतिनी
साथे पांरवोने बैर वधी पर्युं; ते एटले सुधी के, बहु शत्रुजना समूहने त्रास
पमारवामां निपुण एवा पारवो कौरवोए उत्साह पमारवा ठता बहु सैन्य
लइ दमदंत जूपतिनी साथे प्रतिवर्षे महा जयंकर युद्ध करता. जो के कौरवो-
ना पक्षथी पांरवो बहु बलवंत हता तो पण सिंहनी पेठे युद्ध करता ते महा
बलवंत दमदंत जूपतिथी तेनु हार पामता. कळपांतकालना समान महाज-
यंकर एवो ते राजा ज्यारे युद्धनुमि प्रत्ये आवतो त्यारे कौरवो सहित बल-
वंत एवाय पण पांरवो दीन बनी जता. जो के विजय लक्ष्मीने मेलववामां
आश्चर्यकारी एवो ते दमदंत जुपाल थोना सैन्यवालो हतो तो पण पोताना-
ज जुजबलथी दुर्जय एवा ते राजाए बहुवार पांरवोने जीत्या हता.

कोइ वखते प्रतिवासुदेव जरासंधनी सेवा करवा माटे दमदंत जूपति
राजगृह नगर प्रत्ये गयो. पाठल ठल जोइ रहेला पांरवोने अवसर मळ्यो
तेथी तेनु सेना लइ तुरत दमदंत राजाना देशानो नाश करवा त्यां गया.
त्यां तेनु गाम, नगर, आकर विगेरेने लुंढता लुंढता राजधानीमां आवी लुंढ
करवा लाग्या अने पोतानी मरजी मुजब बहु सुवर्ण रत्न विगेरे लइ तथा घ-
णा एवा गायोना धणोने वाली संपूर्ण मनोरथवाला पांरवो कौरवो सहित
पाठा वळ्या. अहिं तुरत उपरानुपर आवेला बहु दुतोथी पांरवोनां आगमनने
सांजलवा मात्रथी बहु कोपायमान थयेलो दमदंत राजा पोताने ठेतराएलो
मानी तुरत जरासंधनी आज्ञा लइ पाठो वळ्यो. राजधानी अने देशजंगना
दुःखने मनमां लावी पोतानुं सैन्य सज्ज करीने महा कोपथी दुर्द्ध तथा धा-
रण करेला खड्गथी जयंकर आकृतिवालो ए राजा जेम सींचाणो चकलीने
मारवा तैयार आय तेम शत्रुना सैन्यने मारवानी इच्छाथी जेटलामां पांरवो
अखंर प्रयाणथी पोताने सीमामे आवी पहोज्या तेटलामां ते तेमनी पाठल
आवी पहोज्यो. पढी पांरवोनुं सैन्य पुरुषार्थ त्यजी दइ कष्टथी जीव लेइने
नाहुं अने हस्तिनापुरमां पेसी गयुं. पाठल पशुनी पेठे पांरवोना सैन्यने दो-
नावनो महानुजट दमदंत जूपति हस्तिनापुरने धेरो घालीने रह्यो. पांरवो

पण कीद्वाने सज्ज करी अने दरवाजा बंध करी शीयालनी पेठे रह्या. पढी दमदंत राजाए दूतनां मुखथी पांरवोने केहेवराव्युं के, “अरे जमो ! तमे शंशालानी पेठे किद्वामां पेसीने केम रह्या ठो ? बीलामानी पेठे तमे म्हारा निर्धणीया देशने तथा राजधानीने लुटी शुं पौरषार्थपणुं मेलव्युं ? जो तमारुं कुल कृत्रियनुं होय, तमे कृत्रिय हो, तमारा पूर्वजो पण कृत्रिय होय तेमजतमारी माता वीरपुत्रने जन्म आपनारी होय तो हवणां तमे मारी साथे युद्ध करो. अरे बीकणो ! जो तमे युद्धने माटे नहि आवो तो हवे पढी जीवता ठतां पण मूवानी पेठे आ नगरमांज बहुकाल पर्यंत रहो.” राजतेजथी प्रगल्भ एवा दूते तुरत सज्जामां आवीने ते सर्व पांरवोनी आगल कह्युं; परंतु कृत्रिय कुलमां उत्पन्न थयेला बलवंत अने कौरवो सहित एवा पांरवो वाणीने नियममां राखनारा मुनिनी पेठे मौनज रह्या. वली दमदंत जूपतिना पौरुषार्थने सहन करवा असमर्थ एवा पांरवो ते वखते दूतने उत्तर आपवाने पण समर्थ थया नहि. दूत पाठो आव्यो एटले बलवंत एवा दमदंत जूपतिये तुरत सर्व स्थानके पोताना विजयनो पट्टह वगमाव्यो के, “हे नगरवासी लोको ! तमे सौ सांजलो. में आ प्रचंरु एवाय पण पांरवोने जीत्या ठे.” पढी सर्व राजमंरुलमां पांरवोनी लज्जाने वृद्धि पमारतो ते राजमुकुटमणिरूप दमदंत जूपति पोतानी राजधानी प्रत्ये गयो. त्यां ते पोतानां तेजथी पूर्वे नाश थइ गयेली सर्व लक्ष्मी पुण्य प्रज्ञावने लीधे पाम्यो. दीर्घकाल पर्यंत पोतानां राज्यने पालीने अवसरे उत्पन्न थयेला वैराग्यवाला ए दमदंत जूपतिये चारित्र लीधुं. कषायना ठद्ध रहित एवा ए राजर्षि पोतानी पूर्व कर्मनी क्रूर घाटीने जीतवा माटे बहु तप करवा लाग्या.

हवे कोइ वखते परिगृह रहित अने पंच समिति तथा त्रण गुप्ति युक्त एवा ए मुनिये पृथ्वी उपर विहार करता करता हस्तिनापुरना उद्यानने विषे कायोत्सर्ग कस्यो. आ वखते परिवार सहित महाबलवंत एवा पांरवो कौरवोनी साथे क्रीडा करवाने नगरनी बहार गया. त्यां पुण्यथी पवित्र आत्मावाला युधिष्ठिर राजाए, शांत तथा इंड्रियोने जीतनारा ए महामुनिने दीठा. तुरतज जेमना शरीरने विषे पुलकावली उत्पन्न थइ ठे एवा महाराजा युधिष्ठिरे पोताना चारे बंधुन सहित हस्ति उपरथी नीचे उतरी त्रण प्रदक्षिणा पूर्वक नमस्कार करी

આનંદથી એ મહામુનિની બહુ સ્તુતિ કરી. તે આ પ્રમાણે. “ ધન્ય પુરુષોમાં મુકુટરૂપ, સત્વગુણના સમુદ્ધરૂપ અને પરાક્રમથી બાહ્યજ્ઞાવરૂપ શત્રુને જીતનારા હે સાધો ! તમે જયવંતા વર્તો. તમે પ્રથમ અમારા સરખા બાહ્ય શત્રુને જીતીને પછી અંતરંગ શત્રુને જીતવા માટે સજ્જ થયેલા હો. જ્ઞાવશત્રુને જીતવાથી ત્રણ જગતના પ્રાણીયો જેમના સજ્જણોની સ્તુતિ કરે છે તથા ત્રણ જગતમાં પૂજ્યપણું પામ્યા છે એવા હે મુનિરાજ ! તમે જયવંતા વર્તો. ” આ પ્રમાણે મુનિના ચરણની રજને વારંવાર સ્પર્શ કરીને સ્તુતિ કરતા એવા યુધિષ્ઠિર ઝૂપતિ અત્યંત પ્રસન્ન થઈ પોતાના બંધુનું સહિત ચાલ્યા ગયા. પછી હુષ્ટ બુદ્ધિવાલો હુર્યોધન ત્યાં આવ્યો. તેને પોતાના ક્રૂર સેવકોએ પેલા મુનીશ્વરને નામથી બલ-સ્વાધ્યા એટલે તો તે કહેવા લાગ્યો કે, “ અરે ! અમારા દેશનો ઝંગ કરી અને વલી આવું પાશ્વં કરી તું અહિં આવ્યો છે ? ઠીકજ થયું જે આજ તું મ્હારા હાથે ચમચો. ” વીર પુરુષોમાં અધમ અને ક્રોધથી આકુલ એવા હુર્યોધને આવી રીતે મુનિને તિરસ્કાર કરી એ મુનિરાજને એક બીજોરાના ફલથી પ્રહાર કસ્યો. હુર્યોધનની આવી ચેષ્ટા જોઈ પરસ્પર સ્પર્ધાવંત એવા બીજા દોમ-તા આવેલા સેવકોએ તુરત નપરાનપર પથ્થરના વર્ષાદથી મુનિને રુધિરમય બનાવી દીધા. જોકે પાંચવોએ સ્તુતિ કરી અને કૌરવોએ પ્રહાર કસ્યો તોપણ એ મુનીએ એકે નપર જરા પણ સંતોષ તેમ ક્રોધ દર્શાવ્યો નહિ. આ પ્રમાણે ન-ત્કૃષ્ટ રીતે શમતાને જ્ઞાવતા એ મુનિ અનુક્રમે મહા હૃદયવાલા કેવલજ્ઞાને પામ્યા. મોક્ષસુખના સ્વાદના અર્થી એવા હે શ્રેષ્ઠ સાધુનું ! જેવીરીતે શરીર બલવાલા દમદંત રાજર્ષિયે જાણ તથા અજાણ પુરુષોએ કરેલા માન અપમાનને વિષે સમતાપણું ધારણ કર્યું તેવી રીતે તમે પણ નિરંતર સંસારરસના જોગને નાશ કરવામાં સમર્થ એવા સમતારસને સેવો.

॥ ઇતિ દમદંત રાજર્ષિ કથા ॥

જલણાન નેમિસીમુત્તિ જ્ઞાંતો જંજગેહિં નસ્કિતો ॥

સિગ્ધિકૃત્ત્રવારકમુણી, રામમુન જયન સિદ્ધિગન ॥ ૪૫ ॥

અર્થ—ઠાગ્કા નગરી વલવાથી “ હું શ્રી નેમિનાથનો શિષ્ય હું. ” એમ

કહેતા એવા જે પુરુષને જૈનક દેવતાએ આકાશમાં ઝગાડ્યો, પછી જે શ્રી નેમિ-
નાથ પ્રજા પાસે દીક્ષા લઈ મોક્ષપદ પામ્યો, તે શ્રી નવમા બલદેવના પુત્ર શ્રી
કુબ્જવારક મુનિ જયવંતા વર્તો ॥ ૪૫ ॥ આ કુબ્જવારક મુનિનો અધિકાર
રામના અધિકારમાં કહેલો છે. ત્યાંથી જાણી લેવો.

પંચવિનિવપંમુસુઆ, ચન્દ્રદશપુર્વી જુહિઠ્ઠલપ્પમુહા ॥

દોમાસી સંલેહણપુર્વિ સત્તુજયે સિદ્ધા ॥ ૪૬ ॥

અર્થ—ચૌદ પૂર્વના ધારણહાર યુધિષ્ઠિરાદિ પાંચ પાંમવો શત્રુંજય તીર્થને
વિષે બે માસની સંલેખના કરીને મોક્ષગતિ પામ્યા છે. ॥ ૪૬ ॥

પ્રકરણને વિષે પાંમવચરિત્ર બહુ મ્હોટું છે; પરંતુ આ ઠેકાણે તો કાંઈક
રહસ્ય યુક્ત સંક્ષેપથી જ કહીએ છીએ.

॥ પાંમવ ચરિત્ર. ॥

જેમણે યૌવનાવસ્થામાં રહીને પણ ત્રણ જગત્તેને જીતવામાં મલરૂપ ક-
લાક્રીમાના સુન્નટ એવા કામદેવને જીત્યો છે; તે ત્રણ લોકના જનોએ પૂજેલાં
ચરણકમલવાલા શ્રી નેમિનાથ પ્રજા તમારા કલ્યાણને વૃદ્ધિ પમાડો. ત્રણ
જગત્તમાં પ્રસિદ્ધ યજ્ઞના સમૂહવાલા અને એજ જન્મમાં દીક્ષાથી પ્રાપ્ત થયેલા મ-
હોદયવાલા શ્રી પાંમવોનું પવિત્ર ચરિત્ર ફક્ત પોતાના બોધને અર્થે કરું છું.

જ્યાં શ્રી શાંતિનાથ, કુંથુનાથ અને અજિતનાથ એ ત્રણે જિનેશ્વરોનાં
મ્હોટાં શ્રેષ્ઠ ચૈત્યો નિરંતર શોભી રહ્યાં છે એવું કુરુદેશના આનુષ્ઠાનરૂપ અને
સર્વ વસ્તુસમૂહના નિવાસ સ્થાનરૂપ હસ્તિનાપુર નામે નગર છે. ત્યાં શ્રીરૂષ-
ભદ્રેશ્વર પ્રજાના પુત્ર કુરુરાજાના અસંખ્ય પૂર્વજોથી સુશોભિત એવા વંશને વિષે
ઉત્પન્ન થયેલો, શાંત આકૃતિવાલો અને ચંદ્રસમાન યજ્ઞના સમૂહવાલો શ્રીશાં-
તનુ નામે રાજા રાજ્ય કરતો હતો. સંપૂર્ણ મંડલવાલા ચંદ્રની પેઠે કલાનથી
પૂર્ણ એવા તે રાજામાં નિશ્ચે ચંદ્રમાં કલંકની પેઠે મૃગયાના વ્યસનરૂપ એક મ્હો-
ટો દોષ હતો. એક દિવસ ચપલ એવા મ્હોટા અશ્વ ઉપર બેઠેલો અને હાથમાં
ધનુષ્ય બાણ ધારણ કરવાથી અનેક જીવોને ત્રાસ પમાડતો એ રાજા હરિ-
ણાદિ અનેક જીવોથી ઝરપુર એવા વનમાં મૃગયા કરવાને માટે ગયો. ત્યાં
અત્યંત મૃગયાના વિનોદમાં પ્રવૃત્ત થયેલા નૃપતિયે ચારે તરફ અનેક વાણો

ફેંક્યાં, જેથી શ્રેષ્ઠ મૃગોનાં ટોલાનું નાસવા લાગ્યા; શશલાનું બહુ ઝયથી ત્રાસ પામવા લાગ્યા, સુવરો (ઝૂંમો) ઘુરૂઘુર શબ્દ કરવા લાગ્યા; શવરો નાસી જવા લાગ્યા, હાથીયો ઝામીમાં પેસવા લાગ્યા અને ચિત્રકો (એક જાતના મૃગો) પણ આમ તેમ દૂર જવા લાગ્યા. પઠી હરિણીને આગલ કરીને ઝામીમાં નાસી જતા એવા કોઈ હરણને જોઈ ઝૂપતિ તુરત તેની પાઠલ ચાલ્યો. ત્યાં ઝામીની અંદર વેગથી જતા એવા તેણે સ્વર્ગથી પણ અધિક શોનાવાલો એક મહેલ દીઠો. પઠી આશ્ચર્ય પામેલો તે મહારાજા, તુરત અશ્વ ઉપરથી નીચે નતરી પગલે પગલે વિવિધ પ્રકારના કૌતુકોને પ્રફુલ્લિત દૃષ્ટીથી જોતો ઢતો તે સાત માલના મહેલ ઉપર ચમ્ચો. જેટલામાં તે લક્ષ્મીના નિવાસ સ્થાનરૂપ સાતમા માલ ઉપર આવી પહોંચ્યો તેટલામાં તેણે ત્યાં ઉત્તમરૂપથી શોજતી, પ્રફુલ્લિત મુખવાલી અને જાણે લક્ષ્મીની ન્હાની ધાણજ હોયની ? એવી એક કન્યાને દીઠી. કન્યાએ પણ રાજાને તુરત પોતાની સહી પાસે આદરસત્કાર કરાવી તેને આસન ઉપર બેસાડ્યો. પઠી પ્રસન્ન થયેલા અને આશ્ચર્ય પામેલા રાજાએ તે કન્યાને પૂછ્યું કે, “ હે કલ્યાણિ ! તું કોણ તું ? અને આ મહાવનમાં સુખકારી મહેલને વિષે શા કારણથી રહે છે. ” રાજાના આવા પૃથ્વી પ્રફુલ્લિત થયેલા અંગવાલી કન્યાએ કટાક્ષથી ઝૂપતિને ઉત્તર આપવાનું પોતાની સહીને સૂચવ્યું એટલે સહીએ કહ્યું. “ હે રાજન્ ! આપ સાંજલો.

વૈતાલ્ય પર્વત ઉપર રત્નપુર નગરમાં સર્વ વિદ્યાધરોના મુકુટમણિરૂપ જન્હુ નામે રાજા રાજ્ય કરે છે. તેને ગુણોએ કરીને શ્રેષ્ઠ અને સર્વ કલામાં પ્રવીણ ગંગા નામની પુત્રી છે. અનુક્રમે તત્ત સુવર્ણના સરખા દેહવાલી એ પુત્રી મનોહર એવી યૌવનાવસ્થામાં આવી પહોંચી. એક દિવસ પોતાના ધોલામાં બેઠેલી તે પુત્રીને પિતાએ પૂછ્યું કે, “ હે નિર્મલ મનવાલી પુત્રી ! તને કયે વર રુચે છે તે તું હવણાં મને કહે ? ” પુત્રીએ કહ્યું. “ હે તાત ! જે પુરુષ મ્હારાં વચનને જગ પણ ઝલ્લંઘન નહિ કરે તેજ મ્હારે વરવા યોગ્ય છે, બીજે ગુણવાન હોય તો પણ નહિ. ” પઠી જન્હુ રાજાએ પોતાની પુત્રીને વરવા માટે અનેક યુવાન રાજપુત્રોને બોલાવ્યા; પરંતુ પુત્રીની પ્રતિજ્ઞા કદેવાથી સ્ત્રીની પસ્તંત્રતાને લીધે ઝય પામેલા તે રાજપુત્રોમાંથી કોઈ ગુણ સમૂહથી પ્રસિદ્ધ એવી તે કન્યાને પરાયો નહિ. હે રાજન્ ! તે દિવસથી આગંજીને પોતાની વિ

ઘાથી સિદ્ધ થયેલા આ ગૃહને વિષે નિર્જયપણે રહેતી, નવકાર મંત્રનું ધ્યાન કરતી, ગુરુની ઝક્તિ તેમજ જિનેશ્વરની પૂજામાં આસક્ત એવી આ રાજપુત્રી નિરંતર જિનેશ્વર પ્રત્નુના ધર્મને સેવે છે. વલી નિશ્ચે આજે પ્રત્નુની સેવા ફલીન્નૂત થઈ છે. કારણ આજ સવારે કોઈ શ્રેષ્ઠ નૈમિત્તિકની સાથે જન્હુ રાજાએ અહિં આવીને હર્ષથી આ કન્યાને આ પ્રમાણે કહ્યું હતું. “ હે વત્સે ! નિશ્ચે મૃગયામાં આસક્ત થયેલો મહા તેજવંત શાંતનુ રાજા આજે અહિં આવશે અને તે ત્હારા પૂર્વ જ્ઞવના પુણ્યયોગથી સ્વરેસ્વર ત્હારો પતિ થશે. ” આ પ્રમાણે ઇષ્ટ વચન કહીને પિતા જન્હુ મહારાજા ગયા પછી તુરત આ વિવેકવાલી રાજપુત્રી ગંગા, વિવિધ પ્રકારના નપચારથી વિશેષે શ્રી જિનરાજની પૂજા કરવા લાગી. સૌ-જ્ઞાન્ય ગુણના સમુદ્ગ્રુપ હે મહારાજા ! તમે આ પુણ્યના સમૂહથી પ્રેરાયલા ઘતાજ અહિં પ્રાપ્ત થયા છો. ” પછી હર્ષ પામેલા શાંતનુ રાજાએ કહ્યું. “ મ્હારે પણ એનાથીજ ઇન્દ્રિત કાર્યની સિદ્ધિ છે; માટે અદ્ભુત રૂપની સ્વાણ સમાન એ કન્યાનું વચન હું ક્યારે પણ નહિ ધન કરીશ નહિ. કારણ એવો કયો પુરુષ હોય કે, પોતાને ઘરે આવેલી લક્ષ્મીનો વાણીવને તિરસ્કાર કરે ? અર્થાત્ કોઈ ન કરે. વલી હે શુભ મનવાલી ! જ્યારે હું અજાણપણાથી કોઈ વસ્તુ એ રાજકન્યાનું વચન ન માનું ત્યારે તેણે મને નિશ્ચે ત્યજી દેવો. એજ મ્હારો દંભ હો. ” આ પ્રમાણે તેનું પરસ્પર બહુ હર્ષથી વાત કરે છે એટલામાં શાંતનું રાજાનું સર્વ સૈન્ય તેની પાઠલ આવી પહોંચ્યું. પછી પોતાની પુત્રીની સહીની વિનંતી નપરથી તુરત જન્હુરાજા ત્યાં આવીને આદર પૂર્વક બહુ હર્ષથી શાંતનુ રાજાને મળ્યો. ત્યારબાદ એ જૂપતિયે, તેજ વસ્તુને કામદેવને નિવાસ કરવાના મંદિર-રૂપ શૃંગારને ધારણ કરનારી અને બહુ પુણ્યથી મહા દેહકાંતિવાલી પોતાની પુત્રી ગંગાને મહા ઉત્સવ પૂર્વક શાંતનું રાજાની સાથે પરણાવી. ત્યાર પછી તે જૂપાલ પોતાના સાસરાથી વૈતાલ્ય પર્વતની સંપત્તિને તેમજ ગૌરવપણાને પામી ગંગાને સાથે લઈને મહોત્સવ પૂર્વક સેના સહિત લક્ષ્મીથી શ્રેષ્ઠ એવા પોતાના નગર પ્રત્યે આવ્યો. ત્યાં ગંગાની સાથે બહુ પ્રેમથી જોગ જોગવતા એ રાજાનો શંકરની પેઠે કેટલોક સુખમયકાલ નિર્ગમન થયો. અવસર પ્રાપ્ત થયે ગંગાએ ઉત્તમ ઢીપની પેઠે પૂર્વ પૂણ્યથી પવિત્ર એવા શ્રેષ્ઠ ગર્જને ધારણ કર્યો અને દશ માસ પૂર્ણ થયે ઉત્તમ દિવસે શ્રેષ્ઠ લક્ષણોથી શોભતા એક પૂત્રને જન્મ

આપ્યો. પઠી શાંતનુ રાજાએ વિવિધ પ્રકારના મહોત્સવો કરાવી અને સર્વ ન-
ગરવાસી જનોને સંતોષ્ય પમાતી તુરત બહુ હર્ષથી પોતાના પુત્રનું “ ગાંગેય ”
એવું નામ પામ્યું. જેમ મન, સર્વ ઇન્દ્રિયો અને બુદ્ધિ અનેક શ્રેષ્ઠ જ્ઞાવોથી આ-
ત્માને લાલન પાલન કરે તેમ જ્ઞાન્યકલાથી મનોહર એવા તે બાલકને ચતુર
એવી પાંચ ધાવમાતાનું લાલન પાલન કરવા લાગી.

એકદા મૃગયા રમવાને તૈયાર થયેલા શાંતનુ રાજાને જોઈ દયાલુ ચિત્ત-
વાલી ગંગાએ તેને પોતાની પાસે બોલાવીને આ પ્રમાણે કહ્યું. “ હે નાથ ! તમે
નીતિવંત પુરુષોમાં અને શૌર્યવંત પુરુષોમાં અગ્રેસર ગણાતું હો છતાં મૃગયાના વિ-
નોદથી મૃગાદિ જીવોને હણતા તમે ઉત્તમ પુરુષોના કયા નિર્મલ ગુણને પ્રાપ્ત
કર્યો ? હે રાજન્ ! પ્રાણીયોનો નાશ કરનારી મૃગયા મનુષ્યોને બીજા જીવ-
માં નિશ્ચે નરક આપનારી થાય છે, એમ વિચાર કરીને હે આર્ય ! તમારે તેનો
ત્યાગ કરવો જોઈએ. ” રાણી આ પ્રમાણે વિનંતી કરીને પઠી મૌન રહી એટલે
જૂપતિયે કહ્યું. “ હે પ્રિયે ! સાંજલ. જોકે સત્ય અને હિતકારી એવું ત્હારું વ-
ચન શીઘ્ર નીતિમાર્ગ પ્રત્યેજ ગતિ કરે છે. વલી હું પણ દયારૂપ એક મૂલવાલા
ધર્મને જાણું તું, તોપણ મૃગયાની ઇચ્છાને ત્યજી દેવા સમર્થ થતો નથી, માટે
હું પોતેજ હૃદયમાં વિચાર કરીને તેને ત્યજી દઉં ત્યાં પર્યંત તું મને ના નહિ
પામ. વલી હે મૃગાક્ષી ! આ વ્યસનો મહા દોષને લીધે આ લોકમાં તેમજ પ-
રલોકમાં બહુ દુઃખકારીજ થાય છે, એમ હું જાણું તું. તથાપી સ્વરજની પેઠે
તેને ત્યજી દેવાને હું અસમર્થ તું. હે ઋષે ! નિશ્ચે હંમેશા હિંસારૂપ અધર્મને સારી
રીતે જાણતો તથા તે અહિંસારૂપ (દયામય) આશ્રવને સ્મરણ કરતો હું મૃગ-
યાને અર્થે જાણું તું. કારણ તે વિના હું રહિ શકતો નથી. હાહા !! હવે શું
કરું ? ” આ પ્રમાણે શાંતનુરાજા પોતાની પ્રિયાને કહીને અનેક સુન્નટો સ-
હિત મૃગયા કરવા ગયો. પાઠલ પોતાનાં વચનના અપમાનથી સ્વેદ પામતી
ગંગા પણ પુત્ર સહિત વૈતાલ્ય પર્વત ઉપર પોતાના પિતાને ઘેર ગઈ. બહુ કાલે
શાંતનુ જૂપતિ મૃગયા કરીને પોતાના ઘર પ્રત્યે આવ્યો. ત્યાં તે પુત્ર સહિત રા-
ણીને પોતાના પિતાને ઘેર ગયેલી સાંજલી બહુ સ્વેદ પામ્યો. વલી વારંવાર ગં-
ગાના ગુણગમ્મૂહને હૃદયમાં સંજારતો તેમજ પોતાના પુત્રને પણ ફરી ફરી
યાદ લાવતો તે મદ્દારાજા, સ્મરણ કરવા યોગ્ય જોગથી ઉત્પન્ન થયેલી કામ

मुख संपत्तिने क्यारे पण नहि पामतो ठतो बहु शोक करवा लाग्यो. पढी स्त्री पुत्रना बहु वियोग दुःखथी शांतनु राजाए मृगयानुं व्यसन त्यजी दइ चो-
विश वर्ष पर्यंत घरने विषेज निवास कस्यो. त्यारबाद स्वप्नावथीज नुस्केरा-
येला ते महिपतिये स्त्री पुत्रना वियोगने झुली जइ तुरत पूर्वनी पेठे रसथी
मृगया विनोद करवानो आरंभ कस्यो.

एक वखते मृगया करवाने वनमां गयेला ते जूपतिने हाथमां धनुष्यबा-
ण धारण करनारा, शरणे आवेलानुं रक्षण करनारा, आज्ञावलीथी सुशोभित
अंगवाला अने श्रेष्ठ आकृतिवाला कोइ युवान् कुमारे आ प्रमाणे स्पष्ट कह्युं.
“ अरे ! अहिं सर्व जीवोनं रक्षण करनार हुं विद्यमान ठता तुं पारधिनी पेठे
निर्दयमनथी मृगादि जीवोने नाश करनारी मृगया केम करे ठे ? आस्थानके
संसारना मूलरूप अने अपवित्र एवी मृगया त्यजी दे, नहि तो हुं तने तुरत आ
बाणवमे मारी नाखीश. ” कुमारनां आवां वचनथी शांतनु राजाए हसीने कह्युं.
“ हे बाल ! हुं त्हरां आवां वचनथी जय पामुं तेवो नथी, अहो ! मृगना वा-
लकनो शब्द सांजलीने शुं केशरीसिंह नाशी जाय खरो ? पढी बने जणानुं
बाणादि शस्त्रोवमे महा घोर युद्ध चाढ्युं, तेमां जूपतिनां सर्व बाणो कुमारे
बेदी नाख्यां; परंतु दयाने लीधे तेणे राजाने मास्यो नहि. जूपतिये क्रोध क-
रीने कुमारनो नाश करवा माटे बहु बाणो मूक्यां, पण जेम वायुनी आगल
बीजा साधारण शब्दो निष्फल आय तेम कुमारनी विद्याना बलथी निष्फल
अया. पढी पोताना सर्व सैन्यसहित शांतनु राजा कुमारनी संगेथे युद्धकरतो
ठतो विचारवा लाग्यो के, “ आ कोइ देवता म्हारी परीक्षा करवा आव्यो ठे
के शुं ? ” आ अवसरे युद्धना जयंकर शब्द सांजली रणजूमिमां आवेली गं-
गाए पोताना पतिने तथा पुत्रने जोइ बहु हर्ष पामता ठता आ प्रमाणे कह्युं.
“ पोताना वंशमां मुक्ताफलरूप अने सज्जुणोथी मनोहर एवा हे पुत्र गांगेय !
म्हारा सरखाने क्यारे पण पोताना पितानी संगेथे युद्ध करवुं योग्य नथी,
माटे तुं ऊट युद्धने त्यजी दइ ज्ञातिथी पोताना पितानां चरणकमलने प्रणाम
कर. कारण के, कुलीन पवित्र पुत्रो क्यारेय पितानुं मनवमे करीने पण अ-
पमान करता नथी. ” पोतानी मातानां आवां वचन सांजली प्रबोध पामेला
श्रेष्ठ गांगेय कुमारे, युद्ध त्यजी दइ ज्ञातिथी पोताना पितानां चरणकमलने

વિષે પ્રણામ કર્યા. શાંતનુ રાજાએ પણ તે પોતાના પુત્રને મૂકી દઈ અને તે પોતાની પ્રાણપ્રિયા ગંગાને જોઈ મનમાં વહુ આનંદથી વિચાર કરતા તેને નલ-સ્ત્રી. પછી તેણે ગાઢ સ્નેહથી તે પોતાના પુત્રને આલિંગન કરી પ્રેમપૂર્વક અતિ-સ્ત્રારવાલાં મધુર વચનથી પ્રિયાને કહ્યું. “હે પ્રિયે ! તું વેગથી પોતાના પિતાને ઘેર ગઈ; તેથી જેમ કમલ વિનાનું મ્હોટું તલાવ શોષારહિત દેખાય તેમ મ્હારું સર્વ ઘર પણ તેવુંજ માલમ પડે છે. હે કમલાક્ષી ! જેમ પ્રદ્યુમ્નયુક્ત લક્ષ્મી વિના કૃષ્ણ ક્યારે પણ પ્રીતિ ન પામે તેમ પુત્રયુક્ત ત્હારા વિના મ્હારું મન ક્યારે પણ ધીરજ નથી પામતું, માટે હે પ્રિયે ! કુલમાં આત્મૂષણરૂપ પુત્રસહિત તું પોતાના મંદિરને સુશોભિત કર. કારણ હે મૃગાક્ષી ! કુલકન્યાનિશ્ચે પોતાના ઘરને વિષે શોષા પામે છે.” પતિનાં આવાં વચન સાંજલીને તેજ વચ્ચે ચંડસમાન મનોહર મુખવાલી ગંગાએ કહ્યું. “હે પ્રિય ! સંસારરૂપ વનને વૃદ્ધિ પમાડવામાં મેઘસમાન આ જોગો મને પ્રીતિ કરતા નથી, માટે હું તો અહિંજ રહિને શ્રી જિનેશ્વર પ્રજ્ઞુએ કહેલા નિર્મલ ધર્મનું આચરણ કરીશ. હે જ્ઞપતિ ! આપનું કલ્યાણ થાનું અને તમે પુત્રસહિત પોતાના નગરમાં જઈને દીર્ઘકાલપર્યંત રાજ્ય કરો.” પછી પ્રિયાના મહા ધોર કદાગ્રહને જાણી સ્વેદ પામેલો રાજા તેજથી દેદીપ્યમાન એવા પોતાના પુત્ર ગાંગેયને સાથે લઈ પોતાના નગર પ્રત્યે ગયો.

પછી કોઈ વચ્ચે વનમાં ક્રીડા કરવાને ગયેલા શાંતનુ રાજાએ કોઈ ઠેકાણે નદીના કાંઠે ઝાંઝલી કોઈ મહારૂપવતી કન્યાને દીઠી. “તું કોણ છે, કોની પુત્રી છે અને અહિં કેમ ઝાંઝી છે ?” એમ જ્ઞપતિયે પૂછ્યું એટલે કન્યાએ કહ્યું કે, “મનુષ્યોમાં રત્નરૂપ હે મહારાજા ! હું નાવીકની પુત્રી છે અને આ નદીના કાંઠે નાવને ચલાવવા માટે ઝાંઝી છે. વલી લોકોમાં સત્યવતી નામથી હું પ્રસિદ્ધ છે.” કન્યાનાં આવાં વચન સાંજલીને તેનાં રૂપથી ઉત્પન્ન થયેલા ગાઢ અનુરાગના સમૂહથી શાંતનુરાજા તેના પિતા પાસે જઈને આ પ્રમાણે કહેવા લાગ્યો. “હે નાવિક ! રૂપપાત્ર પોતાની પુત્રી મને રાજાને આપીને અને મ્હારા પામેથી અમંગલ્ય લક્ષ્મી પામીને તું પોતાના સ્વજનોની સાથે દીર્ઘકાલ પર્યંત અમંગલ્ય સુગ્ધોને જોગવ. જ્ઞપતિનાં આવાં વચનથી અતિ પ્રસન્ન થયેલા નાવિકે કહ્યું. “હે જ્ઞપતિ ! હું મ્હારી પુત્રી આપને નહિ આપું. કારણ કે, તમોર

ગાંગેય નામનો મહા બલવંત પુત્ર છે, તેથી રાજ્યનારને ધારણ કરવામાં સમર્થ
 એવા તે પુત્ર ઠતા મ્હારી પુત્રીના પુત્રને રાજ્ય ક્યાંથી મલે ? માટે સ્વર્ણ-
 ન્નમ રૂપવાલી મ્હારી પુત્રી હું આપને નહિજ આપું. ” પઠી શ્ચિત કાર્યની સિ-
 દ્ધિ નહિ થવાને લીધે અતિ સ્વેદ પામેલો શાંતનુરાજા પોતાના ઘર પ્રત્યે આ-
 વ્યો. ત્યાં આ સર્વ વાત જાણીને મનમાં અત્યંત સ્વેદ પામેલો ગાંગેય કુમાર વિ-
 ચાર કરવા લાગ્યો. “ નિશ્ચે જેનું અતિપૂજ્ય અને દેવરૂપ પોતાના માતાપિતાની
 આજ્ઞા પૂર્ણ કરી નથી તે અધમ પુરુષોના જીવિતને ધિક્કાર થાનું અને તેમનું
 જીવન વિર્ય પણ વૃથા છે, માટે જ્યારે હું સાધ્ય અથવા અસાધ્ય વિવિધ પ્રકારના
 નપાયથી તે કન્યા મ્હારા પિતાને અપાવું ત્યારે હું નિરંતર મનુષ્યોમાં ન્નમ-
 પણું પામું. ” આ પ્રમાણે વિચાર કરીને ગુણોથી ગરીબ એવો ગાંગેય કુમાર પો-
 તાના સ્વજનોને સાથે લઈ નાવિક પાસે આવીને અમૃતથી પણ અધિક રસવા-
 લી વાણીવમે કરીને કહેવા લાગ્યો. “ હે નાવિક ! અનુરક્ત ચિત્તવાલા અને
 યોગ્ય એવા શ્રી શાંતનુ રાજાને તું પોતાની પુત્રી શા કારણથી નથી આપતો ?
 તે હવણાં કહે ? ” નાવિકે કહ્યું. “ હે કુમાર ! હું મ્હારી પુત્રી તમારા પિતાને
 શીરીતે આપું ? કારણ તમે તેમનાં રાજ્યને ધારણ કરો તેવા પુત્ર ઠો તો પઠી
 મ્હારી પુત્રીના પુત્રોએ કરીને શું ? અર્થાત્ તમે ઠતા મ્હારી પુત્રીના પુત્રોને રાજ્ય
 મલે નહિ. એજ કારણથી હું મ્હારી પુત્રી તેમને આપતો નથી. ”

ગાંગેયે કહ્યું. “ આજથી મ્હારે આ જ્ઞવમાં રાજ્યાસને બેસવાનો નિયમ છે;
 માટે હું ત્હારી પાસે યાચના કરું તું કે, તું પોતાની પુત્રી ઝટ મ્હારા પિતાને
 આપ. કારણ શીઘ્ર આવી પમેલા હિતકાર્યમાં કયો પુરુષ વિલંબ કરે ? અર્થાત્
 કોઈ ન કરે. ” પઠી નાવિકે કાંઈક હસીને કહ્યું. “ રાજકુમાર ! તમે રાજ્ય-
 નો નિષેધ કહ્યો, પરંતુ તમને તમારા જેવા બલવંત પુત્રો થાય તો તેનું રાજ્યના
 અધિકારી કહેવાય માટે હું મ્હારી પુત્રી તો નહિજ આપું. ” પઠી પિતાની ઝત્તિને
 વિષે આસક્ત ચિત્તવાલા કુમારે નાવિકને કહ્યું. “ જો ત્હારાં ચિત્તને વિષે એમ છે
 તો મને આ જ્ઞવને વિષે મહાધોર એવું બ્રહ્મચર્ય વ્રત હો. ” ગાંગેયનાં આવાં વ-
 ચનથી અતિ હર્ષિત થયેલા નાવિકે કહ્યું. “ હે ન્નમ રાજપુત્ર ! ત્યારે તો
 હવે આ મ્હારી પુત્રીને લઈ જઈને તમે ઝટ પોતાના પિતાની સાથે પરણાવો. ”
 પઠી પોતાની કાર્યસિદ્ધિથી અતિ હર્ષિત ચિત્તવાલા ગાંગેય કુમારે તે કન્યાને

साथे लइ जइ तुरत पोताना पिता शांतनु राजानो मनोरथ पूर्ण कर्यो. पढी उत्तम लोकोत्तर गुणवाला अने महाज्जक्त एवा गांगेय कुमारने विषे पोताना सर्व राज्यनो ज्ञार मूकीने शांतनु राजा सत्यवतीनी साथे जोग जोगववा लाग्यो. अनुक्रमे जूपतिनी साथे इच्छा प्रमाणे जोग जोगवता सत्यवतीने महाज्जु-जवलवाला चित्रवीर्य अने विचित्रवीर्य एवा नामना बे पुत्रो थया. केटलोक काल गया पढी शांतनु राजा काल धर्म पाम्यो एटले गांगेय तुरत राज्येन विषे चित्रवीर्यने बेसारयो अने विचित्रवीर्यने युवराज पढी आपी.

कोइ वखत गांगेय कोइ महायुद्धमां गया हता, एवामां पाठलथी शत्रु-जुए आवीने विचित्रवीर्यने मारी नाख्यो. ते वातनी खबर सेवकोए गांगेयने कही; तेथी तेमणे ते पोताना बंधुने मारनार शत्रुने मारी नाख्यो. पढी गांगेये हर्षथी विचित्रवीर्यने राज्यसन उपर बेसारी अने तेने अंबा, अंबामा अने अंबीका नामनी त्रण उत्तम राज्य कन्यानु परणावी. विचित्रवीर्य पण बहु कामासक्तिने लीधे थयेला कयथी मृत्यु पाम्यो अने तेनी त्रण स्त्रीयोने अनुक्रमे जाणे सज्जन पुरुषोने मान्य एवा साक्षात् पुरुषार्थज होयनी ? एवा सुशुणोथी शोभता धृतराष्ट्र पांशु अने विडुर एवा नामना त्रण पुत्रो थया. पढी दृढ ब्रह्मचर्य ब्रतवाला गांगेये, धृतराष्ट्र पुत्रने उत्तम रूपवती गांधारी विगेरे श्रेष्ठ आठ राजकन्यानु म्होटा उत्सवथी परणावी. अनुक्रमे ते स्त्रीयोने न्यायना जाण एवा डुर्योधनादि सो पुत्रो थया के, जेनु कुरुराजाना वंशने विषे उत्पन्न थवाथी कौरवो कहेवाया. डुर्योधनना जन्मना त्रीशमे मासे एवी आकाश वाणी अइ के, “ मद्यना समान पीलां नेत्रवालो आ डुर्योधन, फक्त पोताना कुलनो नहि पण सर्व क्षत्रियोनो नाश करनारो अशे. ”

एक दिवस सुरपुरना अंधकवृष्णि राजानी पुत्री कुंतीनी कोइ पुरुषे वर्णन करेली रूपलक्ष्मीने सांजली पांशुकुमार तेने विषे बहु अनुराग धरवा लाग्यो. सज्जामां वेठेला अंधक वृष्णिराजाना खोलामां वेठेली कुंतीये पण कोइ पुरुषे वर्णन करेला पांशु कुमारना गुणो सांजल्या, ते उपरथी पांशुने विषे बहु अनुराग धरती ते कुंतीये एवी प्रतिज्ञा करी के, “ आ जवने म्हांगे जर्ता पांशुराजा हो, नहि तो म्हारे संयम लेवो योग्य ठे. ” तयारपर्व जेम मुनियो पोतानुं मन आत्माने विषेज आरोपण करे तेम कुंतीये

क्रीमावन, पोतानी सखीयोनी वार्ता अने कुतुहल इत्यादि अनेक स्थानोथी पोतानां मनने खेंची लइ फक्त पांमुराजाने विषेज धारण करयुं. कह्युं ठे के-पूर्वजन्ममां जे माणसने जेनी साथे शुभ्र अथवा अशुभ्र जेवो मेलाप थयो होय ते माणसने आ जन्ममां तेना दर्शनथी अथवा तो तेने सांजलवाथी बहु प्रीति आय ठे.

हवे पांमुकुमार कुंतीना वियोगथी पोताने घरने विषे सुख न पम्बाने लीधे वनमां फरतो हतो, एवामां तेणे लोहमयबाणथी विंधायेला अने मूर्छा पामेला कोइ पुरुषने दीठो. वली तेणे ते पुरुषनी पासे पम्बेळुं एक खम्बु दीठुं. पढी तो दयाथी ज्ञीजाइ गयेला चित्तवाला अने कुंतीना वियोगदुःखने जूली गयेला पांमुकुमारे ते पुरुषने देखवा मात्रथीज पोताना चित्तमां “आ कोण ठे ?” एम विचार करवा मांम्बो. वली ते खम्बुनी उपर पम्बेली बे औषधीजने जोइ अने तेना महिमाने जाणी दयावंत पांमुकुमारे ते पुरुषने एक औषधी-वम्बे शब्दयरहित अने बीजीवम्बे घा रहितकस्यो. पढी “तुं कोण ठे अने त्हारी आवी अवस्था केम अइ ?” एम पांमुकुमारे पुढ्युं एटले ते पुरुषे कह्युं के, “हे सुजग ! हुं अनिलगति नामे विद्याधरोनो प्रौढ समृद्धिवालो तथा महा प्रताप-वालो राजा ठुं. कामदेवने वश अयेला अशनीवत विद्याधरे बलथी म्हारी प्रा-णप्रियानुं हरण करयुं. हुं तेनी पाठल जवा लाग्यो एटले महाकोपथी ज्जरपुर अयेला ए विद्याधरे तुरत मने आवी अवस्था प्रत्ये पढोचाम्यो. हे महानाग ! एज वखते निष्कारण उपकारी एवा तमे म्हारा ज्ञाग्ययोगथी अहिं आवी पढोच्या. जे दयाथी ज्ञीजायेला चित्तवाला तमोए मने आ मरणांत दुःखका-री कष्टथी मूकाव्यो. हे ज्ञाइ ! जीवितदान आपनारा तमोने हुं शुं ऊट प्रत्यु-पकार करुं ? हे राजन् ! आ बे औषधी अने आ मुझ ए बन्ने वस्तुजने गृहण करो. हे बंधो ! तमे आ मुझना योगथी इष्टस्थाने शीघ्र पढोची शकशो. वली तमे ज्यारे मने संजारशो त्यारे हुं आपनी पासे हाजर अइशं.” आ प्र-माणे ते विद्याधर पांमुकुमारने कहीने पोताने स्थानके गयो अने विद्याधरना गुणथी हर्ष पामेलो पांमुकुमार पण ते विद्याधरने तथा कुंतीने पोतानां चि-त्तमां वारंवार स्मरण करतो तुरत पोताना नगरप्रत्ये आव्यो.

हवे कोइ एक दिवस पांमुना वियोगदुःखथी आकुलव्याकुल अयेली

તે રાજકુમારની પ્રાપ્તિને હર્ષેન માનવાથી અતિ સ્વેદ પામેલી કુંતી મૃત્યુ પામવાની ઇચ્છાથી ઝટ ક્રીડાવનમાં ગઈ. ત્યાં તે રાજકુમારી હાથ જોમીને “હે કુલદેવતા ! હર્ષેન પતિવાલી અને શરણરહિત એવી હું તમારી પ્રાર્થના કરીને આજે મરણ પામું છું.” એમ કહીને તેણે પોતાના કંઠને વિષે પાસ બાંધ્યો. પછી જેટલામાં ઝમથી પીમા પામતી કુંતી પોતાનાં ચિત્તમાં પાંમુરાજાનું સ્મરણ કરતી ઠતી લટકી તેટલામાં મુડના પ્રજાવથી પાંમુકુમાર “હે પ્રિયે ! તું વલાત્કાર ન કર ! ન કર !! ત્હારા પુણ્યને લીધે હું પાંમુકુમાર પોતેજ અહિં આવી પહોંચ્યો છું.” આ પ્રમાણે કહેતો એવો પાંમુ ત્યાં આવી પહોંચ્યો અને તત્કાલ તેણે પોતાના હાથથી કુંતીના કંઠપાશને ઢેદી નાખ્યો. પોતાને વહાલો પતિ પાંમુકુમાર પ્રાપ્ત થયેલો જાણી પરસેવા અને રોમાંચાદિકથી પોતાના શરીરને વિષે વધુ જાવને વૃદ્ધિ પમાડતી કુંતી અત્યંત હર્ષ પામી. પછી સતીપણાને ઇચ્છતી એવી હર્ષવંતી કુંતીયે સખીયોએ આણેલા યોગ્ય ઉપચારથી ગાંધર્વવિવાહવસ્ત્રે પાંમુરાજાનો પાણીગ્રહણ કસ્યો. પછી તેજ વચ્ચે ત્યાં સંજોગ કરવાથી ઋતુસ્નાનવાલી કુંતીયે દૈવયોગથી ગર્ભ ધારણ કસ્યો અને તે વાત અવતંત્રિકાનામની ઢાસીયે પાંમુરાજાને કહી. પછી પોતાનું કાર્ય સિદ્ધ થયું એટલે પાંમુકુમાર મુડના યોગથી પોતાના દેશમાં ગયો અને ગર્ભ ધારણ કરતી એવી કુંતીને તેની સખીયોએ ગુપ્તરીતે રાખી. જેમ રોહણાચલ પર્વતની જૂમિ ગોપવી રાખેલાં રત્નને વેગથી પ્રગટ કરે તેમ નિરંતર ધાવમાતા અને સખીયોએ ગોપવી રાખેલી કુંતીયે અવસરે એક પુત્રને જન્મ આપ્યો. લજ્જાથી મન વિના તે પુત્રને કુંતીયે એક કાંસાની પેટીમાં મૂકીને પોતાની સખીયોની પાસે તે પેટીને ગંગાના મહા પ્રવાહમાં તણાતી મૂકાવી. અનુક્રમે ગંગાના મહા પ્રવાહમાં તણાતી તે પેટી હસ્તિનાપુરની પાસે આવી પહોંચી. ત્યાં સવારે સ્નાન કરવા ગયેલા નાગસારથીયે તે પેટી લઈ લીધી. પછી જેમ વાદલાથી નિર્મુક્ત થયેલા સૂર્યને જોઈ ચકલો હર્ષ પામે તેમ પેટી ઉઘાડવાથી બાલકને જોઈ હર્ષ પામેલા સારથીયે તે કુમારને પોતાના પુત્રની પેઠે માની પોતાની સ્ત્રી રાધાને સંપાડ્યો. માતાપિતાએ તેનું “કર્ણ” નામ પામ્યું. અનુક્રમે વૃદ્ધિ પામેલો અને ગુણોના સ્થાનરૂપ એ નાગસારથીનો પુત્ર [કર્ણ] ધૃતરાષ્ટ્ર જૂપતિને વડા બેસાડો બ્રહ્મ પડ્યો.

પઠી અંધકવૃષ્ણિ નૃપતિયે, ધાવમાતા પાસેથી કુંતીના ચિત્તના અન્નિ-
પ્રાયને જાણી જેમ રાત્રીને ચંડની સાથે પરણાવે તેમ તેને મ્હોટા નત્સવથી
પાંડુ કુમારની સાથે પરણાવી. મહક રાજાની પવિત્ર પુત્રી માહકી પણ ગુ-
ણોથી આસક્ત થવાને લીધે સ્વયંવરમાં પાંડુને પરણી; તેથી પાંડુને કુંતી અને
માહકી એવી બે સ્ત્રીયો થઈ. જેમ કામદેવ રતિ અને પ્રીતિની સાથે ક્રીડા કરે
તેમ મહા શક્તિવંત અને પ્રસરતા પ્રતાપવાલો પાંડુરાજા પણ તે પોતાની બન્ને
સ્ત્રીયો સાથે જોગોને જોગવતો હતો. પઠી કોઈ એક દિવસે રાત્રીના વચ્ચે
બહુ જાગ્યવાલી કુંતીયે સ્વપ્નામાં મેરુ પર્વત, ક્ષીર સમુદ્ર, સૂર્ય ચંદ્રનું પ્રતિબિંબ
અને લક્ષ્મી એટલી વસ્તુનું દીઠી. સ્વપ્નપ્રજ્ઞાવથી રત્નગર્જા (પૃથ્વી) ની પેઠે
નત્તમ ગર્જને ધારણ કરતી કુંતી નિરંતર દિવસ દિવસને વિષે શ્રેષ્ઠ ધર્મકાર્ય-
રૂપ મનોરથોનો વિચાર કરતી હતી. પઠી જેટલામાં શુદ્ધ લગ્ને સારા દિવસે
અને સૂર્યાદિ પાંચ ગ્રહો નિશ્ચસ્થાને રહ્યે થતે કુંતીયે પુત્રીને જન્મ આપ્યો તેટ-
લામાં આકાશથી પાંડુરાજાના ઘરને વિષે પુષ્પવૃષ્ટિ થઈ. “ ઉદ્ભવતા દયા દા-
ન દમાદિ સર્વ ગુણોએ કરીને શોભતો આ રાજકુમાર નિશ્ચે ધર્મપુત્ર છે. ” એમ
નિશ્ચાર કરતા દેવતાનું તે વચ્ચે મહા હર્ષથી પાંડુના ઘરને વિષે આવ્યા. સારો
દિવસ, દેવવાણી અને મહોત્સવોએ કરીને યુધિષ્ઠિર એવા નામથી પ્રસીદ્ધ થયે-
લો તે કુમાર પ્રશંસા કરતા એવા મનુષ્યોની મધ્યે સત્ય ગુણોથી વચ્ચાણવા
યોગ્ય અને કલાધારી થયો. કુંતીયે બીજી વચ્ચે રાત્રીને વિષે સ્વપ્નામાં પોતાના
આંગણે વાયુ દેવતાએ વાવેલા કલ્પવૃક્ષને ફલીનૂત થયેલું જોઈને પઠી જાગી
ગયેલી તે બહુ હર્ષ પામી. જેમ બીપ મોતીને ધારણ કરે તેમ કુંતીયે સ્વપ્નના
પ્રજ્ઞાવથી જગત્ને વિષે નત્તમ એવા ગર્જને ધારણ કસ્યો. આ વાત પાંડુરાજાએ
જાણી; તેથી તે વિશ્વમાં બહુ હર્ષ અને સંતોષ પામ્યો. પઠી જ્યારે ગાંધારીયે
હુયોધનને જન્મ આપ્યો, તેની પાઠલ ત્રણ પહોરે કુંતીયે બીજા પુત્રને જન્મ
આપ્યો. તે વચ્ચે આકાશમાં “ આ પુત્ર વજ્ર સમાન શરીરવાલો, શ્રેષ્ઠ ધર્મને
વિષે ધીરજવંત અને મ્હોટા બંધુની સેવા કરવા તત્પર અને જીમ (જયંકર)
બલવાલો થશે. ” એમ આકાશવાણી થઈ. આ નપરથી લોકમાં એ પુત્રનું
જીમ નામ પડ્યું.

કોઈ વચ્ચે પાંડુરાજા, પોતાની પ્રિયાનું સહિત કોઈ પર્વતને વિષે ક્રીડા-

કરવા ગયો હતો, એવામાં ત્યાં કુંતીના હસ્તકમલથી મહા વજ્ર સમાન દેહ-
 વાલો ત્રીમસેન બાલક, પૃથ્વી ઉપર પડી ગયો. જાણે ઈંદ્રે વજ્ર મુક્યું હોયની?
 એવા ત્રીમસેનના પડવાથી નીચે રહેલી સર્વ શિલાનું ઘંટીના યોગથી કોમ-
 લ ચોखानी પેઠે તત્કાલ ચૂર્ણરૂપ થઈ ગઈ. “આ કુમાર મહાવજ્રકાય છે.”
 એમ કહેતા એવા દેવતાનું, અક્ષતાંગ (જેના શરીરને વિષે જરા પણ નથી
 વાગ્યું.) એવા તે બાલકને લઈને કુંતીને આપ્યો; જેથી તે અંધકવૃષ્ણિરાજાની
 પુત્રી કુંતી, પાંડુરાજા સહિત વહુ હર્ષ પામી. પછી કુંતીએ મહા પુણ્યયોગથી
 અવસરે ત્રીજા ગર્ભને ધારણ કર્યો. આ વચ્ચે તેણે સ્વપ્નામાં ऐरावतहस्ति
 ઉપર બેઠેલા ઈંદ્રને જોયો. “શું હું તે હાથમાં ધનુષ્ય ધારણ કરીને અનેક દૈ-
 ત્યને દલી નાંખું અથવા તો શત્રુનું વક્ષસ્થલને ચૂર્ણ કરી નાંખું?” આ પ્રમા-
 ã તેણે દોહન ઉત્પન્ન થયો હતો. પછી પૂર્ણ અવસરે કુંતીએ, વિશ્વમાં નુકુળ
 અને સૂર્ય સમાન દેદિવ્ય અંગવાળા એક પુત્રને જન્મ આપ્યો. આ વચ્ચે આ-
 કાશમાં દેવતાનું “આ ઈંદ્રપુત્ર અર્જુન છે” એમ મ્હોટો ધ્વની કરીને અપ્સ-
 રાનું નાચ અને વાજીંત્રોના શબ્દ પૂર્વક પુષ્પનો વર્ષાદ વરસાવ્યો. પાંડુરા-
 જાણે પણ પુત્ર જન્મનો મ્હોટો ઉત્સવ કર્યો. માઝકીને પણ કુલરૂપ સમુદ્રને
 ઉદ્ધાસ પમાડવામાં ચંદ્રરૂપ નકુલ અને સહદેવ નામનાં બે પુત્રો થયા. મહા-
 રાજા પાંડુ આ પાંચ પુત્રોએ કરીને પૃથ્વીને વિષે વહુ શોખતો હતો. ધૃતરાષ્ટ્ર
 રાજાને પણ અનુક્રમે શત્રુનું નાશ કરવાની ઇચ્છાવાળા સો પુત્રો થયા. તે
 સર્વે શાસ્ત્રમાં કહેલી કલાનું સમૂહના જાણ અને કુલને આનંદ આપવામાં
 ચંદનવૃક્ષ સમાન થયા. સો પુત્રોએ કરીને ધૃતરાષ્ટ્ર રાજા સંપૂર્ણપણાને પામેલા
 કૌરવપક્ષીને પ્રવોધ પમાડનારા અને તારાનુંથી વિંટલાણલા ચંદ્રની પેઠે વહુ
 શોખતો હતો.

હવે એક દિવસ પાંડુરાજાસહિત કુંતી યાત્રાને માટે નાસીકપુરપ્રત્યે
 ગઈ. ત્યાં તેણે ચંદ્રપ્રજ્ઞ તીર્થકરનું મ્હોટું નવીન ચૈત્ય કરાવ્યું. જિનેશ્વરની પૂજા,
 આરતી, નૃત્ય, દાનાદિ સર્વ ક્રીયા કરીને પુણ્યથી પવિત્ર અંગવાળી તે પોતા-
 ના પતિની સાથે પોતાના નગર પ્રત્યે આવી. જે મનુષ્ય આ નાસીક નગરને વિ-
 ષે રહેલા શ્રી ચંદ્રપ્રજ્ઞ તીર્થકરને નિષ્ક્રિય પ્રણામ કરે છે, તે આવતા જીવને
 વિદેશોમાંથી વીજને પામી અંતે ઉત્તમગતિને પામે છે. સત્યવાણીવાલો અને પો-

તાની મેલે પ્રસિદ્ધિ પામેલો શ્રી ધર્મપુત્ર યુધિષ્ઠિર, પવનના સરંખા મહા જીવ-
લવાલો પવન પુત્ર ઝીમ, ત્રણલોકમાં વિજય મેલવનાર ઇંડ પુત્ર અર્જુન અને
મહાજીવ પરાક્રમવાલા સહદેવ તથા નકુલ એ પાંચ પાંડવો કહેવાય છે.

॥ ઇતિ પાંડવચરિત્રે પાંડવોત્પત્તિનામા પ્રથમોધિકારઃ ॥ ૧ ॥

ત્રણ જગત્તું રક્ષણ કરનારા બે ચરણકમલવાલા, સત્પુરુષોને સ્મરણ
કરવા યોગ્ય છે નામ જેમનું એવા, ઇંડાદિ દેવતાનું નમસ્કાર કરેલા અને શ્રેષ્ઠ
મુક્તિરૂપ સ્ત્રીના પતિ એવા શ્રીનેમિનાથ નામના અરિહંત પ્રજાને હું નમસ્કાર કરુંબું.

હવે ધૃતરાષ્ટ્રના ડુર્યોધનાદિ સો પુત્રો, પાંડુરાજાના યુધિષ્ઠિરાદિ પાંચ પુ-
ત્રો અને નાગસારથીનો પુત્ર કર્ણ એ સર્વે નિરંતર એકઠા મલીને ક્રીમા કરતા
હતા. તેમાં હુડ બુદ્ધિવાલો અને ઢલ કરવામાં તત્પર એવો બંધુસહિત ડુર્યોધન
પોતાની ક્રીમાથી સરલ સ્વજ્ઞાવવાલા પાંડવોને નિરંતર બહુ ઘેતરતો હતો. હ-
મેશાં સ્વજ્ઞાવથીજ નુદ્ધત આત્માવાલો ઝીમ, સો કૌરવોની માયાને જાણીને
તુરત તેને પોતાના બલવમે કુટતો અને જીવ પરાક્રમથી કાઢી પણ મૂકતો.
એક દિવસ ઝુંઘી ગયેલા ઝીમસેનને હુડ બુદ્ધિવાલા કૌરવોએ ઢલથી બાંધીને
પાણીમાં ફેંકી દીધો. ત્યાં ક્ષણમાત્રમાં જાગી ગયેલા તેણે પોતાના પરાક્રમથી
બાંધેલી દોરીને ત્રોમી નાઘી. આ પ્રમાણે હમેશાં ધૃતરાષ્ટ્રના પુત્રો [કૌરવો]
વાયુકુમાર [ઝીમસેન] ને તિરસ્કાર કરતા. ઝીમસેન પણ તે સર્વેને જેમ વિ-
ષ્ણુ, દૈત્યોને પરાજીત પમારે તેમ પરાજીત પમારતો. હુડ બુદ્ધિવાલા ડુર્યોધને
ઝીમસેનને જોજનમાં વિષ આપ્યું; પરંતુ તે તો તેને પુર્વપૂણ્યના યોગથી અમૃત-
રૂપે પરિણમ્યું. આ એક અમને મ્હોટું આશ્ચર્યકારી ઘટ્યું. એ ડુર્યોધન ક્રોધથી
ઝીમસેનને મારવા માટે જે જે પ્રયત્ન કરતો, તે તે અપાત્રને વિષે આપેલા દાનની
પેઠે નિષ્ફલ થતા. પછી ધૃતરાષ્ટ્રના ડુર્યોધનાદિ પુત્રો, પાંડુના યુધિષ્ઠિરાદિ પુ-
ત્રો અને નાગસારથીનો પુત્ર કર્ણ એ સર્વે કૃષ્ણાચાર્ય ગુરુની પાસે અજ્ઞ્યાસ કરવા
લાગ્યા. અનુક્રમે અજ્ઞ્યાસ કરતા એ સર્વે કુમારોમાં બુદ્ધિના ગુણથી કર્ણ અને
અર્જુન એ બન્નેજણા અધિકપણું પામ્યા. તે ઉપરથી કપટ ચિંતવાલો ડુર્યોધન,
તે બન્ને ઉપર નિશંકપણે નિરંતર દ્વેષ રાખવા લાગ્યો.

કોઈ વચ્ચે, અનાધ્યાયના દિવસે ક્રીમા કરતા તે કુમારોનો દમ્બો કૂવામાં

पनि गयो. पठी तेने काढवा माटे बहु महेनत करी; परंतु प्रयास निष्फल थयो, तेथी ते सर्वे कुमारो कूवाना कांठे जमवा लाग्या. एवामां अश्वस्थामा नामना पुत्रसहित झेण नामे कोइ सर्व धनुर्वेदने जाणनारो ब्राह्मण त्यां आवी पडोच्यो. तेणे सर्वे कुमारोने कह्युं के, “अरे कुमारो ! पिताना धनमांथी ज्ञाग नहि पामेलानी पेठे खेद पामेला तमे आ कूवाने कांठे निरुद्यमी अइ केम उज्जा ठे ?” कुमारोए “अमारो दमो आ कूवामां पनि गयो ठे.” एम तेनी आगल कह्युं एटले ते ब्राह्मणे परस्पर संधामेला बाणोथी ते दमाने बहार काढी दीधो. पठी गांगेये लोकमां आश्चर्यकारी झेणनी आवी धनुर्वेदनी कला जाणीने श्री कृपाचार्य गुरुनी आज्ञाथी ते सर्वे कुमारोने धनुर्वेदनो अभ्यास कराववा माटे ते झेण विप्रने सोंप्या. पठी जेम ताराने विषे चंडमा शोन्ते तेम सर्वे कुमारोमां निरंतर कांतिथी कर्ण शोन्नवा लाग्यो अने अर्जुन तो तेथी पण अधिक एटले जाणे साक्षात् सूर्यज होयनी एम देखावा लाग्यो.

पठी सर्वे कुमारोमां ऊट बाणने धनुष्य उपर चढाववुं, धारी राखवुं, पावुं खेंची लेवुं, दूर फेंकवुं अने दृढ प्रहार करवो. ए सर्व कलानुने विषे अर्जुन अधिक गणायो. जो के झेण गुरु पोतानी दृष्टी बलवंत एवा सर्वे कुमारोने विषे सरखी राखता हता तो पण ते, नम्रपणामां, जुज पराक्रममां अने शौर्यमां अर्जुनने बहु वखाणता. एक दिवस झेणगुरु, सर्व शिष्योनी साथे यमुना नदीमां क्रीडा करता हता एवामां कोइ जलचर जीव, तेमनो एक पंग पकळीने खेंचवा लाग्यो. जो के गुरु पोतेज पोतानो पंग ठोकाववाने समर्थ हता तो पण तेमणे शिष्योनुं विनयपणुं जोवाने माटे म्होटो पोकार कस्यो एटले सर्व शिष्यो त्यां आव्या; परंतु कोइ तेमने ठोकाववाने समर्थ थयो नहि. पठी अर्जुने तुरत पोतानां धनुष्यना रणत्कार शब्दवने करीने ए कुइ जंतुथी गुरुने क्षणमात्रमां ठोकाव्या. अर्जुननी आवी गुरुज्ञा अने आ प्रकारनुं बल जोइ गुणज्ञ गुरु बहु हर्ष पाम्या; परंतु “जो हुं तेनी प्रशंसा करीश तो आवीजा सर्वे शिष्यो तेना उपर छेप करशे अने ते अर्जुनने पोताने पण मद थरो.” एम धारी गुरुए तेने वखाण्यो नहि. कोइ वखते एकांते अर्जुननी पासे झेण गुणए एवी प्रतिज्ञा करी के, “हे श्रेष्ठ ! हुं त्वारा विना बीजा कोइने क्यारे पण धनुर्वेदनी सर्व कलानु नहि शीखवुं.” पठी कोइ नितस एक लव्य

कमनो ज्ञीछे, झेण गुरु पासे धनुर्वेदकलान् शिखवा आव्यो; परंतु झेणे तो तेम एम कहुं के, “ नीच कुलमां उत्पन्न अयेला तने हुं धनुर्वेद नहि शिखवुं.” पढी ते ज्ञीछे वनमां जइ गुरुना अज्ञावथी एक वृद्धनी नीचे झेणगुरुनी मृत्तिकामय मूर्ति बनावीने ज्ञक्तिथी तेमनुं पूजन करतो ठतो निरंतर तेमने साक्षी राखीने धनुर्कलानो अभ्यास करवा लाग्यो. आ प्रमाणे गुरु ज्ञक्तिथी निरंतर अभ्यास करता ते ज्ञीछेने बाणोए करीने सूक्ष्म पांदमाने पण ठेदी नाखवामां विश्वने आश्चर्यकारी अति तीव्रपणुं प्राप्त अयुं. पढी एक दिवस झेणगुरु सहित कलावंत अर्जुन फरता फरता जे वनमां ज्ञीछे रहेतो हतो त्यां आवी पहोच्या. त्यां ते ज्ञीछे करेला पत्र ठेदादि जोइने अर्जुन पोताना गुरु प्रत्ये कहेवा लाग्यो. “ हे गुरु! आपे म्हारा विना बीजा कोइने धनुर्वेद नहि शीखववा माटे जे प्रतिज्ञा करी हती, ते आ पांदमां विगेरेना ठेदावा उपरथी निश्चे फोगट अइ होय एम देखाय ठे. ” गुरुए आश्चर्य पामीने कहुं. “ हे पार्थ ! म्हारुं वचन क्यारे पण वृथा न होय. हुं जाणुं तुं के, मनुष्य अथवा देवताने विषे आ कोइ नवीन धनुष्यधारी अयो होय ? के, जेणे आवो आ वनमां रहीने अभ्यास कस्यो ठे.” एम कहीने वली तेमणे कहुं के, “ आ वनमां जे कोइ धनुर्कलाना जाण देव, दानव, विद्याधर के मनुष्य होय ते तुरत प्रगट अइने पोतानुं चातुर्यपणुं देखामो. ” झेणनां आवां वचन सांजलीने धनुष्य बाणने धारण करनारा ए लव्य ज्ञीछे वनमांथी तुरत त्यां आवीने पोतानुं नाम प्रगट ठतां झेणगुरुने प्रणाम कस्यो. “ तने आ कला कोणे शीखवी ? ” एम झेणगुरुए पूछुं एटले ज्ञीछे कहुं के, “ म्हारा गुरु झेण ठे. कारण तेमना विना बीजो कयो पुरुष मने आवी श्रेष्ठ कलान् शीखवे ? ” एम कहीने ते ज्ञीछे पोतानुं पूर्वनुं सर्व वृत्तांत कही संजलाव्युं अने पोते अखंभित पुष्पोथी पूजन करेली झेणगुरुनी मृत्तिकामय मूर्ति पण ते बन्ने जणाने देखामी. उत्तम रीते पूजन करेली पोतानी मृत्तिकामय मूर्ति जोइने झेणगुरुए “ आ धनुर्वेद कलामां अर्जुन समान न थान. ” एम धारीने ते ज्ञीछेने कहुं के, “ तुं पोताना जमणा हाथनो अंगुठो गुरुने अर्पण कर. ” गुरुनां आवां वचनथी ज्ञीछे तुरत पोतानो अंगुठो कापीने गुरुने अर्पण करवापूर्वक ज्ञक्तिथी प्रणाम कस्यो. पढी केवल अंगुलीथीज ज्ञक्तिवने अभ्यास करता एवा ते ज्ञीछेने धनुर्कलान् प्राप्त अइ.

चतुरबुद्धिवाला गुणज्ञ शोणगुरुए हर्षश्री अर्जुनने राधावेध शीखव्यो अने ज्ञीम तथा दुर्योधनने गदाज्यास कराव्यो. युधिष्ठिर, नकुल अने सहदेव ए त्रण वीर पुरुषो पण शस्त्र विद्यामां प्रवीण थया. अश्वत्थामा (शोणना पुत्र) पण प्रजावशी अने जुजवलशी कर्ण तथा अर्जुन समान थया. एक दिवस शोण-गुरुनी आज्ञाश्री गांगेये पोताना महा सुन्नट पुत्रोनो युद्धरंज जोवानी इच्छा-श्री हर्षवमे रंगमंरुप रचाव्यो. तेमां शोण, पांरु, धृतराष्ट्र, अने समर्थ एवा गंगा-पुत्र (गांगेय) हर्षश्री बेठे ठते सर्व प्रकारनां शस्त्रोने धारण करनारा अने महा प-राक्रमवंत एवा युधिष्ठिरादि सर्वे कुमारो आव्या. तुरत सज्जामां युद्धरंगने धारण क-रता अने पोताना शस्त्राज्यासने देखारुता ते सर्वे कुमारोए सर्वे जूपतिनां चित्त-मां एवो विस्मय उत्पन्न कख्योके, जेने सर्वज्ञ पुरुषज जाणी शके. अवसर मल-वाशी वीरपुरुषोमां श्रेष्ठ एवा ज्ञीम अने दुर्योधन परस्पर युद्ध करवा लाग्या; परंतु पोताना गुरुनी आज्ञाश्री बलवंत अश्वत्थामाए तेमने निवृत्त कख्या. पठी पोताना गुरुनी ब्रकुटीनी संज्ञाश्री आज्ञा करायेला अर्जुने उज्जा अइ पोतानी जु-जाना तामनना शब्दश्री सर्वे राजानुना मनने बहु क्षोन्न पमारुचुं. अर्जुने गोमेलां वाणना समूहनां पीठाना वायुश्री कंपता पर्वतोए करीने नाश पामी गया ठे अइ अने तारानु जेमां तथा त्रास पाम्या ठे सूर्यना स्थना चंचल अश्वो जेमां एवं आकाश अइ गयुं. अर्जुननी आश्चर्यकारी कला अने राधावेधने जोइ ते वखते कया कया जूपतिये उत्पन्न थयेला हर्षश्री मस्तक नशी धुणाव्युं? अर्था-त् सर्वे राजानु हर्ष पामीने पोतपोतानुं मस्तक धुणाववा लाग्या. पठी दुर्योधने आज्ञा करेला कर्ण पोताना सिंहासन उपरशी कोपवमे नीचे उतरिने खज्जाने आस्फोटन करता उन्नत मेघनी पेठे महा गर्जना करी. तेनुं तेवुं धनुर्धारिणुं अने जुजावल जोइ संतोष पामेला दुर्योधने कर्णने स्वर्गपुरी समान चंपापुरी इनाम तरीके आपी. आ वखते सूतसारश्री त्यां आव्यो. कर्ण ते आवेला पो-ताना पिताने प्रणाम करीने बहु मानपूर्वक सर्वे राजानुनी आगल वेसाख्यो. पठी महा दुर्जर एवा ज्ञीम सहित कोप पामेला अर्जुने दुर्योधनने कहुं के, अरे ! तें नीच कुलमां उत्पन्न थयेला कर्णने चंपापुरी आ माटे आपी दीधी? अरे कुलाचारहित ! हुं त्वाग आवा अन्यायने सहन नहि करुं. ” आ प्रमा-ण करीने पठी ते वनेजणा पोतपोताना धनुष्यनो टंकार करीने तत्काल युद्ध

કરવાને તૈયાર થયા. ઝહલતા વીર રસવાલો કર્ણ અને બીજા મહા બલવંત ઝૂ-
પાલો પણ યુદ્ધ કરવાને માટે પોતપોતાના સિંહાસન ઉપરથી નતરીને તૈયાર થયા.
આ વખતે તેજના ઝુજના આસ્ફોટનથી અને ચારે તરફ અતા એવા મહા ઝયં-
કર સિંહનાદોથી ત્રાસ પામ્યા હે અશ્વ જેના એવો સૂર્ય જાણે પર્વતોના શિખ-
રોની પઢવાને સંતાઈ પેઠો હોયની ? એમ અસ્ત પામ્યો. પઢી મહા રણારંજનથી
ત્રણ જગતને ક્ષોત્ર પમાડવાને તૈયાર થયેલા એ સર્વે સુઝટોને ગુરુએ પોતે ન-
ઢીને ગરિષ્ઠપણાથી નિવૃત્તી પમાડ્યા. આ અવસરે ધૃતરાષ્ટ્રના પૂઢવા ઉપરથી
સૂતસારથી હર્ષથી કર્ણનું કુલાદિક કહેવા લાગ્યો કે, “ સ્નાન નિમિત્તે ગંગા
પ્રત્યે ગયેલા મને પ્રવાહમાં તણાતી આવતી પેટીમાંથી આ પુત્ર મળ્યો હે. વલ્લી
અદ્ભુત દેહકાંતિથી અને મુદ્દામાં રહેલા રત્નાક્ષરથી મેં તેને કુંતીનો પુત્ર જાણ્યો
હે. મને એ સંબંધી સૂર્યે સ્વપ્ન આપ્યું હતું, માટે મેં એ મહા પરાક્રમવંત પુત્રને
ગ્રહણ કસ્યો હે.” પઢી અતિ હર્ષ પામેલો ધૃતરાષ્ટ્ર રાજા પોતાના પુત્રોસહિત
કર્ણને સાથે લઈ પાંડુના પુત્રો ઉપર ચિત્તમાં બહુ મત્સર ધરતો ઢતો પોતાના
ઘરપ્રત્યે ગયો. જેવી રીતે લોકો ઉત્પન્ન થયેલા ગુણોથી પાંડવો ઉપર પ્રીતિ
રાખવા લાગ્યા તેવીજ રીતે તેજ અન્યાયાદિ દોષથી ડુર્યોધનાદિકને વિષે નિ-
સ્પૃહ થયા. સ્પષ્ટ ધર્મવંત એવા પાંડુરાજાએ પોતાના બંધુ ધૃતરાષ્ટ્રના પુત્રોને જૂદા
રહેવા માટે દેશરહિત કુશસ્થલ નામનું નગર આપ્યું. આ પ્રમાણે જાણ એવા
પાંડુ, ધૃતરાષ્ટ્ર, ઝીષ્મ અને ડોણ ગુરુ તેમજ બીજા સઝાસદો પાંડુપુત્રોના
તથા ધૃતરાષ્ટ્રપુત્રોના ઝુજબલની વિવિધ પ્રકારે પરીક્ષા કરીને બહુ હર્ષ પામતા
ઢતા તત્કાલ પોતપોતાના ઘરપ્રત્યે ગયા.

इति ऋषिमंमलवृत्तौ पांडवचरित्रे विद्याभ्यासबलपरीक्षा

वर्णनारण्यो द्वितीयोधिकारः

કોઈ વખતે ડુપદ રાજાના પ્રસન્ન મનવાલા પ્રતિહારી દૂતે દિવ્ય સઝામાં
બેઠેલા પાંડુરાજાને પ્રણામ કરીને કહ્યું કે, “ હે મહારાજા ! શ્રી ડુપરાજાને
ચુલની સ્ત્રીના નદરથી ઉત્પન્ન થયેલી, વિશ્વના મનુષ્યોને આશ્ચર્યકારી અને મ-
નોહર રૂપવાલી ડોપદી નામે પુત્રી હે. ડુપદ ઝૂપાલે તે પોતાની પુત્રીનો સ્વ-
યંવર મંમપ રચ્યો હે, તેમાં તેમણે કૃષ્ણ તથા બલઝડસહિત સર્વે દશાર્હોને,

રુદ્રમીને, શિશુપાલને, કર્ણને, *સુયોધનને, દમદંતને અને બીજા મહા તેજવંત રાજપુત્રોને દૂત મોકલીને તેમણે ઠે; તેથી તેને સર્વે તત્કાલ આવી પહોંચ્યા ઠે. આપ પણ આ પુત્રો સહિત સ્વયંવર મંરુપમાં ઝટ પધારી તેને સુશોભિત કરો. ” દૂતનાં આવાં વચન સાંજલી પાંડુરાજા, પોતાના પાંચ પુત્રો સહિત અસંખ્ય સૈન્યથી પરવસ્યો ઠતો વહુ વાર્જાત્રીના નાદપૂર્વક કાંપીલપુરપ્રત્યે ગયો. પાંડુરાજાને આવેલા સાંજલી પોતાનાં ચિત્તમાં વહુ હર્ષ પામેલા અને સ્થિર મનવાલા ડુપદ જૂપતિયે તેમને મહોત્સવથી નગરપ્રવેશ કરાવ્યો. ત્યાર પછી ડુપદ રાજાએ તુરત અગુરુ ચંદનનાં કાષ્ઠ, રત્ન, માણિક્ય, સુવર્ણ અને બીજી અનેક મનોહર ધાતુઓથી તૈયાર કરાવેલા સિંહાસનોના સમૂહવાળો અને પોતાની દિવ્ય કાંતિથી વૈમાનોના અન્નિમાને જીતનારો સ્વયંવર મંરુપ રચાવ્યો. તેમાં જૂદા જૂદા દારોમાં સુશોભિત એવા સિંહાસનો ઉપર શોભતાં સુંદર તોરણો જાણે ત્રણ જગતને જીતવા માટે કામદેવે સજ્જ કરેલાં ધનુષ્યો હોયની એવા શોભતાં હતાં. ત્યાં સુવર્ણના સિંહાસનો ઉપર બેઠેલા રાજપુત્રો જાણે વૈમાનમાં બેઠેલા દેદીવ્યમાન કાંતિવાળા ઇંડોજ હોયની ? એમ શોભવા લાગ્યા. સર્વે રાજકુમારોમાં પોતાના ઉત્તમ એવા પાંચ પુત્રોસહિત પાંડુરાજા, જાણે પાંચ વાણોએ યુક્ત એવો સાક્ષાત્ કામદેવજ હોયની શું ? એમ વહુ શોભવા લાગ્યો. આ અવસરે સ્નાન કરેલી, ક્ષીર સમુદ્રના જલ સમાન વસ્ત્ર ધારણ કરનારી, ઉત્તમ આજ્ઞપણોથી સુશોભિત અંગવાલી, પૂર્ણ ચંદ્ર સમાન મુખવાલી, હસ્તિના સરખી ગતિવાલી અને રૂપસપંતિયે કરીને રતિને પણ જીતનારી કૌપદી હાથમાં વરમાલા લઈ અનેક સખીયોની સાથે ત્યાં સ્વયંવર મંરુપમાં આવીને પોતાના પિતાની આગલ રાધાવેદના સ્તંજની પાસે બેઠી. પછી ડુપદ જૂપતિની આજ્ઞાથી પ્રતિહારીયે વેગવરે એક ધનુષ્ય લાવી અને રાધાવેદના સ્તંજની પાસે ઉજા રહીને સર્વે રાજાને પ્રત્યે આ પ્રમાણે કહ્યું. “હે જૂપતિયો ! સાંજલો. આ સ્તંજની ઉપર જે વાર આરાવાલું ચક્ર ફરે ઠે, તેના ઉપર મારી વાજુએ મ્હેલી રાધા [પુતલી]ને જે કોઈ વલવંત ધનુર્ધારિ રાજપુત્ર આ નીચે મ્હેલી ધીની કમાડમાં જોડને પોતાના વાણવરે કરીને વિંધશે તે વીરપૂરુષ સર્વ રાજકન્યાનેમાં મુકુટમણિરૂપ, મહાસતી અને રાધાવેદના પણ વાલી આ

झैपदीने परणशे. ” प्रतिहारीनां आवां वचन सांजली राधावेध करवाने तैयार
 थयेला राजपुत्रो मांहेना केटलाक तो धनुष्यने धारण करवाज समर्थ थया नहि;
 केटलाक धनुष्य उपर बाण चमाववा समर्थ थया नहि अने केटलाक तो पो-
 तानुं बल मनमां सामजीने सिंहासन उपरथी उठ्या पण नहि. पढी सर्व ध-
 नुर्धारिमां मुख्य एवा अर्जुने, सिंहनी पेठे जुज पराक्रमवाला ज़ीमसेनस-
 हित पोताना सिंहासनथी नीचे उतरी हर्षवमे सर्व कृत्रीयोने नमस्कार कस्यो.
 तयार बाद तेणे लज्जाथी सर्व ज़ूपालोना जोता ठतां पोताना वज्रसमान हाथ
 वमे ते राजाजना मानसहित धनुष्य गृहण करयुं. आ वखत ज़ीमसेन,
 नंचा हाथ करीने सर्व दिशानना अधिपतियोने कहेवा लाग्यो के, “ हे शो-
 षनाग! तमे समस्त पृथ्वीनो ज़ार धारण करवामां अति निश्चल थइ रहो.
 सर्व विश्वने पालन करवामां तत्पर एवा इंद्र, अग्नि, यम, वायु अने ब्रह्मा
 विगेरे हे लोकपालो ! तमे पण सर्वे स्थिर थइ जुठ के, आ म्हारो न्हानो
 बंधु, उत्कृष्ट एवा धनुर्धारिजना पादन्यासे करीने सर्व ज़ूपतियोना गर्वसहित आ
 दृढ धनुष्यने निश्चे नमावशे. ” पढी नीचे ठे दृष्टि जेनी एवा अर्जुने, बलवमे धनुष्य
 चमावीनेसर्व राजाजना जोता ठताअतिलाघवपणाथी पोतानुं बाण नंचुं खेंच्युं.
 बने कानने बंहेरा करी देनारा, तत्काल कायर पुरुषोने पृथ्वी उपर सुवारी
 देनारा अने बीकण जनोने त्रास पमारुनारा धनुष्यना अति कठोर शब्दवमे
 करीने जना घीनी कमामां दृष्टि राखनारा अर्जुने, वेगथी फरतां चक्र उपर
 देखाती राधा (पुतली)ने जोइने तुरत पोताना ठोमेला बाणवमे सज्जासमक
 ते पुतलीने वींधी नाखी. आ वखते आकाशमां जयजय शब्दपूर्वक देव इंद्रजी
 वागवा लाग्या अने देवतानुंए करेली चारे तरफ पुष्पवृष्टि थइ. जो के आ
 वखते उत्पन्न थयेला अनुरागवाली झैपदीये क्यारे पण निःपुण्य पुरुषोए
 नहि मेलवी शकाय एवी पोताना हाथमां रहेली वरमाला अति वेगथी अर्जु-
 नना कंठने विषे आरोपण करी; परंतु ते वरमाला तो तुरत पांच रूपे थइने
 जेम मनशक्ति पांच इंद्रिजने विषे आरोपण आय तेम पांचे पांशुवोना कंठने
 विषे आरोपीत थइ. जेम पांच विषयो आदरथी उत्तम बुद्धिनो आश्रय करे
 तेम पांशु राजाना पांच पुत्रोए सर्वे राजाज जोता ठतां प्रिय एवी झैपदीनो
 आश्रय कस्यो. आवा आश्चर्यथी गांगेय पोतानां चित्तमां बहु लज्जा पाम्या,

દુપદરાજા નિસ્તેજ વની ગયા અને બીજા લોકો પણ વિસ્મય પામ્યા. એવામાં ત્યાં કોઈ જ્ઞાની મુનિ આવ્યા. પઠી “હે જગવન્ ! આ ડૌપદીના મુખ્ય પાંચ પતિયો કેમ થયા ?” એમ કૃષ્ણાદિ જૂપાલોએ તે ચારણ મુનિને વેગથી પૂછ્યું. એટલે તે મહાત્માએ કેવલ પરોપકારને માટે આ પ્રમાણે કહ્યું.

“હે જૂપાલો ! પૂર્વ જન્મને વિષે બાંધેલા કુકર્મથી આ ડૌપદી પાંચ જ-તારવાલી થશે, એમાં તમને અતિ આશ્ચર્ય કેમ થાય છે ? કારણ કુકર્મોની તો વિષમગતિ હોય છે. ચંપાનગરીને વિષે સાગરદત્ત શેઠને સુજ્ઞા નામની સ્ત્રીથી જન્મ્યો થયેલી સુકુમારીકા નામે એક કન્યા થઈ. પરંતુ તે નિરંતર દૌર્જાગ્યના સ્થાનરૂપ હતી. જ્યારે પુત્રી યૌવનાવસ્થા પામી ત્યારે પિતાએ તેને હર્ષથી જિનદત્ત નામના શેઠના પુત્ર સાગરની સાથે પરણાવી. પઠી બહુ શોજાવાલી શય્યામાં સૂતેલી તે કન્યાનો સ્પર્શ કરવાથી જિનદત્તને તેનું શરીર પૂર્વકર્મના વશથી અંગારા સરસું લાગ્યું. જો કે તે સાગર ક્ષણમાત્ર તો પોતાનું શરીર વલતા ઠતા પણ તેની સાથે ક્ષણમાત્ર રહ્યો; પરંતુ જ્યારે તે સુકુમારીકા નિષાવડા થઈ ત્યારે તો તે તેને ત્યાંજ મૂકી પોતાને ઘેર નાંચી ગયો. પઠી નિષાથી જાગી ગયેલી સુકુમારીકાએ પોતાના પતિને દીઠો નહિ ત્યારે તે બહુ રુદન કરવા લાગી. પોતાની હુર્ગંધ દેહવાલી પુત્રીને ત્યજી દઈ સાગર પોતાને ઘેર ચાલ્યો ગયો, એ વાત જાણીને સાગરદત્તશેઠે તે સુકુમારીકાને પોતાને ઘેર દાનશાલા મંત્રાવીને રાખી. અનુક્રમે તેણે બહુ વૈરાગ્યથી ગોપાલિકા સાધ્વી પાસે દીક્ષા લીધી. ત્યારપછી તે નિરંતર ઠઠ અઠમાદિ તપ કરવા લાગી.

કોઈ વખતે ઝનાલાની રુતુમાં પ્રવર્તિનીયોએ નિવાસ્યા ઠતા પણ તે સુકુમારીકા સાધ્વી પરીપદને સદન કરવા માટે ઝડપમાં જઈને વૈરાગ્યથી નિત્ય આતાપના કરવા લાગી. એક દિવસ આતાપના કરતી એવી તે સુકુમારીકા સાધ્વીયે કામાતુર એવા પાંચ પુરુષોએ નમ્રતાપૂર્વક સેવન કરેલી અને રૂપસંપત્તિયે કરીને રતિને પણ જીતનારી દેવદત્તા નામની વેદ્યાને જોઈ. પઠી કોઈ દિવસ જેનો પતિસંબંધિ મનોરથ પૂર્ણ નથી થયો એવી તે સુકુમારીયે એવું નિઃશ્વાસું કર્યું કે, “મેં આ કરેલાં તપથી હું આવતા જીવને વિષે પાંચ પતિવાલી થાઉં.” પઠી આઠ માસપર્યંત અતિચારરહિત અને કર્મને જોડી નાચનારી સંલેખના કરીને આલોચના લીધા વિના મૃત્યુ પામેલી તે સુકુમારીકા પહેલા વે-

वलोकने विषे नवपट्योपमनां आयुष्यवाली देवी अइ. [चारणमुनि, कृष्णा-
दि जूपालोने कहे ठे के,] पढी पहेला देवलोकथी चवीने ते देवी आ डुपदरा-
जानी पुत्री अइ ठे. पूर्वजवने विषे करेलां कर्मथी तेने पांच जतरि अया एमां
तमे शा माटे विस्मय पामो ठे ? ” मुनिनां आवां वचनथी आकाशने विषे
“ बहु सारुं थयुं, बहु सारुं थयुं ” एम शब्द थयो. कृष्णादिक पण तेनुनी
प्रशंशा करवा लाग्या. पढी स्वयंवरमां आवेला राजाउ तथा स्वजनोनी स-
मक्ष पांरुराजानी आज्ञाथी ते पांचे पांरुवो डुपद राजकन्याने उत्सवपूर्वक
परण्या. तयारबाद डुपद राजाए, स्वयंवरमां आवेला दशार्होने तथा कृष्णादि
बीजा जूपतियोने गौरवपूर्वक पोतपोताना नगर प्रत्ये विदाय कख्या. डुपद न-
रेश्वरे सत्कार करेला पांरुराजा पण पोताना पांच पुत्रो सहित बहु उत्सवो-
वाला हस्तिनापुर प्रत्ये आव्या.

हवे एक दिवस युधिष्ठिर डुपदीना मंदिरमां बेठा हता एवामां त्यां वि-
श्वमां मरजी प्रमाणे फरनारा नारद आव्या. युधिष्ठिरे तेमनुं पूजन करथुं. पढी
प्रसन्न थयेला नारदे तुरत बीजा ज्ञीमसेनादि चारे ज्ञाइनने त्यां बोलावी “त-
मारे आ पंचाली (डोपदी)’ने योग्य अवसरे सेवन करवी.” एम कहीने यो-
ग्य व्यवस्था करी आपी. वली तेमणे एवो प्रतिबंध कख्यो के, “आ डोपदीना
घरने विषे एक ज्ञाइ विद्यमान ठतां जो बीजो ज्ञाइ अनुरागथी प्रवेश करशे
तो तेने बार वर्षपर्यंत तीर्थयात्रा करवा जवुं.” एक दिवस युधिष्ठिर डोपदीना
घरने विषे हता एवामां अर्जुने त्यां अजाणतां प्रवेश कख्यो. पढी युधिष्ठिरादि
बंधुनुं ना कख्या ठतां पण सत्य प्रतिज्ञावालो अर्जुन तीर्थयात्रा मांटे चाली
निकल्यो. सर्व तीर्थोने विषे जिनेश्वरोनी प्रतिमाने हर्षथी नमस्कार करतो ते
वैताढ्य पर्वत उपर आवी पहोच्यो. त्यां तेणे श्री आदिनाथ प्रभुने नमस्कार
कख्या. एवामां त्यां जयथी नासी जता एवा कोइ विद्याधरने तेणे पूठथुं के,
“ हे खेचर ! तुं आवो शोकयुक्त केम देखाय ठे ? ” विद्याधरे कथुं. “ आ वै-
ताढ्य पर्वतनी उत्तरश्रेणीनो राजा हुं मणिचूरु ठुं. हेमांगद नामना वलवंत
विद्याधरे म्हारी सर्व लक्ष्मी लइ मने राज्यथी काढी मूक्यो ठे. ” विद्याधरनां
आवां वचन सांजली महा धनुर्धारि अर्जुन, मणिचूरु विद्याधरे प्रगट करेला
वैमानमां बेसीने त्यां गयो. त्यां तेणे वलथी हेमांगदने काढी मूकी फरी मणि-

चूमने पोतानां राज्यने विषे स्थापन कस्यो. पठी हेमांगद अने मणिचूम वि-
गेरे अनेक विद्याधरोए सेवा करेलो अर्जुन त्यां केटलोक काल रहीने पठी
दिव्य विमानमां वेसीने मणिचूम सहित आगल चाढ्यो. अष्टापदादि पवित्र
तीर्थोने विषे रहेला जिनेश्वरोने नमस्कार करतो अने संतुष्ट चित्तवालो अर्जुन
रेवताचल (गिरनार) पर्वत प्रत्ये आवी पहोच्यो.

हवे एम वन्युं के, श्रीपुर नगरने विषे पृथु नामना कोइ कृत्रियने स्त्री
अक्री एक पुत्री अइ; परंतु ते पुत्रीने पूर्वकर्मना दोषथी शरीरे दुर्गंध अवाने
लीधे ते दुर्गंधा एवा नामथीज लोकमां प्रसिद्ध अइ. अनुक्रमे युवावस्था पामेली
ते पुत्रीने, पिताए हर्षथी सोमदेवने आपी; परंतु तेना दुर्गंधथी विरक्त बनेलो
सोमदेव तो तेने त्यजी दइ तत्काल रात्रीने विषे गुप्त रीते नासी गयो, पतिये
त्यजी दीधी, तेथी तो ए दुर्गंधा पोताना पिताने छेबलुं स्थान अइ पत्नी अने
बंधुलए पण त्याग करी. कह्युं ठे के-स्त्रीयो, पोताना स्वामीनी प्रीतिवने सर्व
स्थानके पूजाय ठे. पठी सर्व स्थानकेथी पराज्जव पामेली ते दुर्गंधा पोतानुं
घर त्यजी दइने तुरत रात्रीने विषे नासी गइ. अनुक्रमे नयमवाली ते पोता-
नां दुष्टकर्मनो कय करवा माटे सर्व तीर्थोने विषे जमवा लागी. “ जाणे आ
तीर्थोने विषे पूर्व जवनुं कर्म कय अशे नहि.” एम धारीनेज होयनी ? एम
अत्यंत दुःखथी खेद पामेली ते दीन दुर्गंधाए समुद्रमां जंपापात करवानो प
ण निश्चय कस्यो. शुं प्राणीयो पीमाने लीधे तुरत मृत्यु पामवानी इच्छा करता
नथी ?” अर्थात् पीमा पामेला मनुष्यो तत्काल मृत्यु पामवाने पण तैयार आयठे.

पठी एक दिवस वनमां जमती एवी ते दुर्गंधाए कोइ जटाधारी अने
बळकल वस्त्रवाली साधुने जोइने बहु प्रेमथी नमस्कार कस्यो; परंतु ते साधुए
तो तेनी दुर्गंधथी तुरत अवलुं मुख कर्युं. मुनिनी आवी चेष्टा जोइने दुर्गंधाए
कह्युं. “ हे जगवन् ! परिगृह रहित एवा तमे म्हारो शामाटे तिस्कार करो
ठे ? शुं आज्ञे तमारा विना त्रलोकमां बीजुं कोइ म्हारुं रक्षण करनार ठे
खरुं ? ” तपस्वीये फरीथी कह्युं. “ हे वत्से ! अहिं म्हारा त्रिकालज्ञानी गुरु
ठे, तेमनी पाले जइने जक्तिथी तुं पोतानुं वृत्तांत कहे; जेथी ते त्वारा दुःखनी
निवृत्तिना उपाय बतावजे. ” मुनिनां आवां वचन सांजली साधुनुनां चरण-
नी सेवा करवामां तत्पर एवी ते दुर्गंधाए वननी अंदर श्री रूपज्ज जिनेश्वरनुं

ધ્યાન કરતા એવા તે જટાધર મહામુનિને પ્રણામ કસ્યા. પાપનો નાશ કરનાર ગુરુએ પણ તેના ડુર્ગંધથી કાંઈક પોતાનું નાક વાંકું કરીને દર્જના આસન ઉપર વિનયથી બેઠેલી તે ડુર્ગંધા પ્રત્યે આ પ્રમાણે કહ્યું. “ હે વત્સે ! ડુર્ગંધના દોષથી વ્યાકુલ બનેલી તું, આ વનને વિષે કેમ આવી તું ? ત્હારા દેહથી ઉત્પન્ન થયેલો આ મનુષ્યોને ડુઃખકારી ડુર્ગંધનો સમૂહ કેમ ઝલ્લાસ પામે છે ? ” મુનિનાં આવાં વચન સાંજલીને ડુઃખથી પીમા પામેલી ડુર્ગંધા રોતી ઠતી કહેવા લાગી. “ હે મુનિ ! હું જાણું તું કે, પૂર્વકર્મને લીધેજ આ મ્હારા શરીરથી ડુર્ગંધ પ્રસરે છે. હું બાહ્યાવસ્થાથીજ ડુઃખવમે તપાયમાન થઈ તું. આ ડુર્ગંધને લીધે પતિયે પણ મને ત્યજી દીધી છે. બહુ તીર્થને વિષે ઝ્રમણ કરતા ઠતા પણ મારા આ ડુર્ગંધનો ક્ષય થયો નહિ. હે મુનિશ્વર ! તમે ધર્મદાનથી નિશ્ચે સર્વ મનુષ્યોના નિરંતર આધારરૂપ થો, માટે પૂર્વજન્મનાં પાપથી ઘોમીને મને ક્ષણમાત્રમાં આ સંસાર સમુદ્રથી તારો. ” મુનિયે ફરીથી કહ્યું. “ હે વત્સે ! મને તેવું જ્ઞાન તો નથી; પરંતુ તું શત્રુંજયના મધ્યપ્રદેશને વિષે રહેલા શ્રીરૈવતાચલ પર્વત ઉપર જા. ત્યાં નિરંતર સતીપણાને ધારણ કરતી અને જિનેશ્વરની ઋત્તિયુક્ત તું, શ્રેષ્ઠ મુનિયે બતાવેલી વિધિ પ્રમાણે ગજપદકુંડથી જલ લાવીને સ્નાન કરજે કે, જેથી તું રોગરહિત થઈશ. ” મુનિશ્વરનાં આવાં વચન સાંજલીને ડુર્ગંધા તેમનાં ચરણને નમસ્કાર કરી હર્ષવમે ગિરનાર પર્વતનું મનમાં સ્મરણ કરતી ઠતી શત્રુંજય તરફ ચાલી. નિરંતર પ્રયાણ કરતી એવી તે અનુક્રમે કેટલાક દિવસે શ્રીશત્રુંજય તીર્થ પ્રત્યે આવી પહોંચી. ત્યાં વિશ્વે સેવન કરેલા શ્રીઆદિનાથને જોઈ હર્ષ પામેલી ડુર્ગંધાએ ઋત્તિથી પ્રજ્ઞુને વંદના કરી. પછી પ્રદક્ષિણા કરીનેતે, શ્રીનેમિનાથ પ્રજ્ઞુને નમસ્કાર કરવા માટે તથા પોતાનાં પૂર્વકર્મનાં પાપસમૂહોનો નાશ કરવા માટે શ્રી ગિરનાર તરફ જવા નિકલી.

અતિ પવિત્ર સ્વજ્ઞાવવાલી ડુર્ગંધા અનુક્રમે ગિરનાર પર્વત ઉપર જઈ અને ગર્જેન્દ્રપદ કુંડને જોઈ હર્ષ પામી. શ્રી અરિહંત પ્રજ્ઞુના મંદિરને વિષે અને ગજપદકુંડને વિષે પ્રવેશ કરવાને અસમર્થ એવી તે ડુર્ગંધા પ્રથમ બહાર રહીને ગજપદકુંડનું જલ મગાવી સ્નાન કરવા લાગી. અનુક્રમે સાત દિવસમાં તે ડુર્ગંધા પોતાનાં શરીરનો ડુર્ગંધ નાશ પામવાથી સુગંધ દેહવાલી થઈ. પછી હૃદયમાં ઉત્પન્ન થયેલી ઋત્તિવાલી તે શ્રી જિનેશ્વરનું પૂજન કરવા માટે જિનમંદિ-

रमां गइ. प्रभुनुं पूजन करी रह्या पढी तेणे त्यां बेठेला कोइ ज्ञानी गुरुने पोतानो पूर्वजन्म पूढ्यो. आ अवसरे त्यां अर्जुन पण बेठा हता; तेथी ते पण मुनिये वर्णन करेला दुर्गंधाना पूर्वजन्मने सांजलवा लाग्या. मुनिये कह्युं के, “हे शुभे ! तुं पूर्वजन्मने विषे कोइ श्रेष्ठ ब्राह्मणना कुलने विषे उत्पन्न थइ हती. एक दिवस जैनधर्म रहित एवी तें, एक जैन मुनिने उद्देशीने द्वेषथी हास्य पूर्वक सखीनी आगल एम कह्युं के, “हा निरंतर जलस्नान रहित अने केवल वनमां रहेनारो आ यतीश्वर, निश्चे पोतानां उज्ज्वल वस्त्रने बहु मलीन करे ठे.” एम कहिने तें पोतानो हाथ केरु उपर मूकीने म्हों मचकोर्युं. हे वत्से ! आस करवाथी तें जे कुकर्म उपार्जन कर्युं, तेनुं फल सांजल. पढी तुं मृत्यु पामीने नरकेने विषे उत्पन्न थइ. त्यांथी चंमालना कुलमां जनमी. त्यांथी जुंरुणी थइ. अनुक्रमे ठेवट आ मनुष्य जवने पामी. तेमां पण नामथी अने परिणामथी त्हारुं दुर्गंधवाळुं शरीर थयुं, तेथी आ जवमां पण तुं विपदीना स्थानरूप दुर्गंधा थइ. कह्युं ठे के—जीव पूर्वे करेलां कर्मने शुं नथी जोगवतो ? अर्थात् पूर्व कर्मने निश्चे जोगवे ठे. जे जिनेश्वर प्रभु, योगी पुरुषोने पूज्य ठे अने जे त्रण लोकमां निवास करनारा प्राणीयोथी श्रेष्ठ ठे, तेमनी मुझने धारण करनारा निःपरीग्रही साधुनुं शुं निंदा करवा योग्य ठे ? जेजु महा मिथ्यात्वनो नाश करनारा ठे, जेजु महाव्रतरूप लक्ष्मीने धारण करवामां समर्थ ठे अने जेजु श्री अरिहंत प्रभुना धर्मरूप कमलने प्रफुल्लित करवामां सूर्यरूप ठे एवा मुनियो त्रण लोकमां निंदा करवा योग्य केम होय ? तुं तीर्थ प्रज्ञावथी सर्व कुकर्मनो नाश करी सौभाग्यवाली थइश. वली तुं निरंतर तीर्थ सेवा कर के, जेथी करीने तुं तत्काल बोधीबीज पामीश.” आ प्रमाणे मुनीश्वरे कह्युं एटले दुर्गंधा तथा अर्जुन ए वने जणाए तीर्थ प्रज्ञावने जाणीने दर्प पूर्वक श्री तीर्थंकर प्रभुने तथा गुरुने प्रणाम कस्या.

पढी श्रोता कालमां पोताना आत्माने धन्य मानतो अर्जुन, मणिचूर-मित्र मदित ते तीर्थने विषे दर्पथी त्रण दिवस रह्यो. पढी श्री कृष्णे अर्जुनने निपुण जाणी पोतानी छागका नगरी प्रत्ये बोलाव्यो. त्यां तेमणे परस्पर एक योज्ञानी प्रीतिनी वृद्धिने माटे पोतानी व्हेन सुजज्ञ दर्पथी अर्जुनने आपी. अन्य तीर्थने विषे पवित्र देहवाळो अर्जुन, पोतानां कर्मनो नाश करवा माटे

શત્રુજય તથા અષ્ટાપદ તીર્થ નુપર બારવર્ષ પર્યંત રહ્યો. પઠી પોતાની પ્રતિજ્ઞા પૂર્ણ કરીને અનેક વિદ્યાધરોની સાથે પોતાના અસંખ્ય વૈમાનોથી આકાશને પૂરી દેતો ઠતો અર્જુન પોતાના હસ્તિનાપુરનગર પ્રત્યે આવ્યો. સ્ત્રી સહિત આવતા એવા અર્જુનને સાંજલી ચાર પુત્રો સહિત અતિ નત્સાહવંત થયેલા પાંમુ રાજાએ પોતાના નગરને વિષે અર્જુનનો મ્હોટો નવીન પ્રવેશોત્સવ કરાવ્યો. આ વખતે બીજા કોઈ વિદ્યાધરે પોતાની વ્હેનને હરણ કરવાના સમાચાર મણિ-ચૂમ વિદ્યાધર પાસેથી અર્જુને સાંજલ્યા. તે નુપરથી તે, પોતાના મિત્ર મણિ-ચૂમ વિદ્યાધરને સાથે લઈ તત્કાલ શત્રુની પાઠલ જઈ તેને મારી પોતાની વ્હેન પ્રજાવતીને પાઠી વાલી લાવ્યો.

જેવી રીતે સૂર્યની કાંતિયે કરીને આકાશ શોષે અને ધ્વજાવરને કરીને શ્રેષ્ઠ દેવાલય શોષે તેવીજ રીતે યજ્ઞથી પવિત્ર એવા મહાત્મા યુધિષ્ઠિરવરને આ સર્વ વિશ્વ બહુ શોષતું હતું. યુધિષ્ઠિરની આજ્ઞાને અનુસરી રહેલા ઝીમસેનાદિ બીજા ચાર બંધુલ સૈન્ય સહિત સર્વ દિશાનુને જીતી અનેક ઝૂપતિની સાથે મહોત્સવ પૂર્વક પોતાના નગરમાં આવ્યા. યુધિષ્ઠિરાદિ પાંચ પાંમવોથી ડો-પદીને વિષે અનુક્રમે બલે કરીને શંકરના સમાન પવિત્ર પાંચ પુત્રો થયા. જેવી રીતે નત્તમ બંધુ, સેવક, પુત્ર, મિત્ર અને પોતાનું અંગ (હાથ પગ વિગેરે) આજ્ઞા પ્રમાણે ચાલે છે, તેવી રીતે ઝીમસેનાદિ ચારે બંધુલ પણ યુધિષ્ઠિરની આજ્ઞા પ્રમાણે ચાલતા હતા. આ નુપરથી પ્રસન્ન થયેલા વિદ્યાધરોના અધિપતિ મણિચૂમે પોતાની વિદ્યાના બલથી તેમને તુરત ઇંડની સજ્જાના સમાન એક મનોહર સજ્જા બનાવી આપી. તેમાં અત્યંત નિર્મલ અને આશ્ચર્યકારી શોષા વાલા મહા મણિના સ્તંભો શોષી રહ્યા હતા તથા દિવ્ય સ્વરૂપવાલી પુતલીયો જાણે નત્તમ રત્નમય અપ્સરાનું હોયની ? એમ દીપી રહી હતી. મણિચૂમ વિદ્યાધરે જાણે સ્નેહથીજ હોયની ? એમ તે સજ્જામાં સુવર્ણનાં સિંહાસન ઉપર બંધુલ સહિત યુધિષ્ઠિરને વેસારીને પોતાની મૈત્રી સફલ કરી. પઠી યુધિષ્ઠિરે પોતાનાં કલ્યાણ માટે નગરમાં શ્રી શાંતિનાથ પ્રત્નુનું નત્તમ નવીન મંદિર કરાવીને તેમાં તેજ પ્રત્નુની મહા મૂલ્યવાલી અને મણિયોએ કરીને વચ્ચાણવા યોગ્ય સુવર્ણ મૂર્તિનું સ્થાપન કર્યું. કારણ કે, તેજ નગરમાં શ્રી શાંતિનાથ પ્રત્નુના ત્રણ કલ્યાણકો થયા હતા. વલી દિગ્વિજયથી પોતાના બંધુનું સં-

પાદન કરેલી વહુ લક્ષ્મીનું ઉત્તમ ફલ માનતા એવા તેણે ત્યાં ત્રણ વિશ્વને પુણ્યના કારણરૂપ હસ્તિનાજ્ઞ નામે તીર્થનું સ્થાપન કરીને મ્હોટો મહોત્સવ કસ્યો. યુધિષ્ઠિરે પ્રજ્ઞુની પ્રતિષ્ઠાના ઉત્સવમાં બોલાવેલા દશાર્દ બલદેવ કૃષ્ણ અને વીજા હુપદાદિ અનેક રાજાનું આવ્યા હતા.

કોઈ વચ્ચે મણિમય સ્તંભોને વિષે પ્રસરી રહેલા પ્રતિબિંબવાલા તે સર્વ રાજાનું સન્નામાં બેઠા હતા. એવામાં જૂપતિયે બોલાવેલો હુર્યોધન પોતાના બંધુનું સહિત વહુ પરિવારથી પરવસ્યો થકો ત્યાં આવ્યો. વહુ દેદીપ્યમાનપણાથી જાણે આકાશમાંજ સ્થિર રહ્યા હોયની ? એમ રત્નનાં સિંહાસન ઉપર બેઠેલા યાદવોને તથા પાંડવોને જોઈ તે મનમાં વહુ આશ્ચર્ય પામ્યો. પઠી બંધુનું સહિત હુર્યોધને નીલમણિની ઝીંતો તથા જૂમિવાલા સ્થાનને વિષે જલની શંકાથી પોતાનાં વસ્ત્રો ઝંચાં લીધાં અને સ્કાટિકમણિનાં સ્થાનને આકાશની શંકાથી ઠેકવા લાગ્યા. તેની આવી ચેષ્ટા જોઈને વીજા રાજાનું વહુ હસવું આવ્યું. વલી સ્કાટિકમણિની ઝીંતોમાં પ્રસરી રહેલા પ્રતિબિંબવાલા રાજાનું જોઈ તે તરફ જતો એવો હુર્યોધન તે ઝીંતની સાથે અથમાણો. આ પ્રમાણે સન્નામાં પ્રવેશ કરવામાં ઝાંતિ પામેલા હુર્યોધનને જોઈ કયા કયા જૂપતિયોએ હાસ્ય નહિ કર્યું હોય ? અર્થાત્ હુર્યોધનનાં આવાં ચરિત્રથી સર્વે રાજાનું વહુ હાસ્ય કરતા હતા. પઠી વહારથી તો સૂર્યકાંતમણિની પેઠે શીતલ પણ અંદરથી તો અરણીના કાષ્ટની પેઠે જ્વાલમયમાન થઈ રહેલા, ક્રોધરૂપ દાવાનલવાલા હુર્યોધને ત્યાં ઉત્સવ કસ્યો. આ વચ્ચે યુધિષ્ઠિર રાજાના પ્રમાણ રહિત એવા દાન-શોર્યને જોઈ વહુ લજ્જા પામેલા કલ્પવૃક્ષાદિ સર્વે તુરત મેરુપર્વતના શિખર ઉપર નાશી ગયાં. “ સર્વ ધર્મનું મૂલ દયા છે ” એમ જાણતા એવા યુધિષ્ઠિરે સર્વ પ્રકારનાં દાનથી ચારણસુનિ વિગેરે સાધુનું તથા નૃપાદિ અનેક જનોને સંતોષ પમાડીને વિદાય કર્યા. ઉત્તમ વસ્ત્ર રત્નાદિકથી સંતોષ પમાડેલો બંધુ સહિત હુર્યોધન પણ પોતાના પિતા (ધૃતરાષ્ટ્ર) અને મામાની સાથે પોતાના નગર પ્રત્યે આવીને ગુપ્ત રીતે આ પ્રમાણે વિચાર કરવા લાગ્યો. “ આ પાંડુરાજાના પુત્રો ચાલ્યાવસ્યાથી માંડીને કપટ કરવામાં ચતુર, પોતાનાં ઘરને વિષે ગ્રામ, હૃદયમાં હુટ અને ઉપરથી વહુ મીઠું બોલનારા છે. હે પૂજ્યો ! નિશ્ચે કૃષ્ણ વ્યક્તિથી પ્રાપ્ત થયેલા સામ્રાજ્યપદે કરીને મદેન્મત્ત થયેલા અને ગર્વ-

વાલા એ પાંડવોએ, ત્યાં પોતાની સજ્જામાં મ્હારું જે હાથું કર્યું છે, તે મને હૃદયમાં બાળની પેઠે સાલે છે. લોકમાં એવો ન્યાય છે કે, બલથી અથવા બલથી શત્રુને પોતાના સ્વાધીન કરવા; માટે હું પોતાના ક્રોધની શાંતિને માટે એ પાંડવોનાં સર્વ રાજ્યને હરણ કરીશ.” આમ પાંડવોની સ્પર્ધામાં બાંધ્યું છે મન જેણે એવા ગર્વધારી ડુર્યોધને આ પ્રમાણે કહીને પઠી તુરત અનેક કારીગરો પાસે કોટી ઈચ્છી એક મનોહર સજ્જા કરાવી. પઠી તે સજ્જાને જોવા માટે તેણે અનેક દૂતો મોકલીને દશાર્હોને, પાંડુપુત્રોને રામકૃષ્ણને અને બીજા અનેક જૂપતિયોને તેમણે આવી. વિશ્વને આશ્ચર્યકારી તીર્થસ્થાપના, પાત્રપોષણ, ઉત્સવ, દાન અને પ્રિતિદાનાદિકે કરીને વહી મહા આશ્ચર્યકારી એવા શ્રીજિનેશ્વરના પ્રતિષ્ઠા ઉત્સવે કરીને બહુ હર્ષ પામેલા અને ડુર્યોધને અનુચરો મોકલીને તેમણે પાંડવો મ્હોટા ઉત્સવપૂર્વક ડુર્યોધનના નગરને વિષે આવ્યા.

इति पांडवचरित्रे द्रौपदीस्वयंवरमंमपागमनार्जुनराधावेधसा-
धनपाणिगृहणादिवर्णननामा तृतीयोधिकारः ॥ ૩ ॥

પઠી પોતાના બંધુનું સહિત હર્ષ પામેલા અને કૃત્રિમ માન આપનારા ડુર્યોધને ચમત્કારી એવાં બહુ દાન તથા ઝત્તિ વિગેરેથી કૃષ્ણાદિ સર્વે જૂપતિયોને પૂર્ણ રીતે સંતોષ પમાડ્યા. ત્યારબાદ દંત્રવાલા તેણે ઝોજ્યાદિ ઉત્તમ ઝત્તિથી, મહાવનની ક્રીડાથી અને બીજા અનેક કુતુહલથી પાંડવોને પોતાના વશ કરીને પઠી દ્યૂત રમવાને માટે આમંત્રણ મોકલ્યું. જો કે ધર્મકાર્યમાં પ્રવીણ એવા વિહરે પાંડવોના ગુણના પ્રેમથી પાંડવોને દ્યૂત રમવાની ના પામી; પરંતુ પોતાનાં કર્મના દોષથીજ અજ્ઞાનિ બની ગયેલો ધર્મપુત્ર યુધિષ્ઠિર દ્યૂતથી નિવૃત્તિ પામ્યો નહિ. સર્વ કલામાં પ્રવીણ અને શુદ્ધ જ્ઞાવવાલા એવાય પણ પાંડવોએ અત્યંત પોતાના જ્ઞાનના અવલાપણાથી ડુર્યોધનને કપટવાલો જાણી શક્યા નહિ. અનુક્રમે યુધિષ્ઠિર પોતાનાં પૂર્વ કર્મના યોગથીજ અશ્વોનો સમૂહ, દસ્તિયોનો સમૂહ, રથનો સમૂહ, સર્વ ગામ, નગર અને રાજ્ય એમ સર્વ વસ્તુ ઈચ્છાદિકની પેઠે હારી ગયો. દ્યૂતરસમાં બુદ્ધિ ગયેલા યુધિષ્ઠિરે જયની આશાથી જે જે પણ કર્યું તે તે બહુ તરશથી પીડાયલા પુરુષને ઝાંઝવાના જલની પેઠે નિષ્ફલજ દેખાયું. ઠેવટ દ્યૂતમાં વૃદ્ધિ પામેલી તૃષ્ણાવાલા તેણે પણ પોતા-

नी प्राण प्यारी झैपदीने मूकी, तेने पण ते सत्य प्रतिज्ञावालो कण मात्रमां हारी वेठो. धिक्कार ठे दैवना आवा दुष्ट विलासने ! ! ! पढी बहु दुष्ट स्वप्नाववाला दुर्योधने राज्यादि सर्व पोताने स्वाधिन करी ठेवट झैपदीने तेमवा माटे दुःशासनने मोकटयो. दुःशासन पण “अरे झैपदी ! तने पांरवो हारी गया ठे, माटे हवणां तुं म्हारा खोलामां बेस अने ते विमंबना पामेला पांरवोने त्यजी दे. ” एम कहेतो ठतो पांरवोनां घर प्रत्ये गयो. तस अयेला कथीरना समान तेनां आवां वचन सांजलीने बहु जय पामेली झैपदीने केशे पकमीने महा दुष्ट दुःशासन सज्जामां लाव्यो. जो के सज्जामां ज़ीम, कर्ण, डोण विगेरे बेठ इता तो पण बहु अपमानथी लज्जा पामेली महासती झैपदीये क्रोधथी दुःशासनने आ प्रमाणे कठोर वचन कहां. “ कुलने विषे अंगारारूप अने नि लैज्ज एवा हे पापी दुःशासन ! आ प्रमाणे मने अपमान पमारतो तुं निश्चे निष्फल अयेला शस्त्र पराक्रमवालो अइने महा घोर एवा दुःखने पामीश. ’ पढी दुष्ट एवा दुःशासने जेम जेम झैपदीनां अंग उपरथी वस्त्रो उतारी लेव मांरचां तेम तेम निर्मल शील लक्ष्मीना प्रज्ञावथी तेनां शरीरने विषे नव. नवां वस्त्रो अवा लाग्या. ठेवट एकसोने आठ वस्त्रो खेंचवाथी खेद पामेलो, ज़ील समान अने महा दुष्ट स्वप्नाववालो दुःशासन ठेवट हारीने सज्जामां पोताने आसने वेठो. जो के आ वखते दुर्योधनना उपर ज़ीमसेन महा को-पाग्निथी ज्वाजळयमान अइ रह्यो हतो, तो पण ते पोताना म्होटा ज़ाइ यु-धिष्ठिरनां वचनरूप जलथी शीतलपणुं धारतो ठतो फक्त वाणीवमे आ प्र-माणे कहेवा लाग्यो.

“ जो मने आ म्हारा म्होटा बंधुनी वाणीये अटकाव्यो नहोत तो हुं क्रोधवमे आ म्हारी गदाथीए दुष्टने बंधु सहित तुरत चूर्णचूर्ण करी नाखत. ” आ प्रमाणे गर्जना करता एवा बलवंत ज़ीमसेनने जाणी बहु त्रास पामता केट-लाक राजाहुं दुःखथी अवलुं मुख करवा लाग्या. पढी बहु क्रोधथी ज़यंकर एवा ज़ीमपिताए दुःशामनना कुकृत्यने जोड तेने कह्युं. “ अरे पापी ! इइने पण पूजवा योग्य आ महासतीने तें आ शी विटंबना केम पमामी ? हे डरा-वमन ! जो के ज़ीमसेन अने अर्जुनादि बलवंत पुरुषो तने मारवा तैयार अइ ग्या ठे; परंतु तेनुं तेनुं श्रीधर्मपुत्र युधिष्ठिरे चारी राख्या ठे, कह्युं ठे के-सन पु-

હુષોનો વિનય એજ તેમનું પરાક્રમ સમજવું. કુલમાં અંગારારૂપ અરે ડુર્યો-
ધન ! ત્હારાં કુલને નાશ કરવામાં કાલરાત્રીરૂપ આ પતિવ્રતા ડૌપદીને તું
ત્યજીદે. અરે ! આ ત્હારો પિતા તો બ્હારથી આંધલો દેખાય છે; પરંતુ પાપી
એવો તું તો બ્હાર અને અંદર બન્ને રીતે આંધલો દેખાય છે. ” ઝીષ્મ પિતાનાં
આવાં વચન સાંજલી ડુર્યોધને તેમને કહ્યું. “ આ યુધિષ્ઠિરાદિ પાંચ પાંમવો
બાર વર્ષ પર્યંત વનવાસ જાનું અને એક વર્ષ ગુપ્ત રીતે રહો; પરંતુ તેરમા વર્ષને
વિષે તેનું ક્યાં ગુપ્ત રીતે રહ્યા છે, તેની શોધ કરવા માટે અનુચરો મોકલીશ.
તેમાં જો તેનું જણાઈ આવશે તો તેનું ફરીથી બાર વર્ષ પર્યંત વનવાસ જવું
પરમશે. ” યુધિષ્ઠિર આ સર્વ વાત અંગીકાર કરી તથા ગુરુને પ્રણામ કરી તુ-
રત સ્ત્રી અને બંધુનું સહિત પોતાના હસ્તિનાપુર પ્રત્યે ગયો. ત્યાં તેણે મનમાં
જરા પણ શ્વેદ નહિ ધરતા પોતાના પિતા પાંમુ રાજાની આગલ ડુર્યોધનનું સર્વ
ચરિત્ર કહી વતાવ્યું. જેને હૃદયમાં બહુ પીમા ઉત્પન્ન થઈ છે એવા પાંમુરાજા
એ સર્વ સાંજલીને મુહૂર્તમાત્ર મૌન રહ્યા એટલે સત્ય પ્રતિજ્ઞાવાલા યુધિષ્ઠિરે
તેમને ફરીથી કહ્યું કે, “ હું સ્હારી પ્રતિજ્ઞા શીઘ્ર પૂર્ણ કરીશ. ગમે તો ધૈર્ય-
વાસ સહિત સામ્રાજ્ય પદનો નાશ થાય અથવા તો સર્વ વસ્તુનો નાશ થવાથી
વનવાસ કરવો પરમે; પરંતુ નિરંતર પોતાનું કહેલું પાલનારા પુરુષોને આ લો-
કમાં સર્વ પ્રકારની સમૃદ્ધિ પ્રાપ્ત થાય છે. હે પિતા ! તમે ધિર અને વીર થો,
માટે ક્ષત્રિયના કુલને યોગ્ય એવી ધીરજ ધારણ કરીને પોતાની પ્રતિજ્ઞા પા-
લવાને એકચિત્ત થયેલા અમોને વનપ્રત્યે જવાની આજ્ઞા આપો. ” આ પ્રમાણે
યુધિષ્ઠિર બહુ આગ્રહથી પિતાની આજ્ઞા લઈ અને મધુર વચનવર્મે માતાને
પ્રસન્ન કરી તુરત માતા, બંધુ, ડૌપદી અને સુજ્ઞા સહિત વન પ્રત્યે જવા નિ-
કળ્યા. પઠી માર્ગને વિષે ડુર્યોધનની આજ્ઞાથી ક્રૂર એવા કર્મીર અને મહાપ-
લાદ એ બન્ને જણા નિષ્પાપ એવી ડૌપદીને ઝન્ય પમાડવા લાગ્યા, પરંતુ તે બન્ને
જણાને ઝીમસેને પ્રહાર કરીને કાઢી મૂક્યા.

વિહરે પણ પાંમવોની પાઠલ જઈ તેમને સર્વને વિદ્યાદાન પૂર્વક શીખા-
મણ આપી. ત્યાર પછી પાંમવોએ સત્કાર કરેલા વિહર પોતાના નગર પ્રત્યે
આવ્યા. પાંમવો વનમાં ગયા, એ વાત ડૌપદીના બંધુ ધૃષ્ટદ્યુમ્ને સાંજલી; તેથી તે
ત્યાં આવીને પાંચે પાંમવોને પંચાલદેશના આજ્ઞરણરૂપ પોતાના કાંપિલ્યપુર

नगरमां तेनी गयो. समुद्रविजय राजानी आझाथी कोटी सुजटो सहित सिं-
ह समान पराक्रमवाला कृष्ण पण पोतानी फोड़ कुंताने प्रणाम करवा माटे
हर्षपूर्वक त्यां गया. तेमने पांरवोए अर्जुननी विद्याथी संपादन करेला जो-
जनवमे विस्मय पूर्वक जमाख्या. पढी कृष्णे पांरवोने कह्युं. “अहो ! हुं जा-
णुं ठुं के, दंज्नी एवा कौरवोए कपटथीज ठेतरीने तमने पोतानां राज्यथी काढी
मूक्या ठे; माटे हवे तमे तमारा राज्य प्रत्ये जानुं अने हुं तमारा शत्रु एवा
ते कौरवोने मारी नाखुं. कारण डुष्ट चित्तवालाने अकाले उपायवमे मारवाथी
नियमनो जंग थतो नथी. ” कृष्णनां आवां गर्व वचन सांजलीने हर्ष पामे-
ला युधिष्ठिरे कह्युं. “हे मुकुंद ! सिंहना समान पराक्रमवंत एवा तमारे वि-
षे आ सर्व संजवे ठे; परंतु तेर वरस वनमां रहीने पढी अमो आपनी सहाय-
थीज ए शत्रुने मारीशुं. आपना प्रसादथी अमारुं शुज थशे; परंतु हवणां
आप पधारो. ” युधिष्ठिरे आ प्रमाणे कहीने तुरत कृष्णने रजा आपी; तेथी
ते पोतानी सुपुत्रवाली बेन सुजझने रथमां बेसारी अनुक्रमे पोतानी नग-
री प्रत्ये आव्या.

पढी माता अने प्रिया सहित पांच पांरवो बीजा देश प्रत्ये जवा ला-
ग्या; एवामां डुर्योधननो पुरोधन नामनो पुरोहित तुरत तेननी पासे आवीने
आ प्रमाणे कहेवा लाग्यो. “हे पांरवो ! बहु जक्तिथी नमस्कार करवा पूर्व-
क महाराजा डुर्योधन, पोताना वंधुन सहित म्हारी मारफत तमारी आ प्र-
माणे विनंती करे ठे के, हे धर्मपुत्र ! तमे गुणोए करीने तेमज अवस्थाए
करीने पण म्होटा ठो तो में अज्ञानथी जे कांइ विरुद्ध आचरण करचुं होय ते
तमे म्हारा अपराधने क्षमा करजो. वली निरंतर पोतानां हृदयने विषे अनु-
ताप पामता एवा म्हारा उपर दया करीने तमे इंद्रप्रस्थना राजा तरीके त्य-
म्हो. ” हृदयमां बहु डुष्ट परंतु उपरथी सौम्य देखाता एवा ते अनुचरन
आयां वचन सांजलीने सरल बुद्धिवाला युधिष्ठिर, पोताना वंधुन सहित इंद्र-
प्रस्थपुर प्रत्ये गया. डुर्योधनना आ कपटनी विडुरने खबर पढी, तेथी पांर-
वोनुं दित कग्यामां तत्पर एवा तेमणे तुरत एक गुप्त पत्र लखीने कुलमां सु-
कुटमणिरूप युधिष्ठिरने खबर आपी के, “डुर्योधने तमारा निवासने माटे
अक नखुं लाग्यनुं घर वनावेलुं ठे; माटे तेमां रहेला तमोने ए डुष्ट चित्तवालो

જલદી અગ્નિવ્રતે બાલી નાશશે. વલી હુષ્ટ એવા તેણે પાગળ માસની અંધારી ચૌદસને દિવસ તમારા નાશ કરવાનો નિશ્ચય કસ્યો છે. ” વિદુરના આવા સમાચાર સાંજલીને તેજ વચ્ચે કોઈથી ન નિવારી સકાય એવા વીર ઝીમ-સેન બહુ કોપથી પોતાના મ્હોટા જાણ યુધિષ્ઠિરને કહેવા લાગ્યો કે, “ હે બંધો ! ચરેચર તમારી ક્રમા બહુ કષ્ટ આપનારી છે. હું એકલોજ તમારી આજ્ઞાથી એ કુલમાં કલંકરૂપ અને અપરાધી એવા દુર્યોધનને ગદાના વેગથી મારી નાહું. ” આ વચ્ચે યુધિષ્ઠિરે હુષ્ટ પુરોહિતને ઘેરરતા ઘટા ઝીમસેનના કોપાગ્નિને પોતાનાં વચનરૂપ અમૃતથી શાંત કસ્યો. પુરાહિતે પણ કૃત્રિમ ઝત્તિથી બહુ માન દાન વ્રતે પાંડવોને લાક્ષાગૃહમાં નિવાસ કરાવ્યો.

હવે એમ બન્યું કે, કોઈ એક દિવસ એક વૃદ્ધ સ્ત્રી, પોતાના પાંચ પુત્ર અને એક વધુ (પુત્ર સ્ત્રી) સહિત ત્યાં આવી ચમી. કુંતાયે કૃપાથી તેને તે પોતાના લાક્ષાગૃહમાં નિવાસ કરાવ્યો. પછી રાત્રીને વિષે પેલા પુરોહિત પુરોધને ગુપ્તરીતે અગ્નિવ્રતે લાક્ષાગૃહને સલગાવી મૂક્યું. આ વચ્ચે પોતાના પૂર્વજીવનાં પુણ્યથી પાંડવોને હાથ ચારણું આવવાથી તેણે, કુંતા અને ડૌપદી સહિત નાસી ગયા; પરંતુ મહા પ્રતાપવાલો ઝીમસેન પાછલ રહ્યો. તેણે પેલા પુરોહિતને અગ્નિમાં ફેંકી દીધો. ત્યાર બાદ તે, તુરત દોમ્નીને પોતાના બંધુને મળ્યો. પાછલ સવારે પેલા સાત વલી મૂવેલા માણસોને જોઈ સર્વે લોક શોક કરવા પૂર્વક મહા પાપી એવા દુર્યોધનની નિંદા કરવા લાગ્યા. પછી તે શત્રુને (કોરવો)ની શંકાથી મહા બલવંત એવાય પણ પાંડવો સર્વ પ્રકારનાં સુખને ત્યજી દઈ કેવલ પોતાની સત્ય પ્રતિજ્ઞા પાલવા માટે ચાલી નિકળ્યા. હવે રસ્તામાં બહુ શ્રમથી થાકી ગયેલા અને ચાલવાને અસમર્થ એવા કુંતા માતાએ ઝીમસેનને કહ્યું કે, “ હે વત્સ ! હવે આપણે કેટલેક દૂર જવાનું છે ? હું અને આ ડૌપદી એક પગલું પણ આગલ ચાલવા સમર્થ નથી. વલી આ ત્હારા ન્હાના બે બંધુને પણ ફક્ત લાજથીજ ચાલે છે. ” માતાનાં આવાં વચન સાંજલીને ઝીમસેને માતાને તથા ડૌપદીને પોતાના ચરિત્રા ઉપર બેસાડ્યા. નકુલ તથા સહદેવને કેમ ઉપર બેસાડ્યા અને યુધિષ્ઠિર તથા અર્જુનને વન્ને હાથ ઉપર લીધા. આ પ્રમાણે ઠાણે જણને ઉપાત્તી અતિ વેગથી જતો એવો તે મહાબલવંત ઝીમસેન, એક રાત્રીમાં તો બહુ દૂર કોઈ એક મહાવનમાં જતો રહ્યો. પછી

તે મહાવનમાં વહુ શ્રમ શ્રવાથી ઝંઘી ગયેલા પોતાના સર્વ પરિવારને મૂકી જલની શોધને માટે ફરતા એવા ઝીમસેને શીતલ જલથી ઝરપુર એવું એક મહા સરોવર દીઠું. સ્નાનાદિ કરી અને ક્ષણમાત્ર ત્યાં વિશ્રામ કરીને પઠી જેટલામાં તે, જલ લઈને પાઘો વહ્યો તેટલામાં તેણે પાઠું વલી જોયું તો કોઈ એક મનોહર સ્ત્રી દીઠી. આ સ્ત્રી પ્રથમ તો ક્રૂર દેહવાલી અને “ અરે ! ઝજો રહે ઝજો રહે ” એમ વહુ આગ્રહથી કહેતી હતી, પરંતુ તે ઝીમસેનેને જોઈ પાઠલથી દિવ્યરૂપવાલી અને મધુરવાણીવાલી બની ગઈ. કામદેવથી બહુજ આકુલ વ્યાફુલ બની ગયેલી તે સ્ત્રી, લીલાથી ઝીમસેનની પાસે આવી અને જાણે કટાક્ષવરે તેને પ્રહાર કરતી હોયની ? એમ મધુરવચનથી કહેવા લાગી. “ રૂપલક્ષ્મીએ કરીને પંચવાણ (કામદેવ) ને જીતનારા હે ઉત્તમ પુરુષ ! સાંજલો. આ પાસેના પર્વતને વિષે હિમંબ નામનો મ્હારો જાણ રહેઢે. હું તેની બ્હેન હું. અને મ્હારું નામ હિમિંબિકા ઢે. હે દયાવંત ! હું કામદેવરૂપ મહાસમુદ્રમાં ઘુમિ ગયેલી હું, માટે આપ મ્હારા ઉપર ક્રપા કરીને મને આપના પાણિગ્રહણરૂપ વહાણને વિષે ઝહરી જીવિતદાન આપો. હે વિવેકી ! આ વનમાં નિવાસ કરતા એવા તમોને હું ઝક્ષિથી મ્હોટો ઉપકાર કરીશ, માટે દયા કરીને મ્હારો ઝહાર કરો. ” આ પ્રમાણે વિનંતી કરતી એવી તે સ્ત્રી પ્રત્યે ઝીમસેને કહ્યું કે, “ હે ચપલ નેત્રવાલી ! હવણાં આ વનને વિષે નિવાસ કરતા એવા શ્રમોને એ ઘટે નહિ. ” આવી રીતે તેઝ તત્ત્વથી પરસ્પર વિવાદ કરતા હતા એવામાં ઝયંકર ંગવાલા અને વિકરાલ નેત્રવાલા હિમંબ રાક્ષસે તુરત ત્યાં આવીને પોતાની બ્હેનને હાથવતી પ્રહાર કહ્યો. આ વચ્ચે પ્રહાર કરેલી તે સ્ત્રીને જોડને ઝીમસેને હિમંબને કહ્યું કે, “ અરે રાક્ષસ ! નિર્દય એવો તું, યુદ્ધ કરવાને તૈયાર શરૂ રહેલા અને ત્હારી સન્મુખ ઝજેલા મને જીત્યા વિના આ ચાલાને કેમ પ્રહાર કરેઢે ? ” ઝીમસેનનાં આવાં વચનથી ક્રોધ પામેલા ઝયંકર રૂપધારી અને પીલાં નેત્રવાલા તે રાક્ષસે એક વૃદ્ધ ઝપામીને ઝીમસેનને મારવા માટે ઘોર ગર્જના પૂર્વક ફેંકયું. ઝયંકર એવા ઝીમસેને પણ જાણે ઝત્રજ હોયની ? એવા એક મ્હોટા વૃદ્ધને ઝપામીને સિંહનાદ કરતા ઝતા તે ઝાન્ન દેવ્ય તરફ ફેંકયું, ત્યાગવાદ તે તેના તરફ યુદ્ધ કરવા દોમ્યો. પરસ્પર એક ઝીજાના મંઘટનથી અને પાદ પ્રહારથી મ્હોટા પર્વતોને વહુ કંપાયમાન

કરતી પૃથ્વી પણ સમુદ્ર સહિત કંપવા લાગી. આ પ્રમાણે તેનના ઝયંકર યુ-
દ્ધથી તુરત જાગી ગયેલા યુધિષ્ઠિરાદિકને અને કુંતીને પ્રણામ કરીને હિમંબા
કહેવા લાગી. “ હે માત ! નિશ્ચે તમારા પુત્રને આ દૈત્ય મારે છે, માટે તેમની
સહાયને માટે બીજા કોઈને ઝટ મોકલો, મોકલો !! હું તેમના નિર્મલ ગુણ
સમૂહથી વેચાયલી હું, જેથી તેમની દાસી થઈ હું. ” પછી દૈત્યના બહુ પ્રહાર-
થી જર્જર અંગવાલા ઝીમસેનને જોઈ યુધિષ્ઠિર તુરત હાથમાં શ્વજ લઈ તેનો
તિરસ્કાર કરતા ઢતા દોડ્યા. આ વચ્ચે ફરી ઝીમસેને સજ્જ થઈ ગદાવડે
દૈત્યને એવો પ્રહાર કસ્યો કે, જેથી તે જાણે ઝયથી જ હોયની એમ પ્રાણરહિત
થઈને પૃથ્વી ઉપર પડ્યો. હિમંબ મરાયા પછી ઝીમસેનનાં રૂપથી મોહ પા-
મેલી હિમંબિકા જાણે સાધી રાખેલી દેવતા હોયની ? એમ સેવા કરવામાં ત-
ત્પર થઈને તેનની પાઠલ પાઠલ ફરવા લાગી.

હવે કોઈ વચ્ચે વનને વિષે જતી એવી ડૌપદી પાંમવોથી જૂદી પડી,
તેથી તે જાણે યૂષ્મથી ઝૂલી પમેલી મૃગલી હોયની ? એમ ઝયથી આકુલ વ્યા-
કુલ થતી અને ઝુલ્મ તરસથી પીમા પામતી ઝમવા લાગી. જો કે આ વનને
વિષે સિંહ, હાથી, ઝુંમ અને અજગરાદિ બહુ હિંસક જીવો વસતા હતા. તો પણ
તેન શીલવ્રતરૂપ બચતરથી રક્ષણ કરાયલી ડૌપદીનો પરાઝવ કરવાને જ-
રાપણ સમર્થ થતા નહિ. ચિત્તમાં બહુ શ્વેદ પામતા એવા પાંમવોએ પણ મહા-
વનમાં, પર્વતોની ગુફામાં અને સરોવરાદિ બીજા અનેક સ્થાનોમાં ડૌપદીની
બહુ સોધ કરી; પરંતુ જેમ કલ્પવેલી ન જેમ તેમ તે તેનને મલી નહિ. પાંમવો
થાકીને બેઠા, પછી ઝીમસેનની આજ્ઞા લઈને હિમંબિકા, ડૌપદીની સોધ કર-
વા ચાલી. થોડો વચ્ચે થયા પછી જાણે શક્તિ, લક્ષ્મીને જ લઈ આવતી હો-
યની ? એમ તે, ડૌપદીને લઈ આવી. પછી હમેંશા કુંતીને અને ડૌપદીને પોતા-
ના શંકા ઉપર બેસારતી તથા સૌને શ્ચિત વસ્ત્ર અને અન્નપાણી આપતી તે
હિમંબિકા માર્ગને વિષે પાંમવોની આગલ ચાલવા લાગી. પછી હર્ષ પામેલા
કુંતી અને યુધિષ્ઠિરે, સહદેવ તથા અર્જુનાદિ પુરુષોએ વૃદ્ધિ પમાડેલા મહોત્સવ
પૂર્વક જેમ રાત્રીનો ચંડની સાથે વિવાહ કરે તેમ હિમંબિકાને ઝીમસેનની સા-
થે પરણાવી. હવે તો બહુ અનુરાગ ધરતી હિમંબિકા માર્ગને વિષે વિવિધ પ્રકા-
રના મહેલની રચના કરતી તથા તેનને શ્ચિત પદાર્થો આપતી ઠતી અનેક

રૂપ ધારણ કરીને જીમસેનની સાથે બહુ પ્રકારના જોગ જોગવવા પૂર્વક ક્રી-
મા કરવા લાગી. આ પ્રમાણે હિંમંબિકાએ પ્રાપ્ત કરેલા અન્ન, જલ અને વસ્ત્ર
કરીને ચિંતા રહિત તથા શ્રમરહિત અને બ્રાહ્મણના વેશવાલા તે પાંખવો, અનુક્રમે
ચક્ર નામના રમ્ય ગામમાં આવી પહોંચ્યા. ત્યાં તેનું દેવશર્મ નામના બ્રાહ્મ-
ણના ઘરને વિષે નિવાસ કસ્યો.

એક દિવસ યુધિષ્ઠિરે બહુ પ્રિય એવી હિંમંબિકાને બહુ માનપૂર્વક આ પ્ર-
માણે કહ્યું. “હે વધુ ! પોતાની પ્રતિજ્ઞા પાલવા માટે અમારે બાર વર્ષપર્યંત
બહુ દુઃખ સહન કરવાનું છે, માટે તું પોતાના ઘરપ્રત્યે જા.” શ્રી ધર્મપુત્ર યુ-
ધિષ્ઠિરની આ પ્રમાણે આજ્ઞા મલવાથી હિંમંબિકા પોતાને જીમસેનથી પ્રાપ્ત
થયેલા ગર્જની વાત કુંતીને કહીને તેમજ “જ્યારે તમે મને સંજ્ઞારશો ત્યારે
હું હાજર થશ.” એમ પ્રતિજ્ઞા પણ કરીને તુરત અંતર્ધ્યાન થઈ.

હવે કોઈ વચ્ચે ત્યાં નિવાસ કરતા એવા સૌમ્યદૃષ્ટિવાલા પાંખવોએ પો-
તાની પાસેના ઘરમાં માણસોને રોતા, કુટતા અને “હાય હાય” એવા કઠોર
શબ્દ બોલતા સાંજળ્યા. પછી નિશ્ચે તેનુંના દુઃખથી મહા દુઃખી થયેલા જી-
મસેને તુરત ત્યાં જઈને દેવશર્મા બ્રાહ્મણને પૂછ્યું કે, “હે દ્વિજ ! ત્હારું આ
કુટુંબ શોકરૂપ સમુદ્માં સુવી ગયેલું કેમ દેખાય છે ?” દેવશર્મા બ્રાહ્મણે લ-
મણે હાથ મૂકીને “હે દેવ ! હે દેવ !” એમ શબ્દ કરીને તથા “હાય હાય !”
એવા ઝંઝારપૂર્વક રુદન કરીને કહ્યું કે, “નિશ્ચે હું અજ્ઞાન્યવાનનું કારણ તું,
એમ જાણો. હે નિશ્ચરણ ! જો કે તમેજ દુઃખવંત પ્રાણીન ઠો, તો પછી હું
આ ઝંઝારી પ્રાપ્ત થયેલી મ્હારી વિટંવના તમને શી રીતે કહું ? તો પણ હે
વત્સલ ! તમે ઝટ સાંજલો.

પૂર્વે સિદ્ધ થયેલી વિદ્યાવાલો, મહા જયંકર અંગવાલો અને હુષ્ટ ચિત્ત-
વાલો કોઈ વક નામે રાક્ષસરાજ આકાશમાં મ્હોટી શીલા વિકુર્વીને લોકનો
સંહાર કરવા માટે અર્પિત આવ્યો. આ વચ્ચે લોક સહિત રાજા પણ બહુ જય
પામ્યો; તેથી તેણે સર્વ પ્રજાની સાથે ગાઢ એવા પરમેષ્ટી મંત્રનો જપ કર-
તા ઠતા ધર્મકાર્યમાં તત્પર થઈને શુદ્ધ ચિત્તે કાર્યોત્સર્ગ કસ્યો. તેના પ્રજાવથી
મનુષ્યોને પીડા કરવા સમર્થ નહિ થયેલા રાક્ષસે રાજાને આ પ્રમાણે કહ્યું
કે. “હે જય ! હું મનુષ્યોને મારવા માટે તૈયાર થયેલો હતો; પરંતુ જિનજ-

क्षिप्ती त्वारा उपर प्रसन्न थयो तुं, माटे हवे हुं लोकोने मारीश नहि; परंतु तुं एक म्हारुं इच्छितकार्य कर अने ते एज के, तुं हमेशां मने एक एक माणस आपीने पढी तुं प्रजासहित दीर्घकालपर्यंत सुखी थयो बतो रहे. ” आ वात राजाए अंगीकार करी एटले ते दैत्य शीलाने संहरी चाल्यो गयो. (देवशर्मा ज़ीमसेनने कहे ठे के,) ते दिवसथी मांसीने हमेशां कुंजाकुमारीना हाथथी लखायला नामवाला माणसने राक्षस पासे पोतानो वारो आपवा जवुं पमे ठे. हे उत्तम पुरुष ! पूर्वजवना पापयोगथी आजे म्हारा नामनी पत्रीका (चीठी) आवेली ठे अने आ राजपुरुषो पण मने तेमवा माटेज आवेला ठे. अरे ज्ञाइ ! एक दिवस राजाए कोइ केवलीने ए राक्षसना नाश संबंधी पूछ्युं इतुं, ते उपरथी ए महात्माए पांमवोथी ए राक्षसना नाश थवानुं कह्युं ठे; परंतु ते पांमवो तो इजु अहिं आव्या नहि अने आ म्हारुं मृत्यु तो आवी प-होच्युं. ” देवशर्मानां आवां वचन सांजली तथा तेने ज्ञयातुर जोइने तेनां दुःखथी बहु दुःखी थयेला तथा दयावंत चित्तवाला ज़ीमसेने मनमां विचार क-स्यो के, धिक्कार ठे ! धिक्कार ठे !! आ म्हारा शरीरने अने पौरुषार्थने के जेना वमे में बीजा जीवोनी रक्षा पण करी नहि. ” पढी ज़ीमसेने देवशर्माने कह्युं के, “ अरे ! तुं आजे अहिं रहे हुं त्वारा बदले जानुं बुं. ” ज़ीमसेनना आवा सत्वथी हर्ष पामेला विप्रे कह्युं. “ निश्चे तमने आ घटे ठे, कारण परोपकार करवामां प्रीतिवंत पुरुषोने देहादि सर्व तृण समान ठे; परंतु हे सुंदर ! सौने म-नुष्यंपणु तो सरखुं ठे, तेमां हुं राक्षस पासे तमारुं ज्ञक्षण करावुं अने म्हारां जीवितनुं रक्षण करुं तो तेषी करीने पण हुं कांइ चीरंजीवी थवानो नथी. ” आम कहेता एवा ब्राह्मणने आग्रहथी घरे राखी विश्वना मनुष्यो उपर उ-पकार करनारो ज़ीमसेन राजपुरुषोनी साथे राक्षसना घर प्रत्ये गयो अने त्यां शीला उपर सूतो.

हवे पेलो राक्षसराज अनेक दैत्योनी साथे त्यां आव्यो अने शिला उ-पर सूतेला महाकायवाला ज़ीमसेनने जोइ हर्ष पामतो बतो पोताना सो-बतीयोने कहेवा लाग्यो. “ अहो ! आजे आ कोइ महा शरीरवालो पुरुष आव्यो देखाय ठे. निश्चे कुधातुर एवा आपणने आ एकथीज बहु तृप्ति थइ. ” आ प्रमाणे कहीने पढी कुधाथी ज़मी गयां ठे नेत्र जेनां एवो तथा आकु-

તીશ્રી મહા જયંકર એવો તે દૈત્ય પોતાના કરવત સમાન ઢાંતોને વારંવાર પી સતો, મુખમાં જીજ્ઞને ફેરવતો, બીજા રાક્ષસોને લોજ પમામતો અને નાન પ્રકારના મહા જયંકર અઢાટહાસ કરતો જેટલામાં જીમસેનની પાસે આવ્યો. તેટલામાં ચતુર અને જયંકર આકૃતિવાલો જીમસેન પણ તુરત લોઢાન ગદાને હાથમાં ધારણ કરતો ઠતો કોપથી શેષ નાગની પેઠે ઝડપી થયો. પઠી મનુષ્યોને ભક્ષણ કરવાથી બહુ પાપવાલા તે દૈત્યને જીમસેને તિરસ્કાર પૂર્વક કહ્યું કે, “ અરે હુષ્ટ ! તું ત્હારા દૈવને સ્મરણ કર્ય. કારણ કે, હું હવણાં તને નિશ્ચે મારી નાખીશ. ” જીમસેનનાં આવાં તિરસ્કાર વચનથી નાશ પામેલા ધૈર્યવાલો તે દૈત્ય તુરત ક્રોધથી પોતાનો ઢંઠ ઝંચો કરીને બીજા અનેક દૈત્યો સહિત હુર્જય એવા જીમસેનને મારવા માટે દોડ્યો, આ અવસરે પરસ્પર યુદ્ધ કરતા એવા જીમસેન અને દૈત્યના પગ પ્રહારથી પૃથ્વીને વિષે ચારે તરફ કોજ થવા લાગ્યો અને તેથી સમુદ્રથી ઝડલવા લાગેલા જલો જાણે ફુવારા બુટેલા હોયની ? એમ દેખાવા લાગ્યા. પઠી યુદ્ધને વિષે શ્રમ જીતનારા જીમસેને યુદ્ધ કરતાં મહા બલવમે ગદાના પ્રહારથી તે દૈત્યનું મસ્તક જાણે માટીનો ધમો હોયની ? એમ ફોમી નાણ્યું. આવા મહા પ્રહારથી તે દૈત્યાધિપતિયે જૂમિ ઉપર પડતા પડતા ચારે તરફ અનેક વૃક્ષોને પામી નાખવા પૂર્વક સર્વ પૃથ્વીને કંપાવી. આ વચ્ચે દેવતાનું જીમસેનનાં મસ્તક ઉપર પુષ્પનો વર્ષાદિ વર્ષાવી જયજય શબ્દ કહ્યો. પ્રજા સહિત રાજાએ પણ દેવતાનું શબ્દ સાંજલીને હર્ષથી જીમસેનને વધાવ્યો. ત્યાર પછી તેણે જીમસેનના પુરુષાર્થથી અને જાનીની વાણીથી “ આ પાંડવો છે ” એમ જાણીને પાંડવોને પ્રગટ કહ્યા અને નાના પ્રકારના ઉત્સવોથી સર્વ લોક સમક્ષ તેમનું પૂજન કર્યું. અત્યંત ગરિષ્ઠ એવો તે દૈત્ય જીમસેનથી નાશ પામ્યો એટલે નગરવાસી સર્વે લોકો સર્વ જિન મંદિરોમાં પ્રવ્રુનું પૂજન અને સ્તવન કરવા લાગ્યા. પઠી અતિ દૃઢ પ્રતિજ્ઞાવાલા પાંડવો ઝત્રુના જયથી રાત્રીને વિષે તે નગરને તુરત ત્યજી દેને ઈત વનમાં ગયા. ત્યાં તેણે ઝુંપડી બાંધીને ગુપ્ત રીતે રહ્યા.

દેવે અદિં હુર્યોધને જીમસેનથી રાક્ષસનો નાશ તથા પાંડવોનું ઈતવન પ્રત્યે જવાનું વૃત્તાંત સાંજલ્યું. તેથી તે મનમાં બહુ શ્વેદ પામતો ઠતો ઉપરથી શ્વેદ હર્ષ થવામવા લાગ્યો. પઠી વિહરે હુર્યાંધનનો પાંડવોને નાશ કરવાનો વિ-

ચાર જાણીને તુરત એક પ્રિયંવદ નામના પ્રવીણ દૂતને પાંડવો પાસે મોકલ્યો. દૂત પણ ઝટ દ્વૈતવનમાં જઈને અને પાંડવોને નમસ્કાર કરીને વિદૂરના દીર્ઘ-કાલ પર્યંત કુશલકારી એવા સર્વ સમાચાર કહ્યા. તે આ પ્રમાણે. “ તમે દ્વૈ-તવનમાં ઝુપમ્મી બાંધીને રહ્યા છો, તે વાત ડુર્યોધને જાણી છે. તેથી તે કર્ણ સ-હિત તમારી પાસે આવશે, માટે તમારે સાવધાનપણે રહેવું. ” દૂતનાં આવાં વચન સાંજલી જેને મનમાં બહુ ક્રોધ ઉત્પન્ન થયો છે એવી ડૌપદીયે પાંડવોને કહ્યું. “ અરે ! હજુ પણ તે પાપીયો આપણું કાંઈ નવું અશુભ કરશે સ્વરા ? સ્વરે અમે સત્યવચનથી દેશ, ધન અને સૈન્ય સહિત રાજ્ય ત્યજી દીધું તો પણ તે ધરાયો નહિ, જેથી ફરીને અમારી પાસે શું લેવા આવે છે ? ધિક્કાર છે મને ! જે હું પાંડુ રાજાના ન્યાયવંત એવા પુત્રોરૂપ તમને વરી !! ધિક્કાર છે ! ધિક્કાર છે !! તમારા ક્ષત્રિયના પરાક્રમને ! અને ધિક્કાર છે ! ધિક્કાર છે !! તમારા શસ્ત્રના પ્રવીણપણાને !!! અરે માતા કુંતી ! વીર પ્રીયા એવા તમે આ નપુંસક એવા પુ-ત્રોને શામાટે જન્મ આપ્યો ? કે, જેનુંના સમક્ષ અધમ એવા ધૃતરાષ્ટ્રના પુત્રોએ મને નીચ જનોને યોગ્ય એવી વિટંબના પમામ્મી !!! નિર્લ્લજ એવા તે હુષ્ણોના ન-પસર્ગને મેં સહન કસ્યા. વલી રાજ્ય ત્યજી દઈ આ વનમાં આવ્યા તો પણ હા હા !! એ આંધલા ધૃતરાષ્ટ્રના પુત્રો હજુ વૈરથી વિરામ પામતા નથી. ” ડૌ-પદીનાં આવાં વચન સાંજલી ક્રોધથી કંપતો એવો ઝીમસેન, જાણે એ સાક્ષાત્ વીરરસ હોયની ? એમ પૃથ્વી નુપર બન્ને હાથ પઠામ્મતો ઊત્તો ઝટ ઝડો થયો. મેઘની પેઠે ગર્જના કરતા અને કષાયરૂપ અગ્નિને વૃદ્ધિ પમામ્મતા અર્જુને પણ ક્ષોભ પામેલા અષ્ટાપદ કેસરીસિંહની પેઠે ઝડા થઈને ધનુષ્યનો ટંકાર શબ્દ કસ્યો. શું આતે પ્રતિબિંબરૂપ છે કે મૂર્તિમંત છે ? એમ રાતાં નેત્ર અને મુખ-વાલા તથા શત્રુના કાલરૂપ નકુલ અને સહદેવ પણ યુદ્ધ કરવાને બહુ ઝલ્લાસ-વંત થયા. વૈરીરૂપ હસ્તિયોને નાશ કરવામાં સિંહ સમાન ક્ષોભ પામેલા તે સર્વ બંધુનને જોઈ મ્હોટા યુધિષ્ઠિરે કહ્યું કે, “ હે વીરો ! તમે હવેનાં વિરામ પા-મો. કારણ કે, હું શત્રુનું હૃદય અને તમારું બલ સારી પેઠે જાણું છું. હે વિ-નયવંતો ! યુદ્ધ કરવા તૈયાર થયેલા તમારા વસ્ત્રો મ્હારી પ્રતિજ્ઞા મિથ્યા ન થાન, માટે આપણો વસ્ત્ર આવે તેટલો કાલ વાટ જુન. ” યુધિષ્ઠિરની આવી આજ્ઞા-થી ઝીમસેનાદિ ચોરે બંધુન પોતાની સ્વાત્તાવિક પ્રકૃતિને પામી ગયા. પત્ની

युधिष्ठिरे विडुरना समाचारनुं मनमां स्मरण करता ठतां तुरत दूतने रजा-
 आपी. पठी ते देश त्यजी दइने पांरुवो गंधमादन पर्वत उपर गया. त्यां पण
 तेमणे पोतानी नजीकमां अजुत शोजावाला इंडकील नामना पर्वतने दीगे.
 पठी समय मढ्यो जाणीने अर्जुन पोताना म्होटा बंधु युधिष्ठिरनी आझा लइ
 ते पर्वत उपर विद्या साधवा माटे गयो. त्यां ते श्री रुषज्ञ देव प्रजुने नम-
 स्कार करी कमलासन उपर बेसी अने मेरु पर्वतनी पेठे पोताना ध्यानमां
 स्थिर अइने श्रीमणिचूरु विगेरे विद्याधरोए आपेली विद्या साधवा लाग्यो. आ
 वखते जूत, सिंह, हस्ति विगेरे बहु जीवो तेने चलाववा आव्या; परंतु दृढ
 चित्तवालो ते जरा पण चलायमान थयो नहि. पठी प्रसन्न थयेली विद्याउ ते-
 नी आगल प्रगट अइने कहेवा लागी के, “ हे वत्स ! अमे प्रसन्न ठीए, माटे
 वरदान माग.” पठी नमन करता एवा अर्जुने तुरत उजा अइने ते विद्याउने ज-
 क्षिप्ती प्रणाम कइया. विद्याउए अर्जुननां शरीर उपर हाथ फेरव्या एटले ते सि-
 ङ्ग विद्यावालो थयो. त्पारवाद हर्ष पामेला अर्जुने ते पर्वतना शिखर उपर जूंमने
 मारता एवा एक पारधीने दीगे. दयाथी अर्जुने वारंवार तेने ना पारुता ठतां कहुं
 के, “ अहो आ तीर्थने विषे उद्धत एवो तुं म्हारा जोतां ठतां जूंमने केम मारे ठे ?
 तुं जेनुं कोइ रक्षण करनार नथी एवा आ निरपराधी जीवोने मारे ठे; परंतु निर्दय
 एवा पुरुषोनुं कुल, वल अने उत्कृष्ट जाणपणुं ए सर्व वृथा होय ठे.” आ प्रमाणे
 तिरस्कार करेला पारधीये अर्जुनने कहुं. “ अरे वटेमार्गु ! पोतानी मरजी
 प्रमाणे आ वनने विषे फरता एवा गाढ पराक्रमवाला मने तुं फोगट केम ना
 पामे ठे ? हुं क्रोधना वशथी प्रवृत्ते ठते आ वनवासी जीवोनुं रक्षण करनार
 कोण ठे ? ठतां जो तुं पोतानां कृत्रिय बलथी समर्थ होय तो आ जीवुं
 रक्षण कर ! रक्षण कर !! ” पठी पापीष्ट शत्रुना समूहवाला अर्जुने उग्र एवा
 धनुष्यने यमदंरुनी पेठे हाथमां धारण करी क्रोधथी बाणोवमे सर्व आकाशने
 पूरी दीधुं. पारधीये पण तुरत पोतानुं धनुष्य युद्धनिमित्ते हाथमां लइने ला-
 यवपणाथी फल आपनारा बहु बाणो अर्जुन तरफ फेंक्यां. वने सुजटोना आ-
 काशमां उछलता बाणोए करीने जाणे डुष्ट राजाउना असंख्य अन्यायथीज
 होयनी ? एम सूर्य टंकाइ गयो. पठी मायामय पारधीये अर्जुननुं धनुष्य हरी
 लाधुं एटले ते क्रोधथी पोतानुं खरू लइने पारधी सामो दोरयो. पारधीये

લખુ પણ હરી લીધું. પઠી તો ઝયંકર અર્જુન ઘંટ યુદ્ધ કરવાને સિંહનાદ કરતો ઠતો તેના સામો દોમયો. બન્ને જણા બલથી પરસ્પર અંગપીડન કરતા ઠતા ઘંટ યુદ્ધ કરવા લાગ્યા. તેમાં અર્જુને ઝીલને પગ પકડીને બલથી વસ્ત્રની પેઠે આકાશમાં ફેંક્યો. આ વચ્ચે આકાશથી પુષ્પવૃષ્ટિ થઈ અને અર્જુને પોતાની આગલ તે પુરુષને બદલે કોઈ બીજા પુરુષને દીધો. “ આ શું ! ” એમ બહુ આશ્ચર્ય પામેલા અર્જુનને હર્ષ પામેલા પેલા પુરુષે કહ્યું. “ હે પાર્થ ! હું ત્હારા ગુણોથી પ્રસન્ન થયો છું; માટે તું ઇષ્ટ વરદાન માગ. ” અર્જુને કહ્યું. “ હે વિદ્યાધર ! હું અવસરે તે વરદાન માગીશ; પરંતુ આપ કોણ છો ? તે હું જાણવાની ઇચ્છા કરું છું. તો તે મને ઝટ કહો ” અર્જુનનાં આવાં વચનથી હર્ષ પામેલા તે પુરુષે કહ્યું. “ હે અર્જુન ! સાંઝલ.

વૈતાલ્ય પર્વતને વિષે રથનૂપુર નગરમાં જાણે દિશાના અધિપતિયોએ સેવન કરેલો ઇંડ્રજ હોયની ? એવો ઇંડ્રમાનિ નામે વિદ્યાધરોનો રાજા રાજ્ય કરે છે. તેને વિદ્યુન્માલી નામનો બંધુ છે. એ બહુ ચંચલ મનવાલો હોવાથી પ્રજાવર્ગને બહુ દુઃખકારી હતો, તેથી મહારાજા ઇંડ્રમાનીયે બહુ ક્રોધ કરી તેને પોતાના નગરમાંથી કાઢી મૂક્યો. વિદ્યુન્માલી પણ બહુ કોપ ધરતો ઠતો તત્કાલ રાક્ષસના નગર પ્રત્યે ગયો. ત્યાં તેના સંગથી લુંટવામાં અને બંધન કરવામાં ચતુર એવા તલ અને તાલ નામના દૈત્યો ઝંચિંતા મહેંડદેશમાં આવીને લોકોને બહુ ક્લેશ કરાવા લાગ્યા. પઠી ઇંડ્રે કોઈ કેવલજ્ઞાનીનાં વચનથી તેઓનો પરાજવ તમારાથી જાણીને મને તમારા માટે ધનુષ્ય, કવચ, ઉત્તમ રથ અને મુકુટ આપીને અહિં તમને તેમવા માટે મોકલ્યો છે, માટે આ સર્વ વસ્તુ ગ્રહણ કરો અને ત્યાં ચાલો. ” મહા પરાક્રમવાલો અર્જુન પણ ધનુષ્ય, બાણ, મુકુટ અને કવચ ધારણ કરી તુરત રાક્ષસના પુર પ્રત્યે ગયો. કહ્યું છે કે—મહા પુણ્યવંતને શું ડુર્લ્લભ હોય છે ? અર્જુને ત્યાં મહા ઘોર સંગ્રામ કરી અને તે સર્વ દૈત્યોને મારી નાખીને વિજય મેલવ્યો. પઠી વિજયથી દેદિપ્યમાન એવા તેણે વૈતાલ્ય પર્વત ઉપર આવીને હર્ષથી ઇંડ્રના ચરણ પ્રત્યે નમસ્કાર કર્યો. ઇંડ્ર પણ સામા જઈ મલીને તેને પોતાના અર્ધા આસન ઉપર બેસાડ્યો. ઇંડ્રની આજ્ઞાથી સર્વે લોકપાલોએ પણ વિજયવંત એવા અર્જુનને નમસ્કાર કર્યા. પઠી બહુ પ્રસન્ન થયેલા ઇંડ્રે પોતાના પુત્રરૂપ અર્જુનને દિવ્ય આયુધો આ-

प्यां. अर्जुने पण परस्पर प्रतिनी वृद्धिने माटे पोतानी धनुष्यकला चित्रांगद नामना विद्याधरने आपी. पठी पोतानी माता अने ज्ञाशयोने मलवाने उत्साहवंत अथेलो अर्जुन, इंडनी आझा लइ वैमानमां बेसीने आकाश मार्गे अइ तुरत पोतानां आश्रमप्रत्ये आव्यो. त्यां तेणे माताने तथा पोताना बे म्होटा बंधुनुने प्रणाम करीने तथा न्हाना बे बंधुनुने जेटीने तथा झैपदीने दृष्टिभी मलीने बहु प्रसन्न कस्या. चित्रांगद विद्याधर पण युधिष्ठिरादिकनी पासे अर्जुनना पराक्रमनी बात करीने पठी तेनुए रजा आपवाथी पोताने स्थाने चाल्यो गयो.

हेवे कोइ वखते बहु हर्षवाला पांरुवो बेठा हता एवामां तेमनी वस्त्रे आकाशमांथी एक सुवर्ण कमल परुथुं. झैपदीये तेने पोताना हाथमां लइ सुंघी अने पठी ज्ञीमसेनने कह्युं के, “ हे नाथ ! आवां कमलो मने बहु बहालां ठे, माटे तमे कोइ पण म्होटी नदीथी, सरोवरथी अथवा तो धराथी लावीने मने ऊट आपो. ” झैपदीनां आवां वचन सांजली ज्ञीमसेन, पंचनवकारनुं स्मरण करतो ठतो वनमां कमलोनी शोध करवा गयो. पाठल धर्म पुत्र युधिष्ठिरनुं विघ्नकारी मावुं नेत्र फरकवा लाग्युं. तेथी ते मनमां अरिष्टनी शंका लावी पोताना न्हाना बंधुनुने कहेवा लाग्या के, “ अहिं एवो कोइ नथी के, जे ज्ञीमज्ञाइनो पराजव करवाने पूर्ण समर्थ थाय !!! ठतां आ म्हारुं मावुं नेत्र ज्ञीमने विप्रेज खरेखर घोर अने अति जयंकर अमंगल सूचवे ठे; तो हे बंधुनु ! तमै ऊट उठो अने आपण सौ तेनी पाठल जइए. ” पठी तेनु मद्दा वृक्षोना गाढ प्रदेशने विप्रे चारे तरफ शोध करवा लाग्या; परंतु जेस ज्ञाग्यहिन माणसने निधि प्राप्त न थाय तेस तेनुने कोइ स्थानके ज्ञीमसेन मळ्यो नहि. ठेवट तेनु मोहवमे मूर्खथी पृथ्वी उपर परुवा लाग्या एटले तेनुए तुरत हिमंजिकानां वचनने याद लावी तेनुं स्मरण करयुं. फक्त नाम मात्रना स्मरणथी तुरत त्यां आवेली हिमंजिकाए कह्युं के, “ हे पूज्यो ! म्हामं शुं काये ठे, जे होय ते कहो. ” युधिष्ठिरे ज्ञीमसेन संबंधी बात करी एटले इंतकार्य करनारी तेणे सर्वेने पोतानां मस्तक उपर बेसारीने ज्ञीमसेन पांसे लावी बहु हर्ष पमाम्या. आ वखते ज्ञीमसेन पद्म सरोवरना कांठे चला दतो; तेथी ते पण पोताना बंधुनुने मार्गना विषमपणानी बात कानी अइ हर्ष पाम्यो.

પઠી સુવર્ણ પદ્મોવને દુપદરાજપુત્રીનો રૂઢા પૂરી કરવા માટે જેટલામાં નીમસેને સરોવરમાં પ્રવેશ કર્યો તેટલામાં તે તુરત અંતર્ધ્યાન થઈ ગયો. અર્જુન તેની પાઠલ ગયો તો તે પણ તેનીજ પેઠે અદૃશ્ય થયો. ઠીકજ છે, માણ-સોનાં બન્ને નેત્રમાંનું એક નેત્ર જ્યારે નિદ્રાથી બંધ થાય ત્યારે બીજું પણ તુરતજ તેની પાઠલ બંધ થાય છે. જ્યારે બન્ને જાણ્યોની પાઠલ યુધિષ્ઠિર અંતર્ધ્યાન થયા ત્યારે ન્હાના બે બંધુનું પણ તુરત મોહથી તેમની પઢવાને તેવીજ સ્થિતિ પામ્યા. પઠી પાંમવોને નહિ દેખવાથી તે મહા વનમાં કુંતી અને ડૌપદી બન્ને બહુ જય પામવા લાગી, તેથી તે બન્ને મહાસતીયોએ પોતાની શાંતિને માટે વિઘ્ન-નો નાશ કરવામાં નિપુણ એવા પરમેષ્ટી મંત્રનું ધ્યાન કરવા પૂર્વક એકાગ્ર ચિ-ત્તથી તુરત કાયોત્સર્ગ કર્યો. પઠી ધ્યાનમાં રહેલી અને સ્થિર ચિત્તવાલી તે બન્ને મહા સતીયોને આઠ પ્રહાર (એક રાત દિવસ) નિવૃત્ત થયો એટલામાં બીજે દિવસે સવારે પાંચે પાંમવોએ આકાશમાંથી નતરીને પોતાની માતાને પ્રણામ કર્યા. સંતુષ્ટ ચિત્તવાલી કુંતીયે પણ તુરત કાયોત્સર્ગ પારી હર્ષથી નમન કરતા એવા પોતાના પુત્રોને નેત્રનાં કંઈક ઝનાં એવાં બહુ જલથી સિંચન કર્યા. આ વખતે હાથમાં સુવર્ણદંડને ધારણ કરનારો કોઈ પુરુષ કુંતીને પ્ર-ણામ કરી પાંમવોનાં તે તે સર્વ ચરિત્રથી તેમને (કુંતીને) વિસ્મય પમાડતો ડતો કહેવા લાગ્યો કે.

“હે માત ! તમે સાંજલો. હવણાં કોઈ સુનિને કેવલજ્ઞાન નત્પન્ન થયું છે; તેથી તેમનો કેવલોત્સવ કરવા જતા એવા રંડનું વૈમાન જેટલામાં આકાશમાર્ગે અહિં તમારા નપર આવ્યું તેટલામાં તે તમારા આશ્ચર્યકારી શીલને લીધે સ્તંબિત થઈ ગયું. પઠી રંડે તેનું કારણ જાણવા માટે પ્રદિત નામના મને અહિં મોકલ્યો. હું પણ તમને બન્ને સતીયોને જોઈ તુરત રંડ પાસે ગયો. રંડ પણ હુઃસહ વિઘ્નને હણનારી તમારી પરમેષ્ટીમંત્રની ધ્યાન ક્રીયાને જાણીને પોતાના વૈમાનના સ્વલનનું કારણ મનમાં વિચારવા લાગ્યો. પઠી તેણે મને કહ્યું કે, “ ડૌપદીનાં વચનથી આ પાંચે પાંમવો સુવર્ણકમલ લેવા માટે સ્ફુરણાયમાન મહાસર્પના સમૂહવાલા વિશાલ સરોવરમાં પેઠા છે; પરંતુ તે સરોવરનો અધિપતિ રંખચૂર તેનું નાશપાશવને દૃઢ બાંધીને પોતાના નુવન પ્રત્યે લઈ ગયો છે. ધિક્કાર છે ! ધિક્કાર છે !! કે એને એવું કૃત્ય કરતા

कोइए निवाख्यो नहि. हे सुंदर ! पढी ते बने महा सतीयोए तेज कारण माटे श्री परमेष्ठीमंत्रनुं ध्यान आरज्युं ठे अने तेथीज आ म्हारुं वैमान स्खलन पा-
 म्युं ठे. आज म्हारुं वैमान स्खलन पामवानुं खरुं कारण तत्त्वथी जाणी ले,
 माटे हे विधिइ ! इवे तुं शंखचूरु पासे जइ अने म्हारी आझाथी पांचे पां-
 रुवोने ठोमावीने तेनुने ते महासत्यो पासे तेनी जा. पढी तेमनुं ध्यान मूका-
 वीने बहु दर्ष पमाम. ” इंडनां आवां वचनथी में पाताल लोकप्रत्ये जइने इंडनां
 वचनथी बहु तिरस्कार करता ठता शंखचूरुने कह्युं के, “ अरे सर्पाधिप ! ते आ
 निरपराधी अने आयुध रहित एवा पांरुवोने शा माटे बांध्या ठे ? ” पढी
 तेणे “ म्हारा सरोवरनां कमलोने लेवानी इच्छा करवाथी में तेनुने बांध्या
 ठे. ” एम कह्युं एटले में ते सर्पाधिराजने श्री इंडनी आझा कही. इंडनी
 आवी आझा जाणी शंखचूरुने ते पांच पांरुवोने पोतानां राज्यने विषे स्थापन
 कख्या. कह्युं ठे के-इंडनी आझा निरंतर मनुष्य, देवता अने असुरोने मान्य
 होय ठे. पढी राज्यनां सुखने विषे स्पृहा रहित तथा तमारां चरणकमलने
 सेवन करवामां भ्रमररूप आ पांरुवोए तेनां राज्यने अंगीकार कर्युं नहि. वली
 सर्पराजे प्रसन्न थइने युद्धना अवसरे अर्जुनने सहाय्य करवानुं कह्युं ठे. आ
 वचन अंगीकार करीने सर्पराजे अर्जुनने एक आश्चर्यकारी द्वार अने बीजा
 चारेने बाजु, मुकुट, कुंरुल अने महाविद्या आपीने पढी हे मात ! ते तमारा
 न्यायवंत पुत्रोने म्हारी साथे अहिं मोकळ्या ठे; माटे इवे तमे मने तुरत इंडनुं
 वैमान चलावानी आझा आपी त्यां मोकलो. ” प्रहितनां आवां वचन सांजली
 डोपदी सहित दर्ष पामेली कुंतीये ते देवने आनंदकारी वचनथी जवानी आझा
 आपी अने पोते पोतानां हस्त कमलथी युधिष्ठिरादि पुत्रोने स्पर्श कख्यो. युधि-
 ष्ठिरादि पुत्रोए पण विनयथी ऋक्तिवमे माताना चरणमां नमस्कार कख्या.

इति पांरुवचरित्रे पांरुवद्यूतक्रीमावनवासादिव-

र्णननामा चतुर्थोऽधिकारः ॥ ४ ॥

निरंतर लोकमां सुखकारी अने पोताना ऋक्त जनोना सर्व विघ्नने नाश
 करनारा वली मंडोदयरूप लक्ष्मीने प्राप्त करवामां प्रवीण एवा श्री अजित-
 नाथ जिनेश्वरने हुं दर्षथी नमस्कार करुं तुं.

हवे उत्तम पराक्रमशी प्रसिद्ध एवा ते पांचे पांढवो आ प्रमाणे वनवासमां ठ वर्ष पूरा करीने पढी न्यायलक्ष्मीशी शोजता एवा तेन फरी सुखे निवास करवा माटे दैतवनमां गया. अहिं हस्तिनापुरमां डुर्योधने पांढवो दैतवतमां आख्यानी वात सांजली; तेथी तेणे वेगवेगे बहु सैन्यशी त्यां आवी दैतवनना सरोवरने तीरे पमाव करचो. जो के चित्रांगद विद्याधरे आ वखते त्यां आवी तेने बहु ना पामी तो पण सेवक समूहशी अनुसरायेला डुर्योधने सहसा ते सरोवरमां प्रवेश करचो. पढी कोप पामेला ते विद्याधरे अनुचरो सहित डुर्योधननुं हरण करचुं. आ वातनी डुर्योधनादिकनी स्त्रीयोने खबरपमी; तेथी तेन तुरत युधिष्ठिरनी पासे आवीके बहु रुदन करती बती कहेवा लागी. “हे जेठ ? जो के धृतराष्ट्रना पुत्रोए तमारे विषे बहु अपराध करचो ठे, तोपण तमे ज्येष्ठ धर्मना उद्भवशी अने विशेषे वृद्धि पामेला जावशी अमारा उपर कृपा करो.” तेननां आवां वचन सांजली दयाशी जिंजाइ गयेला चित्तवाला अने त्यजी दीधो ठे क्रोध जेणे एवा युधिष्ठिरे युद्धकार्यमां समर्थ एवा अर्जुनने ते डुर्योधनने गोमाववाना काममां आज्ञा करी. पढी अर्जुने विद्याधरनी पासे जइने हठशी युद्धनी याचना करी. विद्याधर पण क्रोधशी रातां नेत्रवालो अयो बतो बीजा अनेक विद्याधरोनी साथे त्यां रणजूमिमां आव्यो. अर्जुने पण क्रोधशी मेघनी पेठे गर्जना करीने बाणोनो एवो वरसाद वरसाव्यो के, जेथी रातां नेत्रवालो चित्रांगद बीजा अनेक विद्याधरो सहित अर्जुननी साथे युद्ध करवा लाग्यो. पढी नाश पाम्युं ठे बल जेनुं एवा ते विद्याधरे असमर्थपणाने लीधे उदासपणुं पामता बता बंधु सहित डुर्योधनने गोमी दइ अने तुरत अर्जुननी पासे आवीने नमस्कार करचो. अर्जुने पण तुरत निर्मल नीतिशी हाथ जोमीने उज्जेला विद्याधरने कहुं के, “हे सखे ! फक्त गुरुरूप म्होटा बंधुनां वचनशी बंधायेला में त्हारी साथे युद्ध करचुं ठे, हवे तुं आ डुर्योधन सहित सत्य प्रतिज्ञावाला म्हारा म्होटा बंधु पासे आवीने तेमने नमस्कार करतो बतो प्रीतिनी वृद्धिने माटे पोतानुं निरपराधीपणुं दर्शावी आप. ” अर्जुने आ प्रमाणे कहुं एटले प्रसन्न चित्तवालो ते विद्याधर अर्जुनने आगल करी वैमानमां बेसीने म्होटा उत्सवशी युधिष्ठिर पासे आव्यो. बंधुन सहित युधिष्ठिरने जोवा मात्रशी जेने मांथामां शूल अने शरीरमां पीडा उत्पन्न अइ ठे एवो तथा मनमां स्फुरणायमान अयेला क्रोध

સમૂહવાલો ડુર્યોધન સ્વીલાની પેઠે તેમને જરા પણ નમ્યો નહિ. ચિત્રાંગદે જે મનાં ચરણને વિષે નમન કર્યું છે એવા ધર્મપુત્ર યુધિષ્ઠિર પોતાનાં સ્નેહવંત નેત્રથી ડુર્યોધનને વારંવાર જોવા લાગ્યા. કારણ સત્પુરુષોનું એવું ચરિત્ર હોય છે. પઠી “હે મૂઠ ! અપરાધ સહન કરનારો જે ત્હારો ગુરુ છે અને જે તને જીવિતદાન આપવામાં સમર્થ છે. તેને તું નમસ્કાર કર કે, જેથી કરીને ત્હારું કુશલ થાય” એમ કહેવા પઠી નમસ્કાર કરતા એવા ડુર્યોધનને યુધિષ્ઠિરે આલિંગન કરીને સર્વ કુટુંબનું કુશલ પૂછ્યું એટલે તેણે તુરત પ્રસન્ન થઈને પોતાનાં ચિત્તમાં રહેલું સર્વ યુધિષ્ઠિરને કહ્યું. “હે ધર્મપુત્ર ! તમને નમન કરતાં મને જે દુઃસહ લજ્જા થાય છે, તે લજ્જા સ્વરાજ્યનો નાશ અને વૈરીથી થયેલી પીડાવડે કરીને પણ મને ઘતી નથી.” ડુર્યોધનનાં આવાં વચન સાંજલી નાશ પામ્યો છે ક્રોધ જેમનો એવા યુધિષ્ઠિરે તેને તેના નગર પ્રત્યે મોકલી વીધો. કહ્યું છે કે—સંત પુરુષો પોતાનું અહિત ચિંતવનારા નુપર પણ હિત ચિંતવે છે. પઠી ગાંગેય અને ડોણ વિગેરે ઉત્તમ પુરુષોએ ડુર્યોધનને કહ્યું કે, “તેં લેશમાત્ર અર્જુનનું બલ જોયું? માટે હે મૂર્ખ ! હવે તું મનમાં વિચાર કરીને તે મહાત્મા પુરુષોની સાથે ઝડ સંધી કર.” આ પ્રમાણે ગાંગેયે બહુ કહ્યું; પણ જેમ ત્રિદોષ (વાત, પિત્ત અને કફ) થી ઉત્પન્ન થયેલો વ્યાધી વિવિધ પ્રકારના ઔષધોને ગણે નહિ તેમ દુષ્ટજાવને આશ્રય કરી રહેલા ડુર્યોધને ગાંગેયાદિકનાં હિત વચનને ગણ્યું નહિ.

હવે જે દૈતવનમાં પાંડવો રહેતા હતા ત્યાં થઈને દુઃશલ્યાનો પતિ જયદ્રથ જતો હતો. તેને કુંતીયે પોતાની પુત્રીનો પતિ જાણીને સ્નેહથી આમંત્રણ કર્યું. જયદ્રથ પણ હર્ષ પામતો ઠતો ત્યાં રહ્યો. પઠી અર્જુને પોતાની દિવ્ય શક્તિથી અમૃત સમાન ઝોજન લાવીને તેને જમાવ્યો. કહ્યું છે કે—નિશ્ચે ઝોજન એજ પ્રીતિનું પ્રથમ ફલ છે. પઠી દુપદરાજ (ડૌપદી) પુત્રીનાં મુખકમલને જોતા એવા જયદ્રથ રાજાનો મનરૂપી હંસ તે ડૌપદીના લાવણરૂપ સરોવરને વિષે ક્રીડા કરવાને ઉત્સાહવંત થયો; તેથી તે અવસર જોઈ પાંડવોને ઘેતરીને જાણે મૂર્તિમાન લક્ષ્મીજ હોયની ? એમ ડૌપદીને રથમાં બેસારી તત્કાલ ચાલ્યો. આ વાતની જ્ઞીમ તથા અર્જુનને સ્વપ્ન પડી એટલે તેમ બહુ કોપ કરતા ઠતા તેની પાઘલ જવા લાગ્યા. આ વખતે કુંતીયે તેમને કહ્યું કે,

हे पुत्रो ! ए तमारी ब्हेननो पति थाय ठे, माटे ते महा अपराधीने तमे मारशो नहि. पढी अर्जुने धनुष्यनो घोर शब्द करी, असंख्य बाणोथी जय-
 ड्यनी महासेनाने अवले रस्ते जती करी दीधी. त्रीमसेने पण नगली नगली-
 ने मुशलनी पेठे गदाना प्रहारथी जयड्यनी सेनाना हस्तियोना समूहने रुधि-
 रमय बनावी दीधी. जो के अर्जुन, जयड्यनां जीवितने हरण करवामां स-
 मर्थ हतो; परंतु तेणे मातानां वचन स्मरणमां लावीने अर्द्धचंद्र बाणना समू-
 हथी तेना (जयड्यना) रथनी ध्वजा तथा तेनी दाढी मूढ अने केश कापी
 नाख्या. पढी अर्जुन अने त्रीम ए बन्ने उग्रबलवाला सुन्नटोए डोपदीने रथ-
 मां बेसारी पाढी लावीने हर्षथी मातानां चरणकमलमां प्रणाम कख्या. म-
 हा हर्षवती कुंतीये पण प्रेमवसे पोताना हस्तथी युद्धश्रमना परसेवाथी ज-
 रता कोमल अंगवाला त्रीम तथा अर्जुनने स्पर्श करयो.

हवे कोइ वखते महा संतोषवाला ते सर्वे पांढवो पोतानी माता अने
 डोपदी सहित बेठा हता एवामां नारदरुषि आकाशथी उतरीने तेमनी पासे
 आव्या. पांढवोए बहु ज्ञातिथी तेमनुं पूजन करयुं. पढी नारदमुनि तेमने ए-
 कांतमां लइ जइ हितवचन कहेवा लाग्या के, “हे पांढवो ! तमे स्वस्थचि-
 त्तवाला अइने डुर्योधनना सर्व अजिलाषने सांजलो. तमोए शंखचूमना पासथी
 ओमावेलो दुष्ट बुद्धिवालो डुर्योधन पोतानी नगरी प्रत्ये आवीने तमारो नाश
 करवा माटे बहु प्रयत्न करवा लाग्यो; परंतु पापने लीधे तेना सर्व प्रयासो
 निष्फल थया ठे. ज्यारे ए पोते नाना प्रकारनां बहु कपटोथी तमने मारवा
 माटे समर्थ थयो नहि, त्यारे तेणे हवणां पोतानां नगरमां एवी उद्घोषणा
 करावी ठे के, “जे कोइ उत्तम पुरुष, कपटथी अथवा तो बाहुबलथी पांढवोने
 मारी नाखे तेने हुं म्हारुं अर्हुं राज्य आपीश.” डुर्योधननां आवां वचन सांज-
 लीने पोताना पिताना विनाशना वैरथी पुरोधन पुरोहितना पुत्रे विनंतीपूर्वक
 कह्युं के, “हे नरेंड ! आवा अल्पकार्यमां आपे पोतेशा माटे प्रयास करवो जो-
 इए. म्हारी पासे सर्वकार्य पूर्ण करवामां समर्थ एवी अने वरदान आपनारी
 कृत्या नामे विद्या ठे, तेना प्रज्ञावथी हुं त्रण जगत्ना जनोने कोज पमामुं तो
 पढी ए पांढवोने कोज पमामवा एमां तो शुं ठे ? पोतानुं कार्य करवामां
 उद्यमवंत थयेला ते छिजने जोइ हर्ष पामेला पापबुद्धिवाला डुर्योधने तेने श्रेष्ठ

દિવ્ય વસ્ત્ર તથા આન્નૂષણોથી સત્કાર કરી બહુ વચાણ્યો. હવે તે હુષ્ટ બુદ્ધિવા-
લા વિપ્ર નિષ્કપટ બુદ્ધિવાલા તમારે વિષે વિદ્યાસાધન કરવા બેઠો છે. એ પો-
તાની અમોઘ વિદ્યાથી સર્વ વિશ્વનો નાશ કરવા સમર્થ છે. હે પાંડવો ! હું સા-
ધર્મિક પ્રેમવશથી આ વાત તમને જણાવા માટે આવ્યો છું, માટે તમે તેનો
કોઈ પણ રીતે ઉપાય કરો. ”

પઢી યુધિષ્ઠિરે, “ અમારા હિતને માટે તમે આ સારું કહ્યું. અમે જો એ ન
જાણ્યું હોત તો તે અમારો પરાજય કરત.” એમ કહીને દાનમાનાદિકથી નાર-
દને વિદાય કહ્યા. પઢી કૃત્યાના બલને નિવારણ કરવા માટે તપનું પ્રમાણ
માનતા એવા પાંડવોએ, કુંતી તથા ડૌપદીની સાથે વિચાર કરીને અત્યંત હર્ષ
ધરતા બતા કાર્યોત્સર્ગ કહ્યો. ફક્ત સૂર્ય સામાં નેત્ર રાખીને એક પગે ઝુજા
રહેલા તે ધૈર્યવંત પાંડવો, શ્રી પરમેષ્ઠિ મંત્રનું ધ્યાન કરવા લાગ્યા. જો કે
પાંડવો તાઢ, તમકો, વાયુ વિગેરેના ક્લેશને સહન કરતા હતા તોપણ શ્રી
જિનેશ્વર પ્રજ્ઞુના ધ્યાનરૂપ સમાધિમાં લીન થયેલા આત્માવાલા તેજુએ સુખેથી
સાત દિવસ નિર્ગમન કહ્યા. પઢી આઠમે દિવસે પર્વતોના શિખરોને તોમી
પામનારો જયંકર વાયુ જેમ જેમ વૃદ્ધિ પામવા લાગ્યો તેમ તેમ પાંડવોનો ધ્યા-
નરૂપ દિવો સ્થિરપણું પામવા લાગ્યો. આ વચ્ચે રથના શબ્દોથી, ગર્જેડોના
ગર્જારવથી, અને અશ્વોના ઘોંઘારાથી જાણે દશ દિશાનના પતિયોને બોલાવ-
તું હોયની ? એમ અકસ્માત્ કોઈ મ્હોટું સૈન્ય ત્યાં આવી પહોંચ્યું. પઢી કોઈ
પુરુષ કુંતી ઉપર સ્નેહ ધરતો હતો ત્યાં આવી કુંતીને તથા ડૌપદીને પોતાના
સ્વજ્ઞા ઉપર વેસારી તુરત મદોન્મત્ત એવા હસ્તિયોના સમૂહથી જયંકર એવા
પોતાના સૈન્યમાં ચાલ્યો ગયો. ત્યાં તેજુએ બન્ને સતીયોને પ્રહાર કરવા માંડ્યો
એટલે કુંતીયે “ મહા જયંકર એવા શત્રુનના કાલરૂપ હે અર્જુન ! રણસંગ્રામ-
માં શૂર એવા હે વત્સ ઝીમ ! તમે માતાના જ્ઞકત બો, માટે આ પુરુષોથી અ-
મારું રક્ષણ કરો ! રક્ષણ કરો !! ” આ પ્રમાણે શત્રુનું ચાલકના પ્રહારથી તાર-
ન કરેલી ડૌપદી સહિત કુંતી કરુણ સ્વરે પુત્રોનાં નામ લેતી હતી બહુ વિ-
લાપ કરવા લાગી. પઢી પોતાની માતાનું રુદન સાંજલીને ત્યજી દીધું છે શુદ્ધ
ધ્યાન જેમણે એવા પાંડવો, દિવ્યશસ્ત્ર ગૃહણ કરીને પ્રલય સમુદ્રની પેઠે સિંહ
નાદથી ગર્જના કરતા તુરત સૈન્ય તરફ દોડ્યા. ત્યાં અર્જુને અસંખ્ય વાણો-

થી શત્રુના સૈન્યને ઊન્નતિ કરી નાખ્યું. ઝીમસેને ગદાના પ્રહારથી પડતા હસ્તિયોવાલું અને નાસી જતા સુત્રટોવાલું કર્યું. પ્રસરી રહેલા મહા સંગ્રામના રસવાલા યુધિષ્ઠિર પણ હાથમાં ચક્ર ધારણ કરીને ઝૂંચી કરેલી ફણાવાલા ક્રોધવંત કાલ સર્પની પેઠે દેખાવા લાગ્યા. અસ્થલિત એવા નકુલ અને સહદેવ પણ અસંખ્ય બાણોનો વર્ષાદ વરસાવતા અને સૈન્યમાં ક્રોધથી ચારે તરફ ફરતાં બહુ દુઃસહ દેખાતા હતા. અર્જુનના બાણ અને ઝીમસેનની ગદાના પ્રહારથી બહુ દીન બનેલી સેના તુરત ચારે તરફ નાસી ગઈ. પછી ક્ષણદૃષ્ટનાવની પેઠે સેના નાસી ગઈ એવામાં ત્યાં જાણે બીજી કૃત્યા હોયની ? એવી તૃષા (તરસ), તાલવાને તથા હોઠને સુકવી દેતી પાંડવોને બહુ પીમા કરવા લાગી. તરસથી આકુલ વ્યાકુલ થયેલા પાંડવો જલની શોધ માટે વનમાં ફરતા હતા તેવામાં તેમણે કમલોથી સુશોભિત મધ્યજાગવાલું એક તલાવ દીઠું. જે ટલામાં પાંડવોએ તે તલાવમાંથી પાણી પીધું તેટલામાં તેડ જાણે મૂર્છા પામ્યા હોયની ? એમ સંસારી જીવની પેઠે અકસ્માત્ પૃથ્વી ઉપર આલોટવા લાગ્યા. કહ્યું છે કે, આ લોકમાં બલવંત એવાય પણ સંસારી જીવોનું પૂર્વજનવ નિર્મિત કુકર્મ જોગવ્યા વિના ક્યારે પણ બુટતું નથી. ડૌપદી પણ જનમતી ઠતી ત્યાં આવી પહોંચી અને તે પોતાના પતિયોને દુઃખથી પૃથ્વી ઉપર આલોટતા જોઈ બહુ શ્વેદ પામીને ચારે તરફ જોવા લાગી. આ વચ્ચે વનની વેલથી બાંધ્યા છે પોતાનાં માથાનાં કંશે જેણે એવી તથા સુંદર વલ્કલ વસ્ત્રને ધારણ કરનારી કોઈ વનચર સ્ત્રી (ઝીલ સ્ત્રી) ત્યાં ઝૂંચિંતી આવી. પછી જરા ધિરજ પામેલી ડૌપદી જેટલામાં તે ઝીલ સ્ત્રી પાસે આવીને કાંઈ કહેવા જાય છે તેટલામાં જાણે ધૂમાદાનો સમૂહ હોયની ? એવી દાવાનલસમાન પીલા કંશે સમૂહને ધારણ કરનારી, હાથમાં કપાલવાલી, જયંકર નેત્ર અને મુખવાલી, મ્હોટા લલાટવાલી અને મહા અટ્ટાટ હાસ્યથી અતિ જયંકર એવી કૃત્યા નામની રાક્ષસી, ત્રણ લોકને ક્ષોભ પમાડતી આકાશ માર્ગેથી ત્યાં આવી પહોંચી. પોતાનું કાર્ય કરવા માટે કેમ બાંધીને તૈયાર થઈ રહેલી અને મુખકમલમાં ચારે તરફ ચંચલ જીજ્ઞાસે ફેરવતી તે કૃત્યા, પૃથ્વી ઉપર બહુ આલોટતા એવા પાંડવોને જોઈને તેમની ચારે તરફ જનમવા લાગી. પછી તેને દેખવા માત્રથી બહુ જન્યને લીધે આકુલ વ્યાકુલ થયેલી ડૌપદીને તુરત પોતાની

પાસે રાખી ઝીલસ્રીયે અકૃત્ય કરવામાં તૈયાર થયેલી કૃત્યાને મધુર વચનથી આ પ્રમાણે કહ્યું. “હે દેવી ! તમારા આવવાથી નુત્પન્ન થયેલા નુત્કટ વાયુવને આકુલ વ્યાકુલ થયેલા આ પ્રાણીયો, જયથી મૂર્છા પામ્યા છે. વલી તેનું દ-વણાં પ્રાણોને પણ ત્યજી દીધા છે. હે દેવી ! ત્રણ લોકને વિષે દેવ, દૈત્ય કે મનુષ્યોમાં એવો કોઈ પુરુષ નથી કે, જે ઇંડના વજ્રની પેઠે ત્હારા મહાકોપને સહન કરી શકે ? હે કૃત્યા દેવી ! આ પોતાની મેલેજ મૃત્યુ પામેલાને તું ફરીથી શા માટે મારે છે ? કારણ એમાં ત્રણ જગતને કોજકારી એવું ત્હારું પરાક્રમ જરા પણ ગણાય નહિ.” આ પ્રમાણે ઝીલસ્રીયે બહુ ઝક્તિયુક્ત વચનથી કૃત્યાને કહ્યું એટલે તે નિષ્ફલ પ્રયાસવાલી કૃત્યા પોતાને બહુ કૃતકૃત્ય માનતી થતી હસીને ક્યાંઈ ચાલી ગઈ.

પઠી ડૌપદી, મૃત્યુ પામેલાના સમાન પોતાના પતિયોને જોઈ મૂર્છા પામી. ઓમ્ના વચન પઠી સાવધાન થઈ એટલે તે પોતાના પતિના વિયોગથી બહુ દુઃખ પામતી થતી વિલાપ કરવા લાગી એટલે ઝીલસ્રીયે તેનાં આંસુ લુહી નાખીને હર્ષ પામતા થતા કહ્યું કે, “હે શુદ્ધશીલવતી બાલા ! મહા અરણ્યમાં રહેલી તું વૃથા શા માટે રુવે છે ? હે સુંદરી ! તું મૂર્છા પામેલા તેનું પાસે ન જા. પરંતુ આ મણિકાલકા નદીના પવિત્ર જલથી અમૃતની પેઠે પોતાના પતિયોને સિંચીને તેનું ક્ષણમાત્રમાં જીવાડ.” ઝીલસ્રીનાં કહેવા નુપરથી ડૌપદીયે તેમ કર્યું એટલે જાણે સુતેલા હોયની ? એમ સર્વે પાંડવો નઠ્યા. પઠી તેનું ડૌપદીનાં વચનથી પોતપોતાના ચિત્તમાં વિચાર કરવા લાગ્યા કે, “જે પોતાના અસંખ્ય સૈન્યથી અહિં આવ્યો હતો તે કોણ રાજા હતો ? ડૌપદીનું કોણ દરણ કર્યું હતું ? વિષમય જલનું સરોવર ક્યાં ? અને આપણને મૂર્છા શા માટે થઈ ? વલી પ્રાણપ્રિયા ડૌપદીયે પોતે અહિં આવીને આ ઝીલસ્રીનાં વચનથી મણિકાલકા નદીનાં જલવને સિંચન કરીને આપણને જીવાડ્યા એ શું !!! શું આતે આપણાં ચિત્તમાં ચરેચરો વિઘ્ન થયો છે કે, કોઈ મહા દૈવનું વિચેષ્ટિત છે ? જાણે સારા સ્વપ્નામાં દીઠેલા અર્થવાલું અજ્ઞત લક્ષ્મીનું કારણજ હોયની ? એવું આતે શું હશે ?” આ પ્રમાણે પાંડવો વિચાર કરતા હતા એવામાં પોતાનાં તેજથી દિશાનું પ્રકાશ કરતો કોઈ દેવતા તેમની પાસે આવીને સ્પષ્ટ વા-નગીથી આ પ્રમાણે કહેવા લાગ્યો.

“ हे धर्मपुत्र ! तું आ कार्यने विषे चित्तमां केम आश्रय पामे ठे ? कारण के, कृत्याना असंख्य कार्यनो नाश करवामां प्रवीण एवी ए सर्व में माया करी हती. तमारा परमेष्ठी मंत्रना ध्यानशी प्रसन्न थयेला में इंडना सेनापतिये आ माया प्रगट करीने कृत्याने ठेतरी ठे. ” पढी ते महा रुद्धिवालो देवता “ तमे अवसरे म्हाहं स्मरण करजो. ” एम कहीने तथा बहु आज्ञ-षणो आपीने पांढवोए रजा आपवाधी देवलोक प्रत्ये गयो. पढी पूर्व पुण्यना योगधी जेमना सर्व विघ्न नाश पाम्या ठे एवा ते पांढवो निरंतर विशेषे श्रीजिनेश्वर प्रभुनुं ध्यान करवामां आसक्त चित्तवाला तथा उत्तम समाधिवंत थया,

एकदा बपोरने वखते जोजन तैयार थयुं एवामां निरंतर पुण्यधी पवित्र शरीरवाला महात्मा साधु तपने अंते त्यां पारणा माटे आव्या. जाणे प्रत्यक्ष धर्मज होयनी ? एवा कृमरूप अमृतना स्थान एवा मुनिने जोइ हर्षना उत्कृष्टशी विशुद्ध ज्ञाववाला पांढवोए तेमने प्रदक्षिणा पूर्वक नमस्कार करचो. पढी पुलकावलीये करीने देदीप्यमान शरीरवाला अने पापना समूहने नाश करवामां उद्यमवंत थयेला पांढवोए ज्ञाति पूर्वक आनंदे करीने ए महासुनिने शुद्ध अन्न वहोराव्युं. आ वखते आकाशमां वार्जीत्रो वागवा लाग्यां तेमज सुवर्णनी अने वस्त्रोनी वृष्टी थवा लागी. वली देवतानुए पापनो नाश करवामां खड्गुरूप जयजय वाणीनो अमोघ शब्द करचो. “ हे वत्सो ! उत्तम दाननां महात्म्यना वशधी हुं शासनदेवता तमने प्रसन्न थइ तुं. तमारा पूर्वजवनां पुण्य योगधी वनवासना दुःसह बार वर्ष पुरा थइ रह्या ठे. हवे पढी तमे ऊट मत्स्य देशमां जइ त्यां पोतानां कढ्याण माटे रूप फरवी नीश्चे ते-रमुं वर्ष पूर्ण करो. ” शासनदेवी आ प्रमाणे कहीने अंतर्ध्यान थइ. पढी पोतानी गाढ प्रतिज्ञाने जाणता एवा पांढवो जेगा थइ फरी विचार करवा लाग्या. तेमां युधिष्ठिरे पोताना न्हाना ज्ञाश्यो आगल कह्युं के, “ हुं कंक नामनो विप्र (गुरु) थइने वैराट राजाना घरने विषे रहीश. ” आ प्रमाणे तेमणे पोतानो निश्चय कख्यो. जमीने कह्युं. “ हुं पण वल्लव नाम धारी राजानो रसो-श्यो थइने रहीश. ” अर्जुने कह्युं. “ हुं ते राजाने घरे बृहन्नरु नामे पावइतु थइने रहीश. ” नकुले कह्युं. “ हुं पण ग्रंथिक नामनो अश्वाधिप थइश. ”

सहदेवे कह्युं, “ हुं तंत्रपाल नामे गोवाल अइश. ” डौपदीये कह्युं. “ हुं ते राजानी स्त्रीयोनी दासी अइश. ” पढी ते सर्वे पांरुवोए विराट नगरीनी समीपे स्मशानमां खीजमाना वृद्ध उपर एक म्होटा शबथी ढांकीने पोतानां सर्व शस्त्रो मूक्यां. त्यार पढी बहु जाण एवा तेनु पोत पोतना वेशने अने उपकरणे धारण करी विराट राजानी सज्जामां आव्या. त्यां विराट राजाए तेनुने अनुक्रमे सत्कार करीने सौ सौना काममां राख्या, तेथी गुप्तवेश धारण करनारा ते पांरुवो त्यां सुख करीने रहेवा लाग्या. पांरुवो हमेशां सवारमां उठीने कोइ घरने विषे गुप्तरीते रहेला पोतानी माता कुंतीने प्रणाम करता अने तेमनी हीत शिक्षाने धारण करता. एक दिवस दुर्योधने त्यां मल्लोने मोकळ्या हता. तेमने त्यां रहेला पाचकवृत्तिवाला ज्नीमसेने मल्लयुद्धमां मारी नाख्या, तेथी ज्नीमसेन वैराट राजा तरफथी बहु मान पाम्यो.

हवे वैराटराजानी स्त्री सुदेष्णाने एकसो ठ ज्ञाइयो हता, तेमां महा जुजपराक्रमथी शोभतो कीचक सौथी मुख्य हतो. आ सौ वैराटराजाने त्यांज रहेता हता. कोइ दिवस पोतानी व्हेनने घरे गयेला कीचके त्यां डौपदीने दीठी, तेथी ते डौपदीनुं बहु लावण्य जोइ मोह पाम्यो. पढी सर्व देहने विषे रोमांचना मीषथी कामबाणने धारण करतो ते कीचक पोतानुं मस्तक धुणावतो ठतो पोताना निवासघरप्रत्ये गयो. पढी कामदेवने उत्पन्न करवामां प्रवीण एवा वचनोवमे डौपदीने प्रार्थना करतो ते डुपदराजपुत्रीथी बहु धिक्कार पाम्यो. कह्युं ठे के-कयो पुरुष अकार्य करवाथी लघुता नथी पामतो ? अर्थात् सर्व पामे ठे. पढी कामदेवनी कलाकेलीरूप महा पिशाचना ठलथी नाश पामी ठे शरीर चेतना जेनी एवा कीचके पोतानां मननी वात सुदेष्णा (पोतानी व्हेन)ने कही. सुदेष्णाए पण कामज्वरथी पीमाता पोताना ज्ञाशने कह्युं के, “ हे बंधो ! हुं कोइ मीषथी ते म्हारी दासीने त्हारा घरे मोकलीश. त्यां तुं त्हारुं इष्टकार्य करजे. ” आ प्रमाणे सुदेष्णाए आश्वासन करेलो ते कामज्वरपीडित कीचक पोताने घरे गयो. पढी जूप्रिया सुदेष्णाए कोइ मीषथी डौपदीने कीचकना घरे मोकली. पृथ्वी सामा नेत्र राखीने पोताना घरे आवती एवी डौपदीने जोइ गांठा अयेलानी पेठे कीचके तुरत उज्जा अइ लांबा हाथ करीने कह्युं के, “ म्हारां शरीरनुं रक्षण करनारी हे लोलाकी ! हे दिव्यरूपा !

ऊट अहिं आव अहिं आव अने कामदेवना तापथी तप्त थयेला मने वेगथी आ-
 लिंगन दशने प्रसन्न कर.” तेनां आवां कानने दुःख उपजावनारां वचन सांजलीने
 झैपदीये कह्युं. “हे मूढ ! तुं आवुं दुष्ट पुरुषनी पेठे नीच कुलने योग्य मने न
 कहे. कारण म्हारा गुप्त पतियो उन्मार्गे जनारा अने नीतिमार्ग त्यजी देनारा
 तने निश्चे यमलोक प्रत्ये पहोचामशे, माटे तुं मनने विषे तत्त्वने धारण कर. ”
 आ प्रमाणे कहेती एवी दुपदराजपुत्रीने केशे पकनी दुष्ट कीचके पाटुवने प्रहार
 कस्यो. झैपदी पण शीलना अतिशयपणाथी बुटीने तुरत राजा पासे आवी.
 त्यां ते राजसज्जामां युधिष्ठिरने जोता ठतां वीखराइ गयेला केशवाली झैपदी
 आ प्रमाणे पोताना पतिना गुप्त नामनो उच्चार करवा पूर्वक गाढ स्वरथी रोवा
 लागी. “जेनु रणसंग्राममां (युधि) स्थिर रहेनारा ठे, (युधिष्ठिर) जेनु ज्ञयंकर
 ठे, (ज्नीम) जेनु निश्चे विजयना चिन्हवाला ठे, (विजय-अर्जुन) अने जेनु ब-
 लवंत ठे हाथने धारण करनारा ठे. (नकुल सहदेव) आवा ज्ञूपतियो म्हारा
 प्रिय प्राणनाथो ठतां मने कीचके पीडा पमाणी. ” आ प्रमाणे कूट रोषाक-
 रथी रुदन करवा पूर्वक विलाप करती झैपदीने कंक (युधिष्ठिर) गुरुए कह्युं.
 “हे चंचल नेत्रवाली ! जो कोइ स्थानके त्वारा महाबलवाला गुप्त पतियो
 होय, वली तेनुमां जो त्वारुं नियमथी रक्षण करनारो कोइ ज्ञयंकर (ज्नीम)
 धिति होय तो, हे कमलमुखी ! अहिं तने तेनाथी ज्ञय नाश पामो. (अर्थात्
 ज्नीमसेन पासे तुं ए दुष्ट कीचकने मरावी नाख.) अने तुं पोताने स्थानके
 जा. ” कंकगुरुनां आवां वचन सांजली झैपदीये रात्रीने वखते ज्नीम पासे
 जशने पोतानी सर्व बात कही. ज्नीमसेने पण मोहमां बुझि जशने तेने मधुर
 वचनथी कह्युं के, “मैं धर्मपुत्रनी सत्य प्रतिज्ञा पालवा माटे दुर्योधननो अ-
 पराध सहन कस्यो ठे; परंतु हवणां आ कीचकना आवा अपराधने सहन न-
 हि करूं. हे प्रिया ! आज रात्रीने विषे तुं कपटसंगनां वचनथी तेने अहिं लाव्य
 के, जेथी करीने त्वारा ए शत्रुने हुं अहिं आ रंगमंरुपमांज तुरत मारी ना-
 खूं. ” ज्नीमे आ प्रमाणे आश्वासन करेली झैपदीये पोताने आश्रमे जता र-
 स्तामां मलेला कीचकने कपटमोह वचनथी रात्रीए रंगमंरुपमां आववानुं कह्युं.
 पणी झैपदीनां वचनथी हर्ष पामेलो ते शठ कीचक रात्रीना पहेला पहेरने
 विषे “हे वल्लभा ! तुं क्यां ठे ? क्यां ठे ?” एम उच्चार करतो ऊट रंगमंरु-

પમાં આવ્યો. આ વચ્ચે જૌપદીનો વેશ ધારીને ત્યાં સંતાઈ રહેલા જીમે તેને ગાઢ આલિંગનવમે મારી નાખ્યો. પઠી તે ઝડપે આત્માવાલો જીમ, તુરત ગુપ્ત રીતે પોતાના રસોડામાં જતો રહ્યો. ચરપુરુષોથી મૃત્યુ પામેલા કીચકને જાણી બહુ શોકમાં મગ્ન થયેલા તેના જાણ્યો ઝડપે તેને પાલખીમાં બેસારી શ્મશાન તરફ ચાલ્યા. આ વચ્ચે રસ્તામાં તેનું જૌપદીને દીઠી; તેથી “આ સ્ત્રીના નિમિત્તે આપણા બંધુનો ઘાત થયો છે.” એમ કહેતા એવા તેનું બહુ કોપથી તે જૌપદીને ચિતાગ્નિમાં ફેંકી દેવા માટે કેશ પકમીને ઝુલ્સાડથી સાથે લીધી. જાણે સાક્ષાત્ પોતાની લક્ષ્મીજ હોયની ? એમ પોતાના પતિને સંજ્ઞારતી તથા રુદન કરતી એવી જૌપદીને તેનું તુરત ચિતાની પાસે આણી. આ વચ્ચે એક મહાવૃક્ષને મૂલમાંથી ઝપામી ત્યાં ઝંચિતા આવી પહોંચેલા બલવંત જીમસેને તે સર્વે પુરુષોને (કીચકના જાણને) અગ્નિમાં ફેંકી દીધા. જીમે અગ્નિમાં કીચકના જાણોની પૂર્ણ આહુતિ આપીને નાશ કર્યો છે વિઘ્નનો સમૂહ જેનો એવી જૌપદીને લક્ષ્મીની પેઠે શાંતિ પમામી. પઠી જીમસેનથી પોતાના સર્વ બંધુઓનો નાશ સાંજલી શોકથી આકુલ વ્યાકુલ થયેલી સુદેષ્નાને બહુ સ્નેહવશથી ઝલ્લાસ પમામતો વૈરાટરાજા કહેવા લાગ્યો. “હે સુંદર મુખવાલી પ્રિયે ! તું મને બીજો કાંઈ દંડ આપ; પરંતુ મ્હારી પ્રતિજ્ઞાનો જંગ ન કર. વલી કોપ ત્યજી દઈ પોતાના મંદીરમાં સૌરંધ્રીને બોલાવ્ય. “અવસરે પોતાનાં સ્વરૂપને અંગીકાર કરનારા સૌરંધ્રીના પતિયો, પોતાની મેલે એને લઈ જશે.” પઠી સ્વસ્થ થયેલી સુદેષ્ના રાણીયે તેને પોતાના ઘરમાં રાખી.

હવે ડુર્યોધનની આજ્ઞાથી બહુ દેશોને જોતાં ઠતાં પણ પાંડવોને નહિ દેખવાથી પાઠા આવેલા બહુ અનુચરો ડુર્યોધનને વિનંતી પૂર્વક કહેવા લાગ્યા કે, “હે મહારાજા ! તમારા જયરૂપ સમુદ્ધમાં કાચબાની પેઠે તે સર્વે પાંડવો વૂમી ગયા છે. જો કે તેનું વિદ્યમાન છે ઠતા જાણે ન હોયની ? એમ પૃથ્વી ઉપર અમોએ બહુ શોધ કર્યા ઠતાં પણ તેનું દીઠા નહિ ” અનુચરોનાં આવાં વચન સાંજલી ડુર્યોધને જીપ્સ તથા વિહરનાં મુખ સામું જોયું. પઠી તેનો જાવ જાણીને તે વચ્ચે જણાવે કહ્યું. “હે પુત્ર ! શ્રી જિનેશ્વરના વિહારની પેઠે જે દેશમાં ઝપાત, જય, રોગ, અને ડુષ્ટજાવ નથી, તે દેશમાં પાંડવો સંજવે છે.” પઠી દૂતોએ કહ્યું. “હે પૃથ્વીનાથ ! સર્વ દેશોમાં એક મત્સ્ય દેશજ

ધન, ધાન્ય, લક્ષ્મી અને સુખે કરીને તેમજ સર્વ વ્યાધિ (રોગો) ના રહિત પણાઈ કરીને સ્વર્ગની પેઠે શોષે છે. ” ડુર્યોધને કહ્યું. “ મને મહાશયની પેઠે મનમાં બહુ પીડા કરનારા અને બાહ્ય જન્ય રહિત તે ગુપ્ત પાંડવોને શી રીતે જાણવા ? ” આ વચ્ચે સુશર્મા જૂપતિ પ્રણામ કરીને ડુર્યોધનને કહેવા લાગ્યો. “ હે નૃપતિ ! સ્વરેખર પાંડુરાજાના પુત્રો અતિ સમૃદ્ધિવંત એવા મત્સ્ય-દેશને વિષે વિચરે છે, માટે આપણે મત્સ્ય દેશના જૂપતિના વિરાટપુરની ગાયોનું હરણ કરીએ, જેથી તે પાંડવો અકાલે પોતાની મેલે પ્રકટ થશે. આપણે એક તરફથી વૈરી એવો તે મત્સ્યદેશનો રાજા નિગૃહ કરવા યોગ્ય છે અને બીજી તરફથી ગાયોના હરણવડે કરીને પાંડુપુત્રોને પ્રગટ કરવાનું કાર્ય છે. ” સુશર્માનાં આવાં યુક્તિવાલાં વચન જાણીને ડુર્યોધને તેને આજ્ઞા આપી એટલે સુશર્માએ બહુ સૈન્ય સહિત ત્યાં જઈને વિરાટ નગરની ગાયોનું હરણ કર્યું. આ અવસરે જન્યજીત આત્માવાલા ગોવાલે તુરત સન્નામાં આવીને વિરાટ જૂપતિને નમસ્કાર કરતા બતાં કહ્યું કે, “ હે મહારાજા ! જેને યુદ્ધમાં કીચકે જીત્યો હતો તે સુશર્માએ હવણાં ગાયોનું હરણ કર્યું છે. ” પછી ધનુષ્યના ટંકારથી ત્રણલોકને બેરું કરી દેતા તે વિરાટ જૂપતિયે કોપથી સૈન્ય સહિત તેની પાઠ જઈને તુરત તે શત્રુના સૈન્યને ઘેરી લીધું. પરસ્પર ક્રોધવાલા અને રણસંઘ્રામરૂપ મહા સમુદ્ધને મંથન કરતા એવા તે રાજાનું શત્રુને નાશ કરવામાં કુશલ એવા બાણ સમુદ્ધોઈ કરીને સર્વ આકાશ ઢંકાઈ ગયું. જેમ ક્ષણમાત્રમાં સૂર્ય અંધકારનો નાશ કરે તેમ વિરાટ રાજાએ પણ લાખો શત્રુને મારી નાખ્યા. આ વચ્ચે પરનાં દુઃખ જોઈ દુઃખી થયેલો સૂર્ય અસ્ત પામ્યો.

પછી સવારે પોતાના તેવા અસંખ્ય સુજાટોના નાશથી ક્રોધ પામેલો સુશર્મા જૂપતિ ઝૂટ પોતાનું ધનુષ્ય ચમાવી વિરાટ રાજા તરફ દોડ્યો. સુશર્માએ ફેંકેલા અનેક બાણોથી સંઘ્રામરૂપ સમુદ્ધમાં વ્યાકુલ થયેલો વિરાટરાજા મત્સ્યની પેઠે દેખાવા લાગ્યો. ક્ષણમાત્રમાં શસ્ત્ર રહિત અને રથવિનાના થયેલા મત્સ્ય દેશાધિપને બાંધી અને રથમાં નાખી સુશર્મા પોતાના સૈન્ય સહિત ડુર્યોધન પાસે ચાલ્યો. આ વાતની નગરમાં જાણ થઈ એટલે ક્રોધ પામેલા યુધિષ્ઠિર તથા ઝીમસેનાદિ અનેક શસ્ત્રધારી સુજાટોએ તુરત ત્યાં જઈને સુશર્માની સેનાને ઘેરી લીધી. પછી ક્ષણમાત્રમાં વિરાટ જૂપતિને ઘેરાવતા એવા

जीमसेने “ हुं त्हारो दास हुं अने म्हारी सर्व संपत्ति तने आपीश. ” एम उच्चार करता एवा सुशर्माने बलात्कारे बांध्यो. पढी बहु हर्ष पामेला विराटरा-जाए युधिष्ठिरनी साथे पांरवोनी कथा करता ठता सैन्य सहित महोत्सवपूर्वक ते रात्री त्यांज निर्गमन करी.

हवे अहिं बीजे दिवस सवारे गोवालो सर्व गायोने उत्तर दिशामां च-रावा मोटे लइ गया. त्यां पण विराटनगरनी नजीकमां पमाव करीने रहेला, विचार विनाना डुर्योधने ते गायोनं हरण कर्युं. गोवाले तुरत अंतःपुरमां आ-वीने उत्तराकुमारने गायोना हरणनी बात कही. पढी कुमार पोतानी मा-ता अने स्त्रीनी आगल कहेवा लाग्यो के, “ हे मात ! हवणां हुं शीरीते युद्ध करवा जानं ? कारण मारे तेवो कोइ सारथी नथी के, जेथी हुं एकलो पण सिंहनी पेठे ते कौरवोना सैन्यने मारी नाखुं. ” उत्तराकुमारनां आवां बला-तिशयनां वचन सांजली तुरत शैषदीये इष्या सहित कह्युं के, “ हे कुमार ! त्हारी ब्हेनने कलानुनो अज्यास करावनारो जे वृहन्नट नामे पावइत ठे ते त्हारो सारथी थवाने योग्य ठे. ” पढी कुमारे पोतानी ब्हेनने मोकली वृह-न्नटने तेमाव्यो अने तेनी पासे बहु प्रयासथी पोतानुं सारथीपणुं कबुल करा-व्युं. जो के पोते बहु जाण ठतां प्रथम अवलुं कवच धारण करी स्त्रीयोना स-मूहने हसावतो ते अर्जुन पाठलथी तुरत सवली रीते पहेरी कुमार सहित रथमां बेठो. अर्जुन पूर्वे अज्यास करेली कलानुवमे पोताना रथने कौरवोनां सैन्य पासे लइ गयो. त्यां जयंकर सैन्यने जोइ उत्तराकुमार बहु जय पाम्यो; सेथी ते पोताना सारथी वृहन्नटने कहेवा लाग्यो के, “ हे महानुजाव ! तुं म्हारा रथने ऊट पाठो वाल ! पाठो वाल ! ! कारण के, हुं आ महा समुझना सरखा उज्जलता जयंकर सैन्यने जोवा समर्थ नथी. ” अर्जुने हसीने कह्युं. “ अरे कुमारवीर ! तुं म्होटा राजवंशमां उत्पन्न थयो हुं. वली पोतानी माता अने स्त्रीनी पासे एवा शूरवीरपणानां वचन कहेतो हतो अने हवणां आवुं दी-नवचन केम बोले ठे ? साम्राज्यपदना लाजने अर्थे महा घोर युद्ध करनारा सुज्जटोनं जीवित आलोकेमां यशने अर्थे अने मृत्यु परलोकेमां देवांगनानना सत्कारने अर्थे आय ठे. ” पढी “ वीरपुरुषोने मृत्युनुं फल कीर्ति ठे, बी-जाने नहि. ” एम कहीने नासी जवानी इच्छावालो उत्तराकुमार रथ उपर-

શ્રી નીચે પડતું મૂકી નાસવા લાગ્યો. પાંડવ અર્જુન પણ તુરત રથશ્રી નીચે નતરી કહેવા લાગ્યો. “ હે ઉત્તરાકુમાર ! તું ધીરજ રાખી મ્હારો સારશ્રી થા. કે, જેશ્રી કરી હું આ સર્વ શત્રુને જીતી ત્હારી વિસ્તારવાલી કીર્તિનું સ્થાપન કરું. હે રાજપુત્ર ! તું જય ત્યજી દશ રમસાનમાં સ્વીજમાના વૃક્ષ ઉપર શબશ્રી ઢંકાયેલાં અમારાં શસ્ત્રોમાંથી મ્હારાં ધનુષ્ય બાણને લાવી આપ કે, હું જેણે કરીને આ ત્હારા સર્વ શત્રુને મારી નાખું.” પછી ઉત્તરાકુમારે ધનુષ્યબાણ લાવી આપે ઠતે અર્જુને પોતાનું અને પોતાના જાણ્યોનું સ્વરૂપ કહી દીધું. ત્યાર પછી તે, ધનુષ્યબાણ હાથમાં લઈ રથઉપર બેસી શત્રુના સન્મુખ ચાલ્યો.

હવે અહિં કૌરવની સેનામાં રહેલા ઝીંખે, દિવ્ય શંખના ઝયંકર શબ્દ-શ્રી અર્જુનને જોઈ તુરત ડુર્યોધનને કહ્યું કે, “ નિશ્ચે આ સ્ત્રી વેશધારી અર્જુન દેખાય છે. હે ધૃતરાષ્ટ્રપુત્ર ! આ પાંડવો અવસરે આવી પહોંચ્યા છે, માટે તેનું હવણાં તને બંધુ સહિત મારી નાખશે, માટે તું આ અર્જુનની સાથે ઝડ સંધી કર. નહિંતો આ મ્હોટા સૈન્યના ચોથા જાગશ્રી રક્ષણ કરાયેલો તું ગાયોના ધણને સાથે લઈ નાસી જા અને અમે આ સૈન્યના મધ્ય જાગને વિષે રહીશું. કહ્યું છે કે—સર્વ પ્રકારશ્રી રાજાનું રક્ષણ કરવું જોઈએ.” પિતામહ (દાદા)નાં આવાં વચન સાંજલી બીકણ ડુર્યોધન, ગાયોના ધણને સાથે લઈ પોતાનાં સૈન્યના ચોથા જાગ સહિત ચાલી નિકળ્યો. ડુર્યોધનને નાસી જતો જોઈ અર્જુને ઉત્તરાકુમારને કહ્યું. “ અરે કુમારરાજ ! આ ડુર્યોધન મ્હારા બહુ જયશ્રી નાશી જાય છે, માટે તું આ તરફ અશ્વોને ઝડ લાલ ” અર્જુનનાં આવાં વચનશ્રી કુમારે સૂર્યના રથની પેઠે શીઘ્ર ચલાવેલો રથ તુરત શત્રુનાં સૈન્ય પાસે આવી પહોંચ્યો. ત્યાં અર્જુનના રથને દેખવા માત્રશ્રી શત્રુનું સૈન્ય બહુ દીન બની ગયું. અર્જુને પોતાનો શંખ વગાડ્યો, તેના શબ્દશ્રી મોહ પામેલી સર્વ ગાયો ઝંચા પૂંઘમા કરીને તુરત પોતાનાં નગર પ્રત્યે નાસી ગઈ. પછી અર્જુને ડુર્યોધનને કહ્યું. “ અરે મૂર્ખ ! તેં પ્રથમ કુલને કલંક દીધું છે અને હવણાં પણ ગાયોનું હરણ કરી જયશ્રી નાસી જવા માંડ્યું. શત્રુ મલ્યા ઠતાં તું ક્યાં નાસી ઠવાનો છે ? હવે તો ધનુષ્ય ધારણ કરીને તૈયાર થા.” એમ કહીને અર્જુને પોતાનું ધનુષ્ય હાથમાં લીધું. રંડપુત્ર (અર્જુન)નાં ઝલતાં વાણોના સમૂહરૂપ મેઘશ્રી આકાશ ચોરે તરફ ઢંકાઈ ગયું અને સૂર્ય પણ પોતાનો પરાન્તવ

થવાના ઝગથી અસ્ત થઈ ગયો. આ વચ્ચે ચારે તરફ અંધકાર ફેલાઈ ગયું. ઢેવટ દયાથી ઝિંજાઈ ગયેલા ચિત્તવાલા અર્જુને, કોટિ વીરપુરુષોનો નાશ જોઈ સર્વ મનુષ્યોને નિહા આપનારું સંમોહન નામે અસ્ત્ર ફેંક્યું. ફક્ત ઝીંબ્મ અર્જુને જોણ ગુરુ વિના બીજા સર્વે ગાઢ નિહા પામે ઢતે અર્જુને ઉત્તરાકુમારને કહ્યું. “ હે રાજપુત્ર ! ડુર્યોધન રાજાના લીલાં, કર્ણના પીલાં અને બીજાનાં વિચિત્ર વસ્ત્રો લઈ તું ઝડપે અહિં આવ. ” ઉત્તરાકુમાર, તે પ્રમાણે સર્વેનાં વસ્ત્ર લઈ આવ્યો એટલે અર્જુન, તે સર્વ વસ્ત્રોને લઈ તથા પિતામહ (ઝીંબ્મ)ને પ્રણામ પૂર્વક શત્રુનના દલને મથન કરી પાઠો નગર પ્રત્યે આવ્યો.

હવે અહિં અર્જુનના પહેલો વિજયવંત વિરાટરાજા પોતાના નગર પ્રત્યે આવ્યો હતો ! તેથી તે પોતાના માણસો પાસેથી પોતાના પુત્રનું શત્રુનની પાઠલ જવું સાંઝલી કાંઈક મનમાં ખેદ પામવા લાગ્યો. પછી જેટલામાં તે ઝૂપતિ પોતાનાં સૈન્ય સહિત પુત્રની પાઠલ જવાની તૈયારી કરે છે, તેટલામાં કુમારના અનુચરોએ તુરત આવીને હર્ષથી રાજાને કુમારના વિજયની વાત નિવેદન કરી. આવી વધામણીથી બહુ સંતોષ પામેલા રાજાએ કંકગુરુ સહિત હર્ષથી નગરમાં ઉત્સવ કરાવ્યો અને પોતે પણ સન્નામાં કંકગુરુ સાથે પાસાવમે ક્રીડા કરવા લાગ્યો. પછી પુત્રના વિજયની પ્રશંસા કરતા એવા વિરાટ ઝૂપતિને કંકગુરુએ (યુધિષ્ઠિરે) કહ્યું કે, “ હે નરેન્દ્ર ! જેનો સારથી વૃહન્નટ (અર્જુન) થયો તેને શું વિજય સુલઝ નથી ? અર્થાત્ તેવા પુરુષને વિજય મેલવવો બહુ સુખકારક છે. ” વિરાટરાજા અને કંકગુરુ આ પ્રમાણે વાતો કરતા હતા એવામાં પોતાના રથથી નીચે ઉતરી અર્જુન પોતાનાં સ્થાને ગયે ઢતે ઉત્તરાકુમારે સન્નામાં બેઠેલા પોતાના પિતાને નમસ્કાર કહ્યો. પછી તેણે પિતાને કહ્યું કે, “ મેં જેનાથી યુદ્ધમાં વિજય મેલવ્યો છે તે મહા પરાક્રમવંત પુરુષ, પોતાના બંધુન સહિત પોતાની મેલે આજથી ત્રીજે દિવસ પ્રગટ થશે. ”

પછી ત્રીજે દિવસ અદ્ભુત વેશધારી ધર્મપુત્રે પોતાના કઢયાણ માટે સ્નાન કરી, પૂજન કરી અને તુરત અહુડ્ડ એવા દેવતાનું બલિદાન આપ્યું. ત્યારપછી તે જેટલામાં પોતાનાં આસન ઉપર બેઠા તેટલામાં ઝીંમસેનાદિ સર્વ જાણ્યોએ પોતપોતાનું ધરુ સ્વરૂપ પ્રગટ કરી તેમને ઝક્તિથી પ્રણામ કહ્યા. વિરાટરા-

जाए पण नमस्कार करवापूर्वक कहुं के, “हे महाराज ! आ म्हारुं राज्य, विजय अने बीजुं जे कांइ ठे ते सर्व आपनुंज ठे.” आवी रीते विराटराजाए विनंती करेला युधिष्ठिर जोके त्यांथी जवा माटे तैयार थया हता तो पण विराट राजाना आग्रहथी त्यांज रह्या. विराट राजाए हाथ जोम्नीने अर्जुनना पुत्र अजिमन्युने पोताना पुत्री परणाववा माटे हर्षथी युधिष्ठिरनी विनंती करी. आ वातनी युधिष्ठिरे कृष्णने खबर आपी, तेथी श्री कृष्ण अजिमन्युसहित पोतानी ब्हेन सुज्जने साथे लइ बहु सेनाथी परवस्था ठता विराटपुरे आव्या. त्यां तेमणे प्रीतिथी उत्तम लग्नवाला शुभ दिवसने विषे विराटराजाने अने पांढवोने हर्षकारी एवो अजिमन्युनो अने उत्तरानो लग्नमहोत्सव कस्यो. पढी प्रसन्न मनवाला श्री कृष्ण विराटराजानी रजा लइ कुंतीसहित पांढवोने बहु आग्रहथी उत्सवपूर्वक पोतानी नगरी (द्वारका) प्रत्ये तेनी गया. त्यां यादवो-मां श्रेष्ठ एवा श्री कृष्ण अने बलज्जना महा आग्रहथी चार ज्ञास्यो चार कन्यानुंने परण्या अने सुखेथी रहेवा लाग्या.

हे ज्ञव्यजनो ! आ प्रमाणे पगले पगले लोको उपर बहु उपकार करवा-थी महा यशवाला, महा राक्षसोना जयने दूर करवाथी नीम अने अर्जुनवसे उत्सलता पराक्रमवाला, द्यूतने लीधे सर्व राज्यनां विजयथी नृष्ट थयेला, कृत्यादि राक्षणीयोना विघ्नरहित एवा सर्वे पांढवो पोतानी प्रतिज्ञा पूर्ण करी मत्स्य देशना अधिपति विराटराजानी नगरीथकी द्वारकाप्रत्ये गया.

इति पांढवचरित्रे नीमवकहिमंवादिजय हिमंवापाणिग्रहणा-
र्जुनविद्यासाधन खेचरेंडादिजय कृत्यादिविघ्ननिवर्तन
गोवालनादिवर्णननाम पंचमोऽधिकारः ॥

गर्जमां रहेला जे प्रजुना अतिशये करीने जितशत्रुराजा पण विजया-राणीनो पराजय करवा समर्थ थया नहि एवा ते श्री अजितनाथ जिनेश्वर निरंतर जक्तिवंत पुरुषोना अकळयाणोने दूर करो.

पढी दश दाशार्हो, बीजा राजानुं अने बलज्ज कृष्णादि म्होटा यादवो जेगामली पांढवोनी साथे विचार करता तेनुंने आ प्रमाणे कहेवा लाग्या के, “अहो ! सत्य प्रतिज्ञावाला अने सुकुलमां उत्पन्न थयेला तमोए बहु दुःख

થવાના ઝયથી અસ્ત થઈ ગયો. આ વચ્ચે ચારે તરફ અંધકાર ફેલાઈ ગયું. ઢેવટ દયાથી ઝિંજાઈ ગયેલા ચિત્તવાલા અર્જુને, કોટિ વીરપુરુષોનો નાશ જોઈ સર્વ મનુષ્યોને નિહા આપનારું સંમોહન નામે અસ્ત્ર ફેંક્યું. ફક્ત ઝીંષ્મ અર્જુને જોણ ગુરુ વિના બીજા સર્વે ગાઢ નિહા પામે ઠતે અર્જુને ઉત્તરાકુમારને કહ્યું. “ હે રાજપુત્ર ! હુર્યોધન રાજાના લીલાં, કર્ણના પીલાં અને બીજાનાં વિચિત્ર વસ્ત્રો લઈ તું જટ અહિં આવ. ” ઉત્તરાકુમાર, તે પ્રમાણે સર્વેનાં વસ્ત્ર લઈ આવ્યો. એટલે અર્જુન, તે સર્વ વસ્ત્રોને લઈ તથા પિતામહ (ઝીંષ્મ)ને પ્રણામ પૂર્વક શત્રુનનાં દલને મથન કરી પાઠો નગર પ્રત્યે આવ્યો.

હવે અહિં અર્જુનના પહેલો વિજયવંત વિરાટરાજા પોતાના નગર પ્રત્યે આવ્યો હતો ! તેથી તે પોતાના માણસો પાસેથી પોતાના પુત્રનું શત્રુનની પાઠલ જવું સાંઝલી કાંઈક મનમાં ખેદ પામવા લાગ્યો. પછી જેટલામાં તે ઝૂપતિ પોતાનાં સૈન્ય સહિત પુત્રની પાઠલ જવાની તૈયારી કરે છે, તેટલામાં કુમારના અનુચરોએ તુરત આવીને હર્ષથી રાજાને કુમારના વિજયની વાત નિવેદન કરી. આવી વધામણીથી બહુ સંતોષ પામેલા રાજાએ કંકગુરુ સહિત હર્ષથી નગરમાં ઉત્સવ કરાવ્યો અને પોતે પણ સન્નામાં કંકગુરુ સાથે પાસાવમે ક્રીડા કરવા લાગ્યો. પછી પુત્રના વિજયનો પ્રશંસા કરતાં એવા વિરાટ ઝૂપતિને કંકગુરુએ (યુધિષ્ઠિરે) કહ્યું કે, “ હે નરેન્દ્ર ! જેનો સારથી વૃહન્નટ (અર્જુન) થયો તેને શું વિજય સુલભ નથી ? અર્થાત્ તેવા પુરુષને વિજય મેલવવો બહુ સુખકારક છે. ” વિરાટરાજા અને કંકગુરુ આ પ્રમાણે વાતો કરતા હતા એવામાં પોતાના રથથી નીચે ઉતરી અર્જુન પોતાનાં સ્થાને ગયે ઠતે ઉત્તરાકુમારે સન્નામાં બેઠેલા પોતાના પિતાને નમસ્કાર કહ્યો. પછી તેણે પિતાને કહ્યું કે, “ મેં જેનાથી યુદ્ધમાં વિજય મેલવ્યો છે તે મહા પરાક્રમવંત પુરુષ, પોતાના બંધુન સહિત પોતાની મેલે આજથી ત્રીજે દિવસ પ્રગટ થશે. ”

પછી ત્રીજે દિવસ અન્નુત વેશધારી ધર્મપુત્રે પોતાના કલ્યાણ માટે સ્નાન કરી, પૂજન કરી અને તુરત અહુડ્ એવા દેવતાનું વલિદાન આપ્યું. ત્યારપછી તે જેટલામાં પોતાનાં આસન ઉપર બેઠા તેટલામાં ઝીમસેનાદિ સર્વ જાણ્યોએ પોતપોતાનું શ્વરુ સ્વરૂપ પ્રગટ કરી તેમને ઝક્તિથી પ્રણામ કહ્યા. વિરાટરા-

जाए पण नमस्कार करवापूर्वक कहुं के, “हे महाराज ! आ म्हारुं राज्य, विजय अने बीजुं जे कांइ ठे ते सर्व आपनुंज ठे.” आवी रीते विराटराजाए विनंती करेला युधिष्ठिर जोके त्यांथी जवा माटे तैयार थया हता तो पण विराट राजाना आग्रहथी त्यांज रह्या. विराट राजाए हाथ जोम्नीने अर्जुनना पुत्र अग्निमन्युने पोताना पुत्री परणाववा माटे हर्षथी युधिष्ठिरनी विनंती करी. आ वातनी युधिष्ठिरे कृष्णने खबर आपी, तेशी श्री कृष्ण अग्निमन्युसहित पोतानी ब्हेन सुज्जडने साथे लइ बहु सेनाथी परवस्था ठता विराटपुरे आव्या. त्यां तेमणे प्रीतिथी उत्तम लग्नवाला शुज्ज दिवसने विषे विराटराजाने अने पांमवोने हर्षकारी एवो अग्निमन्युनो अने उत्तरानो लग्नमहोत्सव कस्यो. पढी प्रसन्न मनवाला श्री कृष्ण विराटराजानी रजा लइ कुंतीसहित पांमवोने बहु आग्रहथी उत्सवपूर्वक पोतानी नगरी (द्वारका) प्रत्ये तेनी गया. त्यां यादवो-मां श्रेष्ठ एवा श्री कृष्ण अने बलज्जडना महा आग्रहथी चार ज्ञाइयो चार कन्यानुने परण्या अने सुखेथी रहेवा लाग्या.

हे ज्ञव्यजनो ! आ प्रमाणे पगले पगले लोको उपर बहु उपकार करवा-थी महा यशवाला, महा राक्षसोना जयने दूर करवार्थी ज्ञीम अने अर्जुनवमे उत्सलता पराक्रमवाला, द्यूतने लीधे सर्व राज्यनां विजयथी ज्ञृष्ट अयेला, कृ-त्यादि राक्षणीयोना विघ्नरहित एवा सर्वे पांमवो पोतानी प्रतिज्ञा पूर्ण करी मत्स्य देशना अधिपति विराटराजानी नगरीअकी द्वारकाप्रत्ये गया.

इति पांमवचरित्रे ज्ञीमवकहिमंवादिजय हिमंवापाणिग्रहणा-

र्जुनविद्यासाधन खेचरेंद्रादिजय कृत्यादिविघ्ननिवर्तन

गोवाल्लनादिवर्णननाम पंचमोऽधिकारः ॥

गर्जमां रहेला जे प्रजुना अतिशये करीने जितशत्रुराजा पण विजया-राणीनो पराजय करवा समर्थ थया नहि एवा ते श्री अजितनाथ जिनेश्वर निरंतर जक्तिवंत पुरुषोना अकड्याणोने दूर करो.

पढी दश दाशार्हो, बीजा राजानुं अने बलज्जड कृष्णादि म्होटा यादवो जेगामली पांमवोनी साथे विचार करता तेनुने आ प्रमाणे कहेवा लाग्या के, “अहो ! सत्य प्रतिज्ञावाला अने सुकुलमां उत्पन्न अयेला तमोए बहु दुःख

वेठयुं ठे; परंतु हवणां अवसर भलेलो होवाथी तमारे ऊट शत्रुरूप वृद्धोनो नाश करवो. " तेउनां आवां वचन सांजली धर्मपुत्र युधिष्ठिरे कह्युं. " निश्चे हुं राज्य माटे पोताना बंधुननो घात करीश नहि. " युधिष्ठिरनां आवां वचन सांजली ज्मीमसेने कह्युं. " अरे ! तमे शत्रुननी उन्नतिने सहन करशो; परंतु हुं तेमनाथी अता पराजवने सहन करनारो नथी. " युधिष्ठिरे कह्युं. " जो के आ ज्मीमसेनादि सर्वे युद्ध करवा उत्साहवंत ठे, तेम ए शत्रुन पण वध करवा योग्य ठे; तो पण प्रथम यशने माटे आपणे तेने सामादि नीतिनां वचन-थी समजाववा जोशए. पढी दशार्ह, बलजड, कृष्ण अने बीजा यादवपति-योनी आझाथी जय नामनो एक वाचाल दूत तुरत रथमां बेसी हस्तिनापुर प्रत्ये गयो. त्यां ते पोताना स्वामीना बलथी निर्जय ठतो ज्मीष्म अने धृतराष्ट्रादि अनेक पुरुषोथी नरपुर एवी सज्जामां आवी डुर्योधनने आ प्रमाणे कहेवा लाग्यो. " हुं छारका नगरीना महाराजा श्री कृष्णनो राजमान्य जय नामनो दूत तुं. हे जूमिपति ! कर्ण सहित तुं एमनो संदेशो म्हारां मुखथी सांजल. हे नरेंड ! सत्य प्रतिज्ञावाला अने न्यायवंत पांरुपुत्रो के, जेउ त्दारा बंधुन आय ठे, तेउ हवणां पोतानी प्रतिज्ञा पूर्ण करीने प्रगट थया ठे. जेवी रीते तेउ पोताना कालने निर्गमन करता ठता निश्चे सत्यज्ञावने पाम्या ठे, तेवी रीते तुं पांरुवोने पोतानां राज्यनो जाग आपतो ठतो वेगथी तेमनो आश्रय कर. वली हे राजन् ! पूर्वना राजानुनी पेठे हवणां अहिं तमारो पण परस्पर एक बीजाना पक्षना घातना कारणरूप महा युद्धनो आरंज न थान. हे जनाधिप ! फक्त वारुणावर्तपुर, तिलपुर, इंड्रप्रस्थ, कासीपुर अने हस्तिनापुर आ पांच गामो पांरुवोने आपीने बाकीनुं सघलुं राज्य तुं जोगव. " दूतनां आवां वचन सांजली क्रोधथी पोताना होठने रुसता तथा हाथवने नेत्रनो स्पर्श करता एवा डुर्योधने गर्वथी कह्युं के, " हे दूत ! महादूतना पणथी हारी गयेला पोतानां राज्यने ए पांरुवो शी रीते मेलवी सके ? ए म्हारा बांधवो नथी; परंतु प्रथमथीज महा अपराधने लीधे ज्मीमसेनादि सर्वे म्हारा खरेखरा शत्रुन ठे. ए पांरुवो म्हारी रक्षण करेली जेटली पृथ्वीमां बलात्कारे प्रवेश करे तेटलो तेमनो पृथ्वीनो जाग ठे. बाकी हुं म्हारा हाथथी तेमने जरापण आपीश तो नहिज. हे जय ! गमे तो पांरुपुत्रो म्हारे विषे छेपज्ञाव धरता

હોય અથવા મીત્ર જાવ રાખતો હોય; પરંતુ દ્યૂતના પણથી પ્રાપ્ત થયેલી પૃથ્વી-
માંથી હું તેમને જરા પણ દેવાનો નથી. ” જયદૂતે કહ્યું. “ હે નૃપ ! જો કે તેં
ન્યાયમાર્ગવાલું યુક્તિ વચન કહ્યું છે; પરંતુ તું મ્હારું વચન માનીને પોતાના ન-
ત્તમ ગોત્રને પીમા ન ઉપજાવ. હે ડુર્યોધન નરેશ્વર ! જે પવનપુત્ર ઝીમસેને
ફક્ત પરોપકારને માટેજ સર્વલોકને હુઃખકારી એવા હિમંબ, બક અને કીચ-
કને તત્કાલ મારી નાખ્યા તે ઝીમસેનથી જેમ ગાઢ વનમાં રહેલા સિંહથી
હાથી પોતાનું રક્ષણ ન કરી શકે તેમ તું પોતાનું રક્ષણ શીરીતે કરી શકી-
સ. હે રાજન્ ! પૂર્વે અનેક વિદ્યાધરોને જીતિને અર્જુને નિરંતર અપકારી એવા
તને રક્ષણ કરેલો છે. તો તે અર્જુન ત્હારે શું પૂજવા યોગ્ય નથી ? વલી ધર્મને
વિષે એક સારવાલા યુધિષ્ઠિર પણ નિશ્ચે અપકારી એવા ત્હારા ઉપર પ્રેમજાવ-
જ રાખે છે, એટલુંજ નહિ; પરંતુ હમેશાં ત્હારું હિત રહે છે. ઠીકજ છે નત્તમચં-
દન વૃદ્ધ પોતાનો ઘેદ કરનારા કુવામાને પણ સુગંધીમાન કરે છે. જેમ અગ્નિ
વાયુવમે કરીને કાષ્ઠના સમૂહને ઝસ્મરૂપ કરે છે તેમ તે સિંહરૂપ બલવંત પાંચે
પાંડવો, શ્રી કૃષ્ણની સહાય્યથી હસ્તિરૂપ તમને નાશ કરશે. ”

આ વચ્ચે જોણ ઝીષ્મ અને વિહુરાદિ અનેક ઝૂપતિયોણ પણ જયની પેઠે
ડુર્યોધનને બહુ સારાં વચન કહ્યાં; પરંતુ તેથી તો તેના મનમાં બહુ કોપરૂપ
અગ્નિ પ્રગટ થયો. પછી ડુર્યોધને બહુ તિરસ્કાર કરેલો હોવાથી ક્રોધાતુર મન-
વાલો શ્રી કૃષ્ણદૂત જય “ નિશ્ચે આજે ધૃતરાષ્ટ્રના પુત્રો હણાયા ! હણાયા !! ”
એમ ઉચાર કરતો ત્યાંથી ઝૂટ ચાલી નિકલી દ્વારકામાં આવ્યો. ત્યાં તેણે સ-
ર્વ વાત શ્રી કૃષ્ણ બલજ્ઞાદિકને કહી. આ વાત પોતાની મનગમતી થયેલી
જાણી ઝીમસેનાદિ સુઝટો બહુ હર્ષ પામતા બતા નૃત્ય કરવા લાગ્યા.

પછી મહા સંગ્રામને વિષે પ્રસરતા ગાઢ હર્ષવાલા પાંડવોણ શ્રી કૃષ્ણાદિ
યાદવેંડોની સાથે વિચાર કરીને સમુદ્વિજયરાજાની આજ્ઞાથી શીઘ્ર મહા ર-
ણસંગ્રામની મ્હોટી તૈયારી કરીને પોતાની સેના સજ્જ કરી. તેમાં પાંડવની
સેનામધ્યે યાદવો, સત્યકી, વિરાટરાજા, દુપદ ઝૂપતિ, ધૃષ્ટદ્યુમ્ન અને સુઝ-
જાના પાંચ પુત્રો વિગેરે હતા. તેમજ અર્જુનનો પુત્ર અન્નિમન્યુ, ઝીમનો પુત્ર
ઘટોત્કચ અને બીજા શુદ્ધ વંશમાં ઉત્પન્ન થયેલા બહુ રાજપુત્રો આવ્યા હતા.
વલી અર્જુનના સ્નેહથી ચંડ, રંડ, મણિચૂર, ચંડપીર અને ચિત્રાંગદ વિગેરે
બહુ વિદ્યાધરો પોતપોતાની સેનાસહિત ત્યાં આવ્યા.

હવે અહિં હસ્તિનાપુરમાં કર્ણાદિ નરેન્દ્રોએ પ્રેરેલા ડુર્યોધન રાજાએ રણસં-
ગ્રામની ઇચ્છાથી ક્ષણમાત્રમાં દૂત મોકલીને પોતાની પક્ષના બહુ રાજાને બો-
લાવ્યા. ડુર્યોધનના સૈન્યને વિષે પણ ઝૂરિશ્રવા, ઝગદત્ત, શલ્ય, અંગદેશનો
રાજા શકુનિ, કૃપાચાર્ય, ઝીષ્મગુરુ, તટિનાનો પુત્ર બાહ્લીક, સોમદત્ત, વૃ-
ષાસન, કૃતવર્મા, ધર્મ, સૌભલ, હલપાણી અને બલૂકાદિ અનેક રાજાનું આવી
મળ્યા. મહાત્મા અને જ્ઞાની એવા વિદુર પોતાના ગોત્રનું કદર્યન જાણીને વૈરા-
ગ્યના રંગથી શ્રી જિનેશ્વર પ્રજ્ઞુએ નિરુપણ કરેલા ચારિત્રને અંગીકાર કરી
તુરત વનમાં ચાલ્યા ગયા. કુંતીએ કર્ણને પોતાના પુત્રપણાની સ્વર આપીને
પાંડવો તરફ આવવાનું કહ્યું એટલે તેણે એમ કહ્યું કે, “હે માત! મેં આમ્હારા
પ્રાણો પ્રથમથીજ ડુર્યોધનને આપેલા છે, તો હવે હું તેને ત્યજી દઈ બીજા રા-
જાનો આશ્રય કરું તો તેથી આજે આપને લજ્જા પામવા જેવું થાય અને લો-
કમાં મ્હારો અપવાદ થાય.” કર્ણનાં આવાં વચન સાંજલી બહુ પીમા પામેલી
કુંતી, કર્ણને વિષે બહુ પ્રેમ ધરતી હતી તેનો જય ઇચ્છવા લાગી. કહ્યું છે કે-
નિરંતર મનુષ્યોને પોતાની માતા સ્વરેખરી હિતકારી હોય છે.

પઠી પ્રવંશ ઝુજ પરાક્રમથી નુદત એવો ડુર્યોધન ક્રોધથી મ્હોટી સેના
સહિત શીઘ્ર પ્રયાણથી મહા વિસ્તારવાલા પ્રસિદ્ધ કુરુક્ષેત્રમાં ગયો. હાથીયો-
રૂપ પર્વત, પાયદલરૂપ જલ અને અન્યમનુષ્યોરૂપ તરંગોથી સુશોભિત એવો તે
સેનારૂપ સમુદ્ર અગીયાર અક્ષૌહિણિ સેનારૂપ નદીયોએ કરીને બહુ શોભતો
હતો. પઠી ડુર્યોધને હર્ષથી પ્રસિદ્ધ ઝુજબલવાલા શ્રી ઝીષ્મપિતાને પ્રણામ ક-
રી તેમને અતિ આદરપૂર્વક કોટિવીરને મથન કરનારું પોતાનું સેનાપતિ પદ
આપ્યું. ગર્વવંત પાંડવો પણ પોતાના સૈન્યજ્ઞારથી પૃથ્વીને કંપાવતા ઠતા શીઘ્ર
પ્રયાણથી સાત અક્ષૌહિણિ સેનાસહિત કુરુક્ષેત્રમાં ગયા. ત્યાં પાંડવોએ સર્વે વીર
પુરુષોને વહાલા એવા ડુપદરાજાના પુત્ર વલિષ્ઠ એવા ધૃષ્ટદ્યુમ્નને સેનાપતિપણું
અને સર્વ કાર્યમાં મુખ્યપણું આપ્યું. પઠી ત્રણ ઉપાયથી નિર્ણય કસ્યો છે યુ-
દ્ધના દિવસનો જેમણે એવા પાંડવની સેનાના વીર પુરુષોએ હર્ષપૂર્વક પોતાના
ક્ષેત્રદેવતાનું અને પોતાનાં આયુધોનું પૂજન કર્યું. જાણે પોતાના પતિયોને મહા
વિજય અને યશ આપવાને ઉદ્યમવંત ઘેલાંજ હોયની ? એમ સુગંધવાલા પ્રફુ-
લ્લિત પુષ્પોથી પૂજન કરેલાં આયુધો શોભતાં હતાં. ત્યાં વાગતાં એવા સંગ્રામ-

નાં વાર્જીત્રો જાણે વિજયલક્ષ્મીના ઝાંઝરનો શબ્દ હોયની ? એમ તીક્ષ્ણ શ-
સ્ત્રોના સમૂહે કરીને શોભતાં હતાં. મહા ડુર્જય શત્રુનની જાલરૂપ અંધકાર-
ના સમૂહને નાશ કરતો એવો તે સુન્નટોનો સમૂહ જાણે તીક્ષ્ણ કાંતિવાલો અને
બહુ લાલ તેજવાલો સાક્ષાત્ વીરરસ હોયની ? એમ શોભતો હતો. વૃક્ષસમૂ-
હના અગ્રજાગને વિષે અને આકાશને વિષે અતઃ પમુદાનુ નિશ્ચે રણાગ્નિલાષી
સુન્નટોના સિંહનાદને વૃદ્ધિ પમામતા હતા. તે વચ્ચે વન્ને સૈન્યના ચોરે તરફ-
થી યુદ્ધનાં મહા વાર્જીત્રો વાગવા લાગ્યાં. તેમજ જાણે નદય પામતા એવા સૂ-
ર્યના રથના અશ્વોની સ્પર્ધાથીજ હોયની ? એમ શ્રેષ્ઠ અશ્વો ધોળાવા કરવા
લાગ્યા. રણસંગ્રામરૂપ વર્ષાક્રિતુમાં શત્રુનના સમૂહરૂપ ઘાસને જીરવ કરનારા
અને ઝરતા મદરૂપ જલના સમૂહથી કાદવરૂપ બનેલી પૃથ્વીમાં ચપલ ગતિ-
વાલા મહા હસ્તિન ગર્જના કરતા ઘેરા શોભતા હતા. ઝેરી નોબત અને ઢ-
ઝાદિ વાર્જીત્રોના શબ્દથી, તેમજ મહા પાયદલના, રથના અને હસ્તિનના ના-
દથી સર્વ જગત્ શબ્દમય થઈ ગયું. સુવર્ણ અને રત્નોની અદ્ભુત કાંતિથી શો-
ભતા, હાથમાં દેદીપ્યમાન ચમુને ધારણ કરી રહેલા, ઢાલોને ઝગલતા અને
યુદ્ધમાંજ પ્રવીણ એવા યોધાનું સર્વ સ્થાનકે ફરતા હતા.

હવે પ્રથમ મહા ડુર્ઘ્ન એવા ધનુષ્યધારીયો પોતપોતાનાં ધનુષ્યનો વારં-
વાર શબ્દ કરતા ઘેરા આગલ ચાલ્યા. તેમની પાઘલ યુદ્ધમાં નિત્સાહવંત એવા
મહા બલવાલા તોમરધારી સુન્નટોએ ચાલવા માંડ્યું. ત્યારપછી અશ્વોને પોતા-
ના કબજામાં રાખનારા પ્રૌઢ સ્ફુરતીવાલા સ્વારો ચાલવા લાગ્યા. તેમની
પાઘલ નંચી સુંઢવાલા, મ્હોટી સાંકલોવાલા અને મહા જય ઝપજાવનારા હ-
સ્તિનનો સમૂહ ચાલ્યો. ત્યારબાદ ઘેરીશ પ્રકારનાં શસ્ત્રસમૂહથી ઝરપુર,
પૈમાનથી પૃથ્વીના તલને પીલી નાખનારા અને યુદ્ધમાં નિત્સાહવંત એવા અનેક
સુન્નટોથી મનોહર એવા રથોનો સમૂહ ચાલ્યો. આ વચ્ચે મહા સૈન્યના પાદ
પ્રહારથી હોયની ? એમ તુરત મહા કંપથી સમુદ્રના જલો ઝહલવા લાગ્યા.
પછી બીજે દિવસ સજ્જ થઈ રહેલી તે વન્ને સેનાના ઝહલતા વીરરસવાલા ઝહટ
શસ્ત્રધારી સુન્નટોએ યુદ્ધનાં વાર્જીત્રોના શબ્દોથી રણસંગ્રામ આરંભ્યો. તેમાં
ચમુધારીયોની સાથે ચમુધારીયોનો, રથીયોની સાથે રથીયોનો અને પાયદલ-
ની સાથે મહા સુન્નટોનો એમ પરસ્પર સંગ્રામોત્સવ થવા લાગ્યો. જેમ જ્વાજ-

દ્યેમાન એવા સૂર્યનાં કિરણો જોઈ સકાતાં નથી તેમ મહા શત્રુનું સામાનગામેલા આયુધવાલા, ક્રોધના જ્ઞારથી ડુર્ધર એવા બલતરધારી તે મહા સુજાતો જગતને નહિ જોવાયોગ્ય રૂપવાલા થઈ પડ્યા. બલતરથી ઠંકાયેલા શરીરવાલા અશ્વો, જયથી ચાલવમે નહિલતા હોવાથી જાણે તેનું પાંચોવાલા હોયની ? એમ દેખાતા હતા. આ ત્યજી દીધેલી મર્યાદાવાલા મહા સંગ્રામરૂપ સમુદ્રમાં મગરરૂપ સર્વ પ્રકારનાં શસ્ત્રો, પર્વતરૂપ મહા હસ્તિનું, અશ્વરૂપ મહા તરંગો, ઉત્તમ પાયદંતરૂપ જલ, રથીરૂપ મગરો અને વહાણરૂપ આકાશમાં રહેલા વૈમાનો દેખાતા હતા. વલી વીરપુરુષોનાં હુંકારરૂપ શબ્દથી જાણે પોતે સેનારૂપ સમુદ્ર ગર્જના કરતો હોયની ? એમ શોજતો હતો.

પઠી દીપકની પેઠે ક્ષણમાત્રમાં વૈરીરૂપ અંધકારનો નાશ કરતો, વૃદ્ધિ પામેલા ક્રોધવાલો અને રથ નુપર બેઠેલો અન્નિમન્યુ (અર્જુનપુત્ર) શત્રુના સૈન્યમાં પેઠો. કોપથી અમોઘ વાણના સમૂહવમે પોતાનાં સૈન્યનો નાશ કરતા એવા અર્જુનપુત્રને જોઈ રથમાં બેઠેલા અને વાણ ફેંકતા એવા વૃહદ્બલ અને કૃપાચાર્ય તેના સામાં દોડ્યા. અન્નિમન્યુ વૃહદ્બલના સામો થયો તે જોઈ વાણોવમે શત્રુના સૈન્યને ત્રાસ પમાડતો એવો કૈકેય અન્નિમન્યુની સહાય્ય કરવા માટે કૃપાચાર્યની સામો થયો. સર્વ વિશ્વના મનુષ્યોને અતિ જયકારી એવા તે ચારે વીરપુરુષોના પરસ્પર થતા યુદ્ધને સુજાતોના સમૂહવાલી ઉત્તમ સેના જોવા લાગી. રથો જાગી જવાથી ફક્ત જ્ઞારહીને પરસ્પર યુદ્ધ કરતા એવા કૈકયરાજા અને કૃપાચાર્ય બંનેજણા સર્વ સેનાના સુજાતોને જયંકર દેખાવા લાગ્યા.

સાર તેજવાલા વૃહદ્બલે વાયુની પેઠે અનેક વાણો ફેંકીને બગાંસુ લાવાથી પરવશ થયેલા પાર્થપુત્ર અન્નિમન્યુના રથની ધ્વજાને ઘેડી નાખી અને સારથીને પારી નાખ્યો. પઠી મહા કઠોર શબ્દથી ગર્જના કરતો અને પૈમાથી પૃથ્વીના તલને વિદારી નાખતો એવો જ્ઞીષ્મ પિતાનો રથ ક્ષણમાત્રમાં પાંચોની સેના પ્રત્યે આવ્યો. જ્ઞીષ્મના કોપથી વાહ્યીકે, દિવ્યવાણોથી આકાશમાં મંદ્રુપ બનાવી દીધો; તેથી શત્રુની સેના ચલાચલ થવા લાગી. આ વચ્ચે વેગથી ક્રોધ પામેલા અન્નિમન્યુએ અસંખ્ય વાણોથી આકાશને ઢાંકી દેતા ઠતા ડુર્મુખ રાજાના સારથીને અને જ્ઞીષ્મપિતાના રથની ધ્વજાને તુરત ઘેડી નાખ્યા. જ્ઞીષ્મ કોપ પામ્યે ઠતે અર્જુનપુત્રનું રક્ષણ કરવા માટે નગામેલા આયુધવાલા દ-

શ રથી રાજાનું તુરત અગ્નિમન્યુને ઘેરી વઢ્યા. પઠી જેટલામાં પોતાના રથના ચીત્કાર શબ્દથી વીર પુરુષોને ક્રોધ પમાડતો ત્રીમસેન રણાંગણમાં આવ્યો તેટલામાં ત્રીષ્મે, તેના રથની ધ્વજા બાણવડે તોમી પામવાથી તે બહુ કોપ પામ્યો. ત્રીમે પણ ગદાના પ્રહારથી ત્રીષ્મના રથને પાપડની પેઠે ચૂર્ણરૂપ કરી નાખ્યો એટલે ત્રીષ્મે પણ તેને ફરીથી ક્ષણમાત્રમાં બાણોવડે નિસ્સાહરહિત કરી મૂક્યો. મહા પરાક્રમવંત ત્રીમસેનને આ પ્રમાણે નિસ્તેજ બનેલો જોઈ ક્રોધથી કાલની પેઠે કૌરવ સૈન્યનો નાશ કરતો ઠતો અર્જુન તુરત ત્રીષ્મ સામો થયો. પ્રપિતામહ ત્રીષ્મ પણ ત્રીમને ત્યજી દઈ અર્જુન સામા બહુ બાણો ફેંકવા લાગ્યા; પરંતુ અર્જુને તે સર્વ બાણોને આકાશમાંજ ઢેદી નાખીને સામા તેમના રથની ધ્વજાને અને સારથીને ઢેદી નાખ્યા. ત્રીષ્મપિતા અને અર્જુનનું મહા દારુણ યુદ્ધ અસંખ્ય દેવતાનું પણ આશ્ચર્યકારી થયું; પરંતુ આ વચ્ચે હૃદયમાં નિષ્પન્ન થયેલા સંશયવાલી વિજય લક્ષ્મીએ એ બન્નેમાંથી એકેનો પાણી-પ્રહણ કસ્યો નહિ. અર્થાત્ એકેનો વિજય થયો નહિ. જેના વારંવાર બંને રથ ઝાગી નાખ્યા હતા એવા શબ્દ રાજાએ તુરત ઉત્તરાકુમાર તરફ સુવર્ણ શક્તિ ફેંકી, જેથી તે શીઘ્ર નાશ પામ્યો. પઠી સર્વ સેના સહિત કોપ પામેલા સેનાપતિ ધૃષ્ટદ્યુમ્ને, મંથાનક (રવૈયારૂપ) મેરુપર્વતની પેઠે કૌરવની મહાસેનારૂપ સમુદ્રને મંથન કરી નાખ્યો. પઠી આઠમા દિવસની સાંજે પાંડવો પોતાના પમાવની અંદર આવીને પરસ્પર વિચાર કરવા લાગ્યા કે, “ શત્રુની સેનામાં અતિ ઝયંકર એવા સેનાપતિ ત્રીષ્મનો શી રીતે વધ થશે ? ” કૃષ્ણે કહ્યું. “ પૃથ્વીમાં પ્રસિદ્ધ એવી ત્રીષ્મની એવી પ્રતિજ્ઞા છે કે, હું નપુંસકને વિષે, શસ્ત્ર રહિતને વિષે, અવલા મુખવાલાને વિષે અને સ્ત્રીને વિષે ક્યારે પણ પ્રહાર કરીશ નહિ. હે અર્જુન! માટે તું આ દુપદરાજપુત્રને નપુંસકનો વેશ પહેરાવી પોતાના રથમાં બેસાડ્યો અને પઠી પ્રતિજ્ઞાને લીધે શસ્ત્ર રહિત થયેલા ત્રીષ્મ જૂપતિને નિઃશંકપણે શસ્ત્ર પ્રહાર કર. ” આ પ્રમાણે સર્વ મસલત કરીને પઠી સવારે તૈયાર થઈ ઠે સેના અને સુઝટ જેના એવા તે મહા પરાક્રમવાળા પાંડવો અને કૌરવો રણાંગણમાં આવ્યા. સેનાના અગ્રઝાગમાં ઝડેલા ત્રીષ્મપિતાએ મેઘની પેઠે બાણવૃષ્ટિથી મૃગની પેઠે પાંડુપુત્રોને નિપજ્વ પમાડ્યા. અર્જુને પણ તુરત પોતાના રથમાં નપુંસકરૂપ દુપદરાજપુત્રને બેસારીને અને તેને દેખવાથી પોતાની પ્રતિ-

જ્ઞાને લીધે યુદ્ધમાં આદર રહિત થયેલા ઝીષ્મપિતાને તીવ્રણ બાણોના સમૂહ-થી જર્જરીત શરીરવાલા બનાવી દીધા. “ નિશ્ચે સર્વ શરીરનાં મર્મને ઘેદન કરનારાં આ બાણો અર્જુનનાં છે. ” એમ પોતાના સારથી પ્રત્યે કહેતા એવા ઝીષ્મપિતા રથના મધ્યજાગને વિષે આલોટવા લાગ્યા. આ વચ્ચે બહુ ગાઢ શોકમાં મગ્ન થયેલા પાંડવો અને કૌરવો ઝનાલામાં સરોવરની પેઠે તેમનાં વચન રૂપ જલનું પાન કરવાની ઇચ્છાથી તુરત તેમને વિંટલાડ વહ્યા. પઠી ઝીષ્મે કહ્યું કે, “ હે પાર્થ ! મને તૃષારૂપ રાક્ષસી બહુ પીમા કરે છે, માટે જલ લાવી આપ. ” પ્રપિતામહનાં આવાં વચન સાંજલીને આશ્ચર્યકારી અર્જુને સૂર્યની પેઠે બાણવસ્ત્રે મેઘને આકાશમાં खेंચી આણ્યો. હિતકારી ઝીષ્મપિતાએ, અર્જુનનું આવું અજ્ઞત પરાક્રમ તુરત હ્યોધનને દેખામીને તેને કહ્યું કે, “ ત્હારાથી અધિક મહા પરાક્રમવાલા પાંડુપુત્રોની સાથે તું સંધી કર. ” પરંતુ તેતો સાંજલ્યું અણસાંજલ્યું કરીને પોતાના બંધુજી સહિત ત્યાંથી ચાલી નિકલ્યો. ઝીષ્મ પણ વિશુદ્ધ ધર્મનું આરાધન કરી અનજ્ઞાન ગ્રહણ કરવા પૂર્વક સ્વર્ગ પ્રત્યે ગયા. આ વચ્ચે અર્જુને, ડોણગુરુને પ્રણામ કરવા પૂર્વક ધનુર્વેદ ત્યજી દીધો. કહ્યું છે કે—સંત પુરુષો, ગુરુ દક્ષિણાને અર્થે શું કાંઈ યોગ્ય વસ્તુ નથી આપતા? અર્થાત્ આપે છે. પઠી તે વસ્ત્રે સૈન્યના ઝડંઝ બાણના વિસ્તારથી અનુક્રમે પોતાનાં કિરણોને હરણ કરતા એવા સૂર્યે ચક્રવાક્ (ચકલા)ના કુલને વિષે અતિ વિરહ કહ્યો. અર્થાત્ સૂર્ય અસ્ત પામ્યો.

પઠી જેમ સિંહ, હરિણોની સાથે યુદ્ધ કરે તેમ સંસપ્તક રાજાહાંએ આમંત્રણ કરેલા અર્જુને સેનાની બહાર તેનની સાથે મહાયુદ્ધ આરંભ્યું. “ અર્જુન બીજા રાજાહાંની સાથે યુદ્ધ કરવા સેનાની બહાર ગયો. ” એ વાત જાણીને બારમે દિવસે હસ્તિ નપર બેઠેલા મહા જયંકર જગદત્ત રાજાએ, યુધિષ્ઠિરની સેનાને પીમા કરવા માંમી. અર્જુન પોતાનાં સૈન્યમાં ક્ષોજથી ઝત્પન્ન થયેલા કોલાહલને સાંજલી તુરત સંસપ્તક રાજાહાંને ત્યજી દેને જગદત્તની સાથે યુદ્ધ કરવા લાગ્યો. વહુકાલ ટક્યા પઠી અર્જુન ક્રોધથી જગદત્તને મારી નાખી ફરી સંસપ્તક રાજાહાંને મારવા માટે તુરત ત્યાં આવ્યો. તેનને પણ મારી નાખવાથી કૌરવની સેના રક્ષણ રહિત થડ. પઠી વિચાર કરીને કૌરવોએ રાત્રીને વિષે નહિ જેદી મકાય એવો ચક્રવ્યૂહ રખ્યો. તેમાં હ્યોધન, ડોણગુરુ, કૃપાચાર્ય અને

कर्णनां शस्त्रोने ठेतरी ज्ञीमपुत्र (घटोत्कच) विगेरे वीर पुरुषोथी विंटलायेला अर्जुनपुत्र अग्निमन्युए प्रवेश कस्यो. डुर्योधनादिके, ज्ञीमादि पुरुषोने व्यूहनी बहार रोके ठते महा पराक्रमवाला अग्निमन्यु अने जयड्य बन्ने सुजटो परस्पर युद्ध करवा लाग्या. बहु काल पर्यंत दिव्यलोह शस्त्रवने युद्ध करीने पढी अर्जुनने दुःख पमाम्वा माटे जयड्ये सायंकालने विषे अग्निमन्युने स्वर्ग लोक-प्रत्ये मोकळयो. पुत्र अग्निमन्युना मृत्युने सांजली बहु क्रोध पामेला अर्जुने प्रतिज्ञा करी के, “ जो हुं आजे जयड्यने नहि मारुं तो हवे पढी आ जव-मां जोजन करीश नहि. ” जो के क्रोधथी जयड्यने मारवा जता एवा अर्जुनने डोणादिके युद्धमां रोकी राख्यो, तोपण तेणे अमोघ बाणो फेंकवाथी शत्रुना स्थानने बहु रुधिरना कादववाळुं करी मूक्युं. ज्ञीम अने सत्यकी, अर्जुननी सहाय्य माटे जता हता; परंतु डुर्योधने ज्ञीमने अने जूरिश्रवाए सत्यकिने रोकी राख्यो. जाणे बीजा बहु रंगोथी घेरायेलो एक जातनो रंग होयनी ? एम ते अनेक राजानुथी रक्षण करायला जयड्य राजाने सांजे अर्जुने दीगो. ज्ञीमसेनना अने डुर्योधनना, जूरिश्रवाना अने सत्यकिना, अर्जुनना अने जयड्यनाआठ राजानुना परस्पर एक बीजा उपर फेंकातां शस्त्रोए करीने विश्वना मनुष्योने प्रलयकालनी दुःसह शंका उत्पन्न अइ. अर्जुने पोता-नी प्रतिज्ञानुं स्मरण करता ठता सायंकालने वखते जयड्यना रथने अने सारथीने ठेदन जेदन करीने तथा तेने शस्त्र रहित करीने बहु क्रोधथी मारी राख्यो. पांढुपुत्रोए, चौदमा दिवसनी सांज सुधीमां डुर्योधन जूपतिनी सात अक्षौहिणी सेनानो नाश करी नाख्यो. पढी बहुज थोमा सैन्यवाला कौर-वोए रात्रीने विषे युद्ध करवानो विचार करीने पांढवो सूता हता एवामां घुस्नी पेठे तेमना उपर तत्काल धसारो कस्यो. आ वखते ज्ञीमना सरखो महा जयंकर अने मायावि ज्ञीम पुत्र घटोत्कच, अनेक शस्त्रोवाला युद्धथी शत्रुना पडने आश्चर्य पमाम्तो ठतो त्यां युद्ध करवा लाग्यो. तेने कर्णे अखंति शस्त्र समूहथी तिरस्कार कस्यो. घटोत्कचे पण गदावने कर्ण-ना शस्त्र समूहने कापी नाख्या. पढी बहु क्रोध पामेला कर्णे, देदीप्यमान अग्निना कणोथी व्याप्त एवी देवतानुए आपेली शक्ति घटोत्कच सामे फेंकी, जेथी ते ज्ञीमपुत्र निश्चे प्राण रहित अयो. बीजे दिवस सवारे काल समान

महा तेजवंत डोणगुरुए युद्ध आरंभ्युं, तेमां विराट अने डुपद बन्ने राजानु तु-
रत मृत्यु पाम्या. आ बन्ने राजाना मृत्युथी पांमवोनुं सैन्य बहु खेद पामवा ला-
ग्युं एटले धृष्टद्युम्न ते पोतानी सेनाना वीर पुरुषोने धीरज आपतो ठतो तुरत
क्रोधथी डोण सामे युद्ध करवा आव्यो. पमता हाथीनुवालुं, त्रास पामता अ-
श्वोवालुं, जगागी जता रथोवालुं अने मृत्यु पामता सुजटोवालुं ते बन्ने वीरपु-
रुषोनुं दीर्घकाल पर्यंत अयेलुं जयंकर युद्ध जोइ आकाशमां रहेला विद्याधरो
पण मनमां जय पामवा लाग्या. एवामां युधिष्ठिरे मालवदेशना जूपतिना
अश्वस्थामा नामना हाथीने मारी नांख्यो एटले बीजा सैन्यमां चारे तरफ
एवी वात फेलाणी के, “अश्वस्थामा मराया.” आ वात डोणगुरुए सांजली;
तेथी ते पोताना पुत्रने मरायो जाणी गाढ चिंताथी पीमा पामता ठता अति
डुःखी थइने संग्रामकार्यमां बहु मंद आदरवाला अया. पढी दंजवाला डुपद
राजपुत्रे डोणने बाण समूहथी वींधि नाख्या, तेथी बहु पीमा पामेला डोण-
गुरुअनशन व्रतलइ नमस्कार मंत्रनुं ध्यान करता ठता ब्रह्मदेव लोक प्रत्ये गया.

पीतानो नाश सांजली क्रोधातुर बनेला अश्वस्थामाए पोतानी सेना स-
हित बाणवृष्टीथी जयातुर एवी पांमवोनी सेनाने नाश पमामवा मांमी. पढी
तेमणे (अश्वस्थामाए) पांमवोनो वध करवा माटे मेघमां विजलीनी पेठे
स्फुरणायमान एवा तिखाराना समूहथी दिशाने पूरी देतुं एवं अमोघ ना-
रायणीय नामे शस्त्र फेंक्युं; परंतु श्रीकृष्णना कहेवा उपरथी विनयवंत एवा
पांमवोए ते डुःसह बाणने शीघ्र निष्फल करी नाख्युं. कह्युं ठे के—महात्मा-
नुना विनयथी कयुं कार्य सिद्धि नथी पामतुं ? अर्थात् सर्व कार्य सिद्धि पामे
ठे. पढी युद्धनी इच्छा करता एवा कौरवो महा उत्कट पुरुषार्थवाला कर्णने आ-
गल करी सर्व प्रकारनां शस्त्रो सजीने आदरथी रणांगणमां आव्या. ते बन्ने
डुर्जय सैन्यना परस्पर कोटि सुजटोनो नाश करनारो, सर्व विश्वना मनुष्योने
डुःसह अने डुर्जेद संग्राम चाढ्यो. कांन सुधी खेंचेली धनुष्यनी दोरीवाला अने
समुज्जी समान गर्जनावाला कर्णे पहेलाज युद्धमां शस्त्र समूहथी सर्व श-
त्रुना समूहने पामी दीवो. जेम सूर्य पोतानां किरणोने चारे तरफ प्रसारे
तेम सूर्य पुत्र कर्ण पण शत्रुनुनी सेनामां चारे तरफ बाणोरूप किरणो फें-
कनो उनो नेना (सूर्यना) जेवो देग्वावा लाग्यो. पढी उग्रजवज्रवाला अर्जुन

अने कर्ण बने सुन्नटो जाणे प्रलयकाले उत्पन्न अयेला सूर्यज होयनी ? एम तीक्ष्ण धारोवाला बाणोवने परस्पर युद्ध करवा लाग्या. प्रथमथी कोपवने कंपी रहेला पवनपुत्र ज्नीमसेने वीर एवा दुःशासनने अटकावी राखीने पृथ्वी न-पर पामी नाख्यो. त्यारबाद तेना बने हाथ कापी नाख्या. पोताना देहथी निकलता रुधिरवने बहु पृथ्वीने राता वर्णनी करता एवा दुःशासनने जोइ सूर्ये पण आकाशने राता वर्णनुं करता ठता पश्चिम दिशानो आश्रय करचो.

पढी बीजे दिवस सवारे अर्जुनना वधनी इच्छा करनारो कर्ण, शड्यने पोतानो सारथी बनावी बंधु गर्जना पूर्वक शंखनो शब्द करतो ठतो दंजथी युद्ध जूमि प्रत्ये आव्यो. महा पराक्रमवंत अर्जुन अने कर्णना पृथ्वीने विषे, दिशानुमां, आकाशमां अने शत्रुनुना समूहने विषे चारे तरफ परता एवा बाणोना समूहो जाणे वरसादनी धाराळ होयनी ? एम देखता हता. सर्पास्त्रना बाणथी कर्णे मूकेला अनेक सर्पसमूहोने अर्जुने गरुमास्त्र मूकी दूर करचा.

आ प्रमाणे सुमंत्रना जाण एवा ते बने वीरो एक बीजा नपर बहु श-स्त्रो फेंकता हता. ठेवट अर्जुने कर्णने सूर्यास्त वखते बोलावीने शेष राजे आ-पेली शक्तिवने प्रहार करचो, तेथी ते मृत्यु पाम्यो. आ अवसरे देवतानुं बहु हर्षथी पुष्पवृष्टी करी. हवे बीजे दिवस सवारे, मृत्यु पामवाथी बाकी रहेला कौरवो उत्साह रहित थया ठता शड्यने सेनापति पद आपी युद्धजूमि प्रत्ये आव्या. शत्रुनुना चित्तने विषे शड्य (बाण) रूप शड्य राजाए अनेक बाणो फेंके ठते युद्धमां फक्त पुण्यना समूहथी उत्कृष्ट एवा युधिष्ठिरज स्थिर उज्जा रह्या. कोपाकुल अयेला सहदेव वीरे क्रोधातुर एवा शकुनि राजानी सामा अइ बाणना मंमलथी आकाशने पूरी देता ठता तेने रोकी नाख्यो. युधिष्ठिरे मनमां उत्तराकुमारना नाशना वैरने स्मरण करता ठता सफल कोपथी पो-ताना सैन्यने शड्यरूप शल्यराजाने अमोघ शक्तिवने मारी नाख्यो. सूर्य अस्त पाम्ये ठते कर्मनी लज्जाना वशथी अति विकण एवो सेनापति दुर्योधन पण त्यांथी नासीने तत्काल एक सरोवरमां संताइ पेठो. पाठल तेने शोधता एवा कृपाचार्य, महाराजा कृतवर्मा अने अश्वस्थामादि पगले पगले त्यां आवीने जेटलामां दुर्योधनने कांइ कहेवा जायठे तेटलामां एक अक्षौहिणी सैना सहित पाठल आवता एवा पांमवोए ते सरोवरने घेरो घाली दुर्योधनने कह्युं के, “हे

वीर शिरोमणि डुर्योधन ! तने आम नासी जवुं योग्य नथी. कारण सत्पुरुषो संकट ठतां पण पोताना कुलने लज्जा करावनारुं जे कार्य होय ते काम करता नथी. अरे वीर एवो अर्जुन कोप पाम्ये ठते तुं आ सरोवरमां गुं रहि शके तेम ठे ? जे विद्यावाणोवमे समुद्रने शोषण करवा समर्थ ठे, तेनी आगल आ सरोवर कोण मात्र ठे ? जो तुं अमारा सर्वनी साथे युद्ध करवा समर्थ न होय तो अमारामांथी गमे तेनी साथे त्हारी मरजी होय तेवां शस्त्रथी युद्ध करवाने तैयार था. ” पांरुवोनां आवां वचन सांजली मनस्वी अने धारण करचुं ठे महाबल जेणे एवा डुर्योधने कहुं के, “ हुं, जुजावलवाला ज़ीमसेन ज़रुनी साथे गदावमे युद्ध करीश. ” पांरुवोए ते वात कबुल करी एटले डुर्योधन जलमांथी जाणे जलज होयनी ? एम वेगथी निकड्यो. पढी बीजा सर्व सुजटो दूर रह्ये ठते महाजुज पराक्रमवंत एवा डुर्योधन अने ज़ीमसेन बन्ने जणा गदानुवमे करीने युद्ध करवा माटे रणजूमिमां सामसामा दोरुथा. बन्ने जणान चोरे तरफथी एक बीजाना गदा प्रहारोने स्खलना पमारुता अने आकाशमां उछलता ठता क्रोधथी राती कांतिवाला बनीने लोकोने बहु दुःप्रेक्षरूप देखावा लाग्या. पढी ज़ीमसेने क्रोधथी उछलवानी कलामां प्रवीण एवा डुर्योधनने प्रचंड वृद्धनी पेठे वेगथी पृथ्वी उपर पामी दीधो. पढी पृथ्वी उपर पमेला डुर्योधननां मस्तकने ज़ीमसेने पांरुना प्रहारथी चूर्णरूप करी नाखुं. आवा कार्यने जोइ बलज्जइना मनमां बहु क्रोध थयो. जो के बलज्जइ पांरुपुत्रोने हणवा समर्थ हता, तोपण ते पितादिकना ज़यथी तेम न करता पांरुवोने जीवता मूकीने अने तेमनो तिरस्कार करी मनमां बहु क्रोध पामता ठता क्यांइ चाड्या गया. विधिना जाण एवा पांरुवो पण पोतानी सेनाना रक्षण माटे दुपदराजपुत्रने तथा अर्जुनने राखी पोते बलज्जइने शांति पमारुवा तेमनी पाठल गया. पाठल कृतवर्मा, अश्वस्थामा अने क्रपाचार्य ए त्रण जणान, दीनमुख थइ डुर्योधनने जोवा माटे रणजूमि प्रत्ये आव्या. त्यां तेउ तेवी अवस्थामां पमेला डुर्योधनने जोइ आदरथी कहेवा लाग्या के, “ हे स्वामीन् ! प्रसन्न थइ अमने आझा आपो के, जेथी अमे आजेज ते पांरुपुत्रोने मारी नाखीए. ” तेनुनां आवां वचन सांजली हर्ष पामेला डुर्योधने पोतानां चरणमां नमि रहेला तेनुने पांरुवनो वध करवानी आझा आपी, पढी ते त्रणे

જણાનું, પાંડવોનાં શૂન્ય સૈન્યમાં આવી અર્જુન અને દુપરાજપુત્રની સાથે દીર્ઘકાલ યુદ્ધ કરી અને ઘ્રમથી તેનના (પાંડવોના) પાંચ પુત્રોને મારી તેમનાં મસ્તકો દુર્યોધનની આગલ મૂકીને પ્રણામ કરવા લાગ્યા. દુર્યોધન પણ પાંડવ પુત્રોનાં મસ્તકોને જોઈ વહુ ખેદ પામતો હતો તેમને કહેવા લાગ્યો કે, પ્રેરે ધિક્કાર છે ! ધિક્કાર છે !! જે તમે મ્હારી આગલ આ બાલકોનાં મસ્તકો ત્રણ આવ્યા. નિશ્ચે મ્હારું તેવું જાગ્ય નથી કે, હું પાંડવોનું મૃત્યુ જોવું. ” મહા શ્રેદનાથી પીડા પામેલો દુર્યોધન આ પ્રમાણે કહેતો હતો તુરત મૃત્યુ પામ્યો. ઠી શોકમાં બૂની ગયેલા ચિત્તવાલા કૃપાચાર્યાદિક ક્યાંઈ ઢાઢ્યા ગયા.

હવે પાંડવો અનુકુલ જ્ઞતિવાલાં વચનોં કરીને શ્રીવલ્લભને પોતાનાં સૈન્ય પ્રત્યે તેની લાવ્યા. ત્યાં તેનું પોતાના પુત્રોને મૃત્યુ પામેલા જાણી મનમાં વહુ શોક કરવા લાગ્યા. પઢી તેનું સરસ્વતી નદીને કાંઠે જઈ પોતાના તે મૃત્યુ પામેલા પાંચ પુત્રોનાં, કૌરવોનાં અને બીજા શ્રેષ્ઠ રાજાનનાં પ્રેત કર્યોં કહ્યાં. ત્યારપઢી દશાર્હોની સંમતીથી સંતુષ્ટ ચિત્તવાલા રામકૃષ્ણાદિકે ફરીથી મહોત્સવ પૂર્વક શ્રી યુધિષ્ઠિરને હસ્તિનાપુરને વિષે રાજ્યાન્નિષેક કહ્યો. જૂજા વલ્લથી વિશ્વના શત્રુનને જીતી વિજય મેલવનારા, શ્રી હોણ જીર્ણ અને કર્ણાદિ જૂપતિયોને યુદ્ધમાં પરાજીત પમાની, તથા કૌરવોના અસંખ્ય સૈન્ય મહાસાગરને વલ્લથી મથન કરી વિજય લક્ષ્મીના પતિપણને પામેલા તે પાંચે પાંડવો પોતાનાં હસ્તિનાપુર નગરને વિષે રાજ્ય જોગવવા લાગ્યા.

इति ऋषिमंलवृत्तौ पांढवचरित्रे श्रीकौरवादिह्वयश्रीपांढवज
यज्ञवनपुनःराज्योपविशननाम षष्ठोधिकारः समाप्तः

પઢી શત્રુનના દંજને તેની નાખનારા અને સર્વ સામ્રાજ્યના લાજને પામેલા પાંડવો નિરંતર ઝહલતી નીતિના વલવને પ્રજાનું પુત્રની પેઠે પાલન કરવા લાગ્યા. કોઈ વખતે શ્રી જિનેશ્વરના ધર્મના મર્મને જાણનારા, પવિત્ર શરીરવાલા અને હિતેહુ એવા ધર્મપુત્ર યુધિષ્ઠિરે વહુ જ્ઞય પામતા હતા પોતાના જીમસેનાદિ બંધુનને કહ્યું કે, “ આપણા પિતા પાંડુરાજા કે, જે મૃત્યુ પામીને દેવલોકમાં દેવતા થયા છે, તે આજ આવીને મને એમ કહેવા લાગ્યા કે, હે વત્સો ! તમે પોતાના ગોત્રઘાતાદિ મહા ઘોર પાપ કર્યું છે. તે પાપ સમૂહથી

तमारो अनंत दुःखथी जरपूर एवा नरकने विषे पात थरो. आथी मने मनमां बहु चिंता थाय ठे के, तमे बहु दुःख पामशो. धिक्कार ठे तेवा क्रूर कर्मने !!! हे पुत्रो ! माटे हुं तमने खबर कहेवा आव्यो तुं के, तमे ते पापनी शीघ्र रीते शांति करो के, जेथी तमारे पापना समूहवने नरकरूप खामीमां न प-
रुवुं पमे. ” (युधिष्ठिर पोताना ज्ञाशयोने कहे ठे के,) पितानां आवां वचन सांजली अत्यंत जय पामेला में तेमने पूछुं के, हे पिता ! एवो कयो शुद्ध धर्म ठे के, जेनुं आराधन करवाथी अमारे नरकने विषे न परुवुं पमे ? ” प-
ठी पांरुपितारूप देवताए कह्युं. “ हे सुतो ! श्री जिनेश्वर प्रणित अने सर्व जगत्ना प्राणीयोने हितकारी एवो दया प्रधान धर्म सर्व दुःखरूप समुझने पार उतारवामां वहाण समान समर्थ ठे. निश्चे श्रीअरिहंत प्रज्जुए कहेलो सु-
ख हेतुरूप ते धर्म, साधु अने श्रावकना जेदथी बे प्रकारनो ठे. त्रण गुप्ति अ-
ने पांच महाव्रतरूप साधुनो धर्म पांच समितिथी प्रशंसा करवा योग्य ठे. अ-
ति शुद्ध क्रियावाला साधुने ते धर्मनुं सारी रीते आराधन करवाथी, उत्कृष्ट-
थी मोक्ष फल मले ठे अने जघन्यथी सघलां स्वर्ग लोकनी लक्ष्मी मले ठे. चार शिक्षाव्रत, त्रण गुणव्रत अने पांच अणुव्रत ए रूप बार प्रकारनो अति शुद्ध एवो श्रावक धर्म अच्युत देवलोकनां सुख आपनारो ठे; माटे हवणां त-
मो पाप समूहने नाश करनारो उत्तम श्रावक धर्म आदरो अने चारित्रनो स-
मय आवे ठते निश्चे शुद्ध ज्ञावथी साधुधर्म पालजो.” में आवां पितानां वच-
न अंगीकार कख्यां एटले प्रसन्न मनवाला ते पिता पांरुदेव पोताने स्थानके गया.

(युधिष्ठिर पोताना बंधुने कहे ठे के,) हे बंधुन ! माटे तमे पोतानां पापनो नाश करवाने अर्थे पिताए कहेला जिनराज धर्मने आदरो. ” पोताना म्होटा बंधुनां आवता कालने विषे लक्ष्मी आपनारां अने पाप समूहनो ना-
श करनारां आवां वचन सांजलीने ज्ञीमादि सर्व ज्ञाशयो, मोक्ष सुख आप-
नारुं पुण्य करवा लाग्या. बीजानुथी क्षोत्र पमामी न शकाय तेवा स्वज्ञाव-
वाला ते पांचे पांरुवो, शुद्ध श्रावक धर्मने विषे तत्पर अइ लक्ष्मीने चपल स्वज्ञाववाली जाणता ठता दान आपवामांज उत्तम बुद्धि करवा लाग्या. सात क्षेत्रने विषे इयनो व्यय करता अने दरेक गामे अति प्रमाणवाला उत्तम जैन देगासरो कगवता एवा ते पांरुवोए रूपादि धातुननां एक लाख जिनविंव क-

રાવ્યાં. વલી તેમણે પોતાનાં કર્મની શુદ્ધિને માટે જિનેશ્વર પ્રણિત શાસ્ત્રનાં
 બહુ પુસ્તકો લખાવ્યાં અને વસ્ત્ર, અન્ન, પાન વિગેરેથી શુદ્ધ જ્ઞાવવને ચાર
 પ્રકારના સંઘની બહુ ઝત્તિ કરી. તેમજ શુદ્ધ અશનાદિકથી પાત્રનું પોષણ,
 અગણ્ય ડબ્બથી દીન પુરુષોના નુદાર અને નદુઘોષણા પૂર્વક પોતાના
 વેશમાં અમારી પ્રવર્તારી. લોકમાં મહા ડુર્ગતિ અને દુઃખદાયી એવા ઘૂતાદિ
 સાત વ્યસનનો નિષેધ કરવા પૂર્વક જિનાલયને વિષે પૂજાદિ કૃત્યો કરા-
 વ્યાં. વલી “ઉત્તમ તીર્થોમાં મુખ્ય શત્રુંજય પર્વતને વિષે જ્ઞાવથી શ્રીજિનેશ્વ-
 રની યાત્રા કરવાથી મલીન મનુષ્યોનાં હૃત્યાદિ સર્વે પાપો નાશ થાય છે.”
 આવું ગુરુનાં મુખનું વચન સાંજલી પાંમવો પોતાના આત્માને મલીન જાણતા
 ઠતા વિચાર પૂર્વક ત્યાં યાત્રા જવાનો વિચાર કરવા લાગ્યા. પઠી તેનું દ-
 શાઈ, રામ કૃષ્ણ વિગેરે અનેક રાજાનું બોલાવવા માટે પોતાના દૂતો મોક-
 લ્યા; તેથી ત્યાં તીર્થયાત્રા માટે અનેક રાજાનું આવ્યા. પઠી બહુ જ્ઞાવવાલા
 પાંચે પાંમવો, બહુ શોજાવાલા શ્રીસંઘને સાથે લઈ શ્રી શત્રુંજયની તીર્થ યાત્રા
 માટે ચાલ્યા. દયાથી ઝિંજાઈ ગયેલાં ચિત્તવાલા પાંમવોએ માર્ગમાં પુર પુરને
 વિષે મ્હોટા જૈન પ્રાસાદોનો નુદાર કરવા પૂર્વક દીન મનુષ્યોને નાના પ્રકા-
 રનાં બહુ દાનો આપવાં મામથાં. પાંમવો શુદ્ધ જ્ઞાવથી ચાર પ્રકારના સંઘની
 ઉત્તમ ઝોજનાદિવે ઝત્તિ કરતા, તેમજ રૌપ્યમય જિનાલયોમાં સ્નાત્ર પૂજા
 ઝણાવતા હતા. સંઘને વિષે નિરંતર ઉત્તમ જ્ઞાવવાલા મનુષ્યો જિનેશ્વરોના
 ગીતો ગાતા, પાત્રો જિનાલયમાં નૃત્યો કરતા અને વાદ્યક પુરુષો વાર્જીત્રો વગા-
 મતા. કેટલાક લોકો પાલખીમાં બેસીને, કેટલાક દિવ્ય હાથીનું ઉપર બેસીને,
 કેટલાક ઘોડાનું ઉપર સ્વાર થઈને અને કેટલાક પગે ચાલીને ઉત્સાહ ધરતા
 ઠતા જિનેશ્વરનું પૂજનાદિ કરવા જતા. અનુક્રમે બહુ દિવસે સંઘ, શત્રુંજયની
 તલેટીની બજારમાં આવી પહોંચ્યો. ત્યાં તે શત્રુંજય પર્વતને જોઈ બહુ હર્ષ પા-
 મવા લાગ્યો. પઠી દશાહો સહિત કૃષ્ણ બલઝડે સારા લગ્નને વચ્ચે મહોત્સવ
 પૂર્વક શ્રીધર્મપુત્ર યુધિષ્ઠિરને સંઘના અધિપતિપણાનો અઝિષેક કર્યો. સવારે
 સર્વ સંઘ સહિત સંઘપતિ [યુધિષ્ઠિર] વિમલાચલ ઉપર ચઢવા લાગ્યા કે,
 જે વિમલાચલ પગલે પગલે ચરેચર પૂર્વ કર્મનો નાશ કરે છે. અનુક્રમે શ્રી
 સંઘ હર્ષથી શ્રી તીર્થરાજના વારણામાં આવી પહોંચ્યો. ત્યાં તો કેટલાક શ્રી

જિનેશ્વરને જોઈ પૃથ્વી ઉપર આલોટવા લાગ્યા, કેટલાક નૃત્ય કરવા લાગ્યા અને કેટલાક ડબ્બા નહાલવા લાગ્યા. પ્રથમ નથી ધોયા પગ જેમણે એવા સંઘના સર્વે લોકોએ, બહુ હર્ષથી શ્રીઆદિનાથને ઋક્તિપૂર્વક સુગંધિ પુષ્પાદિકે કરીને પૂજ્યા.

પઠી સવારે સંઘના મનુષ્યો સહિત સંઘાધિપે એવો સ્નાત્ર મહોત્સવ કર્યો કે, જેને જોવા માટે સર્વે દેવતાનું જાણે નિમેષ રહિતપણાને પામ્યા હોયની ? એમ દેખાય છે. આરતી, મંગલદીવો અને ધ્વજારોપ કરી તેમજ દીન પુરુષોને દાન આપી મહા હર્ષ પામેલો સંઘ શત્રુંજય પર્વત ઉપરથી નીચે નત્યો. ત્યાં શ્રીકૃષ્ણ અને બલજન્મ છે મુખ્ય જેમાં એવા સર્વ સંઘને ઉત્તમ પદાર્થથી ઝોજન કરાવીને બંધુ સહિત અતિ હર્ષ પામેલા યુધિષ્ઠિરે હાથ જોમી વિનંતી કરી કે, “હે પૂજ્યો ! તમે સૌ મ્હારું વચન સાંજલો. જો તમે કહેતા હો તો તીર્થોમાં મુકુટમણિરૂપ આ વિમલાચલને વિષે હું હવણાં બહાર કરાવું.” હર્ષ પામેલાં ચિત્તવાલા રામકૃષ્ણાદિ સંઘના સર્વ લોકોએ અનુમતિ આપી એટલે પોતાનાં કાર્યની સિદ્ધિ થવાથી યુધિષ્ઠિર બહુ હર્ષ પામ્યા. પઠી તેમણે ઓઠા દિવસમાં બહુ ડબ્બાનો સ્વર્ચ કરીને જિનપ્રાસાદનો બહાર કરાવ્યો. બલી સુગંધજાવથી લેપ્યમય જિનપ્રતિમા કરાવી. ત્યાં વરદત્ત નામના ગણીશ્વરે તે જિનપ્રતિમાની દેવ તથા અસુરને પણ આશ્ચર્યકારી મ્હોટી પ્રતિષ્ઠા કરી. પઠી રેવતાચલ [ગિરિનાર] ઉપર શ્રીનેમિનાથ પ્રજુને, દેવકપુરમાં શ્રીચંદ્રપ્રજ્ઞ સ્વામીને, ઋગુકલ્પમાં (ઋચમાં) શ્રીસુવ્રતનાથને અને સોપારક (સોપારા) માં શ્રીઆદિનાથ પ્રજુને પૂજનાદિ પૂર્વક પ્રણામ કરીને સંઘના સર્વે મનુષ્યો સહિત યુધિષ્ઠિર મહોત્સવથી સ્વર્ગ સમાન દ્વારકાનગરી પ્રત્યે આવ્યા. ત્યાં બલજન્મ અને શ્રીકૃષ્ણાદિ અનેક રાજાનું સંઘ સહિત પાંડવોની વિવિધ પ્રકારનાં વસ્ત્ર, આન્નૂપણ અને દિવ્ય ઝોજનથી બહુ ઋક્તિ કરી. પઠી કેટલેક દિવસે, બહુ પુણ્યથી પવિત્ર એવા સંઘ સહિત યુધિષ્ઠિર શણગારેલાં પોતાનાં નગરમાં મહોટા મહોત્સવથી આવ્યા. ત્યાં તેમણે નાના પ્રકારના આહાર, સુવર્ણ અને રત્નમય અલંકારનાં દાનથી સંઘની વિવિધ પ્રકારે બહુ ઋક્તિ કરીને તેને અનુક્રમે વિદાય કર્યો. પઠી યાત્રાનાં કાર્યથી સર્વ પાપને નાશ કરનારા, પ્રાપ્ત થયેલા યજ્ઞ અને પ્રતાપવાલા તે પાંડવો અતિ ઝોગવવા યોગ્ય એવા ઇંદનાં રા-

ज्यसमान पोतानां बहोला राज्यने जोगववा लाग्या. पांढवो राज्य करता ठता निरंतर सर्वे गामो स्वर्गसमान शोजववा लाग्या अने शोकरहित सर्वे लोको सुखी अवा लाग्या. पांढवोनां राज्यमां अनिति, दुर्जिह्वा, स्वराज्यजय, परचक्र जय अने अकाल मृत्यु एमांनु कांइ पण नहोतुं. पांढवोए पोतानां राज्यमांथी अनितिरूप दुष्ट स्त्रीने बहु अपमान पहोचामी हती; तेथी ते पांढवोनां शत्रुजना राज्यमां तेमनां नामने सहन करती ठती रहेवा लागी. पांढवो राज्य करता ठता चोरी तेमना देशमां निवास करता एवा लोकोने त्यजी दइ बीजा देशना लोकोनो निरंतर आश्रय करवा लागी. असंख्य डव्य खर्चथी शत्रुंजय तीर्थने विषे कल्याणकारी यात्रा तेमज तीर्थोद्धार करीने वली चार प्रकारना संघनी विविध प्रकारना उत्सवोथी आश्चर्यकारी जक्ति करीने पठी पोतानां नगर प्रत्ये आवेला पांढवो पुण्योत्सव करवा लाग्या.

इति रुषिमंमलवृत्तौ पांढवचरित्रे श्री शत्रुंजययात्रा तीर्थोद्धारकरणादि पुण्यविधाननाम सप्तमोऽधिकारः ॥ ७ ॥

पठी एकदा श्रीधर्मपुत्र युधिष्ठिर, पोतानी सज्जामां बेठा हता एवामां सर्व पृथ्वी उपर फरता एवा नारद रुषि उचिंता त्यां आव्या. नारदने जोइ बहु हर्ष पामेला पांढवोए, तेमने नाना प्रकारनी जक्तिथी संतोष पमामीने पूढ्युं के, “ मुनीश्वर ! तमे पोतानां चरणरजथी कया कया देशोने पवित्र कस्या ? अने वाणीना विलासथी कया कया राजाजने बहु हर्ष पमाड्या ठे ? वली तमोए सर्व देशोमां विचरवावमे शुं शुं आश्चर्य दीतुं ? अने तमे नवी नवी शी शी वार्तांन सांजली ? ” पांढवोनां आवां वचन सांजली अत्यंत हर्ष पामेला नारदे कह्युं. “ हे पांढवो ! में बहु देशो जोया; परंतु आ देश समान बीजो एके देश नथी. आ देशमां शत्रुजना समूहने जुजा बलथी नाश करनारा बहु राजाज ठे. वली धर्म संपत्तिये करीने तेमज शुद्ध एवी न्याय संपत्तिये करीने तमारा सरखो बीजो कोइ नृपति नथी. जोके पृथ्वी उपर फरता एवा में सर्व स्थानके नाना प्रकारनां बहु कुतुहलो दीगां ठे; परंतु मनुष्योने तमारां चरित्रथी बीजुं कांइ आश्चर्यकारी नथी. हे जूपो ! तमोए जिनोक्त धर्मना सेवनथी बाह्यनां अने अंतरंगनां सर्वे विघ्नोने नाश पमाम्यां ठे; तो पठी त-

मोने पीना क्यांथी होय ?” नारद आ प्रमाणे कहीने पढी तुरत त्यांथी उठी अंतःपुरमां गया. ठीकज ठे-विशुद्ध शीलव्रत धारण करनारा नारदादिकनुं शुं क्यांइ पण स्वलन होय खरुं ? अर्थात् नज होय. पढी अंतःपुरमां आवता एवा नारदने जोइ झैपदी पोतानां मनमां विचार करवा लागी के, “आ कुलिं-गीनी सेवा न्क्ति करवाथी स्वधर्मनुं मलीनपणुं आय ठे.” आम धारी तेणे नारदनो आदर सत्कार कख्यो नहि; तेथी नारदने बहु क्रोध चर्यो. कह्युं ठे के-जैनधर्मरहित मनुष्योने कोप सुलज होय ठे.

पढी नारद पोतानां चित्तमां विचार करवा लाग्या के, “आ झैपदीने चित्तमां बहु लक्ष्मीनो तेमज पोताना पतियोनां महा पराक्रमनो अति अनर्थकारी गर्व थयो ठे, माटे हुं तेना गर्वनो नाश करुं.” आम धारीने नारद त्यांथी निकली धातकीखंरुना नरतक्षेत्रनी अमरकंका नगरी प्रत्ये गया. त्यांच-पल चित्तवालो अने महा जुजपराक्रमवालो पद्मोत्तर नामे राजा राज्य करतो इतो. नारद मुनि तुरत ते नूपतिनी सज्जामां गया. विस्मय पामेला राजाए पण हर्षथी नारदऋषिने आसन आपी, कुशल समाचार पूढी अने फलादि नोजनथी संतोष पमामी पूछ्युं के, “हे मुनीश्वर ! आलोकमां भ्रमण करता एवा तमोए राजानुनां नाना प्रकारनां अंतःपुरो जोयां ठे तो कदो के, कया राजानुं अंतःपुर म्हारां अंतःपुर समान रूपवाळुं ठे ? ” नारदे कंइक इसीने कह्युं. “हे नूप ! तुं खरेखर कूवाना देरुका जेवो देखाय ठे. कारण जे तने मनमां आवां अल्प रूपवाला अंतःपुरने दीठाथी पण अति कठोर गर्व थयो. जंबुद्वीपमां रहेला नरतखंरुमां इस्तिनापुर नगरमां प्रचंर पराक्रमवाला पांच पांरवो ठे, तेमनुं अंतःपुर त्दारा समान ठे. ए पांरवोना अंतःपुरने विषे जे झैपदी नामे स्त्री ठे, तेना समानपणाने पामवा त्रणलोकनी स्त्रीयो इठा करे ठे.” जेमने क्लेश कराववोज प्रिय ठे एवा नारद मुनि आ प्रमाणे कहीने तुरत मरजी प्रमाणे आकाश मार्गे चाली निकळ्या. पद्मोत्तर राजा पण झैपदीनां अद्भुत रूपने सांजली बहु कामतस थवा लाग्यो. पढी तेणे पोतानां कार्यनी सिद्धि माटे न्क्तिथी कोइ देवतानुं आराधन करवा मांर्युं. केदलाक दिवसे करेली पूजाथी प्रसन्न थयेला देवताए कह्युं के, “हे वत्स ! वरदान माग.” देवतानां आवां वचनथी बहु हर्ष पामेला राजाए तेने दिव्य

રૂપવાલી ડૌપદી લાવી આપવાની યાચના કરી. દેવે કહ્યું. “ અરે મૂઢ ! તું એ મહાસતીને અહિં મ્હારાવમે શા માટે તેમણે છે ? નિશ્ચે દેવ અને દાનવો તેના શીલવ્રતને ધ્વંસન કરવા સમર્થ નથી. તો પછી હે ઝૂમીનાથ ! એક કીમના સરખો તું તો શા લેખામાં છે ? માટે તું તેની આશા ત્યજી દે.” દેવતાએ આમ કહ્યા બતાં પણ બહુ રાગને લીધે મૂર્ખપણાથી રાજાએ માન્યું નહિ, ત્યારે વચન-થી બંધાયેલા દેવતાએ તત્કાલ ડૌપદીને ત્યાં આણી. સર્વ સ્ત્રીયોનાં રૂપ ગર્વને નાશ કરવામાં સમર્થ એવી ડૌપદીને જોઈ પોતાની કાર્યસિદ્ધિ માનતો એવો તે પશ્ચોત્તર રાજા બહુ હર્ષ પામવા લાગ્યો.

હવે અહિં સવારે પાંડવો પોતાનાં ઘરમાં ડૌપદીને ન દેખવાથી બહુ આ-કુલવ્યાકુલ થયા બતા દેશોમાં સર્વ સ્થાનકે શોધ કરવા લાગ્યા. તેજુએ ગામ, નગર, અરણ્ય, મહોટા વન, પર્વત, નદી અને ગુફાનું શોધ કરી; પરંતુ કલ્પવેલની પેઠે ક્યાંઈ ડૌપદીને દીઠી નહિ. પછી અતિ ડુઃખથી આકુલવ્યાકુલ મનવાલા તે સૌ ઝોગા અર્થ પરસ્પર વિચાર કરવા લાગ્યા કે, “ આપણે નથી જાણતા જે આપણી પ્રિયાને કોઈ દેવ અથવા વિદ્યાધરે હરણ કરી છે ? સર્વ શક્તિમંત એવા યાદવપતિ શ્રી કૃષ્ણ વિના ડૌપદીની શુદ્ધિ મલવી મુશ્કેલ છે, માટે ચાલો આપણે તેમની પાસે જઈએ.” આમ વિચાર કરીને અત્યંત ખેદ ધરતા પાંડવો કૃષ્ણની પાસે ગયા. કૃષ્ણે પણ ગ્લાનિ પામેલા તે પાંડવોને જોઈને કહ્યું. “ લોકોત્તર બલસમૂહને ધારણ કરનારા તમને કોઈ શત્રુ પરાજીત પમાડી શકે તેમ તો નથી, બતાં તમને આવડી શી ચિંતા છે કે, જેથી તમે આવા નિ-સ્તેજ દેખાતો છો ? ” પછી સ્ત્રીનાં હરણથી બહુ લજ્જા પામેલા અને નમ્ર મુખવાલા પાંડવોએ તેમની આગલ ડૌપદીનાં હરણની વાત કહી. કહ્યું છે કે—મનની વાત કહ્યાથી કાર્યની સિદ્ધિ થાય છે. પાંડવોનાં મુખથી ડૌપદીનું હરણ સાંજલી અત્યંત ખેદ પામેલા શ્રી કૃષ્ણ જેટલામાં પોતાનાં મનમાં વિચાર કરે છે તેટલામાં ત્યાં નારદમુનિ આવી પહોંચ્યા. ચિંતાતુરપણાથી નથી જાણ્યું પોતાનું આગમન જેમણે એવા શ્રી કૃષ્ણને નારદ ઋષિયે કહ્યું કે, “ હે પુણ્યવંત ! તમને એવી શી મહા ચિંતા છે ? ” કૃષ્ણે કહ્યું. “ હે મુનીશ્વર ! તમે અસ્થલિત ગતિને લીધે વિશ્વમાં ચારે તરફ ઝ્રમણ કરો છો; માટે તમે કોઈ સ્થાનકે ડૌપદીને દીઠી છે ? ” નારદે કહ્યું. “ મેં બીજા દ્વીપના ઝરતકેત્રમાં અમરકંકા નગરીને વિષે

पद्मोत्तर राजाना अंतःपुरमां डौपदीना समान कोइ स्त्रीने दीठी ठे. में तेज वखते विचार कख्यो हतो के, “आ पांरवोनी स्त्री डौपदी अहिं क्यांथी ? वली में धारयुं जे, नाना ए डौपदी तो नहि; बीजी कोइ देखाय ठे; परंतु हे जनार्दन ! हवे तमारा पूठवाथी मने मनमां खरेखरो निर्णय आय ठे के, निश्चे ते डौपदी ठे, माटे तमाराथी ते कार्य पूर्ण आय एम मने मनमां लागे ठे.” क्लेशप्रिय नारद आ प्रमाणे कहीने तुरत पक्षीनी पेठे आकाश मार्गे चाल्या गया. पठी श्रीकृष्णे पांरवोने कह्युं. “हे बांधवो ! कहो, हवे आपणे केम करिगुं ? ते बीजो द्वीप बे लाख योजनना लवण समुझनी पेली पार ठे. आपणे जूमिचर (जूमि उपर चालनारा) ठीए; माटे आ कार्य असाध्य अइ पम्युं ठे.” पांरवोए कह्युं. “हैं यादवेंड ! बीजा समर्थ पुरुषोथी पण तमारा विना आ कार्य अहुं असाध्य ठे.” श्री कृष्णे फरी गर्वथी कह्युं. “हे वत्सो ! तमे स्थिरमनवाला अइने रहो. हुं महा कष्टकारी उपायोथी पण ते म्होटां कार्यने पार पामीश.” आस कहीने पठी कृष्ण श्री जिनेश्वरनी पूजा करवा पूर्वक अनशन करी अने समुझाधिष्ठ देवनुं मनमां स्मरण करी दर्जासन उपर बेठा. पोतानां चित्तनी एकाग्रताथी अने पूर्वपुण्यना योगथी त्रीजे दिवसे प्रत्यक्षपणाने पामीने समुझदेवे कृष्णने कह्युं के, “हे वत्स ! वरदान माग.” कृष्णे कह्युं. “मने पांरवो सहित बीजा द्वीपमां अमरकंका नगरी प्रत्ये लइ ज के, ज्यां हुं पद्मोत्तर राजाने मारी डौपदीने अहिं पाठी लावुं.” “देवताए कह्युं. “म्हारा अतिशये करीने तमो ठए जणा ठ रथवमे आ समुझने उलंघन कर ते नगरी प्रत्ये जानु अने त्यां कार्य सिद्ध करी तुरत बंधुल सहित पाठा आ वजो.” पठी हर्ष पामेला कृष्णे समुझाधिदेवने रजा आषी एटले महा बलवाला पोते सवारे पांरवो सहित पारणुं करीने ठ रथोए करीने बीजा द्वीप प्रत्ये चाल्या. देवना प्रज्ञावथी समुझमां पण जमीननी पेठे चालता एवा पांरुपुत्रो सहित श्री कृष्ण नारदे कहेली अमरकंका नगरी प्रत्ये आवी पहोच्या. त्यां एक उद्यानमां पमाव करीने पठी कृष्णे पांरवोने हर्षथी कह्युं के, “हुं ए शत्रुने जीती डौपदीने लइ अहिं आवुं त्यां सुधी तमे अहिं आ उद्यानमां रहो.” कृष्णनां आवां वचन सांजली अति हर्ष पामेला पांरवोए कह्युं. “हे बंधो ! आपना विद्यमानमां अमारां डुप्कर कार्यो पण सिद्ध अइ. परंतु पो-

तानी कार्यसिद्धिमां अमारे पोतानी शक्ति जोम्वी जोइए, उता ते कार्यसिद्धि न थइ तो पढी तमे तो ढोज. ” पढी श्रीकृष्णनी आज्ञाथी पांचे पांढवो रथ उपर बेसीने चाढ्या अने तेमणे पोतानुं आगमन दूत मारफते पद्मोत्तर राजाने कहेवराव्युं. पद्मोत्तर जूपति पण तुरत नगर बहार आव्यो. अति क्रोधातुर थयेला पद्मोत्तर जूपतिये पांढवोने युद्ध करवा आवेला जोइ कांइक पोतानुं बल देखामीने एवी रीते सिंहनाद कर्यो के, जेथी तेनां तेजने नहि सहन करी शकनारा पांढवो कागमानी पेठे नासी जइ “ अमारुं रक्षण करो ! रक्षण करो ! ! ” एम कहेता उता बहु जयथी कृष्णनो आश्रय करवा लाग्या. पढी “ हे पांढवो ! तमे चित्तमां जय न पामो. ए कीमो म्हारी आगल कोण मात्र ठे ? ” एम कहीने जयंकर आकृतिवाला कृष्ण तुरत पद्मोत्तर राजा सामा थया.

पढी “ अरे पारकी स्त्रीयोना संगने इच्चनारा डुराचारी पापी ! तुं क्यां जायठे ? हुं सर्व पुत्रादि सहित तने हवणां वातरूपे करुं तुं. अर्थात् मारी नांखुं तुं. ” आम कहीने कृष्णे सिंहनाद समान एक म्होटो एवो जयंकर शब्द कर्यो के, जेथी ते राजानुं सर्व सैन्य सिंहना जयथी हाथीयोनां टोलांनी पेठे नासी गयुं. कळपांत कालना अग्निनी पेठे अति क्रोध पामेला कृष्णने आवता जोइ बहु जयथी पद्मोत्तर राजा पण नासी गयो. ठीकज ठे, तेवा पुरुषोना आगल रहेवाने कोण समर्थ ठे ? पद्मोत्तर राजाए, तुरत पोतानी नगरीमां पेसी दरवाजा बंध कराव्या एटले कृष्ण नरसिंहरूप धारण करी तेनी पाठल चाढ्या. पद्मोत्तर जूपतिये दरवाजा बंध करेला जोइ पोतानां क्रोधरूप अग्निमां आहुति आपवानी इच्छावाला कृष्णे पोताना पण प्रहारथी सर्व कील्लो तोमी पाम्यो. पढी नगरीमां पेसी पोतानां अति जयकारी रूपथी सर्व जनोने बहु त्रास पमामता कृष्णे राजद्वारमां प्रवेश कर्यो. महा जयंकर आकृतिने धारण करनारा ते कृष्णने पोताना अंतःपुरमां आवता जोइ बहु जय पामेला राजाए बीजा कोइने पोतानुं रक्षण करवासमर्थ न दीठाथी झैपदीनुं शरण लीधुं. कृष्णे झैपदीनी पासे गयेला पद्मोत्तर जूपतिने जोइ कह्युं के, “ अरे महा अपराधी पद्मोत्तर ! तुं आवुं म्होटुं कुकर्म करीने वली तेज झैपदीने शरणे गयो ? अरे अधम राजा ! जो तें आ महासतीनुं शरण

लीधुं, तो महा अपराधी एवाय पण तने हुं गोमी दजं हुं, पण हवेशी आवुं पाप करीश नहि. ” पढी त्यांशी जौपदीने लइ कृष्णे पांरवोने अर्पण करी. पांरवो पण बहु हर्ष पूर्वक विस्मय पामीने कृष्णने प्रणाम करवा लाग्या. पोतानी कार्यसिद्धिशी अति प्रसन्न अयेला चित्तवाला कृष्ण पांचजन्य शंखनो शब्द करीने जेटलामां पांरवो सहित पाठा वढ्या तेटलामां तीर्थकरनी सज्जामां बेठेला, जयघ्रांत चित्तवाला अने महाशक्तिवाला ते छीपना वासुदेवै श्रीतीर्थकर प्रभुने पूछ्युं के, “हे प्रज्जो ! आवो सर्व बलने हरण करनारो पांचजन्य शंखनो शब्द कोणे करयो ?” वासुदेवनां आवां वचन सांजली तीर्थकर महाराजे कृष्णनुं आगमन विगेरे सर्व वृत्तांत कही आप्युं. वासुदेवै फरीशी पूछ्युं. “हे तीर्थनाथ ! हुं त्यां जानं तो मने तेमनुं मलवुं थरो ?” तीर्थपतिये कह्युं. “तमारा एक बीजाना शंखनादथी शुं साक्षात् मलवुं न कहेवाय ? अर्थात् कहेवाय. ”

पढी वासुदेव त्यांशी ऊट जठी कृष्णने मलवा माटे जेटलामां समुझने कांठे आव्या तेटलामां कृष्ण, समुझने विषे बहु दूर जता रह्या. धातकी खंरुना वासुदेवे, कृष्णना रथनी ध्वजा जोइ चित्तमां बहु हर्ष पामीने पोताना पांचजन्य शंखनो शब्द कस्यो. कृष्णे पण पोताने मलवा आवेला धातकी खंरुना वासुदेवने जाणी तेना सामो पोताना पांचजन्य शंखनो शब्द कस्यो. पढी देवना प्रज्ञावथी न्हाना तलावनी पेठे समुझने उल्लंघन करी ज्ञागीरथी (गंगा) ने कांठे आवेला कृष्णे पांरवोने तुरत कह्युं के, “हे बांधवो ! आपणे आ डुल्लंघ्य एवा समुझने उलंगी अहिं आव्या ते देवताना प्रज्ञावनुं खरुं पवित्र कारण जाणो; पण हवे आ नदी आपणे रथोवमे तरवी अशक्य ठे, माटे क्यांइथी उत्तम होमी लइ आवो. ” श्री कृष्णनी आवी आज्ञाथी पांरवो क्यांइथी होमी लइ आव्या एटले फरी कृष्णे तेमने कह्युं के, “तमे प्रथम आ होमीथी गंगाने पेले पार जानुं. पढी ते पाढी म्हारे माटे ऊट मोकलजो के, जेथी हुं पण तुरत तेमां बेसी त्यां आवुं. ” पवित्र पत्नी सहित पांचे पांरवो “बहु सारुं ” ऐम कहिने तुरत होमीमां बेसीने चाढ्या अने थोमा कालमां हर्षथी गंगाना सामे कांठे गया. हवे अहिं पांरवो परस्पर विचार कग्ना लाग्या के, “आजे आपणे कृष्णनुं बल जोडए. कारण के, ते

पोताना जुजथी गंगाने उतरी अहिं आवशे. "आम धारी तेनुए होमी पाढी मोकली नहि. बहु वखत अयो पण होमी आवी नहि; तेथी "शुं पांढवोने कंइ विघ्न तो नहि थयुं होय?" एवा विचारथी आकुलव्याकुल अयेला कृष्ण जुजबलथी गंगाने तरता तरता मध्ये आव्या, तेटलामां तेमना जाग्यथीज त्यां एक टेकरी आवी. थोमीवार विश्राम लइ पढी गंगाने तरी जेटलामां सामे पार प-होव्या तेटलामां तेमणे पांढवोने कुशल दीठा. पढी हर्ष पामेला कृष्णे तेमने पूछुं के, "हे बांधवो! तमे आ होमी म्हारा माटे केम न मोकली?" पांढवोए हसीने कहुं. "अमे तमारा बलनी परीक्षा करवा माटे ते होमी न मोकली. " पांढवोनां आवां वचन सांजली बहु क्रोध पामेला कृष्णे कहुं. "अरे! पद्मोत्तर राजाना जयथी नासी गयेला तमोए शुं त्यांज म्हारी परीक्षा न्होती करी? हवे तमारे म्हारा देशमां रहेवुं नहि अने हुं तमारुं मुख नहि जोडं. " एम कही बहु कोपथी पांढवोना रथोने जागी नाखी कृष्ण पोतानी द्वारका नगरीप्रत्ये चाळ्या गया.

पढी बहु खेद पामेला पांढवो परस्पर विचार करवा लाग्या के, "आपणने धिक्कार ठे! जे आपणे आवुं अहित कार्य विचार्युं. अत्यंत रोष पामेला कृष्णे आपणने पोतानी आज्ञाथी अर्थात् पोतानी आज्ञा वर्तती होय तेटला देशमांथी बहार काढ्या ठे. तो हवे आपणे क्यां जवुं? कारण के, अर्द्ध जगत क्षेत्रमां तो तेमनी आज्ञा वर्तते ठे. सर्व यादवोने आपणी माता कुंती मान्य ठे, माटे कृष्णने शांत करवा माटे तेमने मोकलीए. कहुं ठे के—पूज्यनुं वचन हरिने पण मान्य होय ठे." पढी त्यां पोतानी माता कुंतीने बोलावी अने पोतानां कार्यनी वात करीने कृष्ण पासे मोकली. कुंती पण थोमा दि वसमां श्री कृष्ण पासे जइ पढोची. नमस्कार, आसन उपर बेसारवुं अने दिव्यजाव इत्यादिकथी कृष्णे बहु सत्कार करीने पढी पूछुं के, "हे फोइ! तमे उर्चितां शा कारणे आव्यां ठे?" कुंतीये कहुं. "हे वत्स गोविंद! बंधुरूप पांढवोने विषे क्यारे पण अहित नहि इच्छनारा तमने तेमना उपर मनुष्योथी असह्य एवो बहु कोप शा माटे थयो?" कृष्णे कहुं. "हे माता! मने आपना पुत्रोने विषे शुं अहित होय? परंतु एमणेज म्हारा उपर बहु द्वेषो कस्या ठे तेज मने विरुप लागे ठे अने तेज कारणथी में तेमने म्हारी आज्ञा वर्तती हो-

ય ત્યાં રહેવાની ના કહી છે. હે ફોડ ! खरेखर આ અનીતિરૂપ ડુષ્ટ વેલના ફલનેજ તમે જાણો. ” કુંતીયે કહ્યું. “ પાંડવોએ બંધુરૂપ તમારી સાથે હાસ્ય કર્યું હતું, તેમાં તમે આવું કૃત્ય મુઘ્ધપણાથી કર્યું છે. તમો મ્હોટા ઠો માટે તે તે સર્વ સહન કરતા આવ્યા ઠો, તેથી તમારા ન્હાના જાણ્યોનો આ અપરાધ પણ સહન કરો. હે હરિ ! અર્ધા ઝરતઃસ્વંમમાં સર્વ સ્થાનકે તમારી આજ્ઞા વર્તી રહી છે તો પઠી પાંડવો ક્યાં જશે ? તમે તેમને खरेखर મૃત્યુકારી આજ્ઞા કરી છે. પાંડવોનાં મૃત્યુ પઠી તુરત મ્હારું પણ મૃત્યુ થશે અને તેથી તમને મ્હોટો પસ્તાવો થશે, માટે વિચાર કરીને તેવી આજ્ઞા કરવી મૂકી દો. કહ્યું છે કે—મ્હોટા પુરુષો વિચાર્યા વિના કાંઈ પણ કાર્ય કરતા નથી. ” કુંતીનાં આવાં વચન સાંજલી કૃષ્ણે કોપ ત્યજી દીધો. કહ્યું છે કે—લોકમાં મ્હોટા પુરુષો નિરંતર ગુરુની આજ્ઞા માનનારા હોય છે. પઠી કૃષ્ણે કહ્યું. “ હે માત ! મેં જે કહ્યું છે તે અન્યથી ન હોય, માટે તમારા પુત્રો ત્યાંજ એક મ્હોટું નગર વસાવીને રહો. વલી અર્જુનનો પૌત્ર (અન્નિમન્યુનો પુત્ર) પરિક્ષિત પિતાના પદે રાજ્ય કરો. હે માત ! આ મ્હારી આજ્ઞા તમારા પુત્રોએ ક્યારે પણ ઝલ્લંઘવી નહિ. પઠી કુંતીયે કૃષ્ણના આવા કદાગ્રહને જાણી તુરત પોતાના પુત્રો પાસે આવીને તે સર્વ વાત કહી. પાંડવો પણ કૃષ્ણનું કહેલું સાંજલી બહુ હર્ષ પામ્યા. સરલ હૃદયવાલા પાંચે પાંડવો શ્રી કૃષ્ણના બલથી ધાતકીઃસ્વંમની અમરકંકા નગરીના પદ્યોત્તર રાજાને જીતી અને હરણ કરેલી પોતાની પ્રિયા ડૌપદીને પાઠી લાવીને કૃષ્ણની આજ્ઞાથી ગંગાને તટે નગર વસાવી ત્યાં નિરંતર સુખેથી રહેવા લાગ્યા.

इति ऋषिमंमलवृत्तौ पांमवचरित्रे डौपद्यपहारकधातकीस्वंमस्थामरकं-
कापूःपतिपद्मोत्तरजयडौपदीवालनादिवर्णननामाष्टमोऽधिकारः॥७॥

પઠી ત્યાં પાંડવોએ પાસેના અનેક રાજાનું યુદ્ધમાં જીતી પોતાનાં પૂર્વના સરઘું રાજ્ય કરવા લાગ્યા. કહ્યું છે કે—પુણ્યવંત પુરુષોને સુખજ મલે છે. કોઈ વાલતે હર્ષિત ચિત્રવાલા પાંડવો સજ્જામાં વેઠા હતા, એવામાં જરાકુમારે ત્યાં આવીને તેનુંની આગલ કૌસ્તુભમણિ મૂક્યો. પઠી મણિ જોવાથી ઉત્પન્ન થયેલી ઝંકાવાલા પાંડવોએ તેને પૂછ્યું. “ હે જાઈ ! યદુપતિ (કૃષ્ણ) નાં હૃદયસ્થ :

लने सुशोभित करनारो अने बीजा अनेक राजानुथी पण अलक्ष्य एवो आ
मणि त्हारी पासे क्यांथी आव्यो ? कृष्णनुं महा दुःखदायी एवं मृत्यु थयुं
के शुं ?” जरा कुमारे कह्युं. “ कोप पामेला देवताए उत्तम एवी द्वारकापुरी
दग्ध करी, तेथी अष्ट अइ ठे संपत्ति जेनी एवा कृष्ण अने बलजइ बने जणा
तमने तुरत मलवा माटे आवता हता. रस्ते महावनमां कृष्णने बहु तरस
लागी, तेथी ते एक लतावनमां वृक्षनी नीचे सूता अने बलजइ तेमना माटे
जल लेवा गया. में वनमां जमता जमता हरिणना भ्रमथी सूतेला कृष्णने
बाण मार्युं, तेथी ते मृत्यु पाम्या. पोतानां बाणथी विंघायला कृष्णने जाणी
बहु खेद करता अने घाढ शोकथी व्याप्त थयेला मने कृष्णे कह्युं. “ तें म्हारा
पगने विंध्यो, पण तेथी खेद न कर; कारण जिनेश्वरनुं वचन वृथा थतुं
नथी. निश्चे में श्रीजिनेश्वरनां कहेवाथी जायुं ठे के, म्हारुं मृत्यु आ बाणवे
वनाथी थवानुं ठे; माटे हवे तुं अहिंथी ऊट नासी जा. कारण जो हवणां
बलदेव आवशे तो तने तुरत मारी नाखशे.” में कह्युं. “ हे बंधो ! हुं आबुं घोर
पाप करीने क्यां नासी जानुं ? वली म्हारुं जावी स्थान क्यां ठे ?” कृष्णे कह्युं.
“ तुं आ कौस्तुभरत्न लइने ऊट पांस्वो पासे जा अने तेमने तें आ करेला
म्हारा मिथ्या अपराधरूप पापनी खबर केजे. तेनु उत्तमपणाथी तने इष्ट
वस्तु आपशे, माटे तुं ऊट तेमनी पासे जा. (जराकुमार, पांस्वोने कहे ठे के,)
हे नृपतियो ! कृष्णनां जीवितपर्यंत बहु दुःख पामेलो हुं त्यांज रह्यो; परंतु
तेमना मरण पढी हणाइ ठे आशा जेनी एवो हुं बलजइना बहु जयने लीधे त्यांथी
ऊट नासीने अहिं तमारी पासे आवतो रह्यो तुं.” महावज्रपात समान कृष्णनुं
मृत्यु सांजली गाढ शोक समूहथी आकुलव्याकुल थयेला पांस्वो मूर्छा पाम्या.
बहु वखते शीतल वायुना योगथी तत्काल सचेत थयेला तेनु दीर्घकाल पर्यंत
खेद करीने पढी चित्तमां गाढ उत्पन्न थयेला वैराग्यने लीधे परस्पर कहेवा
लाग्या के, “ धिक्कार ठे ! धिक्कार ठे !! आ संसारनी स्थितिने के, जेमां अंत
वखते आवा पुरुषोनी पण आवी अशुभ व्यवस्था आयठे. निश्चे आपणे पण
सर्व दुःखसमूहना एक कारणरूप आ संसार त्यजी देवा योग्य ठे. आ जवमां
आपणने संसाररूप समुझने विषे वहाण समान श्री नेमिनाथ प्रभुना चरणो
... ७ थाउं.” पांस्वो आ प्रमाणे विचार करता हता एवामां एम वन्युं

કે, આ વચ્ચે શરણે આવેલાનું રક્ષણ કરનારા શ્રી નેમિનાથ પ્રજાને પાંડવોને જૈન દીક્ષાનો અવસર જાણી તેમને પ્રબોધ પમાડવા માટે પાંચસે સાધુન સહિત શ્રી ધર્મધોષ મુનિને મોકલ્યા. પઠી મુનિને નિધાનમાં આવેલા જાણીબહુ હર્ષ પામેલા પાંડવો પરિવાર સહિત તેમને વંદન કરવા ગયા. ત્યાં તેને બહુ આદરશ્રી તેમની મોહવિનાશકારી ધર્મદેશના સાંજ્ઞલી. ત્યારબાદ પ્રબોધ પામેલા પાંડવોએ આદરશ્રી મુનિને પોતાના જવો પૂછ્યા એટલે તે મુનિવે જ્ઞાનશ્રી તેમના જવો જાણીને પઠી તુરત મધુર વચનશ્રી આ પ્રમાણે કહ્યું.

“ ધરણીજૂત નગરમાં પરસ્પર પ્રીતિવાલા સુરતિ, શાંત, સુદેવ, સુજ્ઞક અને સંયુત નામના પાંચ વંધુન રહેતા હતા. એકદા દારિદ્ર્યરૂપ કાલવમાં અતિ નિર્મમ્મ થયેલા તેને યશોધર સૂરિનાં મુખશ્રી અતિહિતકારી ધર્મ સાંજ્ઞલ્યો, તે શ્રી તેજ જવમાં વિરક્ત થયેલા તેને આદરશ્રી અરિહંત ધર્મનું આચરણ કર્યું. પોતાનાં શરીરને વિષે પણ નિઃસ્પૃહ એવા તેને અતિ જયંકર નાનાલાશ્રી ઉત્પન્ન થયેલા ઉત્તમ તપરૂપ સૂર્યના આકરા તાપશ્રી પોતાના ઘાટા કર્મરૂપ તલાવમાં ઓળા વચ્ચેમાં સૂકવી દીધાં; જેથી તેને બહુ શાંત થયા. ત્યારપછી તેને પહેલો કનકાવલી નામનો તપ કસ્યો. બીજો મુક્તાવલી નામે, ત્રીજો પણ મુક્તાવલી નામનો તપ કરીને પઠી ચોથો સિંહનિકેત નામનો. એમ અનુક્રમે ચાર તપ કસ્યા. ઢેવટ આંબિલ પૂર્વક વર્ધમાન નામનો તપ કરીને સુજ્ઞક એવા નામનો તપ કસ્યો. આ પ્રમાણે તપ કરતા એવા તેને પાંચ ઇંડિયોને વશ રાખી પાંચ મહાવ્રતોને પાલતા હતા. ઢેવટ પોતાનાં કર્મરૂપ દેહને તેમજ ધાતુરૂપ દેહને તપરૂપ અગ્નિના તાપશ્રી શોષણ કરી અંતે અનશનપૂર્વક મૃત્યુ પામીને અનુત્તર વૈમાનમાં શ્રેષ્ઠ દેવતાનું થયા. ત્યાંથી ચવિને મહા બલવંત એવા તમો પાંડવરૂપે ઉત્પન્ન થયા ઠો. હે નરેન્દ્રો ! આ જવને વિષે પણ તમને મોટો મોક્ષ લક્ષ્મીનો લાજ થશે. ” યશોધર મુનીશ્વરનાં આવાં વચન સાંજ્ઞલી વૈરાગ્યરસશ્રી પૂર્ણ થયેલા અને મોક્ષલક્ષ્મીની ઇચ્છા કરતા તે પાંડવોએ પોતાનાં રાજ્યને વિષે જરાકુમારને સ્થાપન કરી પોતે ગુરુની પાસે ચારિત્ર લીધું. કૃપ્ણની વાત સાંજ્ઞલી જેનો આત્મા ઘીન્ન ઘીન્ન થઈ ગયો હતો એવી કુંતીયે પણ દીક્ષા લીધી. પાંચ અગ્નિગ્રહશ્રી સુશોજિત એવા પાંડવો, નાના પ્રકારનાં તપ કરવા લાગ્યા. ચાર મમિતી, ત્રણ ગુપ્તિ અને પાંચ મહાવ્રતોને ધારણ કરને

पवित्र पांचे पांरुवो विविध प्रकारे गुरुए कहेली शिक्षाने धारण करवा पू-
क अति निर्मल एवं चारित्रने पालवा लाग्या. दुर्दम एवा पांच इंडियोरूप
श्वोने संवेगरूप दोरीथी बांधी लइ दुःकर्मरूप शत्रुजय जय पामता एवा
पांरुवो नवकटपी विहार करवा लाग्या. घोर उपसर्गोने तेमज अत्यंत दुःसह
एवा परीषहोने सहन करता एवा पांरुवरूप मुनीश्वरो चार प्रकारना देवता-
ने पण अत्यंत अक्षोभ्य थया. उजयंत (गिरनार) उपर श्री नेमिनाथने स-
वसरेला जाणी जक्तिथी उल्लसती पुलकावलीने धारण करता एवा पांरुवो
तेमने वंदन करवानी इच्छाथी ते पर्वत तरफ चाड्या. अनुक्रमे पांरुवो विहार
करता जेटलामां हस्तिनापुर प्रत्ये आव्या तेटलामां तेमणे माणसो पासेथी
श्री नेमिनाथ प्रज्जुनी गरिष्ठ एवी मोक्षगति सांजली. पढी बहु खेद पामेला
पांरुवो, विचार करवा लाग्या के, “ आपणने धिक्कार ठे, जे जगतने नम-
स्कार करवा योग्य श्री नेमिनाथ प्रज्जुने आपणे प्रमादने लीधे वंदना करी
गक्या नहि. हवे आपणे आ पाठल रहेला देहवमे शुं कार्य ठे ? माटे चार प्र-
कारना आहारने त्याग करी तुरत कुकर्मनो क्षय करीए. ” आम विचार क-
रीने पढी पांरुवो, गिरनारने प्रदक्षिणा करी शत्रुंजय तीर्थ प्रत्ये आव्या. त्यां
तेज कुंती सहित, सर्वकर्मनो क्षय करी अनंत सुखवाला सिद्धिपदने पाम्या.
झैपदी पण शुद्ध एवं चारित्रनुं आचरण करी पांचमा देवलोकनुं दीर्घकाल
पर्यंत सुख जोगवीने निश्चे तेज जवमां मनुष्योना महोदयने पामशे. जराकु-
मारनां मुखथी श्री कृष्णना मृत्युने सांजली स्पृष्ट उत्पन्न थयेला वैराग्यवा-
ला पांचे पांरुवो पोताना पूर्व जवने सांजलीने वैजव त्यजी दइ कुंती सहित
शत्रुंजय पर्वत उपर सिद्धिपद पाम्या. झैपदी पण पांचमा देवलोक प्रत्ये गइ.

इति रुषिमंमलवृत्तौ द्वितीयखंडे श्रीपांरुवचरित्रे

पांरुवमोक्षगमननाम नवमोऽधिकारः ॥

॥ इतिपांरुवचरित्रं समाप्तम् ॥

॥ इति रुषिमंमलवृत्तौ पूर्वार्धं समाप्तम् ॥

आ ग्रंथमां दृष्टिदोषघ्नी थयेली नूढ्योनं शुद्धिपत्र.

पृष्ठ.	पंक्ति.	अशुद्ध.	शुद्ध.	पृष्ठ.	पंक्ति.	अशुद्ध.	शुद्ध.
४	६	घनसार्थपतिनो	धनसार्थपतिनो	२४५	१५	सुकृतवंतवंधो	सुकृतवंतवंधो
१२	२५	रत्नकंवनी	रत्नकंवलनी	२४६	१४	तेन	तेने
१३	१०	उक्लृष्ट	उत्कृष्ट	२६४	२५	जनकरात्री	जनकपुत्री
१५	२२	चंधुकांता	चक्षुकांता	२७८	२१	तापस्वीपौमां	तपस्वीयोमां
१७	१५	विगेरना	विगेरेना	२८६	१	बधुओनो	बंधुओनो
१९	४	विगेरना	विगेरेना	२९१	१२	देव	देवे
२१	११	केवलज्ञानं	केवलज्ञान	२९४	९	वेठेला	वेठेला
२३	५	तप	ताप	३०१	३	पुरुषोन	पुरुषोने
३७	१३	पुष्पने	पुष्पने	३१६	१७	दुर्दर	दुर्दुर
४२	५	ध्यानमां	ध्यानमां	३१९	१५	शम्भुओण	शम्भुओण
४९	२५	उपसर्ण	उपसर्ग	३५१	२३	नैमित्तिक	नैमित्तिके
५३	२	तेमने	तमने	३८२	२८	पोतज	पोतेज
८८	७	ज्वलनटी	ज्वलनजटी	४०४	११	राज्यसन	राज्यासन
१३५	२६	विधानवालो	निधानवालो	४०७	१२	पुत्रीने	पुत्रने
२१४	३	तेने	तने	४०८	२१	कारैवपक्षीने	कारैवपक्षीने
२३१	१४	भारतने	भरतने	४१८	२३	तिस्कार	तिरस्कार
२३४	१९	ते	तें	४४१	५	दीधी	दीधो
२४५	१	लोकोपवादने	लोकापवादने	४६२	१४	पीतानो	पितानो
२४५	६	अपवादने	अपवादने				

पुस्तकनो नंबर.

लेनारनुं नाम.

પંડિત શ્રી શુભવર્દ્ધનસૂરિવિરચિત

શ્રી

ઋષિમંડલ વૃત્તિ (જ્ઞા પાં ત ર)

આ ગ્રંથ ચતુર્વિધ સંઘને વાંચવા યોગ્ય જાણી તેનું

શાસ્ત્રી હરિશંકર કાલીદાસ પાસે ગુજરાતી

જ્ઞાપાયાં જ્ઞાપાંતર કરાવી તેને

યથામતિ શુદ્ધ કરી.

ઠપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર,

શા. રવચંદ જયચંદે સ્થાપન કરેલી,

શ્રી જૈન વિદ્યાશાલા.

હોશીવાડાની પોલ—અમદાવાદ.

અમદાવાદ

આ ગ્રંથ નિર્મલ પ્રિન્ટિંગ પ્રેસમાં લલ્લુભાઈ ર્શ્વરદાસે છાપ્યો.

સવત ૧૯૫૮.

સન ૧૯૦૧.

પ્રસિદ્ધકર્તા આ ગ્રંથને ફરી છાપવા છપાવવા સંબંધી સર્વ
હક્ક પોતાને સ્વાધીન રાખ્યા છે.

